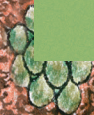

ART

2017
2018

forum

ART 2017
2018
forum

**MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI
ÉS IPARMŰVÉSZETI
TÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE**

**ASSOCIATION OF HUNGARIAN
FINE ARTS AND
APPLIED ARTS SOCIETIES**

ART 2017 2018 forum

Kiadó:

Magyar Képzőművészeti
és Iparművészeti Társaságok Szövetsége
(MKITSZ)

Felelős szerkesztő:

Butak András

Címsor:

Dezső Andrea

Fedőlap, tipográfia:

Kiss Ilona

Nyomdai előkészítés:

Layout Factory Grafikai Stúdió

Nyomdai kivitelezés:

Nalors Grafika Kft., Vác

A kiadvány támogatói:

Magyar Művészeti Akadémia
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Hungart
Magyar Festők Társasága

Levelezési cím:

1245 Budapest, Pf.: 1059

E-mail:

butak.andras@gmail.com

Website:

www.dsy.hu/mkitsz

Székhely:

1046 Budapest, Lahner György u. 2B/4.

Megjelenik 400 példányban

HU-ISSN-1416-1990

TARTALOM

MŰVÉSZETI KÖZÉLET

HUSZONÖT ÉVES A MŰVÉSZETI AKADÉMIA	9
DIGITALIZÁCIÓ	12
A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA PÁLYÁZATI FELHÍVÁSA... 13	
„NEMCSAK A KULTÚRHARC SZÓT NEM SZERETEM, HANEM A HARCOT SEM”	20

KIÁLLÍTÁSOK

SORTÚZ	29
SZABADSÁG 60	34
ÁTTETSZŐ RÉTEGEK	36
A BARABÁS MIKLÓS CÉH KORSZAKVÁLTÓ KIÁLLÍTÁSA ... 39	
PIXELMEZŐK	49
GYUFA	55
MATRICÁK 2017	59
KANDINSZKIJ-INSPIRÁCIÓK	66
AZ ÖRÖKÖS MISZTIKUSSÁG	71
A KAPOS ART EGYESÜLET GROTESZK GYŰJTEMÉNYÉNEK KIÁLLÍTÁSA	73
KÁNTOR JÓZSEF: VÍZFÜGGÖNY+	77
KÜLÖNÖS FÉNYTÖRÉSBEN	82
JÁGER ISTVÁN: MOZDULATLAN UTAZÁS	86
MEMENTO 1956	90
A KAPOS ART EGYESÜLET KIÁLLÍTÁSA A BARTÓK 1 GALÉRIÁBAN	96
MŰFAJ SZÜLETETT	101
A GRAFIKA HÓNAPJA 2017	104
DIGIT/KLASSZIK NYOMATOK	105
ÖSSZEÉRÉSEK	114
HAJLÉK	117

ELMOZDULÓ FORMÁK.....	123
TÜZTERMÓ LENDÜLET.....	125
TÜZES ÉJSZAKA.....	128
TÓTH GYÖRGY LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA.....	132
„HELYÜNK ÉS HITÜNK A VILÁGBAN”.....	136
AGORA BUDAPEST.....	141
ÚTON – PUHA FERENC KIÁLLÍTÁSA.....	147
DRÉHER-PIKNIK.....	150
I. SZÉNRAJZ ORSZÁGOS PÁLYÁZATI KIÁLLÍTÁS.....	153
FÉNYFORRÁSOK.....	155
TÁJAK VONZÁSÁBAN.....	160
A „SZÁMÚZÖTTEK” PARKJA.....	168
KAPUK.....	174
ARANYKOR – ARANYKÉPEK.....	178
ARANYKOR – ARANYKÉPEK.....	179
A PIXELEKEN INNEN ÉS TÚL.....	186
50 KÉP – 50 GONDOLAT.....	192
FEHÉR KÉPEK.....	199
BEKEZDÉSEK A MŰHELY MŰVÉSZETI EGYESÜLET KORTÁRS KÖLTÉSZET, KORTÁRS GRAFIKA CÍMŰ KIÁLLÍTÁSHOZ.....	203
VALÓDI TÖRTÉNESEK FÉMBEN.....	213
CSILLAGKÖZI MIGRÁNSOK.....	217
ÖNARCKÉP VÁLTOZATOK.....	221
MAGYAR KÖNYVILLUSZTRÁCIÓS BIENNÁLÉ/TRIENNÁLÉ TERVEZETE.....	226
HIMNUSZ.....	231
MOLNÁR PÉTER KIÁLLÍTÁSÁRA.....	234
KÉT-KÉPEK.....	238
EFFECT.....	242
ÖN?ARCKÉPEK.....	244
A VESZPRÉMI MŰVÉSZ CÉH KIÁLLÍTÁSA.....	248
A JELHAGYÁS LABIRINTUSÁBAN.....	253
EGY HÉT – A BICSÉRDI MŰVÉSZTELEP.....	259
STERIL PERCEPCIÓ GYAKORLAT.....	266
FELVILLANÓ KÉPEK.....	268

TÜZZEL FOGALMAZVA.....	272
MOSOM KEZEIMET.....	280
FOLYAMAT+.....	282
KARÁTSON GÁBOR EMLÉKEZETE.....	286
DIGIT/KLASSZIK 2. – NYOMATOK.....	292
HÁROMDIMENZIÓS TÉRBE HELYEZETT KÉPEK.....	297
A KÉZMŰVESSÉG ISTENE A MŰHELYBEN.....	301
EGY VILÁG, AMELY APOKALIPSZISÁT GYAKOROLJA.....	304
MEGTERHELT TÁRGYAK.....	309
A SOMOGYTÚRI 2. ALTERNATÍV TEXTIL SYMPOSION KIÁLLÍTÁSA.....	312
FÉNYES ÉS SÖTÉT – JÓZSEF ATTILA EMLÉKKIÁLLÍTÁS.....	320
VÁNDORFECSCHE HAZATALÁL.....	327
A KÖR BŰVÖLETÉBEN.....	329
ELŐSZÓ AZ 50 ÉVES ÉVFORDULÓJÁT ÜNNEPLŐ EGRI AKVARELL TÁRLATHOZ.....	332
AZ EGGY ORSZÁGOS AKVARELL BIENNÁLÉK/ TRIENNÁLÉK 1968–2018.....	339
MEDITATÍV REFLEXIÓK ÉS FINOM EROTIKA AZ ANDRÁSY ZOLTÁN-EMLEKKIÁLLÍTÁSON.....	345
REX TYPORUM.....	350
SINKÓ ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA.....	355
KÁKRIF.....	359
ÚTNYITÓ.....	363
FORMAPÁROK.....	368
ÚJRAHASZNOSÍTOTT DADA, AVAGY ASSZAMBLÁZSOK HOMOLYA MÓDRA.....	372
A HELY.....	383
KÉPALKOTÓK – HELYZETEK – JELENSÉGEK.....	388
MET GENEZIS – A NEGYEDIK NAP: A CSILLAGOK ÉS BOLYGÓK TEREMTÉSE.....	397
PÁRBESZÉD A TERMÉSZETTEL.....	402
SZITA-LENYOMATOK 2018.....	410
TÉNYLEG JÓ A MEMÓRIÁM ÉS EZ AKKOR VOLT...?.....	413
KARCOLT VONALAK.....	417

MŰHELY

- AZ ILLUSZTRÁCIÓ NEM A SZÖVEG KISZOLGÁLÁSA.....423
T. SZABÓ LÁSZLÓ 436
BÁLVÁNYOK TÜNDÖKLÉSE ÉS BUKÁSA..... 440

MŰVÉSZTELEP

- A BICSÉRDI NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP 25 ÉVE..... 453
NEGYEDSZÁZAD MŰVÉSZETI MUNKÁJA BICSÉRDEN..... 462
SYMPOSIUM A VELENCEI-TÓNÁL..... 466

IN MEMORIAM

- SZABADOS ÁRPÁD (1944–2017).....475
MOLNÁR KÁLMÁN (1943–2017) 478
BARCSAI TIBOR (1937–2017) 481
KAPOSI ENDRE (1939–2017) 486
BENES JÓZSEF (1930–2017) 489
LÁBIK JÁNOS (1933–2018)..... 496
KÁNTOR JÁNOS (1947–2018)..... 499
P. SZABÓ ERNŐ (1952–2018) 503

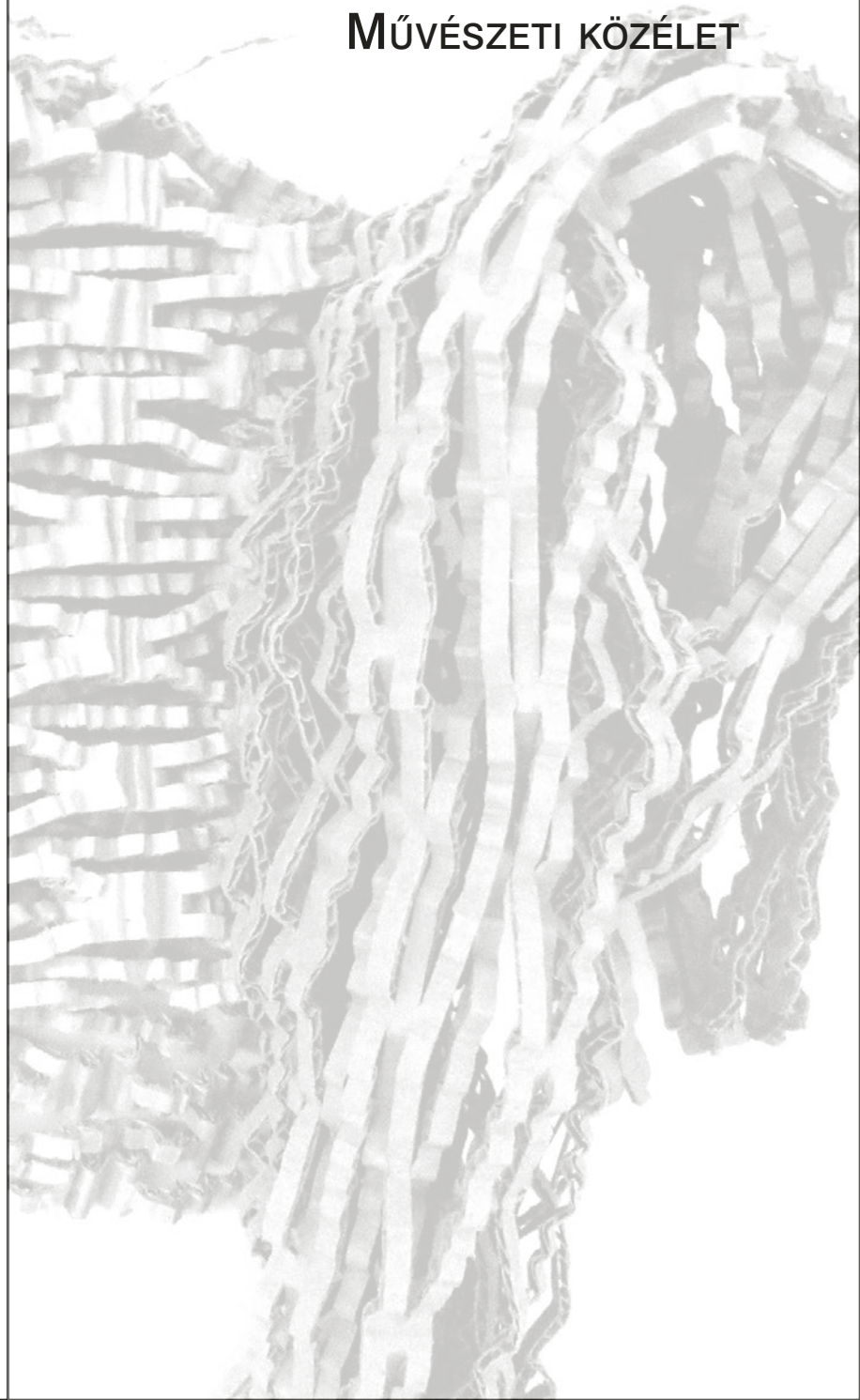
ARCHÍVUM

- ÁZT ARTFORUM MEGJELENT SZÁMAI.....507

TAGEGYESÜLETEK

- AZ MKITSZ TAGEGYESÜLETEI.....519

MŰVÉSZETI KÖZÉLET

HUSZONÖT ÉVES A MŰVÉSZETI AKADÉMIA

Magyar Hírlap, 2017. január 31.

Huszonkét alkotó hozta létre a szervezetet, amely ma köztestületként működik. Első elnöke Makovecz Imre építész volt.

Huszonöt éve, 1992. január 31-én alakította meg huszonkét művész társadalmi szervezetként a Magyar Művészeti Akadémiát, amely 2011 novemberétől autonóm köztestületként működik. A szervezet elnöke Makovecz Imre építész volt, aki 2011-ben bekövetkezett haláláig töltötte be a tisztséget.

Huszonkét művész, köztük Bak Imre és Deim Pál festőművész, Finta József építész, Gerzson Pál festőművész, Gyarmathy Tihamér festőművész, Gyurkovics Tibor író, Kokas Ignác festőművész, Makovecz Imre építész, Melocco Miklós szobrászművész, Páskándi Géza író, Schéner Mihály festőművész, Szokolay Sándor zeneszerző, Tornai József író és Vigh Tamás szobrászművész huszonöt évvel ezelőtt, 1992. január 31-én alapította meg a Magyar Művészeti Akadémiát (MMA) társadalmi szervezetként. Elnökévé Makovecz Imre építészt választotta, aki 2011-ben bekövetkezett haláláig töltötte be a tisztséget, s 2011 óta a köztestület örökös tiszteleti elnöke. A társadalmi szervezet legfontosabb célkitűzése az volt, hogy mindent megtegyen a magyar művészeti élet értékeinek megbecsüléséért, köztestületi elismertetésért.

Az MMA elődjét, az 1825-ben alapított Magyar Tudományos Akadémia Széptudományi Alosztályát 1949-ben szüntették meg, miután a diktatúrát fenntartó kommunista párt közvetlen irányítása alá vonta a művészeti életet. Az 1990-es szabad választások, a rendszerváltozás után megmozdult a művészvilág, hogy a magyar művészet akadémiai elismertetését visszaállítsa. Az Országgyűlés 1994-ben megalkotta az akadémiai törvényt, de az irodalom és a művészetek más területeit köztestületként szolgáló akadémiákról a döntést külön, majdan megalkotandó törvény hatálya alá utalta. A 2011. április 18-án elfogadott és 2012. január 1-jén hatályba lépett új alaptörvény kimondja: Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát. Az alaptörvény a köztársasági elnök hatáskörébe sorolja az MMA megválasztott elnökének tisztségében történő megerősítését. Az Országgyűlés 2011 júliusában fogadta el a 2011. évi CIX. | 9 törvényt a köztestületként működő Magyar Művészeti Akadémia létrehozásáról. A törvény szerint az MMA önkormányzás

elvén alapuló köztestület, amely a művészettel – különösen az irodalommal, a zenével, a képző-, ipar- és tervezőművészettel, valamint az építészettel, a fotó-, film-, előadó- és népművészettel –, továbbá a művészet elemzésével, támogatásával, oktatásával, hazai és nemzetközi bemutatásával, közkinccsé tételével, illetve a magyar művészek képviselétével összefüggő országos közfeladatokat lát el.

Az MMA tagjai a magyar művészeti életben kimagasló szellemi vagy alkotói teljesítményt felmutató művészek, akiket a közgyűlés választ sorába közvetlen és titkos szavazás útján.

A szervezet első hivatalos rendezvénye az év december 1-jén a Kortársaink voltak címmel megnyílt kiállítás volt, amellyel az MMA hatvanegy néhai tagjának életművére emlékezett az Iparművészeti Múzeumban.

Az MMA első rendes közgyűlését 2012. január 28-án tartotta Budapesten. Kezdeményezésére 2013-ban az Országgyűlés a magyar művészeti élet kimagasló teljesítményt nyújtó, elismert 10 képviselőinek személyes megbecsülése, méltó életkörülményeinek biztosítása céljából megalapította a Nemzet Művésze díjat, amelyet az MMA elnöke adományoz évente november 5.,

az akadémia alapításának évfordulója alkalmából. Az MMA-nak saját alapítású köztestületi (Életműdíj, Nagydíj, Aranyérem stb.) és tagozati díjai is vannak – olvasható a távirati iroda összefoglalójában. Az Országgyűlés 2013 októberében az MMA tulajdonába adta a Múcsarnok és a Pesti Vigadó épületét, valamint a XII. kerületi Hild-villát. Utóbbi, felújítását követően az akadémia új Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének ad helyet a múlt év végétől.

A Múcsarnok 2014-től úgynevezett nemzeti szalonok rendezésével mutatja be a művészeti ágak kortárs magyar reprezentánsait. A Makovecz Imre halála után Fekete György belsőépítész által vezetett akadémia 2017-ben már több mint tízmilliárd forintból gazdálkodhat. Az MMA rendes és levelező tagjai havi életjáradékban részesülnek. Az immár 25 éves akadémia, többek közt a Nemzeti Kulturális Alapban betöltött szerepe révén, az egyik legbefolyásosabb szervezet a magyar kulturális életben.

DIGITALIZÁCIÓ

*Alkotók életművéről olvashatunk
a Magyar Művészeti Akadémia legújabb,
hiánypótló honlapján
Magyar Hírlap, 2017. szeptember 30.*

Elkészült a Magyar Művészeti Akadémia tagjainak életművét bemutató weblap, a www.mmakademia.hu, a digitális lexikonban háromszáznolcvan akadémikus életműve olvasható – közölte a távirati iroda.

Kucsera Tamás Gergely, az MMA főtitkára a tegnapi sajtótájékoztatón hiánypótlónak nevezte a weblapot, amelyen az akadémikusok életét, pályáját és művészetét gazdag fotó- és videotartalommal illusztrálták. Ismertetése szerint a portál mind az élő, mind pedig a néhai, valamint posztumusz tiszteleti tagok életművét tartalmazza. Pécsi Györgyi, az MMA Művészeti Dokumentációs Főosztály és Szakkönyvtár főosztályvezetője elmondta, hogy a portált többéves szakmai kutatói és előkészítő munka előzte meg. Így a háromszáznolcvan akadémikus életművét százhetven felkért szakértő (szakkritikus, művészettörténész, esztéta) dolgozta fel egységes szempontok alapján. Mint mondta, az MMA akadémikusai hozzávetőleg húsz-huszonöt művészeti területen képviseltetik magukat, ennek megfelelően a honlapon is különböző művészeti ágak szerint csoportosították őket. A főosztályvezető kihangsúlyozta, hogy a portál nem befejezett, hanem élő digitális lexikon, hiszen a hagyományos, manuális adat- és tartalomfeltöltés mellett automatikusan is frissül azáltal, hogy összekapcsolódik a www.mma.hu és a www.mma-tv.hu honlapokkal.

KF

A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA PÁLYÁZATI FELHÍVÁSA

*2018–2021. évekre szóló művészeti ösztöndíj
elnyerésére*

A Magyar Művészeti Akadémia (a továbbiakban: MMA) három évre szóló, havi bruttó 200.000 forint összegű művészeti ösztöndíj elnyerésére hirdet pályázatot 100 fő részére.

1. Az ösztöndíjprogram megnevezése és célja:

1.1. Az ösztöndíjprogram megnevezése: a Magyar Művészeti Akadémia 2018–2021. évekre szóló művészeti ösztöndíja

1.2. Az ösztöndíjprogram célja – programszerű, három évre szóló – alkotó és előadó- művészeti, valamint művészetelméleti tevékenységek támogatása, magas színvonalú művészi és művészetelméleti tevékenységek anyagi feltételeinek megteremtése az alábbi pályázati kategóriákban:

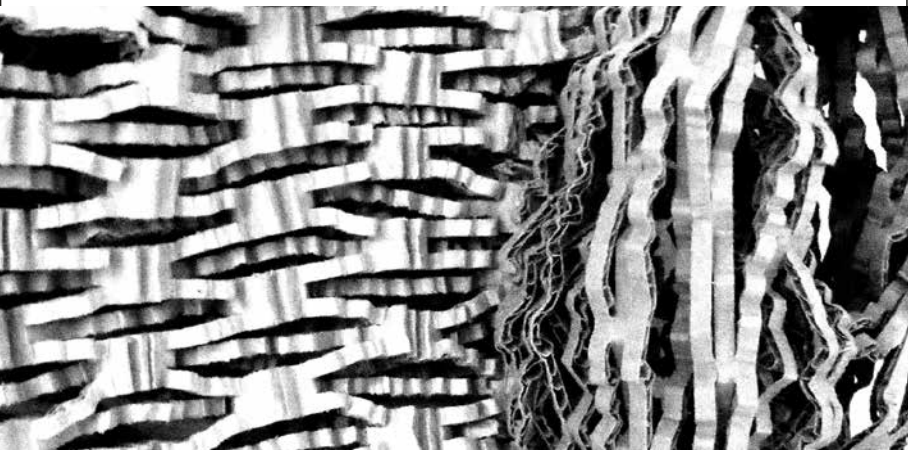
- a) építőművészet;
- b) film- és fotóművészet;
- c) iparművészet és tervezőművészet;
- d) irodalom;
- e) képzőművészet;
- f) művészetelmélet;
- g) népművészet;
- h) színházművészet;
- i) zeneművészet.

2. Pályázhatnak:

2.1. A pályázaton részt vehet minden olyan magyarországi adóazonosító jellel rendelkező természetes személy, aki a támogatási időszak kezdetéig (2018. szeptember 1.) már betöltötte 18. életévét, de még nem töltötte be 50. életévét.

2.2. Művészeti, művészetelméleti végzettség, szakképzettség a pályázat benyújtásának *nem* feltétele.

2.3. A felhívásra egy pályázó egy pályázatot nyújthat be. Pályázni csak egyénileg lehetséges. Ha a pályázati munkaterv megvalósulása valamely alkotóközösség, művészeti csoport, formáció

tevékenységének eredményességétől függ, akkor e csoportban részt vevő valamennyi személynek – a munkaterv, az elérni kívánt célok tekintetében egymással összefüggő –, önálló (egyéni) pályázatot kell benyújtania.

2.4. Nem nyújthatnak be pályázatot:

- a) az MMA akadémikusai (rendes és levelező tagjai),
- b) az ösztöndíjprogram bírálóiban részt vevő szakértők és a döntőbizottsági tagjai, továbbá
- c) az ösztöndíjprogram döntőbizottsági tagjainak a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozói.

2.5. Meghatározott feltétel mellett nyújthatnak be pályázatot:

- a) az MMA Titkárságával,
- b) az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézettel (a továbbiakban: MMA MMKI),
- c) a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központtal,
- d) az MMA Kiadó Nonprofit Kft.-vel, e) a Műcsarnok Nonprofit Kft.-vel és f) a Pesti Vigadó Nonprofit Kft.-vel munkaviszonyban, közalkalmazotti vagy köztisztviselői jogviszonyban, egyéb munkaviszony jellegű, határozott vagy határozatlan idejű jogviszonyban álló személyek (beleértve a megbízási vagy vállalkozási szerződés keretében foglalkoztatottakat is). Az e körbe tartozó személyek akkor nyújthatnak be pályázatot, ha vállalják, hogy nyertes pályázat esetén e jogvi-

szonyukat a támogatási időszak kezdetét megelőzően megszüntetik.

3. Művészeti ösztöndíjban részesülhet: legfeljebb 100 fő.

4. A művészeti ösztöndíj folyósításának időtartama: 36 hónap
A pályázati támogatási időszak kezdete 2018. szeptember 1., a támogatási időszak vége 2021. augusztus 31.

5. A művészeti ösztöndíj összege: bruttó 200.000 Ft/hó.

6. A pályázat benyújtásához szükséges dokumentáció:

6.1. Az MMA Művészeti Ösztöndíjprogram 2018 évi felhívásának teljes körű dokumentációja elérhető a www.mma.hu, a www.mma-mmki.hu honlapokon és az MMA honlapjáról elérhető internetes pályázatkezelő felületen. A pályázatot az ott leírtaknak megfelelően, az ott rögzített formában illetve formátumban, hiánytalanul, az alábbi dokumentumoknak az MMA honlapjáról elérhető internetes pályázatkezelő felületre való feltöltésével kell benyújtani:

- a) hiánytalanul kitöltött pályázati adatlap és nyilatkozat (a pályázati adatlap és a nyilatkozat az MMA honlapjáról elérhető internetes pályázatkezelő felületről tölthető le a pályázat véglegesítését követően),

- b) három évre szóló, négyhavi ütemezési bontással elkészített, aláírással ellátott munkaterv (az ösztöndíjprogram időtartama alatt megvalósítani tervezett művészeti vagy kutatási elképzelés, az elérni kívánt célok leírása max. 15000 karakter terjedelemben),
- c) a pályázó eddigi művészi vagy művészetelméleti munkásságát ismertető szakmai önéletrajz, és az abban feltüntetett végzettséget, szakképzettséget, művészeti, szakmai elismeréseket igazoló dokumentumok saját kezűleg hitelesített másolata (emellett benyújthatók további, a pályázó eredményeit, tevékenységét alátámasztó dokumentumok is saját kezűleg hitelesített másolati formában), továbbá
- d) az eddig kifejtett művészeti vagy művészetelméleti tevékenységet reprezentatív módon bemutató digitális dokumentáció (portfólió).

6.2. A legnagyobb feltölthető állományméret dokumentumonként 30 MB. Postai úton történő benyújtás nem lehetséges.

6.3. Nem feltétele a jelentkezésnek, de előnyt jelent két szakmai ajánlólevél benyújtása (a pályázati felületre való feltöltéssel).

6.4. Ha a **pályázó** megítélése szerint szakmai-művészeti programja mentori támogatást igényel, akkor a **program végigkövetését vállaló mentort javasolhat**. A javaslat csak a www.mma.hu, a www.mma-mmki.hu weboldalakról és az MMA honlapjáról elérhető internetes pályázatkezelő felületről letölthető, a mentori feladatokat vállaló személy által kitöltött és aláírt *Mentori együttműködési és elfogadó nyilatkozat* pályázati felületre való feltöltésével érvényes.

7. A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje:

Pályázat az alábbi honlapon keresztül, az MMA MMKI pályázati rendszerébe lépve, 2018. május 17., 23:59 óráig nyújtható be: www.mma.hu

8. A pályázatok formai vizsgálata

- 16 8.1. A pályázatok érvényességének formai vizsgálatát a pályázati felület automatikusan végzi el. A formailag hibás (hiányos) pályázatok érvénytelenek. A pályázat érdemi vizsgálat nélkül elutasításra kerül, amennyiben

- a) azt nem a pályázati felhívásban leírtaknak megfelelő módon nyújtotta be a pályázó,
- b) a pályázó személye nem felel meg a pályázati feltételeknek,
- c) a benyújtott pályázati dokumentáció hiányos,
- d) a pályázati adatlap vagy a nyilatkozat kitöltése hiányos, vagy a pályázatból kitűnik, hogy az a valóságnak nem megfelelő adatokat tartalmaz,
- e) határidőn túl történik a benyújtása.

8.2. A pályázat kiírója nem bocsát ki hiánypótlási felhívást a pályázatok formai hibái, hiányosságai kapcsán; **hiánypótlásra** a pályázat benyújtási határidejének lejártát követően **nincs mód**.

9. A pályázatok elbírálása, az értékelés szempontjai:

9.1. A pályázatok elbírálása során a pályázó eddigi szakmai munkásságának figyelembevétele mellett meghatározó mértékben érvényesül az ösztöndíjas időszakra készített pályázati munkaterv szakmai tartalma.

9.2. Alkotóközösség, művészeti csoport vagy formáció tagjaként benyújtott, a csoport vagy közösség tevékenységével a munkaterv tekintetében összefüggő pályázatok egyénileg, ám a csoporttevékenységet figyelembe véve kerülnek elbírálásra. A csoport tagjaként benyújtott pályázat abban az esetben lehet eredményes, ha a csoport összes tagja érvényes pályázatot nyújt be és valamennyi pályázat önállóan eredményes.

9.3. A pályázatokat az MMA által felkért szakértők értékelik, és az MMA elnöke által felkért testület (döntőbizottság) dönt az ösztöndíjak odaítéléséről.

9.4. A döntőbizottság tagjainak névsorát a www.mma.hu honlapon tesszük közzé.

10. A pályázatokról hozott döntés

10.1. A pályázatokról hozott döntés **ellen nincs helye fellebbezésnek**. A pályázó kifogást nyújthat be, ha a pályázati eljárásra, a döntés meghozatalára, az ösztöndíjszerződés megkötésére vagy az ösztöndíj folyósítására vonatkozó eljárás jogszabály-
17 sértő, illetve a pályázati kiírásba ütköző. Kifogás benyújtására

– az MMA MMKI-hez történő benyújtással, az MMA elnökének címezve – a kifogásolt döntés meghozatalától számított 5 napon belül van mód.

10.2. *Az elbírálás határideje: 2018. augusztus 13.*

A pályázat eredményéről az MMA MMKI a döntést követő 15 munkanapon belül elektronikus úton értesíti valamennyi pályázót, és a nyertes pályázók névsorát a www.mma.hu, a www.mma-mmki.hu honlapokon és az MMA honlapjáról elérhető internetes pályázatkezelő felületen is közzéteszi.

További információk:

Az ösztöndíjprogram lebonyolításában az MMA MMKI az MMA megbízásából vesz részt; a pályázókkal a kapcsolatot az MMA MMKI tartja. Az MMKI elérhetőségei a www.mma-mmki.hu honlapon megtalálhatók.

Szerződéskötés és az ösztöndíj kifizetése:

A nyertes pályázókkal az MMA Titkársága ösztöndíjszerződést köt. Az ösztöndíj folyósításáról az MMA Titkársága gondoskodik az ösztöndíjszerződés mindkét fél által történő aláírását követően. Az ösztöndíjak forrását az MMA költségvetése biztosítja.

Az ösztöndíj a személyi jövedelemadóról szóló törvény alapján nem minősül adómentes jövedelemnek, ennek megfelelően a hatályos jogszabályi előírások szerinti számfejtést és a közterhek levonását követően megállapított nettó összegben kerül kifizetésre.

Az ösztöndíjas vállalja, hogy a szerződéskötéskor fennálló, valamint az ösztöndíj folyósításának időszakában elnyert további ösztöndíjról, alkotói támogatásról, doktori, posztdoktori képzéshez kapott támogatásról, annak jellegéről, céljáról, mértékéről és tartalmáról a további ösztöndíjas illetve támogatotti jogviszony létrejöttétől számított 8 napon belül tájékoztatja az MMA MMKI-t.

Beszámolási kötelezettség:

Az ösztöndíjasoknak az ösztöndíjas időszakban vállalt, illetve elért teljesítményükről, annak munkaterv szerinti előrehaladásáról folyamatosan számot kell adniuk. Ennek részleteit a támogatási szerződés tartalmazza.

Az ösztöndíj folyósításának egyik alapfeltétele, hogy az ösztöndíjasok a támogatási időszakhoz kötődően vállalt és azalatt teljesített munkájuk bemutatásában, megjelenítésében és megjelentetésében aktívan közreműködnek.

Amennyiben az ösztöndíjas a beszámolási kötelezettségének nem, vagy nem megfelelően tesz eleget, vagy megszegi a pályázati felhívásban, az ösztöndíjas szerződésben vagy a vonatkozó jogszabályokban foglaltakat, akkor az ösztöndíj folyósítása felfüggeszthető, illetve az ösztöndíjas – az ösztöndíjas szerződés megszüntetése mellett – a kifizetett ösztöndíjnak vagy az ösztöndíj egy részének, és annak jogszabály szerinti kamatainak visszafizetésére kötelezhető.

**„NEMCSAK A KULTÚRHARC SZÓT NEM
SZERETEM, HANEM A HARCOT SEM”**

Magyar Hírlap, 2018. június 27.

A célok ne felülről jövő direktívák legyenek, inkább a szakemberekkel közösen kialakított feladatok, prioritások – mondta lapunknak Fekete Péter kulturális államtitkár

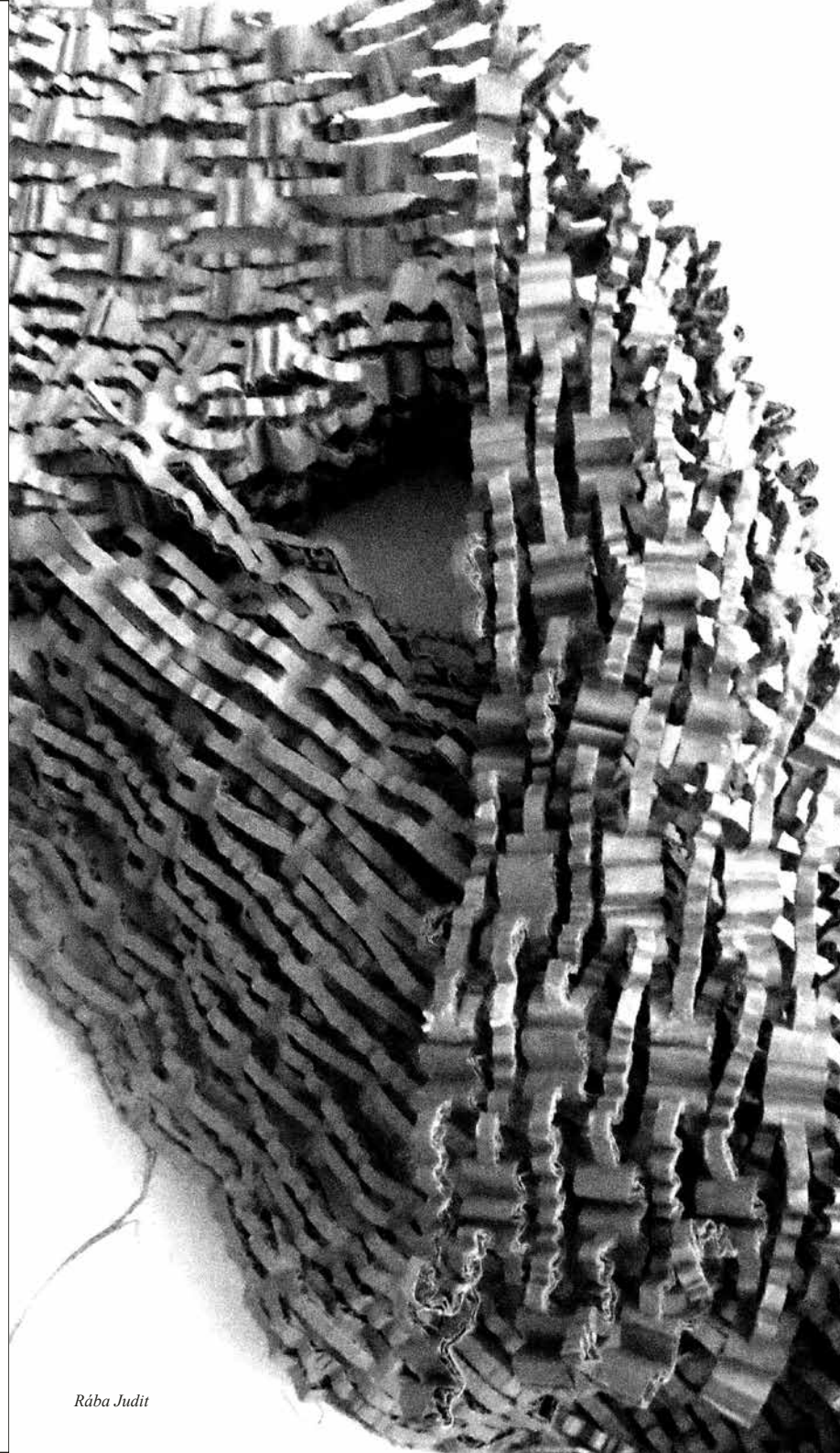
A tao-rendszer átalakítása a közpénzek tiszta felhasználásáért, a generációk közti különbségek áthidalása, hogy a fiataloknak átadható legyen a kultúra, valamint az értékek minél szélesebb körhöz eljuttatása: többek közt ezen elvek mentén szeretné végezni a munkáját Fekete Péter. Az új kulturális államtitkár lapunknak elmondta, hogy szerinte a Nemzeti Kulturális Alap nemcsak pénzosztással, hanem tanácsadással is segíthetné a pályázókat. Fekete Péter nem szereti a „kulturharc” kifejezést, de a termékeny vitákat jónak tartja, és úgy gondolja, hogy a finanszírozásban egyetlen rendező elv számít, az pedig az érték.

– A kinevezése óta eltelt pár hétben körbejárta már a fél országot, ott volt minden kulturális programon Pécestől Budapestig, szobrot avatott, és sajtótájékoztatót tartott. Tartani tervezi ezt a tempót? Fontos az állandó jelenléti?

– Előadóművészedből jött emberként, aki színházi produkciónak rakott össze, megszoktam, hogy hajnalban kelek, és éjjel dolgozom. A miniszterelnökkel folytatott megbeszélésünk egyik sarkalatos pontja volt, hogy a kulturális államtitkár nem hivatkozhat a hatáskör hiányára, mindenhol ott kell lennie, és mindenről tudnia kell, ami a magyar kultúrával kapcsolatos. Itthon, hála istennek, olyan aktív kulturális élet van, hogy nincs uborkaszegény. Most jöttem az Országos Széchényi Könyvtárból, ahol rendkívül felkészült, mindenre kiterjedő tájékoztatást kaptam az intézmény működéséről és jövőjéről.

– Amikor még csak sejteni lehetett az új államtitkárok névsorát, már több oldalról kritizálták azért, hogy csak színházi, illetve cirkuszi emberként nem érthet a többi ágazathoz, mit fog majd kezdeni a múzeumokkal, könyvtárakkal.

– Kivételes szerencsémnek tartom, hogy a színház az irodalomtól a képzőművészetten keresztül a közművelődésig, a zenétől a táncművészetig mindent magába foglal. Az elmúlt huszonöt évben ezekkel a művészeti ágakkal napi kapcsolatban álltam. Ha már a múzeumokat említette: egy filmet vagy színdarabot nem lehet anélkül előkészíteni, hogy az illetékes közgyűjtemény ada-

tait és tapasztalatait ne szerezné be az ember. A másik nagy szerencsém, hogy jó tanítómesterem volt: színházigazgatói pályafutásom elején Domokos László, Békés megye akkori elnöke, később az Állami Számvevőszék elnöke belém sulykolta, hogy a múzeumnak, könyvtárnak, levéltárnak, színháznak, az amatőr együtteseknek és más alkotóműhelyeknek felelőssége együtt gondolkodni, és a város kulturális kínálata érdekében közös munkát végezni. Amit Békés megyében kicsiben megtanultam, most kiterjesztem országos szintre. Államtitkárként az első időszakot a tájékozódásra szánom: meghallgatom az egyes kulturális területek képviselőit, szereplőit, hogyan látják szakterületüket, mik a gondok, mik a tervek és a lehetőségek.

– *És milyen célokat tűzött ki a következő négy évre?*

– Ahogy említettem, az első az információgyűjtés. Ezt követően kitűzzük a zászlókat, amelyek mentén haladni fogunk. A kulturális akadálymentesítés például biztosan felkerül az egyikre: hogy beszéljünk minél többet a generációk közötti kommunikációs akadályok, különbségek megszüntetéséről. Fel kell tennünk a kérdést, vajon értik-e a most tizenhat-tizennyolc éves fiatalok az ő kommunikációs eszközeiken, csatornáikon keresztül, amit jelenleg a kultúra létrehozói és szervezői gondolnak. Értjük-e egymás szavát? Egy másik zászlóra az a feladat kerül fel, hogy a legkisebb település legutolsó házában lakó családot is megszólítsuk, és utat építsünk számára a kulturális intézmények felé. Nem kell arra várnunk, hogy maguk találjanak be a múzeumba, hogy ráakadjanak a zene, a színház, az irodalom számukra élvezhető szeletére, hanem segítenünk kell nekik ebben. Ugyanilyen fontos segíteni világhírű művészeink, alkotóközösségeink munkáját, hogy be tudják mutatni Európának, a világnak, kik is vagyunk mi. Az előbb beszéltünk arról, hányféle terület tartozik hozzánk, ezek együttműködésének kidolgozása is egy zászló. Átfogó hazai kulturális térképet készítünk, ahol berajzoljuk, az intézményrendszerünk milyen hatókörben tudja kiszolgálni a kistélepüléseket. Az ősre ki fog derülni, hogy például Biharugrának van-e megfelelő kulturális lefedettsége. De azt is megnézzük, hogy egyes budapesti kerületek lakóit melyik intézmény tudja megszólítani. Mélni szeretnénk továbbá, hogy a könyvtárra, kortárs táncra vagy alternatív színházra költött adóforintjaink szempontjából hol állunk más országokhoz képest.

22 Hol van pótolnivalónk, hol kell ráerősítenünk? És természetesen azt is, hogy mire lehetünk büszkéek.

– *Mi a helyzet a határon túli kulturális kapcsolatokkal?*

– Összmagyarságban gondolkozom. Amikor kimondom, hogy magyar, akkor abba Kárpátaljától a Délvidékig mindenki beletartozik. Lehet, hogy picit jobban oda kell rájuk figyelni. Lehet, hogy az esélyegyenlőség érdekében kicsit több energiát kell rájuk fordítani. Megvizsgáljuk, az országhatáron belüli nemzeti intézményeinknek megvannak-e a határon túli partnerszervezeteik, és van-e ezzel kapcsolatban tennivalónk.

– *Ha már szóba hozta az adóforintokat: a kultúrafinanszírozás ügye mindig égető kérdés. Várható-e változás a jelenlegi struktúrában, milyennek képzelem például a tárca és a Magyar Művészeti Akadémia viszonyát?*

– Boldogító kulturális vívmány, hogy létrejött és működik ez az akadémia. De ez nem jelentheti azt, hogy a kultúráért felelős tárca feladat nélkül maradjon. Újra megerősítjük az elmúlt időszakban meggyengült osztályokat: lesz külön zenei, színházi, régészeti osztályunk.

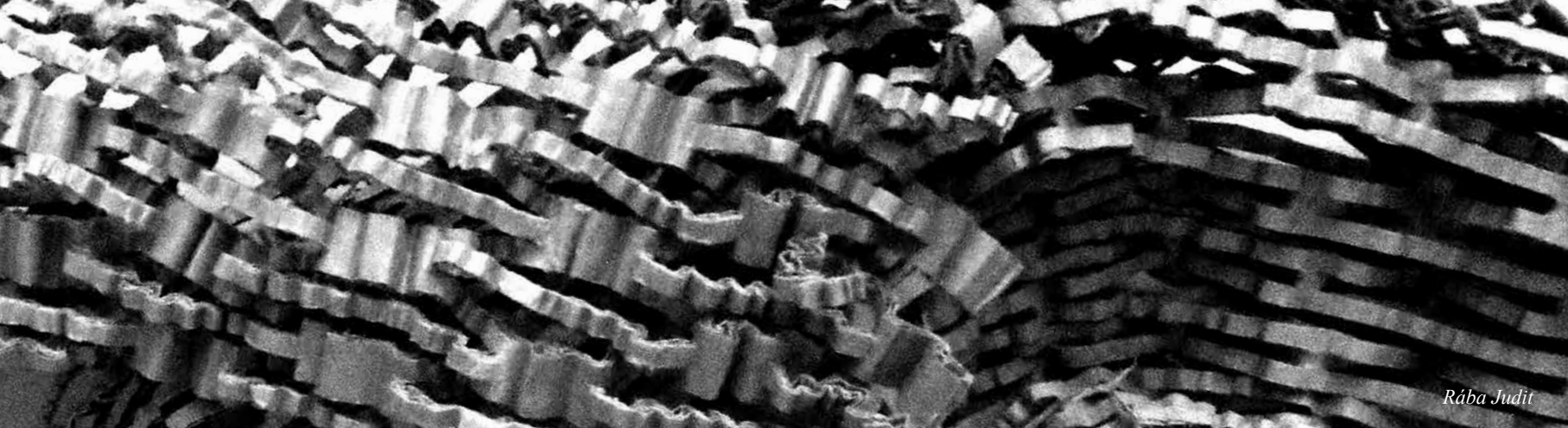
– *Mit gondol a Nemzeti Kulturális Alap szerepéről?*

– Programfinanszírozó, nem pedig lélegeztetőgép-szerepet kell ellátnia. Hiszem, hogy ez a testület nemcsak pénzosztó kell, hogy legyen, hanem egyfajta szakmai irányító, ellenőrző és útmutatást nyújtó szervezetté kellene válnia. Boldog lennék, ha a kollégiumok nem csupán elbírálnák a pályázatokat, hanem a pályázati célok megvalósulása érdekében akár szakmai tanácsadás vállalásával is segítenék a munkát. A kultúrpolitikai célok ne felülről jövő direktívák legyenek, hanem a kultúrateremtő szakemberekkel közösen alakítsuk ki, minek van prioritása. És amiben megegyeztünk, azt közös erővel, nagy energiabefektetéssel, céltudatosan vigyük véghez.

– *Ehhez elengedhetetlen a jó partneri viszony. Milyen a kapcsolata Lőrinczy Györggyel, az alap alelnökével?*

– Valamennyi kulturális vezetővel jó viszonyt ápolok. Ennek megőrzése és kiszélesítése egyik fő feladatomban, de gondolnunk kell a jövő kulturális vezetőire is. Az általános menedzserképzésen túl, ki kell nevelnünk a jövő csúcsvezetőit. Most kell gyakorlati feladatokkal, fesztiválszervezési részterületek felelős lebonyolításával bombáznunk a mesterszakos vagy doktori hallgatókat, hogy kiderüljön, kikre számíthatunk hat-nyolc év múlva.

– *A Magyar Teátrum Társaság berkein belül, még a Fővárosi Nagycirkusz igazgatójaként, Vidnyánszky Attilával együtt kezdeményezte a társasági adón alapuló támogatási rendszer, a híres tao szigorítását. „Tiszta Tao” feliratú zászlója is lesz?*

– Már elindítottam azt a folyamatot, amely a tao művészeti területen történő felhasználásának átalakítását eredményezi. Van-
nak sarokpontok, amelyeket előbb tisztázni kell. Az első, hogy
közpénz csak közfeladatra juthat. Ugyanilyen fontos, hogy a kul-
turális szférába áramló adómenyiség ne csökkenjen azzal, ha a
rendszert átalakítjuk. A harmadik pont, hogy ez ne veszélyeztesse
azon közfeladatot ellátó intézményeket, amelyek működéséhez
a tao elengedhetetlen. Ezt a pénzt jól meghatározott kulturális cél-
jaink elérésére kell fordítanunk. Például, hogy minden gyerek jus-
son el legalább egy évben egyszer színházba. Aki ebben partner,
az kapjon ebből a pénzből. De fontos az is, hogy mindez adjon to-
vábbra is esélyt a független szféra számára. A művészet szabad, és
ezt az állami mecenatúra jelenleg egyedülálló módon támogatja
Magyarországon, s ezt a vívmányt nem veszíthetjük el.

– *A Pécsi Országos Színházi Találkozó megnyitóján úgy
fogalmazott: a színházvezetőkkel együtt azért fog küzdeni, hogy
még hatékonyabban és közönségbarátabb módon forduljanak
a nézők felé. Pontosan mire gondolt?*

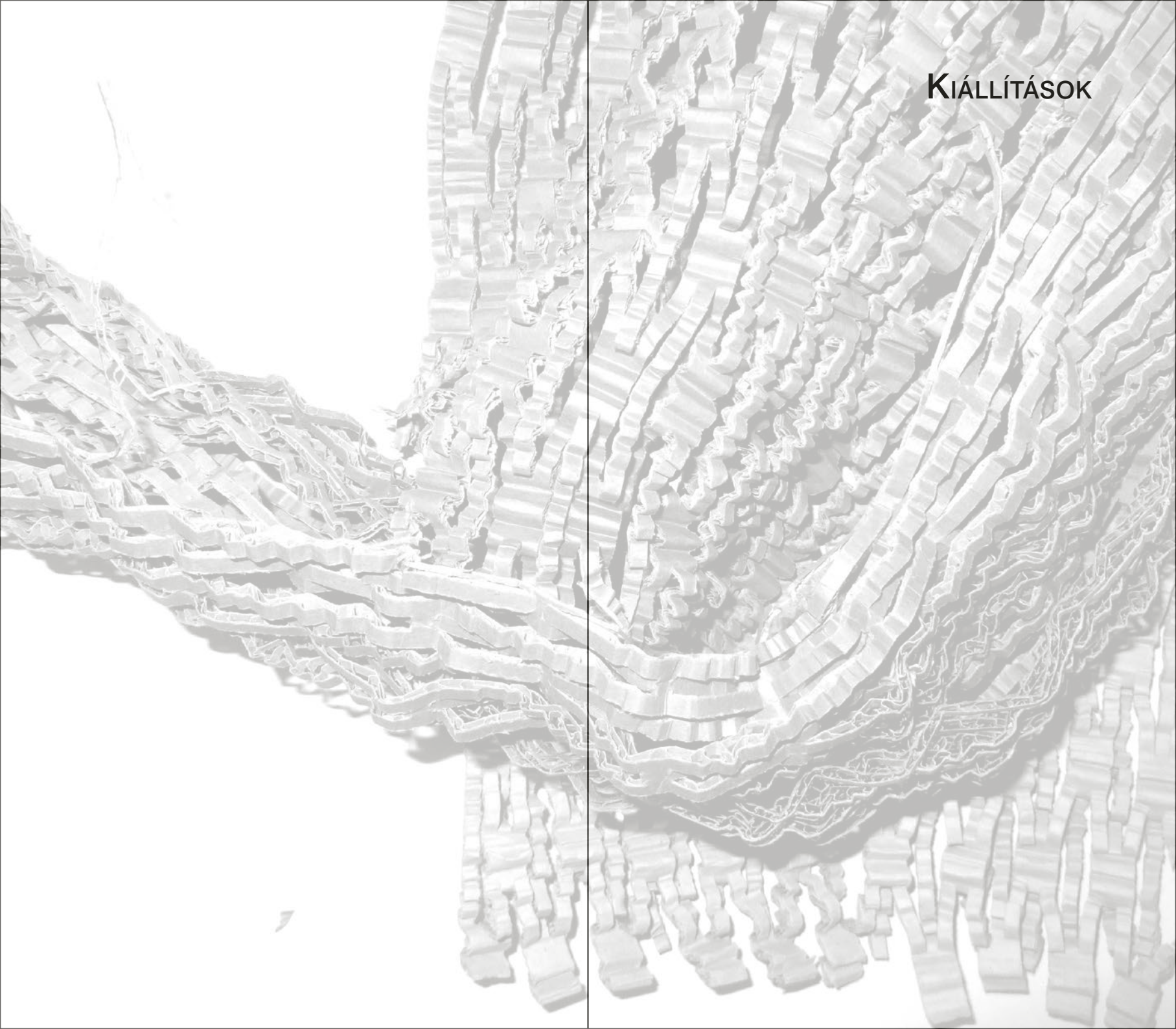
– Európai viszonylatban is példaértékű a hazai színházi
hálózat, ezt a komoly tradíciókkal és infrastruktúrával bíró, a he-
lyi művészeti életet koordinálni tudó rendszert ki kell használ-
ni. Sokkal többről van szó, mint hogy ezek az intézmények csak
színházat csináljanak: egy-egy ilyen alkotóműhelynek műv-
észeteket irányító és integráló szerepe lehet. Amikor a közönség
szélesítéséről van szó, akkor a kultúrát még nem fogyasztó réte-
gek megszólításáról beszélek. A színházak segítségére támasz-
24 | kodnék abban, hogy megszólítsuk azokat, akik nem használják
a kulturális intézményrendszert. Ugyanez a helyzet a levéltá-
rakkal is. Tizenkilenc levéltárunk van, amelyekről azt gondoljuk,

hogy nyakig begombolt, könyökvédős emberek rakosgatnak ott
poros iratokat, holott tele vannak csillogó szemű szakembe-
rekkel, akiknek mély és sokoldalú tudását használnunk kellene.
Trendivé kell tenni tizenhat éves srácok körében, hogy belesse-
nek egy-egy levéltár munkájába, kutassák fel nagy- vagy déd-
apáik ifjúkori kalandjait, keressék meg saját gyökereiket, merít-
kezzenek belőlük. Kutassák ki a településük sztárjait, találják
meg történelmünkben azt a huszárt, középkori lovagot, bátor
menyecskét vagy okos lányt, akire büszkék lehetnek, aki ugyan-
annyira példakép, mint amennyire vagány. Ebben a jól felépített
intézményrendszerben rengeteg lehetőség van, csak egy kis
kreativitás, felelősség és bizalom kell hozzá.

– *Az utóbbi hetekben kultúrpolitikai eszmecsere zajlik
a nyomtatott és online sajtóban egy cikksorozat nyomán: ön
szerint is világnézeti, politikai aránytalanságtól szenved a ma-
gyar művészeti élet? Van ma kultúrharc?*

– Nemcsak a kultúrharc szót nem szeretem, hanem a harcot
önmagában sem. Építő típusú ember vagyok, vallom, hogy a kéz
nem ütésre, hanem simogatásra vagy kézfogásra való. Az viszont
nem árt, ha a különböző értékrendek, világnézetek, vélemények
ütköznek, a viták során pedig megpróbáljuk egymást meggyőz-
ni a magunk igazáról, a magunk által végzett munka értékéről
és fontosságáról. Ez akkor is hasznos, ha a szembekerülő felek
sarkosabban fogalmazznak. Ha mindez a kultúrafinanszírozásba
gyűrűzik vissza, akkor egyetlen rendező elv lehet, az érték-
teremtés: Európa közepén a saját gyökereinkre támaszkodva,
szomszédaink kultúrájának tisztelete mellett kell tudnunk euró- 25
paiaknak lenni.

KIÁLLÍTÁSOK

SORTÚZ*Nádor Galéria, 2017. január*

1956-os Forradalom és Szabadságharc Budapest belvárosából indult ki és ezért is érezzük illetékesnek magunkat azok a művészek akik itt élnek és alkotnak. Szinte minden utca, kockakő, falak emlékeztetnek azokra a véres napokra. Édesanyám mesélte, hogy a Belvárosi lakásunkra két orosz tank meredezett, én még csak egy éves voltam ekkor. Idősebb kollégák közül sokaknak személyes élményeik fűződnek ehhez az eseményekhez. Együttal emlékezünk Pauer Gyulára társaságunk Kossuth-díjas tagjára is (1941-2016). Tíz évvel ezelőtt 2006-ban Budapest szétlövétése című kiállítására is reflektálunk, akinek 15 éves korában átért személyes tapasztalatairól való visszaemlékezései most is döbbenetes, tárgyilagos dokumentumok. Pauer, kiállítására felhasználta idősebb Gazsi Zoltán 1956-tól elrejtett fotóit, amelyekből szteléket alkotott és amelyek mindörökké érvényesek.

Az idő homályosítja, de soha nem mossa el ezt a nagy háború utáni borzalom újabb csapását, melynek még ma is megvannak

Zöld Anikó

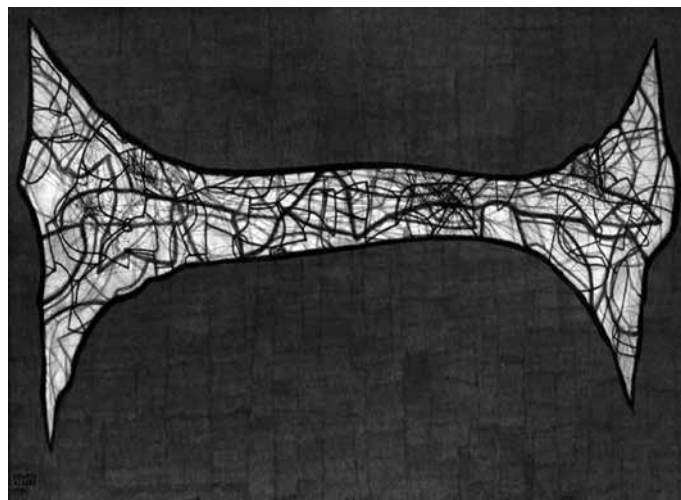
Kovács Péter Balázs

Harmati András

Háász Ágnes

Kovács Albert

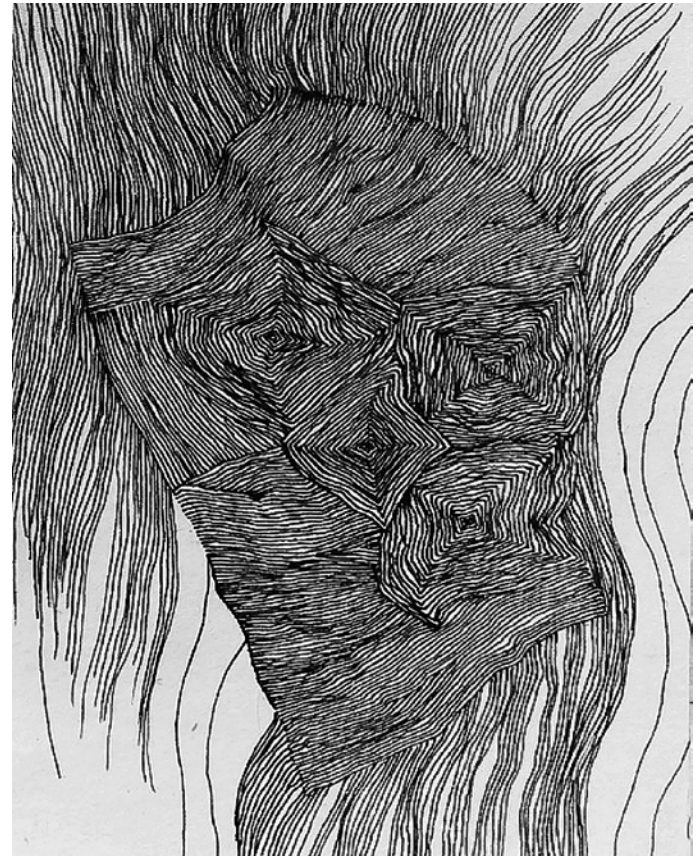
Harmati Zsófia

Kelecsényi Csilla

Vágó Magda

Hauser Lilián Beáta

a fizikai és lelki nyomai. A művészek lakhelyei, a házak, az utcák, a terek fontos történelmi helyszínei voltak az 56-os eseményeknek, a belváros pörgése miatt ma már ritkábban jut eszünkbe, hogy a többé-kevésbé felújított épületeinkben, -előtt, -mellett, mik is történtek. Budapest történelmi, patinás épületei büszkén állnak, mozdulatlanul figyelnek és bennük ott éltek és élnek az alkotóművészek. A BMT művészein kívül máshol élő művész-kollégákat is meghívunk és így országos együttes emlékezést rendezünk. Sok kiállítás jött létre a témával kapcsolatban, bár ez évben talán ez lesz az egyik utolsó, mely már felszabadultabban emlékeztet mindannyiunkat az eseményekre. Az emlékeztet

SZABADSÁG 60

Art9 Galéria, Bő, 2017. január 17.

Tisztelt Megnyitó Közönség! Az itt kiállított művek igen sokféle módon járják körül 1956 élő emlékét.

Látunk olyan képeket, amelyek a Molotov-koktél és kézigránt motívumát, a harcot idézi fel (Zsankó István). Látjuk a vörös áradatot, a mindent szétrágó vörös szü- vagy hangyajáratokat (Balázs Imre Barna, Olajos György). Más munkákon látjuk a terror színeit és szimbólumait (Serényi Zsigmond, BIB, Domián Gyula, Kis Zoltán, Éberling Anikó). Megint más képeken azt látjuk, hogy a diktatúra mennyire benyomult a magánéletbe (Éberling Anikó tárgyképei). A véráldozatra utalnak Vankó .... Munkái. És látjuk a diktatúra és megtorlás pusztítását jelképező szétbombázott épületet (Szabó Ábel).

Tisztelt Megnyitó-Közönség! Öt meg hat, az, tizenegy. Tizenegy főből áll egy futbalcsapat. És a magyarok 1956-ban nagyon jók voltak fociban, és mindezek ellenére vagy talán épp ezért Rákosi Mátyás és elvtársai nem engedték játszani az Aranycsapatot az 1956-os Melbourne-olimpián. Adódik a kérdés: Mi a magyar? – elsöre nekifutásra erről szerettem volna beszélni.

Más szempont. Röviden felidézem mivel is foglalkozott az újdonsült Kádár-kormány 1957. január 17-én. Idézet: „1957. január 17-én bízta meg Kossa István pénzügyminiszter az Országos Takarékpénztárat a lottó megszervezésével, ami az állami bevételek növelése és a lakosság hangulatának javítása érdekében került bevezetésre. A genovai eredetű sorsjáték rövid időn belül az egész országot meghódította, az első szerencsés játékos, Ring Sándorné mesés nyereménye pedig a későbbiekben külön motivációt adott a sanyarú hétköznapokból kitörést kereső lottózók számára.”

Tisztelt Megnyitó-Közönség! Ezek voltak a történelmi tények. Nos. Amikor még látatlanban (a képeket nem ismerve) gondolatokat gyűjtettem a megnyitóhoz, azt képzeltem, hogy ez a kiállítás nagyon sokszínű, azaz posztmodern lesz. És a posztmodern félelmetes, mivel megszüntette a lineáris időt, és megszüntette az identitást. És ha megszűnik az idő, és megszűnik az identitás, egy ilyen egyszerű kérdésre sem lehet válaszolni: hogy mi volt 1956.

34 Egyszerűbben szólva a posztmodern megszüntette a modernitást, ezzel megszüntette a dolgok és a tények elsődlegességét. A modernitással lényegében visszaszorult az eredetiség. Az eredetiséget pedig a hermeneutikával váltotta fel.

Éberling Judit

A hermeneutika azonban nem arról szól, hogy ki mit tett, ki mit csinált. Mondok egy példát: posztmodern helyzet (condition) keletkezik, amikor az egykori rabok és rabtartók közösen harcolnak a demokráciáért. Mai kifejezéssel szólva: ez a valóság meghekelése. Az itt látható művek azonban emlékeztetnek a valóságra, tehát tiltakoznak a történelem meghekelése ellen.

Tovább lépve, azt kell mondanom, hogy a hermeneutika nem csak arról nem szól, hogy ki mit tett egykoron, de arról sem, hogy mi jó és mi rossz. Honnan tudjuk, hogy mi jó és rossz? – merül fel a kérdés? Túl sokat azért nem kell gondolkodnunk, mert Friedrich Nietzsche már a 19. sz. végén megválaszolta a kérdést: a Túl jön és rosszon című művével. Azonban a világ azt sugallja, hogy Túl jön és rosszon újra és újra fel kell tenni azt a kérdést, hogy mi történt 1956-ban, és fel kell tenni azt a kérdést, hogy ki vagyok én? Ez a kiállítás erre a kérdésekre válaszol. Ezzel a kiállítást megnyitom!

Bárdosi József

ÁTTETSZŐ RÉTEGEK

Helsinki Magyar Intézet, 2017. január 18.*

Sosem jártam sem Finnországban, sem más skandináv országban. Kicsit tartottam tőle, hogy milyen lesz az időjárás, mennyire szerencsés időpont egy kiállítás szempontjából éppen a január itt, északon. A meghívás eredetileg májusra szólt, de ez az időpont módosult különböző okok miatt, vagyis véglegessé vált ez a bizonyos január közepe. A helyszínen derült ki számomra, hogy nagyon szerencsés volt a változás, jelenleg úgy érzem: ez a tökéletes időpont egy ilyen jellegű kiállítás létrehozására.

A kiállítótér a város nyüzsgő, belső életterében van, egy sarkon. Két oldalról óriási ablakfelületekkel nyitott az utca felé. Ezekben a hónapokban meglehetősen „fényszegény” Finnország, ezt úgy lehet elképzelni, hogy olyan a nappal legvilágosabb időszak, mintha Magyarországon éppen esteledni kezdene – naplementét ne képzeljünk hozzá, egyenletes szürkület van. Vagyis egy építészeti szempontból szép, rendezett, jól működő városban, amilyen Helsinki, mivel ilyen visszafogott fényviszonyok vannak, a Galeria U kiállítótere már messziről magára vonja a figyelmet, világít, sugárzik.

A kiállítótérben két rendkívül jól működő és nagyon jól hasznosítható, mozgatható fallal lehet az adott kiállításnak leginkább megfelelő teret kialakítani. (Esa Vesmanen, neves finn belsőépítész tervei szerint valósult meg a Magyar Intézet jelenlegi kialakítása.) Külön szerencse, hogy éppen az én kiállításomra újult meg a galéria egész világítási rendszere. Nem írnék a lámpák típusairól, de rendkívül jól variálhatóak, nagyon szép fényük van, sokféleképpen szabályozhatóak.

Finnországban a galériák nem szoktak kiállítás megnyitót rendezni. Ez alól csak a nagy nemzetközi kiállításokat rendező múzeumok kivételek. Tehát nem „kötelező tartozéka” egy kiállításnak, hogy megnyissák. A közönség nem szereti, nincs is hozzászokva. Ha netán, valahol mégis megnyitnak egy kiállítást, akkor egy finn ember annyival későbbre időzíti az érkezését. Művészettörténészek, kritikusok végképp nem szoktak kiállítást megnyitni – ilyenből kevés is van ezért arrafelé. Az ottani nézőt zavarja az efféle „irányítás” vagy befolyásolás.

A kiállító tér alaprajzát ismerve terveztem meg előre a kiállítás, de persze a helyszínen sok minden másképp működött,

36

* <http://librarius.hu/2017/01/28/epitesi-kontenerbol-mentette-meg-zoltai-bea-a-130-eves-zsalugaterpart-elmanybeszamolo/>

változtatni kellett. A korábban említett külső fényviszonyokkal például nem számoltam, a helyszínen vált egyértelművé ennek a rendkívül erős téralakító hatása. A kiállítás létrehozása közben, érdeklődéssel kevert kíváncsisággal gondoltam arra, milyen lesz egy ablakokkal teli tér falait újabb ablakokkal beborítani. Belépve a galériába, mozogva a képek között, tulajdonképpen egy teljesen nyitott térbe kerülünk, járhatunk. Kicsit olyan, mintha más és más napszakba vagy évszakba láthatnánk bele egy időben. Finoman, de határozottan kiemel a megszokott hétköznapi tereinkből, térfelfogási rendszereinkből. Ezt a minden irányban létreho-

zott totális nyitottságot, „átjáró rendszert”, érezhetően körbeöleli kívülről – mint egy áttetsző burok, a galérián kívül folyamatosan jelenlévő kékes-szürke léggör. Vagyis megtartja, bent tartja, egyfajta módon keretezi a külső atmoszféra a galériában keletkező végtelen nyitottság rendszerét. A képek szemlélőjétől természetesen nagymértékben függ, hogy mit érzékel ebből, egyáltalán mennyire tud valaki „jelen lenni” egy adott pillanatban.

A most kiállított képsorozat rövid története: Néhány éve, amikor egy budai utcán sétáltam, építőmunkások emelték be éppen egy konténerbe azt a 130 éves zsalugáter-párt, amit aztán hazavittem és a „kinn-benn” képsorozathoz később felhasználtam. Furcsa volt arra gondolni, hány ember, hány generáció mindennap ismétlődő mozdulata tapad ezekhez a tárgyakhoz. Foglalkoztatott, hogyan lehetne esetleg újjáéleszteni őket. A restaurálást követően persze módosult az ablak eredeti helyzete, hisz

37

bekerült a lakótérbe. Az új helyzetben is lehet használni, nyitni-zárni, a valahová kitekintés illúzióját kelti. Ezek az ablakok – és a sorozat többi része is – számomra olyan fal-nyitások, amiknek a segítségével különböző terekbe léphetünk be. Valami-féle átjárók keletkeznek a falakon. A képeken látható áttetsző függöny-réteg kijelöli a helyünket a térben, felveti az „itt” és az „ott” helyzetet. Úgy érezzük, hogy az a tér, amelyben állunk, folytatódik a függönyön túl. Ezért tulajdonképpen lehetőségeknek tekintem ezeket a festményeket. Nem tudjuk pontosan, mi vár ott ránk; mindenkire más – hiszen magunkban hordjuk a függöny mögötti világot, lehetőségeink minőségét, milyenségét.

Ha egy ilyen képet felteszünk bármely tér falára, olyan hatást érünk el, mintha egy új ablakot vágnánk az adott falba, még több fényt engednénk be. A létrejött felületeken átáramlik a levegő, ahogy egy nyitott ablakban behúzott függönyön is. Ezt a fénnel keveredett, friss levegőben való közlekedés lehetőségét szerettem volna létrehozni.

Remélem az eddigi mondatok illetve a mellékelt fotók segítségével sikerült érzékeltetni a kiállítás alaphangulatát, karakterét, a festmények megjelenésének szituációját. Az lenne a legszerencsésebb, ha mindenki a valóságban is megnézhetné ezt a tárlatot (kívánom, hogy minél többen jussanak el a helyszínre!), de addig is szeretettel ajánlom ezt a valóságos élmény helyetti, erős „közelítést”.

Zoltai Bea

A BARABÁS MIKLÓS CÉH KORSZAKVÁLTÓ KIÁLLÍTÁSA

Kolozsvár, 2017. január 20.

A kiállítás margójára

Véleményem szerint a BMC azokat a képzőművészeket, iparművészeket és kritikusokat tömöríti, akik elsősorban a névadónk, Barabás Miklós szellemében alkotnak. Szerintem 1929-ben, amikor Kós Károly és Szolnay Sándor kezdeményezésére valamint Bánffy Miklós támogatásával létrejött a BMC, akkor nem véletlenül esett a választás Barabás Miklósrá, mint névadóra.

Következésképpen jót tesz, ha egy kicsit felelevenítjük ki is volt Barabás Miklós, és mit jelenthetett az ő személye Kós Károly

Tosa Katalin

és Szolnay Sándor számára vagy mit jelent most a mi számunkra? Nem az életrajzi adatait akarom felidézni, hanem csak azokat a helyszíneket szeretném felsorolni, ahol Barabás Miklós megfordult és tevékenykedett: – az első helyszín a szülőfalu, Márkusfalva, majd Dálnok, Nagyenyed, Kolozsvár, a Bécsi Akadémia, Bukarest – Kiseleff tábortáborát látogatva révén, Velence, Bologna, Firenze, Róma, Nápoly, Párizs, London és Budapest, ahol élete végéig dolgozott. Időközben elkészített 3146 rajzot, festményt és litográfiát. A magyaron kívül jól beszélt németül, románul, angolul, olaszul és franciául.

Ez a felsorolás önmagáért beszél. Személyében egy nagyon komoly hivatástudattal rendelkező világpolgárral ismerkedhetünk meg, aki nagyvonalúságában és előítéletmentességében még mindig előttünk jár. Ha magunkba tekintünk, akkor könnyen észrevehetjük, hogy a mai modern korunk elvárásaival összevetve is egyértelmű, hogy választott példaképünk eszményisége még semmit nem homályosodott az eltelt 200 év alatt.

Ha jellemezni szeretnénk magunkat, a BMC-t, akkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül a névadónk személyiségét. Ha a kívülállók óhajtanak minket jellemezni, akkor sem lehet megkezdni Barabás Miklós egyéniségét.

Kiállításunkban a BMC tagokon kívül meghívtunk olyan, céhen kívüli kollégákat is, akikkel őszinte baráti kapcsolatot ápolunk, és akik számára az együttlét, az együttélés egy életforma, nem absztrakt fogalmak.

Szerintem a jelen kiállítás is egy műtárgyakban megfogalmazott szándék, amely arculatával a közös érdeklődés irányát érzékelteti.

Kolozsi Tibor
BMC elnök

*

A Barabás Miklós Céh korszakváltó kiállítása elé

Nagyszabású rendezvényeinket általában a kerek évfordulókhoz időzítjük, de a kivételek erősítik a szabályt. Ilyen kivételnek számít a romániai magyar képzőművészeket tömörítő Barabás Miklós Céh (BMC) 2017. január 20-án, Kolozsváron megnyílt országos kiállítása is. Hacsak nem tekintjük egyféleképpen kerek számnak azt a nyolcvannyolc esztendő, amely a Céh megalakulása óta eltelt. 1994-es újjáalakulásának huszonhárom

Kuti Botond

éve viszont már csupán a Magyar Örökség-díjas szakmai szervezet eddigi tevékenysége, elért eredményei alapján minősíthető kereknek.

A BMC legnépesebb, kolozsvári csoportja immár évek hosszú sora óta januárban, a Magyar Kultúra Napjának környékén rendezi meg éves, értékmérő kiállítását. Az időpont pedig szinte egybeesik a Román Kultúra Napjával. Nevezhetném ezt akár sajátos, transzszilván véletlennek is. Most azonban jóval nagyobb szabású, különleges rendezvénnyel, országos kiállítással adózunk az ünnepkörnek, a közönségnek és – miért is ne? – önmagunknak. A régiók találkozásának, értékeink kölcsönös felvillantásának ünnepe ez a jelenlegi, a szó legszorosabb, de átvitt értelmében is többlépcsős, mintegy kétszázharminc műalkotást (festmények, grafikák, szobrok üveg- és kerámia munkák, textíliák, fotók) felvonultató, országos tárlat, amelynek a kolozsvári Művészeti Múzeum és a Minerva Kulturális Egyesület galériája nyújt otthont. S amely níveljében méltó a nagy elődök megszabta elvárásokhoz, a Kós Károly-i hagyományokhoz. És ünnep azért is, mert jó két évtizedes sikertelen próbálkozás után a kolozsvári Művészeti Múzeum előttünk eddig hermetikusan zárt kapui végre megnyíltak. Köszönhetően Lucian Nastasa-Kovács igazgatónak, a kisebbségi kultúra és azon belül az erdélyi magyar képzőművészet lelkes támogatójának.

Röviden összefoglalva az előzményeket elmondhatjuk: a múlt századelő gazdasági, társadalmi, politikai feszültségekkel teli, robbanást sejtető s végül előidéző hangulata, a zaklatottság, az emocionális túltengés időszak termékszertüleg váltotta ki azt a világméretű forrongást, alakulást és átalakulást, ami a geopolitikai változásokon túlmenően a kor művészeti életét is jellemezte. S amelynek hullámai hol átcsaptak a hazai felségvizekre, hol megtörték, hol pedig állandósultak azokon. Az újító szándék a szokásosnál is nagyobb erővel tört elő, a posztimpresszionizmus átlendült az avantgárdba, értékek tűntek el és értékek születtek, éles konfrontációk területévé vált a művészet.

Dobriban Emil

Ilyen légkörben, immár a Románia részét képező Erdélyben született meg 1929-ben – az írók Bánffy Miklós vezette helikonki csoportosulásának mintájára – a kisebbségi helyzetbe került erdélyi magyar képzőművészek érték- és érdekvédelmi szervezete, a Barabás Miklós Céh. A megvalósítás a neves építész, képzőművész, író Kós Károly, a vérbeli transzilvanista valamint Szolnay Sándor, a jeles festőművész nevéhez fűződik, s az ügyet Bánffy Miklós is támogatta. A biedermeier festészet kimagasló alakjának, a több országban megfordult, több kultúrában járatos

42 Barabás Miklósnak, történelmi múltunk kimagasló alakjai megörökítőjének neve pedig méltán fémjelezte és fémjelzi mind a mai napig a mindenkori új iránt nyitott, a legkorszerűbb mű-

vészeti törekvéseket felvállaló, de a hagyományokat is tiszteletben tartó Céh művészeinek törekvéseit.

A kor legjelesebb, kisebbségi helyzetbe került képzőművészeit tömörítő, eleinte szűk körű, majd idővel kiteljesedő csoportosulás rangos kiállításokkal bizonyította életképességét.

Az 1944 utáni kedvezőtlen történelmi-társadalmi változások nyomán azonban a BMC tevékenységét felfüggeszteni kényszerült, hogy aztán fél évszázadnyi tetszhalott állapot után, Abodi Nagy Béla festőművész valamint Kós András szobrászművész kezdeményezésére és Murádin Jenő művészettörténész támogatásával 1994-ben, negyvenhét taggal szülessen újjá.

Az alakulás nehézségein az első választott elnök, Kancsura István festőművész segítette át a szervezetet. Elnöksége idején került sor a nagy sikerű Szolnay- emlékkiállítás megrendezésére valamint 1996-ban a Barabás Miklós Céh első, országos bemutatkozására Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakóniai Központban. A Művészeti Múzeumba ugyanis a BMC nem nyert bocsáttatást.

Ezt követte 1997-ben a Marosvásárhelyen, Simon Andre irányításával megrendezett országos tárlat az esemény jelentőségéhez méltó színhelyen, a Kultúrpalotában, s immár Jakobovits Miklós elnöksége idején.

1999-ben ismét Kolozsvár, s ismét a Diakóniai Központ volt a rendezvény színhelye, a Művészeti Múzeum kapui ugyanis továbbra sem nyíltak meg a BMC előtt. Hogy aztán 2002-ben, a Romániai Képzőművészek Szövetsége Kolozsvári Fiókjának akkor még létező, Szentegyház utcai galériája biztosítson megfelelő teret az addigi legátfogóbb, kolozsvári, Károly Zöld Gyöngyi szervezésében megnyílt, országos tárlatnak.

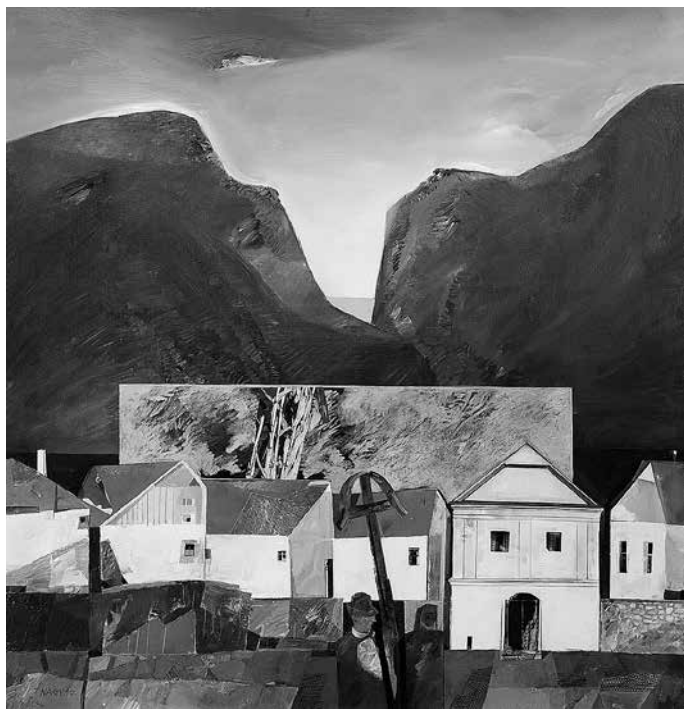
A Bánffy-palotában székelő Művészeti Múzeum a BMC számára továbbra is elérhetetlennek bizonyult, s időközben a Szentegyház utcai galéria is megszűnt.

2005-re viszont Andrásy Zoltán festő- és grafikusművész valamint a Református Egyház jóvoltából megnyithatta kapuit a szervezet székháza a Farkas utca 27. szám alatti történelmi levegőjű, patinás környezetben. A Murádin Beyer Katalin műépítész szakszerű tervei alapján felújított műemlék épület szerény méretei ellenére is otthont jelentett a művészek számára, ahol havi rendszerességgel, egymást érték a céhtagok és meghívottaik munkáiból rendezett kamara kiállítások. A székház galériájának szerény méretei azonban nagyobb, átfogóbb jellegű tárlatok megrendezését nem tették lehetővé. Így aztán újabb országos tárlatra

csupán 2009-ben, a BMC megalakulásának nyolcvanadik évfordulóján kerülhetett sor. Mégpedig a Barabás Miklós szülőfalujához közeli Sepsiszentgyörgyön. A Vargha Mihály igazgatásával működő Székely Nemzeti Múzeum Gyárfás Jenő képtárában Jakobovits Miklós elnöksége idején, Vinczeffly László szervezésében nyílt meg az addigi legteljesebb, sorrendben az ötödik országos tárlat. Amely a kortárs művészek alkotásai mellett a Céh hajdani, jeles tagjainak munkáit is felvonultatta.

Közben a Tibori Szabó Zoltán vezette Minerva Kulturális Egyesület központi galériájának elkészültével Kolozsváron is jó irányban mozdult el a helyzet, s az immár Kolozsi Tibor elnökletével működő BMC nagyobb teret kapott a bemutatkozásra, éves, értékmérő kiállításainak a megrendezésére.

A könnyebb mozgáslehetőség érdekében évek óta régiókenti megoszlásban tevékenykedő, Kolozsvár központú Barabás Miklós Céh számára 2017 az áttörés évét jelenti azáltal, hogy a Minerva Galéria mellett a Művészeti Múzeum kapui is megnyíltak előtte. S megrendezhette a kincses városban, s annak is

Nagy Endre

Soo Zöld Margit

legszebb barokk palotájában az újraalakulása utáni hatodik országos tárlatát, immár az esemény jelentőségéhez méltó keretek között. A több mint másfélszáz képzőművész, céhtagok és meghívottak munkáit felvonultató, műfaji és stílári vonatkozásban egyaránt sokrétű tárlat híven tükrözi azt a változatosságban rejlő egységet, amely a Céhet újraalakulása óta mindig is jellemezte. Kisebbségi létéből eredeztethető, sajátos helyzete révén a BMC tagsága – pillanatnyilag 175 művész – nem egyfajta ideológia, művészi beállítottság, hanem kizárólag a minőség kritériumai alapján szerveződött. Keretei közt a klasszikus hangvételt kedvelőktől a posztmodernekig, a figuralitás jegyében alkotóktól az absztrakt elkötelezettjeiig, s a huszonevesektől a száz felé közelítőkhöz szinte valamennyi irányzat és korosztály képviselője megtalálható.

Annak idején, 1929-ben az alapítók valamennyien fiatalok voltak, az 1994-es újraalakulásnál viszont az ifjúságot mindössze Kolozsi Tibor szobrászművész képviselte, a többiek az idősebb korosztályhoz tartoztak. Mára azonban örvendetes változás tanúi lehetünk: a szervezet népszerűségével együtt nő az ifjúság BMC iránti érdeklődése is. Egyre több fiatal kéri belépését a Céhbe, megteremtődött tehát a reális lehetősége annak, hogy a nyolcvannyolc éves szervezet fiatalokkal szülessen újjá, és bizonyítsa életképességét itthon és széles e világban.

Németh Júlia
műkritikus

Jakobovits Márta

Előszó helyett

Nyolc év telt el a Barabás Miklós Céh utolsó nagyszabású országos tárlata óta, amely az akkori BMC elnök, Jakobovits Miklós és Vinczeffy László festőművész szervezésében több mint másfélszáz romániai magyar képzőművész alkotásait vonultatta fel a sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtárban. A katalógussal kísért nagy jelentőségű tárlat után majd egy évtizedet kellett várni a Céh tagjainak újabb csoportos kiállítására, amelyet – a szervezet történetében először – a Kolozsvári Művészeti Múzeum és a Minerva Galéria kiállítóterei fogadtak be.

2017. január 20-án került sor e bizonyos értelemben mérőkövnek számító kolozsvári tárlat megnyitó ünnepségére, amely egyrészt a Magyar Kultúra Napjához kapcsolódott, másrészt pedig a magyar és román képzőművészek közti barátságoknak is adózott (a szervezők meghívására néhány román nemzetiségű alkotó munkái is helyet kaptak a kiállításon). A mintegy kétszáz-harminc munkát felvonultató tárlatra egyaránt jelentkezték az

46 | idősebb művésznemzedék még mindig aktív képviselői, a középnemzedékhez tartozó alkotóművészek és a Céh legfiatalabb, húszas-harmincas éveikben járó tagjai is. A kiállításra beküldött

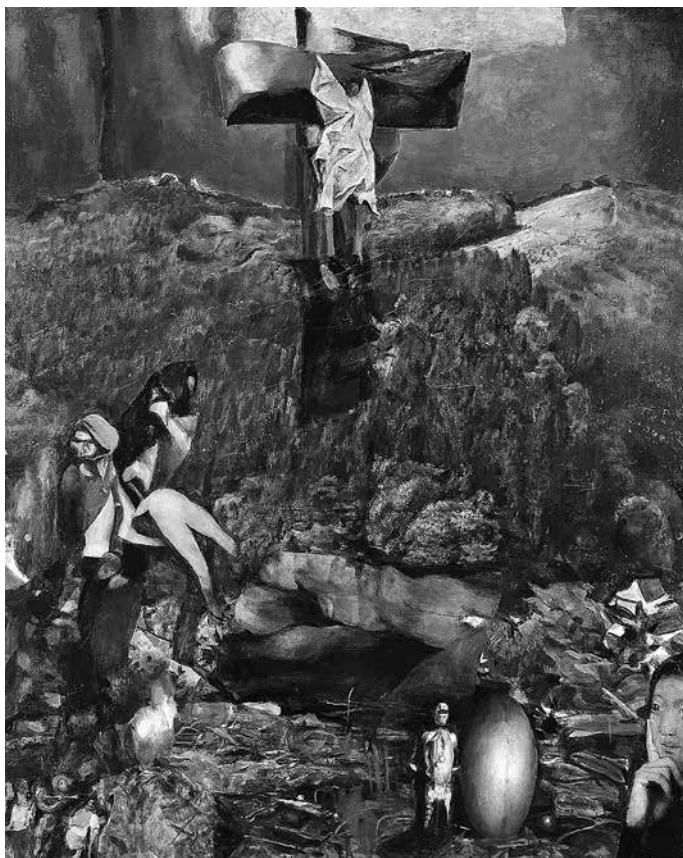

Kolozsi Tibor

műalkotások (festmények, szobrászati munkák, grafikák, fotográfiaiak, továbbá textil-, kerámia-, ötvös- és üvegművészeti alkotások) egy színvonalában változatos, de gazdag és értékes anyagot eredményeztek. A különböző stílusirányzatok, világnézetek és formák találkozásait jelentő anyag érzékletesen szemléltette a romániai magyar képzőművészet jelenkori (körülbelül az 1980-as évektől napjainkig) haladási irányait. A szűk egy hónapig nyitva tartó országos kiállítást kivételesen sok látogató tekintette meg, a távolmaradókat talán kárpótolja majd a jelen katalógus.

A kiállítás előkészületeit és megvalósítását a következő fogalmakkal tudnám érzékeltetni: a műalkotások kicsomagolását és a velük való első találkozást kísérő jóleső izgalom; bizonytalanság (melyet egy-egy megtisztelő feladat, kihívás előtt megtorpanva, a rosszul végzett munkától való félelmében érez az ember); az alkotások válogatására, elrendezésére és felszerelésére fordított többnapos munka; konfliktuskezelés; a kiállított alkotásokat jellemző művészi igényesség; a szervezők részéről számomra megszavazott bizalom keltette meghatódottság. A Kolozsvári Művészeti Múzeum kezdő munkatársaként ez a kiállítás jelen-

47 | tetten számomra az első komolyabb szakmai kihívást, így különösen hálás vagyok azért a módért, ahogyan Németh Júlia és

Kakonyi Csilla

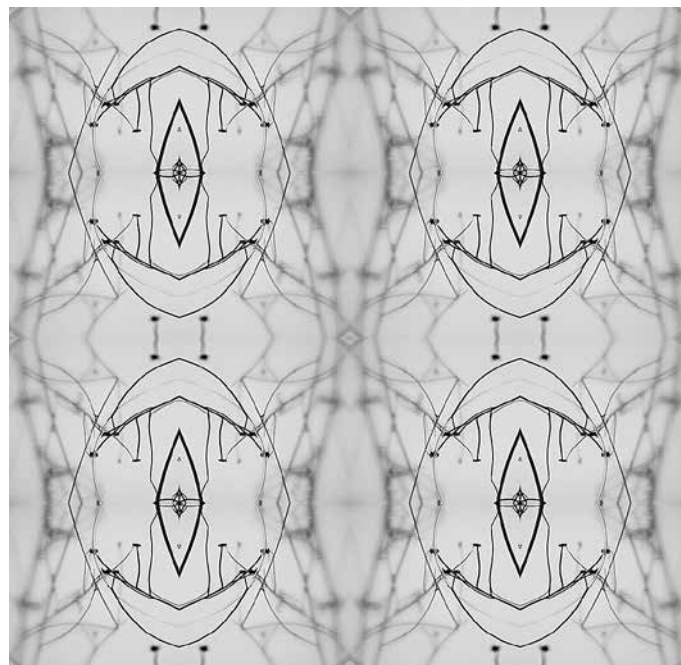
Kolozsi Tibor érvényesülni hagyták az elképzeléseimet, és egymás munkáját segítettük.

Az utólagos visszhang, a lelkesedés, a kiállítás fontosságát méltató vélemények és a művészek köszönetei tükrözik azt a jelentőséget, amellyel a tárlat az alkotóművészek és az erdélyi magyar képzőművészeti élet számára bírt. Köszönetemet szeretném kifejezni a szervezőknek, valamint az alkotások elrendezésében és felrakásában segítő kolozsvári csapatnak az együttműködésért. Szeretettel gratulálok a kiállító alkotóknak, és hosszan tartó, értékteremtő munkásságot kívánok a Céh tagjainak.

PIXELMEZŐK

Matricák 2017, Szabad kategória I. kiállítás
Vármező Galéria, 2017. február 6–27.

A kisméretű elektrográfiák 7. nemzetközi kiállításának első tárlatát nyitjuk ma, a szabad kategória I-et, *Pixelmezők* címmel, itt, a Vármező Galériában. Ha végigtekintünk azon az úton, amely az első, 2000-ben megrendezett „Matricák” kisméretű elektrográfiák nemzetközi kiállításától a mostani kiállításorszáig vezetett, nem kis elégedettség tölthet el bennünket. Ennek legalább két oka van. Az egyik, hogy tizenhat esztendő leforgása alatt hét tárlategyüttes valósult meg, nem utolsó sorban a társaság elnökének, HAász Ágnesnek szívós munkája és a műfaj iránti erőteljes elkötelezettsége, valamint a feladatban részt vállaló művészek együttműködésének következményeként. A másik, hogy az elektrográfia mint önálló műfaj, ha lassan is, de elfoglalja helyét a hazai képzőművészetben is. Annyira erőteljesen azért még nem, hogy valamelyik nagy alapterületű múzeum vagy galéria helyet adna a teljes kiállítási anyagnak, de remélhetőleg ennek

Paczona Márta

Szöllösy Enikő

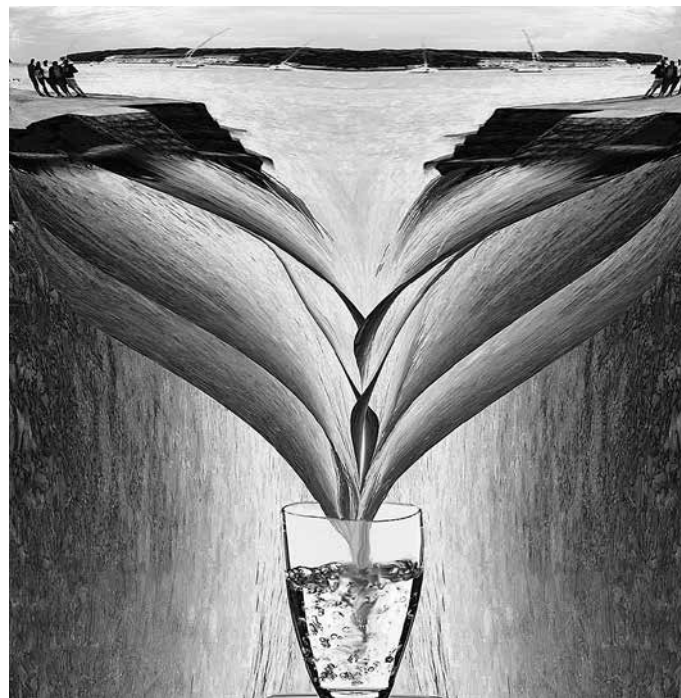
is eljön az ideje egyszer. Ha viszont azt vesszük figyelembe, hogy az elektrográfiai társaság hány tagját ismerték el Munkácsy-díjjal és más, országos és nemzetközi jelentőségű díjjal, akkor tényleg nincs okunk panaszra.

Megvan persze a varázsa is annak, hogy több részre bontva kerülnek kiállításra a munkák, hiszen egy kisebb anyag könynyebben befogadható a művészetkedvelő, tárlatlátogató közönség számára is, a látogatók között pedig egyre többen vannak olyanok, akik módszeresen elzárándokolnak az összes Matricákra, nem mondható tehát, hogy az érdeklődés az idők során alábbhagyott volna, sőt, épp az ellenkezője tapasztalható.

E tárlaton a munkák valamilyen módon kapcsolhatók a természethez, ez a kötés közöttük, tehát a csoportalkotó elem vagy jellemző tulajdonság. Ezen belül is változatos képcsoportokat képezhetünk. Egyrészt vannak a nap- és évszakokhoz köthető alkotások, (Paul Ter Wal, Németh Géza, Havas Anikó, Vladimir Kharchenko), másrészt a szimmetriára épülők (Bornemissza

50

Rozi, Paczona Márta, Almássy Krisztián, Bitó Ildikó). Különb-

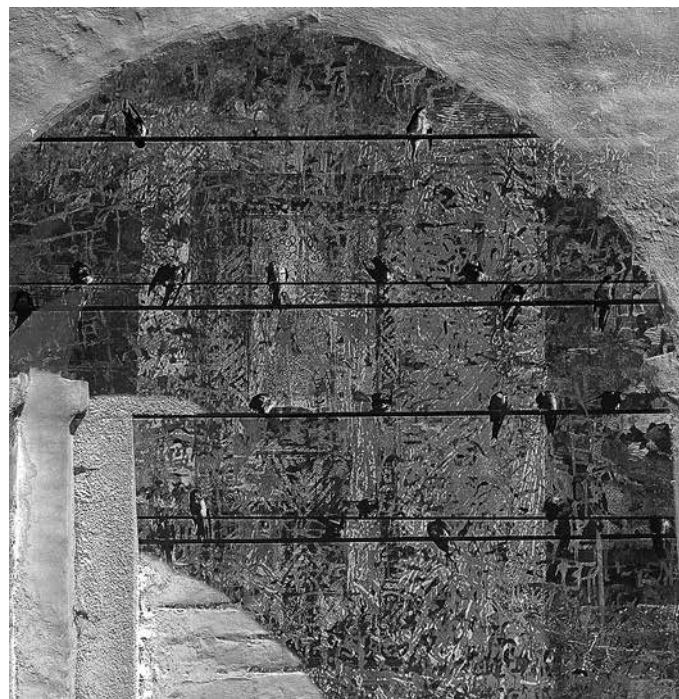
Bornemissza Rozi

séget tehetünk a reális/irreális tartalom szerint, de a festőiség alapján is (Büki Zsuzsanna, Pálos Anna), vagy éppen aszerint, hogy van-e figura a képen (Paul Ter Wal, Almássy Krisztián, Aine Scannell, Ficzek Ferenc, Repászki Ferenc, Vladimir Kharchenko, Kneisz Eszter, Florentia Ikonomidou), vagy nincs. Vannak digitális fényképezőgéppel készített, de különösebb beavatkozáson át nem esett fotók (Gáspár Tünde), és olyanok, amelyeket alaposan meg/átdolgoztak. Egy elektrográfiai alkotás esetében, amennyiben a kiindulás fotóból történik, a lényeges épp a fotókba való beavatkozás az elektronikus eszközök révén. Sőt, leginkább az új technikai eszközök (számítógép, számítógépes programok, szkennerek stb.) segítségével kell a képet megalkotni, úgy például, ahogyan ezt **Lengyel Zsüliett** *Kötődések* c. képein láthatjuk. Zsüliett ugyan felhasznál fotóalapot, de azt átformálja: elemeket emel ki, sokszoroz, áthelyez, átalakít, tartalommal tölt meg, át-
lényegit, és bár ugyanazt a motívumot alkalmazza sorozatán, |51
változatos és izgalmas világot hoz létre, olykor kis humorral is fűszerezve. Ami a számítógépes technikák biztos ismeretét illeti,

ez megmutatkozik **Lehotka László** két munkája esetében is (*A vörös bolygó és Esti zápor*).

Bitó Ildikó két színre építi fel művét, lila környezetbe helyezve a zöld elemet (*Zöld I és II*). Képi világa a strukturáltság irányába mutat. **Almássy Krisztián** kompozíciója egyszerre tartalmaz geometrikus és lírai elemeket. Művén a figurát 180 fokkal elfordítva tükrözi a hatalmas levelek előterében, színei visszafogottak. Mindkettőjük kompozíciója kiegyensúlyozott. **Shahla Bahrami** (Kanada) kinyújtott tenyerén apró vörös, ill. sárga pillangó nyugszik: az ember és a természet vágyott kapcsolatát idézi. **Barti Magdolna** színérzékenységével és kompozíciós képességével tűnik ki. *Úton 1* és *Úton 2* c. munkája festői, a képszerkezet strukturált. **Bornemissza Rozi** szimmetriára épülő, erőteljes, szürkés-zöldes színvilágú *Leömlő tengerével* a szürrealizmus útjára invitál, és egyáltalán nem véletlen, hogy Salvador Dalinak *Az elfolyó idő* c. képe jut eszünkbe. **Aine Scannell** (Skócia) munkái is hajznak a szürreálisra, amennyiben a *Selkie* egy főkanőt ábrázol, a skót mitológia egyik alakját, a másik képén pedig (*Beteg*) egy bizarr, vízszintes helyzetű figura nyúlik be a középpontba egy túlméretezett tál fölé. **Paczona Márta** munkái is a szimmetriára épülnek (*Fényjátékok* sorozat), továbbá a természetben mindenütt megjelenő fény-árnyék dichotómiára.

Büki Zsuzsanna a rá jellemző finom tónusokkal és mintázatokkal díszíti két festői kompozícióját, amelyben a fecskék mint hangjegyek a kottafüzetben, úgy ülnek a drótokon (*Alternatíva innen és túl II és III*). Ugyancsak a festőiség jellemzi **Finta Edit** három fotóalapú elektrográfiáját (*Sodródó falevelek I-III*), és ide sorolhatók **Németh Géza** munkái is (*Egyensúly és A reggel*), közülük is különösen az első. **Agata Dworzak-Subocz** (Lengyelország) digitális mandaláiban rózsaszínbe álmodja világát (*Rózsaszín kaleidoszkóp I-III*). **Ifj. Ficzek Ferenc** bogarakra specializálódott, a bodobács, a cserebogár és a csótány fotóját felhasználva készített digitális miniatűröket. **Repászki Ferenc** *Rejtőzködő* és *Töredezett* című műveivel újabb elemekkel gyarapítja azt a gyűjteményt, amelyben mézesbábokat vagy más tárgyakat különféle szituációkba helyezve, számítógép segítségével dolgoz át. **Florentia Ikonomidou** (Görögország) *Nosztalgia* című képén a rajzos megfogalmazás tűnik ki, és figuráján az aprólékos, növényi és egyéb, ókori ornamentikák alkalmazása. *Phallogratikus hullám* c. képén a szerelmi láz nagyon áttételes megfogalmazását látjuk.

Büki Zsuzsanna

Paula Franzini (Kanada) ügyesen komponált négy munkával van jelen, színes és fekete-fehér négyzet- és téglalapokból építkezik, gazdag felületei természeti elemeket, japán és latin betűs írást tartalmaznak. **Koppány Attila** *Kaleidoszkópja* is a természet változatosságát, az elemek körforgását idézi. **Gáspár Tünde** digitális fotóin (*Víz alatti motívumok* sorozat) a tenger élőlényei közül néhány szép, izgalmas faj jelenik meg, érdekes ez akkor is, ha a tárgyszerűsége nem megy túl. **Hegedűs Mária** szkennelre és számítógéppel készült, selyemre nyomott munkája is a vízi világból meríti tárgyát (*Egy hal álma I-III*), de sokkal áttételesebb és elvontabb módon. **Ghyczy György** saját tusrajzaiából kiindulva teremt meg, valamely digitális program segítségével, *Fa-játékait*. **Havas Anikó** *Digitális időszakok* című sorozata motívumát tekintve hasonló, egy fa négy színvariációját mutatja be, az évszakoknak megfelelően változva. **Szakállas Zsolt** (*Átváltozás I-IV*), egy digitális fotó feldolgozását viszi végig a színes-
52 től a monokrómok különböző változataig. **Szólóssy Enikő** és **Kneisz Eszter** a szimbolikus értelmezésre is alkalmas *háló* témát 53

dolgozza fel, Enikőnél az anyagszerűség, Eszternél a fényhatás dominanciájával.

A magam részéről kiemelkedőnek tartom a mezőnyből **Ország László** más-vidék című sorozatát (*I-III*) melynek plasztikussága és tektonikussága a képet egyszerűségében is monumentális hatásúvá teszi, a monokromitás, a radikális színredukció pedig önmagában is lehetőséget ad arra, hogy a művész és a befogadó figyelme a lényegi dolgokra koncentrálódjon.

Vladimir Kharchenko *Esti fotográfus* és *Esti utca* című művének elmosódott, sejtelmes, monokróm világa is hasonló hatást kelt. **Pálos Anna** lírai hangulatú *Legmélyebb érzelmeim – üzenetváltás a XXI. században (2 és 3)* c. világító objektjei is külön figyelmet érdemelnek. A rétegenként összeállított, finomművű, fóliára nyomott digitális művei együtt említhetők **Repászki Béla** két lírai hangulatú művével (*Fényhasadás* és *Egyre inkább odébb*) és **Paul Ter Wal** sejtelmes *A nappal* című alkotásával.

Összefoglalásként végül jegyezzük meg, hogy a 7. Matricák nemzetközi kisméretű elektrográfiai kiállításorozat első tárlata változatos képanyagával jó nyitásnak bizonyul. Kívánok a tárlatlátogató közönségnek tartalmas és elmélyült időtöltést, az alkotóknak, a Magyar Elektrográfiai Társaságnak és a tárlat megvalósítóinak pedig további megérdemelt sikereket!

Láng Eszter

Paul Ter Wal (NL)

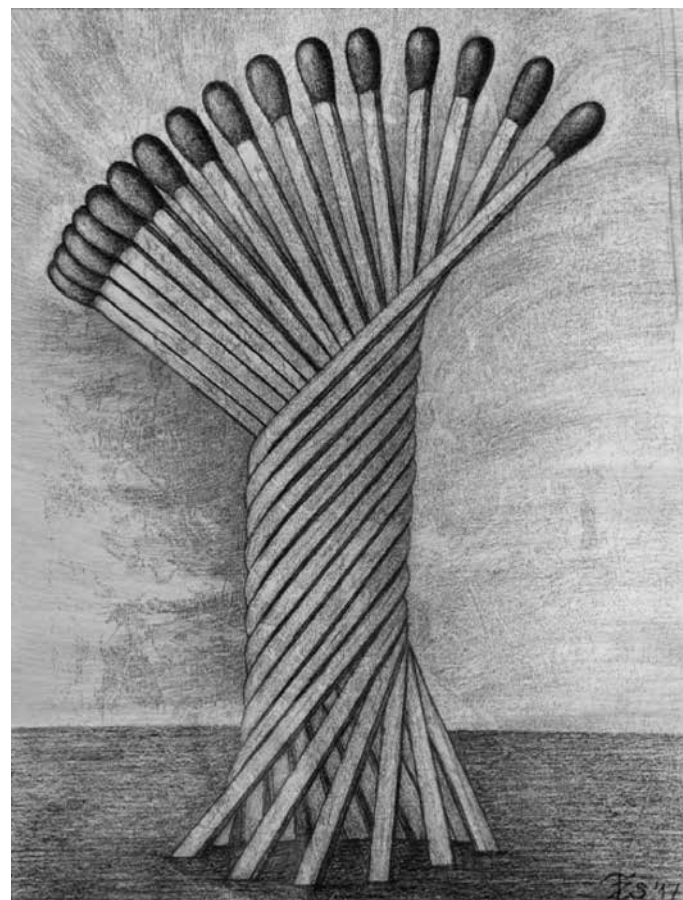
GYUFA

Nádor Galéria, 2017. február 7. – március 20.

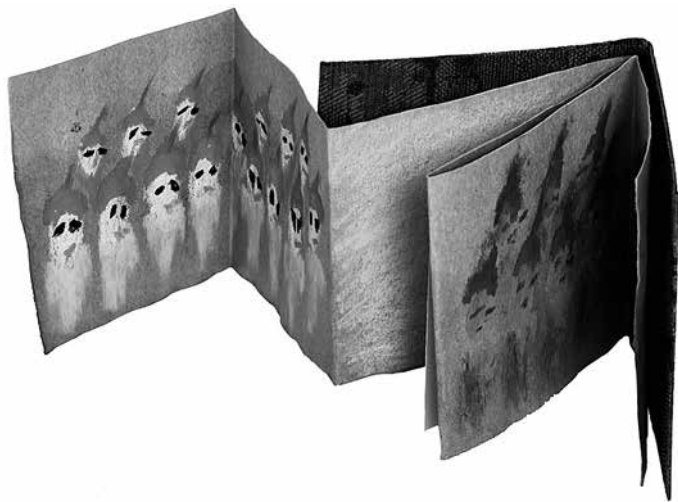
Irinyi János születésének 200. évfordulójára a kor egyik legtehetősebb magyar kémikusa a mai gyufa ősenek feltalálója. Irinyi találta fel a zajtalanul gyúló, robbanásmentes, foszforos gyufát. A kén helyett foszfort használt és ólomdioxiddal keverte.

Személyiségére jellemző, hogy részt vett az 1848-as forradalom 12 pontjának szövegezésében. A szabadságharc bukása azonban megtörte lendületét.

A gyufa: gyújtásra való, gyúlékony anyaggal bevont végén dörzsölésre gyulladó fapálcika. A kiállítás foglalkozik minden

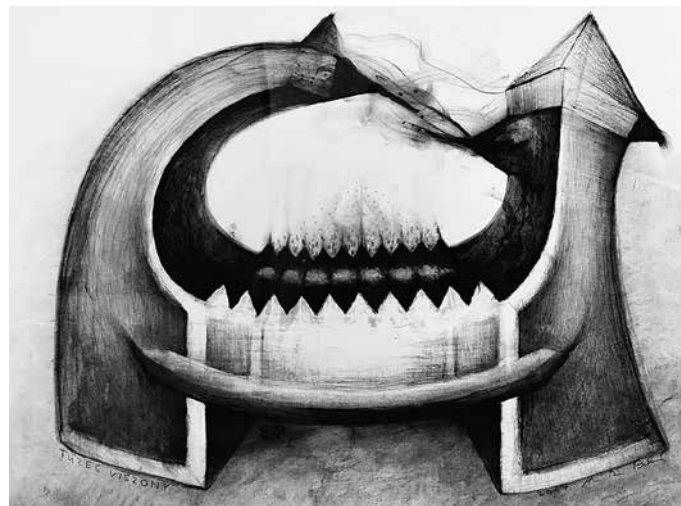
Füleki Zsuzsa

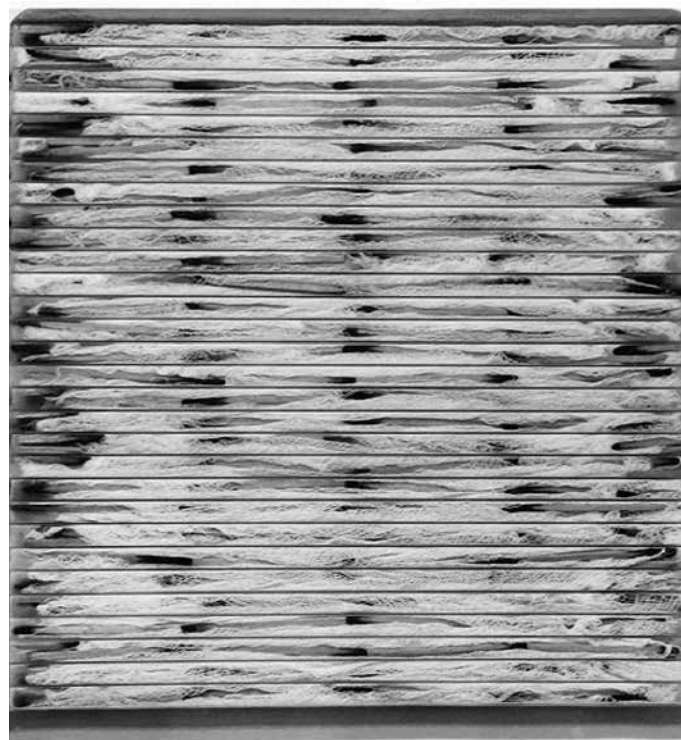
Kiss Ilona

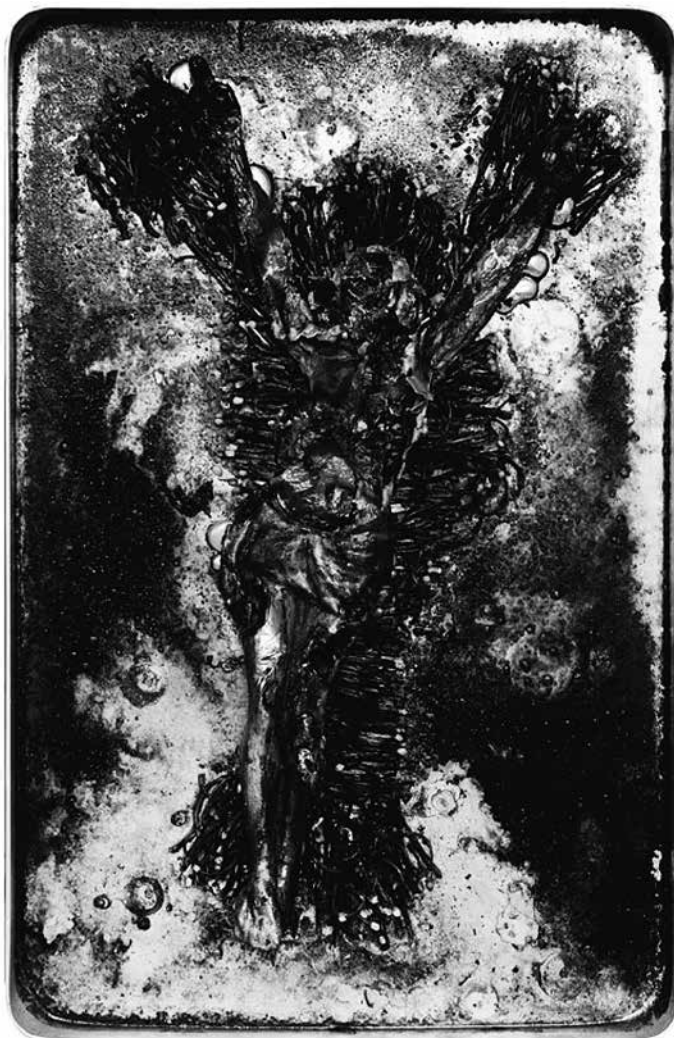
Lencsés Ida

Kovács Péter Balázs

Olajos György

Elekes Károly

ami a tűzzel, a gyújtással, a láng jelentőségével kapcsolatos. Mind az emberi életben, és a művészetben a tűznek, a tűzgyújtásnak fontos kultikus-kulturális szerepe van, így Irinyi János, a nem eléggé méltón elismert magyar tudósra emlékezve, országos

58

ipar- és képzőművészeti kiállítást szervez a Belvárosi Művészek Társasága a Nádor Galériában.

KPB

MATRICÁK 2017

*Digitális alternatívák miniben – Kisméretű
Elektrográfiai Alkotások Nemzetközi Kiállítása
B32 Galéria – Trezor Galéria, Budapest,
2017. február 8. – március 2.*

Egy kicsit támadó jellegűnek tűnhetnek bevezető szavaim, kedves barátaim, pedig ezek csak a meditáció mondatai. Régen felmerül bennem a kérdés, hogy van-e összefüggés *művészi minőség* és – meg fognak lepődni – nincs jobb szó: *erőkifejtés* között. Persze a válasz első reakcióra az lehet, hogy természetesen nincs összefüggés. De bennem, aki évtizedek óta járok képzőművészeti műtermeket, stúdiókat, műhelyeket, mindig felrémlik például a festő személyisége, aki festőasztalán válogat a pigmentek, a festékek, az ecsetek között, ahogy dolgozik a festőszerral, a palettával, a festőkéssel, tisztítja és kezeli őket, ahogy elhelyezi a képet az állványon, melynek vásznát is esetleg ő alapozta, feszítette fel, *s folyamatosan áll* születendő képe előtt. Mindez *erőkifejtés* is. Nem is beszélve a szobrászról, aki nem csak fizikai teljesítményként rakja fel a szobrot az állványra, de előtte vázat ácsol, agyagot gyúr, mintázófát farag, nem is beszélve (esetleg) a gipsznegatív-készítésről vagy épp a kő- vagy fafaragásról. Mindez aztán végképp *erőkifejtést* igényel. De a grafikusnál is ez a helyzet, ha hagyományos technikákkal dolgozik, akár mélynyomásra készülve, akár magasnyomásra, de még a síknyomásnál is. Fametszet, rézkarc, könyomat. Rengeteg elő- és utómunka, technológiai teendők sokasága, s bizony az ezekkel járó *erőkifejtés*, például a nyomtatásnál...

Vagyis az én olvasatomban a képzőművészeti alkotómunka fizikai *terhelést* is jelentő, azzal együtt járó tevékenység, mely szerves része e hivatásoknak. És hogy van ez a elektrográfianál, a digitális képalkotásnál? Az én értelmezésemben, ennek minden területén a fizikai terhelés radikálisan csökken, ha nem bántó, azt állíthatom: kényelmes munkafeltételek teremthetők. Miként hat ez, vagy egyáltalán hat-e például a digitális képalkotó tevékenységre? Nos, ez a jelenség szoros összefüggésben van a technikai, civilizatórikus, technológiai, automatizálási, ipari és robotvilággal. A társadalomban körülöttünk *mindent* kényelmesebb körülmények között lehet előállítani, tehát miért ne hatna ez a *folyamatözön* a művészi alkotómunkára is? De, és

59

talán itt jön a „csavar”, miközben sok tevékenység egyszerűsödik, az elektrográfiával, a digitális, fotografikus, szkennelő, másoló

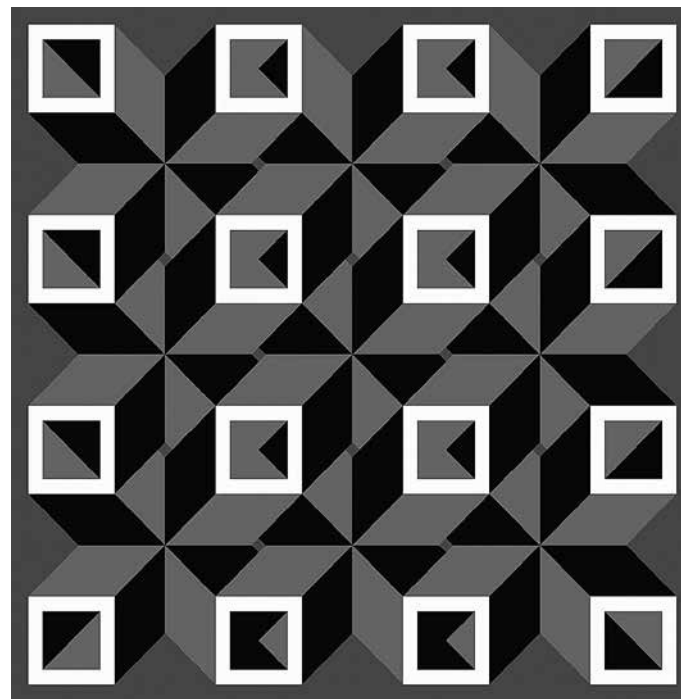
tevékenységgel foglalkozó művész egyre bonyolultabb technikai problémákkal szembesül.

Miközben fizikai terhelése radikálisan csökken, intellektuális terheltsége radikálisan növekszik. Míg a hagyományos képzőművészeti technikák művelését *egyszer* kell megtanulni, de persze akkor *nagyon*, addig a digitális képkalkotás világában egy pillanatra sem lehet megállni, folyamatosan tájékozódni kell a szoftverek, hardverek, pixelek, fájlok, konfigurációk világában. A kissé tán pejorálóan érzékelhető (bár nem annak szánom!) *kényelmesebb* műalkotási processzus felfokozott intellektuális perfektséget kíván. De persze ez nem elég! A komputer varázslója még nem lesz a képzőművészeti műteremtés zsenije, a tehetség és a kreativitás itt is nélkülözhetetlen, *bár* néha-néha valóban úgy érzem, hogy a szoftverek gazdag ismerete megkísérli pótolni a tehetség – amúgy – nélkülözhetetlenségét.

Ez a kiállítás – mint a Magyar Elektrográfiai Társaság immár több kiállítása az elmúlt években – szintén igen igényes anyaggal állt a nyilvánosság elé, noha az alkotóknak nem volt könnyű dolga, hogy a 20 cm × 20 cm-es mérethatárok szigorúak

Daradics Árpád

Bagi László

voltak, ezen belül kellett maradni, ezen belül kellett kiáramlatni a víziót, s ezt a „börtönt” (?) legfeljebb a sorozatban gondolkodással lehetett kitágítani vagy épp videó készítésével. A 95 kiállító művész hihetetlen gazdag szemléleti világot tárt elénk. Néha itt is felmerül annak veszélye, amiről J.D. Jarvis digitális művész beszélt, aki szerint a digitális technika létrejöttével az utóbbi évtizedekben: „*túl sok hatalma lett a művésznek arra, hogy a szemet elkápráztassa*”. Nos, ez szerintem fontos gondolat. Persze tudjuk, hogy ez a hatalom nagyrészt a szoftver „mindentudásából” is következhet, mégsem ennek van döntő szerepe, hanem annak, hogy az alkotó miként él ezzel a „túl sok hatalommal”? Ezen a kiállításon azt tapasztaltuk, hogy *kevés* az öncélú attraktivitás és *sok* az áttételes és mély gondolatiságra építő megoldás. Bár a véletlennek nagy szerepe lehet/van a digitális képkalkotásban, itt inkább egyfajta teleologikus, céltudatos magatartásmód tanúi vagyunk. Érzékelünk néha tobzódást, de ez azzal függhet össze, amit egy francia kutató ír, miszerint a digitális képkalkotó technika a „*létrehozott virtuális univerzum felfedezésének*

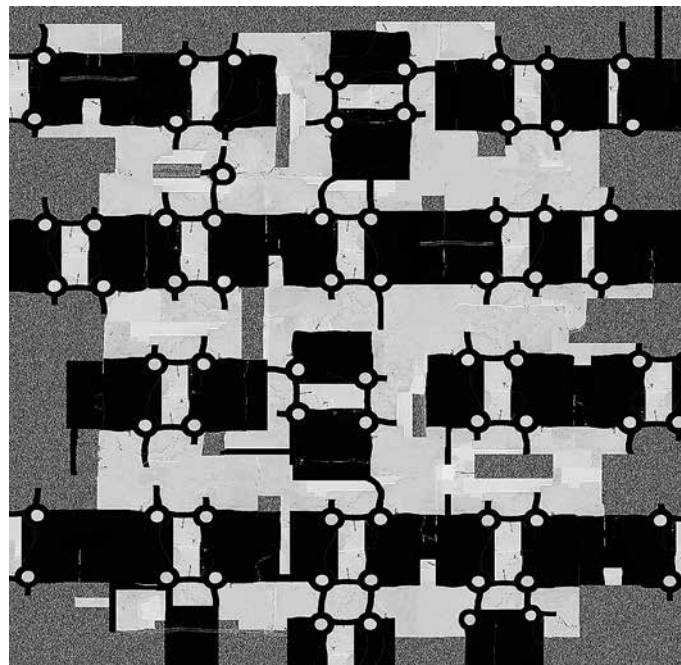
Csizy László

kalandjára hív, mely sokkal gazdagabb vizuális ingerekkel lepi meg a nézőt, mint az eddigi valamennyi képi műfaj” (Pierre Cornette de Saint Cyr). Nos, ez szerintem szintén nagyon lényeges gondolat.

Itt ugyan, ezen a kiállításon a méretek korlátozottsága mind Ezeket a vizuális ingereket is visszafogja, ám mégis szuggesztivitásuk erőteljes.

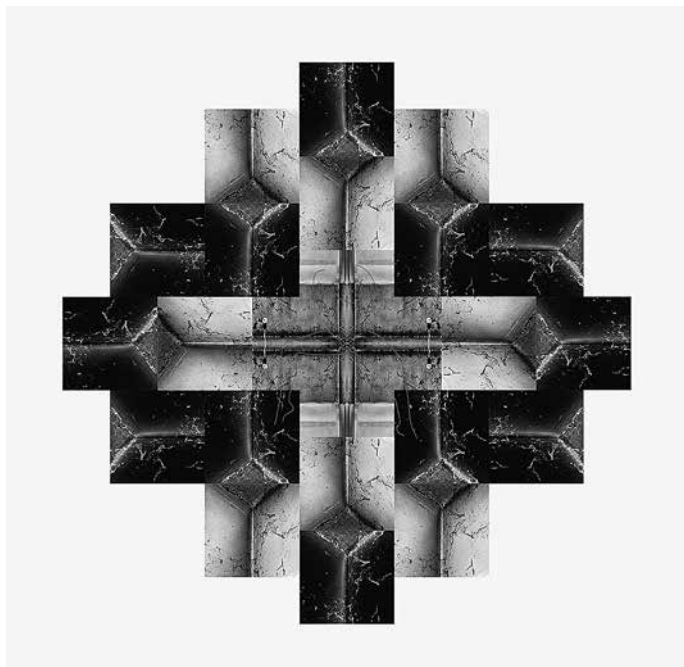
Számomra a szemlélet és az alkalmazókészség tágassága sok művészi, esztétikai következtetés levonását is lehetségessé teszi. Ebben fontos helye van annak, hogy az elvont, geometrikus, expresszív, konstruktivistikus, organikus felfogásoknak hangsúlyosabb a jelenléte, mint a figurális, realisztikus szemléletnek, bár ha ez fel-felbukkan, izgalmas szembesülnünk ironiával, az abszurdal, sajátos szürrealizmussal, konceptualitással. A szemléleti határok tehát rendkívül tágak, tágasak, szinte egyetemesek.

62 És végül még hadd osszam meg Önökkel végső soron művészetszociológiai benyomásaimat. A 95 kiállítón belül jó volt érzékelni, hogy egyáltalán nincs főváros-központúság, hogy az ország szinte minden régiója, nagyvárosa képviseltette magát. Jó

Füleky Adrienn

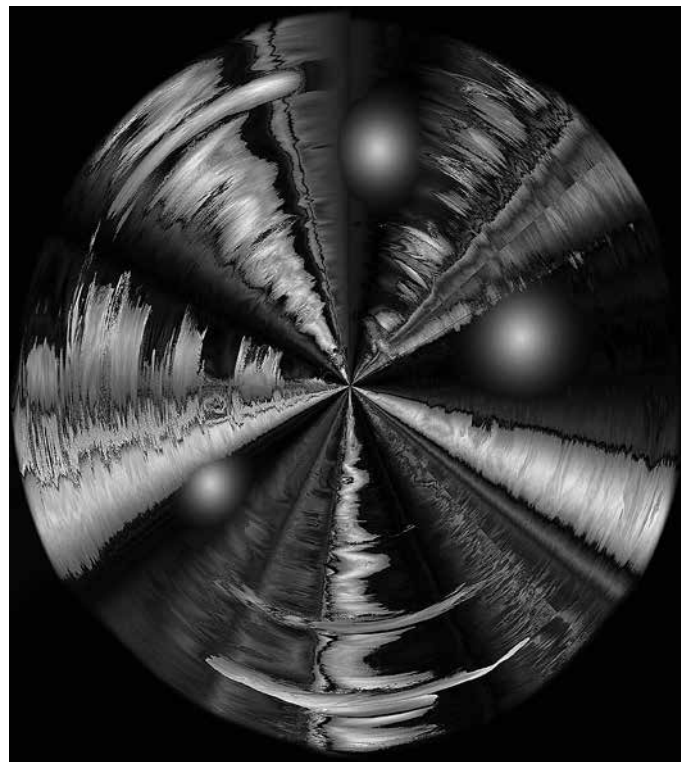
érezkelni, hogy sok kiállító küldte el munkáját külföldről, hogy így volt itt egyesült államokbeli, lengyel, ukrán, görög, holland, német, japán, sőt argentin kiállító, kiállított felvidéki magyar, erdélyi magyar (ott élő és itt élő egyaránt!). Mindez jelzi e műfaj (én még annak nevezem, bár lehet, hogy már művészeti ág!) rugalmasságát, mely szerint az internet rendkívül megkönnyíti a képáramoltatást, a művek „megtestesítését”, „megtestesítődését”, kiállítását. Ez a hatékonyság rendkívüli ereje az elektrográfiának. S izgalmas tapasztalni, hogy a természetesen jelentkező új nevek, művészek mellett (ami pozitívum!), milyen *sokan tágtíjják* munkásságukat a digitális technika alkalmazásával! Jeles festők, grafikusok, szobrászok, fotográfusok, sőt építész és keramikus is kiállított, akiket eddig esetleg eredeti szakterületük művelőjeként ismertünk, értékeltünk, de egyre inkább vesznek részt ilyen típusú kiállításokon, s munkáik igényes, önkereső, *identitáskutató* horizonttágítást bizonyítanak. S persze egy ilyen „sok kiállító” esemény kapcsán nem lehet neveket említeni (az összeszt képtelenség, a válogatás nem ildomos!). Ám mégis hadd emeljek ki 63 négy művészt illetve művésznevet, *Lux Antalét, Joseph Kadarét,*

Detvay Jenő

Gimesi András

Dobos Éva

Kemény Györgyét és ifj. Koffán Károlyét, akik közül hárman betöltötték 80. életévüket (Lux, Kadar és Kemény), de bizonyítják, hogy a nyitottság, a kreativitás, a világ technikai fejlődése iránti művészi érdeklődés, még egy művészi pálya későbbi vagy késői szakaszában is lehetővé teszi a megújulást. S ugyanez vonatkozik a kicsit fiatalabb, de mindig innovatív gondolkodású Koffán Károlyra is.

E kiállítás kapcsán is kiemelten köszönjük a kurátorok (HAász Ágnes, Láng Eszter, Gábor József, a társaság alelnöke: Gábor Enikő) és kollégáinknak mindenre odafigyelő munkáját, s a kiállítóknak őszintén gratulálók, ama befejező formulával, hogy azért tisztában vagyok azzal, hogy *mindez nem a kényelem művészete*. Mint semmilyen művészet, ami valóban az!

Feledy Balázs
művészeti író

KANDINSZKIJ-INSPIRÁCIÓK

Próféta Galéria

2017. március 2–31.

A **Matricák 2017** tárlatsorozat *Apró világok – Hommage à Kandinszkij* című kiállításának koncepcióját és a megjelenő 50 művész 125 alkotását a 150 éve született Vaszilij Kandinszkij és művészete inspirálta.

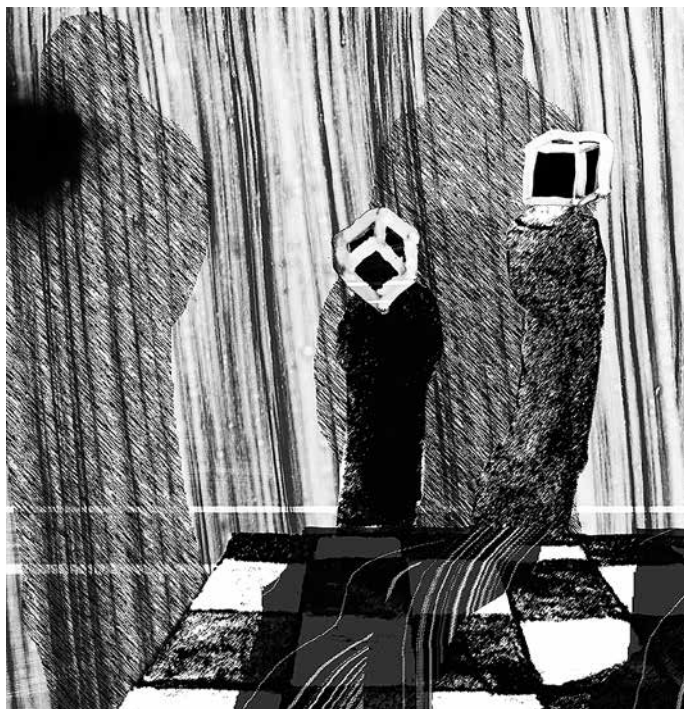
Az orosz festőművész a színek és formák által egy új nyelvet, a lélek nyelvét kívánta megalkotni, amely az idővel mindenki számára érthetővé válik. Ennek jegyében kell most róla és művészetéről beszélnünk, hogy az emlékére és tiszteletére készített alkotásokhoz nekünk is legyen egy közös nyelvünk, közös tudásunk, amelynek révén talán érthetővé válik, hogy miért is kapcsolhatjuk őt az elektrográfiához, és miért időszerű róla minden korban megemlékezni.

A reneszánszot követően a festészet legradikálisabb forradalma Vaszilij Kandinszkij nevéhez köthető. A XX. század haj-

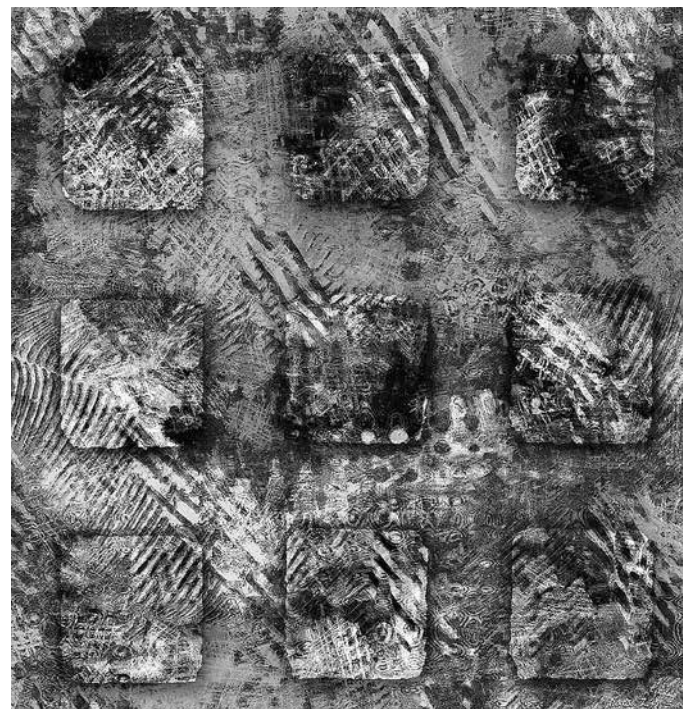
nalán, amikor új eredmények jelentek meg többek között a színelmélet, a fényelmélet, a kozmológia, a morfológia területén, a művészek kísérletei párhuzamosan zajlottak a technika és a tudomány fejlődésével.

Kandinszkij művészként és gondolkodóként felismerte a kor új tudományos eredményeinek lehetséges hatását a művészetre, s elsőként kezdte módszeresen vizsgálni a lehetőségeket, az absztrakt festészet első teoretikusaként, az absztrakt szülőatyjaként lépve fel. Az ő szavaival élve eljött a „nagy absztraktok órája”, a gondolkodó festők időszaka. A művészetet a vallással összetartozónak tekintette, és azt tartotta, hogy a művészet, akár csak a vallás, a transzcendens, metafizikus és a tiszta ész birodalma felé halad, s ekképpen egy új, jelekből és szimbólumokból álló képzőművészeti világot teremt, ahol az alkotás belső szükségszerűségéből fakad.

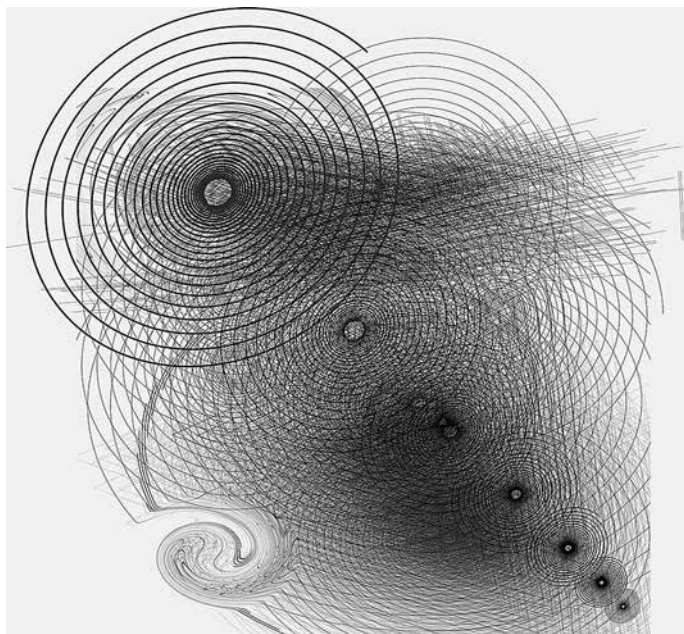
Az absztrakthoz való eljutását, amelyet 1913-ra datálhatunk, hosszú folyamat előzte meg, de hatásának nagyságát és tartósságát tekintve valójában igen rövid.

Ruzsa Dénes – Spitzer Fruzsina

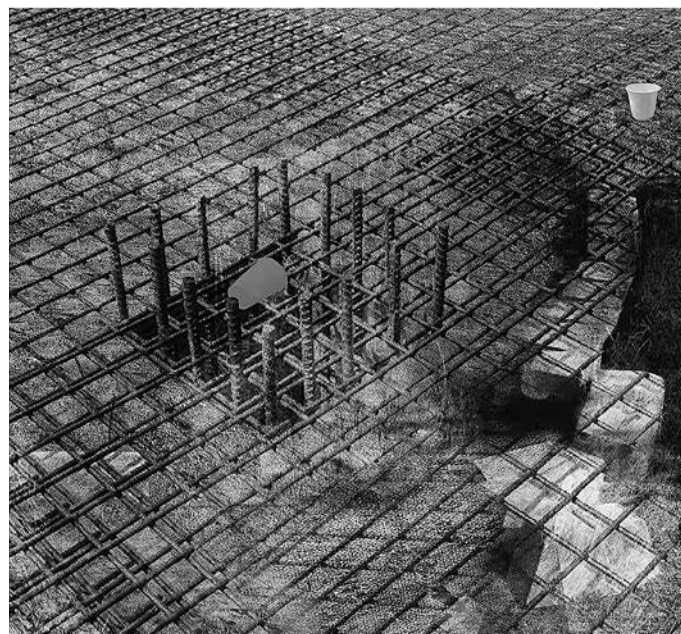
Nacsá Zoltán

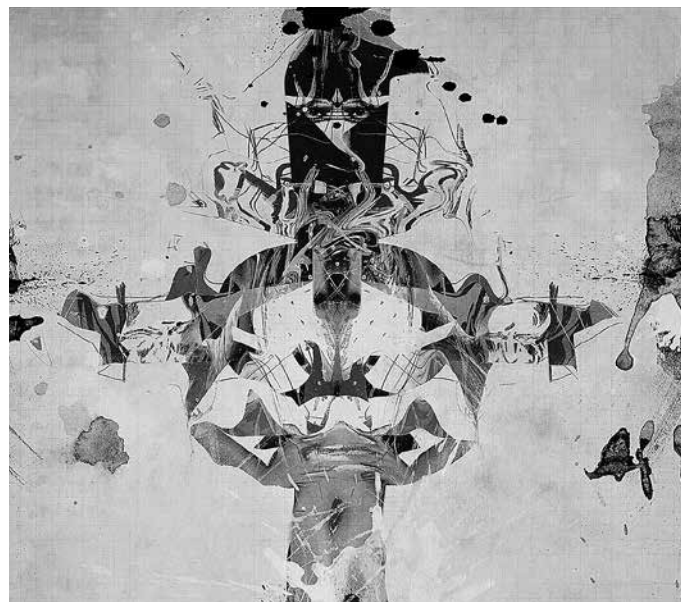
Stark István

Bizonyára mindenki ismeri azt a történetet, amikor is Kandinszkij egy este hazaérve, 90 fokkal elfordította az egyik festményét, s így nem ismert rá a saját kompozíciójára. Csak színeket, formákat látott, és a kép belső sugárzását. Ekkor döbbent rá, arra, hogy a festménynek el kell szakadnia a valóságtól. Ezzel megindult a szín végső felszabadítása. Ehhez kapcsolódva két idézetet elevenítenék fel, amelyek így hangzanak: „Általában a színek segítségével juthatunk el közvetlenül az emberi lélekhöz.” Ennek magyarázatára pedig a zongorát használta hasonlóként, mondván: „A szín a billentyű. A szem a kalapács. A lélek a sokhúrú zongora.”

A tudományokhoz és a technikához való viszonyában, a sokféle inger feldolgozásában hasonlóságot láthatunk Kandinszkij és az elektrográfia művelői között. Mint ahogyan az Apró Világok sem véletlen választás, hiszen a Kandinszkij által készített sorozat négy grafikából áll, más-más technikával készítve, s az egyes eljárásokkal a kompozíciók hangsúlyát kiemelve. A címekből pedig kiderül, hogy minden egyes kompozíció önálló mikrokozmosz, önálló „kozmosz lény”, amely számtalan független, hermetikus egységből alakul.

Végvári Beatrix

Pál Csaba

Sándor Edit

A kiállítók közül Bornemissza Rozi, Bózsá Evelin, Olena Golub, Tóth Bogyó István és Paul Ter Wal egyfajta emlékművet állít a művész életének és személyének, vizuálisan is megjelenítve magát az arcot. Mások egy-egy motívumot, művet vagy részletet kiemelve alkotják meg saját, új „Kandinszkij-látomásait”, vagy idéznek meg kandinszkiji hangulatokat (Sándor Edit, Kis Tibor, Kutasi Károly, Pál Csaba, Olajos György, ifj. Koffán Károly, Hees Van Jozina Marina, Láng Eszter, Lonovics László, Mészáros Márta). Végvári Beatrix kis reményeket teremt, Eva Kipp, Stark István, HAász Ágnes, Simon Zsolt és Dárdai Zsuzsa új kisvilágokat. A tárlat művei, bár különböző módokon idézik Kandinszkij emlékét, összességükben maguk is egyetlen

70

mikrokozmoszként foghatók fel, a megemlékezés szép példáját adva.

Bárdi Sára

AZ ÖRÖKÖS MISZTIKUSSÁG

A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület Tűz által szabadon című kiállítása, OTP Bank Galéria, Budapest, 2017. március 6–31.

A zománcművészetet egy örökös misztikusság veszi körül. Az anyagok és az alkotó tűz együttműködése a kemencében, ahol viszonylag rövid idő, 1,5-2 perc alatt történik meg a csoda. A kiszámíthatatlan vagy a kiszámítható. Ez is megfordítható, mert ha az első megismételhetővé válik, akkor rögtön beemelődik a második kategóriába. A technikai tudás, az alkotó látomása, tehetsége formálja a műtárgyat értékké vagy terméké.

A kultúrtörténet tárgyalható eljárásainak egyik legrégebbi technikája a zománcozás. Sajnos még mindig nincs meghatározott helye a vizuális művészetek kategorizáló rendszerében. A képzőművészetek esztétikai kategóriái néha elutasítják, az eszközök, anyagok, a megismételhetőség és számos princípium miatt az iparművészetek közé utasítják. A zománctechnikával készült kortárs alkotások képzőművészeti, esztétikai fogadtatása nehézkes – szívesen rendelik ezeket ma is az iparművészetek tárgykörébe, az ötvösség, fémművesség, ékszerkészítés hozzátartozójának.

A zománcozás valóban az ötvösséget szolgálta, a kezdetekben nagy szerepe volt a szakrális művészet és a díszítőművészet

Elekes Gyula

71

világában, de mára alkalmazott művészeti technika lett, meghaladva a csupán díszítői funkciókat.

Önállóságra törekvő műfaj, amely már önálló művészi eredményekkel bizonyított. Ezért különböztethető meg a két vállalható út: az önálló, független művészeti ág és az iparművészeti vonal, ahol már nagyon régóta jelen van.

Egy önálló tárgyalkotó-képzőtechnika, amelynek segítségével igényes, autonóm alkotások, műtárgyak születnek. Kialakult egy új szemlélet, amely egy új képi kultúra kialakulásában határozott szerepet kapott. Műveléséhez magas fokú tárgyi ismeretek szükségesek. A technikai tudás, ismeretek gyarapítása számos alkotót vonzott rövidebb-hosszabb időre a tűzzel festés birodalmába.

Az itt kiállító művészek számos szakmai előképzettséggel érkeztek a tűzzománcozás világába. Mivel a zománcozásnak nincs felsőfokú oktatása, így a szakmai előképzettséget csak határozott ambícióval fölverte lehet megszerezni. Bizonyos ismeretekkel az ötvösséget tanulók rendelkeznek, azokat elsajátíthatják, de személyes tapasztalataim szerint ez nagyon kevés.

A magyar zománcművészetben az alkotók számos művészeti ág felől érkeztek, sokféle megközelítésben képesek alkotni ezzel a számukra új technikával. A közös jellemzők között megemlíthető a képzőművészeti gondolkodásmód erőteljessége – amely felülmúlja a műfaj iparművészeti eredetét –, a képzőművészeti műfajokat jellemző igények megfogalmazása, a technika kísérletezőbb jellegű felhasználása.

Elekes Gyula

A KAPOS ART EGYESÜLET GROTESZK GYŰJTEMÉNYÉNEK KIÁLLÍTÁSA

*Dunaszerdahely, Kortárs Magyar Galéria
– Vermes Villa, 2017. március 10–31.*

Az Országos Groteszk pályázatot 1991-ben hirdette meg először a Kapos ART Képző-és Iparművészeti Egyesület. Ezt követően háromévente rendezi meg a Groteszk Triennálét. Minden alkalommal meghívó, plakát és katalógus is készül a rendezvényhez.

Szalay Pál

1996-ban nemzetközivé bővítettük ki a résztvevők körét. 1999-ben már nemcsak Kaposváron, hanem több helyen is bemutattuk a IV. Grotzeszk Triennálé anyagát.

A rendezvény kurátora kezdettől Szuromi György (1942–2014) művészeti író volt. 2002-ben a Grotzeszk Triennálé a „Félkész katasztrófák” címet kapta.

2005-ben „Vigyázz, az élet halált okoz” lett a pályázat mottója.

Móra Bettina

A 7. Grotzeszk Triennálé (2008) témája a következő volt – „Miért csak hátrafelé, előre meg fölfelé figyelgetünk, Holott: nem árt szétnézni olykor-olykor magunk alatt, Hátha mi tartózkodunk ott egész alatt.” (Részlet Iszlai Zoltán verséből).

A 8. Országos Grotzeszk Triennálé mottója pedig így hangzott: „...fogalmunk se volt róla, és megszületett a HALANDZSA, a világ legtisztább nyelve, mely csak szavakat ismer, s a beszélő vagy hallgató tetszésére bízta, mit gondoljon, mit értsen a szó mögött...” (Karinthy Frigyes: Kire hasonlít Pistike/Mint vélgaban).

A találó címek gazdag pályázati anyagot „hozta”, találó műveket mutattak be. A Somogy Megyei Művelődési Központ – megszűnéséig – Dorottya-díjat adományozott (Bors István szobrászművész alkotása) a pályázat szellemiségét legjobban tükröző alkotás készítőjének.

A Kapos ART Képző- és Iparművészeti Egyesület 1996-ban létrehozott egy kortárs Nemzetközi Grotzeszk Gyűjteményt a kiállításon részt vevő művészek felajánlásaiból, amelyből 2002-ben rendeztünk először kiállítást Budapesten az Újpest Galériában, melyről riport készült és a Szemadám György által szerkesztett „Itt tartunk” című tv-műsorban bemutatásra került.

2005-ben a Szoboszlói Galériában (Hajdúszoboszló), 2006-ban a Csikász Galériában (Veszprém), 2007-ben a sziget-szentmiklósi Városi Könyvtár és Közösségi Ház Galériájában, 2014-ben Kaposváron a Kapos ART Kortárs Galériában látható a közönség.

Homolya Gábor

A Gyűjteménybe kizárólag a szakmai zsűri által kiállításra javasolt és/vagy díjazott művek kerülhetnek. A gyűjtemény érdekessége, hogy 1990 óta végig kísérhetőek a társadalmi kor-szakok – a műveken keresztül tükröződik a kor szellemisége.

A Gyűjteményben a magyarországi művészek mellett külföldi és határon túli – cseh, román szlovák, orosz, olasz, német, horvát, holland, erdélyi művészek alkotásai is megtalálhatóak a hazai alkotókon kívül.

Emellett olyan művészek alkotásával is találkozhatunk, akik már nincsenek köztünk: pl. Tornai Endre András, Szabó János szobrászművészek, Bada Dada Tibor képzőművész, Ungvári Károly festőművész.

A Gyűjtemény kiállításonként bővül új művek felajánlásával. Jelenleg 148 db alkotásból álló gyűjteménnyel rendelkezünk.

Műfaji változatosság jellemzi az anyagot: festmény, egyedi és sokszorosító grafika, PC grafika, kisplasztika, objekt, textil

Flórián Gábor

és a legkülönbözőbb anyagok felhasználásával készült „groteszkek” is találhatóak a gyűjteményben.

A Groteszk minden alkalommal Kaposvár leglátogatottabb kiállítása. A résztvevők nagy száma miatt az egész országból, sőt külföldről is érkeznek érdeklődők. A kiállítás felvonultatja a klasszikus és a legújabb műfajokat egyaránt.

A Kapos ART Nemzetközi Groteszk Gyűjteményéből legutóbb Dunaszerdahelyen, a Kortárs Magyar Galériában/Vermes Villában mutatott be válogatást. A kiállítást Szemadám György

76 festőművész, író ajánlotta a közönség figyelmébe.

Halmos Klára

KÁNTOR JÓZSEF: VÍZFÜGGÖNY+

Baja, 2017. március 17.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! „Mi más volna az emberélet, mint folyó, amelyik örökké zajlik, s ha vize kiszáradna, új cseppeket merít az égi felhőkből.” Ezt a gondolatot olvashatjuk a római filozófus, Seneca elmékedései között, amelyben személyes és aktuális összefüggés sűrűsödik egy mondatban már-már szimbólumszerűen. Ugyanis „Vízfüggöny+” címmel nyílik Kántor József képző- és iparművész kiállítása, amely egyéni világának organikus birodalmába vezet a szemlélődőt, ahol az időtlenségben feloldódik a látvány és bizonytalanná válik az egyértelműség. Az erdélyi születésű alkotó a 80-as évek végének fojtogató politikai helyzetét háta mögött hagyva a „vizek városában”, Baján lelt otthonra, ahol a Duna megigéző jelenléte és körbefonó közelsége adott alkotói inspirációt.

Kántor József több mint négy évtizedes művészeti pályáján a műfajhatárok átjárhatóságának és a technikai megvalósításoknak a hagyományos választóvonalát átlépve kísérletezik egyéni vizuális közlésformájának kikristályosításában. Az egységes életmű stíluskorszakokra nem osztható fel az ábrázolás- és kifejezőmód homogén jellegéből adódón, mindazonáltal a művészt foglalkoztató, szűkebb és tágabb környezete iránt érzett felelősségvállalásból fakadó témaválasztás valamint szenzuális belső világának kivetüléseit tükröző kompozíciós megvalósítások változatos variációi fejezetekre tagolják Kántor József munkásságát. A Víz és Élet Nemzetközi Képzőművészeti Biennálén rendszeresen bemutatkozó alkotó homlokterében, az utóbbi időben ennek az őselemnek az ihletése hív életre műalkotásokat.

A hordozófelületnek választott textil áttetsző sajátossága és a technikai sokszínűségben rejlő játékosság elgondolkodtatja az elméleti sikon gondolkodó szemlélőt, hogy az iparművészet és képzőművészet eszköztárából egyaránt felépülő kompozíciók, milyen műfaji kategóriába sorolhatók be. Mindazonáltal Kántor József megközelítése a választott témához éppen ennek a kettősségnek a feloldását hivatott szolgálni, pontosabban a látszólagos paradoxonban rejlő átjárhatóság lehetőségét kihasználni. A közös metszéspontot a tervezés tudatossága kínálja, amely minden iparművészeti tárgy elkészítésének bázisát jelenti, ahogyan a digitális képpalkotó technikák segítségével létrehozott lát- 77

szerűségeit, ezáltal ötvözve és többlet tartalommal felruházva a művészeti ágakban és kifejezőmódokban rejlő lehetőségeket. A három méter magas vertikális kiterjedés ingatagsága és változékonyságra hajlamos anyagszerűsége, valamint az áttetsző textil felszínének hullámai, közvetlenül jelenítik meg fizikai valóságosságot mímelve a fodrozódó víz képzetét. Az alkotó által választott textilművészeti kategória műfaji jellemzői hordozzák az érzékelés több irányú impulzusait. A zászló nincs szilárdan rögzítve valamilyen keretrendszeren, jóllehet önnön jogosultságát az állandó bizonytalanság és változékonyság adja meg, amelynek elengedhetetlen közege a tér, a síkból való kilépés következő dimenziója. A keleti misztikus tanokban a zászló a szellemek és természeti elemek segítségül hívásának az eszközeként szerepel, amelynek beemelése a képzőművészet eszköztárába közvetlenül rímel a kijelölt tematikára. A víz, mint őselem alkotó és romboló, pozitív és negatív, elválasztó és egyesítő tulajdonsága a művészet megszületésének kezdete óta alkotásra inspirálja az emberiséget, ugyanakkor a folyók és források a kozmikus anyag első megmutatkozásának szimbólumaiként az élet elemi kérdéseinek a meggondolására sarkallnak. Ahogy

a pára illékony fátyol módjára lengi körbe a csobogó áradást, úgy alkotnak ezek a zászlók hiteles vízfüggőnyt a kiállító térben. A kiállító művész habitusát tekintve homo ludens – játszó ember, aki kreatív címválasztásával erőlködés és verejtékcseppek nélkül kapcsolja össze a függőnyt a zászlóval. A kifüggesztett munkák egy sorozatba illeszkednek, amelyek szitanyomással, digitális printtel, textilmontázzsal, de hagyományos kézműves technika felhasználásával is készülnek. A tárlat installációs rendjét indokolja, hogy a levegő legkisebb mozgására reagáló szöveteknek nincsen nézeti iránya, hiszen minkét oldala a zászlónak releváns képi információt hordoz.

Kántor József természeti ábrázolásainak absztrakt gesztus-rendszerébe és örvénylő belső ritmikájába élesen metszenek bele rendszeresen felbukkanó mértani elemek, a materiális őselembe a szellemi konstrukció által létrehozott geometrikus alapelem hatol be. A lírai absztrakció lép frigyre a hard edge elnevezésű művészeti irányzattal, ami a művész világos kompozíciós struktúrát felépítő képességének félreismerhetetlen névjegye. Kántor József pályája kezdete óta használja a legkülönfélébb technikákkal elkészített képző- és iparművészeti alkotásokon a nyíl emblémáját és jelképét. A nyíl ugyancsak kozmikus szimbólum, amely a spirituális megvilágosodás képzettársításán túl az önmagában rejlő belső dinamika megteremtésének is eszköze. A kemény élek mértani alakzatokba kapcsolódó hálózata a festői jelírás közvetlen és spontán jellegét töri meg, amely izgalmas vizuális kontrasztot képez a véletlenszerűséget művészeti médiumba ültető ábrázolásmóddal.

Kántor József a korszellemet átható neoavantgárd irányzatok kísérleti törekvéseinek a folyamatába kapcsolódott be már a 70-es évek derekától, de mindvégig megőrizte egyéni látásmódját és kifejező készségét, amit a képzőművészet és iparművészet műfajainak széles technikai készségeiben való jártasság tesz színessé. A mai napon szemelvényt kaphat a közönség Kántor József művészetének egy szűk fejezetéből, amely a zászló iparművészeti alapállásának képzőművészeti megvalósítása. Az alkotó progresszíven gondolkodó kortárs képzőművész, aki életművét fáradhatatlan szorgalommal és művészi alázattal fogja gyarapítani az előtte álló alkotói periódusban.

Köszönöm, hogy figyeltek rám!

Keppel Márton
művészettörténész

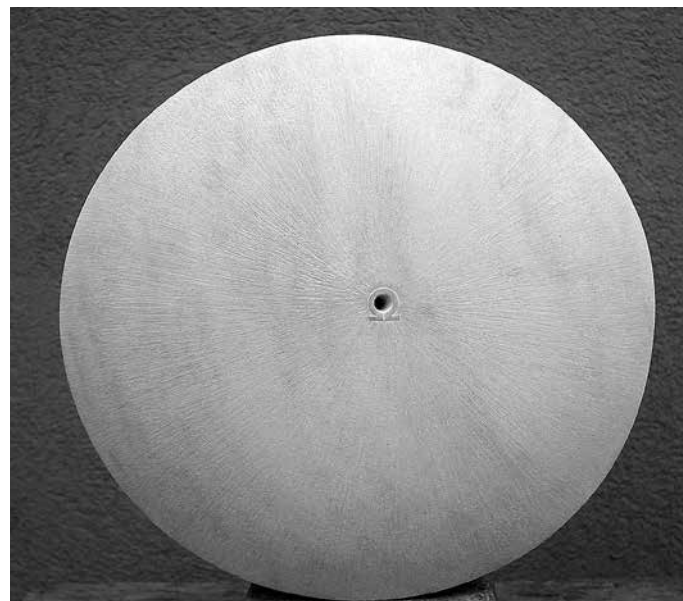
KÜLÖNÖS FÉNYTÖRÉSBEN

*Kontur András szobrászművész kiállítása
Art9 Galéria, Budapest, 2017. március 28.*

Kontur András szobrászművész szakmai életrajzát szemlélve könnyen regisztrálhatjuk, hogy a mintegy tíz éve épülő munkásság két pillérre épül: a megrendelésre készített, jobbára a megrendelői igények által erőteljesen meghatározott, tradicionális köztéri plasztikák együttesére, és a 2009 óta mintegy évente bemutatott azon önálló kiállítások sorozatára, amely tárlatokon mindig az új kollektívóit, az autonóm művészi programja szellemében megalkotott kisplasztikáit és kisszobrait mutatja be a művész. Ezeken a kiállításokon csaknem kivétel nélkül kőbe faragott, kőből megmunkált alkotásokat tár közönség elé, amelyeket a klasszikus módszerrel, az elvétellel való technikai kivitelezéssel alakít. Egy olyan szobrászati világban, ahol a szobor-matéria már bármi lehet – a különböző műanyagszármazékok, a puhab, vagy maga a lego-építőkocka is – méltán minősíthetjük eljárását és törekvését progresszívnek, már-már avantgárd szellemiségűnek.

A kőhöz való vonzódás eredőit már Kontur András felkészülése, szobrárszá válása folyamatában felfedezhetjük: az 1973-ban született művész a Kőszobrászati Szakközépiskolában végezte középfokú tanulmányait, és további kőszobrászati stúdiumokat és gyakorlatozásokat követően már az ezredforduló után iratkozott be a budapesti Magyar Képzőművészeti Egyetemre, ahol 2008-ban kapta meg szobrászdiplomáját. Két kitűnő mestere volt: a kőfaragás, a kőmegmunkálás nemzetközi szintereken is elismert mestere, Farkas Ádám valamint Karmó Zoltán. Már Kontur András első, a bemutatkozó jellegű 2009-es önálló tárlata alkalmával is azt hangsúlyoztuk, hogy kőből faragott és kőből alakított alkotásai rendkívül erős szálakkal a plasztikai hagyományhoz kapcsolódnak, de úgy, hogy túl is lépnek azon, úgy hogy új kapukat, új távlatokat nyitnak meg. Ez a kötődés és ez az eltávolodás, ez az értékörzés és ez az érték tartomány-tágítási szándék mind a művek anyagiságában, mind megmunkálásmódjában, térszemléletében, formarendjében, tömegalakításában, mind idő-kezelésében vagy idő-szemléletében tetten érhető az új művek körében is.

82 | Már akkor, nyolc évvel ezelőtt, az első, bemutatkozó kiállítás megnyitása kapcsán emlékeztetnünk kellett arra, hogy a faragással, majd a csiszolással való megmunkálás mellett Kontur András

nóvumként a savval való maratást, az irányított roncsolást is alkalmazza, amelynek révén anyaga hol szivacszerű szerkezetűvé, hol csipkészerűen áttörtté, fénnel átítatottá válik. A kemény, zárt formák így felbomlanak, a felületek szövevényes közegekké, puha, törekenységet és sérülékenységet sugárzó plasztikai elemekké válnak, a tér a bizonytalanságok és sejtésszerűségek terévé alakul. Mindez most kissé háttérbe szorult, jóllehet a művek jellege a korábbiakhoz viszonyítva nem változott: a szillett által emblematisz jellegűvé avatott test szigorú geometrikus formák, a kör, a négyzet, a háromszög, illetve a korong, a lencse-szerűen alakított körszelet, az ovális alakzataiba foglalt, s a felület-mezők – egymásnak mintegy ellenpontokat teremtve – hol simára csiszoltak, hol meg rusztikus, érdes megdolgozásúak. Ez az aprólékos részletezést kerülő, egységes formarend uralja ezeket az új műveket is, amelyek így általában olyan zárt, geometrikus rendbe foglalt tömegeket állítanak elénk, amelyek a nagy testekhez viszonyítva viszonylag kicsi, de ugyancsak geometrikus formákat követő alakzatokban áttörtek.

A geometria azonban nem kizárólagos cél vagy öncél Kontur András szobrászatában: a szabályos formák szimbolikus, jelen- 83
téhordozó plasztikai elemek is egyben. Az élére állított kőkoron-
gok kapcsán – mint amiként a korábbi nyíl- és dárdahegyeket

idéző, az ablak-formákra rímelő kompozíciók esetén is – most sem nehéz felfedezni a szimbolikus utalásokat: ez esetben hangsúlyosan a Napkorongra való hivatkozást. De a kapu-, vagy a mécses-idézetekkel kapcsolatban is könnyen eljuthatunk a bibliai párhuzamokhoz, a metaforikus tartalmakhoz, a valóságos világ és a túlvilág, a realitások világa és a transzcendens szférák határához, az isteni megnyilvánulások fényéhez, a kezdethez és a véghez – vagyis e művek sokszorosan mélyebb tartalmúak és jelentésgazdagabbak mint azt a geometrikus alakzatok rideg minimalizmusától remélhetjük. A jelentés-telítettség mellett azonban ugyanilyen fontos szoborjellemző, ugyanilyen lényeges formai tényező a rendkívül érzékeny plasztikai alakítás: az összefogott formarendben a felületek meghajlása, a lágyan futó homorú és domború testhatároló palástok íveinek együttjátszása. És a nagy, végső soron egységes, de ugyanakkor változatosságokban tündöklő felületet egyszer csak megnyitja egy parányi, keskeny áttörés, mintegy negatív plasztikai hangsúlyt, fókuszot

84 | teremtve. Mint korábban már hivatkoztunk rá, a különös szépségeket csillogtató anyag, a higgadt, nyugodt, vagy a feszült, kibilenthető egyensúlyi helyzetekre hangolt tömeg, az áttekinthető,

tiszta formákból szervezett alakzat, a könnyen az emlékezetbe rögződő forma, és a metaforikus tartalmakat hordozó, a szimbolikus utalásokat sűrítő gondolati tartam szerves egységbe olvad Kontur András a klasszikus értékeket és a modernitás szellemiségét ötvöző szobraiban. A múlt-idézés, a bibliai időkre, a történelem előtti és a régmúlt korokra, e korok motívumaira való hivatkozások, a transzcendens jelentések és érzetek finom élesztése, a forma-utalások ugyanakkor érdekes villódzásokat keltenek a modern kor embléma-világával, dekoratív geometrizmusával, egyszerűsége törő rendjével is.

De igazolásul, hogy mindez nem csupán művészettörténeti okoskodás, felidézném azt az alkotói kommentárt, amelyet maga a művész írt új művei keletkezéstörténetéről:

„Azt gondolom, hogy egy művész akkor jó művész, ha mindig, vagy szinte mindig tud újat nyújtani, csinálni.

Ez nehéz, de próbálkozom vele, bár természetesen a munkáim sokszor a korábbi szobraimból építkeznek formailag és gondolatilag is, egyben tovább is fejlődnek, ezzel többet, mást adva.

...A négyzetben a kör témával ugyan már foglalkoztam, de teljesen másképpen fogalmaztam meg formailag. Itt egy lencsediszkosz formát választottam részben új formaként, ahol a legvastagabb pontban töröm át a szobrot és a néző mindkét oldalt a másik geometriai formát látja. Így válik a négyzetből kör és fordítva. Szintén ebben a formarendben kerül a másik két téma kidolgozásra, a kezdet és vég, és az út.

Az Alfa és omega megint egy geometriai játék, a körből háromszöggé válás, de az Út-utam szemszögéből nézve már konceptuális műről beszélhetünk. Az Út szobor a korábban használt egyszerűsített kapu „jelemet” használja fel az út végén, a szobor másik oldalán, szimbolizálva mindenki életútját. A Mécses (természetesen) a nekünk jelképező fényt jelenti.

A korábban már megidézett bibliai témáim (szoros, kapu, hal, bárka, galamb) mellett most új témákat kerestem az alap-témák közül.” A művészet mediális kalandozásai, a virtuális szférákban leledző produkciói, a kérészerűletű produktumai, reprodukciói korábban különös fénytörésben állnak előttünk. A maguk anyagiságában és állandóságában megvalósított, az alkotó kéz nyomát őrző, személyességgel jellemzett, érzékenységekben leledző, olyan alkotásokként jelennek meg ezek a művek, amelyek a szobrászatba, a művészetbe vetett bizalmunkat és reményeinket

85 | erősíthetik.

JÁGER ISTVÁN: MOZDULATLAN UTAZÁS

Nádasdy Vár, Sárvár, 2017. április 7.

Istvánt jó 10 éve ismertem meg egy közös barátunk partiján, ahol ki volt állítva pár grafikája. Nyílt tekintete, érdeklődése, hanghordozása és műveinek „technológiája”, aprólékossága, valamint finomsága megragadott. Képei fizikai vonzással is magukhoz húztak. Álltam és nem érttem, hogy ezekkel a tü-neményekkel miért nem találkozhattam eddig.

Úgy látszik, a név kötelez; Jáger, mint vadász, rejtőzködik, les, figyel, becserkész, s könnyű mítoszokat teremt a vadászatban. Elejti a témát, de előtte nézi, követi, hagyja meg-megállni, majd nyomatra, festékre, tusra küldi áldozatait ... aztán paszpar-

tuba. (István nagyon szereti ezt a szót, paszpartu: «Képeretezésnél használatos, a képet körülvevő szegély. Lehetőséget nyújt arra, hogy a kép és a keret színei még jobban harmonizáljanak egymással. Különböző anyagból készülhet (pl. karton, bársony, selyem)»... Az Idegen szavak gyűjteménye szerint.)

István inkább kiteríti elének az áldozatot. Az anyagot, a testet, a korpuszt, ami fellelkesül, aminek lelke lesz akkor is, ha ördögöt mutat. Azt áldozat ilyen értelemben a továbbélés, a kenyérsokszorozódás, a megszaporodás, az eggyé válás, a holisztikus feloldódás... vagy csak a rádöbbenés szimbóluma.

Mozdultan utazás. Amikor István hivatali szobájába toppantam, megálltam, s csak annyit mondtam: „Mennyire színesek! Fantasztikus. El is felejtettem ...”: földszínek – egék ura-, csodaszép kékek és zöldek, fáradt utazás után a Nap narancsszínével szétáradó, álomba ringató melegség.

Elindultak a gondolataim, belső képek, emlékek és asszociációk. Elindították sejtjeim apró rezgéseit, beindult a kémia. Én magam természettudományokat tanítok, de azt hiszem, István mű-alkotása, vagyis maga a folyamat is ezeknek a „megfoghatóságából” fakad. (Egyik álmomban egy híres, megboldogult színész B.I. apává lett idősebb korában, s arra a kérdésre, hogyan „választotta” ki asszonya öt leendő gyermek apjának, erre így felelt: a Teremtő választott ki engem, én csak tettem a dolgom.)

Erről jut eszembe: hisz István a Teremtő hivatalnoka, matematikusa és rajzolója. Akkurátusan átgondol, tervez, ügyesen és hónapokig rajzol, „húzogat” egy-egy képet miközben kalkulál: halmazaiba és gráfjaiba komolyan és alázattal viszi át a létezés drámáját. Racionalizmusa az ártatlannak tűnő ábrázolásokban a testet, az anyagot, vagyis életünk féltve őrzött és állandóan hurcolt batyuját szerkezeteiben és struktúráiban is érdekessé teszi; mindegy, hogy a madár egy-egy tetem, vagy szárnyaló hírnöke a szabadságnak, akárha Krisztus a keresztfán ájultan feszül vagy csillagködben sejlik. Akár a fejfá vagy alatta az avar.

István és képei állapotaiban megállítnak. Nem az elmúlás szomorúságát, hanem a változás kíváncsiságát ébresztik fel bennünk. István jó ember, nem akar ártani. Pozitivizmusa elfogadhatóvá teszi a létet. A rendezetlenség növekedése ellen dolgozik, ártatlan mosolyával tudatja: egyszerűen ő nem ebben hisz. Művésze állandóságot, biztonságot fogan. Hétköznapi munkájában szabályokat követ, törvényi előírásokat alkalmaz, emberekkel dolgozik: naptárában mívesen formált betűk, szekrénye ajtajának belső felén pedáns, azonnal követhető és érthető leltári rendszer

van papírra nyomtatva. A tollai fognak, növényei földje nedves, kulcsok a helyükön. Szobájában mások és saját képei kicsit sem csálén függenek.

A szabadság ára az elkötelezettség, a rend, évtizedek kísérletező kedve és figyelme a nyomatok felett, keresgélés nyersanyag után a méhtelepeken. Rosszul mondom: a szabadság csak annyiban és annyira fontos, amennyire az alkotás hitelessége, egyedisége és szépsége megkívánja. Azt hiszem, a szabadság, csak ennyire fontos neki vagy nála, de ez nem is baj. Ez is a szabadság jellegéből, öndefiníciójából fakad. Vagyis szerintem.

88 Halk szabadság. Ami fontos, azt nem kell ordítani. A természet is halk, és a szabadság így is predesztinálódhat egy haikuban: „Ülök csendesen, nem teszek semmit, jó a tavasz és nő a fű magától” – ahogyan az egyik kép alján olvashatjuk.

István művész és pedagógus: hiszen megdöbbsent, motíválni, buzdítani képes. Önmagát is fejleszt nap, mint nap, miközben minket is tanít, érzékenyít. Színei idegrendszerünkre, hangulatainkra közvetlenül hathatnak. Katedra is kellene neki... de most örülhetünk, mert itt van, itt vannak, itt vagyunk. Évszázados falak között, kemény és sokat bírt kövek karjában belső felfedezésekre és igazi, gondolatmegosztó beszélgetésekre hívtunk!

Pablo Picasso szerint: „A művészet hazugság, amely leplezi a valóságot!”. A mondat első felében kételkedem, most csak a másodikat nézzük!

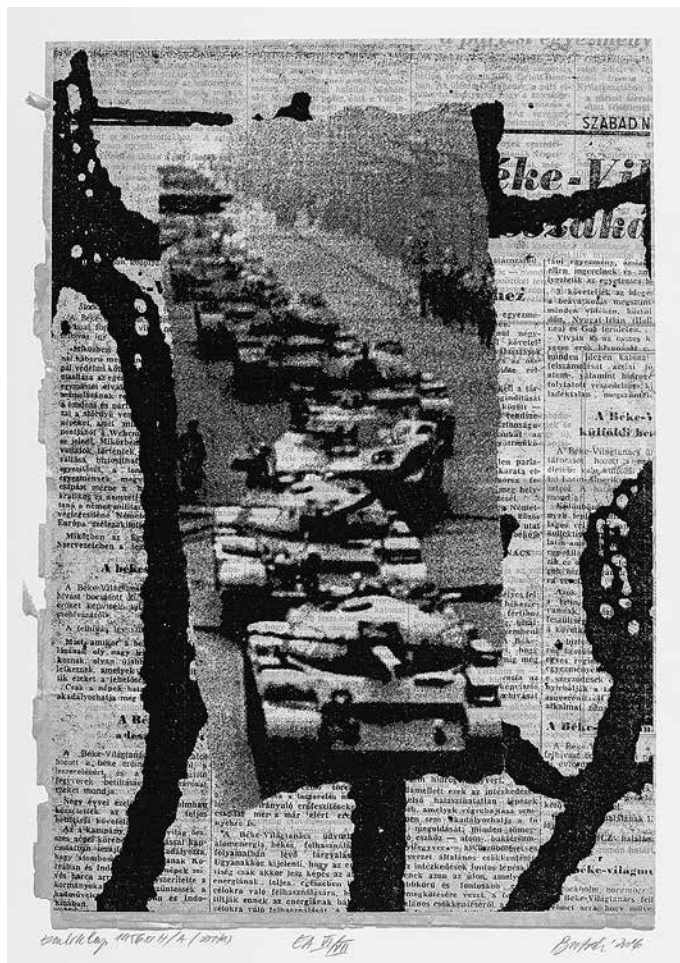
Isten éltesen Jáger István! Jó utat kívánok!

Várnai László

MEMENTO 1956

Art9 Galéria, Budapest, 2017. április 18–30.

Mint a neves francia író, Albert Camus 1957-ben megfogalmazta, „A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben.” Az idézet jól mutatja a demokratikus világ szolidaritását, de hangsúlyoznunk kell azt a nem kevésbé fontos tényt is, hogy a magyarországi 1956-os forradalom a Szovjetunió erőzóját elősegítő egyik első esemény volt.

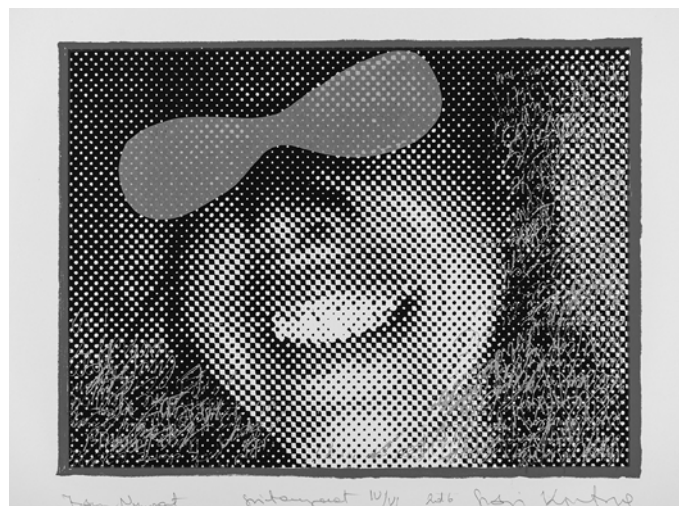
90

Butak András

Bodor Anikó

A képzőművészek személyes részvételük mellett azzal járultak hozzá a felkészéshez, hogy megjelenítették az eseményeket. Ezeket az első ábrázolásokat a látottak, a primer élmények ihlették, a későbbiek főként a dokumentumfotók inspirálták és inspirálják azóta is. Legtöbbször a lyukas zászló és a ledöntött Sztálin szobor jelenik meg a műveken, de a gyakori motívumok között ott találjuk a vonuló orosz tankokat, a széltől budapesti bérházakat, a Kilián laktanyát.

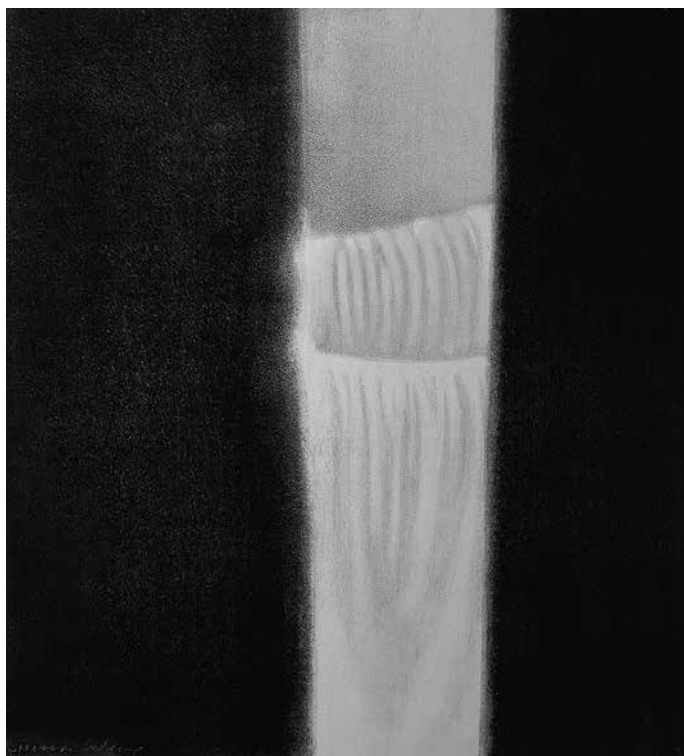

91

Szőnyi Krisztina

Stefanovits Péter

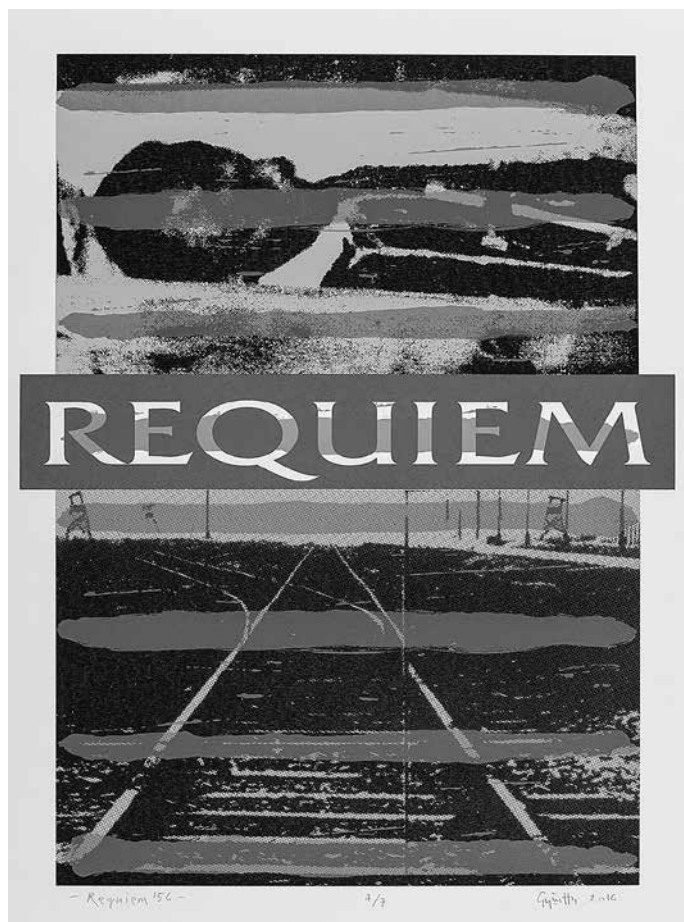
Sóváradi Valéria

Kiss Zoltán

A harcok idején mindenekelőtt rajzok születtek, mivel ez a műfaj a legalkalmasabb az első, gyors benyomások rögzítésére. A látottak határozzák meg például Borsos Miklósnak a Szálin szobor feldarabolása október 30-án (1956) című ceruzavázlatát. Ugyancsak a megtapasztalt borzalmak hatását érezteti Baranyay András a Kossuth téri sortűz áldozatainak, az egymás hegyénhátán heverő holtesteknek a visszaidézésével (1956, III). Szőnyi István rézkarcát, amelyen egy, a halott hozzátartozóját sirató nőt látunk, a technikájából adódóan nem tekinthetjük helyszíni tudósításnak, de ez semmit nem von le drámai erejéből. Meg kell továbbá említenünk Szalay Lajos expresszív kompozícióit és Jakovits József ötvenhatos sorozatát. Az 1989 után született

Györfly Sándor

tetes menyiségű grafika közül ki kell emelnem Somogyi Győző Mansfeld Péternek szentelt lapját, amelyen éppen égbe viszik a leggaládabb módon kivégzett fiatal mártírt az angyalok, illetve a kilőtt tankokat és a romos Kilián laktanyát megidéző nyomtatát (1956. Kilián laktanya, 1986).

A kerek, hatvanadik évforduló fokozottan ráirányította a figyelmet a magyar népnek a kommunista diktatúra képviselőivel és a szovjet megszállókkal szembeni heroikus küzdelmére.

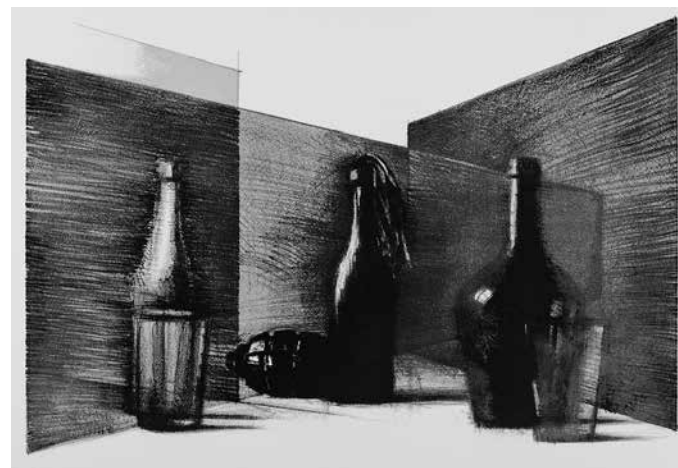
94 A művészek, a festők, a szobrászok, a grafikusok, a fotográfusok alkotásaikkal tisztelnek a jubileum előtt szerzte az országban. Szép és maradandó formáját választották a megemlékezésnek

azok a grafikusok is – Bodor Anikó, Butak András, Györfly Sándor, Kiss Zoltán, Sóváradi Valéria, Stefanovits Péter, Szőnyi Krisztina, Zsankó László –, akik a váci műhelyben készült nyomataikból állítottak össze mappát a jubileumra.

A lapok között egyaránt találunk elvont műveket és dokumentumokból kiindulókat. Ez utóbbiak közé tartozik Stefanovits Péternek a ledöntött Sztálin szobor talapzatát és Butak Andrásnak a Magyar Rádió romos székházát alapmotívumként felhasználó grafikája. Sóváradi Valéria és Györfly Sándor alkotásai viszont áttételes utalások, emlékezések. Györfly nyomtatán a távolban összefutó sínpár fölött a requiem felirat és egy halott figurája tűnik elő. Sóváradi Valériánál a két egymást szinte összenyomó, a földet és az eget szimbolizáló sötét téglalap közötti kis résen a remény fénye tör elő. Zsankó László palackos, poharas csendéletén a békét, nyugalmat idéző tárgyak közé rajzolt kézgránát jelzi a romlás drámáját. Szőnyi Krisztina munkáján a raszterszerű rács mögött megbúvó, nagy szemű női arc félelmet, rettegést tükröz. A kollekciónban nonfiguratív alkotás is szerepel, Kiss Zoltán gesztus lenyomata, melyen a tragikus eseményekre a zaklatott, dinamikus formák emlékeztetnek.

E rövid bemutatás reményeim szerint meggyőzi az érdeklődőket arról, hogy a Memento 1956 című mappa a forradalomra emlékező kortárs képzőművészeti alkotások értékes gyűjteménye.

Lóska Lajos

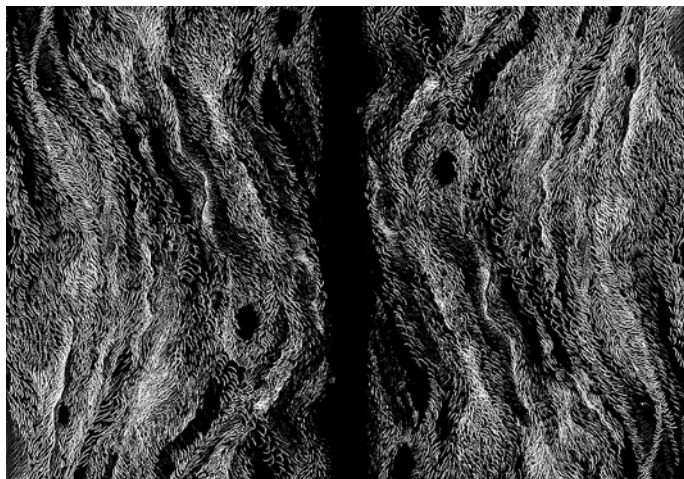

Zsankó László

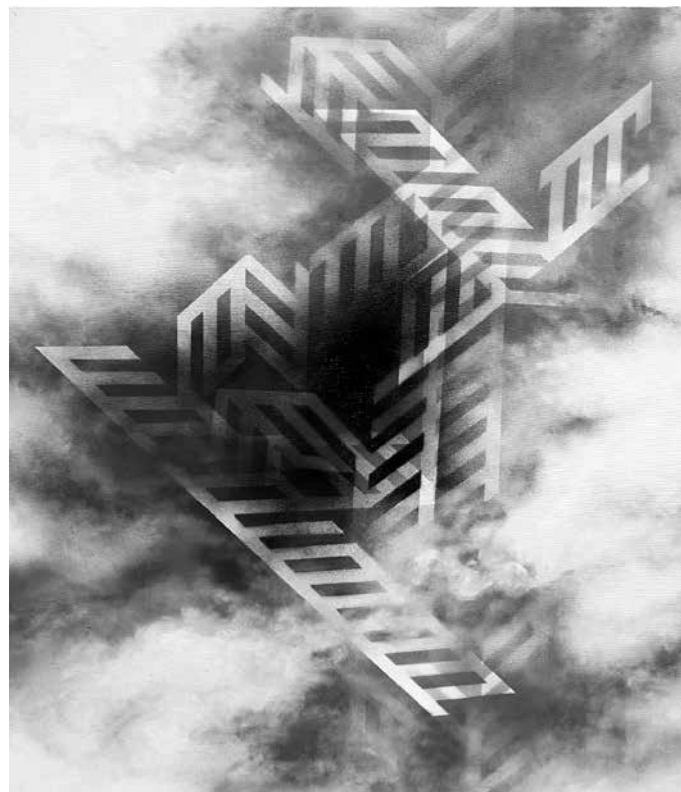
A KAPOS ART EGYESÜLET KIÁLLÍTÁSA A BARTÓK 1 GALÉRIÁBAN

Budapest, 2017. április 20. – május 10.

A *Párhuzamos avantgárd – Pécsi Műhely 1968–1980* című történeti kiállítás Ludwig Múzeumbeli tavaszi megnyitóján Kovács Márta művészettörténész külön hangsúlyozta, hogy a kor magyar művészetének összképét nem kizárólag a fővárosban rakták össze, hanem kisebb-nagyobb szerepet játszottak benne a megyei székhelyek is. Így van ez most is, akár Pécsen, akár Kaposvárt vesszük számba. Ama történelmi esemény, hogy a Kaposvári Egyetemen 2004-ben művészeti főiskolai kar létesült, természetesen nem a véletlen műve, hanem a feltörő nemzedékek akkumulációjának a következménye. A települést sem véletlenül nevezik szakmai körökben a „festők városának”, arra a hármas pillérré utalva, melyet Rippl-Rónai József, Vaszary János és Galimberti Sándor neve fémjelez. Persze, az általuk meghatározott korszakokon jóval túl vagyunk, de örökségükből a későbbi nemzedékek a mai napig építkeznek. A három világhírű festő és a most sarjadó művésznemzedékek között tehát nagyon sok minden áll, jelentős alkotói teljesítmények sorjázna, összekötve a múltat a jelennel. A különféle szakmai szervezetek közül leginkább a Kapos Art Képző- és Iparművészeti Egyesület hallat magáról a megye határain túlra kivezető folyamatos munkálkodásával, kitartó terjeszkedésével a hazai kapcsolatok

Halmos Klára

Dobó Krisztina

bővítése terén, bő két és fél évtizedet maga mögött tudó nemzetközi aktivitásával.

Az egyesület 1990 őszén alakult meg 13 alkotó elhatározása nyomán, megalapítva a rendszerváltást követő korszak első szabadon létrejött művésztársaságát az országban, megbontva a kortárs képzőművészet addig fennálló szervezeti monolitját. Ma már negyvenegy képző- és iparművész alkotja a tagságot, akik között a Somogy-megyei alkotókon kívül akadnak budapestiek, miskolciak, szekszárdiak, kecskemétiak, bajaiak, pomáziak, de külföldiek is. Működik továbbá ifjúsági tagozat is az egyesületen belül, az utánpótlás képviseletében.

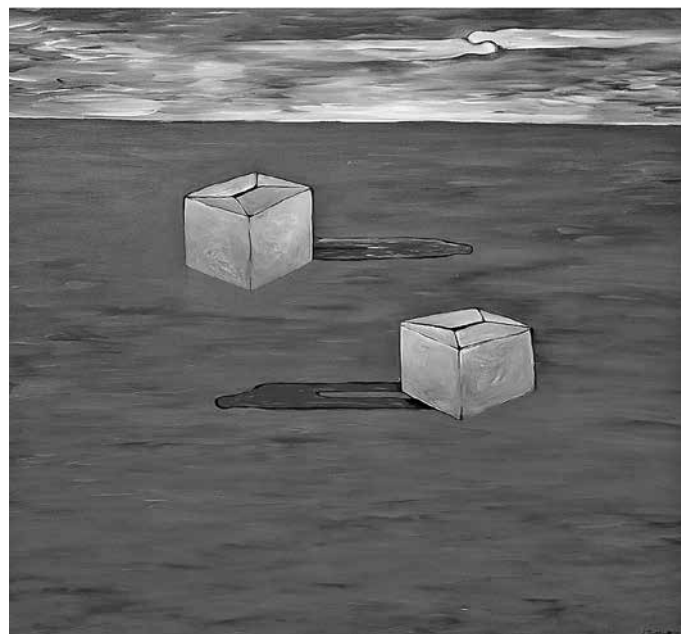
Akaratlanul is felmerül a kérdés, mi az, ami összetartja ezt a sokarcú csoportosulást ennyi esztendő után is, hiszen a Kapos Art-ot se nem egyetlen művészeti eszme, se nem közösen választott stílusirányzat kovászolja egybe. Sőt, hangsúlyozott nem-

Damó István

zedéki azonosság sincs mögötte. A választ nagyon nehéz megfogalmazni, hiszen a kiállításaikat figyelemmel kísérő közönség meggyőződhet róla, milyen változatos alkotói felfogások láthatók a rendezvényeiken, mennyire más utakon jár mindegyik művész. Ennek ellenére létezik valami közös bennük: valószínűleg a korszerű eszmékkel áthatott teremtésbe vetett hit és az emberi szabadságvágy művészetbe vetített eszméje az a két fajsúlyos dolog, ami közös nevezőre hozza a sokféleséget. De az is lehet, hogy leginkább a hajlandóság egymás megértésére, egymás odafigyelésére. Így hát a tisztán emberi szempontok sem elhanyagolhatók. Az mindenképpen szembeötlő, és a művekből is kisugárzik, mennyire nyitottak a kiállítók a világra, a kortárs törekvések kultiválására. A Kapos Art-ban ugyan nem a hagyományosabb felfogások dominálnak, ám azok is jól összeférnek a kifejezés radikálisabb formáival. A sokszínűség nem szétveri a közös szellemiséget, hanem még inkább összefogja, kölcsönös tiszteletet ébresztve a tagokban egymás iránt.

98 Természetesen a Kapos Art-ban is kitapintható az a kollektívákra jellemző klasszikus szereposztás, melynek értelmében létezik egy mag, amelyik igazgatja, animálja a társaságot, vagyis

Lengyel Zsüliett

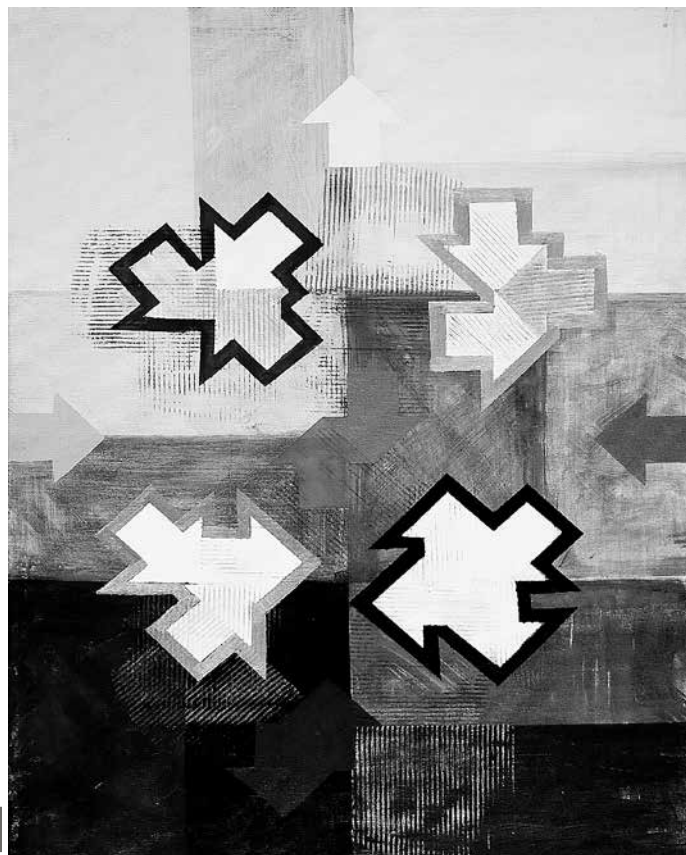
tervez és szervez. Tevékenységük számbeli mutatói irigylésre méltóak. Csak néhány közülük: már működésük első évtizede során 35 helyi, országos és nemzetközi kiállítást bonyolítottak le. Azon kívül elindítottak két olyan kiállítás-ciklust, amelynek visszhangja nemzetközi kiterjedésekig hallatszott. Már megalakulásuk után fél esztendővel útjára indították az eddig kilenc alkalommal megrendezett Országos Groteszk Képző- és Iparművészeti Kiállítást, amely a maga nemében a mai napig egyedülálló Magyarországon, megmozgatva legnívósabb művészeink fantáziáját. A másik az 1992-ben útjára bocsátott Közép-Kelet Európai Képeslap című, úgyszintén évente jelentkező rendezvény, amely a nemzetközi küldeményművészet, a mail art híveit gyűjti maga köré, kicsiben odavarázsolva Kaposvárra a világ legtávolabbi pontjain élő alkotókat is. És még csak egy megkerülhetetlen adat, ami hasonlóan országos elismertséget váltott ki: a nyaranta bonyolítandó barcsi művésztelepet úgyszintén a Kapos Art szervezi és irányítja.

Pusztán a fent felsorolt tényekből is érzékelhető, hogy a 99 Kapos Art szerepvállalása alapvetően meghatározza Somogy Megye képzőművészeti életének egy különleges szegmensét,

odafigyelve a megyeközpontra kívül alkotó nivós alkotókra is. A művészeti csoportosulás szellemiségében a helyi és a nem helyi értékrend kiegyensúlyozottan van jelen, a lokális hagyomány finom szálakon kötődik rá a nemzetközi művészet mérvadó vonulataira.

A Kapos Art kiváló példája annak a szervezeti összefogásnak és tevékenységnek, amely követendő modellt kínál valamennyi megyeközpontra és nagyobb városnak a művészeti élet ápolása és minőségi fenntartása tekintetében, az állami intézményeken kívüli szférában. Nem írunk ugyan jubileumot, nincsen kerek évszám, ennek a katalógusnak a kézbevétele azonban így is felér egy meghitt ünneppel.

Szombathy Bálint

Kántor József

MÚFAJ SZÜLETETT

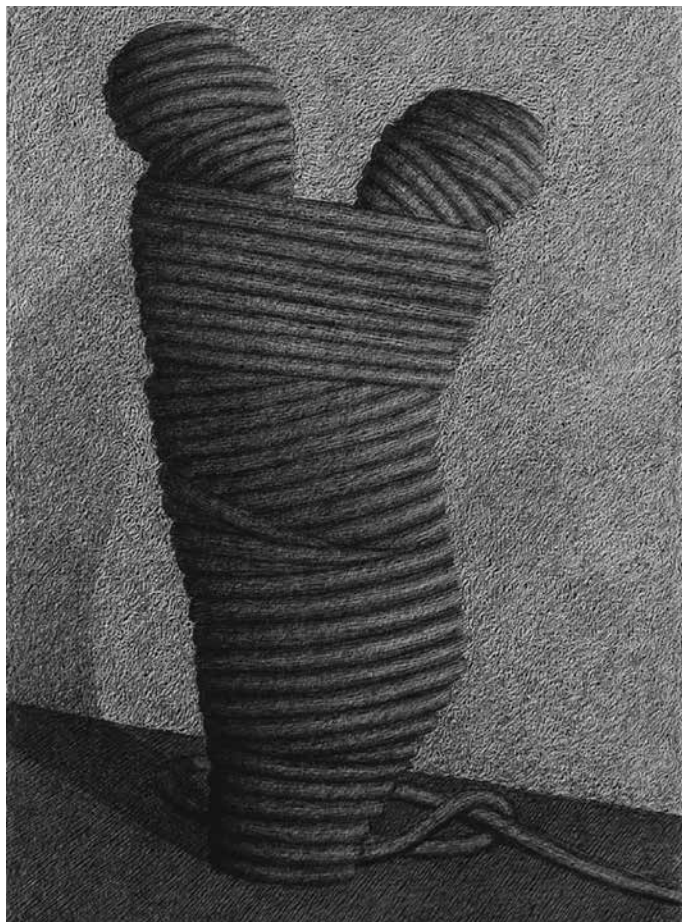
T. Szabó László művei az Óbudai Kulturális Központban, 2017. április 21.

Ha elmélyedünk T. Szabó László művészetében, önként adódik, hogy elsöre műfaji, technikai kérdések ötlenek fel bennünk. Szokatlan, rendhagyó műfajú–technikájú művei indokolják ezt, hiszen megszemlélve a képeket óbudai kiállításán, feltűnhet, hogy amit látunk, eltér mindattól, amit festménynek vagy grafikának ismerünk, noha egyébként keretben levő képekről van szó. T. Szabó László eljárása különleges, elsősorban azért, mert egy régi leleményt fejlesztett tovább és szabott a maga habitusához. A frottázsról van szó. Francia szó (*frottage*), és dörzsölést jelent. Amikor kimondjuk, legelőször a pénzérme domborulatait papírra átdörzsölő gyerekkori magunk juthat eszünkbe, amikor is nem ismertük még ezt a szót, ezt a fogalmat, és nem tudtuk, hogy frottázst csinálunk, de csináltuk, hasonlóan Molière hőséhez, aki nem tudta, majd csodálkozva fedezte fel, hogy de hiszen ő prózában beszél.

Ezt a gyerekkori játékot a szürrealisták alkalmazták első ízben önálló művekként, művészetként, amikor, mint Max Ernst, felfedezték a deszkapadló erezetének formai játékait, felületének önálló szépségét, ha grafittal vagy krétával papírra dörzsölték át. A szürrealisták számára a világ addig észre sem vett területein és jelenségeiben véletlenül felfedezhető különös, ismeretlen, szokatlan új szépségek kutatásában volt szerepe a frottázsnak. Hasonlóan egész sor más eljáráshoz, mint amilyen a leginkább közismert kollázs.

T. Szabó László több mint 20 éve fedezte fel a maga számára ezt az eljárást. Kezdetben ő is a szürrealisták által kitaposott úton járt. Ám egy idő után már nem elégítette ki az, hogy a keze nyomán keletkező kép igazából „készaru”; azaz a természet vagy mások által létrehozott formáció alapján születik. Lett légyen a kép bármennyire is újszerűen szép, meglepő formák együttese, kevesellte az önmaga közvetítő szerepét; az alkotói folyamatot teljesen uralni akarta a mű alapjától a befejezéséig. Vagyis a tudatosságot helyezte előtérbe, kiküszöbölve a véletlen esetlegességét, ellenkezőjére fordítva a szürrealista metódust. Mit jelentett ez? Nem kevesebbet, mint hogy a frottázsnak az indítékát, alapját, ha tesszik, a dúcát neki magának kellett megformálnia.

A következő lépésben kikísérletezte azt a technikát, amely jól modellálható, amely alkalmas olyan felületek képzésére,

melyek kellően és nem túlzottan emelkednek ki a síkból, s amelyek jól bírják az átdörzsölés nyomását. (Kiállításán bemutatott egy dúcot is, aminek gyakorlati mivolta mellett saját feketén csillogó szépsége is van.) Amikor a technika már gyakorlottan működött, kerülhetett sor a voltaképpeni alkotó munkára: mi lesz a kép, mi lesz a képen? A mostani kiállítás anyaga arról tanúskodik, hogy a lehetőségeknek meglehetősen széles skáláját járta végig T. Szabó László, amíg a teljes képszerűségnek arra a fokára jutott, ahol már nem tűnik fel az eljárás különössége, ahol nem

102

azt vizslatjuk, hogyan is csinálta a művész, hanem megragad a mű saját szerű szépsége. A legegyszerűbbek s talán a legkorábbiak azok a művek, amelyeket „árnyalakoknak” nevezhetünk,

például a *Vita* vagy az *Agitátor*, ahol alig jelenik meg több, mint a figura sziluettje. Az egyszerűtől a bonyolultig tartó folyamattal párhuzamosan folyhatott az ábrázolás és a nonfiguráció különféle fázisainak felmérése a frottázs érdekében. Érdekes kísérleti mű ebből a szempontból a *Majdnem absztrakt*, melyen a síkszerűségtérbeliség lehetőségeit, az elvonatkoztatás fokozatait és a színek megjelenését vizsgálta a művész. Ha a művek keletkezési dátumát nézzük, zavarba jöhetünk, mert nem rajzol egyenesvonalú irányt vagy fejlődést. A művész a jelek szerint a jól bevált technika birtokában aszerint választ kifejezési formát, hogy milyen kérdés foglalkoztatja éppen. De kommentálhatjuk ezt úgy is, hogy a művész mielőbb szeretne volna felmérni az új eljárás összes lehetőségét. A hagyományos tér, a harmadik dimenzió a papíron (*Kötések II., Hol a helyem*) ugyanúgy a 2016-os év termése, mint a síkba kiterített *Viszony* és *Cím nélkül*. Mint ahogy egyidőben van jelen a realista megjelenítés (*Útra készen, Az intelligencia hányadosa*) a jelképes utalással (*Szimbiózis, Kapcsolat I.*). Ám arra is van példa, hogy a hagyományos ábrázolás és a humorral átszőtt áttételes jelentés egyazon művön figyelhető meg: ez a *Műút*. A *Rejtély* című kép pedig a látványelvű frottázs legsikerültebb példájaként említhető; magában rejti egy ehhez hasonló szürrealisztikus út lehetőségét is.

Mindezeket túl azonban most úgy tetszik, T. Szabó László a kötél, kötélek motívumában találta meg azt az elasztikus jelet, amelyet bármely, számára fontos közlendő kifejezésére sikerrel alkalmazhat. Ezeknek a „kötélekesnek” nevezhető művekben valószínűleg a legtalálébban, egyúttal a legmagasabb színvonalon a frottázs és a képzőművészeti mondanivaló egymásra találása. A kötél motívum erejét bizonyítja, hogy általában háttérbe szorít minden egyéb képi problémát; jelenléte rendszerint teljes plasztikai kielégüléssel jár. A „kötélekre” több jeles példát hozhatunk fel, hivatkozhatunk akár a *Balance* vagy az *El Kazovszkij* című munkákra is. Végezetül a *Feszülés* című művet említem, mint amely képileg is, elvont jelentését tekintve is, technika és megvalósulás együttesének a legkiválóbb példája volt a kiállításon.

Mindez azt tükrözi, hogy a művész egy sokat ígérő út immár eredményes kezdetén áll. Ez az út számos irányba vezethet. Sok múlhat azon, hogy a művész melyik utat választja. A művész barátai, szurkolói és általában a közönség csak azt teheti, hogy jó választást, további sok sikert kíván T. Szabó Lászlónak a frottázs lehetőségeinek a kutatásában.

103

Kováts Albert

A GRAFIKA HÓNAPJA 2017

2017. április

A Miskolci Galéria, a Magyar Grafikusművészek Szövetsége, a Magyar Grafikáért Alapítvány és a Magyar Képzőművészeti Egyetem Grafikai Tanszéke több, mint egy éve szakmai tanácskozásokon úgy foglalt állást, hogy mozgósítja szervező erőit a magyarországi grafikusművészet fellendítése érdekében.

Az akció minden ezt követő év tavaszán, április – május hónapokban szervez kiállításokat és kapcsolódó programokat az ország különböző pontjain, intézményeiben, kiállító helyeken. Az indulás, a 2017. évi kínálat minden várakozást felül múlt, hiszen a közös logóval készült szórólap nyomdai záró határidejére közel 30 program jelentkezett, de a további időszakban még újabbak is bekapcsolódtak. Végül a negyvenet közelítette a rendezvények száma, amelyek megismertetéséhez nagy segítséget jelentett a Magyar Művészeti Akadémia Képzőművészeti Tagozatának anyagi támogatása.

Ennek segítségével a több ezer szórólap mellett sajtóhirdetések (Új Művészet, Élet és Irodalom) valamint kültéri reklámok (City Poster) is hirdették az akciót, amely PR jelenlét nélkül nem érthetett volna el ennyi érdeklődőt.

Az akció szakmai bonyolítója a Magyar Grafikusművészek Szövetsége volt, amely szervezett e mellett a II. kerületi Vízivárosi Galériában „DIGIT/KLASSZIK” címmel kiállítást is rendezett friss grafikai munkák bemutatása céljából.

Remélhetően a Grafika Hónapja akció minden évben visszatérő programjai a jövőben is felkeltik a figyelmet a hazai grafikusművészet legújabb eredményeit bemutató.

DIGIT/KLASSZIK NYOMATOK

Vízivárosi Galéria, Budapest, 2017. április 30.

Idén először, áprilistól májusba átnyúlva ünnepeljük a grafika hónapját – meg van rá az okunk. Szeretnénk ugyanis a fókuszba állítani, ráirányítani a figyelmet a kortárs művészi grafikára. A sokféle társadalmi méretű problémahalmaz mellett úgy érzem kicsit elhanyagolta a „közkíváncsiság” ezt az egyébként roppant gazdag művészeti ágat, pedig hatalmas lehetőség rejlik benne alkotóként és befogadóként egyaránt.

A *Magyar Grafikusművészek Szövetsége* és a *Magyar Grafikáért Alapítvány* közösen szervezett kiállítására most tehát a *Grafika Hónapja* keretében válogattak a kurátorok az elmúlt durván másfél év grafikai terméséből.

Itt, körbenézve e falakon sokszorosított grafikákat látunk, többnyire szitanyomatokat – mely technika mára már a klasszikus eljárások közé sorolható – de szerepelnek a sorban más művek is, például litográfiák.

Jól érzékelhető az a szabadság, amely gyakorlatilag inspirálja az alkotókat munka közben és persze már a kreatív-művészi koncepció megtervezésekor egyaránt. Az itt kiállító művészek bármit meg tudnak valósítani, amit elképzelésük szerint kívánnak. A kortárs művészi grafika megalkotói minden technikában otthon vannak. Nem is csoda, mert a kortárs művészek a lehető legtermészetesebb módon vonzzák be munkájukba a legújabb anyagokat és technikai lehetőségeket. Például a rajzi, festői módszerek kifejezetten jól egészülnek ki a fotográfia és a digitális képalkotói eljárások alkalmazásával úgy is, hogy a lehető legújabb eljárásokat bevonva végül is megszülethessen egy – egy grafikai mű vagy műtárgy sorozat.

Érdekesség, hogy ezen a kiállításon szereplő lapok valamennyien a Váci Grafikai Műhelyben készültek. Ez a műhely a korszerű, hagyományos és modern eljárásokat egyaránt kivitelezni képes grafikai műhelyek mintapéldánya lehetne. Hiszen méltán nevezhetjük ezt a váci műhelyt egy kollektív alkotóbázisnak, mely messze földön ismert és elismert szakmai közegnek számít. Hazánkban egyedülálló, de egész Európában is páratlan lehetőségeket kínál a kortárs művészi grafika készítőinek, alkotóinak. Kiváló szakmai személyzettel és kitűnő technikai lehetőségekkel segíti a hazai és az ideérkező külföldi grafikusok és a sokszorosító eljárásokat alkalmazni szándékozó, grafikával foglalkozó művészek munkáját.

Végyári Beatrix

Nagy örömmre engedjék meg, hogy e rövid bevezető után köszöntsem és be is mutassam a kortárs magyar grafikusművészet jeles alkotóit, akiknek a munkáiban gyönyörködhet mától egészen május 26-áig a nagyérdemű közönség itt, a Vizivárosi Galériában.

Bodor Anikó, Butak András, Györffy Sándor, HAász Ágnes, Kádár Katalin, Kiss Zoltán, Luzsicza Árpád, Magén István, Péli Mandula, Sóváradi Valéria, Stefanovits Péter, Szőnyi Krisztina, Varga Zsófia, Várkonyi György, Végyári Beatrix, Zsankó László.

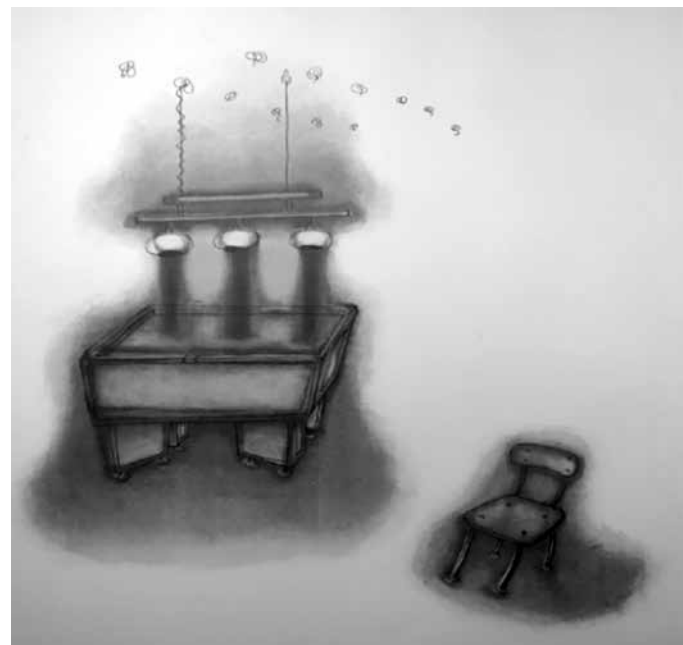
A grafika egy egyszerűen megfogható, ám roppant tágan értelmezhető fogalom valójában. Ebbe a csoportba tartozik természeténél fogva az egyszerű vonal, vagyis a kéz jele a papíron, a foltok, pöttyök vagy rajzi gesztusok. Persze gazdagítja a grafika kelléktárát a nyomhagyó eszközök sokfélesége, és tovább tágítja lehetőségeit a sokszorosító technikák számos változata primitív nyomhagyásoktól, az egyszerű lenyomatoktól a klasszikus eljárásokon át a legmodernebb digitális képalkotói módszerekig és a különböző számítógépes alkalmazásokig.

Nem is tudom, hogy létezik-e egyáltalán olyan képzőművész kerek e világon, aki ne készítené grafikát. A grafika készítés ugyanis a korlátlan alkotói szabadság megélésének alapfunkciója. Mindegyik művész élhet vele, sőt hoz is létre grafikát, ha mást nem, legalább rajzot. Rajzol még akkor is, ha netán nem teszi közszemlére vagy csak ritkán mutatja meg. Persze, hogy grafikázik, mert a rajz, és annak sokszorosított változatai a művészi elképzelés minőségi megvalósulásai lehetnek.

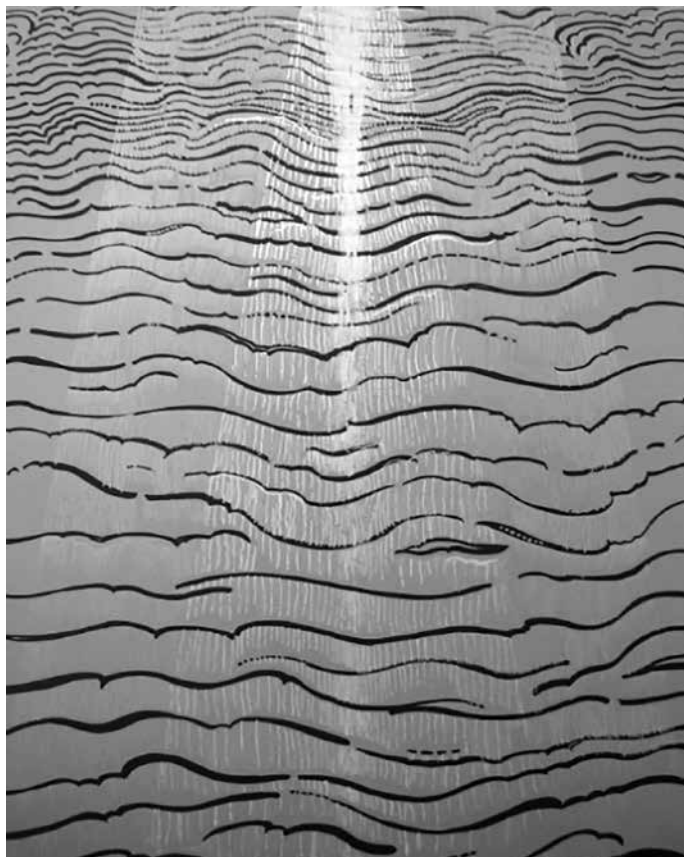
Jó, ha mindenki tudja, hogy a grafika nem alábbvaló semelyik más képzőművészeti alkotásnál, nem kevesebb a festménynél vagy a szobornál, csak más.

És e másságában rejlik az ereje is. Ott van például a közvetlensége, a nyomatok csekély fizikai súlya és a könnyen kezelhető mérete. Mellette szól változatossága, kezessége s a nézők, gyűjtők számára vonzó lehet például a műtárgypiacon az alacsonyabb ára is.

Sokoldalúságában persze benne rejlik meglehetősen differenciáltsága is, a lazán papírra vetett vázlattól a mives, hosszadalmasan, sokszor nehéz fizikai munka árán elkészített bonyolult mechanikai és vegyi folyamatok árán létrehozott nyomóformák-

Sóváradi Valéria

Kádár Katalin

kal készített lenyomatokig, vagy a fotó felhasználásával, a számítógépes programok bevetésével előállított munkákig igazán széles a skála.

Minden egyes grafikai lap magában hordozza a művészi minőséget, az összetett alkotási metódusok jegyeit épp úgy, mint annak a kornak a jegyeit, amelyben készültek.

A hazai társadalmi közeg és az egyéni alkotói utak együttesen vannak jelen, letagadhatatlanul. Minden perszonális tematika benne foglaltatik a nagy egészben, bármennyire is szeretné onnan esetleg kiszagatni bárki is, nem fog menni. Nincsen függetlenség

108 a függelmek világában.

Nincsen érinthetlenség az érintettek között, nincsen bűvőhely a gyávaság számára, csak a lélek nélküliek kongó ürességé-

Varga Zsófia

ben esetleg, nem létezik a közös létben a „nemlétezés” jótékony paradox jelenléte.

Nincsen menekülési útvonal, csak utak vannak, nincsen megúszás, csak úszás és fuldoklás, ha nem megy máshogy. Nincsenek tévedések, csak tartásbeli hiányosságok, etikai krízisek, morális és erkölcsi válságok.

Akkor nincsen megértés, empátia, segítőkészség, ha gyűlölet van.

A harag, az elkeseredettség, a kilátástalanság, a feszültség vibráló bizonytalansága minden bizalmat eltakarít, nem marad semmi, csak a félelem és a gyűlölet.

A szépélgés csak elfedni próbálja a valóságot, de a talmi takaró alól itt is – ott is kilóg a gyötrelmes igazság.

109

Nagyon szorong és keseredik a lélek, fájdalmában meg-meg roppan a test, a terhet tovább cipelni hamarosan képtelenné válik.

Mára kettészakadt, megrendült és lassan merülni kezd ez a fényét veszített ragyogó világ.

És mi meg itt állunk értetlenül ebben a rémesen polarizált társadalomban, acsarkodás és pusztító villámverés közepette, nem találjuk a helyünket és nem értjük, hogy miképpen jutottunk idáig?

A világ legsodásabb teremtő ereje a művészet maga. Alkotóként egyes egyedül mi lehetünk képesek megváltoztatni ezt a szomorú világot, nekünk adatott meg, hogy képesek legyünk a művészet nyelvén eljutni mindenkihez: a gyengékhez és hatalmaskodókhoz, demagógokhoz és kirekesztőkhöz, kifosztottakhoz és reménytelenekhez, gyűlölködőkhez és a szeretettel telítettekhez egyaránt.

Hinnünk kell önmagunkban, hinnünk a művészet elsöprő erejében és az alkotás szabad ragyogásában. Biztosnak kell len-

Györfly Sándor

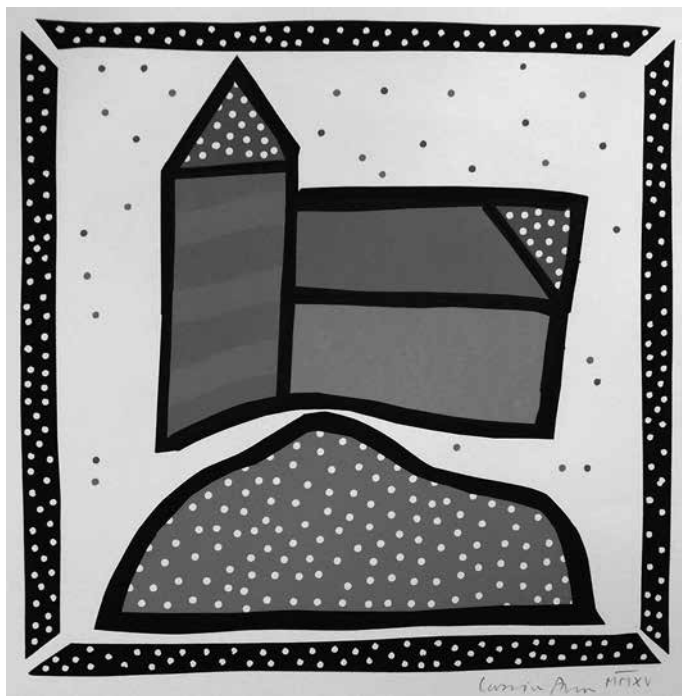

Szőnyi Krisztina

nünk abban, hogy a világ bajának gyógyításához ránk van szükség igazából. Minden egyes nap vagy óra, amit az alkotással töltünk el, hozzájárul ahhoz, hogy jó irányba fordulhasson a világ. Arrafelé, ahol nem nyűg és teher a földi lét, hanem békés, örömteli és telis-tele van szeretettel.

Ennyi az egész. Nem is olyan nagy dolog ez.

A DIGIT/KLASSZIK, vagyis ez a kiállítás nézetem szerint tulajdonképpen nem is csupán képeket sorakoztat fel szépen egymás mellett, hanem lehetőségeket kínál számunkra: lehetőséget észrevenni az észrevehetetlent, megérteni az érthetetlent, átgondolni a felfoghatatlant, kimondani a kimondhatatlant, megfontolni a megfontolhatatlant.

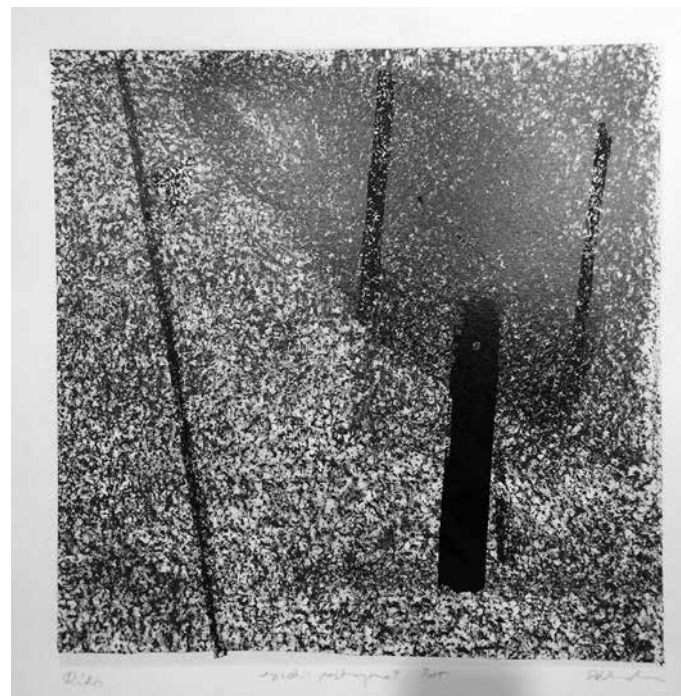

Luzsicza Árpád

Szépen gyűlnek és gyarapodnak a grafikák, készülnek a művek, amelyek által végül is ha lesz egyáltalán jövő, kutatható lesz majd ez a jelen korunk. A Magyar Grafikusművészek Szövetsége igyekszik megtenni minden tőle telhetőt azért, hogy a kortárs művészi grafika aktív jelenléte formálhassa a kor művészetét és általa egyes társadalmi jelenségeket is. Támogatja a pályakezdőket és az összes alkotó generáció munkáját egyaránt. Szervezi a munkát többek között Vácon, pályázatokat kutat fel és bonyolít. A szövetség és a Magyar Grafikáért Alapítvány komolyan veszi a munkáját.

Deklarálja azt is, hogy mi nem kuncsorgunk, nem alamizsnáért esedezünk, mi valójában egyáltalán nem kérünk, hanem adni szeretnénk. Ha állhatatosak és következetesek vagyunk, akkor a befogadók és a támogatók is mellénk álltak és segítik a grafikus szakma kibontakozását.

112 | Így köszönet az NKA-nak, az MKITSZ-nek, az MMA képzőművészeti tagozatának és mindazoknak a magánszemélyeknek, vállalkozóknak, teoretikusoknak, akik politikai előjelek és világ-

Péli Mandula

nézeti elvárások nélkül segítik az MGSZ és az AMGA munkáját és ezen keresztül pedig a művészek alkotómunkáját.

Engedjék meg, hogy megemlítsem ezen az ünnepnapon azt is, hogy a Magyar Grafikáért Alapítvány és a Magyar Grafikusművészek Szövetsége jóvoltából a Magyar Képzőművészeti Egyetem képzőművészeti gyűjteménye a közelmúltban egy jelentős darabszámú, közel 3000 darabos kortárs művészi grafikával gyarapodott, amiért ezúton is köszönetet szeretnék mondani Butak Andrásnak és Stefanovits Péternek.

Köszönöm Olesher Tamásnak és a Vizivárosi Galériának, hogy befogadta a grafikusok tárlatát, továbbá köszönet a kiállítás rendezőinek és a kurátoroknak, köszönjük a kiállító művészeknek, hogy elhozták műveiket erre a kiállításra, gratulálok mindannyiójuknak és további sikereket kívánok a munkájukhoz!

Köszönöm, hogy meghallgattak,
Éljen a szabadság! Éljen a szabad művészet!

Szurcsik József

ÖSSZEÉRÉSEK

*Luzsicza Árpád: Festményfélék és egy grafika című kiállítása
Art9 Galéria, Budapest, 2017. május 2–19.*

A labirintusok ritmusa, a ritmusok labirintusa (is) összeér...

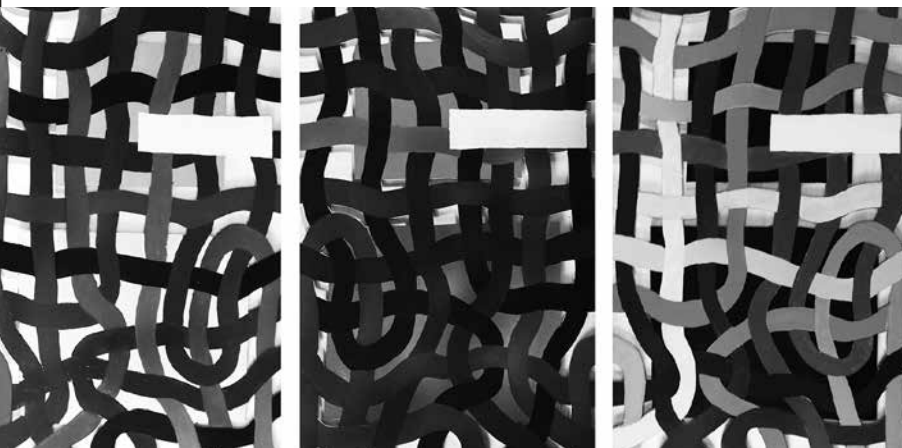
Önnön járataiban feloldódik, újabb csavarokat, kígyósiklás-mintákat, mélyedéseket, rezgéseket indukál, egy-egy szigeten, rejtkehelyen, az érzékek és gondolatok belső járatainak egy-egy zugában, az elme-fonál, az agytekervény egy-egy odvában megtorpan.

Ott, egy tiszta felületet, kijelölt szellemi téglalapot, fénykockát, üresség-szimbolikát mutat fel, majd elmond egy szavak nélküli *Haikut*.

Közben a 365 tagú, néma ének-kórus a homlokára tűz egy-egy üres lapot – és kottákat nyel le...

Luzsicza Árpád egy-egy 17 kg-os, vegyes, szabad-asszociációs alkotása, akár egy ismeretlen, súlyos *Haiku*, oly megközelítésekkel is funkcionál. 1 kg = 1 szótagszám!

Ezen absztrahált, „neo-dada” *Haikuk* rétegeit lila magok, színjátékos magmák részecskéi éltetik, „varganyók, varganyák és vargapák”, és légyölő galócák pulzáló spórái, élet-szövevei... Akár a bizonyos Csenki Lajos versek reinkarnáció-darabkáinak visszhang-morajlása, akár hangkép-képhang-rezonanciák hallucinogén násztánca zajlik a komponált kavalkádban, a szenzibilis tér-kivetülésekben: a szövegek, a zsigerek (bentről kifelé és kintől befelé): minduntalan összeérnek...

Anyagok. A 17 kg-os művek is metaforikus hordozók, vegyes életképek, melyek attribútumokkal elegyen értelmezhetőek. Az Idő (Kronosz – Szaturnusz) és az anyag: filozófiában, költészetben, de a hétköznapi ritmusban, rítusban egyaránt feloldódik.

Parány és monumentális: a Kozmikusban nem jelent (jelentősen mérhető) különbséget... Így lépdeltünk naponta a valóságfiktív (képzelet-térben):

*A Fogak Tornáca, hová beléptél,
vörösmárvány-csarnok: a te szád,
fehérmárvány-oszlopai: a te fogaid,
s a bíbor szőnyeg, melyet taposol: a te nyelved.
Hajolj ki saját idődből:
Isten vén, s egy könyvre görnyed.
A gyermeknek nem jut cukor:
tyúkganajt eszik és megeli az édeset.
Minden göröngy: fénytelen csillag!
Minden féreg: szárnyatlan kerub!
Ha pokolra jutsz, legmélyére térj:
az már a menny. Mert minden körbe ér.*

(W. S. Fogak tornáca, részlet.)

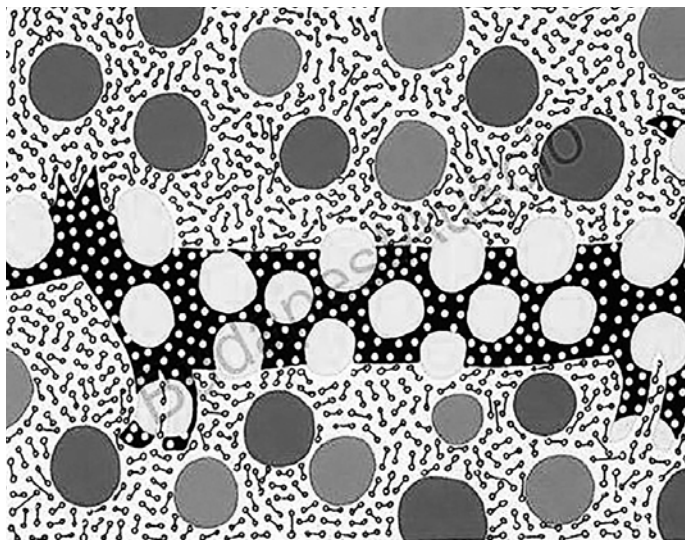
A közhely és a poézis is naponta összeérnek:

*Madárka sír, madárka örül,
míg piros gerendái közül
néz a hatalmas...
Győznöd se lehet, veszned se szabad:
a hályogos sűrűség alatt
vermed hasztalan ásod.
Kinyílik a táj,
lehunyódik a táj –
az üresség öntözi szélét!*

(W. S. Harmadik szimfónia, részlet.)

Kilépek a véres kádból, elég volt a vörös tájból... Jó barátunk Weöres Sándor (látomásos sátor-tábor)! – Vörös sátor: véres nádból...

Luzsicza Árpád kiállításán: utak és jelek, illetve rejtett jelképek (a lírikus absztrakt, a kortalan-játékos, a medrekből ki – és visszalépő folyamatok) érintik, sűrítik-, majd oldják egymást. | 115

Mindezt, afféle definiálhatatlan és *konkrét* módokon, mint például, ahogy a „világhírű”, archaikus költő is mondaná:

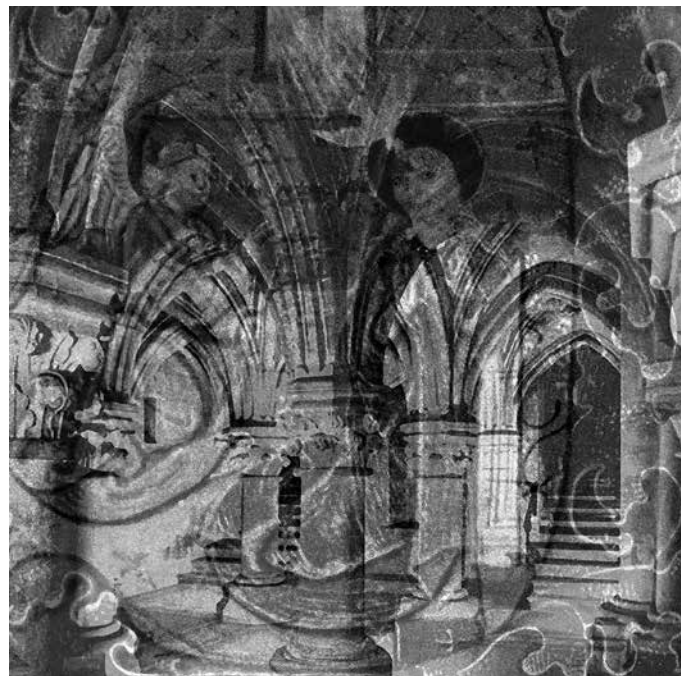
Bocson igyi tengere!
 Bezén attmaz, Kenze kikte,
 Szen lészen szenadon,
 Dösön szen küklön,
 Nícigen gerde ali kekthebezén,
 Akomuzne okne menze,
 Okne mezge hergezge,
 Pitpütor il bézen méne mezne (pitbütor, ó, pitbütor!),
 Neszem bezde jermezbezge,
 Utro-gergenge ilme bezne olgyamanna,
 Kutkor bezne algyamanna (algya-algya,
 algyamanna!),
 Szen borson hoka csalli...
Panyigai, panyigai, panyigai, ü!
 Bocson igyi tengere! Ámen.

Nagy Zopán

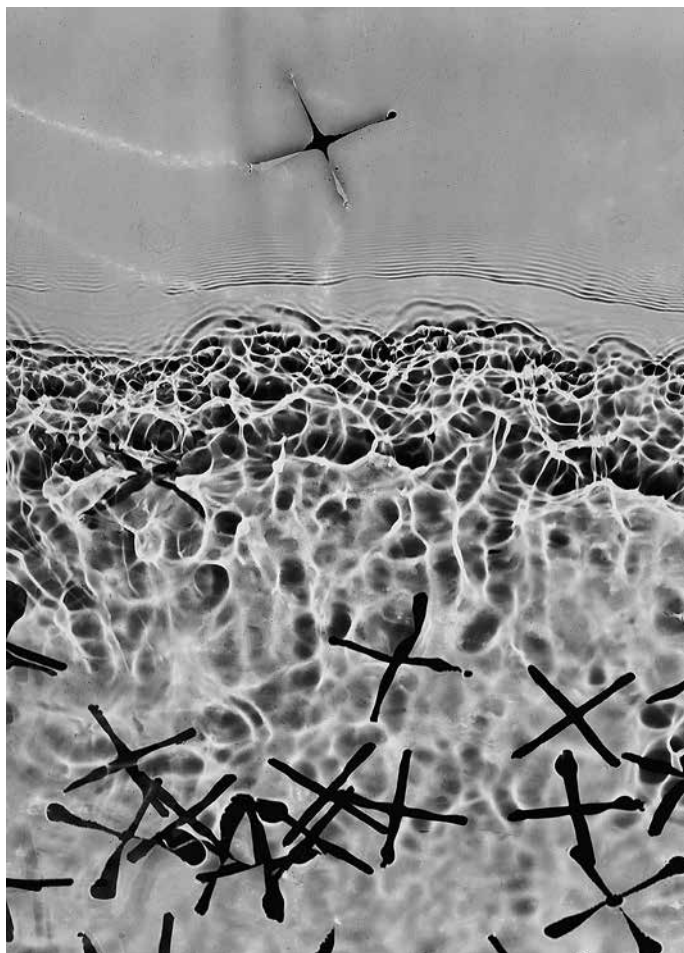
HAJLÉK

*A Magyar Elektrográfiai Társaság
 kiállításának társkuratori köszöntője
 az érték, a művészeti érték megközelítésével
 Pannonhalma, 2018. június 2. – október 1.*

Ha valamelyest tudatosan éljük életünket, akkor azt értékek alapján próbáljuk irányítani, terelgetni. Aki csak éli az életét, az létezésének nem kíván különösebben értelmet adni, aki valamelyest tudatos életet él, az támpontokat, kapaszkodókat is keres, s ezek lehetnek az értékek. Az érték jelenségekből keletkezik, s ha azzá válik, befolyásolja, befolyásolhatja életünket, de ez már tudatos választásunk eredménye. Az értékek világa rendkívül sokféle, alapvetően lehet pragmatikus, gazdasági, materiális, s lehet nem kézzelfogható minőségű, immateriális, eszmei, erkölcsi, etikai, hitbéli. Az értékek sokfélesége hatja át életünket, s az érték sajátossága, hogy ugyan tudatunktól függetlenül is léteznek, létezhetnek, de alapvetően mi magunk alakítjuk ki magunknak őket, döntünk alkalmazásukról, figyelembevételükről, iránymutató

Czető Beaty

Gábor Enikő

voltukról. Aki tudatosan él, az a létezés bizonytalanságaival szemben megteremti az értékek bizonyosságait. S úgy gondoljuk, hogy vannak stabilabb értékek és vannak relativizálhatóbbak.

S ebben az értékstruktúrában helyezkedik el a művészi, a művészeti érték fogalma és praxisa. Aki befogadó, élvező, fogyasztó, annak is van egy érték szemlélete, érték hierarchiája, ezt nevezhetjük ízlésnek is, s aki alkotó, annak ez még fontosabb, hiszen érték szemlélete valamiféle iránytű a tájékozódáshoz, a tájékozódásban, az ars poetica megteremtésében. És igen. Kétségtelenül a művészi érték valósága változik. Művészi értékek

elvesznek, kihunynak, kirostálódnak az időkfolyamán. Olyan is van, hogy ami korábban jelentősnek látszott, mára megszűnt ekként létezni. Más értékek viszont épp csak felfényesednek, lappangásból felszínre kerülnek, kijegecesednek, állócsillaggá válnak. Az elvesző és az állandó értékek mellett van egy harmadik mező: az új értékek világa. Korunk az új jelenségeké. Hogy a jelenségekből, azok létéből érték lesz-e, már az is egy bonyolult folyamat eredménye, s hogy az új érték befolyásolja-e az alkotót, az már súlyos döntés eredménye.

Ma minden arról szól, az élet gyakorlata, menete olyan, hogy folyamatosan újulj, erre szólít fel a társadalmi gyakorlat, média, a kommunikáció. A művészet, különösen az épp mostanában kb. 100 éves európai avantgárd jelentkezésével, szárbá szökkenésével mindent felkarolt, ami innovatív. „Ne maradj régi, legyél új!” S e szemléletekhez csatlakozik egy ipusztériális-technológiai-technikai forradalom, egy olyan korszak, melyet a digitalizmus korának nevezünk, melyet az információs társadalom korának nevezünk, s ez a revolúció is (egyelőre csak életformában!) sodor mindent az újulás felé. S a művészetben felmerült a kérdés (nem először a történelemben, s a művészet történetében), hogy az technikai feltételrendszer, ami radikálisan megváltoztatja életünket, befogható-e művészeti célok, elképzelések, vágyak, tervek megvalósítására? Esztétikumká tehető-e, ami egy korábbi állás szerint pragmatikum? S bebizonyosodott: befogható. Bebizonyosodott vagy újra bizonyítódott: a kísérlet, mint olyan nem csak a tudomány, hanem a művészet praxisával is párosítható.

Művészet és kísérletezés immár két elválaszthatatlan fogalom, pedig még mindig sokan állítják: nem méltóak egymáshoz. A művészet története bizonyítja, hogy már korábban sok olyan módszer, technika vált művészeti, amelyek annak előtte teljesen más célokat szolgáltak. Épp ez a művészet csodája. Olyan eszközök, anyagok, technikák, eljárások emelődnek be a művészet birodalmába, melyekről tán korábban ezt nem is feltételeztük! S ekkor válik kiemelkedően fontossá a művész személye, s persze a társadalmi körülményeké, a korszellemé. Mert a művész, a korábban nem művészinek gondolt, tartott processzust beemelheti, beemeli a művészetbe.

Mert kísérletezik, mert kutat. Újra állítom: a tudós kísérletező, kutató attitűdje mellett, a művész hasonló magatartása a ma művész személyiségének egy jellemző megkülönböztető jegye. A művész kutat, kísérletezik, ezzel együtt alkot, s ez a gyakorlat teremti meg az értékek világát, az új értékekét. Az elektrográfia,

mint összefoglaló elnevezés mindezt a művészi magatartást testesíti meg.

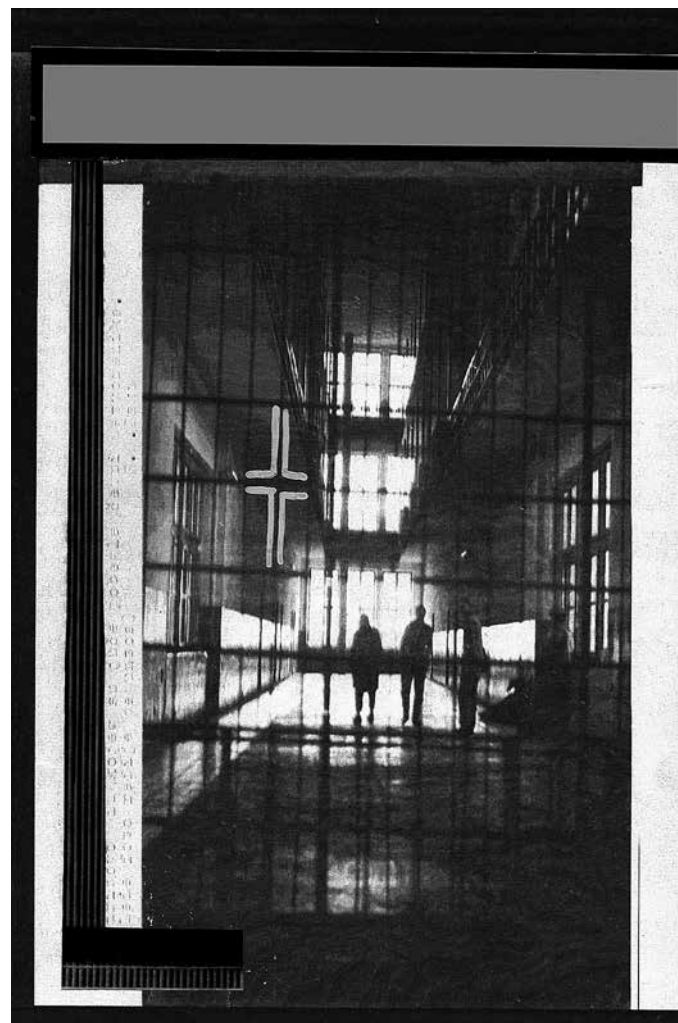
Ez aztán radikális lépés. Megváltozott, megváltozóban van a művészi tehetségről, kreativitásról alkotott véleményünk is. A mű létrehozásának folyamata is teljesen átalakult. Döntő dilemma: a korábban évszázadok alatt kialakult norma rendszer, melynek alapján megállapíthatjuk valakiről, hogy tehetséges-e vagy sem, nos ez él-e még? Ezt a dilemmát most itt nem tudjuk feloldani (megoldani végképp nem!), de kétségtelen, hogy új fajta művész személyiségre van szükség. Aki teljesen másként értelmezi a manualitást, a tárgyalkotást, mint korábban gondoltuk, s a műtárgy fogalmát tágítja, azt is újra értelmezi. S kialakult az elektrográfiai módszerek sokaságával létrehozott – igenis – műtárgyak világa, melyeket itt is látunk a kiállításon, s melyek digitális festmények, computer printek, digitális nyomatok, grafikák, giclée printek, fotógrafikák, tintasugaras nyomatok, két dimenzióban és háromban, statikus bemutatásban és kinetikus állapotban. S ahol találunk hagyományos eszköztárral létrehozott, de nagyon a mának és a mához szóló munkát, s ahol nincsenek sutba dobva a múlt értékei, legfeljebb alkalmazásuk mikéntje értelmeződött újjá. A videók, a mobilok pedig nem csak a benyomásokat teszik összetettebbé, de a művészeti ágak elszakíttóságát is oldják, a film, a kép, a mozgókép, a montázs, a zene eszköztárának egységesítésével, melyben természetesen a hardverek is döntő szerephez jutnak

E művek nem csak önmagukban újszerűek, de egyben újra értelmezik a művész és a világ viszonyát, a művészet és technika viszonyát, s egyben új értékeket teremtenek tehát. Ráadásul a feladat a bensőségesség és talán az intimitás felé is terelte az alkotókat, melyben azonban egy pillanat alatt az egyik végteléből a másikba lendülhetünk. A Hajlék szónak, kifejezésnek egy abszolút pozitív konnotációja van, de ha hozzátesszük a „talan” kiegészítést, azonnal egy olyan kifejezéssel szembesülünk (hajléktalan), mely beledob minket korunk nyers valóságába. A művészek, ahogy én látom, jelzik ezeket a végleteket is, de alapvetően a hajlék vizuális, eszmei, meditatív, sőt szakrális értelmezése van műveik középpontjában, melyet erősít, hogy a hajlék felfogásának közösségi volta is fontos számukra.

Rendkívüli a hatva művész összetétele szociológiailag is.

120 Igen pozitív, hogy a harmincas, negyvenes, ötvenes, hatvanas, hetvenes évek szülöttei egyaránt kiállítanak, sőt van már a nyolcvanas években született alkotó is. Ez azt mutatja, hogy a művé-

szek esetében nem igaz, hogy a számítógéppel való műkésztés csak a fiatal generációkhoz áll közel. Ráadásul, akik a felsőbb évfolyamok képviselői, Lux Antal, ifj. Koffán Károly, Csizy László, Bálint Bertalan vagy Horkay István, ők is teljesen új műalkotási processzust képviselnek, s feltűnő a művészeti íróként is folyamatosan publikáló Szombathy Bálint alkotói kísérletező kedve is. Természetesen az elismerés jár azon nőművészeknek is, akik szintén immár hosszú évek óta járják saját útjukat az elektro-

Szombathy Bálint

Pál Csaba

gráfia terén, s jutnak kimagasló eredményekhez, mint Szöllőssy Enikő, Sós Evelin, Gábor Éva Mária, Hernádi Paula, Láng Eszter, Károly-Zöld Gyöngyi vagy HAász Ágnes. Igen jó, hogy vannak külföldi kiállítók, Szlovákiából, Hollandiából, Ukrajnából, Romániából, magyarok is és ott született, oda kötődő alkotók is.

S összességében a kiállításon olyan szín- és látványélmények, olyan emocionális hatások érnek minket, melyek eltérnek minden korábitól. A művek egy része festményszerű, grafikaszerű, szoborszerű, fotográfiaszerű, a virtualitás folyamatos élményünk (mert azzá válik!), lenyűgöző hardver- és eszközalkalmazások tanúi vagyunk, a konfigurációk tömegével, miközben a statikus művekben is mozgás élményeket tapasztalunk, s a kinetikus munkák is szinte kimerevített jelentőséggel adják át rögzített megoldásaikat, az áradás, a flow élményével együtt.

Ez a kiállítás nem csak a Hajlék gondolatát helyezte fókuszába, de maga is hajlékká vált. A kortárs művészet hajlékává. Amely abszolút nem élet idegen, hanem épp az életszerűség is érzékelhető. Így, miközben a kortárs művészet érték hierarchiája újjá alakításának is tanúi vagyunk, azon közben személyiségünket is átjárja a kortársiság, a korszellem minden frissessége, elevensége, értékgazdagsága.

Feledy Balázs

ELMOZDULÓ FORMÁK

Butak András szénrajzai

Újpest Galéria, 2017. június 2–17.

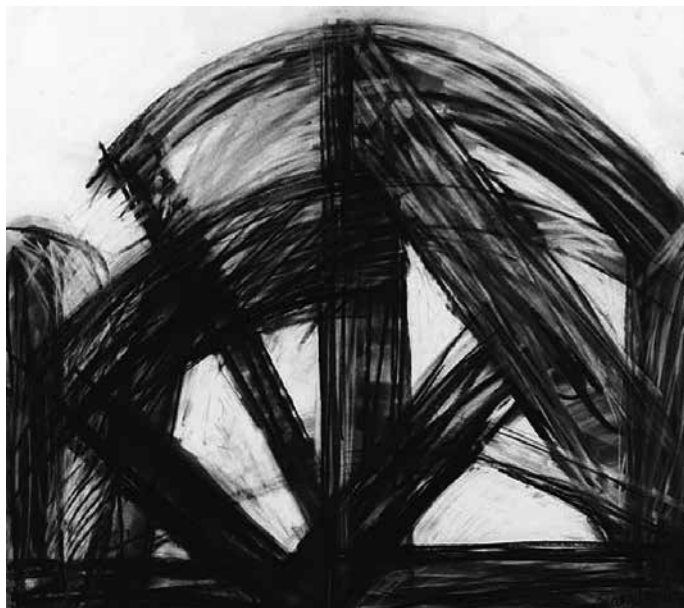
E rövid írás nem vállalkozhat Butak András négy évtizedes pályájának áttekintésére, csupán az életút néhány jellemző állomását igyekszik felvillantani. Butak 1970 és 1975 között tanult a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán. Tanított Brassóban, dolgozott Bukarestben, majd 1981-ben áttelepült Magyarországra, ahol grafikusként, szervezőként bekapcsolódott a képzőművészeti életbe.

Munkásságának fő profilját a rajzok, a gipsz- és szitanyomatok, az akvarellek, valamint a művészkönyvek és művészdobozok készítése jelenti. Indulása idején mindenekelőtt a kalligráfia foglalkoztatta.

A róla szóló kismonográfiában (HUNGART, 2010) megtalálható az a repro- dukció, amelyen egy oszlop köré tekert és egy a mennyezetről lelógó, fiktív írással telerótt hosszú papírcsik látható.

Ez az 1980-ban készült grafikai installáció meggyőzően bizonyítja, hogy művészetének az írás központi eleme. Írásjelek vannak a 80-as évekből barna tussal készült, régi kódexlapokat idéző rajzain, dobozmunkáin, valamint könyvtárgyain is.

Butak oeuvre-jében fontos szerepet játszik a művészkönyv, amelynek a legfőbb jellemzője az, hogy a mű lényegét a nem szöveg, hanem a külső forma, a vizualitás adja meg. Az első könyvtárgyak Magyarországon az 1970-es évek elején jelennek meg, majd a műfaj az évek folyamán annyira népszerűvé vált, hogy 1987 óta nemzetközi művészkönyv-kiállításokat rendeztek Székesfehérváron.

Butak András 1981-ben készíti el első, növényi motívumokat megjelenítő rajzkönyvét. Az egy évtizeddel később készültekbe ellenben fiktív írásokat helyezett. Meg kell még említenem az 1956-os forradalomra (2008), illetve a trianoni békediktátumra emlékező (2009) könyvtárgyait.

Térjünk vissza a minden műalkotás alapjának tekintett rajzokhoz, már csak azért is, mert az Újpest Galériában az elmúlt néhány esztendőben született, a salgótarjáni rajztriennálén díjazott alkotásaiból mutat be egy tucatot a grafikus.

A nonfiguratív sorozat formailag utal a korábbi munkáit meghatározó organikus alakzatokra, de ezen túl a ritmikusan ismétlődő, fűrészfog- és háromszögszerű, már-már expresszív formák a szerkezet fontosságát is hangsúlyozzák.

Lóska Lajos

TŰZTERMŐ LENDÜLET

*A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
Morvay László emlékkiállítás,
Keresztény Múzeum, Esztergom,
2017. június 17. – szeptember 04.*

*„A lángok s a szikrák lávaatomjának röppályájából
formálódik a kép, s a verejtékkal együtt az időtlenbe
hül anélkül, hogy szín-izzását megfakítaná.”*

Prométheuszi bátorsággal rendelkezzen, aki a tűzben fortyogó üvegszerű anyagból, teremtő lelke erejével képet akar varázsolni egy fémlemeze. Tűz kell, hogy legyen a szívében és elméjében az álomhoz. A lélek tüze. A teremtő izzásban elpusztul a jelen, születik a jövő. A felcsapó lobbanások mélyén emléktűzek jeleznek.

Fényénél kamasz fiúk látszanak, köztük Morvay László, akik – zárás után – az esztergomi strand Kis-Dunába ömlő vizének

habzó zuhatagára ugorva, vad kiáltásokkal csobbannak a Duna sodró vizébe. Tűz és víz.

Újabb lobbanás, tíz év múlva találkozunk megint, kezében Simon és Garfunkel „Bridge Over Troubled Water” című nagylemeze, melynek hátoldalán a lemez számainak angol nyelvű szövege található. Köztük a címadó felvétel költői sora: „Ha nem találsz jó baráttra, én nálad leszek, híd leszek neked a zavaros víz fölött...”

Színek folyamatos szivárványizása. Évtizedek hamvadnak el. 1997. Első önálló kiállításom, XVIII. kerület, Rózsa Galéria. Ott van Morvay és sok művészbarát. Felajánlja, hogy következő kiállításomat szívesen megrendezné, a Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény nagytermében. Így is történt.

Közben új képek, rajzok kerülnek ki kezem alól, majd kedvet kapok bepillantani a tűzzománcozás rejtelseibe. A tűz éget, teremt és megvilágít. Régi barátságokra vetül a fénye. Borongós őszi napon Kollár György és Kollár István sírjánál állunk Morvay Lacival, emlékgertyák ellobbanó lángjánál.

A lélek jelzőtüznél versek is születtek. Vágyban égő, régi szép szavainkat ellepte a divatba hozott durva jelzők, szófondorlatok lélekzaklató pernyéje, és oly ritkán lehet lemosni őket. Morvay az elveszített szülők, de főleg édesanyja utáni fájdalomtól ihletve, hitelesebb verseket vetett papírra, mint a szerelemről: „se fanfár, sem ágyútűz / csak dugópuskánk torkolattüze / permetezzen neked örök világosságot”. Tisztítótüz.

Egy izraeli ismerősöm, akivel együtt zománcoltam előző év őszén Kecskeméten, elküldte nekem a „glass on metal” The Enamelist’s Magazine 2000. februári számát. Benne a világ számottevő tűzzománcműhelyeinek, -művészeinek névsorával. Morvay László részben ennek segítségével szervezte meg 2001-ben az I. Nemzetközi Budafoki Tűzzománcművészeti Triennálét. Teremtőtűz.

„Földünk anyaga: fémes magra tapadó szilikátköpeny, bevonat. A fémre égetett zománc ennek pontos megfelelője.” (Kátai Mihály) Fizikai értelemben is új világot teremt, aki tűzzománcot készít. A tűzzománc birodalmában az ötvösnek és az iparizománc-készítőnek egyaránt helye van.

A zománcozás ősi technológiáját kevés művésznek volt bátorsága átvarázsolni „tűzfestéssé”, és így új képzőművészeti ágat létrehozni. Rajzok, metszetek és az egyéni tükörgrafikák után Morvay is bejárta, majd eredményesen feltérképezte az addig számára ismeretlen zománcországok sok tájegységét,

így azután nagyméretű köztéri munkákat és kisméretű, ötletes absztrakt képeket tett le a magyar képzőművészet képzeletbeli asztalára, ebben a vitatott hovatartozású, de látványosan időálló műfajban. Alkotótűz.

Induljunk képzeletbeli utazásra Morvay László „Lépegető opossum találkozása Örsivel” című alkotásán. 1999-ben készült, vörösréz lemezre 20×19,5 cm-es méretben. A képen megtalálható sok olyan elem, amely Morvay más, szintén rézre dolgozott alkotására is ráillik. Le kell vetnünk előítéleteinket, hogy kép nemcsak olajkép lehet vászonra, farostlemezre festve. Mert alkotás újszerű eszköztárral is készülhet csiszolt, savazott vörösréz lemezre, ahol az áttetsző alapozás révén magát a rezet látjuk felvörösleni.

Ezek a rőt vonalak, területek adják az erőteljes grafikai hatást az alkotás egészén, úgy „Örsi”, mint a lépegetni szándékozó „Opossum” (mint Morvay írja) alakjában. Örsi egy erős alapon álló reneszánsz hatást keltő figura.

A manapság inogni látszó kultúrák földjén áll köztünk Európában, irányvonalak mentén. Az opossum az „időben” érkező halál, a fizikai elmúlás képviselője, aki magával visz szépet és jót, csontot és vért, virágot és álmat, viszi minden romlandó alkotásunkat.

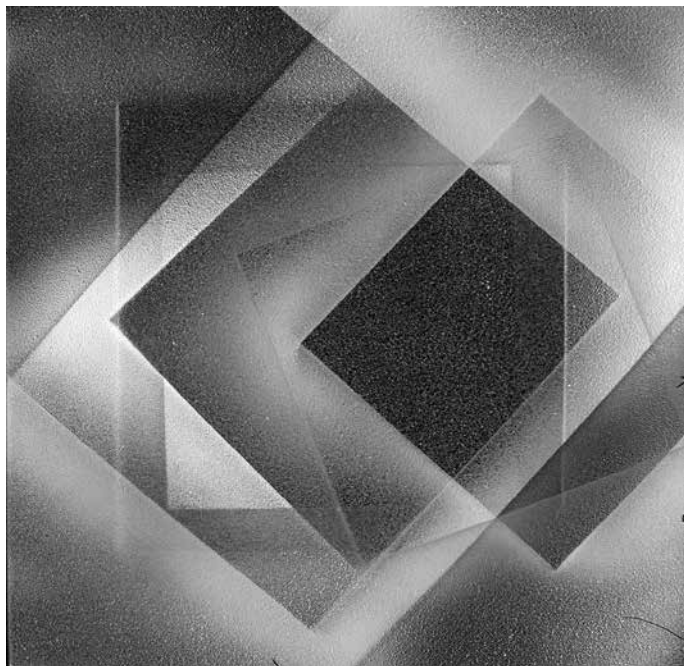
Ujjam a zománcra, lelkem erejével a Morvay által rótt vonalakat követem, iparkodom reménykedve és bízva Örsi életigenlő hitében, küzdelmes életünk lélekútján. Öröktűz.

TÜZES ÉJSZAKA

A 2017. évi zománcművészeti kiállítássorozatunkról készült kiadványunk címével a tolcsvai Bormúzeumban június 24-től szeptember 19-ig tartó kiállítás címét választottuk, mivel a négyrészes sorozatban ez a kiállítás volt a legjellemzőbb a tűzzománccsoportunk tevékenységére.

Még ha az 1998-ban kezdődő tágabb értelemben vett képzőművészeti kiállítási programunkban szerepeltek is zománcművészek, kimondottan csoportos tűzzománc-kiállításokat, illetve ezekből évenként adott esetben több kiállítást is tartalmazó sorozatokat 2008-tól kezdve rendezünk. 2015-ig összesen 23 művész vett részt ezeken a kiállításokon, a Kortárs magyar tűzzománcművészet című magyar–német nyelvű katalógusunk interneten is megtekinthető: <http://muravidek.eu/wp-content/uploads/2015/03/Tuzzomanc-katalogus-online-vegleges.pdf>.

A 2016. évi tűzzománc-kiállítások indító eseményeként Morvay László (1947–2004) emlékére rendeztünk kiállítást a budapesti Széphárom Közösségi Térben. A második csoportos

Hernádi Paula

Rácz Gábor

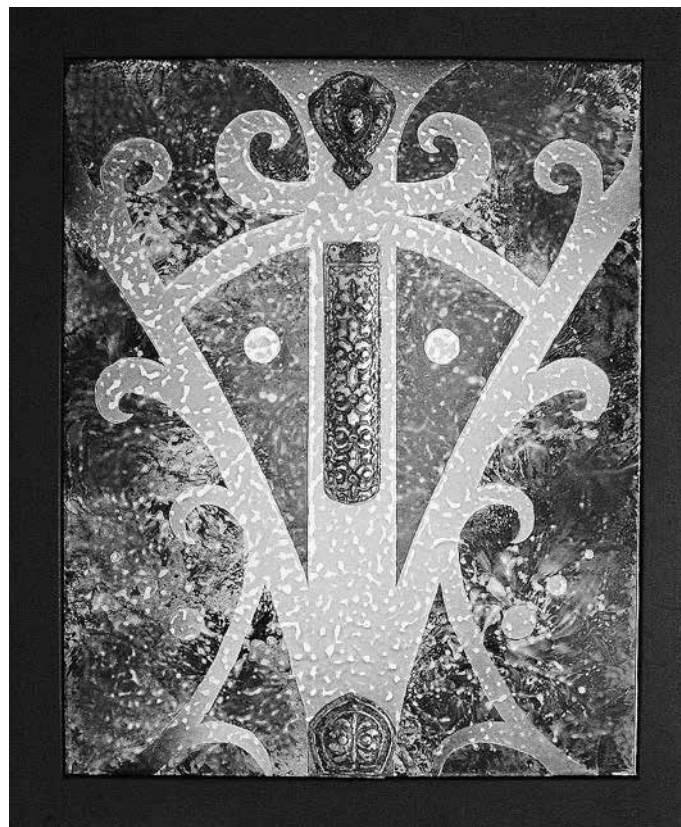
tos kiállításra az Udvarhely Kultúrájáért Egyesülettel együttműködve a Székelyudvarhelyi Művelődési Házban került sor. Budapesti és erdélyi helyszínek után a sorozat harmadik részeként Rácz Gábor állította ki műveit a felvidéki Rimaszombatban, a Városi Művelődési Központban. Együttműködő partnerünk a Csemadok Rimaszombati Alapszervezete volt. Ezután újabb csoportos kiállítás következett Csíkszeredában, a Csíki Székely Múzeum Kossuth utcai galériájában. Ez a kiállítás csíkszeredai barátunk, Szekeres Adorján közbenjárásának köszönheti létét, és ismét az Udvarhely Kultúrájáért Egyesülettel együttműködve valósult meg. Tűzzománcprogramunk ötödik eseményére megint

Erdélyben, a Szatmár Megyei Hagyományos Kultúrát Megőrző és Támogató Központ, Szatmárnémeti nevű intézményben került sor. Végezetül 2017 márciusában rendeztünk még egy kiállítást Budapesten, az OTP Bank Galériában. A programról készült Tűz által szabadon című magyar–német nyelvű katalógusunk interneten is megtekinthető: <http://muravidek.eu/wp-content/uploads/2017/05/-Tuz-által-szabadon2017-e-1.pdf>

A 2017 áprilisában induló új sorozat első kiállítása a salgótarjáni SVT-Wamsler Tűzhelygyárban abban az időben műhelymunkát végző tűzzománccsoportunk szereplésével és a gyár hathatós támogatásával valósult meg, a Balassi Bálint Megyei Könyvtár Galériájában. (2014-től a szatmárnémeti Electrolux, 2015-től pedig a salgótarjáni Wamsler üzemből – Gergely Judit szakmai kapcsolatainak köszönhetően – kapott lehetőséget a tűzzománccsoport nagyméretű alkotások létrehozására.) Júniusban két kiállítás is nyílt: a Morvay László emlékkiállítás az esztergomi Keresztény Múzeumban, amely eseménynek külön, CD-és internetes változatban is megjelenő, magyar–német nyelvű albumot szenteltünk (Bárdos István: Morvay László grafikus- és tűzzománccművész), valamint a tolcsvai kiállítás, amelynek tervezett nyitva tartását a nagy érdeklődésre való tekintettel több mint két héttel meghosszabbították. A kiállításnak otthont adó Bormúzeum és Borászati Kultúra Háza összes emeleti helyiségét

Zsuffa Péter

Egri András

elfoglalhattuk, több mint 70 alkotás került bemutatásra, köztük jelentős részben a fent említett üzemekben készült nagyméretű munkák is helyet kaptak.

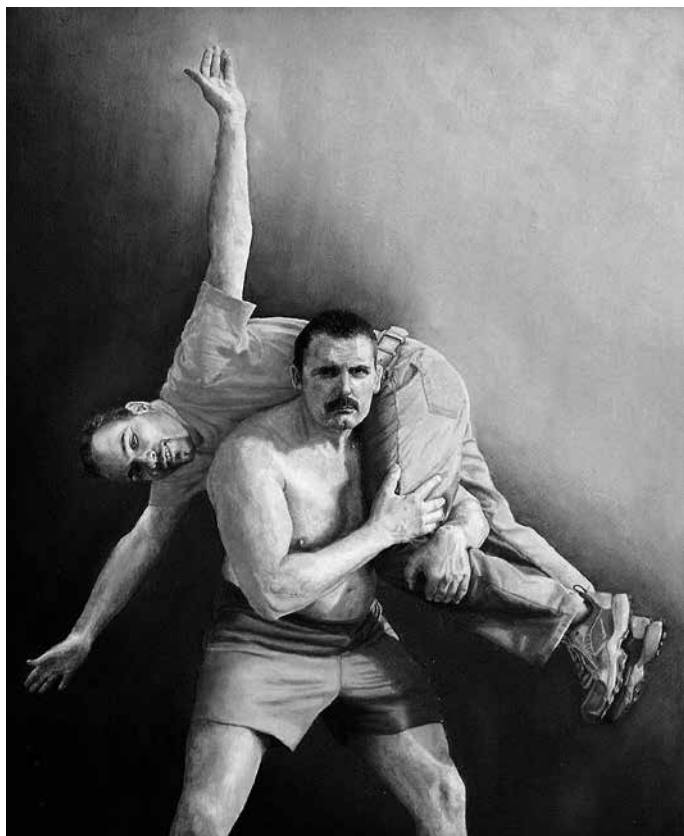
Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani Bodnár Linda intézményvezetőnek a lelkes, és minden részletre figyelmet szentelő szervezésért, valamint Stark István festőművésznek szakmai tanácsaiért. A sorozat negyedik, egyben utolsó kiállítását ősszel – a salgótarjánihoz hasonlóan, szintén műhelymunkához kapcsolódóan – Szatmárnémetiben, a Szatmár Megyei Hagyományos Kultúrát Megőrző és Támogató Központban rendeztük meg, erősen támaszkodva az Electrolux gyárban, a tűzzománccsoport munkáiból szaporodó gyűjteményre.

TÓTH GYÖRGY LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA

Paloznak, 2017. július 17.

Itt állunk Tóth György László festőművész kiállításának megnyitóján s gondolkodom, aki nem ismerte eddig az alkotó munkásságát, az csodálkozással vegyes hitetlenkedéssel szemléli az alkotó munkáit. Akik ismerték őt nem lehetnek meglepve – tudtuk, hogy Tóth György László festőművésztől mit várhatunk –, de mindkét befogadói kör lenyűgözve szemlélheti az itt kiállított alkotásokat!

Nézzük a műveket s az ábrázoló művészet egyik legnépszerűbb ágával kerülünk szembe. Fotó naturalizmus, nem, szurrealizmus, nem, illetve mindkettő egy kicsit, s ugyanakkor a legjobb magyar realista festészet ötvöződik bennük a spanyol realizmus világával.

Ez a fajta festészet lenyűgözi a mindenkori befogadót, hiszen bravúros technikai tudást feltételez, ugyanakkor hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy nem olyan nehéz mesterség ez, hiszen a fotó segítsége megkönnyíti az alkotó dolgát. Ez azonban nem ilyen egyszerű, mert ha így lenne, nem láthatnánk mást itt a falakon, mint egyszerű másolatokat.

De nem ezeket látjuk!

Tóth György László eljutott festői, művészi küzdelmeiben arra a szintre, hogy képein jelen van az a plusz, az a valami, amittől művészi alkotásokká, remek művészi alkotásokká nemesednek festményei, túlmutatva az egyszerű ábrázolás, a körülöttünk levő világ szolgai ábrázolását.

Tóth György László autodidakta művész, végigjárta ezen út nehézségeit, jó részt egyedül megküzdve az egyszerű leképezés problémáitól a kép művészi alkotássá válásáig. Mesterének Litkey György festőművészt tartja, de akik ismerik, tudják, hogy többnyire a maga által elképzelt utat járta nem könnyen megküzdve ezen út buktatóival, akadályaiival. A művészet egyébként sem egy könnyű, bohém, felhőtlen nászmenet. Piszok nehéz küzdelem, mely kikészíti a lelket, megtör fizikailag, nap, mint nap

új nehézségeket állít eléd, újabb és újabb küzdelmekre készítet. De hát, mint Csabai Tibor írta róla egykor: Tóth György László konokul fest, s halad előre a maga választotta úton. Idén 60 éves, s ez már alapja lehet egyfajta visszatekintésnek, ennek vagyunk most itt tanúi.

Mit sugall, mit közöl velünk ez a retrospektív tárlat egy nem túl hosszú múltra visszatekintő festői működésről?

Először is némi iróniával, sok-sok kritikával, érzelmekkel eltelve szemléli, mint alkotó a minket körülvevő világot, s adja vissza mindezt, mutatja meg nekünk Tóth György László szűrőjén keresztül, érzelmekkel bőven áradó módon, néha ironikusan,

de mindig valamiféle kritikával. Képeit nézve a befogadó nemcsak egy kiragadott szeletét látja a világnak, hanem egy olyan szeletét, melyet ő láttatni akar velünk. Nem sokban tér ez el a való világtól, csak annyira, amennyire a művészet és a való világ eltér egymástól.

134 A figurák egymás mellé rendelése, a témaválasztás, a meg-
hökkenítő kompozíciós megoldások, képkivágások mind-mind azt szolgálják, hogy képet kapjunk arról, hogy az alkotó miként látja ezt a világot, s mi az, amit láttatni akar velünk erről világról.

Véleményt alkot, s miután egyértelműen, kételyeket nem hagyva meg is festi azt nekünk, befogadónak két választást enged. Vagy elfogadjuk, befogadjuk azt a képet, melyet alkotott a világról, vagy nem. Mindkét választás megadatik számunkra, viszont nem igen hagy kétségeket, nem igen hagy harmadik utas választást! Azt hiszem ez emberi tartásból, megalkuvást nem nagyon tűrő egyéniségéből is fakad, arra is sarkallva a befogadót, hogy megpróbálja egyértelműen szemlélni az általa elénk tárt világot. Ezzel persze lehet egyetérteni, s vitatni is.

Ami azonban szintén meglehetősen egyértelmű az az, hogy az itt látható művek nem engedik, hogy csak úgy egy-egy pillantást vessünk rájuk, majd továbblépjünk! A fentebb leírtak azt is jelentik, hogy ezen alkotások gondolatébresztő, kérdéseket felvető, némi filozófiai tartalommal bíró művek, melyek elmélkedésre, elmélyülésre készítetnek. Csendéletei halkak, finomak, sajátos aurával bíró alkotások. Bátran mondom: szép képek. Bátran, lévén a szép szó használata a művészet jelenében sokszor devalváló is lehet, – ami azért megérne egy tartalmas misét! Itt nem az, s ez nem is szorul magyarázatra!

Képei szinte mindegyikén átsüt Tóth György László egyénisége, megkerülhetetlen karaktere, ha nem szerepel a képen, akkor is jelen van, része a képnek, benne van! Ettől, ettől is válik egyértelműen művészetté a világ egy-egy önkényesen kiragadott szelete. A képek nem szorulnak magyarázatra. Vagy érti őket a befogadó, vagy nem. A kiállítás nem igazán szorul méltatásra, mert ez egy érdekes, izgalmas, jó kiállítás. Biztos vagyok benne, hogy senki nem megy el a kiállításról kételyekkel, hiányérzettel. Legfeljebb akkor, ha valaki egészen mást gondol a művészetről vagy nem képes elfogadni azt, hogy a XXI. Században a művészet, mint mindig, most is valamely módon a kor leképezése, tükröképe, valamely módon az alkotórésze az életünknek, mely hozzá tesz mindennapjainkhoz, ünnepnappá varázsolja, varázsolhatja azokat. Legalább is a befogadót illetően. Az alkotót illetően ez nem ily egyértelmű!

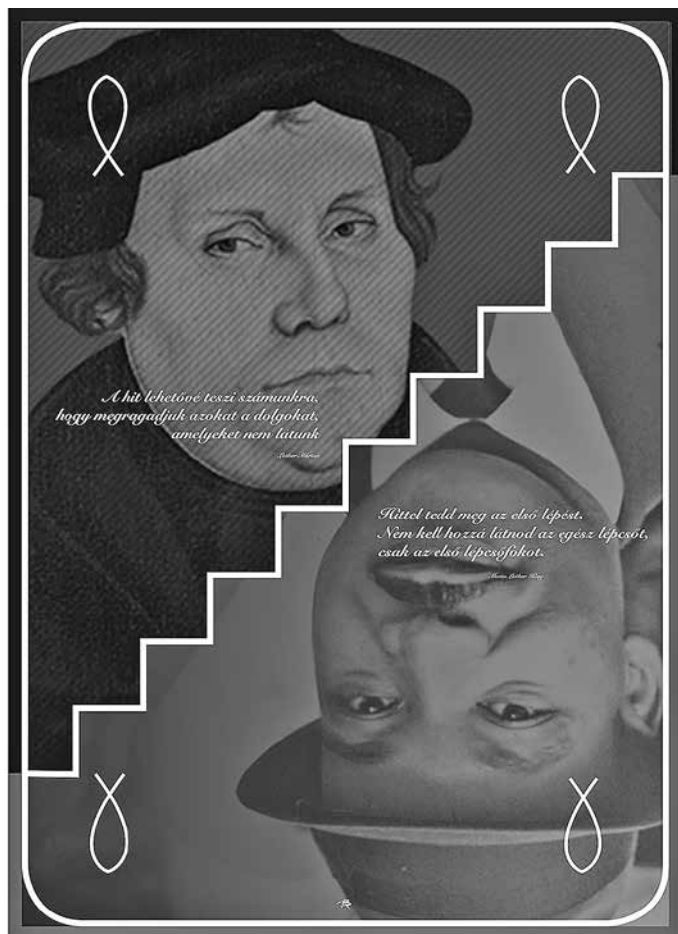
Én személy szerint örömmel, büszkén nézem, nyitom meg Gyuri barátom kiállítását. Nem szerénytelenül úgy gondolva, hogy némi részem nekem is van benne, hogy képeit szemléljük, hogy művei a magyar kortárs művészet részévé váltak, s személyében egy konok, elhivatott művészkollegát köszönhetünk sorainkban. Tegyenek önök is így!

Baky Péter
festőművész

„HELYÜNK ÉS HITÜNK A VILÁGBAN”
*A TyPoSzalon Magyar Tipográfusok
 Egyesületének kiállítása a MET Galériában
 2017. augusztus 1.*

1517, Luther Márton, reformáció – ezek a szavak, mint egy asszociációs játék elindítói, sokkal több lehetőséget rejtenek, mint az unalomig koptatott közhelyek...

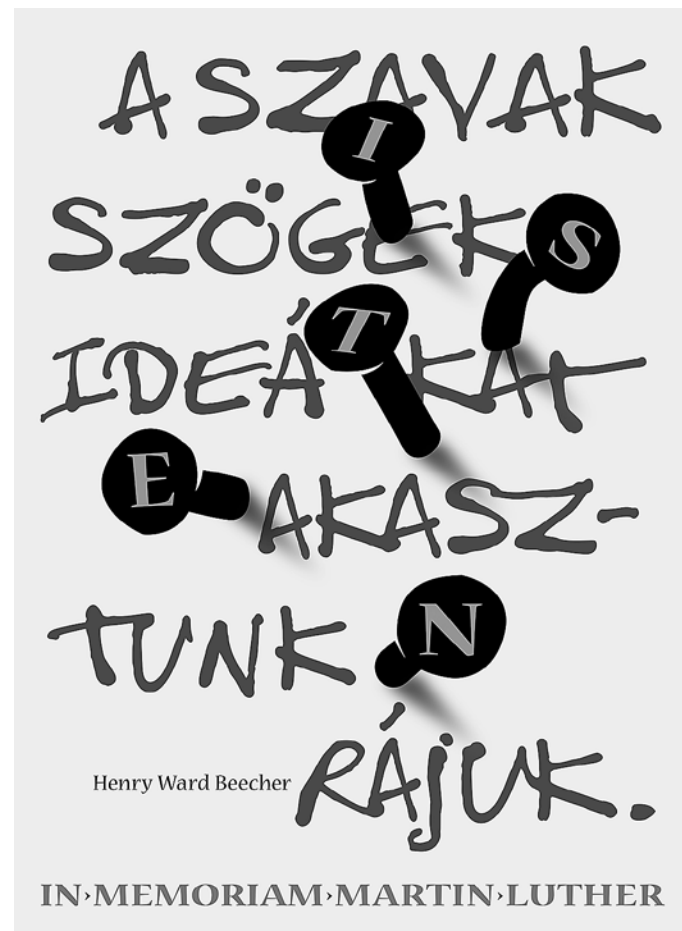
A TyPoSzalon 2017-es pályázata ezen egyéb lehetőségeknek próbált utat nyitni, a megvalósult kiállítás alapján kijelentjük: sikerrel.

Bornemisza Rozi

A reformáció a reneszánsz ideje is egyben. Izgalmas, ahogy a világi és főként emberközpontúságra alapozott értékrend egy ilyen visszacsatolással radikális változást hoz az egyházban. Olyan társadalmi mozgás ez, amely szinte „mintázatként” tér vissza oly sokszor, ez gerjeszti is ezt a bizonyos asszociációs láncot, például a több szinten zajló megújulás, a különböző területeken végbemenő, egymást gerjesztő változások felé. Kortünet – minden korok tünete...

A TyPoSzalon – nevében is definiált – profilja más típusú gondolatársítások felé is visz minket. Érdekes gondolat kísérlet: vajon Luther egyáltalán megjelenhetett volna a történelem szín-

Maczó Péter

Simon Ilona

padán Johannes Gutenberg nélkül? Naiv és fölösleges kérdés-felvetésnek tűnik, mégis katalizálja azt a képzettársítást, ami a 42 soros Bibliát összevonja a wittenbergi Schlosskirche kapujára kiszögeezett 95 tétellel. És persze az a tény is, hogy Luther 1534-ben megjelentette az első német nyelvű Bibliát, elindítva ezzel a nemzeti nyelvekre lefordított Szentírás szövegek hosszú sorát. A kiállított anyagok közül több is gyönyörűen idézi fel ennek a kornak tipográfiai, nyomdai hangulatát, képi világát.

Egy másik megközelítés a kortárs grafika formanyelvét használva, szimbolikus – és helyenként erőteljes filozófiai, bölcséleti utat választ a képi megjelenítéshez, informel és digitális technika, new age és grungee jegyekkel, szellemes tipográfiai megoldásokkal él, ugyanakkor a szükséges szuggesztív erővel jelenik meg.

Orgoványi Gábor
grafikusművész-művésztanár

*

Ezen kissé filozofikus gondolatok nyomán juthattak el az alkotók bemutatásra kész alkotásaikig, és állhattak büszkén melléjük. Orgoványi Gábor rendhagyó megnyitóbeszéde után egy kis játékra invitálta a jelenlévőket. Felületes kapcsolatokat gyűjtögető világunkban már ritkán kommunikálunk gépek és világháló nélkül. Ezt igyekezett kissé megtörni az a feladvány, amely egy-

Faltis Alexandra

máshoz közel terelte a közönséget. Luther egyik idézetéből kapott mindenki egy-egy szót, melyet egy teljes mondatná kellett összerakni. Néhány percre újra kisiskolás gyerekekké válhattak komoly felnőttek és izgulhattak az eredményért, miközben észre sem vették, hogy szóba álltak egymással. Ez már nem jellemző akkor sem ha egy közös kiállító térben vagyunk. Egyszerűbb csak az ismerősöknek örülni pár percig és tovarohanni. Beszélgetések kezdődtek, ismeretségek születtek, jó volt látni a felbolydult méhkasként funkcionáló galéria életre kelését. (Köszönet ezért Haász Áginak, a galéria megteremtőjének). Hiszen valójában ez lenne a kiállítások igazi célja – ha már nincsenek mecénások –

hogyan ne csupán egymásnak, a kollegáknak, ismerősöknek állítsunk ki, akik úgyis tudják mit csinálunk, hanem legyen újra élő és kommunikatív a művészvilág, ahogy a TypoSalon megalakulásakor küldetésének gondolta... és lám ez még mindig működik. A kiállítás utóélete Hernádkakon a Református templomban, majd a Vass Tibor, József Attila díjas költő, képzőművész által főszerkesztett Spanyolnátha művészeti folyóirat Kertfesztiválján folytatódott. Ezt követően pedig Miskolcon az Avas templomban tekinthette meg az érdeklődő közönség.

Bornemisza Rozi
TypoSalon elnök

Orgoványi Gábor

AGORA BUDAPEST

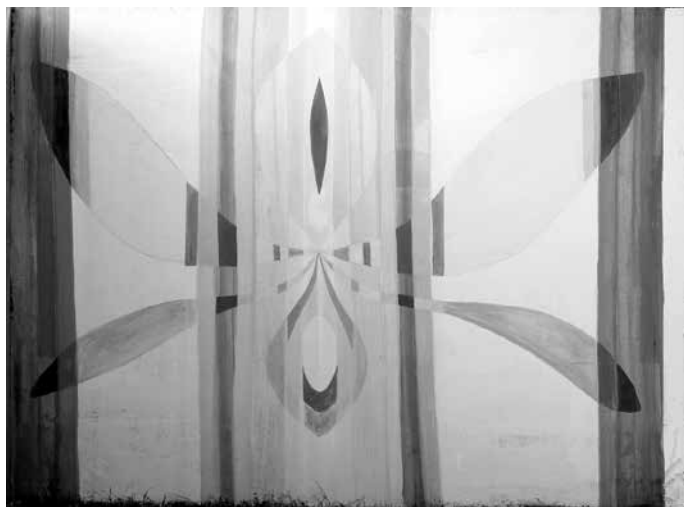
*Széphárom Közösségi Tér, Budapest,
2017. augusztus 3. – szeptember 2.*

Az eredeti ókori görög elnevezés értelmezése szerint az Agora egy adott város központi területe, ahol az ott lakók naponta találkoznak, kicserélik gondolataikat, megvitatják problémáikat. Tehát a kommunikáció, illetve az annak segítségével előhívott helyzetfelismerés, gondolat- és tapasztalatcsere helyszíne. Mai világunkban, amikor az emberek közötti kommunikáció korábban soha el nem képzelt mértékben alakítja életünket, járul hozzá döntéseink meghozatalához, életképes és hasznos lehet a vizualitás nyelvén való gondolatátadás is.

A műalkotások által kifejezett gondolat sohasem jelenik meg egzakt módon. Mi az a belső igény, készítés, ami létrehozza ezeket a műveket, amelyek segítségével alkotó és a vele szellemi közösséget vállaló befogadó egymásra talál. Talán a lélek rezdüléseinek, a lélek utazásának megtestesülésre vágása. A műalkotás ugyanis egy hordozó anyag, szimbólum, közvetítő. A képzőművészet egyik feladata is éppen az, hogy kapukat nyisson a szemlélő számára, amelyen belépve aktív részese lehet az alkotásnak, legalábbis a beleérzés szintjén. Vagy fordítva, a mű által nyitott kapun kirepülve szárnyalhat képzelete és járhat be segítségével addig nem ismert tájakat a szellem, a szépség, az emelkedett lelkiállapot végtelen magasságában.

Én is az alkotó-alkotás-befogadó hármassága nyilvános megjelenítésének szerettem volna lehetőséget találni. 1991 nyarán festőként sok más művésszel együtt részt vettem Bécsben a Peter Contra szobrászművész által szervezett Agora elnevezésű művészeti rendezvényen. Ott jött az ötlet, hogy ezt a projektet Budapesten is megvalósítsuk. Hosszú egyeztetés után elkezdtem az Agora Budapest szervezését, és 1992-ben megvalósult az első rendezvényünk. 6 országból 30 művészt hívtam meg, a legtöbbit Magyarországról és Ausztriából. A képzőművészeti munka sokszínű volt mind a tematika, mind a kifejezőmód tekintetében. Célunk a különböző alkotói megnyilvánulások nem konvencionális módon való bemutatása, ütköztetése volt. A résztvevők különböző anyagokkal dolgoztak: vas, kő, fa, agyag és üveg, festményeket, plasztikákat és installációkat hoztak létre. Mellette pantomimjátékokat és performanszokat láthattunk, koncerteket hallhattunk.

Hans Bauer

Az első három évben az óbudai Fő téren, illetve mellette, a Szentlélek téren kaptunk helyet. A szobrok, festmények és installációk nem csak az együttgondolkodás és közös munka lehetőségét nyújtották, hanem interaktív és kreatív kapcsolat megteremtését is az érdeklődő járókelőkkel, Óbuda polgáraival. Ez valóban különösen fontos részét képezte az alkotó együttgondolkodásnak.

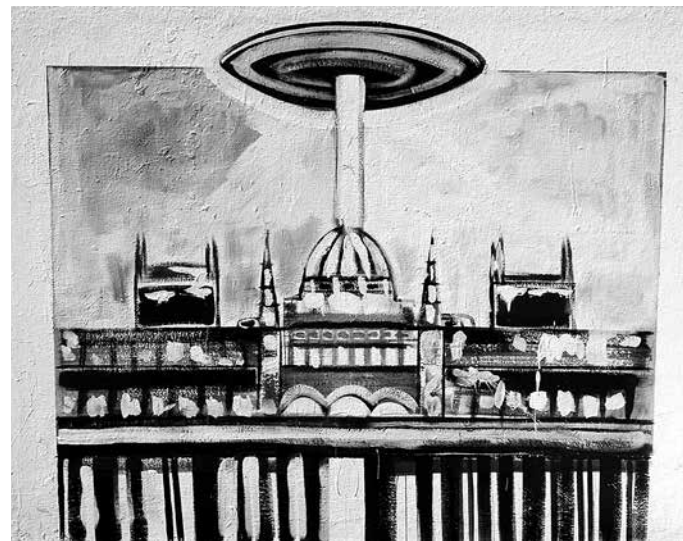
1996-ban rendezvényünk új ideákat, lehetőségeket és helyszínt keresett. Csatlakoztunk az Európa-szerte ismert és kedvelt Sziget Fesztiválhoz, ahol még mindig jelen vagyunk, mint a legrégibb nem zenei program. Az új helyszín nyitottsága lehetővé tette, hogy a fesztivál fiatal közönsége bekapcsolódjon a művek létrehozásának folyamatába. A több országból érkezett profi és amatőr művészek találkozója jól példázza a különböző határok eltűnését. A külföldről érkezett sok fiatal vendég a közös munka révén intenzív ismeretségekre és barátságokra tehet szert. A magyar és osztrák résztvevőkön kívül kollégáink jöttek Európa minden részéből, Távol-keletről, Amerikából és Afrikából. Jozef Cseres művészetfilozófus írta projektünkkel kapcsolatban: „A művészeti nyelvek lefordíthatatlansága a fogalmak nyelvére azonban nem zárja ki azok kölcsönös kommunikációját. Az információk nemcsak verbális csatornán áramlanak. (...) Ez egy játék, amely nem veszi figyelembe a szabályokat, azokat önmaga teremti meg. Minden alkalommal újakat, aktuálisakat. (...) Úgy

tűnik, hogy a végső műalkotásnál vonzóbb az elmélet és a megvalósítás folyamata, aminek köszönhetően a művészi alkotmunkának főleg a kommunikációs szemléletei lépnek előtérbe.”

Már az első években kialakult egy csoport, amelynek tagjai meghatározták rendezvényünk karakterét. A többi résztvevő évente váltja egymást, minden alkalommal meghívok újabb kollégákat. Többnyire fiatalokat, némelyek még tanulnak a budapesti, prágai, pozsonyi művészeti akadémiákon, avagy másutt. Természetesen szívesen látunk ismert művészeket és művésztörténészeket is. Fontos részét képezte programunknak a látogató közönség megszólítása és bevonása a képzőművészeti alkotásba. Kipróbálhattak különböző műalkotási módszereket és anyagokat, az általuk rajzolt, festett, faragott, mintázott műveket magukkal vihatték, mintegy Agora-emlékként.

Az elmúlt 25 év alatt rendezvényünk ismertté vált, és évről évre egyre többen jelezték részvételi szándékukat. Lehetőségeink azonban behatároltak, és limitálnom kellett a résztvevők számát.

Együttlétünk és közös munkánk ideje alatt a képzőművészet legkülönfélébb műfaji változatai jelentek meg, öltöttek testet. Az Agora-művészek készítettek rajzokat, kis- és nagyméretű festményeket, kollázsokat, maszkokat, papír-, fa-, föld-, és kőinstallációkat, fotókat, videó-műveket, faragtak fát és követ, mintáztak agyagból, performanszokat mutattak be. Időnként külön-

Gresa Márton

böző témákat, gondolatébresztő szituációkat találtam ki, amelyeknek figyelembevételével készültek az alkotások.

2002–2005 között a négy őselemet választottuk: levegőt, vizet, tüzet és földet.

2002-ben mint egymással találkozó gondolatok, a halász-hálóban repülő halak és Helmut Seethaler lebegő költeményei és aforizmái tündököltek a levegőben. Szécsi András levegőben fürdő vashala az Agora jelképévé vált. Talán ezeknek a szabadon értelmezett levegőélményeknek a hatására a többiek is fel szabadultan és vidáman alkották meg műveiket.

Cséfalvay Anna

2003-ban a természet már az első napon választ adott: esőben építkeztünk, és az eső többször is megszakította az alkotómunkát. Így a víz lett az az őselem, ami irányította gondolatainkat, amihez a műveket rendelhettük. A természet 2004-ben is segített bennünket. Tűző forráság árasztotta el Agoránkat, nem volt kérdéses, hogy ennek az évnek a jelképe a tűz legyen. 2005-ben színes és gazdag természetével a föld irányította az alkotók gondolatait. A föld-ciklus legszebb darabja talán Johannes Ludescher műve volt, ahogy a megszilárdult föld-anyagot, a követ, mint modellt használta.

144 | Az Agora következő inspiráló témája a fa volt, ez a titokzatos lény, évente megújuló lombjával az újjászületés szimbóluma, gyökerei és lombja által a földi és az égi összetartozásának példája.

Mire gondolhattunk volna az Agora 2007 témaválasztásakor, ha nem a csillagokra, amelyek talán éppen augusztusban ragyognak legszebben felettünk. Grandpierre Károly tematizálta ezt az örök motívumot legújabb művein. Nem véletlen, hogy az egyesült Európa jelképe is a csillagos ég, amely alatt az Agora nemzetközi résztvevői újra egymásra találtak. Az Agora 2008 közös munkájának kiindulópontja a kommunikáció lett, az egymásra figyelés és megszólítás jelzéseként. Az anyag, mint az idea hordozója absztrakt módon mutatta be a világunkról alkotott képet, részletezte számunkra annak érzéseit és rezdüléseit.

Hudák Mariann

A művekbe beépült energia tette az alkotók szellemiségét mindannyiunk számára láthatóvá és érezhetővé, generált válaszokat a felvetett kérdésekre.

2009 az egykori Berlin Fal leomlásának 20. évfordulója volt. Ez az emberi akarat és szabadságvágy által lerombolt építmény, mint gyilkos helyszín, szimbolizálta Európa kettéosztottságát. Az Agora résztvevői műveikkel tisztelegtek a fal áldozatai előtt. Kifejezték tiltakozásukat minden, a szabad mozgást és gondolkodást valódi és virtuális falakkal való elzárás ellen. 2010-ben a festészet eszközeivel ismét a vízre hivatkoztunk. Az élet forrása a lelki tisztulás alkotóeleme és az újjászületés része is. Az Agora festményein tipikus példákat láttunk a vízzel való különleges kapcsolatainkra.

2011-ben új helyen alkothattunk. Ez alkalommal a résztvevő művészek többsége műveik készítésekor figyelembe vette a Sziget Fesztivál hívószavát. Ez pedig figyelmünknek a városra és a benne élő emberekre irányítása volt. Az izgalmas, sok élményt és emléket előhívó témát az Agora résztvevői különböző stílusokban és technikákkal örökítették meg. Művének létrehozásakor mindegyikük sajátos, személyes művészetének jellegzetes formáit és gondolatait jelenítette meg.

A Sziget Fesztivál 2012 ismét új kihívásokat jelentett az Agora művészei számára. Ezen a nyáron tizenhetedik alkalommal voltunk jelen a Szigeten, hogy a kommunikáció általunk alkalmazott vizuális formájával szóljunk az érdeklődőkhöz. A festmények készítésekor ismét átvettük és használtuk a fesztivál szlogenjét. Az elkészült művek többsége különböző technikájú és stílusú egyedi önarckép, amelyek közül a legizgalmasabb talán Cséfalvay Anna műve volt.

2013-ban és 2014-ben a Sziget Fesztivál új formában bonyolította rendezvényeit, Sziget Köztársaság lettünk. Az Agora, mint a Köztársaság színes és látványos része, tematikájában, témaválasztásában alkalmazkodott a többi programokhoz. Az érdekes Agora-látvánnyal, nagyméretű festmények készítésével vettünk részt a Sziget Köztársaság mozgalmas életében. Az Agora művészei alkotásaikon keresztül mutatták be Sziget egyéni látásmódjuk és stílusuk segítségével absztrahált jellegzetességeit. A Sziget Köztársaság hangulatát legjobban talán az 1989-ben született Pálhegyi Flóra képével jellemezhetnénk, aki sok más Kelet-európai kortársához hasonlóan a rezsimművészet gyermeke. 2015-ben és 2016-ban hozzánk hasonló, vizuális művészetekkel foglalkozó társ csoportokkal Art Zone néven közös helyszínt találtunk. Újra színesebbé vált a nemzetközi mezőny, olyan távoli országokból is érkeztek művészkollégák, mint Új-Zéland és Thaiföld. A jó kedvvel végzett közös munka feletti öröm, és az együttlét, együtt gondolkodás szimbolikus megfogalmazása jelent meg Nawat Lertsawaengkit festményén, a realiztikusan, némi iróniával megfestett képen együtt táncolnak az Agora résztvevői.

Remélem, hogy rendezvénysorozatunk minden résztvevője és vendége részére egy maradandó élményt nyújtott, hogy emberek közelebb kerültek egymáshoz, lélektől lélekig, hogy valami hasznosat tettünk saját maguk és mások épülésére.

Gyórfy Sándor

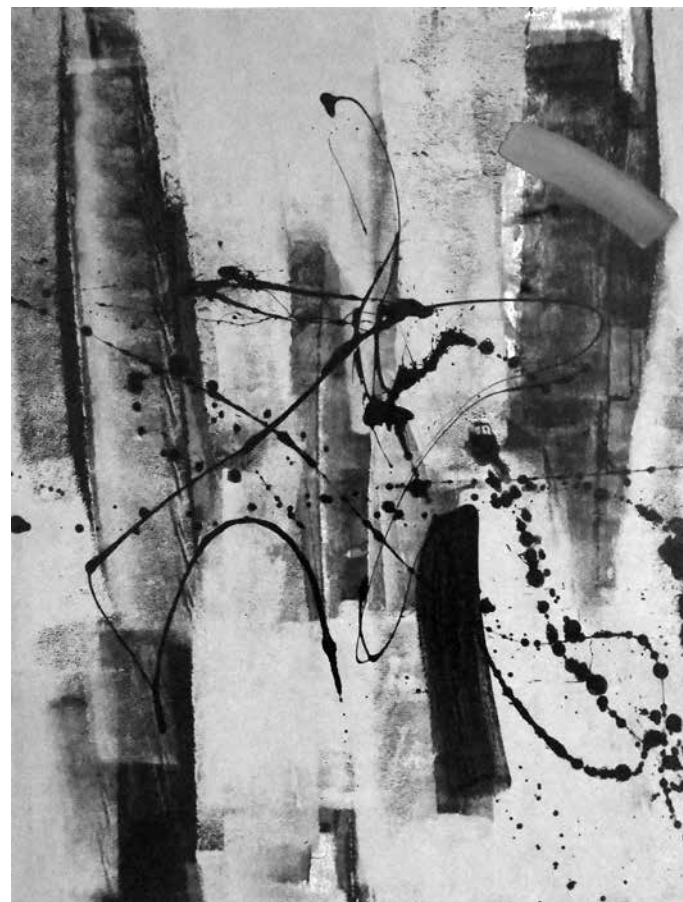
ÚTON – PUHA FERENC KIÁLLÍTÁSA

Városi Galéria, Szigetszentmiklós,
2017. augusztus 20. – szeptember 20.

Kedves Híveim! Most a behelyettesítés apokrif gondolatait, azonosulási kísérleteit, empatikus címszavait fogjátok hallani:

Az élet?

Az élet mindig valamilyen formában nyilvánul meg. Az élet: a formákba záródott tettek állandó processzusaként érzékelhető valóság. Valóság, mely az itt maradt formák lassú vagy gyors eróziójában, s a működtető erők láthatatlan jelenlétében érhető tetten. Minden az egyből keletkezik, s az egy végtelen variációit hozza létre szakadatlanul. Ez valószínűleg a világtörvények

egyike, de ha nem az lenne, akkor legalábbis a legfőbbek primordiális alapja.

Az út?

Az út is világtörvény: az élet és az igazság karöltése, jegyben járása. S az úton járás művészete: ég és föld összekapcsolása, korrelációja, valószínűségi változónak kölcsönössége; hibákon, tévedéseken túllépő folytonos testesülése.

A test?

A test: a lélek körülhatárolható formája, tükre, arca, háza, két lábon járó, érző, emlékező, gondolkodó temploma.

A lélek?

A lélek: Isten. Isten örök és leválthatatlan eszméjének, felszámolhatatlan természetének milliónyi aspektusban szétosztott változatlan magja, az út, az igazság és az élet személyre szabott megféleltetője.

A szellem?

A szellem: a test és a lélek minden titkának érzékeny követője, megfejtője, fenntartója és működtetője. Ily módon a test-lélek-szellem szentháromsága Isten jelenlétének állandó igazulása minden egyes személyben, személyes emberi tettben, cselekedetben, gondolatban, szóban és mulasztásban.

A sejtelem?

A sejtelem: az elrejtett nyilvánvalóság homályos maszkja, melynek üres tekintetén keresztül juthatunk a felismerés igazságába.

A kegyelem?

A kegyelem: maga a felismerés igazsága; trepanáció, koponyalékelés a tudattalan óceánjába, és nyílegyenes út a metafizika, a transzcendencia, az örök hagyomány világába.

A rítus?

A rítus: a tudatmódosítás mágiája a sejtésen keresztül a kegyelem állapotába. A rítus: az ellenőrzött gesztus és a cselekvés sebességének fordítottan arányos függvénye. Tudniillik minél ellenőrzöttebb a gesztus, annál lassúbb a cselekvés sebessége, és minél gyorsabb a cselekvés sebessége, annál kontrolálhatatlannabb a gesztus eredménye. Az érték azonban sohasem relatív, mert mindig a kifejezés igazságában realizálódik.

A gesztus?

148 | A gesztus akkor hiteles, ha az igazság szerelmese. A gesztusokban az individuális érzések és a kollektív emberi érzetek egyaránt kifejeződnek. A személyes gyász színe, felülete, formája és kézjegye mindenki más gyászának színére, felületére, formá-

jára és kézjegyre emlékeztet. Ezért nem lehet a gesztus a pontatlanság és a mellébeszélés tárgya.

A mellébeszélés?

A mellébeszélés nem lehet sem a szabadság eszköze, sem a szabadság tárgya. A szabadság, a hazugság elkerülése, az abszolút önazonosság meglelése a tiszta érzetek univerzalizmusában. A szabadság az a belső monológ, amely a hagyománnyal, az igazsággal, az isteni mértékkel, a szív és a szeretet Istenével folytat örökös párbeszédet.

A párbeszéd?

A párbeszéd helyzetteremtés is egyben: az igazság felismerésének szerepjátékos gyakorlása; a lelkiállapot folyamatos kontrollja; az önvizsgálat tiszta extázisa; az úton járás társas monológja – velünk (is).

Novotny Tihámér

DRÉHER-PIKNIK

A Rákospalotai Múzeum egynapos szabadtéri kiállítása, 2017. szeptember 2.

Nehéz volna számba venni mindazon körülményeket, amelyek következményeként e tárlat létrejöhetett. Egyszerűbb, mert beláthatóbb megragadni a közvetlen okot: Dréher János tulajdonképpen szuverén jogot gyakorol, amikor alkotókat invitál egynapos tárlatra, hogy együtt tegyék szemlére műveiket. Teszi ezt immáron 12. alkalommal, a Dréher-piknik egyszemélyes „kurátor”aként, most éppen mintegy ötven alkotót összeszólítva.

A közvetett körülmények ettől sokkal szerteágazóbbak, az itt kiállító alkotókat, műveiket érinti. Hányféle nekifutás és megtorpanás, választás és döntés, újrakezdés és feltételezett révbe jutás, majd mind újra felmerülő kétség áll háttérben annak, míg e művek létrejöttek. Többnyire láthatatlanul, de ennek tanúi az alkotások. Persze annak is, hogy kiváltságos helyzet képzőművészettel foglalkozni, manapság különösen, amikor minden erő-

hatás a praktikus életcélok szolgálatába szólítja és állítja az embert, így az alkotókat is. Ennek ellenére, mégis...

Akik már több éve látogatják e tárlatokat, azok számára különösen izgalmas lehet annak nyomon követése, hogy milyen újdonságokkal jelentkeznek egy-egy alkotó. Hogy életművében az azonosságokon belül milyen különbségek jelentkeznek, és a különbözőségek ellenére miféle azonosságok, azonosító jegyek fedezhetők fel, amelyek révén kibővül, összetettebbé válik az adott életmű jelentéstartománya. Másképpen: a majdnem ugyanolyan vagy ugyanaz enyhe vagy jelentősebb különbségeit miképpen fogalmazza képbe-szoborba, persze egymástól jól elhatárolható művek sorában.

Az alkotói magatartások tekintetében a hagyománykövetés, a hagyomány újrafelfedezése, a spontaneitás, a korszerűség igénye és olykor a progresszió együttesen jelentkeznek a kiállított művekben. De azt is láthatjuk, hogy kiben milyen mértékben él kísérletező készség vagy hajlam, hogy bátran eltávolodjon attól, amit már tud, ismer, ami már beérkezett.

Starobinski említi, hogy a költő szinte önmagát formálja-állítja ki szoborként. Nem cselekszik másként a képzőművész sem. E művek, és nem csak a szoboralkotások – képes-jelképes értelemben: szobrok. A jelen pillanatban alkotójuk már semmit sem tehet hozzájuk. Még élesebben fogalmazva: e művek zátonyra futott hajók – nyilván nem a katasztrófa értelmében –, amelyek mégis tovább haladnak, valamilyen irányba tartanak – de már csak bennünk, és persze alkotójukban is. Valódi irányuk ez: befelé tartanak. Így nyújtanak eligazodási pontot az élethez, egy következő zátonyhoz érkezéshez, miközben ki-ki egy maga által képzett teret jár be választott tárgya-témája körül.

E tárlat és aurája egyaránt a jelenlétről szól. Hogy az alkotók és műveik ilyen szép számmal vannak jelen, a térbeli közelség és közösség iránti vágy megnyilatkozása. Az alkotók és alkotásaik nem kívánnak mást, mint hogy jelenvalóvá lehessenek. Sokféle elgondolás szerint nem a valóságot magát szeretnék megmutatni, hanem azt valami eltérő, más módon, szimptomatikus eltéréssel láttatni. Hogy felfedezhessük azt a sokféleséget, többirányúságot, amely a művekben rejlik, így magunkban tegyük jelenvalóvá azt, ami a művekben jelen van, ami bennük rejlik. Nem az a kérdés, hogy az élénk táruló művek miféle értelmet-jelentést képviselnek vagy hogy miféle irányzat, tendencia körében jellemezhetők, hanem hogy az alkotások miként képesek értelmet létrehozni. Erre a benne rejlésre nyithatunk rá. Nyilván ki-ki ízlése, esztétikai és szellemi, vagy éppen érzelmi-értelmi nyitottsága, befogadókészsége szerint. Mint egy spanyol pikniken: mindenki azt fogyasztja, amit magával hozott.

Ugyanakkor e kert ma inspiráló helyszín. A művészember kiváltképpen tudhatja, hogy butaság figyelmen kívül hagyni a másik életben-életműben feltáruló más lehetőséget, elmulasztani a sajáttól eltérő törekvés megértését. E tárlat szemléje annak is, hogy ki-ki miként áll maga és mások előtt, amint ki akar állítani valakit valami által – s ez a műalkotás. Így lehet e kert ma az illeszkedés tere: a különböző, olykor egymásnak feszülő kifejezések harmonikus elrendeződése. Itt a különbözőzés igénye és az összetartás, az összetartozás tudata egyenrangúan fontos.

Ennek szellemében áll Dréher János tizenéve e rendezvény középpontjában, hogy a gyakran szakadozni látszó szálakat összetartsa. Mint a pók hálóját, szövi tovább, és szöje soká még,

152 | úgy legyen, mert szánánk, sajnálnánk, ha veszendőbe menne a most még éppen meglevő!

Balázs Sándor

I. SZÉNRAJZ ORSZÁGOS PÁLYÁZATI KIÁLLÍTÁS

*Tatabánya, Kortárs Galéria,
2017. szeptember 7. – október 1.*

A Vértes Agorájában működő Kortárs Galéria (vezetője Kammerlohr-Kováts László) a Jó Szerencsét Emlékévé keretében képzőművészeti pályázatot hirdetett meghívásos és szabad beadásos rendszerben. A pályázatra 95 művésztől 210 alkotás érkezett. A beküldött munkákat szakmai zsűri válogatta.

Megnyitóbeszédében Lóska Lajos művészettörténész elmondta: „A rajz, a szénrajz minden műalkotás alapja. A XX. század elejéig elsősorban a festmények, freskók, szobrok vázlatának tekintették, de a modern művészet, az izmusok megszületését követően kivívta önállóságát. Kitűnő szénrajzokat készített a modern magyar festészet egyik megteremtője, Ferenczy Károly is, de azok elsősorban képeinek vázlatjai voltak. Nagy István művészetében ellenben hangsúlyos szerepet játszik ez a technika. Vajda Lajos ugyancsak előszeretettel alkalmazta e technikát. Fontos e sorban Barcsay Jenő asszonyokat ábrázoló mozaikjának monumentális kartonja. A sematikus szocreál után, az 1960-as években a rézkarcnak, majd a következő két évtizedben a szitanyomatoknak a népszerűsége a pasztellel egyetemben kissé háttérbe szorította ezt a klasszikus kifejezőmódot, de az 1982-ben induló salgótarjáni rajzbiennálé (ma már triennálé) után ismét gyakrabban találkozhattunk szénrajzokkal, sőt a 2013-as Országos Rajztriennálé fődíját Butak András nyerte el szénnel készült kompozícióival.” Szőnyi István szerint a szénrajz: „A legjobb és legtanulságosabb, nagyon tág lehetőségű technika. Az erősen rajzos, vonalas technikától a legszelebb tónusos technikáig minden kifejezőmódra alkalmas, s leginkább benne egyeztethető össze a rajz a festői felfogással.”

A több mint félszáz résztvevőt felvonultató kiállításon kortárs művészetünk számos meghatározó egyéniségével találkozhatunk. A lapok témája igen változatos, hiszen a táj- és városképektől a portrékon, a különböző tárgyakat megörökítő munkákon át az absztrakt megoldásokig minden megtalálható a kiállítóteremben. Az 1960-as évek nagy generációjához tartozó *Gyémánt László* hosszú pályája során számos könnyeden megfestett és a személyiséget pontosan-elegánsan visszaadó arckép került ki műterméből. A most látható önportréját is nagyfokú rajztudás és a biztos karakterábrázolás jellemzi. *Kovács Péter* hatalmas fekvő vonalgubanc figurája az elmúlás apoteózisa. A legtöbben

A. Bak Péter

a középgeneráció tagjai közül szerepelnek a tárlaton. Titokzatos épületet tár elénk a misztikus terek festője, *Vojnich Erzsébet*. Egyszerre szurreális és társadalomkritikus *Szurcsik József* kőbe zárt fejeket megjelenítő kompozíciója. A tudás szimbolikus oszlopára utalnak *Nagy Gábor György* egymásra halmozott könyvei, *Kótai Tamás* pedig újabb és újabb talányos ábrákkal lepi meg tisztelőit. *Szegedi Csaba* felülről, madártávlatból látatott, tárgyyszerű utcakepe építésrajzokat idéz. A fiatal generációtól *Miklós Gábor* töredezett formákból építkező, roncsra emlékeztető művét említem.

Díjazottak: *Szurcsik József* – Tatabánya Megyei Jogú Város díja; *Csörgő Tamás* – Magyar Festők Társaságának díja; Réti Ágnes – Magyar Grafikusművészek Szövetségének díja; Kis

A. Bak Péter

FÉNYFORRÁSOK

*A Magyar Elektrográfiai Társaság kiállítása
Olivier Bonnin Galéria, 34, rue Amelot,
75011, Párizs, FR, 2017. szeptember 21-25.*

Kiállító művészek:

ÁZBEJ Kristóf, BARTI Magdolna, BÁLINT Bertalan, BÁTAI Sándor, BÓZSA Evelin NL, BÜKI Zsuzsanna, CZEIZEL Balázs, Beaty CZETŐ NL, CSÍZY László, DARADICS Árpád, DÁVID Vera, DETVAY Jenő, DROZSNYIK Dávid, DROZSNYIK István, ENYEDI Zsuzsanna, FÜLEKY Adrienn, GÁBOR Enikő, GÁBOR Éva Mária, GÁBOS József, GYENES Zsolt, HAÁSZ Ágnes, HARANGOZÓ Ferenc, HEGEDŰS Mária mv, HERENDI Péter, HERNÁDI Paula, HORKAY István, KÁNTOR József, KÁROLY-ZÖLD Gyöngyi RO, KECSKÉS Péter, KELECSÉNYI Csilla, KIPP Eva NL, ifj KOFFÁN Károly, KOPPÁNY Attila, KOROKNAI Zsolt, KRNÁCS Ágota, LÁNG Eszter, LÉVAY Jenő, LONOVICS László, LUX Antal D, MAGÉN István, MAYER Éva, MÁRKUS Péter, NÉMETH-KASSA Gábor m.v., OLAJOS György, ORSZÁG László, PAPP PALA László, PÁL Csaba, PÉTER Ágnes, PÉZMAN Andrea SK, REPÁSZKI Ferenc, RUZSA Dénes – SPITZER Fruzsina, SÁNDOR Edit, SÓS Evelin, STARK István, SZIRMAY Zsanett, SZLAUKÓ László, SZOMBATHY Bálint, SZÖLLÖSSY Enikő, TELLÉR Mária, TER WAL Paul NL, TOOTH Gábor Andor / TGA, VASS Tibor, WROBEL Péter

A szovjet rendszer béklyójából és cenzúrájából fakadó kényszer következtében a magyarok egy gyorsan terjedő kommunikációs rendszert dolgoztak ki, ami az újságírók, a művészek, valamint egyes elkötelezett állampolgárok között működött.

Ennek hatására 1989 után kirobbanó erővel tört felszínre az országnak az innovatív, a kreatív kifejezési módok iránti szomja.

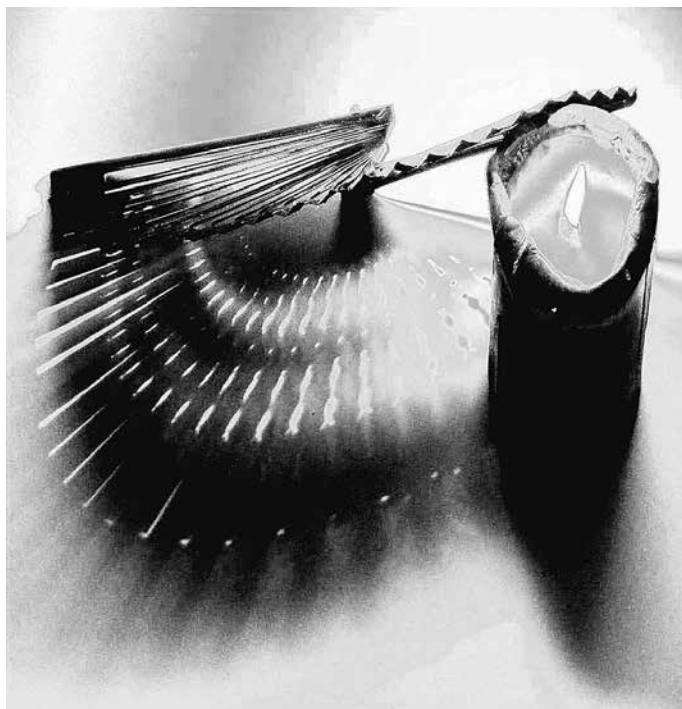
Napjainkban pedig igen tehetséges művészek alkotnak országszerte, a világ pedig folyamatosan profitál a tudásukból.

A Magyar Elektrográfiai Társaság jelen párizsi kiállítása olyan digitális alkotások bemutatása, amely mint egy kaleidoszkópikus rejtvény tükrözi a társaság tagjainak sokféle alkotói módszerét.

Ez a műfaj egyfajta kulcsot adhat a magyar művészet számára a teljes átalakuláshoz.

Papp Pala László

Hegedüs Mária

Wrobel Péter

A cél ebben az esetben egyfajta szuggesztív felvillantása, az egyetlen pillantás, amit minden olyan vendég/szemtanú fel kell, hogy fedezzen, aki hajlandó alávetni magát a személyes mélyre szállásnak, illetve önvizsgálatnak.

A válaszadásnál jóval több kérdés került itt elő, mégpedig azért, hogy ezzel kitágítsa az értelmezést, a megértés szélesebb körét kínálva. A legkülönbözőbb stílusú művek bemutatása így módon a tanulás több szinten történő kibontakozását implikálja.

A fény mindent áthat – mindenhol jelen van – mindannyian azt keressük.

Tán különös mindez? Avagy egy magasabb rendű logika érvényesülése? Lehetséges volna, hogy, amit a fény leleplez, az mégis vak marad?

A fény reményeinket és vágyainkat tükrözi.

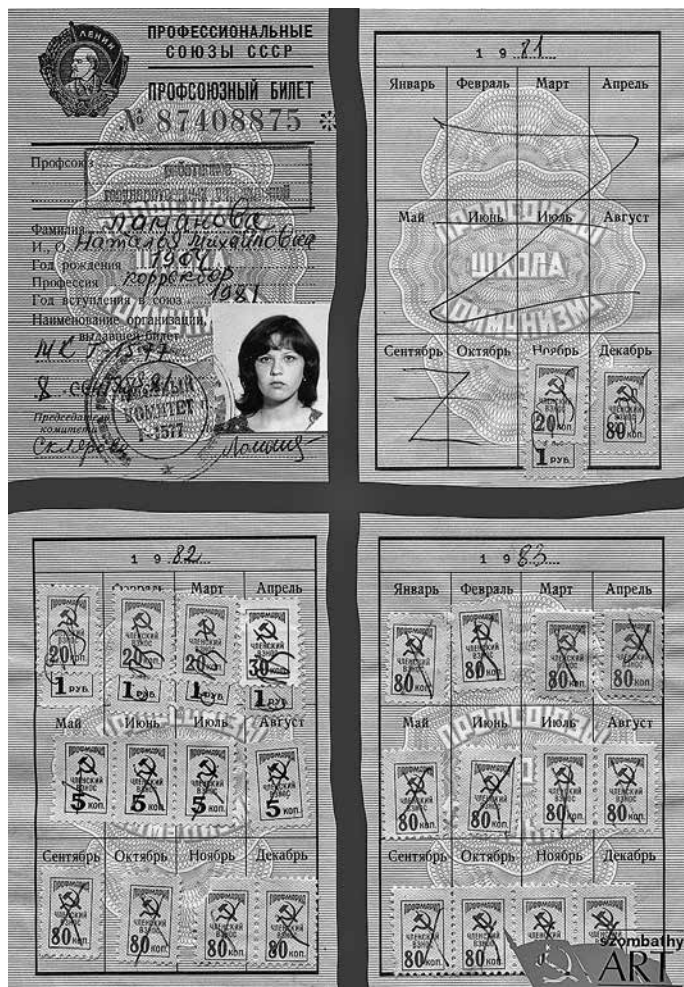
Értelmünknek a felszínen manifesztálódó fényével ragyog.

Hogyan is tehetne másképp egy olyan korban, amelyben a különféle érzékelés végtelensége áraszt el bennünket.

A művészeknek tehát játszaniuk kell a fényvel, valamint érzékeltetniük, azaz, csupán sugallaniuk a látomások csillogását. Az a feladatuk, hogy egyetlen szempontot, nézőpontot tükrözzenek hitelesen a sok közül. De nem az igazságot. Hanem bármit a sokféle valóság felé vezető út közül.

A művészet egyfajta „tekintet”. Az, ahogyan nézek, ahogyan megmutatok valamit.

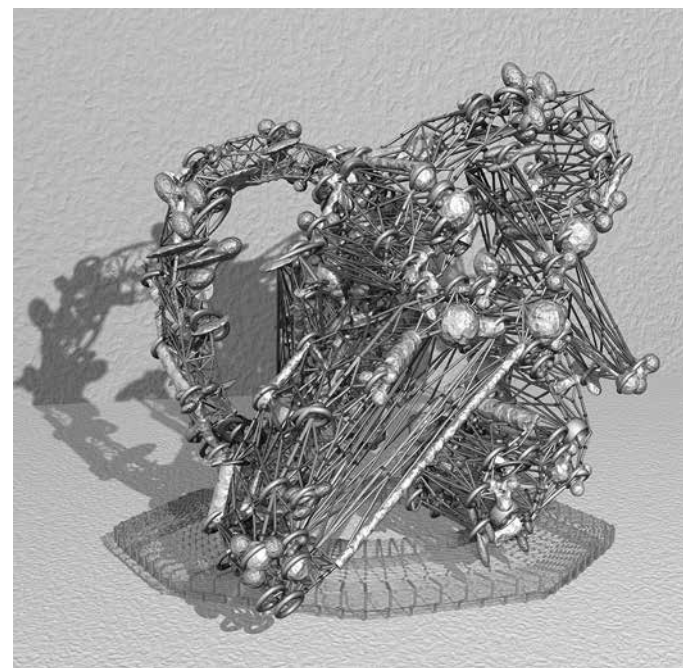
Szombathy Bálint

Arra invitálja a befogadót, hogy ugyanezt tegye saját eszközeivel.

És ugyanez történik egy művészi seregszemle alkalmával is, csak épp több alkotóval.

Az összkép olyan, mint a prizma, vagy mint a több irányú elektron ábrázolása, mint mikor egy feldolgozásra okot adó kérdést követően összerendeződik.

A fény egyfajta megismerés, reveláció. Használhatjuk metaforikusan, szimbolikusan, ugyanakkor mindenképp helyet kell szo-

Márkus Péter

ritani neki szívünkben, ha nem akarunk elégni. Mindig játszunk vele, pontosabban ő játszik velünk – így együtt táncolunk.

Táncolunk a fizikai és a metafizikai fényvel. Eljátszunk a fény közvettségével és közvetlenségével.

A visszaverődő fény: a drágakövek – a felhők – a hangulati kinyilatkoztatások.

A szivárvány: a fény és a víz játéka – az anyaméh.

Az elektromos fény – a tűz: a létezés – az emberiség.

A szem a fényedre tekint.

S utána jön az árnyék...

Néha jobb megvakulni – valamit nem feltárni?

Ez az a pillanat, amikor lehetőségünk nyílik rá, hogy az árnyékba merülve meglássuk az igazi fényt. Belső fényünket.

Szóval hunyjuk be a szemünket egy darabig.

Jean Charles Dicharry
vizuális művész, író

TÁJAK VONZÁSÁBAN

*Művelődési Ház, Székelyudvarhely,
2017. szeptember 26. – október 17.*

A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület a megjelenési formájukban különböző, de szándékukban és irányultságukban hasonló művészeti műfajok széles skáláját tárja immár két évtizede a kultúrát szerető közönség elé. Eme művészetközvetítésnek kiemelt területe képző- és iparművészeti, ill. fotókiállítások, kiállítás-sorozatok szervezése, rendezése. Ebbe a sorba illeszkedtek több korai kiállítás után a HIDAK A DUNÁN, a FÉNY-SÁVOK, a KÉP-HANGOK, a KÉZJEGYEK ÉS KÉP-MÁSOK, a KORTÁRS MAGYAR TŰZZOMÁNCMŰVÉSZET, a HATÁROKON ÁT és a TŰZ ÁLTAL SZABADON címekkel ellátott kiállítás-sorozataink, amelyeket hét országban (Magyarország, Szlovénia, Szlovákia, Horvátország, Románia, Ausztria, Németország) rendeztünk meg. Több olyan helyszínen is megjelentünk, amelyek a jelenlegi országhatárunkon túl fekszenek (Komárom, Dunaszerdahely, Sepsiszentgyörgy, Lendva, Marosvásárhely, Szatmárnémeti, Székelyudvarhely, Rimaszombat, Csíkszereda), de kulturális értelemben részét képezik hazánk történelmi örökségének. A legtöbb helyen igyekeztünk együttműködésre felkérni ott élő – sőt esetenként nem csak magyar – művészeket is. Ezzel próbáltuk felhívni a figyelmet a művészet (különösen a vizuális művészet) népeket, népcsoportokat összekötő erejére. A földrajzi távolságokat figyelmen kívül hagyó, korunkban általánosnak mondható és természetes módon működő kommunikáció révén az alkotóművészek is közelebb kerültek egymáshoz, szinte napi rendszerességgel értesülhetnek művészeti eseményekről, ismerhetik meg egymás munkáit. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kölcsönös egymásra hatások gyengítenék, háttérbe szorítanák az egyéni kifejezőmód jellemzőit. Jó esetben, éppen ellenkezőleg, egymás eredményeinek ismerete segíthet megoldani egy szakmai problémát.

Mostani kiállításunkkal is elindítunk egy újabb sorozatot, amelynek címével – Tájak vonzásában – arra is fel kívántuk hívni a figyelmet, hogy a vizuális művészetek a kép, a látvány erejével nyelvi különbözőségek ellenére is hasonló gondolatokat indukálhatnak bennünk. Ugyanakkor arra a történelmi helyzetre is utal a cím, hogy közel száz éve államhatárok választanak el egymástól nyelvi, kulturális egységeket, magyar nemzetünk részeit. Ezt a részünkről kritizált állapotot próbálja elfogadhatóbbá tenni

a kulturális jelenlét eszközével jelen programunk is. A 22 kiállító különböző technikájú, műfajú anyaghasználata nem gyengíti, hanem épp ellenkezőleg, erősíti egymást.

Először az itt kiállított szobrokról, illetve alkotóikról szólnék néhány szót.

Nagy János felvidéki szobrászművész a Duna mindkét oldalán él és alkot. Jelentős művei találhatóak mind a jelenlegi Szlovákia mind Magyarország területén, amelyek közül kiemelkedik az itt látható kisméretű szobrához hasonló felfogásban készült, de monumentális méretű Bulcsú vezér lovasszobra a felvidéki Búcsón, valamint a gróf Esterházy János Budapesten felállított emlékműve. Esterházy a két háború közti időszak kiemelkedő tudású és intenzitású, senkivel és semmiben meg nem alkuvó mártír politikusa a csehszlovákiai kommunista uralom áldozata.

Ruda Gábor

Horváth György Esztergomban élő alkotó, aki vasból készített praktikus kisebb-nagyobb használati, építészeti tárgyakat, például vasrácsokat, de ugyanakkor eredeti felfogású és kidolgozású kovácsoltvas kisplasztikái a fémszobrász különleges erényeit mutatják fel.

Kovács Géza talált vasdarabokat, kidobott használati tárgyakat, munkaeszközöket használ fel művei készítésekor. Ezeket hegeszti, illeszti össze plasztikává, szoborrá. Ezek a valahai

Németh Mátyás

funkciójukat veszített, rozsdás eszközök, vasdarabok általa csoportosítva, egymáshoz alakítva kezdik immár művé vált alakjukban élni új életüket.

Kaposi Endre hasonló technikával készíti fém kompozícióit. Ezek a szobor-tárgyak letisztult, puritán formavilágukkal mintegy háromdimenziós piktogramként utalnak alkotójuk művészi hitvallására.

162 | Kiállításunkon megjelenített következő műfaj a fotó.

Ez a viszonylag fiatal, csupán másfél évszázada megjelent többnyire kétdimenziós műfaj nagyrészt felváltotta a hagyomá-

nyos festészet olyan műfajait, mint például a csendélet, tájkép, portré. Témái szinte vég nélkül követik egymást: természet, tárgy, portré, részlet, absztrakt, ábrázoló, jellemfotó, pillanatkép. Ugyanakkor a talán a fotótechnika az, ami a leggyorsabb permanens változások, átalakulások idejét éli.

A hagyományos, analóg technikával készül egykori kép újra elővett „modernizált” változatát tárja elénk Ruda Gábor fotója. Az egykori Jugoszláviában készült felvétel kordokumentáció: a szurreális történet, vagyis a mező közepére került rozsdás buszmaradvány természet általi eltüntetése. A véges, mulandó ipari termék és az örök életű növényi vegetáció párhuzamba állítása.

Másik, Végszó című kissé nehezebben behatárolható műfajú műve többféle technika együttes alkalmazásaként keletkezett. A számítógépben összeszerkesztett montázs fotóalapú kép, illetve kétnyelvű szöveg kombinációja, ahol a hangsúly a szövegben elrejtett üzenet befogadására esik.

Stark István Tolcsván élő képzőművész cigány családot ábrázoló fotója több párhuzamos üzenetet kíván átadni. A népes család tagjai beállított pózban, látható derével veszik körül a nagyméretű Jézus szíve szobrot. A szokásos módon, giccsbe hajló színezéssel készített templomi kegytárgy látvány szerint hozzáidomul nem éppen szakrális környezetéhez. Ugyanakkor a család mögött látható házfal és az előtte fekvő tárgyak szomorú valósága kiemeli és megerősíti a szobor szurreális helyzetét.

A természetfotók, a természeti élet bemutatásai közül kitűnik Szabó László madárfiókákat ábrázoló fényképe. A szűk, sárból épített fészekben fecskefiókák várják a táplálékkal érkező szülőket. A képen nem látható az éppen megérkező fecskepár aki a fiókanevelés teljes ideje alatt fáradhatatlanul repül és szerzi be, kapja el a levegőben a legyeket és egyéb rovarokat. A szeretet- és felelősségteljes utódnevelés szimbóluma is lehetne ez a kép.

A fa, mint a természetábrázoló képek kiemelt jelentőségű és fontosságú tárgya, megszámlálhatatlan mennyiségben és minőségben látható a világ fotósainak művein. Sokféle technikai és érzelmi megközelítés lehetséges egy fa valóságának kétdimenziós, képi rögzítése esetében. Ezek közül találkozhatunk most kettővel, amelyeket Németh László és Németh Mátyás két különböző stílusban, felfogásban és technikával készített.

Németh László a jelenleg Szlovákiához tartozó Párkányban **163** él, Esztergom testvérvárosában, a Duna északi partján. Ő a természet finom, lágy, gyönyörű egységét fogta meg a színek, formák

és kompozíció révén. A sötét felhőkkel borított, komor színházi díszletet felidéző ég előtt áll a magányos, terebélyes faórák, mintegy dacolva a közelítő viharral.

A délvidéki Temerinben élő Németh Máttyás fotóriporterként készítette évtizedeken át szociológiai érzékenységgel megjelenített fekete-fehér képeit, feltérképezve, megörökítve a környező vidék életét, hétköznapi eseményeit, a táj jellegzetességeit. Az ő fája kopár, szikár, mindennel és mindenkivel dacoló lény, a hóval borított téli tájban fekete felkiáltójelként figyelmeztetve bennünket. A digitális technika és a számítógép együttes használatának eredményeképpen az eredeti felvételekre épülő, azt továbbalakító, az alkotó elképzelése szerint megváltoztató eredményre jutunk.

Vígh Ákos kiállított műve is a modern technikai lehetőségeket felhasználva jelenik meg előttünk. Az újabban használt, digitális kamerával készített fotó számítógéppel történt manipulálása, átalakításának eredménye a monokróm, vörös szín számos árnyalatának látványa.

Hozzá hasonlóan Hernádi Paula művét is e többretegű, jelentős utómunkálatokkal átalakított alkotások közé sorolhatjuk. Egy táncosnő fergeteges mozdulatát rögzítette. Az alig felismerhető alak és az örvénylő ruha szinte egyé vált, összemosódott mozgásának egy kimerevített pillanatát láthatjuk. A sötét és világos foltok fénykontrasztjában már eltűnik a cselekmény, marad az impresszió.

A Muravidéken, Lendván élő Hagymás István fotóinak egyik kedvelt témája a víz. Képein soha sem nyugodt, sima felületű síklátványként, hanem élő, mozgásban lévő, kavargó, tört felületként jelenik meg. Így a rávetült fényben tükröződő látvány is nyugtalanságot, erős kontrasztokat vetít elénk.

Most pedig térjünk át az itt látható festmények rövid bemutatására. Toró Annamária jelenleg Budapesten él, de erről a környékről, Kányádról származik. Nagyméretű képén szokatlan technikát alkalmaz, a hordozó vászonra applikált, gyűrt papírsávok plasztikussá teszik a művet. A spirálisan felragasztott anyag az anyagon kiemeli a középpontban megfestett emberi alakot.

Kacsó István Marosvásárhelyen született, tagja volt a korabeli Marosvásárhelyi Műhelynek, már hosszabb ideje Budapesten él, kiállításunk több festőművész résztvevőjéhez hasonlóan.

164 Itt kiállított művéről először is azt mondanám el, hol, milyen körülmények közt készült. Már 25 éve szervezünk nyaranta egy olyan nemzetközi képzőművészeti találkozót, amelynek részt-

vevői nagy méretű képeket festenek. Ennek a szabadtéri programnak egyik állandó alkotója István. Ő az, akire elsősorban tudok építeni a szervezéskor. A legutóbbi egy hétig tartó együtt festés alatt ő több szimbólumokban gazdag képet is készített, közülük az egyik látható itt, ezen a kiállításon.

Szintén az Agora szimpóziumok résztvevőiként festette itt látható műveit Berei Zoltán és Révész Ákos.

Berei képe néhány évvel ezelőtt készült. Ő északkelet-magyarországi származású művész, szülőhelye Kenézlő. Több képet is festett, amelyek falujához kapcsolódnak valamilyen áttételes módon. Ez a műve a játékosabb oldalát mutatja. Tarzan Ikarus ellen: Tarzan és Jane, mögöttük a sárga Ikarus-busz és egy vele egybefestett furcsa lény. Természetesen ilyen lehetetlen szituáció sem Kenézlőn, sem másutt nem fordulhat elő, de az oldott derű és furcsa narráció ezt feledteti velünk.

Ennek a művészi felfogásnak pontosan az ellentéte Varga-Welther Júlia Szarvas című festménye, és valóban, a hátul álló lénynek van két szarva. A képnek van egy előtere és egy hátsó tere. Az előtérben a sebeit megmutató Krisztus az öt sebével, amelyeket fénysugarak kötnek össze. A fénysugárnak illetően való megjelenítése utal egyrészt azokra a Krisztus-ábrázolásokra, amikor – pl. a barokk szobrok esetében – megjelenítették ezeket a sebtől sebig tartó fénysugarakat. Ugyanakkor kezében egy kis zöld virágot tart, ami a feltámadásnak a szimbóluma, illetve a háta mögött, a háttérben egy kis elmosódott alakot látunk, aki inkább női, mint férfi alak, ami arra utal, hogy gyermekként vagyunk jelen, az őseink, az elődeink, a szüleink pedig vigyázó szemeikkel velünk vannak a mai napig is.

Kántor János Esztergomban élő festő és grafikusművész, aki az idősebb generációhoz tartozik. Korábban elsősorban grafikákat készített, ő a kisebb és nagyobb méretű egyszínű linóleummetszetek nagymestere. Később elkezdett színesedni, festeni, de a festményeiben is visszaköszön a metszetek technikája utaló szerkesztésmód. Ez jelenik meg itt ebben a figurában, ebben az alakban, aki szintén hordozza kezén a két szög helyét, illetve az egymásra helyezett lábán is lehet látni a vörös foltot, a szög helyét. Tehát nyilvánvaló, hogy ez is egy Krisztusra utaló kép.

Tovább lépve profánabb műveket látunk. A nagy méretű festményeiről ismert Végh András Budapesten él, és szintén az idősebb generációt képviseli. Apró motívumokból építkezik, amelyek lehetnek geometrikusak, organikusak, de lehetnek szöveg-törödékek, amelyek egy része olvasható és értelmezhető, vagy

nem, tehát csupán utal az írásbeliségre, utal a kommunikációra. Ezzel az utalással azt az egyediséget is igyekszik megmutatni, ami egyrészt a nyelvi kommunikációnak a sajnálatos módja, másrészt pedig az úgynevezett jeleknek az egymáshoz való nem megértése, pl. ha egy latin írást összevetünk egy kínai írással. Ő laza és könnyed formában próbálja ezeket a kommunikációs hiányokat vagy félrebeszéléseket ábrázolni.

Mayer Berta Végh Andráshoz hasonlóan nagy méretű vászonra festett képpel van jelen, azzal a különbséggel, hogy motívumai nagyobbak és egyszerűbbek, kevesebb részlettel építi képeit, emiatt művei könnyebben olvashatók és értelmezhetőek. Az egyszerre elképzelt és valóságosnak ható térben jelennek meg sematizált emberi alakjai, illetve absztrakt jelei, gesztusai.

Kőrösi Papp Kálmán művei a gyors, ösztönös festés jellemzőit hordozzák a bennük rejlő gondolat, mögöttes erő által létrehozva. A káoszban igyekszik valami módon rendet teremteni. Az egymásra festett rétegek közül a közelebbiek mindig a konkrétabbak, a távolabbiak a kevésbé felismerhető, vagy kevésbé precízen megfestettek, ez ennek a technikának a sajátossága. Művészi ars poétikája szerint a kozmosz, a végtelenség megjelenítése foglalkoztatja, az, hogy mi itt vagyunk, ezen a kis területen, ugyanakkor körülöttünk zajlik valami, amit nem értünk, nem ismerünk. Képei ezt a távoli világot idézik.

Révész Ákos a fiatalabb generációhoz tartozik és a gesztusfestészet művelője. Egy elképzelt vagy megélt állapot és annak összesűrített érzései indukálnak benne egy mozgást, ami meghatározza egyéni látásmódját, festési technikáját. Keze szinte automatikusan alakítja a festéket, a vásznat. Faktúrákat, felületeket jelenít meg, közvetíti belső érzékenységét, indulatait, hozza létre a finoman áttetsző foltok, festék-gomolygások halmazát. Sok zenei indíttatású műve is van, a hallott zenemű érzelmi hullámokat vált ki belőle, amiket megpróbál festői eszközökkel átadni.

Győrffy Sándor, vagyis a saját festményem címe Éjszaka, és valóban, távolról tekintve olyan, mint egy sötét éjszaka. Azonban ha közelebről szemléljük, akkor kiderül, hogy sok apró motívum látható rajta. Dinamikus és mozdulatlan motívumok állnak össze egységes egészé. A diagonálisan osztott háttér előtti laza szerkezetű, rajzos felületeket szigorú, geometrikus elemek fogják össze. Ezek az alkotások minőségükben és akaratuk szerint egy magasabb szellemi világ küldötteiként állnak előttünk és közvetítenek valamit, amire az ember verbális módon képtelen, de az alkotó és szemlélő találkozásakor egymásra találhatunk. Kiállítás-soro-

zatunk résztvevői – hasonlóan a világban másutt is jelenlévő sokszínűséghez – többféle műfajban és technikával készítették műveiket. Más-más eszköz- és anyaghasználat alkalmazásával mutatják meg a különböző stílusok, irányzatok erényeit. Ezek az eltérő habitusú és szemléletű művészek azonban minden esetben alapos szakmai ismeretekről és alkotásuk tárgya iránti alázatról tesznek bizonyosságot. Az itt látható művek mindegyike magán viseli alkotójának személyes jellegzetességeit, ahogy mondani szokás, a művész kézjegyét. Ezáltal válnak egyedivé, összetéveszthetlenné. A rájuk tekintő látogató így könnyedén irányt, útbaigazítást kaphat arról, hogyan is látja a festő, szobrász,

Berei Zoltán

fotós a teremtett világot, mit tart fontosnak észrevenni, megjegyezni, ábrázolni, vagy legalábbis műve témájául választani. A technikák, alkalmazott anyagok, megformálási stílusok azonban mind csupán külső jegyek, a szerző által választott, általa leginkább kedvelt kifejezési formák mondandója, véleménye, kritikája életre keltéséhez.

Ami igazán fontos – és ebben lényegtelen a tartalmat hordozó anyag állaga – az üzenet átadása. Azé az üzeneté, amely minden valóban értéket hordozó műalkotásban – műfajától, méretétől, technikájától függetlenül – jelen van. Ezt az üzenetet kívánják átadni jelen kiállítás műtárgyai is. Kívánom, hogy sikerüljön, találjon egymásra alkotó és befogadó, mű és műélvező.

Győrffy Sándor

A „SZÁMÚZÖTTEK” PARKJA
A Magyar Festők Társasága kiállítása.
Széphárom Községi Tér,
2017. október 5–27.

Ha a Keleti Gusztáv képre nézünk, a Száműzött parkjára, nyugodt szívvel mondhatjuk, na, azok az idők, már nagyon messzire vannak innen, túlzásaira romantikus köd nehezedik. Pátosszal festett végérvényes feloldhatatlanság. Ahogyan az akkoriban született munkák többsége. A Nemzeti Galéria gyűjteményének 1870-es években készült darabjain tájképek, táncoló parasztok, anyák gyermekeikkel és hajóvontatók tűnnek fel. Azokon a képeken és szobrokon minden, a fájdalom, a dráma, de a vigasztalás is, a fennköltség mázával borított.

És a száműzöttség kategóriája is mintha kissé meghaladott és anakronisztikus lenne. A történelem finom pora képez rajta patinát, hogy némi képzavarral éljek. És nem csak azért, mert egy kiveszöfélben lévő büntetési tételtől van szó, hanem azért is, mert a hatalmi dölyffel együtt megbúvik benne valami arisztokratikus respekt a száműzött irányában, merthogy mégiscsak a mi kutyánk kölyke. A nincsteleneket nem volt szokás a világ másik felére zavarni. Ez ma már nem nagyon érthető, ahogy talán az sem, hogy a száműzöttek pontosan tudták, kevés kínzóbb büntetés akad ennél. Mert az elszakíttóság mély, fájdalmas sebet képes ütni. Elszakítani a gyermeket az anyjától, a parasztot

Kiss Ilona

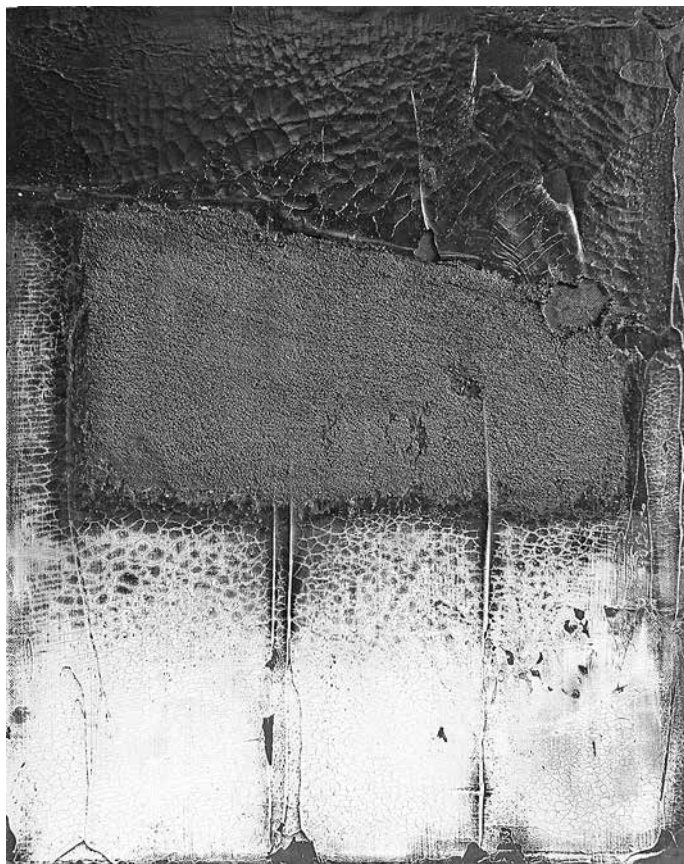
Király Gábor

a földtől, zenészt a hangszerétől. A száműzött attól a közegtől, hatalomtól és kultúrától lesz elszakítva, ami neki természetszerűleg, eredendően jár.

Ha nem is az anyunkra való, igenis vegyük létező jelenségnek a száműzetést, még ha megjelenési formái – nyilván – átalakultak az idővel.

A száműzött nem illeszkedik a rendszerbe. A rendszer más elvek mentén működik, és az egyik fél sem ismeri a kompromiszumot. A száműzött fájdalmát aztán csak fokozza, ha igazolva látja szándékait a számára kijelölt új hazában. Ha a száműzött

a hátrahagyott parkra gondol, akkor az idillre gondol. A társadalom előli visszahúzódásra, egy olyan társadalomra, amelyben ez még megtehető volt, ahol megérintette a természet, ahol helye volt az álmoknak, a meghitt gondolatoknak, az intim együtt-léteknek.

Mazalin Natália

A száműzött parkja sokféleképpen egzisztálhat tovább. Megmaradhat annak, ami, persze finom elmozdulásokkal. Új használói, új útvonalakat írhatnak a pázsitra. De meglehet, elhagyott, gazos telekké silányul. Keleti festményén a park disznókat hizlal. Mert a tulajdonos-váltással illetve hiányában, funkcióváltás is történhet a területtel: gyümölcsös, iskolaudvar vagy közpark lesz belőle. Aztán szimbolikus értéke is megváltozhat. Újra

és újra zöldellő, de üres, kifakult emlékhellyé is válhat, vagy egészen mélyre süllyedhet, hogy egy új, masszív ingatlan teljesen elfeledett fundamentumként egzisztáljon tovább. Nem nagyon kell magyaráznom, a Kárpát-medence távoli és közeli történelmében, és hát a kortárs művészeti kontextusban ez utóbbinak van igazán relevanciája, számtalan példa igazolja az imént felsorolt metaforák valamelyikét.

Csak jelentős számú árnyalattal lehet megfesteni a száműzöttség tényét, sebtét és fájdalmát.

A címet ízlelgetve, az is megfordul az ember fejében, miféle parkot teremt magának a száműzött új otthonában, az mennyiben emlékeztet az egykorira és mennyiben jelennek meg abban az új hely sajátosságai. De továbbszöve a gondolatot, s látva a kiállított munkák irányultságát, hangvételt, borúját és derűjét, azt hiszem, nem túl nyakatekert analógia, ha azt mondom, a kiállítótér és ez a kiállítótér most kétszeresen is: a száműzöttek parkja. A művész így vagy úgy mindig száműzött lesz saját közösségében, anélkül, hogy elhagyná a helyet, ahol él. És ez így van jól. Legyen mindig kívül a mainstreamen, jelentse az a politikát, a hivatalosságot, a kommunikációt és a művészeti divatot. Tettei, gesztusai, formái, legyenek mindig egy kicsit száműzöttek, és ebben a kiszorított szituációban gondolza kertjét, parkját úgy, hogy az mások, akár más száműzöttek öröme legyen.

Ha még tágabb kontextust kívánunk a kiállítás tematikájához, szellemiségéhez rendelni, az nem lehet más, mint a szabadság. A felvilágosodás óta, az ipari forradalmak, a polgárosodás, az urbanizáció, a tudomány és a technika, a technológiai rendszerek elképesztő fejlődése, alapjaiban változtatták meg a hétköznapokat, de egyúttal lebontották az évszázadokig megkérdőjelezhetetlen ideológiai, világnézeti kereteket is. És ez hatalmas változást hozott a szabadság megélésében, a szabadságról való gondolkodás újszerűségében. Az egész huszadik századi művészet, némi túlzással, értelmezhető ennek a folyamatnak a látteleként. Az individuum, az egzisztencia, az egyén és akkor már a művészi én is felismeri, s látja maga előtt a szabadság által felkínált perspektívát, de mindeközben, épp a szabadságot megteremtő közeg fogja újra és újra elhomályosítani, ideig-óráig bedeszkázni a pozitív fejleményekkel kecsegtető távlatokat, újabb és háborúkkal, gazdasági válságokkal, környezeti katasztrófákkal, politikai és kommunikációs manipulációval, ostoba törvényekkel. A művészet, ha van még, szerintem van, így ritkán diadalmenet, fieszta és örömnünnep, inkább megrázó, felkavaró, de mindenképp

kísérletező-kereső tevékenység. S ahogy az egy modernitáson alapuló képzőművészeti közegben lenni szokott, a munkák referenciális, emocionális szintje, alkotói struktúrája eltérő lesz. A kiállítás bőséges választékát adja mindennek. Annyi megszorítással, hogy a kiállított anyag nem kíván eljutni a nem-művészig, így a baljós park-képek is vonzó, szép képi felületeken jelennek meg, ahogy például **Kádár Katalin**, **Szóllósi Albert**, **Laukó Pál** vagy **Veres Ágota** alkotásában.

A színtónusok a témához illően komorabbak, de csak néhány kép jut el az apokaliptikus látványig, az elvesztettséghez, ahogy az például **Csarnátony Lukács László**, **Erdész Erika**, **Szentes Ottokár**, **Ványai Magdolna** munkáiban látható.

Am ellenpontként, mégha szórványosan is, megjelenik a humor, a derű, a játékoság is a képeken, amely származhat a forma-képzésből, naivitásból, álnaivitásból, színhasználatból vagy konceptuális gesztusból. Gondolok itt **AKIRAM**, **Darázs József**, **Hérics Nándor**, **Kemp Zsuzsa**, **Szegedi Csaba**, **Wrobel Péter**, **Zoltán Mária Flóra** képeire.

A park, a kert, a benne rejtőző emberi érzések viszonyok, hiányok és valóságok, egészen pontosan megragadhatók absztrakt, non figuratív rendszerekkel is, mert az alapvető képi entitások – még a nem túlzottan kifinomult szem számára is – alkalmasak a súlyos, nehéz, ellentétekkel, ellentmondásokkal terhelt témák láttatására. Nem hiányzik a kiállításról az absztrakció geometrikus vonulata, a logika érzékivé tétele, ahogy az jelen van **Jarmeczky István**, **PAF**, **Szathmáry József**, **Tóth Ferenc** képein.

A tárlaton kiállításra került tájképek, inkább kvázi tájképek, és az alkotójuk a tájat az absztrakt felé száműzi avagy integrálja. Közéjük tartozik: **Ásztai Csaba**, **Bécsabó András**, **Dréher János**, **Fenyvesi Márta**, **Hévizi Éva**, **Jozefka Antal**, **Karsch Manfred**, **Kopócsy Judit**, **Kováts Borbála**, **Krajcsovics Éva**, **P. Boros Ilona**, **R. Török Mária**, **Réti Ágnes**. Ha már a tájképet említettük, talán csak **Kiss Ilonánál**, **Csengery Bélánál** láthatjuk tisztán a tájat a maga valóságában.

Az absztrakt munkák egyik karakteres vonása, amikor a formák organikus struktúrákká állnak össze, így **B. Molnár Zsuzsa**, **Horváth Iván**, **Kőrösi Papp Kálmán** alkotásain.

Van olyan absztrahált felület is, amelyben jelszerű formák kerülnek a középpontba, mint **Budaházi Tibor** és **Wagner János**

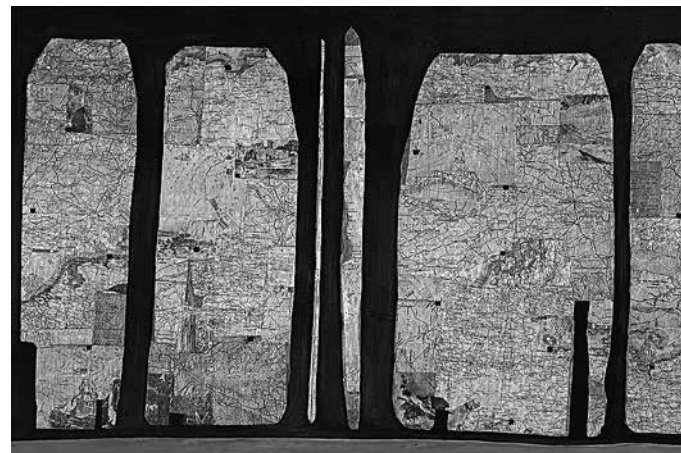
172 | képein.

Az emberi alakok jobbára sematizált formában jelennek meg, van, ahol konkrétabb alakot öltenek, mégha árnyakként,

csetlő-botló bábként is jelennek meg, mint **Opánszky Tamás**, illetve **Mózes Katalin** képén vagy nyers erőt sugározva, mint **Király Gábor** alkotásán.

Bizonyos művek narratív jegyeket hordoznak, s a néző szívesen olvas ki belőlük történeteket: **Henn László András**, **Magyar József**.

A grafika vonalvezetés, és gondolkodásmód hatja át **Appelshoffer Péter**, **Turcsányi Antal** festményét.

Kováts Albert

Árkossy István és **Kováts Albert** a kulturális örökség fragmentumaival él a munkájában.

Több művész alkotásában jelen van a szürrealista és szimbólumképző hagyomány is, gondolok itt **Bánsághi Tibor Vince**, **Kecskés András**, **Magyar Gábor**, **Nádas Alexandra**, **Sinkó István**, **Székács Zoltán**, **Szotyori László**, **Várhelyi Tímea** alkotásaira.

A kollázs illetve a vegyes technika klasszikus, avantgárd hagyománya szintén bőségesen van reprezentálva a kiállításban, ahogy **Kopócsy Judit**, **Korompay Dóra**, **Mazalin Natália**, **Sophrin Diane**, **Sugár Gábor**, **T. Horváth Éva**, **Vágó Magda** munkáiban.

Azt gondolom, a kiállítás nemcsak egy izgalmas tematikának nyújtja széles spektrumát, hanem a Magyar Festők Társasága tevékenységének is. És remélem, egyetlen kiállító művészt sem száműztem a megnyitó beszédemből.

173

Hemrik László

KAPUK

*Bajai Nagy István Művészeti Egyesület
kiállítása, 2017. október 6. – november 8.*

*Vannak kapuk, melyek tüskés
drótsövénnyel megsebeznek,
s mások meghitt roppanással
halkan neveden neveznek...*

*Vannak kapuk, miket büszkén,
hangtalanul feléd tárnak,
s mások, hol a kapufélfák
egy-egy öleléssel várnak...*

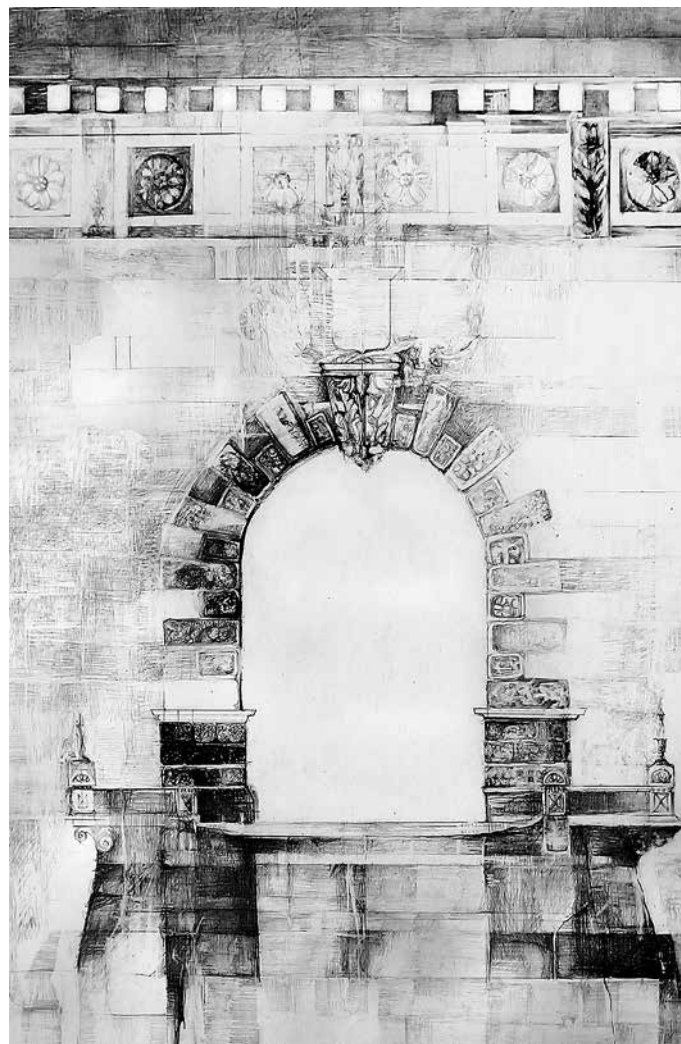
*Vannak kapuk, hogyha elmégy,
nevetve utánad lesnek
s mások rozzant léckezekkel
vágyón, sokáig keresnek...*

*Vannak kapuk...egy bezárult
én mögöttem is...s bevallom,
fájó öreg nyikorgását
évek zúgó moraján át,
ma is hallom...*

(Déchy Liane)

Falaink és kapuink bennünk vannak. Természetes és mesterséges falak, határok, kerítések, korlátok, hívogató vagy ránk záruló ajtók. Kapuk, melyek mögött elbújhatunk, melyeket magunkra csukhatunk, átugorhatunk, lebonthatunk vagy kitárhatunk. A Bajai Nagy István Művészeti Egyesület *Kapuk* című tárlatán a stílusdivatoktól független öntörvényűséget és örökérvényűséget szem előtt tartó, egyéni utakon járó, baráti kapcsolatokra épülő társaság tizenhárom alkotóművésze tárja ki műhelyének kapuit, hogy átjárva köztük és rajtuk analógiáik fényében váljon igazán egyértelművé művészetük eredetisége és egyedisége.

E közösség tagjainak alkotásait megismerve, egy különös testi, szellemi, lelki átlényegülésen keresztül juthatunk közelebb műveikhez, ahol egy-egy kapun belépve a küszöbön túli fényben megfűröszthetjük önmagunkat. Egyetlen kapun lépünk be, mégis több kapun távozunk egyszerre: a művészek ajándékképpen a megértett, megszerzett élményeket és tapasztalatokat

Harmath István

kaleidoszkópszerűen sokszorozhatjuk meg személyiségünk külön idejében és terében.

Amikor saját világunkból, gondolatainkból, ismereteinkből egyszer csak egy idegen ember, egy ismeretlen művész intellektuális területére tévedünk, felmerül a kérdés: meddig láthatunk be a kapun indiszkréciónélkül? A művek válaszolnak nekünk: ameddig a szem és a lélek ellát. A babiloni Istár-kaputól a wit-

Jászberényi Matild

tenbergi vártemplom kapuján keresztül a schengeni határatelőig ível a kapuk és asszociációik hosszú sora: individuális jelképektől kortárs közéleti kérdéseken, valóságos tárgyakon át juthatunk el szárnyas oltárokig, székelykapukig, a „Kilátástalan kilátásokig”.

Farkas L. Zsuzsa intellektuális grafikai lapján az utcakövek és vasvirágok metamorfózisából született kapukat barokk ablakrácsok tárják fel a kíváncsi szemek számára. Harmath Ilona csend mélysége felé nyíló időkapuja az átjárás lehetőségét nyújtja két állapot, két világ között: az ismert és az ismeretlen, a fény és a sötétség, a profán világ és a szakralitás határán. Jászberényi Matild nemezzalkotásaival, aranykapuival, mintegy a gyermekdal képversével saját magát formálja bele a világba. A zárt és nyitott aranykapuk, a rügyező, bimbózó, majd őszbe csavarodó természet színei és képei a bezárkózás és kinyílás, a tél és a tavasz, az élet és a halál szimbólumai. Csanádi Judit textilképe egy lélek kapuja: a lélek kijárata, s az ég bejárata. Az egyéni helyzet

korlátain túli világ metaforája egy megbontott háztető cserepei között, az ég kapuján keresztül egy égi-lelki birodalomba enged bepillantást („a cérna áthaladt a tű fokán”). Sipos Loránd akvarelljén az újkori népvándorlás európai kapui megnyílásának és záródásának ismétlődéseivel idézi fel a kortárs közélet aktuális ritmusát. Korunk egyik legnagyobb kérdésére keresi a választ Papp Nikolett is, aki kerítésből font töviskoszorúba rejti Európa legújabb kori kapujának, a szabadulás lehetőségének kulcsát. Fodor Ilda kapujának képarcchitektonikus elrendezése, a kalligrafikus felszín mögül kikacsintó konstruktív-szürreális mikrokozmosz asszociatív síkok tucatját teremti meg. Egy őszinte, szókimondó, játékos kedvű szobrász, Harmath István alkotásai az örökérvényű hamleti kizökkent idő, szétesett világ kérdéseinek korszerűségét feszegetik. Vajon ki lehet-e lépnünk a történelem kapuján, vajon elhatárolhatjuk-e magunkat jelenkorunk sokszor kirekesztő valóságából? „Kizökkent az idő – óh kárhozat” – de vajon mi születünk-e helyre tolni azt?

Kántor József kapui, mint az átlépés és a megérkezés helyei természetes módon válnak a visszatérés közelségének szimbólumává. Szárnyasoltárának szimbólumokon átívelő ajtaján belépve a wittenbergi vártemplom kapuja várja az 500 éves reformáció régi-új téziseit. Nemes István titkos erdei ösvényein vezet szemünket a somogyi erdők tündérei és manócskái között a profán valóságot és egy sejtetett kapun túli világot elválasztó ajtó bejáratához.

Farkas Zsuzsanna fákból és fényből szőtt függönykapuján túl keresi a boldogság kék madarát, míg Vidovits Iván belső készítése és a külső motivációk szövevényes hatásrendszere között kutatja az átjárás lehetőségét. Szabó Áron letisztult, balladai tömörséggel megfogalmazott reliefje az emberi alakok, a kapu és a körülöttük lévő, általuk igényelt tér, s az arányok viszonyának kifejezésével az emberi tapasztalatok legmélyebb rétegét tudja megszólaltatni.

A Bajai Nagy István Művészeti Egyesület *Kapuk* című tárlatában egyéni utak és szemléletmódok, realizmus és absztrakció, ikonikus emblematika és magánmitologikus jelhasználatok, gesztus- és foltfelületek, lélekmiméziszek és szellemformák, tárgyi-anyagi jelképrendszerek keskeny ösvényén vezet az út a keresztény hagyomány egyik legismertebb szimbólumának művészi átírataihoz. *Nyitva van az aranykapu, csak bújjatok rajta!* | 177

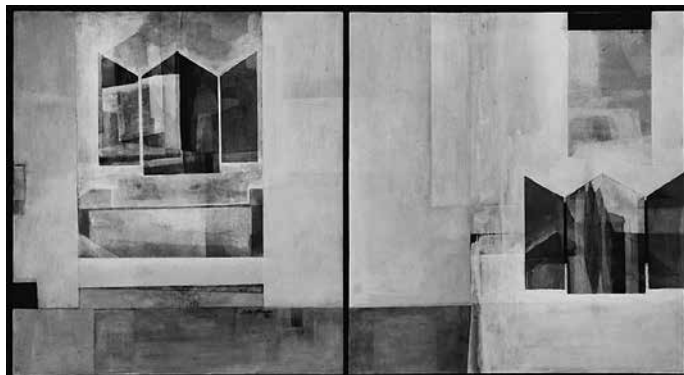
ARANYKOR – ARANYKÉPEK

200 éve született Arany János
Nádor Galéria, 2017. október 30.

Arany János születésének 200. évfordulójához kapcsolódóan a Belvárosi Művészek Társasága országos képzőművészeti és iparművészeti kiállítást szervez a Nádor Galériában „ARANYKOR–ARANYKÉPEK” címmel.

Az 1817-ben született költő 1848-ban 31 éves, 1867-ben 50 éves volt. A magyarság történelmének egyik legmeghatározóbb időszakában élt. Ez a kor aranykor volt a költészetben, a szellemi, művészeti és a tudományos életben. Arany János a legválasztékosabb szókincsű magyar költő aki összekapcsolja a nemzet magyarságát. Példaképpé emelhető nemzeti költő. Versei, fordításai kiemelkedőek. Az igazi nagy alkotók jeles műveit nem kezdi ki a múltó idő. Arany János még életében megélhette, hogy több műve iskolai olvasmány lett. A költő aranylóan sugárzó verseinek vizuális megjelenítése a célunk. Kimondottan nem illusztrációkat kérünk, hanem a művei által keltett érzések, gondolatok megfogalmazását a ma embere számára. A kiállításra a művészek szabadon, bármely technikával fejezhetik ki magukat. A művekben lehetőleg szerepeljen az arany, aransárga szín. A kiállítás anyagát utólagos kisméretű aranykönyvben mutatjuk be. Örülnénk, ha az alkotás Arany János valamelyik költeményéhez kötődne. Egy-két kiállításkész művet várunk.

Kovács Péter Balázs

Nádas Alexandra

ARANYKOR – ARANYKÉPEK

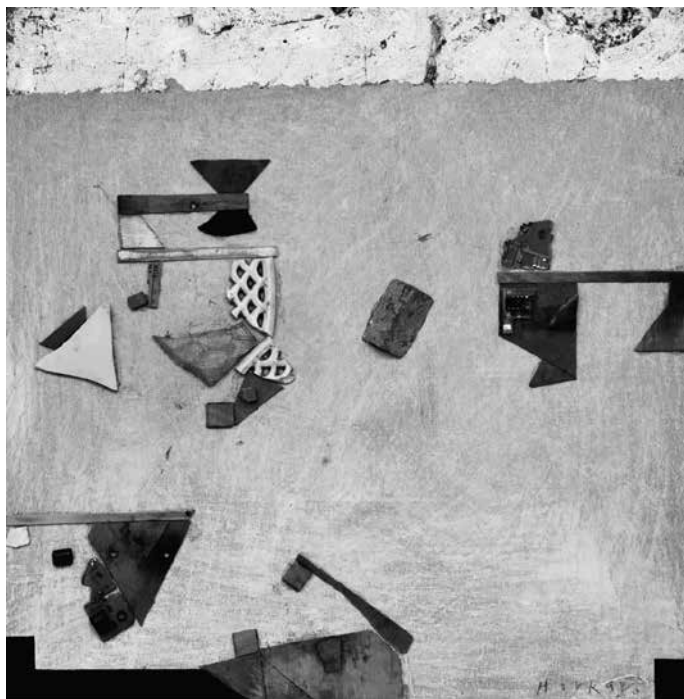
200 éve született Arany János
Nádor Galéria, 2017. október 30.

Aranykor – Aranyképek címmel, 200 éve született Arany János alcímmel írt ki meghívásos pályázatot képző- és iparművészek részére néhány hónappal ezelőtt a Belvárosi Művészek Társasága. Nos, a falakon mintegy negyven művész művei láthatóak, ami a hasonló pályázatokhoz viszonyítva jónak mondható. Más kérdés, hogy Arany János költői nagyságához, a magyar kultúrában, a magyar nyelv értékeinek a megőrzésében, gazdagításá-

Varga Patricia Minerva

ban játszott szerepéhez képest viszont nem mondható elsöprő erejűnek a művésztársadalom érdeklődése. Annál kevésbé sem, mert – elkerülve az életmű egészének irodalomtörténetesekre tartozó részletes elemzését – az Arany-versek, balladák mindannyiunk élményei közé tartoznak, jónéhány mű nem egyszerűen kötelező olvasmány vagy kívülről megtanulandó volt iskolai éveink alatt, de az irodalommal és a történelemmel és a (magyar) múlttal való élményszerű találkozás lehetősége, más alkotásai, főként az Őszikék időszakának lírai költeményei pedig az emberi létezésről való gondolkodásunk tájékozódási pontjai. Ahogyan

Horkay István

Szerb Antal fogalmazott: „Minden szál hozzá vezetett, és minden szál tőle vezet, a magyar szellemi életnek ő a sugárzó központja.”

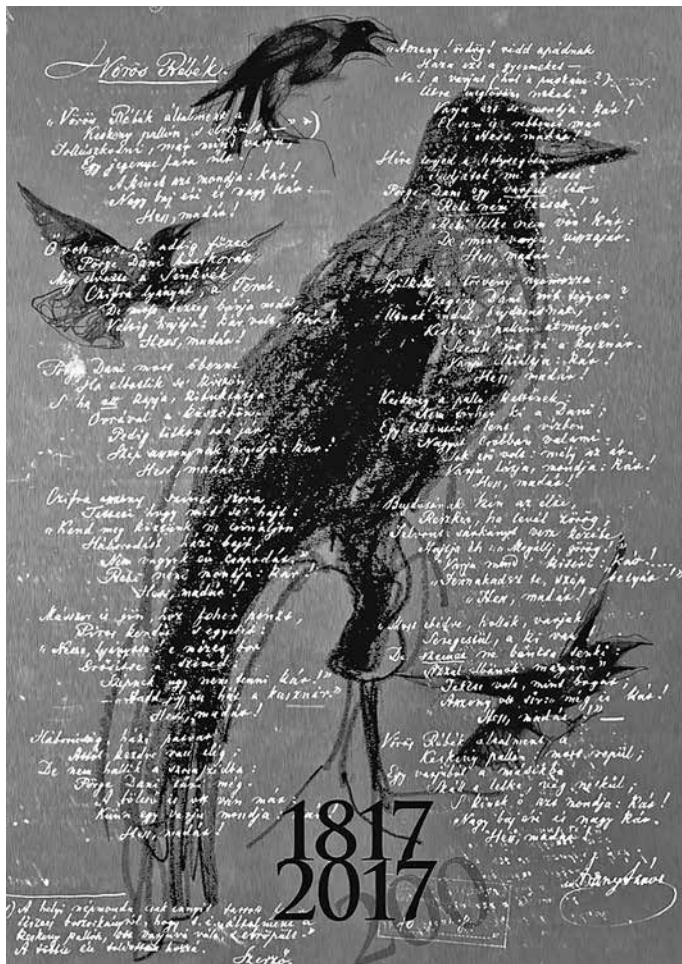
Arany művészete legtöbbünk számára egyszerre közös kincs és személyes élmény. És akkor még nem beszéltünk az életút számos izgalmas mozzanatáról, a csodagyerekről, ahogyan számon tartották, a legkülönbözőbb művészetek iránt érdeklődő fiatalemberről, aki a magyar nyelv páratlan mestere volt, aki öt nyelvből fordított, de akiből majdnem szobrász lett, s akit a színészi pálya is csalogatott, s a vándorszínészi pályafutás is talán csak azért ért véget, mert egy éjszaka édesanyja haláláról álmódott, s hét napig gyalogolt, hogy hazatérjen Nagyszalon-tára. Meseszerű, vagy éppen Arany-balladába illő elem az is, ahogy a Toldival megnyerte a Kisfaludy Társaság irodalmi pályázatát, s a plebejus ifjú egy csapásra ismert költővé vált (az eredeti 15 arany helyett pedig 20-at kasszírozhatott). Igen, a tehetség mellett az akaraterő példázata is Arany János pályafutása, amely nagyon mélyről, távolról vezetett a magasságok felé. Az indulás időszakának

Véssey Gábor

magabiztos fiatalembere jelenik meg Baráth Ferenc plakátján, a másik portrén, Hauser Lilián Beáta munkáján az életmű beteljesítésén munkálkodó, ugyanakkor csalódások, fájdalmak, betegségek által megviselt idős Arany János arcát látjuk. Varga-Amár László a fej leegyszerűsített formáin keresztül idézi meg a tehetséget, Ganczaugh Miklós a lélekre koncentráll, Prutkay Péter viszont a költő arcvonásai mellett a kortársak illetve saját portréja megjelenítésével ad irodalom-művészetszociológiát dióhéjba foglalva, de annál több humorérzéssel, ami sajnos oly ritka a kortárs magyar művészet világában.

Az ifjú- és öregkori portré között négy évtized, forradalommal, szabadságharccal, Bach-korszakkal, lassú enyhüléssel, majd a Kiegyezéssel, amivel bizonyos szempontból aranykorszak kezdődött a magyarság számára, ami azonban végső soron az első világháborúba való belépésünkhöz és a XX. századi tragédiákhoz vezetett. Szóval én a kiállítás címében nem egybe, hanem kötőjellel tagolva írtam volna a szavakat, Aranykor-aranyképek helyett Arany-kort és Arany-képeket emlegetve. Mindenesetre a szójátékon túl az arany szín valóban kijár a költőnek, de nem történelmi, hanem saját jogon, egyébként meg is kapta, a felhívás-

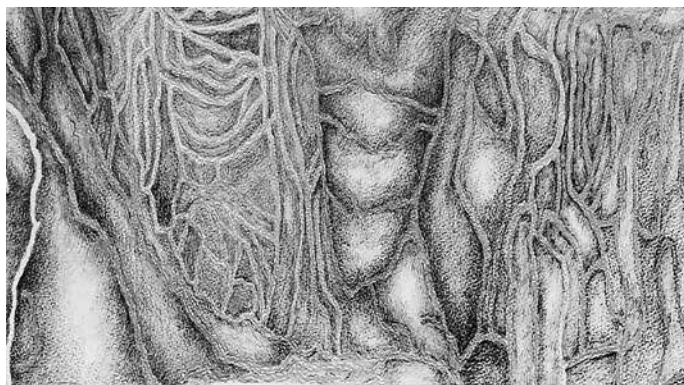
Gyárfás Gábor

nak megfelelően jónéhány kiállítótól Gutti Somától és Aranyi Sándortól Sor Júlián, Olivér Artúron, Lencsés Idán át Horkay Istvánig. Utóbbinál egyébként a költő nyelvi felkészültsége, verseinek bravúros szerkezete, játékosága, s ismét csak humora, is megjelenik, ami egyébként F. Farkas Tamás művein is visszaköszön. A színességgel, sokszínűséggel szemben a megmunkáltságot, ha úgy tetszik, fakturális értéket idézi meg Gáll Ádám alkotása, amelyet Arany János időskori verse inspirált, a monokrómia szépségét Krajcsovics Éva kompozíciója, a nyelvi tagoltságot, rétegezettséget emeli ki Székács Zoltán, a balladák, nagyobb versek összetettségét Segesdi Bori Allegóriája.

Akár a művek rétegeztségére is példa lehetne Nagy Gábor alkotása is. A Tájrétegek azonban elsősorban valóban a magyar táj, a magyar Alföld különleges, ha úgy tetszik, monotonitásban megjelenő gazdagságát hangsúlyozza. Nos, ez a táj éppen Nagyszalonta környékén jelenik meg. Tőle keletre egyre dombozabb vidék, a Fekete-kőrös völgye vezet a Bihari-hegység felé, amelynek lábánál Belényes városa áll. A magyarság arrafelé már Arany korában is valószínűleg kisebbségben volt, a költő szülővárosa tehát geográfiai és nyelvi értelemben egyaránt a magyarsággal, a magyar nyelvvel, karakterrel azonosítható, s ezen a reformáció évében ugyancsak érdemes elgondolkodni. Kiss Mihály festménye mintha az ember és természet kapcsolatának általános jellemzőit hangsúlyozná, Felsmann Tamás pedig az Akadémia épületével a nagyvárosi környezetet, amelyben a vidéki ifjú élete utolsó két évtizedét leélte.

Igaz, az egyre többet betegeskedő Arany János – egy évtizedig a Kisfaludy Társaság igazgatója, majd a Magyar Tudományos Akadémia titkára majd főtitkára – időről időre szabadulni igyekezett e környezettől, visszakíváncozott a természet közvetlen közelségébe. Élete utolsó éveiben, amikor többször is egész éves szabadságot kért az Akadémiától, szolgálati lakást tiszteletbeli főtitkári címet kapott az intézménytől, hónapokon keresztül a Margitszigeten lakott, s az ottani hosszú séták, a természet látványa hozták meg újra alkotókedvét, amelyet lánya halála után egy évtizedre elveszített. Itt születtek az Őszikék, itt szaporodtak meg a verssorok a Kapcsos könyvben, amelyben arra érdemes műveit összegyűjtötte. Fia, Arany László szerint készülő, félkész munkáit nem szívesen mutatta meg senkinek, s csak a véglegesen kiérleltnek ítélt versekből olvasott föl feleségének.

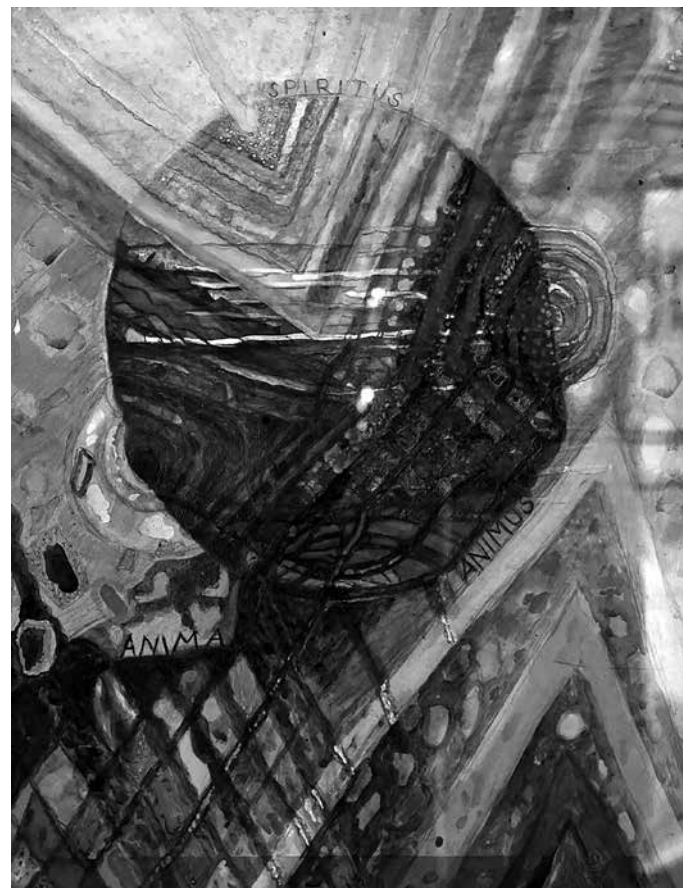
Nos, Chochol Károly fotókompozíciója mintha a Kapcsos könyvet vagy éppen a felolvasások hangulatát idézné föl, de megjelenik a fémveretekkel erősített-díszített Kapcsos könyv Vágó Magdánál is, és az Őszikék ihlették Fodor Györgyi Szeréna, Vaja László, az Őszi-kék pedig Baký Péter munkáját is. Arany János nyilvánosság előtti első nagy sikerén, a Toldin túl a költőnek a magyar múlthoz és a nyelv korszakos értékeihez való viszonyát idézi föl Réti Ágnes Rémlik, mintha látnám című alkotása. A pályázati kiírás azt is örömdetesnek tartotta volna, ha az alkotások Arany János valamelyik költeményéhez kötődnének. Nos, több mint fél tucatnyi ilyen munka is szerepel a kiállításon, a Szondi két aprójához kötődő Varga Patrícia Minerva festménytől kezdve a Tetemre híváson át Kelecsényi Csilla, a Hídavatásig Harmati Zsófia. Zöld Anikó és Kovács Péter Balázs annak a Szent Lászlónak az alakját idézi meg, akinek tettei Arany több

Kókay Krisztina

balladájában is döntő jelentőségűek a magyarság számára, Gyárfás Gábor a Vörös rébéket az Arany János-i íráskép felhasználásával illusztrálja, az Ágnes asszony két művész, Résző Lajos és Hús Zoltán műveit is inspirálta, a Walesi bárdok pedig – talán a sajtó szabadságával, a nyilvánosságához való hozzájutással kapcsolatos aktuális viták hatására – két alkotó, Kókay Krisztina és Harmati András képzeletét is megtermékenyítette.

Drága Arany Barátaim – Prutkay Péter művének a címét kölcsönözve ezzel a fordulattal is zárhatnánk a megnyitót –,
 184 a Belvárosi Művészek Társasága Aranykor-Aranyképek című pályázata illetve az arra beérkezett művek együttese egyszerre juttatja eszembe Oscar Wilde és Bernáth Aurél egy-egy találó

Ganzcaugh Miklós

megállapítását. Az előbbi szerint minden kép, amit érzéssel festettek, a festő arcképe, nem a modellé. Bernáth szerint nem a kép tárgya a fontos, hanem a szellemi valóság, amely általa testet ölt. Nos, azt hiszem, jó néhány olyan munka szerepel a tárlaton, amely hitelesen idézi meg azt a szellemi valóságot, amely Arany János személye, életműve felől sugárzik a XXI. század elejének embere felé, mégpedig úgy idézik ezt a valóságot, hogy a tárlaton részt vevő kortárs művészek arcképe is hitelesen jelenik meg a műveknek köszönhetően.

Ennél többet pedig kiállítástól aligha várhatunk.

P. Szabó Ernő

A PIXELEKEN INNEN ÉS TÚL

Vizivárosi Galéria, Budapest
2017. november 7–25.

A grafikai kép évszázadokon keresztül másodlagos szerepet játszott a festészeti kép mellett. A grafikai lapok jobbára a valóságos, a természettudományos és a művészeti ismeretterjesztést szolgálták. Miután a tizenkilencedik század végén a film és a fotó magára vállalta a grafika kultúráközvetítési misszióját, megtörtént a grafika felszabadítása. A grafika elé egyre többször került az autonóm jelző. Az élet gyakran ismételi önmagát, és néhány évtizeddel később a képalkotó informatikai rendszereket sem az autonóm művészet kedvéért fejlesztették ki – elsődlegesen. A különbség még sem elhanyagolható: a művészek nem vártak évszázadokig a kísérletezéssel.

De a kísérletezéssel nincs minden megoldva, a művészeinknek egy bonyolult kulturális, szellemi kontextusban kell kifejteniük tevékenységüket.

Boris Grosy, a neves filozófus és műkritikus egy interjújában, miután megjelölte azokat a többé-kevésbé közkeletű, a funkciótól és kontextustól elszakított műtárgyakon alapuló jelenségeket, amelyek a művészetet, a modern kori értelemben vett művészetet létrehozták és helyzetbe hozták, avagy a partvonalon túlra száműzték, fölvezolta azt a három lehetséges viszonyt, amely ma a művész és a közönség között létrejöhet. Az első szerint a művész kiszolgálhatja a közönséget. A második szerint a művész a művészi szubjektivitását épp a közönség ízlésének elutasításán keresztül határozza meg. Míg a harmadik

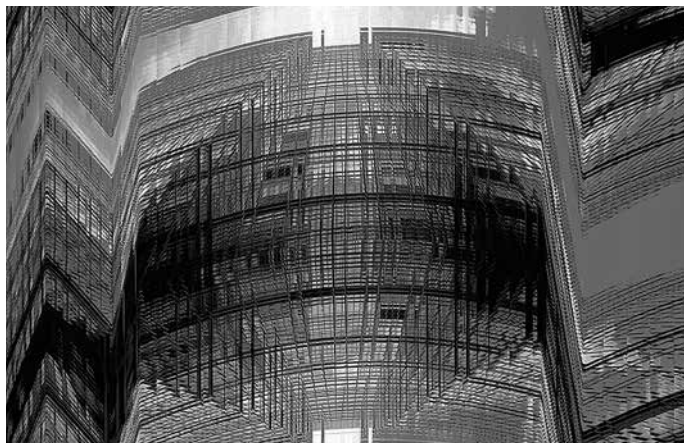
Pataki Tibor

lehetőség az, hogy a művész a design új impulzusaival egy új közönség, egy új világ kialakítására tör. Merthogy Grosi a művészetet diszfunkcionális designként definiálta.

A véleményem szerint az itt látható alkotások művészei, márcsak a kísérletező attitűd révén sem eshetnek az első kategóriába, azzal a megszorítással, hogy remélhetőleg elnyerik a nézők tetszését és figyelmét, ahogy azt sem gondolom, hogy valamiféle dafke üzemmódra álltak volna, hogy az elutasítottságban nyerjék el identitásukat és így művészi igazolásukat. Marad tehát a harmadik, igen különösen hangzó opció, hogy a művészek designer szerepkörbe kerülnek, s így találhatnak vissza a közönséghez. De kéretik a designt tágan és szabadon értelmezni. Például olyan értelemben, hogy az elektrografikus nem feltétlenül a valóság, létező tér, hanem a digitális univerzum irányába fejtik ki vizuális tevékenységét, és azt teszi emberléptékűvé és emberivé. De erős üzenete van annak is, hogy az itt kiállító művészek kvázi materializálják is a pixeleket. Az installációk, pixelobjektok téralakító erővel bírnak. *Pixelen innen és túl*. És még egy adalék a művészetéről mint diszfunkcionális dizájnról avagy a dizájn-ról, mint funkcionális művészetéről és annak új természetéről. A művész az elképzeléseit az egészen távoli korok művészetében is – művészeti ágtól, képzőművészeti technikától függetlenül – egymást feltételező, egymást támogató technikai műveletek sorával valósította meg. A klasszikus mű is rétegről rétegre, layerről layerre bontakozott ki a művész kezei között. Ez történik most is, de van egy lényeges különbség. A klasszikus művészet esetében mindez a rendíthetetlen művészi végeredmény érdekében történt, míg az elektrográfiával dolgozó művészek célja éppen hogy fordított, a programozott layerekkel pedig a programozottság kiszámítottságot jelent, csupán a feltételezett felé kíván törni, s munkájában szívesen látott vendég lesz az esetlegesség. És ez így már valóban egy újformált világ megalapozásához vezethet bennünket.

Nézzük meg tételesen, ki mivel járul hozzá ehhez a nagyszabású feladathoz. Gábor Enikő képein sajátos antropomorfizmuson estek át a különböző labdatestek. Átlényegültek, emberi alakot öltöttek. A szkener olyan képet adott a labdákról, ahogyan előtte soha nem láttuk őket. A labda-képek portrékká lettek, megszólalt a személyiségük. Pedig lehet, hogy csak a kép hatalmáról, a kép csodájáról van szó.

Gábor Éva Mária alkotásában az összevont felületek és a különböző médiumok együttállása a buddhizmus többdimenzióját

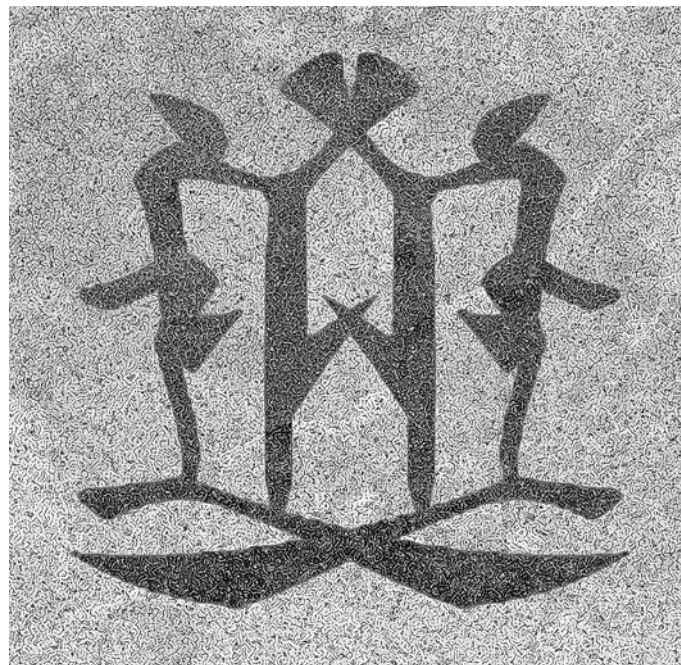
Hernádi Paula

jeleníti meg, s vele a vallások bonyolult összetettségét és mégis személyes voltukat. Így lesz a test vetítési felület, de árnyékképző tömeg is, a falfelület pedig szintetizáló, absztrakt sík. De a művész nem elégszik meg ennyivel, a munka nemcsak művészetének jellemző elemeit idézi meg, hanem Nam June Paik híres Tv-Buddháját, s vele a zárláncú videó önmagába fordultságát. Ez azért egy megnyugtatóbb, nyitottabb vízió.

Hernádi Paula erőteljes effekteket visz absztrakt rendszereibe. Nem kétséges, a dinamikus rendszerek mögött tárgyi előképek rejlenek, és a befogadó agyát azzal kényszeríti progresszív működésbe, hogy visszafelé kell elkezdenie lépkedni. Mi is lett itt pixelizálva? A különböző tárgy más feszültséget, más ritmust, más képet, más hatást generál. Az erőteljes intenzitás egyébként létszüksége a művészetének. Munkái mélyén ott a kézműves-ség, a tűzzománc hideg izzása.

Koroknai Zsolt is kitágítja a grafikát a tárgyalkotás felé. A kinetikus alkotásában – ahogy más művében is – sok, egymástól távolinak tetsző tartalom fuzionál. A mű címe és vezérmotívuma a komplementer jelenség, melynek hallatán elsőként a szintan jut az eszünkbe, de olyan egymást kiegészítő párok együttállása jelenik meg a műben, mint élet és halál, mester és tanítvány, mozdulatlanság és mozgás, tárgy és műtárgy.

188 | Krnács Ágota munkái a képnyelvi humor erőteljes alakzatai. A jól ismert, vagy annak gondolt kulturális terek, máskor hétköznapi építmények idegen elemekkel egészülnek ki bennük. De nincs szó konfrontálódásról. Mintha a dolgok természetébe

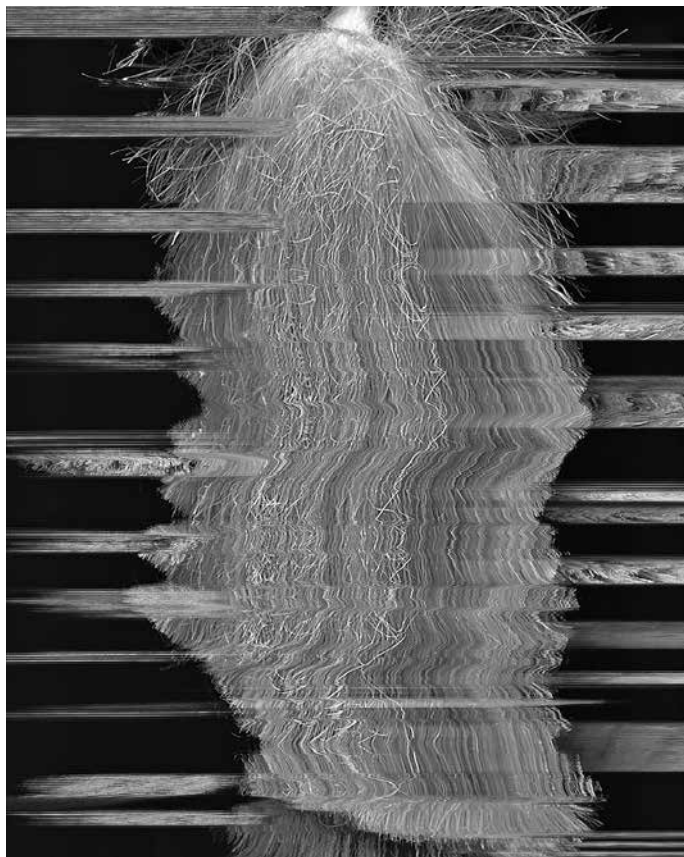
Regős Imre

lenne kódolva, hogy bármi megtörténhet, még az is, hogy angyal szál a sufni tetejére. Köszönjük neked, photoshop! A művek normális abszurditása azért kiált, hogy egyszer objektalapú installációkban is megvalósuljanak. A művésznő a kiállítás középpontjába került nagy méretű, elektrografikus tablója Bálint Endre előtt tiszteleg. Vajon Bálint dolgozott-e volna számítógéppel, fénymásolóval?

Pál Csabától sosem állt távol az ironia, önironia, önreflexió. És ezekben a kozmikus grafikákban is ezt érzékelem, meg azt, mi lehet viccesebb a világmindenségnél. A nagyobb foltok, felületek örvénylő mozgása, a teret benépesítő, apró grafikai elemek halmaza bájos és örömmel teli, mintha az egész művészettörténet ott pulzálna a munkákban kicsit összekuszálva de mégis összefoglalva. Pál Csaba egyszerre mestere a tradicionális és a digitális képkeltő technikáknak. A dizájn kiterjesztéséhez pedig ehhez feltétlenül szükség van.

Füben fában orvosság. Fában, égben, vízben üzenet. Pataki | 189
Tibor képegyüttese kapcsolódik Pézman Andrea munkáihoz, igaz, Patakinál a szemiotikai kérdések mellett a természet ténye

Gábor Enikő

is jelentős szerepet kér és a kap magának a munkákban. A természeti entitások könyvszerű tárgyakká lesznek. S mindez Pataki Tibor művészetében a legtermészetesebb dolgok egyike. Jó lenne, ha környezetünket újra megtanulnánk olvasni. Nyitott könyvek azok, tágas oldalakkal, a lapokon hosszú, ha nem is mindig könnyen értelmezhető mondatokkal.

Pézman Andrea szöveg-kép-tárgyai több olvasatot kínálnak a nézőnek. Márcsak azért is, mert a munkáiban rendkívül fontos a jel és jelentés viszonyának a problematikája. A jelhagyás természete, a szemiotikai vízió hol végtelenül egyszerű, hol pedig hosszú hermeneutikai vizsgálódásokat igényel. Ezt jelentik számomra Pézman fekete-fehér, bináris alapon megírt munkái. Olyan egyszerűek, mint az informatikát szolgáló kettes szám-

Pál Csaba

rendszer számkészlete, s még is jelzik az információbőség térben és időben végelláthatatlanságát a DNS-t megidéző spirál motívummal. Nem új a dolog: de valamiképpen rendezni, formálni kell az információhoz való viszonyunkat, míg nem késő.

Regős Imre munkáinak impulzív felületei elsődlegesen a negyvenes-ötvenes évek absztrakt expresszionizmusát, informel festészetét idézi meg a számomra. A markáns alapokra kalligrafikus formák, jelek, elemi gesztusok kerülnek, de inkább azt mondanám, a jelek, a gesztusok ott lebegnek a képi fundamentumok felett. A látvány tudatos művészi döntések következménye. Tudatos gesztus. Tudatos gesztus? Nincs is egyértelműbb dolog a paradoxonnál.

Hemrik László

50 KÉP – 50 GONDOLAT

Sárkány Győző: Bálványok bukása
Gaál Imre Galéria, Pesterzsébet
2017. november 8.

A reformáció 500. évfordulója alkalmából különösen izgalmas mű-együttest alkotott Sárkány Győző grafikusművész a Gaál Imre Galériában november 8-án megnyitott reprezentatív tárlathoz. A grafikai lapok léptéke (100×70 cm-es lemezlitográfia) jelentős szuggesztív erőt képvisel, s a látvány fekete-fehérben tartott vizuális képe egzakttságában is elegáns és ünnepléses. Bár a kiállítás a reformáció évfordulójához kapcsolódik, eltér a számos, elsősorban megidéző, illusztratív jellegű tárlattól mivel a reformáció gondolkörét kiterjesztve kultúrtörténeti-filozófiai kontextusba helyezi. Ezt jelzi már az is, hogy a projekt koncepciója szerint az 50 rajz mellé 50 gondolat (művészek, írók, tudósok, zenészek, stb. írásai) is társul, mintegy a képek „szellemi installációként”. De itt sem a szokványos kép – szöveg párosításokról van szó. Az írások nem egy adott kompozícióhoz készültek, – volt, aki nem is akarta előre megnézni a rajzokat – hanem a szerzők személyes véleményét, érzéseit, üzenetét közvetítő szellemi megnyilvánulások a reformáció kapcsán/ürügyén. A művész tehát nem törekedett arra, hogy Luthert vagy a korszak más ismert szereplőit, történéseit vizuálisan megidézze, vagy konkrét elméleteknek állítson emléket. A *Bálványok bukása* cím épp a korokon átívelő történelmi, művészeti, teológiai, filozófiai gondolkodásmódok, érzések és elképzelések folytonos küzdelmére, elmúlására, megújulására utal, ahol a stílus- és műidézetek, parafrázisok az egyidejűség megkérdőjelezhetetlen evidenciájában állnak előttünk. Mi inspirálta ezeket a kompozíciókat? Többségében a klasszikus antik, hellenisztikus szobrászat alkotásai fedezhetők fel a képeken, kiegészülve az ókortól napjainkig fellelhető plasztikákkal keletről és nyugatról egyaránt.

„...keveredés létezik csupán és átalakulása a keveredetteknek. Ugyanaz lesz haj, lomb s a madaraknak sűrű tolla és pikkely az erős tagokon.” (Empedoklész)

A művészettörténet nagy alkotásai a művész személyes értelmezése szerint jelennek meg, kapcsolódnak és válnak szét a sík papírlapokon. A kompozíciók sodrása folytonosan új pozícióba, más megvilágításba és összefüggésbe helyezi a grafikai motívumokká transzponált plasztikai idézeteket. A sorozatban kiemelt helyet kaptak a későbbi kultúrák fejlődésének forrásai, az antik

görög-római művészet alkotásai. A közismert, könnyedén meghatározható művek – a Három grácia, a Milói Vénusz, a Doryphoros, Augustus Prima-Porta-i szobra és Hadrianus császár szeretője, a szépség és a fiatalság ikonjává lett Antinoosz – megidézése mellett a két legfontosabb hellenisztikus mű együttes, a Laokoón szoborcsoport és a Pergamoni Zeusz oltár alakjai játszanak fontos szerepet Sárkány Győző grafikai lapjain. A Laokoón-csoport a konkrét történet ismerete nélkül, saját korától függetlenül is a kétségbeesett küzdelem, a haláltusa színönimájaként jelenik meg a sorozatban. A Berlinben őrzött, töredékességében is monumentális Pergamoni oltár a kompozíciók egyik kulcsdarabja. Az oltárfríz a maga túlfűtött, bizarr formai orgiájával, darabjaira törve, hiányosan is meghatározó inspirációt jelentett

a művész számára, nemcsak az egyes plasztikák, hanem a mű egészének karaktere miatt is, amely a sorozat szürrealisztikus képi világának alakításában is visszatükröződik. Az i.e. II. század első felében épült oltár lábzatát az istenek és a gigászok harcának története díszítette. A barokkosan dús, rendkívül érzékeny, kifejező domborműveken megjelenik Alcyoneus – a monda szerint Hérakles ellenfele a gigászok között –, Pallasz Athéné,

Zeusz és a szárnyas Niké figurája is, valamint kígyók, oroszlánok, lovak. Furcsa személyes szinkretizmus jegyében Sárkány György kompozícióin is feltűnik számos mitológiai lény, állat és antropomorf alak. E szirének, sellők, kentaurók, sárkányok, madarak, halak szimbólumként a világ legkülönbözőbb kultúráiban fellelhetők. (Kézenfekvő gondolatársításként utalhatunk itt a góti-

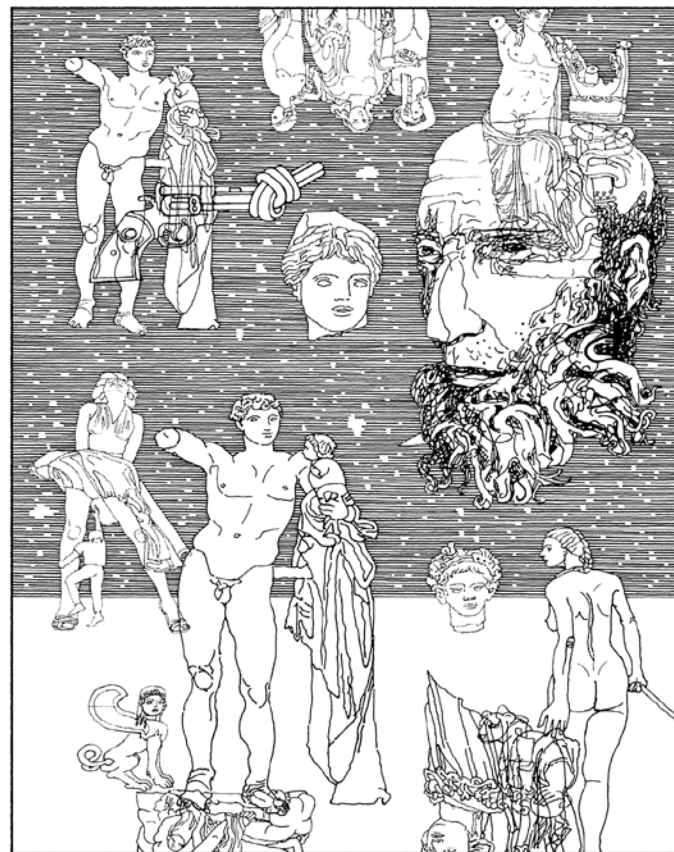
kus katedrálisok különleges lényekké összegyúrt figuráira is.) Nem véletlenül került a sorozat szereplői közé Ferenczy István Pásztorlánykája, és Stróbl Alajos Perseusa sem. Klasszikus figurális kialakításuk szervesen illeszkedik a művész által meghatározott formai láncolatba, ahogy a további parafrázisként megjelenő kortárs alkotások is, mint például Carl Fredrik Reuterswärd Non-violence című vagy Seward Johnson Forever Marilyn című munkájára. A csomóra kötött fegyver és a pop art közkedvelt figurája, a szex-ikonná vált Marilyn Monroe többféle léptékben, számos különböző kontextusban jelenik meg a sorozat képein. Az erotika nyugati és keleti felfogásmódjára is reflektál a művész, amikor Marilyn és az indiai Khadzsuráhói templom figuráit helyezi egymás mellé egy kompozícióban. A hindu templom szövevényes, egymásba forduló faragványrendszerének, építészeti elemeinek vizuális képe, az emberi alakok tömör, dinamikusan lüktető zárt rendbe foglalt egysége a mégoly különböző világlátású korai keresztény szarkofágokon és a reneszánsz domborműveken is érvényesül. Sárkány György grafikai lapjainak egy másik, szintén ehhez a buja formavilághoz kapcsolódó inspirálója Gustav Vigeland: Monolit című alkotása, amely az oslói Vigeland Park centrumában látható.

„És azonos(ként van) bennünk az élő és a holt, meg az éber és az alvó, meg az ifjú és az öreg: mert ezek átváltozva azok, és azok átváltozva ezek.” (Herakleitosz)

Ezen az egyetlen gránittömbből kifaragott alkotáson 121 emberi alak zsúfolódik össze, férfi és nő, fiatal és öreg az emberi lét különböző állomásait, élethelyzeteit reprezentálva a szerelemtől a halálig. A monolit felfelé kissé elvékonyodó emberoszlopa, a különféle kultúrák, civilizációk küzdelmeinek, apokaliptikus jellegű kifejezéseként többször is feltűnik az egyes kompozíciókon. Sárkány György grafikai sorozatának gondolatmenete, szerkezeti felépítése és az egyes elemek viszonya Herakleitosz és Empedoklész filozófiai látásmódját idézik. Mű-idézetei nem tekinthetők egy-egy alkotás pontos reprodukálásának, mert a rajzok formarendjében a megidézett művek folytonosan átalakulnak, új életre kelnek más-más tartalmakkal telítődnek. Minden egyes alkotás egyszerre inspiráció és szimbólum is a művész kezében. A térben megjelenő, a változó nézetek szerint eltérő fény – árnyék hatások között látható, s így szinte mindig más-más arcukat mutató plasztikák síkba fordításakor az eredetitől teljesen független forma variánsok keletkeznek. A konkrét műalkotások, motívumok mellett a sorozat másik alapvető kompo-

ziciószervező eleme az önmagában megjelenő vonal vagy firka-rendszer, mely a világ, a történelem és a művészet fejlődéstörténetének meghatározható és meghatározhatatlan jelenségeire fókuszál. A gesztusértékű firkákat, a véletlenszerű vonalhálókat, kaotikus rendszereket olykor körbefonják, magukba zárják és eltakarják az alattuk lévő formaidézeteket – úgy érezzük, mintha épp az átalakulás részesei lennénk. A súlyos szobrok lebegő, szinte transzparens testekként születnek újjá, majd halnak újabb firkává. A firkálas, a szaggatott vonalak egyben „érvénytelenítő” szerepet is játszanak, átírják a múltat és a jelenbe vetítik a műveket. Az egymás fölé rendeződő rétegekből nőnek ki az újabb alakzatok, majd takarásba kerülnek és visszahullnak egy másik vonalszövevénybe. A felület sötét világos kontrasztját, a kompozíció súlypontjait a satírozások sűrítése és szétterülése hozza létre. Olykor vastag kontúrozások jelölik ki a formák új helyét. A művész nem fektet hangsúlyt az átstrukturált művek keletkezési idejére, korára, helyére, alkotójára. Kozmikus távlatból, felülnézetből szemléli a történelem ívét, így a műidézetek, organikus firka-rendszerek a képek állandó jelzőiként értelmezhetők. A kompozíciók szerkezetéből adódó tér-idő semlegesség, a formák szabad áramlása a művek közötti kontinuitás érzetét kelti, s egyben teret enged a különféle asszociációk sokaságának is. Ugyanakkor Sárkány Győző művészi nyelvét fegyvermezetség, átgondolt, tiszta forma-alakítás jellemzi. A fekete-fehérben tartott tusrajzok állandó kísérője a sorozatnak szabályos ritmust kölcsönző, a csillagos égre és a víz hullámszerűségére is reflektáló sűrűn vonalkázott, egyes pontokon megszakadó rendszer, mely – olykor felül, máskor a kép alsó sávjában látható – egyfajta kozmikus háttérként is felfogható.

Tartalmi szempontból a mű-együttes közvetlen inspirálója két bibliai történet, az alkotó személyes megvilágításában. Dániel próféta könyvében olvasható Nabukodonozor álma az emberi történelem végéről. Ez a leírás és a János jelenések apokaliptikus látomása indította el a művész képzeletét és vetette fel számára – a reformáció kapcsán – az emberi történelem egészének és végkifejletének kérdéseit. Mindkét szövegrészben szerepel a tengerből kiemelkedő szörny/fenevad, a gonosz megtestesítője. A művész ezt a különös, több állatból gyúrt szörnyialakot a kultúrákat elsöprő birodalmi erőszak jelképeként is értelmezi, s egyetlen, a fej tetejéből kinövő szarv szimbolikus formájába sűríti. A szarv-forma nem csak a bibliai szövegek gyakori szereplője: a sumér papok fejedelmén is szarvakat láthatunk, de

szerepel a Mithras ábrázolásokon is, sőt a japán mitikus orosz-lánkutya fején is megtalálható. A *Bálványok bukása* lapjain azonban az állati erőt és a hatalmat ábrázoló kettős szarv helyett, csupán egyetlen egy szerepel. E motívum azonban mégsem a legendák titokzatos egyszarvújának rokona, hanem a művész individuális mitológiájának egyik karakteres jelképe. Sárkány Győzőnek a reformáció 500. évfordulójához készített grafikai sorozata az emberiség történetének intuitív átértelmezése: „Rajzaimon a vonalakkal megidézett végtelen tér eszménye és a formává lett anyag időről időre megújuló küzdelme zajlik. Keletkezés és elmúlás, öröm és gyötrelmek nyomán tűnnek fel a világtörténelem nagy korszakainak szereplői – hol színről színre, hol maszkok mögé rejtőzve. Múlt idők alkotásai lebegnek a kozmosz végtelen örvényeiben, egymásba fonódnak, távolodnak majd

újra visszatérnek a próféták által megjövendölt apokaliptikus haláltánc szereplőiként. Mindannyiunkat összeköt a korszakon átívelő kérdés: van-e értelme e folytonosan megújuló küzdelemnek, létezik-e az isteni gondviselés vagy fenséges céltalansággal halad a történelem a végkifejlet felé?”

A *Bálványok bukása* kiállítás képei és a külön teremben látható kép-szöveg profán ikonosztáz egy speciális Gesamtkunst-kísérletként arra figyelmeztet, hogy a reformáció a felelőség szabadságát és terhét is ránk ruházta. Múlt és jövő kapujába állított bennünket, hogy a művésszel együtt éber és tisztaszívű

198 | őrei legyünk jelenünknek.

D. Udvary Ildikó
művészettörténész

FEHÉR KÉPEK

Városi Galéria, Szigetszentmiklós,
2017. november 16. – december 7.

A Magyar Festők Társasága éppen 20 éve rendezett ugyanezzel a címmel – *FEHÉR KÉPEK* – kiállítást a régi budapesti Vigadó Galériában, s most megint meghirdette ezt a témát, amelynek gazdag lenyomatát láthattuk a szigetszentmiklói Városi Galériában.

Kováts Albert festőművész-elnök számolása szerint ezúttal 96 jelentkező 174 képe közül 66 képzőművész 73 műve kapott lehetőséget a megjelenésre, de végül is 63 alkotó 71 munkája került ki a zsúfolásig megtelt falakra.

Mindkét tárlathoz egy-egy nivós katalógus is készült, kitűnő bevezetőkkel. Nehéz is versenyre kelni velük. Az elsőhöz Sümegi György, a másodikhoz Szeifert Judit írt egy-egy átfogó tanulmányt a fehér szín objektív fizikai elméletéről és szubjektív észlelésű természetéről; esztétikai, morális és hitbéli aspektusairól; kultúrtörténeti, tehát bibliai, ó- és újszövetségi, alkímiai, néprajzi-népköltészeti beágyazottságairól, illetve szimbolikus jelentéstartalmairól; s nem utolsó sorban színelméleti és bölcséleti értelmezéseiről. És mit ne mondjunk, írtak a fehérités, a fényvel festés, átítatás, átszellemítés filozófiájának, már-már transzcendenciába fordulásáról is.

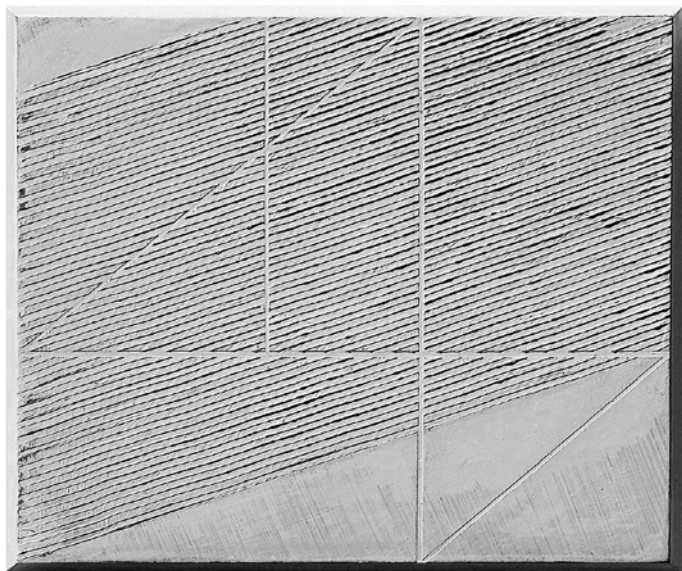
Sőt, Sümegi értekezett az isteni szféra felragyogtatásnak új jeruzsálemes, éteri természetéről – s bizonyítékként – e hitbéli, esetleg gnosztikus festésmód néhány megkerülhetetlen alkalmazójáról is, például Egry Józsefről (1883–1951), Veszelszky Béláról (1905–1977) és Tóth Menyhérről (1904–1980).

Persze minden képzőművésznek és interpretátornak megvolt, megvan, vagy meglehet a maga fehér fénykorszaka. Nekem is vannak az említettekén kívül még más kedvenceim, festőim és képeim ezen a téren. Erdős János rendkívül kifinomult, szofisztikált, a néprajz által ihletett „fehéren fehérrel” hosszú korszakát említhetném leginkább a ’70-es évekből. Vagy Cs. Nagy András (1927–2009) – egyetlen (?) – *Cseresznyevirágzás* című, monumentális méretű farostrá készült festményének Keletbe oltott biblikus és panteisztikus természetrajongását, hóziavaterszerű szíromörjögéses önkívületét idézhetném 1997-ből... S bizony élénken élnek emlékezetemben a tragikus halállal halt Gubis Mihály (1948–2006) szék-ember (zuhany) témájú képeinek „fehér” gyermektestei, ahol az egyetemes fehérséget mindig fel kellett áldoznia a „kárhozat”, a fájdalom, élő, anyagszerű szín-

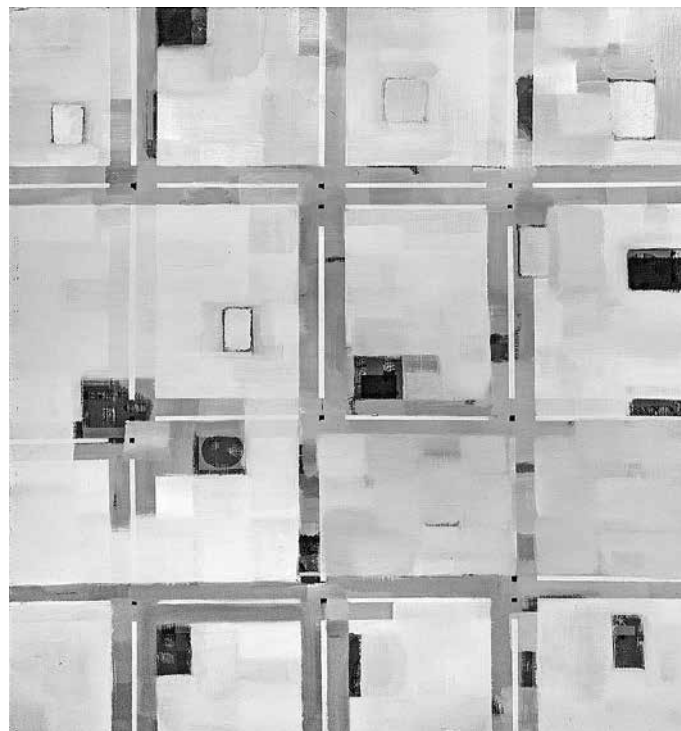
jelenségeiért: tudniillik fehéréit beszennyezte a föld sara, bár mindig is a szeretet teljességes, befogadó ragyogását vágyta.

Mennyivel más Kandinszkij (1966–1944) felfogása a fehérről, aki azt fejtegette *A szellemiség a művészetben* című, elméleti munkájában, hogy: „a fehéret gyakran nem is tekintik színnek (főként az impresszionisták hatására, akik szerint a természetben nincs fehér), az alaposabb elemzés viszont egy olyan világ szimbólumának tekinti, amelyből az összes színek materiális sajátosságai és szubsztanciái hiányoznak. Ez a világ olyan magasan van, hogy onnan semmiféle hang nem jut el hozzánk. (...) A fehér szín mélységes, abszolút hallgatásként hat a lélekre. (...) Nem élettelen, hanem lehetőségekkel teli hallgatás ez, olyan, amely egyik pillanatról a másikra értelemmel telítődhet. A fehér – a semmi, pontosabban az ifjú Semmi – a kezdetek előtti, a születés előtti Semmi.”

Erre természetesen Sümegi György is kitért kitűnő tanulmányában, no és arra is, hogy Tóth Menyhért számára – s bizonyításként feljegyzéseit idézte – „a fehér szín: Isten. A fehér szín MINDEN.” Sümegi szerint „Tóth művészetében – nem csak képletesen, valóságosan is – a fekete szénrajzoktól sajátosan egyéni megvilágosodáson, hittel művelt festői gyakorlaton át jutott el az összetett, az aládolgozott, rétegeken át fejlesztett, szinte

Hajdú László

Tóth Ferenc

mintázott domináns fehérig. Vagyis – nagyfokú egyszerűsítéssel – a sötétségtől, a feketétől a világosságig, a fehérig, a fényig.” Ez a festő belső megvilágosodása, megigazulása, megtisztulása, amelynek rokona Molnár Sándor „festő-jógája”.

Az új, a mostani katalógusban Szeifert Judit tovább bővíté-finomítja a szóban forgó „színtartomány” alacsonyabb és magasabb rendű tartalmait: „a fehér tehát az első és az utolsó szín, amellyel találkozunk, amely az egyik létformából a másikba való átmenetet segíti – a világra jövetelt és a földi létből való távozást egyaránt. A fehér, ahogy spirituális és transzcendens jelentése is mutatja, a festményeken szintén lehet meditatív elem, a csönd, a hallgatás jele – olyan, mint a szavak közötti szünetek a beszédben. Ahol megjelenik, ott nagyobb hangsúlyt kap a mondanivaló.

Valójában fehér a színe annak a felületnek, amely a fény teljes spektrumát változatlanul veri vissza. (...) Hétköznapi nyelven fehéret ad az összes szín keveréke (...) [ám] a fehér mindig

keverék szín, monokromatikus fehér színű fény nem létezik (...) minden képzőművész tudja, hogy számtalan fehér szín van.”

Erről tanúskodik ez a kiállítás is, ahol egyrészt a *festett fehérek*, másrészt az *anyag- és tárgyi fehérek*, harmadrészt a *ket-tő keveredései, kombinációi* építik, hozzák létre a képek három alaposztályát. Ezen belül persze mindenkinek megvan a maga bevált vagy próbára tett, netán kísérleti technikája, módszere, eljárása, festékfajtája, masszája, anyaga, vakolata, applikációja, hordozója, témája, mondanivalója, érzésvilága, humora, iróniája, programja vagy programnélkülisége, szintana, elmélete, ideológiája, gesztusa, kézjegye, ceruzája, vonalzója, vonókése, váza, struktúrája, folthatása, formavilága vagy formátlansága, homorúsága és/vagy domborúsága, szimmetriája vagy deformáltsága, visszatérő motívuma és jelképrendszere, felületkezelése, ecsethasználat, térbeli szövete és rétegződése, időfaktora, tapinthatósága vagy éteri monokrómja, előképe vagy kizárólagosan saját tapasztalata, újítása – már ami a fehér használatát és kombinatív tállását illeti.

Mindenesetre „a Biblia világában a fehér szín az ünnepeknek és az ember örvendetes megnyilvánulásainak kísérője. Az ártatlanságra, az örömrre, a tisztaságra emlékeztet; csodálatot kelt. A világosság és az élet színe, szemben a feketével, a sötétség, a gyász színével. (...) A fehér szín az Isten dicsőségében résztvevő menyei, vagy megdicsőült lények jele” – foglalja össze a *Biblikus teológiai szótár* címszava – és ettől a primordiális „emlékképtől”, tapasztalattól vagy hagyománytól e mégoly sziporkázóan személyes és anyagelvű tárlaton sem tudtuk elhatárolni, leválasztani magunkat. A Magyar Festők Társasága (a zsűfolság ellenére) ezúttal is egy rendkívül színvonalas tárlatot szervezett és rendezett választott helyszínén, s három – mondjuk ki bátran – egyenlő rangú díjat nyújtott át Darázs Józsefnek, Székács Zoltánnak és Tóth Ferencznek. A „felhozatal” azonban sokkal gazdagabb volt ennél. Én a magam részéről, ha tehettem volna Ásztai Csabát, Bánsági Tibor Vincét, Budaházi Tibort, Gáll Ádámot, Ganczaugh Miklóst, Györffy Sándort, Jarmeczky Istvánt, Karsch Manfrédot, Király Gábort, M. Novák Andrást, Németh Árpádot, Pataki Ferencet, Rautner Fritzet, Szegedi Csabát, Szöllösi Albertet, T. Horváth Évát, Vágó Magdát és Veres Ágotát is hasonló elismerésben részesítettem volna.

202 | Ez persze már egy örömködő agapé lett volna: a fehér fény szeretetlakomája!

Novotny Tihamér

**BEKEZDÉSEK A MŰHELY MŰVÉSZETI
EGYESÜLET KORTÁRS KÖLTÉSZET,
KORTÁRS GRAFIKA CÍMŰ KIÁLLÍTÁSHOZ**
Újpesti Kulturális Központ
2017. november 17. – december 10.

A képzőművészet, a zene és az irodalom (jelen esetben a költészet és a grafika) találkozása, egymásba-folyása, együttműködése, formai- és szellemi egymásba-hatolása, amint azt tudjuk: nem *új keletű*, de mindenképpen izgalmas és újabb műveket generáló, összetett alkotásokat teremtő folyamat. (Az itt bemutatkozó mű-

Damó István

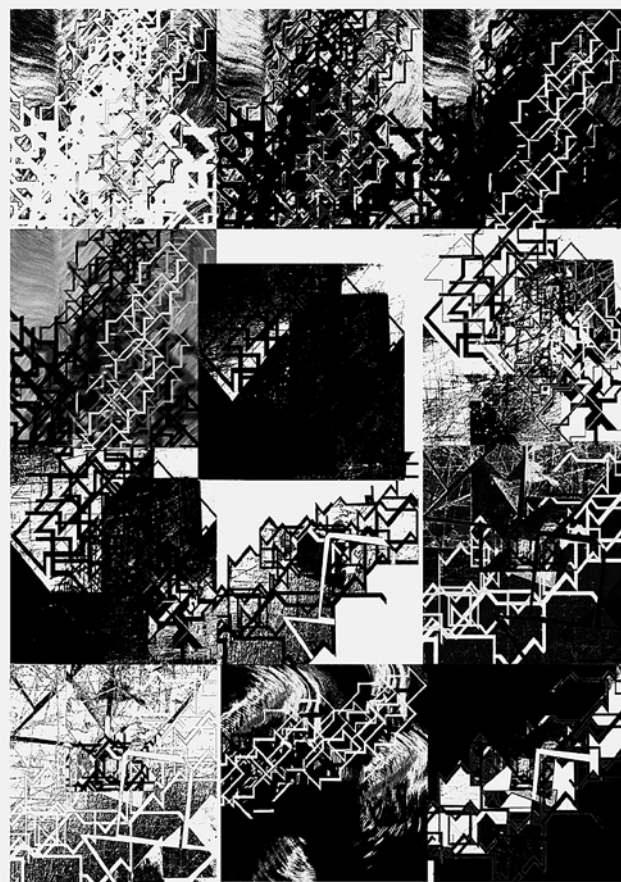
Miklós Árpád

Szikora Imre

vészek, az általuk kiválasztott költők egy-egy versének hatására: technikai kötöttségek nélkül, szabadon hoztak létre alkotásokat.) – Kezdődhetne így is egy átlagosnak ígérkező megnyitászöveg, ám a költő megrázkódik és meg-megnyíló dimenziókon, szférák medúza-állagú ablakain lát át, miközben alkotók és nézőművészek ábrándjaiba és nemesebb illúziókba tévedő látogatók agy-kéreg-járataiba is be-betekint, s a következőket látja, vetíti ki:

Önmagukba merülő elméletek izmusain túli, kilátásokon inneni, álmatlanságokban forgolódo, fél-álmoknak érzett, atavisztikusnak gondolt, archaikusnak definiált jelenetek, kollázs és montázs dinamikus tánca, belső performance-ok hangköltészeti tova-suttogása, animációs képkockákba rejtett rímek, mutánsok szelídítésének dokumentációinémafilmen, kevert lényekről, rém-látományokról szóló esettanulmányok, hermetikus-erotikus felolvasás-rítusok (tűz-, víz- és gázóra leolvasás orgiák: ködfoltok mögött zajló pajzán históriák), és mindezek fragmentumai... Önkívületi sejtések, szamizdat könyveket rágcsálókecskék,

Kántor József

Urbán Zsuzsanna

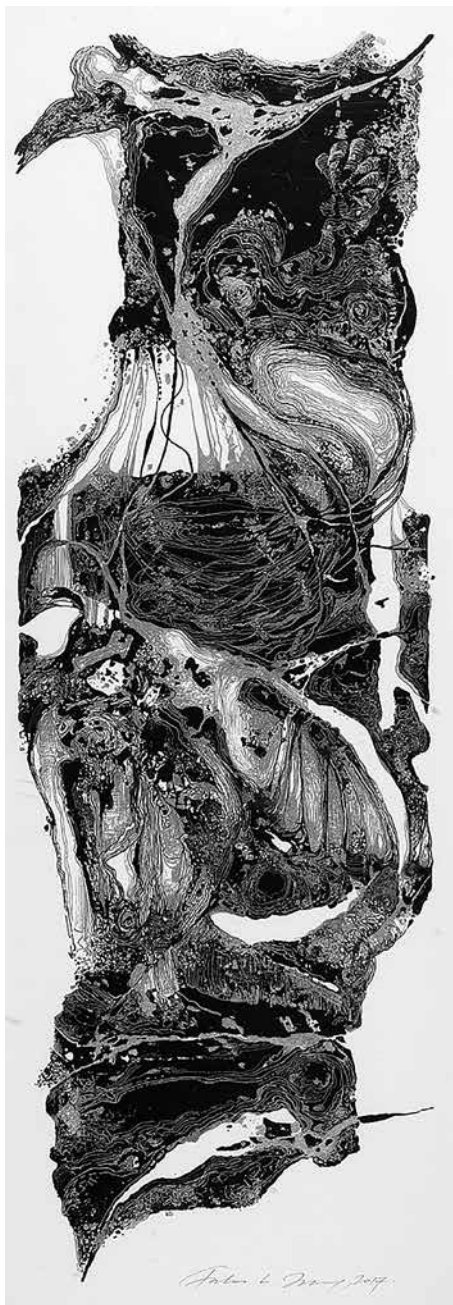
shungákat, selyemhernyó-szövettel befedett metszeteket csokolgató gésák, levélhulláss és kaszasuhogásssss, papiruszokkal páرزómitológiai lények, apokrifeket szavaló griffek, kódexekkel szeretkező (nem-létező) személyek találkozása (és fiktív imája, magánya) zajlik az egymásba nyíló tér-időben...

206 Egy rituálisan elgyötört, felismerhetetlenné lapozott, szét-tárt könyv-szárnyú, maszatos, angyalszerű jelenés vergődése kaszabolja le és zúzza össze egy megnyitóünnepség féltett

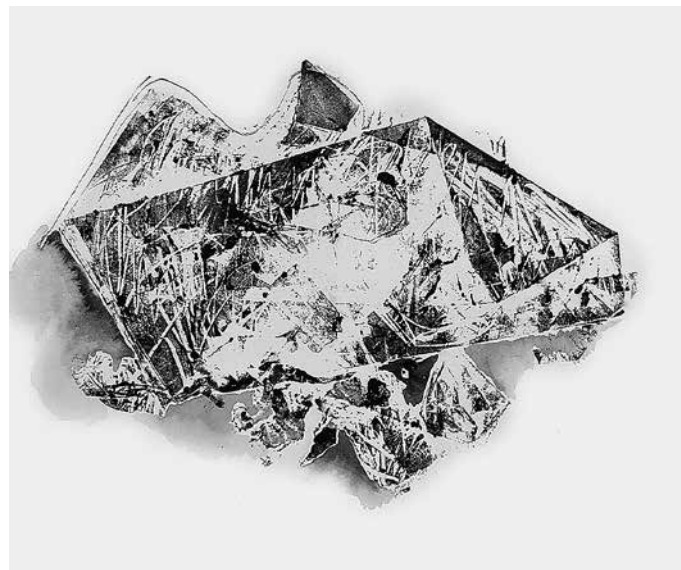

Lakatos Ervin

üvegpohár-gyűjteményét. Vércseppek, vérfröccs, és kristályos ájulások ceremóniája, atomjaira bomló gesztusok, sebeket okozó gondolat- és indulatforgácsok lassított művelete zajlik, rezonál, ámulatot, de mindinkább döbbenetet indukál, tovább, tovább, majd befelé zajlik és zajlik... A félig megnyúzott, könyv-szárnyú őrzöngő lényre bársonyos kényszerzubbonyt húznak, szö-**207**gekkel és üvegcserepekkel bélelt nagyestélyit... Apja achát, anyja brokát, nagypapai: barlang és szénkő, nagyanymjai: burok

Farkas L. Zsuzsa

Ugray Zsuzsa

és fény-kvarc, testvérei: hidegtű, zsiger, bonckés és mókusfakok, ő lehet a sérült „ötödik elem”, temperamentuma egyszerre: szangvinikus, kolerikus, melankolikus és flegmatikus (mellék-természete: vérlucscok és akvatinta...), ettől most mindenki megnyugszik, és folytatódhat a vetítés, alakulhat az előadás!

A lírikus absztrakt, a rézkarcokban lappangó, a grafit sercegésében hallgató, az agyvelő tintáiból nyert absztrahált „óda”, a kortárs szabad(kép)vers, az ön-ironizmus, a satirikus szatírizmus, a porózus prózaizmus, a szaturnikusabbkvázimiszticizmus, az ista-izmus, az ideológizmus, az anti-logisztikus logosz-izmus, az anti-izmus, a mint(h)a-izmus, és nem utolsó sorban a *Hibaizmus* jelenléte (az esetlegességek in-diszkrét bája és azok sok-rétegű jelentés-áramlása), a javítások által kibontakozott továbblépések óhajta, a megújulás (esetenként filozofikus) vágya: művészeti tettlegességekre determinálja az arra alkalmasakat, a kiválasztottakat, a társadalmi elvárásoktól eltévelyedetteket, az odaadásban, az érdekek nélküli feloldásokban folyamatosan tevékenykedőket, a képzetársításokban rokonságokat találó kép(zelet)alkotó, időtlen világokban is meg-

Intermezzo:

Valaki: *Aludt, magához méltatlan módon...*

Képlékeny elméjében idegen nők bokalánca csengett...
A gyökerek alól: zord égtájokról lovak vágtaztak felé,
s ő, legbelül: üveggolyókat görgetett ernyedte ereiben,
melyek karmos csőröktől tépázva csapták légtérbe a vért...

Aludt, míg örült örvények tépték le karját és fülét,
s csatakos gyomrában szöges-lepkék: csillagként robbantak szét.

Aludt, halotthoz méltatlan módon...

*

Valaki: *Ébredt, szinte arctalan módon...*

Szemei: a szája mellé, csontos
gödrökbe gurultak... Hajlékony
orra a fül felé nyúlott folyton,
s lilás ajkai mögött puha fogak
(mint aprónyi, olvadt gumibogarak)
mocorogtak...

Ébredt, szinte arctalan módon,
s miként a híg, plasztikus álom,
vonásai:
szerte-folytak...

--

Sodródó korunkat „hideg médiumok” uralják. Tulajdonságuk, hogy alacsony szintű képfelbontásokkal operálnak, el nem készült termékeket, félbehagyott alakzatokat mutogatnak, fontosnak álcázott adatok kaotikus egymásutániságát villantják fel, a nézőt teljesen megfosztva a szellemi összefüggések és átjárások világától...

210 | Ám, a műalkotások párbeszédre adnak lehetőséget, az egymással intim viszonyokat kialakító műfajok jó esetekben (és ez leginkább a kísérleti, kortárs művek jellemzője): alkotók, nézők, és más műfajok felé is nyitott műként, átadó és befogadó energiaforrásként sugároznak, mondhatni: *viselkednek*... Szillogizmusok helyett, a *beszédmód*: aforizmákkal operál. – „Az aforizmák

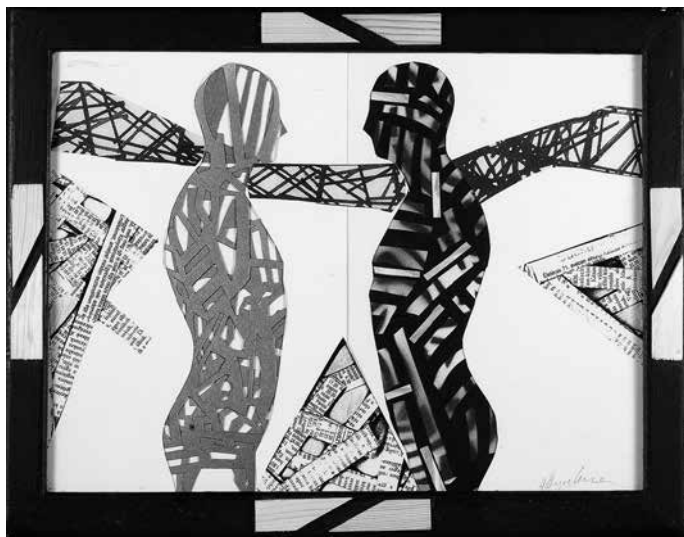
Mészáros Mariann

befejezetlenek, ezért hát mélységes együttgondolkodást igényelnek.” – Idéztük itt Umberto Eco szavait, aki pedig McLuhan*-t idézi meg, mégpedig éppen 50 évvel ezelőtt, 1967-ben írt esszéjében: *A cogitointerruptus*-ban. (*Az új középkor*, Európa Könyvkiadó, 1992.)

--

Magányos nő piheg az ágyban. Rajtahamvas dombvidék a lihegő takaró. Könyvek és deszkaszilánkok közt fekete kandúr dorom-

* Herbert Marshall McLuhan(1911-1980) kanadai tudós, filozófus, irodalomtanár és irodalomkritikus, rétor és kommunikáció-teoretikus. Egyik fő műve: *A Gutenberg-galaxis*, avagy a tipográfiai ember létrejötte. *Az írás-olvasás-rajzolás használatában az emberiség a kéziratos kultúrára jellemző hallási-tapintási érzékeléstől a tipografikus szöveg hatására elmozdult a vizuális értelmezés felé, végső soron „nézni” is külön meg kell (meg kellene) tanulni...* 211

A. Varga Imre

bol egyes-egyedül, és elmenni kedve nem lesz soha, innét, e romos és rendetlen sötét várkastélyból, nem lesz soha.

Férfi a cellában ücsörög, majd „rágondol”. Odakint az utca sáros, de fénylő a renyhe esővíztől. A képzelet szürke és sikamlós, és már *nem igaz* manapság. És, és... Piros a lámpa a nappali sötétben. (*Kondor Keserű! Kondor Béla után szabadon...*)

A költő ismét megrázkódik... Most egy monumentális holográfia belsejében találja magát, áttetsző, szinte asztrális testével átjár az üveglapokon, miközben a fénytörések általi egyidejűségek és a töredékességeiben is részlet-gazdag jelenségek, anatómiai-fizikai csodák sokaságát, összeilleszthetetlennek tűnő világait érzékeli.

William Blake, Francisco de Goya, majd Kondor Béla egyegy alkotása mosódik össze a jelenlegi kiállítás kiemelkedően szenzibilis darabjaival, majd a reneszánsztól a kubizmusig, az altamirai barlangrajzoktól a dadaizmusig: minden mű egyetlen, a termeket, az épületeket, az utcákat, a városokat kinövő, hatalmas műalkotássá lényegül, mindannyinkat bekebelezve... Képvázlat és káprázat együtt érik egyetemessé, melynek számlálhatatlan ablakai a továbbgondolások távlataira nyílnak, nyílnak és

212 nyílnak, akár e kiállítás képei: folyamatosan (meg)nyílnak!

Nagy Zopán

VALÓDI TÖRTÉNESEK FÉMBEN

Kovács Géza kiállítása a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület szervezésében, Halászy Károly Művelődési Ház, Alsónémedi, 2017. december 2. – 2018. január 5.

Izgalmas és sokatmondó cím egy különleges tárlatnak! A metaforikus elnevezés meghatározza a művek anyagát és célját is, hiszen a fémek passzivitása Kovács Géza keze által dinamizmussá alakul, kézzel fogható – valódi – történéssé.

Az önálló használati értékkel rendelkező, organikus létre utaló vastárgyak új értelmet és jelentést kapnak a marosvásárhelyi születésű, gépészmérnöki múlttal rendelkező alkotó keze által – egyben elnevezésük által is. Ugyanis a címadás aktusa – legyen szó akár tárlatcímekről, vagy még inkább műalkotások címeiről – szorosan összefügg a művész ars poeticájával is, nehez szétválasztani a kettőt.

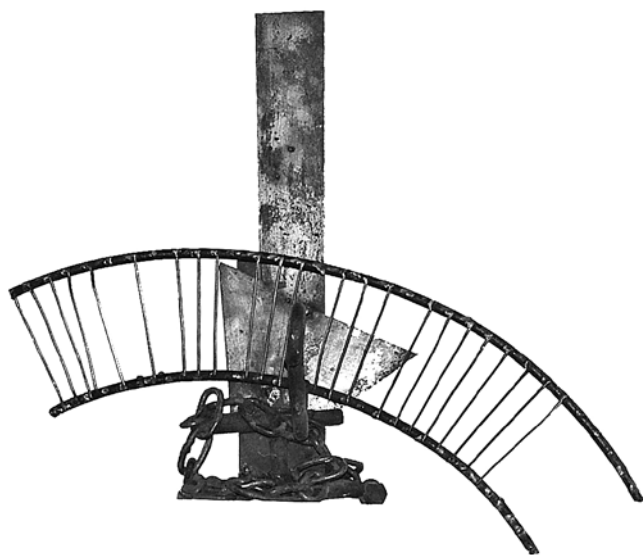
A cím a művek számára egyfajta vezérszó, amely egy meghatározott jelentéstartományon belül mozgatja a művet: szűkítheti, tágíthatja értelmezési lehetőségeit. A neves orosz, absztrakt festő, Vaszilij Kandinszkij szavaival „a művésznek mondanía kell valamit, feladata nem a forma birtoklása, hanem e formának a tartalomhoz igazítása”, ezáltal a műalkotás tartalmi, formai és jelentésbeli hármas egységének megvalósulásában a műcím nagy jelentőséggel bírhat.

A nyelvi képződmények és a hozzárendelt vizuális világ között sokféle kapcsolat alakul ki, így a fogalmak és a műalkotások közötti viszonyrendszer és kapcsolati hálózat egyik fontos szegmense a műalkotások címe. Minél telítettebb a fogalom, annál több olvasata/értelmezési lehetősége van, ha címként használják. A cím kiterjeszti az észlelt műalkotás információtartalmát, irányt ad a befogadási műveletnek, módosíthatja a műről kialakítandó képzetet, vagyis körülhatárolja az alkotás fogalmilag meghatározott értelmezhetőségi tartományát.

A címek különbözőek: vannak találók és kevésbé lényeglátók, konkrétak és elvontak. Janus-arcúnak is nevezhetők: egyik arcuk a műre néz, a másik a nézőre – ha a cím együtt nézi a művet és a befogadót is egy magasabb szempontból, akkor teljesíti küldetését. A művek értelmezéséhez a cím megközelítési szempont, külső nézőpont, fókuszpont, bár „maguk a művek is gondolati és érzéki inspirációkat adnak: asszociatív fogalmi forrásvidékeket nyitnak meg a befogadó előtt” (Wehner Tibor).

A „mű-egész” viszony önvalójában is teljes: a cím nem ennek kiegészítése, mankó a tartalomhoz, hanem egy vetület, amely akár a mű részévé is válhat: az alkotó műbeli valósága csak befogadója által teljesedik ki. Művészetfilozófiai kérdés, hogy a vizuális percepció hogyan kapcsolódik a befogadó kognitív működéséhez, vagyis hogy a néző hogyan képes értelmezni a látottakat.

Kell-e cím egyáltalán egy műnek? Elsőként ez a kérdés merül fel, hiszen egy képzőművészeti alkotáson minden rajta van, amit a művész láttatni akart: a formák, a színek, az anyagok. Szokták is mondani, hogy rossz az a mű, amit magyarázni kell. Vagy a cím esetleg csak útmutató; az első lépés azon az ösvényen, amely elvisz a vizuális katarzishoz? Ez megközelítés kérdése: ahány alkotó, annyi lehetőség. Vannak művészek, akiknek a címadás szinte ugyanolyan fontos, mint maga a műalkotás. A laikus nézők gyakran adnak olyan visszajelzést, hogy feltétlenül szükségük van a cím kínálta fogódzóra, mert önmaguktól nem mernek próbálkozni a „mit is látok” megválaszolásával. Pedig az élmény a sajátjuk: képszerűen fogalmazva a művész csak meglök a címével egy ingát. Kovács Géza így mesélt saját címadási tapasztalatairól: „Eleinte nem is akartam címet adni a műveimnek, mert arra gondoltam, hogy ez behatárolja őket, később a nézőkkel való beszélgetések döbbsentettek rá arra, hogy a cím egyfajta szellemi

hidat is képezhet a néző és a mű között. Elindíthat a befogadóban egy olyan gondolatmenetet, amire ő esetleg soha sem gondolt volna. Sokan később örömmel újságolták, hogy sikerült nekik felfedezni azt, amit a cím mondott nekik arról a műről, ami előtt addig tanácstalanul álltak.”

Kovács Géza ezen a kiállításon szereplő alkotásainak – zömében rövid, 1-2 szavas – címei feszültségeket, megpróbáltatásokat, nehézségeket tükröznek, egyben dinamizmust is, mint például a *Szabadulni vágyó*, *Kiáltás*, *Siklás*, *Kitörés*, *Fejlődés*, *Rohan az idő*. Melankóliát és beletörődést sugall a *Kikönyökölve*, *Letaposva*, *Dilemmában*, *Bánatos*; történetiséget hordoz a *Vikingek hagyatéka*, a *Magyar Szent* és *A Nap birodalma*; filozofikus tartalmat pedig *A szónok védelme*, a *Szerencse zárja*, a *Nyers önirónia*, vagy éppen a nagyon találó *Virtuális harmónia*.

Milyen a jó cím? Többen gyakorlatiasan közelítik meg ezt az elméleti indíttatású kérdést, mivel kézenfekvőbb okok is szük-

séggé tehetik a műveknek történő címadást. Egy mű sokféle megfordul, miután kikerül a műteremből, és megtalálja végleges helyét: kiállításokon, kereskedőknél, műgyűjtőknél, ahol könnyen elkeveredhet, ha nincs beazonosítva a címe által: erre szolgál a cím az alkotás „személyi igazolványaként”. „A tökéletesen absztrakt mű is megkövetelheti, hogy elolvassuk a címét, csak ezután engedi meg, hogy minden zamatát megízleljük. Címre mindenképpen szükség van ahhoz, hogy azonosíthassuk a műveket a beszélgetés és a kutatómunka során, de egyáltalán nem szükségszerű, hogy maga a művész legyen a cím adója” – olvashatjuk Michael Butor *A szavak a festészetben* című könyvében.

A címeknek számos forrásuk lehet az alkotók személyiségétől függően; van, aki elsősorban saját fantáziáját használja a címadásában, de vannak, akik más műfajokból emelnek át címeket, hogy azok a műalkotással kapcsolódva egy újabb kontextusba kerüljenek. Időrendiségét tekintve van, akinél egyszerre születik meg a cím a művel, de az alkotások legtöbbször elkészültük előtt vagy után kapnak címet. Egy-egy szófordulat, kifejezés vizuális formákba öntésének vágya is megmozgathatja az alkotói fantáziát, főleg, ha megrendelésről van szó, vagy adott témával kapcsolatos munkát kell létrehozni egy tematikus kiállításra.

Hogyan vélekedik maga Kovács Géza a jó címről? Szerinte a címek kitalálása is alkotó folyamat, tele tépelődésekkel és bizonytalansággal, amíg meg nem nyugszik az ember, hogy jó címet adott a művének. „Ha jó és igaz a cím, akkor az vonzóvá tudja tenni a műhöz való közeledésünket. A címadás nem is olyan könnyű feladat, ha az ember felelősen gondolkodik, és meg is akarja találni azt a szót, amely tömören jellemzi művének üzenetét, ezért olyan fontos, hogy az találó legyen.”

Úgy érzem, joggal mondhatjuk, hogy ez teljes mértékben sikerült az alkotónak: címeivel méltán támasztja alá vizuális mondanivalóját, támpontot nyújtva az absztrakt művek befogadásával küszködő közönségének. Az elmúlt évtizedekben a művész számos hazai és nemzetközi, egyéni és csoportos kiállításon való szereplése, valamint rangos állami kitüntetései is bizonyítják közönsége szeretetét, valamint szakmai elismertességét. Ezek tudatában kérem, fogadják szeretettel Kovács Géza 125. egyéni kiállítását, és kívánom, hogy találják meg a művek

216 – Önök számára legfontosabb – értelmét!

Sztrákos Eszter

CSILLAGKÖZI MIGRÁNSOK

Magyar Elektrográfiai Társaság: Geminidák – Adventi Csillaghullás című kiállítása
2017. december 9. – 2018. január 16.

Egy évvel ezelőtt is itt álltam, az adventi és napforduló hívószóra összeállított kiállítás megnyitóján. Akkor azt a címet adtam megnyitó beszédemnek, hogy *Éjszakai repülés*. E mostani kiállításnak is adhatnám az *Éjszakai repülés 2.* nevet, mert folytatódik a repülés, most geminidák, meteorrajok, üstökösök, hullócsillagok közelednek felénk. Csillagközi migránsok.

A mai tematika: *Geminidák – Adventi csillaghullás*.

A Geminidák egy meteorraj, amely minden év decemberében jelenik meg. Nevét onnan kapta, hogy az Ikrék csillagkép (latinul: *Gemini*) felől indulnak. Ezek a meteorok fényesebbek az átlagnál, és december közepe táján, advent idején láthatók a legnagyobb számban.

A Voyager-program keretében a NASA két űrszondát (ezek is gemini, tehát ikrek) állított pályára. Mindkét űrszonda központi műszeregységének oldalára alumíniumtokba zárt, nagyméretű arany hanglemezt erősítettek, amelyen képek mellett zenét és beszédet is tároltak. Az emberi beszédnél kívül felvették a delfinek hangját, a szél süvöltését stb., de helyszűke miatt jelentős

Sós Evelin, Sándor Edit, Németh-Kassa Gábor

Detvay Jenő, Kántor József, Szöllőssy Enikő

művészeti alkotások bemutatása elmaradt. Sic itur ad astra? Vagy maradjunk a Földön? Nem maradunk. Most a kiállítók művein keresztül tekintünk az égboltra, milyennek is látják ők a csillaghullást, adventet.

A negyvenhat itt bemutatkozó művész már az alkotások címében is kozmikus utazásra csábít bennünket, nézőket. A *gemin* szó a leggyakoribb: *Geminidák* több mint fél tucat kiállítónál szerepel, de van *Csillagrobbanás*, *Csillagpálya*, vagyis *Égenjáró*, vagy inkább *Égi vándor*, majd *Csillaghullás* és *Hulló csillagok*, *Csillagpor*, és *Adventi csillag*, *Szerencsecsillag*, és mi is *Csillagnézőkké* válunk.

A művészek túlnyomó többségben absztrakt formában dolgozták fel a tematikát. Fekete lyukon, féregjáraton egy másik

Horkay István, Németh-Kassa Gábor

dimenzióba lépünk, ismeretlen világban találjuk magunkat, senki sem tudja, milyen káosz és rend uralkodik ott. A korunkat jellemző számítógép-alaplap is feltűnik, már nincs szó, ezen keresztül kommunikálunk. Látjuk a konkrét és a sejtelmesség kettősét, miközben az entrópia törvénye alapján a rendszerek, alrendszerek az egyensúly felé törekednek. Bomlás és építkezés, az anyag formáinak folytonos változása, stabilitás és instabilitás során új bolygók, galaxisok születnek és halnak el. A betlehemi csillag motívum több változatban tűnik fel, nagyon távoliként, áttetszően, éterien, mégis ragyogóan, de megjelenik groteszk formában is, glóriával, nem vörös csillag, ami már kifakult.

Herendi Péter, Ruzsa Dénes

Néhányan a természeti jelenség oldaláról közelítenek a témához, csillagok tükröződnek talán a fagy birodalmában, majd a táj és az univerzum kettősége úgy hat, mintha a csillagos ég alattunk lenne, másik alkotáson kőfal és ablak nélküli kőház az üstökös égbolt kísérteties látványa, minden kihalt.

Az adventnek már önmagában van egy spirituális jelentése, a várakozásé, a reményé, a megváltásé, a racionalitáson túl vagyunk, belső sugallatra hagyatkozhatunk, hogy mi vár ránk, milyen lesz a jövőnk. *Eljövete!*? Ebben a világban sok minden lehetséges, megváltoznak az ismert törvények, a fent és a lent, mintha egyik térből a másik térbe lépnénk át, keressük a helyünket a világban, *Égi vándorok*ként, ezek a spirituális jelenségek lélekkapaszkodók is, önmagunkba, másokba és istenbe. Spirál

fordul, belefürödik a messzeségbe, ahol útkereszteződés, fénykereszt villan. Gyakori a páros kép megjelenítése, néha fej fej mellett, kis eltolódással, mintha isten uja mutatna a földre.

A figurális ábrázolás is jelen van, nemegyszer parafrázis formájában, visszautalás egy korábbi ikonikus műre, ez is időutazás, de itt a földön, összekapcsolódik múlt és jelen, mi is része és részesei vagyunk ennek a csillaghullásnak és születésnek. *Több fényt* akarunk.

A káosz a rend különös formája, átláthatatlan, de mégis szeretnénk átlátni. *Idegen koordináták* sejtetik a jövőt. Élhető helyet is keresünk, megvetni lábunkat a Holdon, a Marson, valamikor, most még magunk *Privát bolygója* vagyunk.

A csillaghullás körforgás, körjárat is, új és újabb rajok jönnek-mennek. A csillagok se örök életűek, minket is figyelmeztetnek létünk végességére. A geminidák migránsok is, nincs otthonuk, mindig úton vannak. Ahogy az egyik képen is látjuk az emberek vándorlását. A hullócsillagok információt hoznak az űrből, és néha új, addig ismeretlen anyagot is, új élet keletkezésének misztikumát.

A csillagjelenségek és a művészek által hozzájuk kapcsolódó színek és formák látványosak, sőt kápráztatóak. Nincs állókép, mindegyikben ott a mozgás, a változás ígérete. Meg is mozdulnak a kivetítőn, mintha az eget kémlelnénk, ablak nyílik az univerzumra, szédületes forgás, átalakulás, rendszerek állnak össze és bomlanak, a zene is magával ragadó. A változatos megjelenítés ellenére egységes egészzé kovácsolódott a látvány, a tér-idő megjelenítése.

Az elektrográfia új dimenzióit ismerjük meg a művészek alkotásaiban, video-installációiban. Fényírás és fényírók, szöveg nélkül, csak a címekben a fény szó: *Fényesés, Fénytörések, Shining, Égi fények, Fényév távolság, Több fényt*. És ne ez legyen utolsó szavunk, mint állítólag Goethének.

A kiállított fényobjektnek nincs szükségük címre, felteszik a pontot az i-re, *Meteorfényben*. Valamennyi alkotást fénynyel írták, és nem csak szimbolikusan. Gyűjtsanak bennünk is fényt, nem csak advent idején. A csillaghullás útját követjük, keressük ikerpárunkat, betlehemi csillagokkal száguldanánk. Mi is szeretnénk utat mutatni. Szeretjük az éjszakai repülést, a csillaghullást, fölfele nézünk, távolra, fürkésző szemekkel.

220 | Talán mégsem vagyunk egyedül az univerzumban.

Abafáy-Deák Csillag

ÖNARCKÉP VÁLTOZATOK

Győrffy Sándor kiállítása, Art9 Galéria, Budapest, 2017. december. 19. – 2018. január 5.

A nők általában „én” mondattal szokták kezdeni megnyilvánulásait, ezt most meg fogom tenni, mert szeretném, ha értenék, hogy én mit keresek Győrffy Sándor mellett. Úgy történt, hogy a gyönyörű Pannon dombokon születünk mind a ketten, és a sors egy gimnáziumba terelt bennünket. Egy évfolyamon érettségiztünk, de istenigazából negyven évvel később derült ki egy filozófiai körben, amikor Sándor – mondanám úgy egy igazi férfi – mindenre emlékezett, hogy én hogyan néztem ki

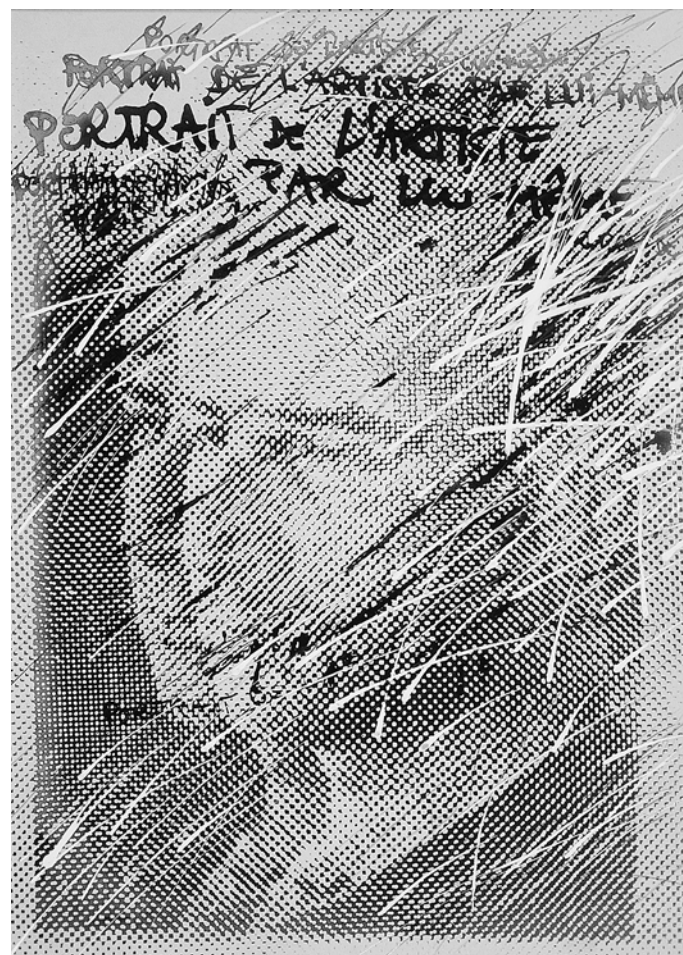

kis koromban, és nekem is úgy tűnt akkor, hogy én is emlékszem rá, sőt olyannyira minthogyha már óvodába is együtt jártunk volna.

Egy kicsit távolabbról indulnék, az önarckép, vagy egyáltalán általában ehhez a műfajhoz, és eszembe jutott a XX. század egyik jelentős német fizikusa, Weizsäcker, akinek a cekkerében én találtam egy idevágó gondolatot, mégpedig azt – érdemes lenne ezt megjegyezni, külön kurzusokat lehetne róla vezetni – ami így hangzik: A fizikus nem tudja, mi az anyag, a nyelvész nem tudja, mi a nyelv, a pszichológus nem tudja, mi a lélek. Innét én folytatom: az antropológusnak fogalma sincs arról, ki az ember. Ebből adódóan van egy kifürkészhetetlen titok, ezzel tudnám magyarázni, hogy többek között Györffy Sándor is felteszi ezt a kérdést: ki vagyok én? Nagyon változatos válaszokat próbál adni erre a kérdésre. De természetesen a kérdés ebben az esetben is megválaszolhatatlan. A másik fontos információ, hogy ez a képanyag ahogy én ezt először megnéztem – lehet ilyet mondani? –, még az ifjú korunkhoz kötődik, amikor Györffy Sándor, aki fantasztikus kezdősebességgel rendelkezett, és megállíthatatlan és elszánt, és nagyon szeret a főfolyamban lenni, nagy izgatottsággal élte át a nyolcvanas éveket, amikor a homokra épített beton szocialista erődítmények is meginogtak. Mi történt Györffy Sándorral ebben az időben? Ha fel tudnám

222 idézni a meghívón lévő képet, az nagyon jellegzetes, ahogy ő elszántan elindul bármilyen irányba, de akkor még az irány Nyugat-Európa volt. A fotó, ami rögzít egy állapotot, ezt nagyon

szerencsésen rögzítette, mert nézzék meg, hogy Györffy Sándornak gyönyörű formatervezetten meg van kötözve, vagy be van kötözve a feje. Nagyon érdekes az inge is, ha valaki a szocializmusban, a nyolcvanas években volt olyan bátor, hogy nem gombolta be, hanem olyan lazán megjelent a nagyvilágban, és van egy olyan kéztartása, amivel tiltakozik is, meg keresi is a kijáratot. Erről a képről még annyit mondanék önöknek, hogy a nagy változások, nagy remények, nagy eszmék korszakában Györffy Sándor sem biztos, hogy tisztában volt azzal, nem akkor van a nagy probléma, amikor az ember úgy tudja, hogy a Káinok kívül vannak, meg a kötelet kívülről rakják rám, hanem a probléma

akkor kezdődik, amikor vírusfertőzöttek leszünk, és nem tudjuk, hogy az agyunk, a szívünk és a lelkünk hogyan van megkötözve. Még az is eszembe jutott erről a kéztartásról, hogy jelzem, ne nyúljatok hozzá, ez lehet ország, város, kinek ahogy tetszik, de ugyanakkor van ebben egy tétova útkeresés is.

A nagy titokhoz, hogy ki vagyok én: Győrffy Sándor egy merész ember, már a nyolcvanas években, amikor csak engedéllyel lehetett fénymásolni, és akkor ellenőrizték is, hogy az ember mit másol, remek módon kitalálta, hogyan lehet sokszorosítani önmagát, és ennek különféle variációit csinálta meg. A divatra szeretnék kitérni, az önismeretnek van egy olyan szintje, amikor az ember odaáll a tükör elé, és kidugja a nyelvét, és elhúzogatja a száját és vagy önmagát vagy a szomszédait ijesztgeti vele. De ez a grimasz, hogy mire jó az arcom, vagy mit lehet vele csinálni, előhívott belőlem még egy élményt, ezt szeretném felolvasni, a grimaszokról szól. Jan Kott lengyel esztétától idézek, lengyelek mindig mindenütt. Jan Kott A lehetetlen színház vége című könyvében találtam rá ezekre a sorokra: „1942 telén a megszállt Varsóban egy fiatal színésznő meghívott egy reggelig tartó fogadásra. Hajnaltájt furcsa hangok ütötték meg a fületem a szomszéd szobából. Résnyire nyitottam, és bekukucskáltam az ajtón: két, egymással szemben térdepelő fiatalembert pillantottam meg. Fejüket a padlóba verték, majd pedig: egy, kettő, három! Fölemeltek a fejüket, és a legundorítóbb pófákat vágva csúfolták egymást. Grimasz-párbajt vívtak, az ellenség teljes megsemmisítéséig, addig a grimaszig, amelyre már nincs ellen-grimasz. Minden arckifejezés megengedett: személyes, intim és szexuális, hivatalos, politikai és ideológiai, állami és történelmi arckifejezések. A szüzlány és a pederasza arckifejezése, az ifjú férj arckifejezése, Churchill arckifejezése, Hitler arckifejezése, az Atya arckifejezése, a Király arckifejezése és az Úristen arckifejezése. Már nem emlékszem, volt-e válasz az Úristen arckifejezésére. Kivilágosodott, és elmehettem.”

Azonkívül, hogy Sándor nagy színész, még fel kell idézzek egy nagyon-nagyon régi mítoszt, amivel Győrffy Sándor remekül kísérletezett, ez az androgün történet, amit nem tudok eléggé hangsúlyozni, hogy nem azonos a hermafroditával, aki egy biológiai baki, az androgün pedig az az emberi teljesség, amit egy európai ember nem igazán tudott megélni, most már esélye sincs
 224 | arra, hogy megélje, az istenigazából a minden emberben lévő férfi és nő egyensúlyát jelenti. Ezt azért mondom, mert amikor majd látják Sándornak azt a sorozatát, ahol ő egyszerű ruhákkal,

de átmegy az androgünből nem andro-ba, hanem gүн-be, ezt remekül csinálja. Erről ennyit szeretnék mondani, merem remélni, hogy Győrffy Sándor még mindig egyensúlyban van ezekkel a játékaival.

Saját könyvemből szeretnék idézni, amit Sándor önarcképei előhívtak bennem. Amikor elérkeztem ahhoz a képhez, ahol Sándornak, vagy a férfinak, vagy akárkinek eltűnt a feje, a változatosság kedvéért Viktor Jerofejev idézetet szeretnék ahhoz a képhez felolvasni: „A férfi szabadságból, becsületből, túlfellett önértetből és érzésekből áll. Az oroszoktól az elsőt elvették, a második elveszett, a harmadik kihalt, a negyedik – poshadt málnaszörp. A férfi helyén megjelenő formátlan képződmény háromrétegű. Felül van az ember, alul a pasas, középen az öszszipréselt férj.”

Van itt még egy mítosz: néhány nap múlva beérkezünk az éj mélysötétjébe, vagy a mély éj legmélyebb sötétjébe, és ehhez a keresztény kultúrkörön kívüli még ősbibb nagyon furcsa mítoszok tartoznak, ezt röviden úgy tudnám összefoglalni, hogy – a sötétség a mély-mély nagyon sötétségében – ezt meg kell élni ahhoz, hogy a fény megszülessen. Sándor kiállításának megnyitóját azzal a gondolattal zárnám, hogy az életnek a legnehezebb része, hogy az embernek ne önarckép változatai legyenek, hanem megtalálja a saját személyiségének a magját. Ez nagyon nehéz feladat, én ehhez önöknek és Sándornak is kívánok minden jót egy középkori imával: Megjárnod a néptelen völgyet, megjárnod magadnak kell, más meg nem járja helyetted, légy
 225 | egyé magaddal.

Mayer Erzsébet

MAGYAR KÖNYVILLUSZTRÁCIÓS BIENNÁLÉ/TRIENNÁLÉ TERVEZETE 2018. január 14.

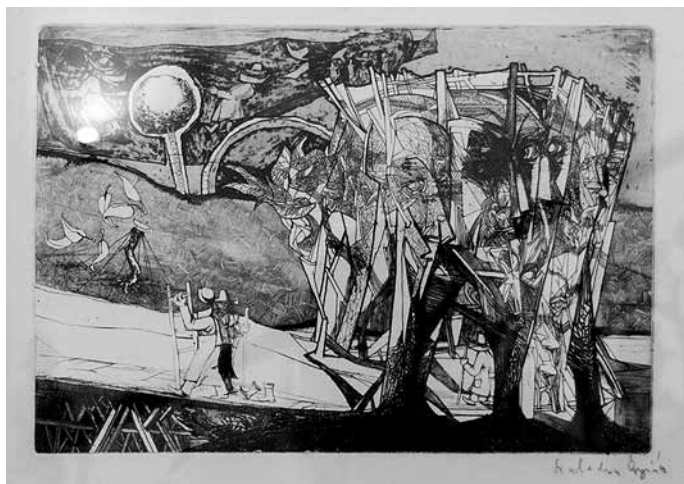
A rendezvény indokai

A magyar irodalmi könyvillusztrációnak igen komoly hagyományai vannak, a műfaj évszázadok óta része a művészi grafikának. A szöveget kísérő vagy azzal egyenrangú kép a könyvben olyan szintér, mely hagyományosan a kortárs grafika és a közönség kapcsolatát biztosította. A könyvpiac rendszerváltást követő átrendeződésében a megjelenésében minőségi könyvkiadás és a művészi könyvillusztráció egyaránt háttérbe szorult. Időközben felnőtt egy olvasó generáció, amely számára már ismeretlen a kvalitásos könyvillusztráció fogalma.

Pedig az illusztrált könyv visszaszorulása közel sem törvényszerű, nem magyarázható a vásárlók közömbösségével, hiszen napjaink vizuális környezetét épp a kép-szöveg egysége, a képek primátusa jellemzi. Meggyőződésünk szerint napjaink szépirodalmi és tudományos kötetekben újra helye lenne a szöveghez kapcsolódó művészi grafikának.

A rendezvény célja

Elsődleges célunk a nívós hazai könyvillusztráció felélesztése, ösztönzése, a terület szakmai fórumának megteremtése. Szeretnénk megjelenést teremteni az irodalmi illusztrációban tehet-

Szabados Árpád

séges grafikusművészek számára és szakmai nyilvánosságot biztosítani az e téren jelentkező kiadói kísérleteknek. Ily módon közvetíteni alkotók, kiadók és a közönség között. Irodalmi (szöveges) inspirációra született képzőművészeti alkotásokat várunk tehát, olyan egységes műsorozatot, amely nyomtatott vagy elektronikus formában közlésre alkalmas. Rendezvényünk *nem* gyermekkönyv-illusztrációra koncentrálna (hiszen annak az Aranyvackor révén van képviselője).

Hasonló jellegű rendezvények világszerte

Magyarországon több grafikai biennálé (triennálé) is működik: Miskolci Sokszorosított Grafikai Triennálé; Salgótarjáni Rajzművészeti Triennálé; Békéscsabai Országos Tervezőgrafikai Biennálé. Azonban ezek mindegyikének csupán periférikus szereplője az illusztráció. Emellett egyetlen grafikai biennálé székhelye sem főváros. Ezzel szemben Európa- és világszerte számos, kifejezetten illusztrációs biennálé működik nagy sikerrel. Többségük az elmúlt két évtizedben, az ezredforduló képek-könyv-konjunktúrája kapcsán jött létre. A környező országokban a legrangosabb a pozsonyi nemzetközi gyermekkönyves seregszemle, de újabb rendezvények vannak Horvátországban és Szlovéniában is. Utóbbi profiljában az általunk tervezett szoros közeli rokona.

Néhány példa: Tallin, Illustrations Triennale; Illustratie Biennale, Nederland; Illustrarte, Lizsazon; Illustrationsbiennale (Bibiana), Danmark; Biennial of Illustration, Bratislava (BIB); Croatian Biennale of Illustration; Biennial of Slovene Book Illustration; Illustrative, The Biennale of Illustration c Graphic Art, Berlin; V&A Illustration Awards, London stb.

Ezek tanulmányozása, tapasztalatainak megismerése számunkra is irányadó lehet. A legtöbb külföldi, hasonló rendezvény fesztivál hangulatú ünnepe a nívós irodalomnak és képzőművészetnek.

Az előkészítés menete

A pályázat pontos és részletes feltételeinek megfogalmazása egy szakmai kerekasztal révén jönne létre. Ebben az alkotói, kiadói, történészi és múzeumi oldal, valamint a grafikai szakmai szervezetek egyaránt képviseltetnék magukat. Ennek előfeltétele azonban az intézményi támogatás (jelen esetben a Petőfi Irodalmi Múzeum támogatása), amelytől azt reméljük, hogy a vállalkozást felvállalva

- pályázná a rendezvény anyagi támogatására
- infrastrukturális háttérrel biztosítaná annak előkészítéséhez és lebonyolításához (szervezése, előkészítési munkák, zsűrizés, döntős munkák kiállítása, díjátadás)

Előzetes pályázati elképzelések

- Nyitott, szabad beadásos pályázat (Magyarországon élő vagy határon túli magyar alkotók számára. A budapesti rendezvény idővel nemzetközivé is válhatna, de a „próbaidőben” a hazai alkotók és könyvkiadás ösztönzése lenne a legfőbb hivatása.)
- Pályázati kategóriák:
  - fikciós (irodalmi vers, próza)
  - nem fikciós (szaktudományos illusztráció)
- Külön kategóriát alkotnának a nyomtatásban már megjelent kötetek és a tervek (esetleg az illusztrált e-könyv)
- Lenne kötött téma (a pályázat évét követő esztendő irodalmi évfordulós alkotóinak művei közül, ami a kiadókat megjelenésre ösztönözhetné; sőt maguk a kiadók is hirdethetnének pályázatot egy-egy mű illusztrálására)
- Pályázni bármely nyomdai kivitelezésre alkalmas (legalább 3 részből álló) képsorozattal lehetne

Az értékelés kategóriái

Az értékelés során külön lehetne kezelni

- a különféle irodalmi műfajokat (legjobb vers, novella, regény-illusztráció)
- klasszikus és kortárs, külföldi és magyar műveket
- szöveg nélküli képeskönyveket

Az értékelés szempontrendszere

Fontos lenne, hogy a szakmai zsűri alapos indokokkal, kidolgozott szempontrendszer szerint hozza meg döntését. Ebben az esztétikai, kortárs művészeti szempontok mellett a szövegreferencia kiépítettségének mértéke és módja is szerepet kapna. A bírálatok nyilvánossá tétele a kiadókat és olvasókat is segítené a tájékozódásban, hogy melyek az ezredforduló korszerű könyvillusztrációs trendjei, esztétikai elvárásai.

Díjazás

228 A kiemelt díjazottak kiadói szerződésekre kaphatnának ígéretet. (Az Aranyvackor esetében ez működőképesnek bizonyult.) Emellett a szakmai szervezetek is ajánlhatnának fel pénzdíjakat.

illusztráció

Lehetséges együttműködő szervezetek

- Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete (MKKE)
- Magyar Grafikusművészek Szövetsége (MGSZ)
- Magyar Illusztrátorok Társasága (MIT)
- Fiatal Írók Szövetsége (FISZ)
- Fiatal Képzőművészek Stúdiója (FKSE)
- Magyar Grafikai Triennálék (Miskolc, Salgótarján, Eger)
- Magyar Képzőművészeti Egyetem
- Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Időpont

A rendezvény idejét ideális lenne a tavaszi Nemzetközi Könyvfesztivál vagy a nyári Ünnepi Könyvhét és Gyermekkönyvnapok idejéhez igazítani. Az első, legkorábbi rendezvény ideje: 2019.

Kísérő rendezvények

- kamara-kiállítás a magyar könyvillusztráció egy-egy nagymesterének
- illusztráció-történeti szakmai konferencia
- népszerűsítő előadás-sorozat a magyar illusztrációművészet klasszikusairól
- gyakorlott mesterek által vezetett illusztrációs workshopok
- lehetőség kiadókkal való konzultációra, találkozásra
- grafika-technikai bemutatók
- a pályázatra meghirdetett irodalmi művekről is (különösen az aktuális évfordulóhoz köthető kategóriánál) hangozhatnak el előadások, segítő a grafikus tájékozódást, előismeretek megszerzését

Anyagi források

- nevezési díj kérhető (diákoktól, hallgatóktól kedvezményes)
- a kiállításra beválogatott művek nyomtatása (az alkotóra is hárrítható)
- zsűri és kísérő rendezvények résztvevőinek tiszteletdíja
- kiállítás installálása
- reklám
- díjak (remélhetőleg felajánlásokból megoldható)

Az előzetes terv kidolgozásában részt vettek Dr. Varga Emőke (Szegedi Tudományegyetem docense) és Dr. Pálfi György László (Moholy-Nagy Egyetem docense).

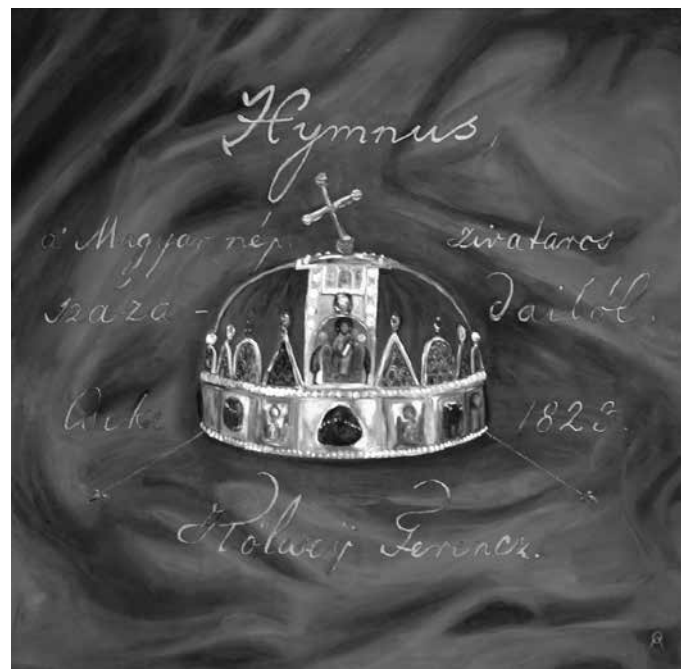
A jelen koncepció kidolgozója:

Dr. Révész Emese, művészettörténész
Magyar Képzőművészeti Egyetem docense

HIMNUSZ

Orgoványi Anikó kiállítása a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület szervezésében, Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár, Kecskemét, 2018. január 19–27.

Sok olyan művész-asszonynak, magyar nagyasszonynak kellene lenni, mint Orgoványi Anikó. (A szózatos Vörösmarty idejében voltak is, akik szültk és újjászültk, avatták és buzdították, majd temették és dicsőítették a '48-as forradalmi ifjak nemzedékét...) Anikó földink, bácskai (bácsalmási), de alighanem – nomen est omen – a rejtélyes orgoványi jegenye-fényviharok is áthatják elmélyült (derűs és titokérzékeny) lelkületét. Nem sorolom képzettségeit, megvan az életrajzokban, interneten.

Képzőművészeti képzés főiskolán, pedagógiai képzés egyetemen, Egerben, Pécsen (jobbfélekes mű-látásmódja révén volt képes a Himnuszt, Kölcsey kézírását eme képsorozaton reprodukálni-modellálni), széleskörű univerzalitásra törő verseskönyvek sora, karének a szentendrei kórusban stb. Merthogy

Anikó jó ideje Pomázon és Szentendrén lakozik, a Klissza-dombi Madonna s a Vajda Lajos Stúdió árnyékában-sugárzásában. Személyesen a legnagyobb, a leghitelesebb mester, Barcsay Jenő avatta be őt az absztraktba oltott szimbolizmus originális technikájába. S itt – e példamutató, szívhez szóló Himnusz-sorozat bevezetőjében – szólnunk kell a Magyar Kultúra, közelebbről az Alföld és Városunk kultúrájának jelen állapotáról. Egyrészt: sohase volt olyan élénk, kutakvó és eredményes múlt-feltárásunk (a ki-en-gari-sumértól a királyi szkítaig-szakáig, a székely hun-kun hungaruszig, a pártásan-pártolt pártuson át az avatag-avatott avarig), mint mostanság. Másrészt: az ellenállás, a meddő, de dühítő áskálódás, hümmögető semmibevevés is felerősödött az utóbbi évtizedekben. A Szent Koronát akadémikusnak puffasztott hazaárulók lesajnálva, tákolmányoknak titulálják.

Gátlástalanul szétszaggatják a hosszú évezredek óta egységes szkíta nemzetet, megtagadva a hajdan még ellenségeink által is elismert-vallott testvéri egységet hunokkal-avarokkal.

232 Még mindig nem hervadt le az aljasul hőzöngő vigyor áltudósaink orcájáról, midőn lekicsinylően szittyáztak bennünket. Holott az újmódi régészetnek köszönhetően az utóbbi évtizedekben is

százával kerültek elő szkíta őseink hiteles ereklyéi e táj rejtelmes földjéből. (S vajon mennyit őriz még utódaink számára az éppen Festő-Hegedüs úkeim által birtokolt kecskeméti téglabányák és fürdők övezete?) Ezekbe a mélyrétegekbe hatol be Orgoványi Anikó allegorikusan egységes képsorozata.

Külön esztétikai értekezés tárgya lehetne a festmények szín-formavilága. Itt, ez esetben olyan, mint a jó kormányzás és az egészség. Fel se tűnik, annyira tapintatosan és jótékonyan illeszkedik. 4 alapszíne: fekete-vörös, ezüst-arany. Az első kettő az ünnepélyes méltóság, gyász és öröm antinómiája. A fekete gyász és ünnepélyesség, a vörös öröm és vértanúság. A nemesfémek az égi romolhatatlan gazdagság, de a veszélyeztetettség, az irigy gonoszság kihívásainak megtestesítői is. Nos, pontosan erről szól Himnuszunk, történelmünk, táltosi (nesztoriánus, manicheus) kereszténységünk.

Ahogy a hamvadó vagy éledő parazsak lángja és szénkor-ma. Kölcseyvel párhuzamosan Széchenyi is hol nagyon ifjúnak s életképesen virulónak látta-láttatta nemzetünket, hol – magába omolt összerokadtan – vénségében, nyomorultul. Maradjunk annyiban: a magyar örökifjúan vén, mint a jó tüzes óbor. Vagy mint García Lorca spanyol duendéje (80 éves táncos!). Ezt a zsarátnoki ihletettséget, hegy-völgy egyszer fent, egyszer lent, hullámvasutas örömteli örületét pazar pompával, hédészi ornamentikával és enigmatikus ikonográfiával oldja meg a művész. Lobogó háttér-drapériája nem hangulatfestő kiegészítés, hanem szerves alkateleme a megidézett parafrázisoknak. Noha szimpatikus szerénységgel háttérbe húzódva teret adnak ősmúltunk zseniális relikviáinak – önmagukban is történelem-értelmező kész képzőművészeti művek.

Ehhez a komplex nemzeteléshez és nemzetföltéshez kívánok Önöknek is erőt, egészséget a Magyar Kultúra Napján.

Turai Gábor Kamil

MOLNÁR PÉTER KIÁLLÍTÁSÁRA

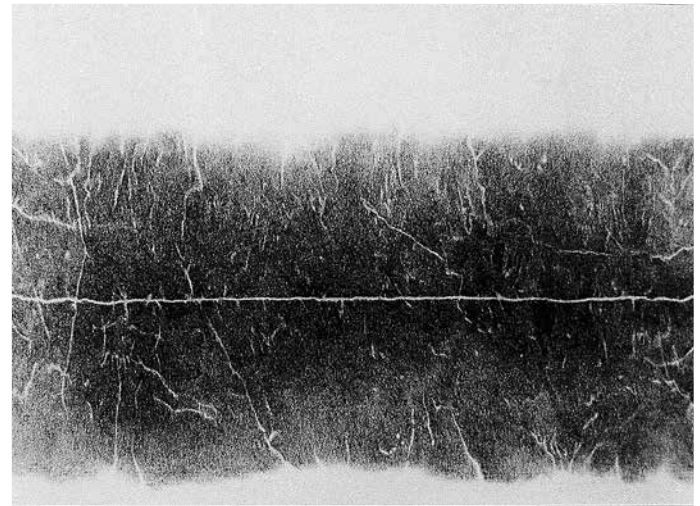
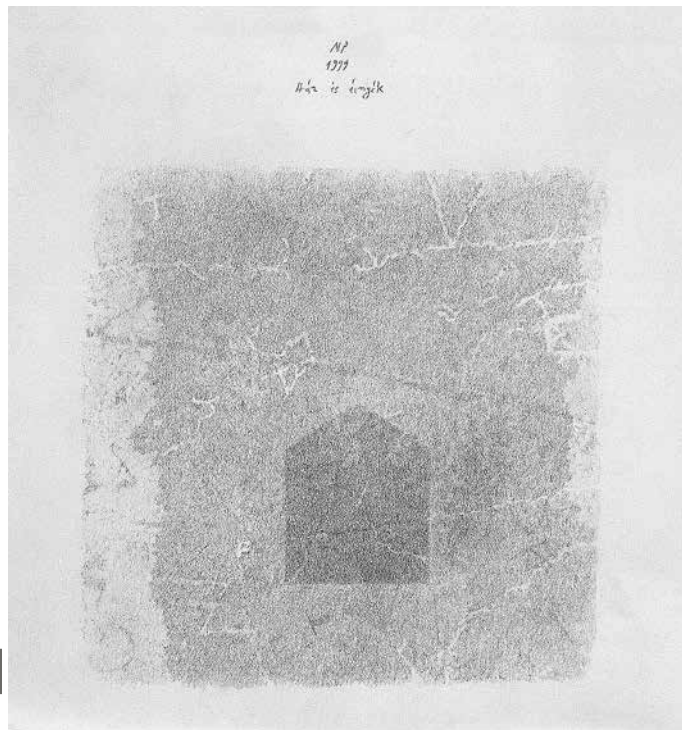
Kecskemét, Agóra, 2018. február 15.

„De ez a kiállítás nem olyan, mint az eddigi Molnár Péter tárlatok.” Ez egy születésnapi összegzés. „Molnár Péter 75.” M. P. Mester: Betű és kép találkozása, azaz vizitáció a kavicsok, kövek birodalmában.

Az itt megtekinthető alkotások 50 év munkásságát prezentálják. Nem könnyű Molnár Pétert rábeszélni egy önálló tárlatra, mert: talán, mégis, mégse, lehetséges, esetleg, nem valószínű, meggondolandó – a leggyakoribb válasz.

De mégis itt van ez a születésnap. És itt van, megszületett ez a retrospektív bemutató is. Leonardo, mikor elkészült a Mona Lisával, így szólt: „Szeresse, aki látja!” Hát kérem, szeressék ezeket a képeket! Molnár Péter munkái szerények, csendesek, meditatívak, elmélyülten befelé fordulóak. Képebe zárt költemények.

Titkosírásra emlékeztető mikroszkópikus méretű betűket, pontthalmazokat, vissza-visszatérő jeleket, házakat, csigákat, hol-

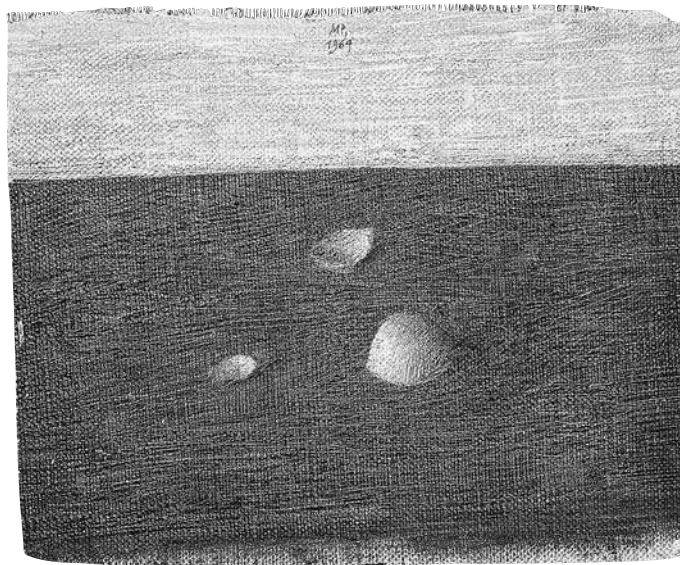

dakat, s talán a leggyakrabban, a szinte már állandósult jelképévé vált formát, a sienai főtér motívumát, – amely szerelemszimbólunként is felfogható – fedezhetjük fel festményein, grafikáin egyaránt. Ezek a piciny, apró jelek, mint archaizáló fakturaképző elemek, mint csendes fohászok hívogatnak bennünket. Mintha azt mondogatnák: „Gyere ide, lépj közelebb, csak úgy láthatsz meg engem igazán!”

Molnár Pétert valójában az olvashatatlan, a reprodukálhatatlan, a befejezhetetlen és az abszurd érdekli. Kifejezetten örül, ha rosszul, homályosan fotózzák le a grafikáját, mert így titkosabb marad a kép. Láthatatlan, mint egy titkos kert, amibe igazán ő maga sem mer belépni, mert ha megtenné, megtörne a varázslat. Rejtőzködés, eltűnés – csendes elmélyültség jellemzi életét és művészetét egyaránt.

Aki ismeri Pétert, az tudja, ő nem hétköznapi ember, ő más-kepp észleli a világot. A lelke olyan tiszta, mint egy gyermeké, akinek még mindig fülébe cseng Jutka nővére hangja: „Szép ez a rajz, Petikém!” Most is úgy rajzol, mint akkor, mert lelkében gyermek maradt, akinek a zsebében üveggolyók vannak, aki nézi, hogy nő a fű – sőt, le is rajzolja –, akinek a kedvenc könyve a Micimackó, aki óvatosan lépdél, nehogy eltaposson egy hangyát, aki bocsánatot kér a lepkétől, ha éppen nekirepül.

Molnár Péter képei lassan érlelődnek, formálódnak. Gyakran évek, évtizedek alatt születnek meg. Visszakaparja, átfesti, újra kezdi, átalakítja műveit. Minden kis vonal megfontoltan

kerül a végső helyére. Sorra sort, betűre betűt, nap nap után, óráról órára, újra meg újra, amíg csak fény van. Megszállottan, már-már abszurd módon ragaszkodik a végső, általa megálmódott tökéletes harmónijához, ami művészetének lényegét jelenti.

Köveket, kavicsokat rajzol: épít mint ahogy a gyermekek legóból várat konstruálnak. Ez az építkező szellemiség nem véletlen, hiszen azt látta egész életében örök példaképeitől, építész-mérnök édesapjától és Jóska testvérétől. Szinte eszköztelenül dolgozik. Munkasztalán 4-5 ceruza, egy-két ecset és egyetlen rajz, ami éppen elindult útjára. Kedves barátja, Mészáros Zsolt, ugyanazt a rajzot látván fél év múlva, meglepődve mondta szomszédjának: „Te Imre, ez a rajz most kevesebb, mint amit 6 hónappal ezelőtt láttam.” Molnár Péternél másképp halad az idő. Nem a kész mű, nem a befejezettség, hanem a hozzá vezető út az, ami igazán érdekes. Alkotói módszere rokon a Zen buddhista szerzetesekével, akik a homokból készített mandalákat a szertartás végén elfújják. Péter olyan „dobozokat” rajzol, amelyben – mint a Kis hercegben – legfelül ott van a bárány, de csak kevesen láthatják, mert „ami igazán fontos, az a szemnek láthatatlan.” Minden a szívében van. Molnár Péter lételeme az alkotás. Lefényképez a szemével mindent, a tavaszi napsütést, az ősze boruló fák levelein megcsillanó vízcseppeket, piaci asztalok kopott léceit, a rozsdás, fületlen bögre ürességét. Mindent elraktároz, megőriz,

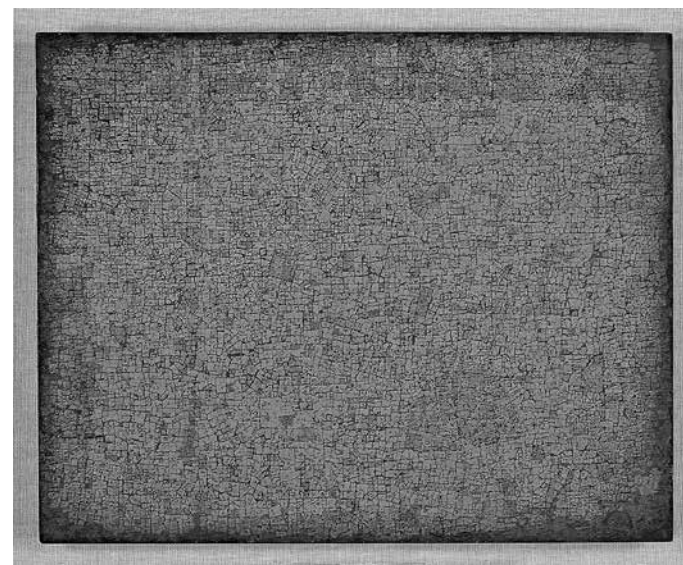
és abból lesz majd egy vonal, egy szín. Törtfehér papír, halvány, rejtőzködő formák, betűk, kavicsok, utak, rések, házak, fõterek, kövek, ösvények, búvópatakok, partok végeláthatatlan labirintusai. A lét pillanatnyiságán tûnõdve bolyong közöttünk Molnár Péter immár 75 éve. „És ragyog a boldogságtól!” 16 évesen már érezte, tudta, hogy õ festõ lesz. Ma is az!

Hogyan írhatnánk le Molnár Péter képi valóságát? Lírikus absztrakció, minimál-art, melankolikus betû-kép mantra, olvashatatlan hieroglifák, filozófikus szövegtöredékek, írott táj-csendéletek, ritmikus faktúraszõttes, jellabirintus. Ki mit lát bennük. Tessék nézelõdni! Örvénylõ, repülõ madarak? Bezárt házukból kiszabaduló, útjukat keresgélõ mítikus öslények? Víz után sóvárgó szfinxek? Egy sosem volt, sosem lesz vágyálmvilág?

Molnár Péter megígérte, hogy nem hal meg. S reméljük, hogy ez így is lesz, hiszen még sok, meg nem rajzolt kép van a fejében. S mint tudjuk, igen lassan dolgozik. De ha mégis úgy dönt, hogy leteszi az ecsetet – úgy 100 év múlva –, nem hal meg, hanem fogja magát, és egy kissé tétova mozdulattal belesétál a mûvébe, amit éppen fest.

Ott lesz, és ott van minden egyes ecsetvonásban!
Isten éltesse a születésnapodon, kedves Péter!

Szolláth Katalin

KÉT-KÉPEK

*Tóth Ferencz Húzom a csíkot című tárlata
Byart (Galéria IX.), Budapest,
2018. február 22. – március 12.*

Rendhagyó, hogy az alkotó úgy lásson munkához: már előre, eleve tudja: a rendre azonos kiterjedésű felületen két képet szükséges létrehozni. Ugyanis a gondosan megfestett elsőnek, vagy alapképnek, a felület nagyobbik hányadának elkerülhetetlen az annullálódása. Az esztétikai minőségekkel jellemezhető, így az esztétikai tapasztalás lehetőségét hordozó, annak kitett eredeti kompozíció semmivé lesz, mint kompozíció. Csaknem maradéktalanul. Alkotóján kívül talán soha-senki sem láthatja. Mert kizárólag így születhet meg a második, paradox módon a törlés táján értelmezett gesztusai révén, noha maradnak felfüggesztett részletek, felnyitott kicsiny ablakok, sávok, törésvonalak.

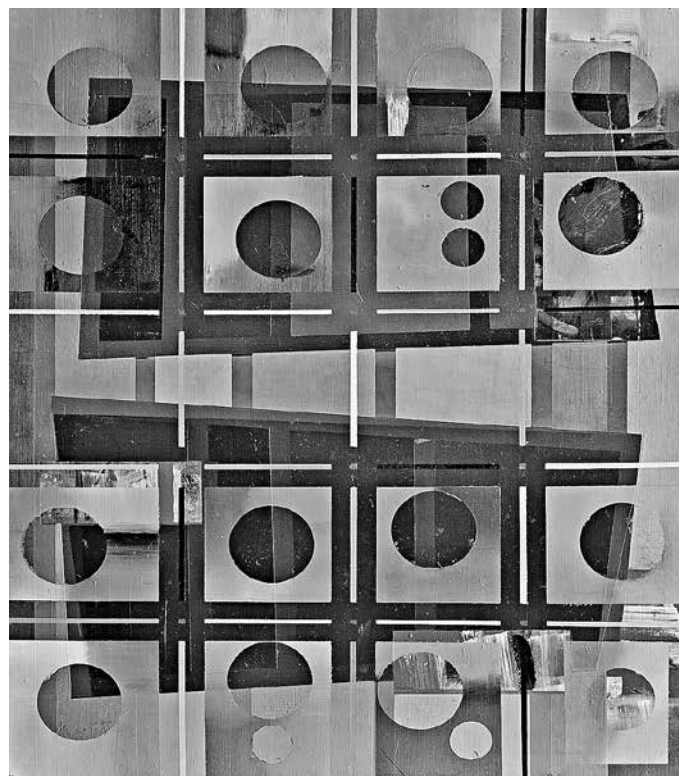
Micsoda luxus! – miként az minden valódi művészet. Hogy valami más elfedhesse az elsőt, amely maga is komponált esztétikum!

A felvetődő gondolat-burjánzásban meglelni a saját hangot, amelyben az alkotó létezésének küldött voltát felismerheti – jellemzően hosszú, időigényes folyamat. Nyilván nem mentes külső hatásoktól, hiszen passzív építettséget feltételez, de mindenképpen az iskolás hajlamoktól való elkötődéssel veszi kezdetét a saját képvilág felfedezése. Persze ritka, hogy egyetlen gondolat mellett köteleződjünk el, inkább egy gondolatkör vonzásában, fűrtösen, mint Németh László jelzi, vagy egy látványvilágban formát nyelő koncepció jegyében, esetleg ezek következetes egymásra épülésében tervezzük el tevékenységünket. De ha már ismerjük a magunk gondolatát, amelyet túlzó módon szeretünk célként megnevezni, vajon mi értelme lehet újra és újra bejárni a hozzá vezető közbülső utakat, fázisokat? Mert a kép másként nem jöhetne létre, nem tehetne szert létezésre, lélegzésre! – Tóth Feri módján.

Hogy sajnálja-e a veszendőbe menő elsőt? Vélhetően. De tekintettel a végeredményre – ha egyáltalán van ilyen – folyton dekomponálva komponál, romokból építkezik. Mert nem lehetséges másik út, mint csak halogatni, késleltetni a várt, de nem sürgetett megérkezést. Mert a legjobb az egészben mégiscsak a festés, az ecsettel-festékekkel való babrálás.

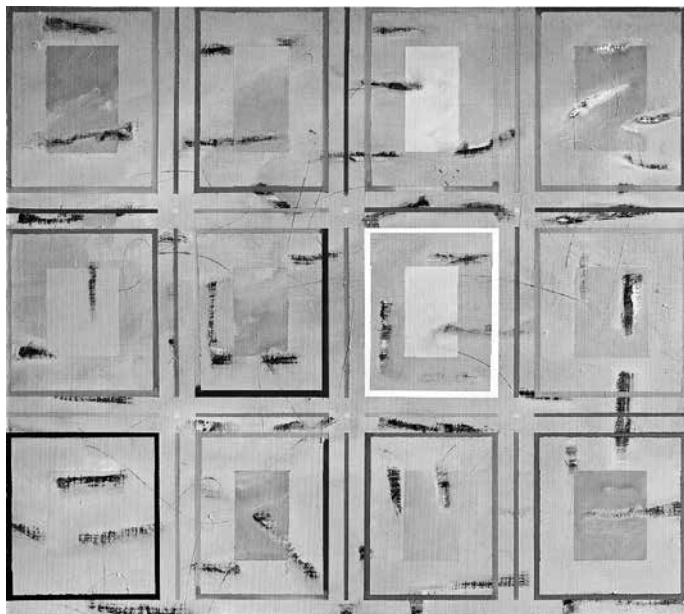
238 | A kiállításcím (*Húzom a csíkot*) egy már megkezdett folyamat újrafogalmazására mutat. Mint cím, mint a név általában nyilvánvalóan egyfajta szingularitásra utal: megidéz valamit,

ami éppen most nincs vagy korábban nem volt jelen az életműben. E megidézés-mozzanat különösen fontos, mert pontosan jelzi valaminek – a csíknak, a vonalnak – távolabbi, képzeleti valóságát, mégis látható voltát. Nem ennek vagy annak a csíkjairól van szó, nem idézetekről, hanem arról, amit tulajdonképpen meg sem fest a maga határozottságában, hanem inkább körülbástyáz, nyitva tart.

Melyik az inkább létező? Amit nyilvánvalóbban és szembe-tűnőbben észlelünk, a csík, vagy annak környezete? A létező vagy a létező közegét alkotó dolgok, amelyekben a jelezni kívánt létező megnyilvánulhat? Egy bonyolult filozófiai probléma közepén találjuk magunkat, ahol lehetetlen biztosan dönteni. És az alkotó tetézi a gond-csomagot: legjobb igyekezete szerint, vagy éppen annak ellenében, és mert nyilván maga is döntésképtelen: mindent megtesz annak érdekében, hogy képi állításai ne legyenek egyértelműek. A képek kérdéseket őriznek, közegük

a kérdésség. Langyos predikátum volna azt jelezni, hogy e képek filozofikusak. Erősebb és helyesebb arra utalni, hogy e munkák maguk: filozofálnak. Nem minden előzmény nélkül, hiszen a domináns csíkok köré szervezett alkotások előtörténetét egy korábbi, s vélhetőleg véglegesen még el nem merült műperiódus

alapozta meg: a „tojásképek”. Az egy másik történet. Ám az alkalmanként elforduló vagy deformált, a szigorúan geometrikus rendet enyhén megtörő csíkok és térképzetek, a térteremtés és horizontnyitás példái, vagy a legújabb periódusdarabok, a *Világos és sötétfehér I-II.* című munkák pontosan mutatják, hogy mennyire paralel gondolati elmozdulások szervezik mindkét képtípust. Csak éppen transzponált formában.

E művek – az alkotói szándékkal párhuzamosan – mint tárgyak vagy látványok egészen nyilvánvalóan nem kívánnak üzenetet, valami fontosat vagy nemeset, valamiféle kötött tartalmat, igazságot vagy filozófiát hordozni. Mellőznek minden célzatosságot. Mivel ők maguk a filozófia, a folytonos rákérdezés kicsiny gesztusai. Kicsinyek, noha alkotójuk régi ábrándja, hogy 240 művei nagy gesztusokkal jöhessenek létre. S míg ez az ábránd él, addig bizonyonnyal remélhetők a *Húzom a csíkot* ciklus darabjaihoz hasonló kicsiny remekművek születése. Nem üzennek,

ám mint műalkotások, mint tárgyak vagy látványok feltétlenül előidézői, katalizátorai, kiváltói valaminek – csupasz jelenlétükkel. Érzékenységfokozók. Jelenlétük lehetősége annak, hogy maga az ember, kiváltképpen tevékenysége, a festés, mint folyamat, s általa az emberi jelenlét megmutatkozhasson.

A képfelület jobbára úgy tűnik elénk, mint parcellákra szabdaltnak, feltárára kijelölt terület. A dekomponálás, az összetételei tagokra bontás során gyakori az újrafestő törlés, a fellazítás, amelyek valójában egy szigorúbb rendbe szőlítják a már csak fragmentumokként, szegmensekként jellemezhető képelemeket. Az egyes parcellák, mint részegységek külön-külön is komponáltak, és a részletekből összeálló egész nemkülönben, noha különböző megfontolások szerint.

A Húzom a csíkot egyencím némileg megtévesztő. Ugyanis nem mindig húzza, jobbára más színmezőkkel, gesztusokkal keríti körül, jelöli ki azt a sávot csíkként, vonalként, amely valami térsugallat, fuvalat hordozója, a képek légzőszerve. A geometrikus rácsszerkezet nem el vagy lezár, hanem egy másik teret nyit meg. Nem utóbb kerül a felületre: az első képből tűnik elő, a csík az alapkép maradványa, a képi lét, lélegzés, netán a lélek jelenlétének jelzése.

Rendhagyó kettősségben fogalmazódnak újra Tóth Ferenc képei: a már készből, amit elrejt, eltakar, s amit belőle felmutat. Két, egymás takarásában-felfedésében, végtére is egymással szimbiózisra lépő képfelület nyomán születik meg egy harmadikként értelmezhető felület, amelyen az alapi „felszivárgások”, bigyók és csíkok: egy végső kompozíciós rend formaelemei. Végtére is egyfajta kronológiai egymásutánban Tóth Ferenc mindig két képet fest egyazon felületre. Körmönfont eljárás. Egy másfajta értelemnyerés szerint viszont: mindig csak egyetlen egyet. Manapság, amikor temérdek könyv és kép születik – az egyetlen-eszmény jegyében, reményében alkotni nem szokványos dolog. Tóth Ferenc munkái útvonalat alkotnak ehhez a lehetséges, még távolabb feltételezett egyetlenhez.

Az invenció, mint erre Derrida utal, a szubjektumhoz kötődő váratlan esemény. Tóth Ferenc a festés érdeklő, csak ezt követően a konstrukció, mindkettő közben meg az invenció. Hogy a képen bármi megtörténhet. De mindig és mindez csak annyiban jelentékeny, hogy az egyetlen, az eszményi-egyetlen kép nyomában jár. Nem másról van itt szó, mint a tevékenység, a festés 241 dicséretéről.

EFFECT

dr. Petschner-Pető Katalin kiállítása
Art9 Galéria, 2018. február 28. – március 14.

Összetört üvegek. Elsőre ennyinek tűnik a kiállítás, ahová az ember belépve három nagyméretű üveglapot lát. A többretegű üvegek vastalpakon állnak és felületükön csillagalakban törések mutatják a művész nyomait. Mintha csak bezúzott ablakokat nézne az ember valamelyik ház előtt.

Aztán a tekintetünk lassan a műalkotás címére téved: „Effect”. Elolvasva a falon függő sorokat, ezek a fémkeretbe zárt, látszólag hasznavehetetlen tárgyak új értelmet nyernek. A kalapácsütések, amiket a művész okozott a tökéletes üvegfelületen, visszafordíthatatlanok. Nem lehet őket megmásítani, nem lehet őket semmissé tenni. Éppúgy, ahogy minden lépésünk visz valahova, ahogy minden szavunknak jelentése, minden tettünknek következménye van.

EFFECT

Képzeld el, ahogy ott állsz egy 70 x 150 cm-es, 50 kg-os üvegfelület előtt.

A kezében egy ruhadarab és ablaktisztító. Most végeztél, az üveg makulátlanul tiszta, tökéletesen átlátszó.

Leteszed a rongyot és a kezébe veszel egy kalapácsot.

Állsz és gondolkodsz. Kezedben az eszköz, előtted a tárgy, csak az erő hiányzik a karodból.

Aztán egyszer csak megeléged a habozást, a gyávaságot és rácsapsz. Az üveg megremeg, de sértetlen marad. Gyenge volt.

Újra és újra lecsapsz, egyre erősebben, és a dühösebben. Lelkileg már felkészültél a rombolásra, miért nem sikerül?

Aztán egy nagyobb ütésnél megreped.

Egy hosszú törés, csillag alakban kisebbek.

Közelebb mész, megérinted, nem vág.

Te csináltad. Az üveg már sosem lesz olyan, mint pár perce volt. Összetörted.

Mint üveg, ablak, ajtó, vagy más eszköz nem funkcionál már. Sokan azt mondanák, szemét.

Egy más nézőpontból viszont most keletkezett.

Te változtattad meg, hatottál rá.

Minden mozdulatodnak következménye van.

Minden törés a Te felelősség.

Folytatod (?) ...

dr. Petschner-Pető Katalin, 2018

Körbenézve a teremben az ember tekintete megakad egy negyedik üveglapon. Emellett kalapács, kesztyű és védőszemüveg van letéve. Hamar érthetővé válik, hogy az alkotó minket is elhív a saját utazására. Ha akarunk, mi is lecsaphatunk az üvegre, megláthatjuk saját ütésünk nyomait, mi is megtapasztalhatjuk, ahogy valamit teljesen tönkretéve alkotunk. Ám ezen az üvegen a látogatók töréseinek nyomai szabálytalanok. Bármennyire furcsának hangzik, a kiállított három művön a repedések a maguk rendezetlenségében egy egészet alkotnak. Ezzel nem csak az válik világossá, hogy tettünknek következményei vannak, de az is, hogy látszólag ugyanannak a tettnek is lehetnek más eredményei. Mert míg a művész kezében a kalapáccsal valami maradandó szépséget alkotott, a tervnélküli ütések miatt mi most nem hoztunk létre mást, csak szemetet.

ÖN?ARCKÉPEK

Artézi Galéria, 2018. március 10.

Önarckép? Érdekes. Nem jutott volna eszembe. Van valami ásatag a szóban.

Azt mondják, hogy ha nincs más modell, a festő a tükörhöz folyamodik, és önarcképet fest. A művésznövendék saját magán gyakorolja a portréfestés mesterségét. Régi dolgok ezek, egykor talán igazak voltak, manapság a festőket legkevésbé az élő modell hiánya nyomasztja.

Önarckép, portré, csendélet, táj és akt: mostanában ritkán mutatják magukat, és nemigen tartjuk számon mint külön almű-

Láng Eszter

fajokat. Beleolvadtak egy nagy-nagy közös tégelybe, melyben együtt kavarnak. És ebből a fortyogó masszából a nonfiguráció olykor felszínre vet egy-egy táj-töredéket, emberi alkatrészt, fületlen kancsót, egy piros almát vagy lókoponyát, esetleg az utcai lámpa által keltett fényfoltot a kövezeten.

De mégis.

Ilyetén körülmények között, és amikor nincs társadalmi megbízás, sem magán- sem közületi felkérés, és a művész maga kell, hogy magának világnézetet gründoljon, rájöjjön, mi is az ő rendkívül fontos küldetése, kitalálja ehhez a megfelelő képzőművészi kifejezésformát, kiválassza az odaillő anyagot és megtalálja a helyes technikát, tehát ilyen körülmények között valóságos áldás, ha tálcán kínálja valaki a festői feladatot.

Az alkotókedv, a kifejezésvágy állandóan ott zakatol bennünk, de gyakran nem talál fogódzót, ürügyet, startkövet, amittől elrugaszkozhat. Az ingyen kapott, szerencsésen megválasztott feladat a megfelelő csillagállás pillanatában gyú-elegyként (hadd használjam ezt a romantikus szót), gyú-elegyként válthat ki akár robbanásszerűen egzisztenciális jelentőségű alkotói kedvet, szerencsés esetben művet, műveket, de lehet a jó lelkiismeretű hétköznapi munka indukálója is. A feladatnak örül a művész; örülünk mindannyian, kedves barátaim, örülünk.

A jelen kiállítás ennek az örömnak 15 féle konzekvenciáját tükrözi. A feladat, az ürügy, a startkő ezúttal az önarckép. De azért ne örüljünk korán. Mert a jelen esetben a cím: Ön?arcképek. Kérdőjel az Ön után. Vajon miért? Talán, mert a címadó jelezni akarta, hogy itt nem olyan ásatag „tematikus kiállításról” van szó, mint a régi időkben, ez kérem, egy korszerű ötlet; igen, önarcképeket kér, de nem olyanokat. Vagy még olyanabbakat. Azaz a kedves felkért művész szíveskedjék mélyen önmagába nézni: Ön az? Tényleg te vagy az, vagy csak úgy csinálsz?

Ezek után nézzük a konzekvenciákat.

Faragó Ágnes nem szépíti a valóságot: egy éjszakai és egy nappali önportréja néz szembe a nyomasztó tényekkel. Éjszaka mintha csodálkozna mindezen, de nappal már beletörődik a megváltoztathatatlanba.

Gábos József elszietett. De itt volt; erről aláírása tanúskodik. Ránk hagyta személyiségének egészen a sötét mélységekig feltárt iratrétegeit. De sokra nem megyünk velük: ezek csak áttetszők, nem átláthatók.

Gécsi János is messze van, igencsak távol. Keresi önmagát, és minket is biztat a keresésre, a keret, belső keret, paszpartu,

celofán leküzdésére, és az azontúli világ feltárására, a töredékek összeillesztésére.

Húber András két megközelítésmódot is kínál az alapsabb megismeréséhez. Az egész alakos önszobor a művész materiális, kézműves vonásait demonstrálja, míg a rajz a szellemi szféra jelenléte felől biztosítja a szemlélőt.

Kelemen Kata önmaga érzékeny és érzelmi természetben erősödik meg, amikor szembe találja magát érzékeny és érzelmi kisugárzású műveivel. A néző színek és formák összehátán át lehet résztvevője ennek a folyamatnak.

Király Gábor műveit az elmúlás tényének tárgyilagos tudomásulvétele lengi be, legyen szó akár fiatalságról, akár a férfikor derekáról. Mindezt a művész elidegenítő anyagkezelése teszi még érzelemmentesebbé.

Láng Eszter rácsai, mint minden rács, mindkét oldal szereplőit elzárják. A művészt az önmagával való szembesüléstől, a nézőt a művész mélyebb megismerésétől. A kérdés az, hogy büntetés ez, vagy óvintézkedés?

Lieber Erzsébet fény-jelei a szférák távoli jelzései. Azt is sugallják, hogy földközeli ismereteket most nem remélhetünk. Ha kíváncsiságunk feléledt további művei iránt is, a megismerésnek más útjait kell keresnünk.

Molnár Icsu István éppen az említett kavargó masszával küzd: halak, látvány-töredékek és absztrakt jelek zsongják körül materiális önmagát, mintegy megkísértvén őt a nonfiguráció dimenziója nevében.

Mózes Katalin két munkája erősíti is, kiegészíti is egymást: a nagy fekete felsőbb Én szinte kilöki őt a képkeretből, hogy is tudhatna ilyen körülmények közt hegedülni. Másfelől viszont, hegedül ő csak azért is, mindenki láthatja.

Németh Géza oly szigorú és rendíthetetlen mint a kőszikla, ám alaposabb vizsgálattal kitűnik, hogy a kősziklák finomak, selymes tapintásúak és még az első pillanatban megrettent madárnak is szolgálhatnak otthonos pihenőül.

Sinkó István megduplázott keretei többszörös elidegenítő effektusok gyanánt működnek: hiába látod az arcmasomat, barátom, akár minden oldalról is, nem én vagyok az, csak festészetet látsz, tiszta festészetet.

Szemethy Imre vonalainak tanúsága szerint a „nyugdíjas 246 | évek” nem jelentik föltétlenül a nyugalom és a mindenbe bele-nyugvás éveit. A radír szerepe mintha keresztezné a békés, kandalló előtti nosztalgiazás képzetét.

Németh Géza

Székelyi Kati itt látható komor életszeletei, mint a zöldséges párizsi, keresztmetszetben mutatják jelenlegi hangulatát. A zsinórral átkötözött, koptatott felületek nem sok jót ígérnek, de a vörös szín szerencsére nem utal vérre.

T. Horváth Éva gesztusai látszólag egy adott pillanat rögzítései, valójában sok pillanat sűrűsödik bennük. Itt most tudatos elemekkel kiegészítve látunk tömör kísérletet személyiségének elementáris kifejezésére.

Mindebből azt az eredeti tanulságot vonhatjuk le, hogy rohan az idő, és ez a rohanó idő nem engedi egymás mélyebb megismerését. Úgy gondolom mégis, hogy ez a színes arcképcsarnok mint kiállítás SNK nagyszerű ötlete és mindannyiunk-
247 |

Kováts Albert

A VESZPRÉMI MŰVÉSZ CÉH KIÁLLÍTÁSA

2018. március 17.

Globalizálódó és digitalizálódó korunkban gyakran hallani olyan rosszmájú és becsmérlő véleményt, hogy a művészet csak holmi szórakoztató hobbi, üres játék a formákkal, hogy a művészi alkotás nem egyéb, mint családi vitrinbe való dísz tárgy, csebecse.

Vajon kit érdekel ma, a klónozás, a digitalizáció, az űrturizmus küszöbén, az ámulatba ejtő technikai csodák világában a művészet? Kit érdekel, hogy a művész lelkét bánat felhőzi, vagy hogy az őszbe fordult táj látványa felett busong vagy ujjong? Mi köze mindehhez a mai embernek, aki a csillagok súlyát méri, géneket manipulál, vajon mire megy a művészettel az üzletember, a számfejtő, a marketingmenedzser, a gyógyszerész, a géplakatos, az informatikus, a saját földjét művelő gazda?

Farkas István

A felsorolt kérdések azt a választ sugallják, hogy a művészet valamiféle rajtunk, életünkön és társadalmunkon kívül álló jelenség, a szellem fölösleges erőtekozlása, aminek talán csak az emberiség hajnalkorában volt emberalkotó és közösségformáló ereje, a regék és sámánok világában, amikor a „természeti ember” még fenntartás nélkül hitt a mágiában, a varázserőben.

Mi hát a művészet értelme, hatása és rendeltetése a mai világban?

A művészet minden nemzet számára élet és halál kérdése. A művészet a nemzet tudatosodásának, ön-megértésének legfejlettebb képződménye. A művészetben legfinomabb tapintó- és érzőszervei állnak rendelkezésünkre, hogy beleélhessük magunkat múltunkba, jelenünkbe és jövőnkbe. A művészet eszközeivel végigtapogathatjuk az emberi lét mélységeit, ezáltal észlelhetjük szívhangjaink legkisebb rezdüléseit, a javunkat szolgáló és a kárunkat okozó lehetőségeket. A művészet a felvilágosult emberhez szól, s megvan hozzá a hatalma, hogy az embert a lelke mélyéig, öntudatlan és tudat alatti rétegéig megrendítse és átalakítsa...

A **szellemi elit** manapság kénytelen együtt élni a sokszorosíthatósággal és a tömegművészettel. Mert élménygyár és kulturális szórakoztatóipar van. Ebből kifolyólag az elitista művészet kezd egyfajta szubkultúrává válni. Az elitista értékrendszer kezd szétesni sok-sok kis mikrokulturális, szubkulturális jelenségre.

A művészet már nincs abban a pozícióban, mint a 20. század eleji avantgárd idején: az útmutató szerep eltűnt. Ehelyett a művész sokkal inkább a különleges látványra, ritmusokra és zajokra figyel, a lényeges megfigyeléseket kommentálja, azok regisztrálására szorítkozik. Szerényebb igényű, már nem akarja az egész társadalmat megmagyarázni és megváltoztatni. Az apró szubkulturális körökben a művészet valamiféle életmagyarázattá, filozófiává, ételelixirrre válik. A művészet már régen lelépett a váteszi porondról, persze továbbra is a legmagasabb szellemi produkció marad, de ugyanakkor életélmény, élettapasztalat is lesz.

Egyesek szerint a történeti avantgárd művészet a valósággal szemben, a hétköznapi élet valóságával szemben egy utópikus valóságot képviselt.

Ma már nincsenek utópisztikus projektek. Sokkal inkább a kicsi részletekre figyelünk. Itt egy kis megfigyelés, ott egy kis intervenció, ott egy kis kommentár, és ebből a mozaikszerű valóságtörmeléből áll össze a kortárs művészet realitása. Ez nem fragmentáris, nem kaotikus, hanem ez a realitás.

A mai művész nem kiábrándult, nem lázad, mint a régiek. Inkább realista és szkeptikus. Kis lépésekből, felvillanásokból épít alkotói életművet.

A hagyományos, megmerevedett művészi cselekmények megvédendő lényegévé merevítése helyett más spekulatív tendenciák alakulnak ki, melyek szándéka az egészen új alkotói gya-

Beretvás Csanád

korlattípusok kialakítása. A 21. század művésze a mesterségének kutatásával egyidejűleg mélyed el a lélek és a világ életében.

A művész számára egyre fontosabbá válik korunk digitális társadalmához fűződő viszonya is. Magatartásformát kell választania. Amennyiben a valóság csak a felszínen ismerhető meg, s mint mélység, ellenáll mindenfajta megjelenítésnek, kétféle magatartásmód lehetséges: a művész vagy tudatosan a felszínt választja, vagy kockáztat és elfogadja a megismerhetetlen kihívását. Sokan elutasítják a mélységet, és kizárólag arról hajlandóak beszélni, amit biztosan, a félreértés kockázata nélkül tudhatunk. Mások meg nem.

A Veszprém megyében élő hivatásos képzőművészek egy csoportja Somogyi Győző, Felhősi István, Bokros László és Raffay Béla kezdeményezésére 1989-ben Veszprémi Művész Céhet alapított. A baráti társaságot alkotó festők és szobrászok immár három évtizede közös kiállításokat szerveznek, valamint kiadványokat és katalógusokat jelentetnek meg, melyek keretében igyekeztek bemutatni a művészek által létrehozott alkotásokat.

A Veszprémi Művész Céh (VMC) célját Somogyi Győző festőművész a következőképpen fogalmazta meg: „Szellemi és művészeti autonómiát akarunk megvalósítani. A vidék rangját és önbecsülését vissza kell állítani.” A VMC alapszabályba foglalt tevékenységének lényege: „A művészeti tevékenység elősegítése a Veszprém megyében élő és alkotó képző- és iparművészek, fotóművészek, művészeti írók és művészbárók számára”.

A Veszprémi Művész Céh, mint a megye hivatásos képzőművészeinek egyesülete az elmúlt három évtizedben meghatározó szerepet töltött be a helyi kulturális értékek képviseltében (kiállítások külföldön és belföldön, részvétel alkotótáborokban, kiadványokban, tévéműsorokban stb.).

Az egyesület jövőre ünnepli fennállásának harmincadik évfordulóját. A múltról és jelenről bőven van (illetve lenne) mit elmondani.

Sok-sok erőfeszítés, útkeresés és botladozás volt jellemző. Próbáltak egyensúlyban maradni. Többször is a szétesés szélére kerültek, de aztán mégis felálltak és tovább alkottak, kiállítottak, bemutatkozó albumot szerkesztettek, előteremtették a megjelenéshez szükséges pénzt, kiállításokat és céhkomákat szerveztek, cipelték a képeket, szobrokat. Folyt az adminisztrálás, három évente újabbnál újabb céhmesterek váltották egymást. Sorrendben: Raffay Béla, Somogyi Győző, Horváth László, Lugossy László, Bokros László, Kádár Tibor, Veszeli Lajos, Kapros Kósa Edit, Kovács Endre. Néhányan még mindig tagjai a céhnek. Most pedig Kulcsár Ágnes a céhmester.

Az utak messze futnak térben és időben. Sokan elmaradtak, kiváltak, más utat választottak. S vannak, akik örökre elmentek, itt hagytak bennünket. Ez így emberi, így van rendjén.

Hogy milyen lett Veszprém megye képzőművészeti élete az elmúlt három évtizedben?

Amint láthatják: kétségtelenül sokrétűbb, gazdagabb, bonyolultabb. Annak ellenére, hogy megszűntek a régi kiállítóterek. Nincs már képcsarnok, nincs már a művészeti kérdésekből mutató lektorátus se. A megyében nincs intézményi keretek között működő képzőművészeti hálózat. Alig van 3-4 színvonalasnak mondható kiállítóterem. Viszont nyomul a bővli és a giccs. Boldog-boldogtalan azt hiszi magáról, hogy azáltal

Fábian László

művésszé válik, mert valamelyik művelődési ház csillogó-villogó termében kiállíthatta műveit.

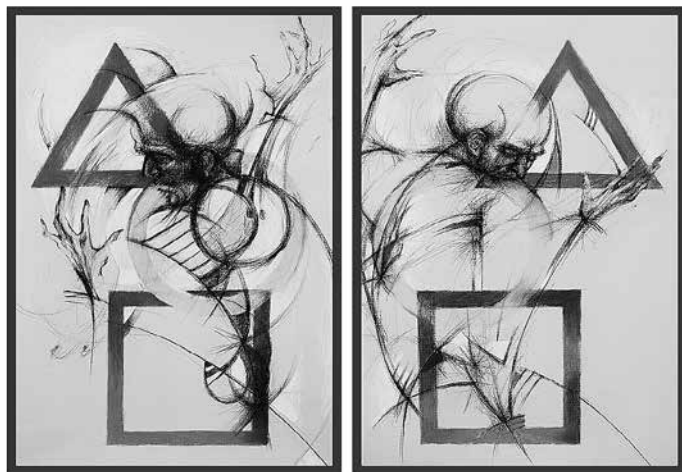
A Céh egy központi erőternek számít. Jó tagjának lenni. A Veszprémi Művész Céh tagjának lenni dicsőség, melyhez szakmai minőség és színvonal társul. A mostani csapatnak feladata, hogy megőrizze és tovább vigye az elődök által megteremtett hagyományt. Hogy kik a mostani csapat tagjai: Kulcsár Ágnes, Jáger István, B. Hegedűs Piros, Katona György, Boda Balázs, Péterfy Gizella, Szabó László, Fülöp Lajos, Fábián László, Kelemen Marcel, Gál Ágnes, Zongor Gábor, Kiss Miklós, Baky Péter, Veszeli Lajos és mások. Elnézést kérek azoktól, akik lemaradtak a felsorolásból.

A mostani kiállítás a művészeti sokrétúségről és sokszínűségről tanúskodik. Megtalálhatók itt a hagyományos festészeti és szobrászati elveket követő alkotások, de éppúgy az újat kereső, a klasszikus anyag és formavilággal szakító alkotók is. A téma-választásban is rendkívül szerteágazó a kiállított anyag.

Köszönet Várpalotának, hogy helyet biztosított a Művész Céh kiállításának. És engedjék meg, hogy megdicsérjem a város vezetését és a működtetőket, hogy ilyen színvonalas teret hoztak létre, mint a Thuri Vár.

Veszprém megye vizuális univerzumának legjavát láthatják ezen a tárlaton. Kérem Önöket, fogadják tisztelettel a Művész Céh tagjainak bemutatkozását.

Fenyvesi Ottó

Baky Péter

A JELHAGYÁS LABIRINTUSÁBAN

*MET Galéria, Budapest, 2018 április 5,
Tartsd a vonalat... 2. című kiállítás,
a Grafika Hónapja országos rendezvény
keretében*

Borges, a Voynich-kézirat és Paolo Santarcangeli jár eszemben a kiállítás kapcsán. Létezhet-e valós, hiteles leírásmód, lejegyzési eszköz, technika, főként korunk detextualizált és hamisan retextualizált digitális dzsungelében, a hypertextualitás dzsumbujában, a posztmodern lexiák mindent kítőrlő nyomelhagyásában, kontextusában? Az itt kiállító művészek ezzel a kérdéssel szembesülnek és vívnek késhegyre menő harcot a hagyományos grafikus látásmód határmezsgyéjén, a semmi-papír kvázi-üressége és a vonal kérdőjelessége közt. Ábrázolható-e a kijárat vagy maga a képi labirintus-rendszer a kulcs az ábrázolható meghaladásához?

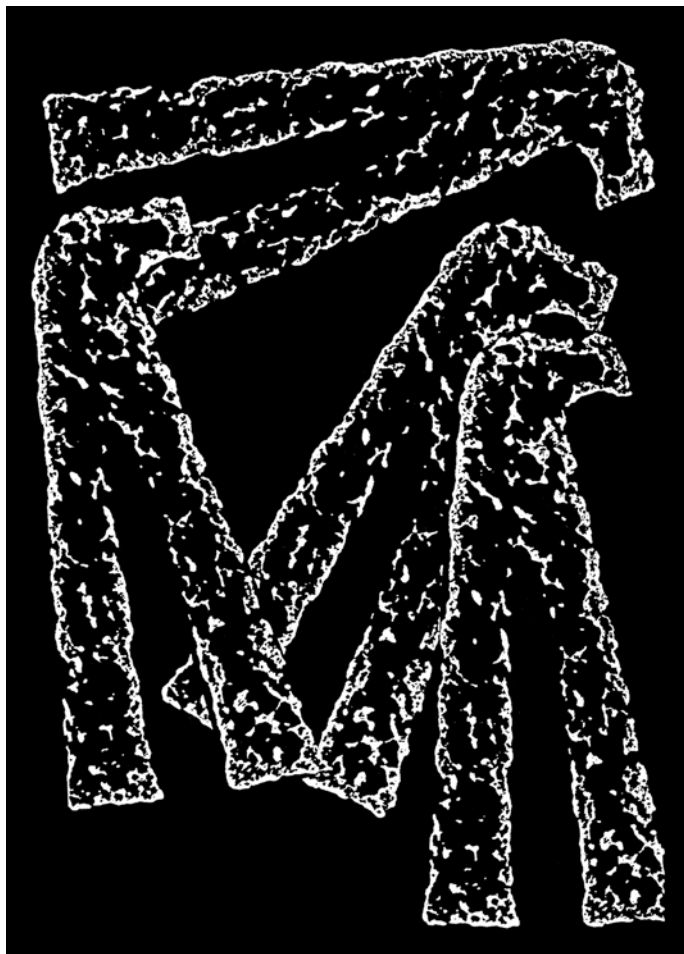
A kozmosz adott képe vagy akár a művészetről alkotott képe bezárja-e a szemléltőt és a művészt, vagy éppen ellenkezőleg, utat nyit egy másfajta, tisztább szemléletmódhoz? Mivel az elmúlt bő száz évben mindezen témák nemcsak művészi, esztétikai, művészettörténeti, hanem metafizikai szinten is megkérdőjeleződtek, a továbblépés, a kiút hitelességét mindig meg kell kérdőjelezni. Azért sem árt az óvatosság, mert az avantgárd már eljátszotta transzcendens vonatkoztatási pontjait, gondolkunk csak Malevics szuprematizmusára, a szürrealizmus legtöbb esetben csak kvázi-ezoterizmusára vagy Kandiszkiy teozófizmusára, Mondrian antropozófizmusára. De a transzcendencia így is betörhet a műbe, szétszaggathatja a percepció illuzionisztikus beágyazódottságát, és utat nyithat egy valódi kezdőpont, *arché* megismeréséhez.

Ezen gondolatok azért is fontosak, mert a korán elhunyt és itt is kiállító, MET-alapítótag Bohár András nyúlt illetően filozofikusan a képhez, mint alkotó és gondolkodó. Itt szereplő műve, a képi és textuális közeg megkérdőjelezéséről szól, valamint az ábrázolás/leképezés kettősségének egyfajta feloldásáról.

Az Angliában élő Bolygó Bálint egy háromdimenziós szobor mechanikus leképezését prezentálja, ami attól lesz érdekes, hogy a térbeli jelleg miként torzul, alakul át a processzus során.

Czető Beaty is a térdimenziókra kérdez rá, de ő utólagosan, digitálisan emel ki részeket és részleteket, és alakítja át az eredeti fotót.

Bohár András (1961–2006)

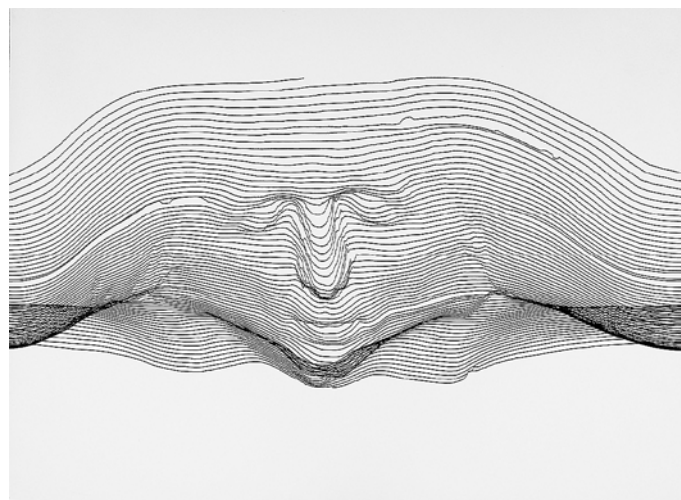
Czeizel Balázs a chemtrail kortárs mitográfiájára épít munkájában, nála ironikus módon a mérgező anyagokat eregető repülőből egy papírrepülő lesz, és a toxikus anyagok nyomhagyása finom fotografikus-elektrografikus jelekké válik.

Detvay Jenő a fotóból indul, majd egy véletlen-rajzoltból mandalaszerű háttérrel alkot, melyen keresztül befoglalja a tájképet.

254 Enyedi Zsuzsanna *Sérülések* című triptichonja az ábrázoló-
jelleg megkérdőjelezését involválja; a háromszor feldolgozásra
kerülő alak, mintha önmaga árnyéka lenne, az emberi áldozat-lét
direkt kifejeződéseként.

Juhász Dorina

Bolygó Bálint

HAász Ágnes *Arcjátéka* a személyiség alterálásával dolgozik, azzal az alapkérdéssel, hogy digitáliában milyen fajta önazonosságot, identitást mondhat magának a személy, teszi ezt játékosan és elegánsan. A mű különlegessége, hogy háromdimenziós, körbejárható, így az áttetszések, szuperimpozíciók folyamatosan változnak.

Hernádi Paulát már régóta foglalkoztatják a tér elrendezésének és felbontásának digitális lehetőségei. Itt kiállított munkája, a *Transzparens* architektúra ennek jellegzetes, izgalmas példája.

Juhász Dorina mintha a gyermekek álomvilágából idézte volna meg ezt a furcsa, színes, ártalmatlan, jóindulatú grafikus rovart, *Mindenen át...* című művében.

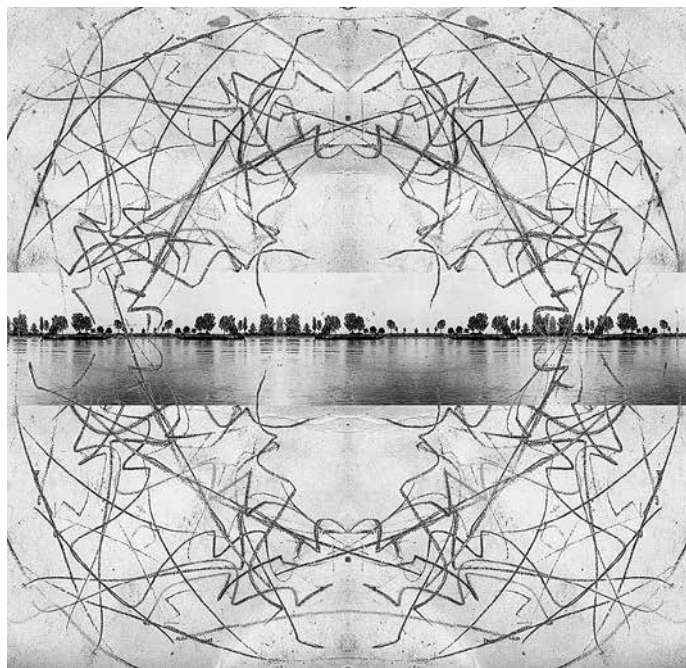
A Romániában élő Károly-Zöld Gyöngyi elmúlt évben készült *Geminidák*-ciklusa már ki volt állítva a MET Galériában. A művész következetesen építi ki kozmikus vízióját a különböző műfajok határterületén, igazán egyedivé varázsolva ezt a munkáját is.

Saját munkámmal kapcsolatban annyit mondanék, hogy B-expozícióval, fél percig készült a fotó, és közben folyamatosan mozgattam a gépet, amin keresztül kibontakozik egyfajta fény-írás.

Krnács Ágota művében, a Kassák-útvesztőben elérkezünk a valódi négyrétű labirintushoz, mely a művészi megismerés metaforájának és kihívásának is tekinthető.

Pézmán Andrea

Detvay Jenő

Lobler Ferenc triptichonja, az *Andalúziai célkereszt* pedig a labirintus bikájára céloz, a szó átvitt és szó szerinti értelmében. Az itt is megfigyelhető négyes osztás akár egy piramis felülnézeti képe is lehet.

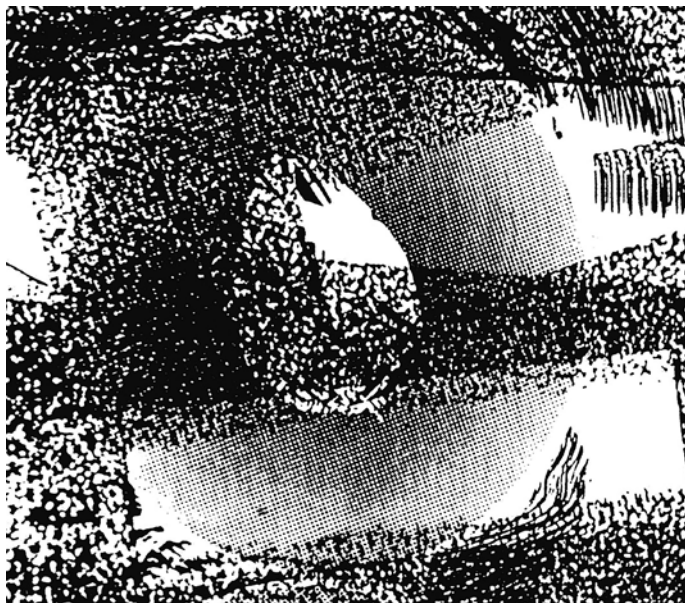
Lux Antal itt kiállított munkái számomra a honvágyról, egyfajta ideális világ kereséséről, illetve a gyermekkorról szólnak.

Nian Liu kínai származású, Amerikában élő művész a tavalyi Velencei Tavi Symposiumon készítette hosszú expozícióval művét, melynek álomszerű, szinte túlvilági atmoszférája hihetelenül izgalmas.

Ovidiu Petca régóta kutatja a digitális másvilágok művészi feldolgozását, itt kiállított munkája véleményem szerint egyik legkiérleltebb sorozatából való.

Pézman Andrea a kép és szöveg határmezsgyéjén mozgó installációját már többször láthattuk, érdekessége az, hogy különbözőképpen kiállítható, így mindig más és más arcát mutatja.

A Romániában élő Rob Ibolya *Bujdosó* című munkája a fekete-fehér és színes hatások határmezsgyéjén egyensúlyozik – sikerrel. **257**

Sós Evelin

Spitzer Fruzsina és Ruzsa Dénes *Kozmikus sakk* című videója igazi intermediális munka; egyszerre használja a digitális és analóg filmes lehetőségeket az animációs és klasszikus elektrografikus effekteket. Tematikusan a sakk mint kozmikus játék, harc, a sötétség és fény zoroasztriánus, iszaki vagy akár manicheus ellentétpárjának háborúságaként jelenik meg.

Sándor Edit két képén megjelenik az a győzelmet ígérő fényrajzolat, mely napkitörésszerű jelenségeként hat.

Solymosi Mór *Roncsolása* inkább egy sebként a veszteség, elmúlás, halál metaforizációjaként értelmezhető.

Sós Evelin Csirája a keletkező élet ígéréterre és veszélyeztettségére hívja fel a figyelmet.

Szlaukó László víztükre számomra az emlékezés viszonylagosságáról szól, a pozitív értelemben vett nosztalgia személyes élményét nyújtva.

Syporca Whandal fekete-fehér-vörös képein a halál-arculat jelenik meg, az elmúlás tragikus érzése hatja át a munkákat.

Reméljük, a kiállítás végén kijutunk a tartaroszi barlangból,

258 | labirintusból és felelni tudunk az angyalnak!

A kiállítást ezzel megnyitom!

Kecskés Péter

EGY HÉT – A BICSÉRDI MŰVÉSZTELEP

Próféta Galéria, Budapest, 2018. április 5.

Néha zavarba ejtő, hogy a művészet milyen sokféle lehet, hányféle elgondolása, metódusa lehetséges a műalkotások létrehozásának. Erre e kiállítás reprezentatív példát nyújt. Szétágazó művészeti szándékok, alkotóakaratok manifesztálódnak, öltenek testet a művekben. Indokolt alkotóakaratról szólni erős ízként, hiszen az itt látható alkotások és műtermi társaik megszülettek, létrejöttek, tükrözik kinek-kinek az elköteleződését, a képzőművészetről vallott ideáját, elképzelését.

Az alkotók sokféle nyelven beszélnek, különböző módokon artikulálják közlendőiket, de fontos, hogy most éppen egy „akolban, egy karámban”. A bicsérdi művésztelep sok nemű hangja ez.

Az alkotók úgy tartoznak össze, hogy közben az elkülönülés jegyeit is mutatják. A stílári különbözőségeik nyilvánvalóak, hiszen nem valamiféle művészeti vagy stílusformáló topográfiai jellemző kapcsolja őket össze. Noha ki-ki a maga mezsgyéjén nyilván merít munkái megalkotása során a hely szelleméből, levegőjéből, ám az onnan eredő belső források egyéb inspirációkkal, hatásokkal ötvöződnek. Erre különösen erős esély nyílik egy olyan környezetben, ahol a különböző művészeti ágak (dominánsan a képzőművészet ágazatai, a festészet, a grafika, a szobrászat, s mellettük az irodalom, az építőművészet) képviselői jelennek meg, keresik egymás társaságát.

Kutnyánszky Géza

Ugyan feltételezhető, tudható, hogy az évenkénti egy hetes találkozók az egyes életművek alakulásán, konkrét eseményhálóján keveset módosít, tehát nem feltétlenül a helyszínen, a művésztelepen születnek meg a legfontosabb alkotások. De tagadhatatlan, hogy ezek az együttlétek katalizátorai a későbbi tevékenységnek. Mert az a közeg vagy környezet, amelyre beváltják standard életkeretüket, persze csak egy hétre, hogy egy időben és térben egymással kontaktusba kerülhetnek, mi több: hatással lehetnek – az ottani jelenlét a test és a lélek számára egyaránt fontos. Nem csupán egymás munkái, de az egymás közelébe ke-

Deák Zsuzsa

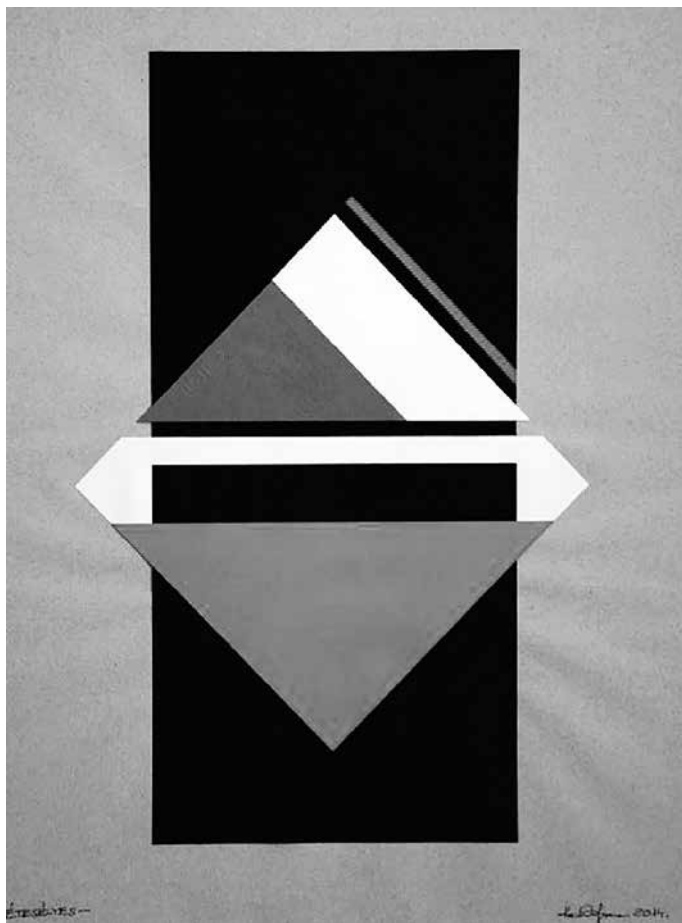

Kovács Ferenc

Erdős János

rülő gondolkodásmódok, a kimondott szavak és gondolatok, a megszólítás gesztusai – mind egyaránt formáló hatások. Ahogy néha az együtt eltöltött, elült csend hasonlóképpen. Teremtőerőt hordoznak. Mert bennük perspektívák találkozása és kereszteződése, összeadódása, vagy éppen széttartása történhet meg. Paradox, de megnyugtató, ha tudja, ha tudhatja a művésztelep látogatója, hogy semminek sem szükséges ott és rögtön megtör-

Kovács Ferenc

ténnie – már ami a művek létrejöttét illeti. Talán csak később érik be valami, aminek magjai azonban éppen ott, a bicsérdi művésztelepen szórattak el.

E kiállítás nem is kíván más lenni, mint véletlen termő talajba hullott magok szárba szökkenése, termőre fordulásának szemléje, a különböző alkotói gondolkodásmódok egybetalálkozása, alkalmi együttléte.

262 Ezekhez, inkább lábjegyzetként, mert nem feltétlenül vagy kizárólagosan a képzőművészet nyomvonalát követve álljon itt néhány alkalmi impresszió – a kiállítók száma szerint 22 egy-egy mondat.

H. Barakonyi Klára képzőművész: Egy elfeledett üzenet: régészeti terület.

Csízay László elektrografikus: Táj vagy térkép, vagy képe a képzelt feltételezettnek, aminek nincs saját helye a térben.

Deák Zsuzsa grafikusművész: Hiába csak rész az Egész, a rendezőelv azért az Egész.

D. Szabó Margit festőművész: A végtelen részletében is benne ül a végtelen.

Erdős János festőművész: Az erdőn túl ritkán látni. Hát nézz inkább onnan ide!

Herczeg László festőművész: Az első hang, szó, jel – talán véletlen. A többi csend-gesztus, reflexió. Vagy éppen fordítva.

Hidasi Ágnes képzőművész: A struktúra kézzelfogható talány. Majdnem értjük, amit jól sosem tudhatunk.

Herczeg László

Jarmeczky István festőművész: Katatón elmozdulás egy pillanat árnyékában.

Kovács Ferenc festőművész: Végül, most: csak jel leszel egy ácsolt fa téridejének tövében.

Kovács Ferenc grafikus: Végtere is a keret minek a kategorikus imperatívusza, avagy: minek a határtalansága?

Krawczun Halina: Mikor az angyal leereszti szárnyait – kapu lesz bárhová.

Kutnyánszky Géza festőművész: A táj nem feled. Csak tova-tűnődés.

Marton Ákos építész: Egy, kettő, három. A negyedik ismeretlen.

Mánfai György fotóművész: Múlt vagy jelen vagy jövő van itt jelen? A táj mindenképp: angyali üdvözetben.

Márkus Ilona festőművész: Az ölelés zárványai.

Mosonyi Tamás szobrász: A még, a meddig, a mielőtt. Közös pont felé tartunk.

Pandúr József festőművész: Útjaim, fényeim: merre vezet ez a karcosan boruló csönd?

Soltra Elemér képz: Csak addig eljutni, embernek lenni-megmaradni volt nehéz. A sír üres. Utóbb minden semmiség.

Szatyor Győző képz: Áhítat és ájtatosság, főhajtás a mestereberek mindennapjai előtt.

Szórádi Zsigmond szobrász: Egy megkezdett, s még inkább a befejezett, elküldött levél – olykor aranyat ér.

Vanyúr István szobrász: Az idő, miként a forma: ha szorba zárul is, vonalait követve mozdul, alakul – így kezdi meg szárnyalását.

Zsáki István festőművész: Humuszba ágyazott jelsodor.

Egy adományt, lehetőséget gyakran nem lehet kiérdemelni vagy utóbb rászorgálni, hiszen a vele járó nagylelkűség eleve aszimmetrián alapul. A tehetség adományára ez éppen úgy igaznak tetszik a Teremtő vonatkozásában, mint a tekintetben, ha egy település úgy dönt: áldoz arra, hogy művésztelepet hívjon életre.

Hogy mit jelent a tér és időbeli, kezdetben alkalmi, később bizonyos hagyományon alapuló bicsérdi művésztelep alkotóközössége, negyedszázados működése? Formálódó vagy éppen kiforrott szellemi együvé tartozást, értékteremtő és fenntartó tevékenységet, amely kapcsán azonban indokolatlan számon kérni – mint általában a kultúra területén – valamiféle közvetlen hasznosságot.

Rendhagyó módon Bicsérd példája némileg mégis cáfolja ezt. A művésztelepi jelenlét valamiféle cselekvési programot kódolt az alkotókba és a település lakóiba egyaránt.

Az elkötelezett szándék mögött talán az a felismerés állhat, hogy a kultúra átplántálása és legfrissebb hajtásainak felnevelése, táplálása, permanens életben tartása és bemutatása mindenkor a fontos feladatok egyike.

És úgy tűnik, a művésztelep létrejötté Bicséreden: dimenziót, új perspektívát teremtett. Az ott megjelenő alkotóknak éppen úgy, mint a folyamatosan ott élőknek. Ez nyer formát a közösségi

H. Barakonyi Klára

szinterek átváltozásában, és az egyes alkotók műveiben, amelyek a hely szelleméből kiforrva a helyszínen, vagy utóbb az alkotók műtermeiben születtek meg.

A művészet a művész számára nem csupán eszköz és cél lélekállapotainak, véleményeinek és elgondolásainak kifejtésére, hanem – és elsősorban – életforma. Benne mindenki azt csinálja, ami ő maga. Alkotása személyességgel megrajzolt szellemiség, gondolkodásmód, a benne feltoluló személyes „zene” nyilvánulása. A létrehozott műtárgy pedig nyilván nem a közvetlen használat szándékával születik meg, sokkal inkább: a figyelmes, a felfigyelő szemnek. Történik mindez annak tudatában, hogy a művészet: több élet, létgyarapító, az emberi létezés forráshelye.

Balázs Sándor

STERIL PERCEPCIÓ GYAKORLAT

*Szabó Károly képzőművész kiállítása
Art9 Galéria, 2018. április 11–27.*

Abszurd minimalizmus, minimalista abszurd. A modernizmus leírására használt közkeletű esztétikai, művészetelméleti kategóriák összejátsztatásával, sőt kijátszásával lehet jellemezni Szabó Károly legújabb kiállításának koncepcióját. A képzőművész már évek óta következetesen és szisztematikusan redukálja vizuális jelrendszerét, fessegetve azokat a határokat, ameddig még mű? alkotásként? tekinthetünk egy tárgyra, tárgyegyüttesre. Sajátos, analitikus látásmódja mindig a jelenségek mögé hatol, a lényeges, de a fő sodor által figyelmen kívül hagyott vizuális-hang-szóveg elemekre foglalkozik, amikor a himnusz hangjából csak a lélegzetvételt és nem a dallamot halljuk, vagy amikor betonemlékművet állít a mindennapi kenyérnek.

Ezek az egyszerű, hétköznapi gesztusok emelkednek meg, szimbólumképző erejük nyilvánul meg akkor, amikor Szabó Károly hirtelen más megvilágításban mutatja be őket. Természetesen rámutatva arra, hogy a kérdéseket másként is fel lehet, sőt kell is tenni ahhoz, hogy a megismerés folyamata feltárulkozzon. Jelenlegi installációjában még inkább redukálta a műtárgyat, olyan elemi eszközöket használva, mint a víz és a fogyasztói társadalom legnyilvánvalóbb jelképe: a nejlonzacskó.

De miközben meghökkent már-már felháborító minimalizmusával, súlyos szobrászati, formaképzési problémákat fesseget. A víz mind természettudományi mind szimbolikus értelemben (számos mitológiai teremtéstörténet) a legalapvetőbb erő a természeti formák létrehozásában és alakításában. Itt most korlátozottan, a nejlonzacskó „falait” között szimulálva mutathatja meg a víz, hogyan gyúri, dolgozza meg, alakítja ki környezetét, tekintet nélkül az akadályokra. Minden lehetséges, minden megteremthető ... még ... A kiállítás minimális eszközhasználatával erre a végtelen leležitésre és távlatra is felhívja a figyelmet. A Szabó Károly által használt redukált jelrendszer leginkább a huszadik századi abszurd drámák rokona, amely a lecsupaszított, minden méltóságtól megfosztott emberi állapot és kapcsolatrendszer alapvetéseire kérdez rá, az eddig megtett út és a lehetséges? jövő kiábrándult, sötét, steril laboratóriumi viszonyrendszerében.

Uhl Gabriella
kurátor

Szabó Károly

FELVILLANÓ KÉPEK

A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület kiállítása, Művelődési Ház, Székelyudvarhely, 2018. április 13. – május 3.

A kiállított képanyag belesimul abba a kozmikus életérzésbe amely kitágítja az ember gondolkodását a körülöttünk lüktető univerzum felé, és a földi létet bekapcsolja ebbe a hatalmas egységbe. Az a gondolatom támadt, hogy befűzök néhány mondatot, hogyan is gondolkodhatunk a bennünket körülölelő világegyetemről.

Elég felnézünk az égre egy felhőtlen csillagfényes éjszakan és elképzelünk, ahogy a földlabdánk lebeg ebben a hatalmas űrben. Fizikusok sora gondolta ezt tovább és jutott el odáig, hogy az általunk tapasztalt anyag nem szilárd sűrítmenyként, hanem inkább buborék alakjában úszik, vagy inkább lebeg egy hatalmas energiatenger felszínén. Az általunk ismert anyagi világ, amelynek mi is részei vagyunk, nem az energia megszilárdulásának, hanem inkább a ritkulásának tekinthető. Hogy ez az irdatlan energia nem nyom össze bennünket, annak köszönhető – mondják a fizikusok – hogy a körülöttünk lévő energiatenger negatív állapotban van. A Teremtő olyan ideális állapotot hozott létre, amely biztosítja ezt a csodát az örökkévalóságig.

Azt tapasztaljuk, hogy van születés és van halál. Nemcsak a mi földi létünkben, hanem a világmindenségben is. De minden információ, ami az univerzum létében történik, mintegy kozmikus komputerben, megőrződik. Gondolom, a saját tettünk és gondolataink is. Az emberi agy egy biológiai mikro univerzum, amelyben mint egy élő komputerben kergetőznek a gondolataink, elraktározva rengeteg információt, hogy aztán képességeink szerint, ha a szükségünk úgy hozza, segítsenek a döntéseinkben. Ha számba vesszük, hogy hozta létre a tudomány a telefont, a rádiót, a televíziót, az internetet, hogy információkat tudunk küldeni a Holdra a Marsra, a távoli világűrbe. Mi nyújthat segítséget ehhez? Hát nem más, mint az általunk nem érzékelhető, de létező negatív állapotban lévő energiatenger.

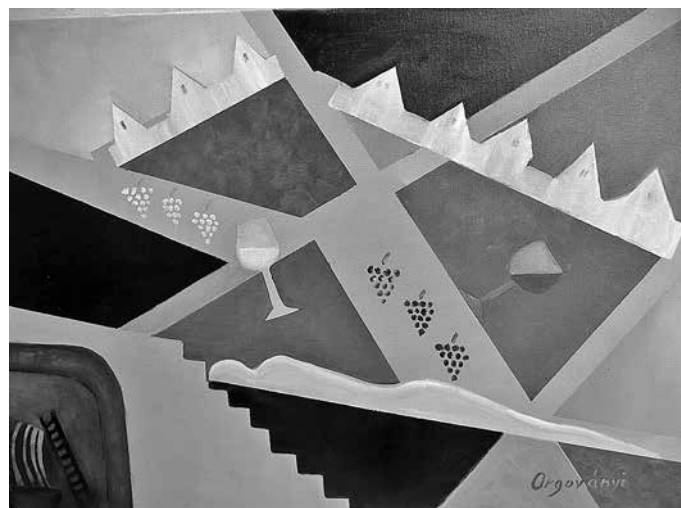
Toró Annamária *Táltos* című képével kezdeném. Ez látható a meghívón és a plakáton is. Itt egy emberarcot formáló kozmikus égitest ontja sugarait. Összekapcsolódik az előtérben egy óriás dobnak látszó hangszerrel. Rajta az égitestnek látszó arc keze játszik elképzelt dallamokat, ritmusokat, hogy az energia hullámain terjedjen a végtelen univerzumban.

Orgoványi Anikó elvont formavilágú festménye megidéz földünk, ez esetben a magyar híres borvidékeket, amelyekhez egy ragyogó verset is társít. A képen egy pincsort láthatunk, szőlőfürtökkel és a bor elmaradhatatlan kellékével a poharakkal.

Kelemen Kata textilképének a címe *Jel-képtár*. Gazdagon sorakoztatja fel a jel-szimbólumokat, amelyek egyenként is egész világokat engednek beleképzelünk. Spirálmotívuma akár a táguló világegyetemet is képes megidézni. Az ágas motívum, amely lehet az életet fenntartó búzakalász, vagy akár életfa. A sugárzó napmotívum mint életenergia és a ferde kereszt, ami mögött sorstragédiák sejthetők.

Kacsó István képe szintén egy érdekes látomás. Jobboldalt egy univerzumot sugalló nagy kerék negyede látható. Az itt található jelek rokoníthatók a Kelemen Kata képén találhatókkal, kiegészítve az általam nehezebben megfejthető jelekkel. E hieroglifák sora megidézheti a múltat, a jelent s talán a jövő is. A kép bal alsó részén egy pusztulásnak indult képsor leszakadt vagy felfelső jele a múlttól árulkodik. Felette szintén egy talányos grafika, mintha fákat szimbolizáló nyílvevesszők sorát látnánk, megszakítva egy fekvő figura nemzőszervét szimbolizáló életfával, mögötte az éltető nappal.

Erdész Erika egy rejtélyes hengert ábrázoló képet hozott nekünk. Címe: *Torony*. Próbálok megfejteni a henger-torony oldalán horpadt labdára emlékeztető kitüremkedéseket, és azt

Orgoványi Anikó

az érzést sugallja, hogy a henger körül uralkodó nyomáshoz képest belül vákum van. Ha továbbgondoljuk, egy olyan érzés születik meg bennünk, hogy a külső és belső között nincs kiegyenlített harmónia. Itt valami hiányzik. És itt nem a kép kvalitására gondolok.

Ruda Gábor kollázsa asszociációkra készített. Gazdag motívumokból összeállított kép. A föld, az víz, az ég a hordozója a képsornak. Betűk, számok mint súlyos hópelyhek borítják a képfelületet, afféle rejtélyes üzenet megtestesítői. Nekem azt üzenik, hogy valamit meg kell fejteni. Sok mindent nem tudunk még, amit tudnunk kellene. A madarat röptető figura a betűkhöz hasonlóan jelenik meg a képtér különböző helyein. A képtér főalakjává is válik, mintegy uralva a kép felső részét. Egy kozmikus novella, amelyből nem maradhat ki Feszty Árpád emléke sem. Másik képe a Félelem, Orgoványi Anikó versét felhasználva idézi meg szorongásainkat.

B. Tóth Klári képe: *A zene misztériuma*. Ő a szférák zenéjét lehozza a földre. Központi témája az ember, aki varázslatos színgombokat hív életre. Láthatóan kép a képben megoldást választja, mintegy megszemélyesítve a zene hangjait, alakjában magát a Múzsát idézve meg.

Révész Ákos a gesztusfestészet kiváló művelője. A kép egy nagyon átgondolt reflex eredménye. Tartalmilag az életerő, a céltudatosság vulkányszerű megjelenítése.

Németh László portréfotói a küzdelmek nyomát mutatják meg az emberi arcban.

Szabó László *Jeges Duna és ködbe veszve* című fotói érzékeny természeti képek: földünk mikroklímája helyi jelenségeinek megragadása a technika segítségével.

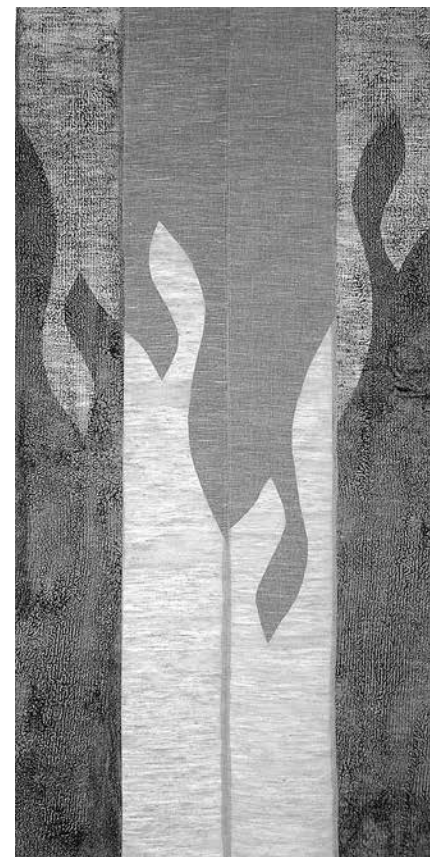
Szily Géza *Kert és szoba* című nagyméretű festményének figuratív és nonfiguratív elemei mintha a kozmosz felől néznénk földlabdánk mikró felületére. A szobát szimbolizáló jel, akár egy nyitott borítékból kihulló lombkorona jelenik meg, ásó motívumokkal az őszi színeket sugalló földön.

A. Bak Péter festménye: *Lábatlan madártávlatból*. A címében benne van, hogy felülről néz a településre. Jó színérzékkel oldja fel a figuratív elemeket a nézőpont megváltoztatásával.

Berei Zoltán szürrealisztikus képe groteszk elemeivel behatol az emberi élet rejtelseibe, szabad asszociációkat keltve a

270 | nézőben.

Orient Enikő *Rejtőzködő* című textilképe mintegy függöny mögé rejtett motívumok, érintenek meg bennünket.

Orient Enikő

Hagymás István a Nap–Víz kapcsolatot dolgozza fel. A két elem harmonikus kapcsolódása a földi létben.

Hernádi Paula az elme szárnyalását közvetíti felénk, egy ügyesen és ötletesen megoldott komputerjátékban.

Kovács Péter Balázs *Privát Zászlóját* akár kitűzhetnénk a Föld nevű bolygónkon, mint az emberi elme lobogóját, elgondolkodtathatja a nézőt, mit végeztünk el mi emberek itt a földön.

Körösi Papp Kálmán festményének címe *Belső rend*. Kísérlet arra, hogy a mérhetetlen világegyetem, emberi aggyal nehezen felfogható monumentalitását kifejezze és mintegy kozmikus szimfónia hangrezgéseit közvetítse a néző felé.

| 271

TÚZZEL FOGALMAZVA

*A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
Izzó sodrásban című tűzzománc kiállítása,
Balassi Bálint Megyei Könyvtár
Bóna Kovács Károly Galériája, Salgótarján,
2018. április 17–21.*

A kemence felől
keserű füst szaga száll.
Odaégetem lelkem a vasra.
Hallom a fény-teli por
rólam mint muzsikál,
míg színes könnyekként
csurran a magma,
s amit vágyott a szem,
előtűnik a lapon
ragyogó színekben kifakadva.

Az őselemek közül bármelyik nevét meghallom, a másik három is azonnal előfurakszik a tudatomban. Így vagyok a tűzzománccal is. Amikor először találkoztam a kifejezéssel, pontosan ugyanez történt. Erre azt mondtam magamban: Nem túl erőltetett a tűz kapcsán vizet, levegőt, földet emlegetni? Aztán tegnap délután betérhettem a Tűzhelygyárba, az ott alkotó művészek közé.

Beavatódtam. Gergely Judit lelkesen tárta elém a felhasznált anyag titkait, s egy képhez vezető út első lépései előttem születtek meg. Ekkor már tudtam, nem járok a valóságtól távol, ha a négy őselem együtt munkálkodása termékének vélem a tűzzománccot. Miért? A tüzet talán nem kell magyaráznom, hisz a nevében is benne van, ebben az összhangban vagy együttjátszásban mit képvisel. A fémre felvitt anyag, ha a színezékétől eltekintünk, ami szintén földszerű, üvegörlemény, agyag, és víz. Víz, amit a felületre égetés előtt áramoltatott levegő segítségével párologtatnak el. Talán ebben a körben ezeket sem kell magyarázni.

Mondhatnánk, mi az, ami egyesíti ezt a négy dolgot? Hol van az ötödik elem? Hol az éter? Az a minőség, amit felülről az istenek belé lehelnek?

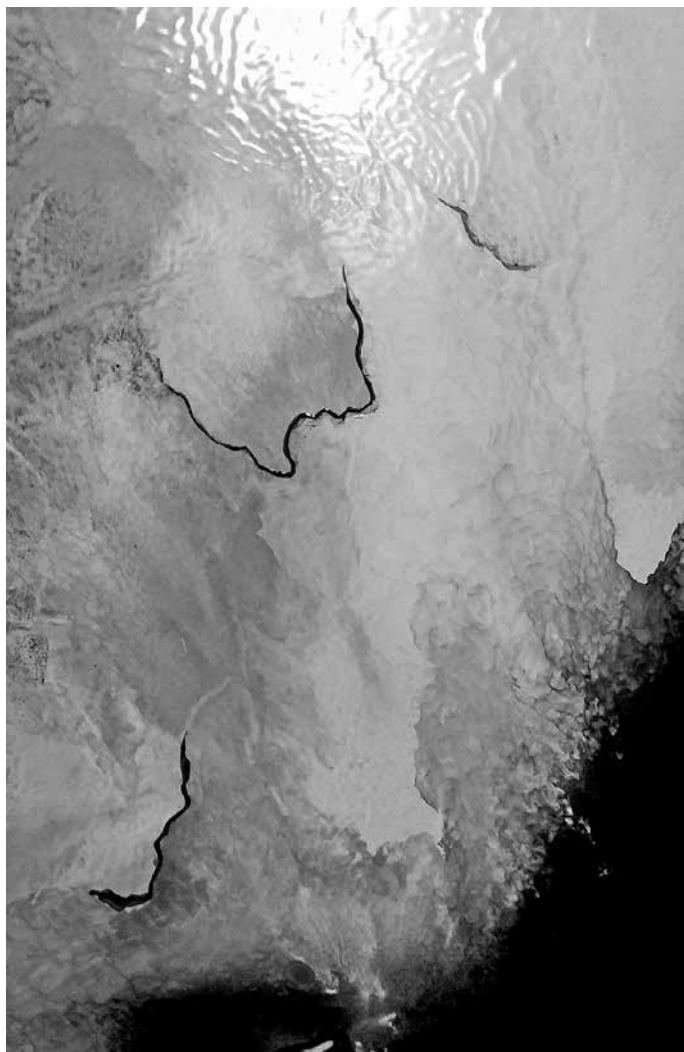
272 | A szórópisztoly csak egy eszköz. Odaleheli a színt, a formát a felületre, de nem magától. Az ember által. Az alkotó ember által. Az által, aki megéli, átéli a teremtő teremtés pillanatában érzett

állapotát. Azt a pillanatot, amikor egy világ születik, a teremtő gondolat valamivé lesz, valamilyen formába rögzül. A forma fontos. A szín fontos. Mindennél fontosabb viszont az az éter, amit átereszt magán az alkotó ember. Az, ami felülről jön. Vagy belülről. A főnről kapott, szerzett isteni lényunktől. A kiállítás címe: Izzó sodrásban. Előzetesen ez a vulkáni kürtön kiáramló lávafolyamra asszociáltatott. Egy egyszerre tűz- és vízszerű dolog látványa lebegett előttem. Az, ahogyan az ellentétek egyesülnek, egyként nyilvánulnak meg.

Georges Dumézil írta, hogy az ind gondolkodók szerint „a tűz vagy abból keletkezik, ami rendesen kioltja, a vízből, vagy önmaga ivadéka, maga-magát szüli világra”. A történet azonban itt még ennél is bonyolultabb: a tűzzománc tűzből, vízből, földből, levegőből keletkezik. S ezt magán viseli minden egyes rétegében. Mert az itt kiállított képek nem egyetlen munkafolyamat eredményei. Ha közelebb mennek, láthatják az egymásra hordott, égetett rétegeket. Azt is, ahogyan az előzőek áttetszenek, a legfelső réteget árnyalják. Ugyanakkor ez fokozza az egyes művek esetében a térhatást is. A kép kilép a síkból, anyagszerűségében is megmutatkozik.

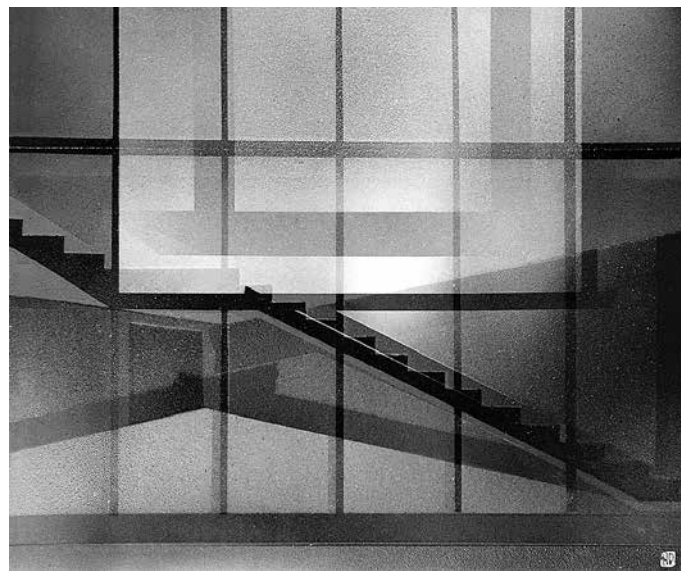

Bessenyei Valéria

Gergely Judit

Ha elindulunk Rácz Gábor munkái felől, s leírunk egy kört, bizonyosan élménygazdag pillanataink lehetnek. Bizonyosan megtérül a képek befogadására fordított idő. Közben bizonyosan sok mindent asszociálhatunk. Rácz Gábor *A nap vége* című tűzzománca például egyszerre naplemente, lehunytt szemű arc, amelynek a homlok közepi harmadik szeme éppen fölragyog, kitekintés a tengeralattjáró ablakából, vagy egy űrhajóból, amint

Hernádi Paula

a közeli bolygó mögé rejtőzik a csillaga... A *Napjel* című munkájánál viszont távolabbról szemlélődhetünk, amennyiben bolygó–csillag együttállásban gondolkodunk. De akkor mi az a fekete felület, ami mintha lángot fogott papír lenne, tüzes részeket ejt el magából, miközben kék füstöket ereget? Másfelől van valami oszlopszerűsége, amelyen egy túlnyomórészt ezüst színű gömb nyugszik. Kiég alóla a talaj. A nap égeti ki?

Nagyobbrészt a sárga és a barna színárnyalatai dominálnak Czóbel Marianna *Csillagháló* című alkotásán. Két út, amely hárommá válik, tör át ezen a csillagködöt halászó hálón. A háromdimenziós térből kilép a négybe. És fölfelé lép ki. Fölfelé lép ki, mert fölfelé tágul. Fölfelé, miképpen az a „Tejút” is, vagy füstgomolyag(?), amely nyomában árad és fölülírja az előző történetet. A háttér átlósan sötétül, letről fölfelé. Tovább fokozza a különleges esztétikai élményt, hogy a keret mélybarna tónusa és a képet hordozó lemez között nyolc fém pálcika képez kapcsolatot, körbefut egy sáv, amelyen keresztül ráláthatunk a fal-felületre, a mögöttes síkra, térre, mélységre.

Amennyiben lehet beszélni hiperrealista tűzzománacról, Zsuffa Péter *Trükköződéseim* mindenképpen ilyennek tekinthető. Mintha egy folyón úszó ladikban ülnénk. Ott van a naplemente, a szürkébe hajló felhő, amelyből a nap palástja még

átszínez valamennyit, ott van a kisimult víztükör, melyen megjelennek a partmenti fák, bokrok... Első rápillantásra a nap palástja olyan, mintha a vízfelületen húzna végig egy vastkos sávot. Csakhogy ez a sáv oszlopszerűen ívelt, nem rásimul a víztükörre, hanem fölötte lebeg, már a fák közt elkezdődik, s rajtunk túlra ér, s minderre rájön egy ablak a maga négy ablakszemével. Ám a látvány ezúttal nem ott tisztább, ahol kitekintünk, hanem ott, ahol a képzeletbeli fal húzódik. Amit az ablakszemekben látunk, az homályos. A tiszta valóság azon kívül található.

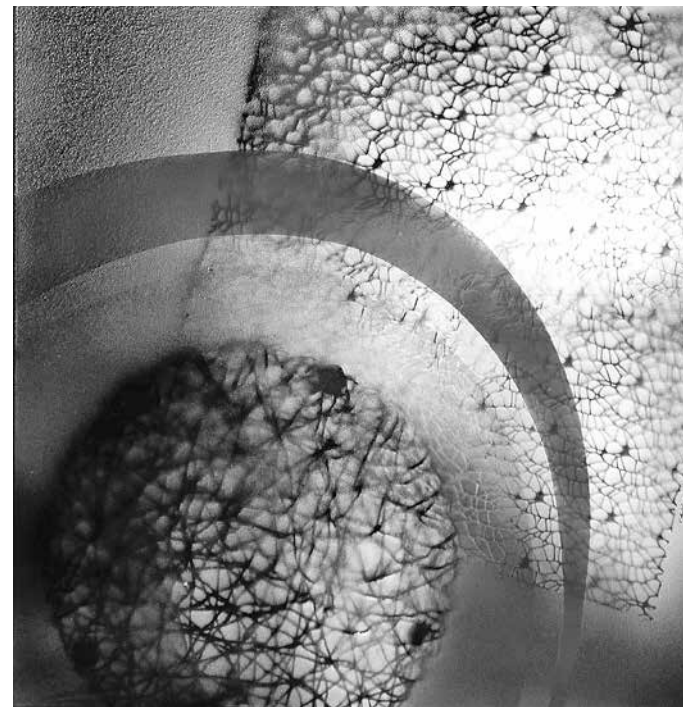
Bessenyei Valéria Őszi szövete aranymetszésében mintha a horizont domborulatainak sokszorozódása és a képet függőlegesen kettémetsző három fa törzse fonódna textilszerűen össze. A kép alsó harmadában ott van a föld barnája, az őszt megfáradt zöldje, érett pirosa, sárgája úgy, ahogyan az őszi tájban is, a felső felében pedig az ég piszkos alkonyati kékje, melynél a ködellő vidék felhőpamacsait még felragyogtatja a horizont mögé bukott nap sugara. Ebben lép be az a keret, amely a valóságot át és fölülírja, s talán föl is fordítva visszaölti, szövi az eredeti térbe.

Hasonlóan különleges térhatás érvényesül Hernádi Paula *Tűztér* című munkáján. A kitakarásokkal elért rácsszerűség mintha bennünket védene a mögötte izzó narancssárga folyamtól. De teljes mértékben ezt nem tudja megtenni: a felső rácsvonalra a tűz vöröse csöppen és a láng hidegkékje leng. Érezzük, ahogy magához húz a hő, ahogy ez a forró mélység vonz. Mindezt a vízszintesen befelé tartó porózus fehér tábla fokozza, hiszen éppen átfér a rácson, s hogy így tudjuk látni ezt a téglalapot, ilyen térarányal, az feltételezi a közelségünket. A kemence, a purgatórium torkában állunk. Ez a tábla a lelkünket viszi a tisztító tűzbe. Azok után és közé, akik ebben már előttünk járnak. Szellemként együtt lobognak és emésztődnek.

276 Halmosi Sándor Évjárata meleg földszíneire a vér vöröse tapad. A zárójelben szereplő Fél flakont talán ez rajzolja ki. Az absztrakt formák, ívek mintázatából előtűnik egy stilizált fej, a maga hatalmasra tárt szájával, de ott van a kar is, amely körülöleli a flakont, a vérét tartalmazót. A vízszintes alakzatok folyadékyszerűvé teszik a környezetet, alámerülést jeleznek, viszont a szinte egy pontból szétáradó egyenesek belülről jövő sugárzásra, ragyogásra utalnak. Ebben az összefüggésben a palack egyszerűen örömforrás és a pusztulás forrása is. A *Jelenlét* című munkáján hidegkék, világtól el- és a világból kiidegenült figurák sejlenek elő. Így lennénk jelen? Így lehetünk? Csak így? Orient

Enikő *Égbolt* című tűzzománcának mélységében uralkodó fekete az objektumtalan űrt jelenti számomra. Ez az űr azonban, az egymást metsző egyenesek révén, mintha nem csak elnyelne, de szét is sugározna. A fehér és a kék szórt pöttyei csillagok milliárdját utánozza le. Mindebben ott trónol egy központi égítést. Ott, az égbolton. Talán a mi napunk?

Bessenyei Valéria *Égi és földi vizek* című alkotásán egybe fonódik a lent és a fönt. Ami fentről jön, oszlopszerű és fény járja át. Ami vízszintesen fut, az hullámszerű. A központi négyzetben megfordul az ég és a tenger. Hermész Triszmegisztosszal szólva: ami lent van, föntre kerül, s ami fönt van, lentre. Vajon ki áll e hideg világ középpontjában? A fény tükröződése hoz-e megvilágosodást?

Végh Éva

Szintén geometrikus formákból, metszeteikből építkezik Orient Enikő *Fény* című munkája. A megjelenített a kép arany- 277 metszéséből árad szét, jut túl a sötétségen. Egyedül a centrum tiszta, homogén, a felület többi része porózus. S ebben a poró-

zusságban mindenhol ott bújik, dereng a fény az egymásra, egymásból nyíló ablakokon keresztül.

Czóbel Marianna *Szimfóniáján* a fekete és a fehér közötti átmenet, a szürke árnyalatai dominálnak, ennek ellenére azt a pillanatot kapja el, amikor a természet forrásban, dinamikus változásban van.

Ecsettel húzott növényi szárazon virágfejszerű ringatódzik. Mintha a korábbi virágzás nyomán keletkezett magházak robbanának fel, szétfröccsen valami. Valami tejszerű. Ahonnan kilép, ott a születés, a hús vérvöröse. Az, ami színt, életet visz a világba. Ami pöttyöket, foltokat ejt a megelevenedő szöveten.

Gergely Judit *Az én világom* című képén minden szövődik, kavarog, áttetszik, áthatol egymáson. Víz alatti vulkán dolgozik éppen lent a mélyben? Növények enyésznek el ebben a fortyogásban? Az alkotói lélek küzd a létezés válságjelenségeivel?

Czóbel Mariann

Vergődik a hálójában? Bármi is történjen, a felszínen mindig ott munkálkodik a fény. Akkor is, ha a mélyből kétségbeesett antropomorfnak tekintetek figyelnek vissza. Ha a tüzzománc komor és sötét tónusai elsöre tagadni látszanak a kiutat. A létezés megküzd a kihívásokkal, fölülkerekedik azon, ami lenyomja. Annak ellenére, hogy pillanatnyilag lent van. Alulról zöldes árnyalatot kapó növényi részek, ornamentikák törekednek a magasba. Őserők játéka folyik itt éppen? Valami elemi életmegnyilvánulás?

Végh Éva színek és formák egymásra rétegzését használja ki komponálása során. A festékfújáskor alkalmazott elemek rácsszerkezetének sűrűsége fokozza a teremtett tér áttetszőségét. A *Tévelygők* című munkája esetén mintha egy kirakós játék elemeiből alkotna virtuális labirintust a mai minotauruszok számára. Az ismétlődő alakzatok egymáshoz való viszonya álmomechanizmust sejtet a kiütkeresésnél. A részben homogén és porózus felületek ritmusa, az ecsettel történő belenyúlás alapos átgondoltságra utal, miképpen a *Folyamatos jelen* című munkája esetében is, amelynél úgy tetszik, egy rács, vagy tán kerítés, folyik ki a képből, amelynek térszerűségét a föntről lefelé és a lentől fölfelé tartó folyások síkszerűsége szabja- és bontja le.

Halmosi Sándor *Botillájában* van valami hajószerűség. Mintha balra egy orrcsúcs emelkedne ki a kehelyből. Mögötte egy emberi koponya jobb felé nézve. Fejtetője arannyal bevont kősziklára emlékeztet. A középpontra lefelé erősödő ezüsthény hull. Éj van, a hold teszi ezt? A kép nagyon kemény, fémes hatását a botillában álló vörös folyadék teszi húsba vágóan elevenné. Vérszerűződés köttetik éppen? Vagy Káron ladikjába csorrant a vérünk? Miféle jövő felé vezetettünk?

Végh Éva Mediátora – magán és magában – mesterséges elemeket cipelő, távolodó embert formáz.

Látszik az aurája, a hidegsége az őt körülvevő környezet-höz képest. Vajon merre tart? Mire készül?

Mire készülhet?

Istvánfi Gyula szerint a tűz „maga köré gyűjti a csoportot és erősíti az összetartozásunk érzését”, és azt is: „a lélek, az erő, a tisztulás, az otthon vagy akár a haza megnyilvánulása”. A tűzzel, a tűz által, a tűzben fogant bizonyosan összeköt embert és embert, s ez által belőlük csoportot teremt. Elég körülnézni. Elég látni. Kilenc művész tizenhét tűzzel fogant alkotását látni. Látni ahhoz, hogy a tűzük mellé odakíváncozunk. Melegedni.

MOSOM KEZEIMET

*Magyar Művészkönyvalkotók Társasága
Karinthy Szalon, 2018. április 24.*

A tisztaság, a fertőtlenítés, a műtétek előtti hosszas rituális be- mosakodás mára olyannyira az orvosi hivatás magától értetődő attribútumává vált, hogy igazából nehéz elképzelni, hogy a 19. század közepén milyen elkéseredett, heroikus és tragikus küzdelmet kellett folytatni bevezetéséért. Egy tapasztalatok alapján született zseniálisan evidens felfedezés ütközött egy magas társadalmi helyzetű szakmai kaszt vélt presztízsével és megcsontosodott nézeteivel, egy periférikus helyzetű Dávid folytatott önmagát is felörlő, s Góliátot csak önnön méltatlan halála után lebíró küzdelmet. A megoldás ráadásul egy tényleg egyszerű, a kiállítás címével összefoglalható cselekedet. Az sem tekinthető véletlennek, hogy éppen a Magyar Művészkönyvalkotók Társasága emlékezik meg most erről az évfordulóról. Hiszen – legyen szó idősebb, pályáját, formanyelvét, művészi gondolkodását évtizedek óta alakító alkotóról vagy friss kísérletező kedvű, sokfelé nyitott fiatalról, festőről, fotósról, grafikusról, tervezőről – valamennyiüket megigézi a fehér, szűzies papír színe, szaga, állaga, s a vele való foglalkozás végtelenített izgalma. Mintha Borges Aleffe testesülne meg e négyszögletes tárgyban, szinte a világ teljességét magába foglalni tudó ponttá, kimeríthetetlen lehetőségek tárhelyévé, kiindulópontjává válhatna a könyv. Éppen a benne rejlő nyitottság-potenciál miatt lehet ez esetben is origó, installációk, videók ihletője, talált tárgyak, objektumok és festmények apropója, összességében egy színes, invenciózus, műfajilag is változatos kiállítás animátora.

Pedellushoz illő lenne most névsorolvasás-szerűen beszélni mind a 21 alkotóról s az általuk készített munkákról. Ez alkalom-

280

ból inkább csak jelezni célszerű asszociációik, intencióik sűrűsödési pontjait. Többeket foglalkoztatott Semmelweis tántoríthatatlan elhivatottságból, szakadatlan kíváncsiságból, akaratból, az ostoba tekintélytisztélet elleni fellépésből, haragból és önvádakból összeszőtt személyisége, sorsa. Megidéződött a kései bidermeier finom, már-már preszióz, a felszín nyugalmát, kedélyes elrendettségét sugalló világa, s a valóság nyers, véres foetusokkal, nyákokkal, sebekkel, érzéketlen és kegyetlen orvosi beavatkozásokkal kísértő ellentéte. De felidéződik a szülő nőkből óhatatlanul statisztikai adattá válók sorsa is. Fontos szerephez jut valós és festett változatban is az egyik legegyszerűbb és legnagyobb egyszerű civilizatorikus vívmány, a szappan is, s az ehhez köthető „tisztá kéz” fogalma is. A tisztaságtól már csak egy lépés az ártatlanság, s az ehhez kötődő magzathoz, újszülötthöz, csecsemőhöz tartozó képzetek felbukkanása. A terhes nő és magzata viszonya egy fantasztikus és poétikus installációban vagy egy papírból nagy gyengédséggel kivitelezett anyaméh védelmében. De a tisztaság általánosabb értelmében is megjelenhet, akár egy önnön súlyától hullámokba aláhulló papírcsik formájában, vagy az élet és halál közé metaforikus átjárót nyitó könyvecske alakjában. S bár Poncius Pilátus alakja, példája közvetlenül nem idéződik itt most fel, de közvetve a vele fémjelzett dilemma, a művészi felelősségvállalás kérdése, az alkotó szabadságának, az őket látogató kísértéseknek, a felfedezések villanásainak elegye azért itt van a levegőben. S ez a kéte-lyekből és illuminatív pillanatokból összeálló fluidum most talán sűrűbben érzékelhető e falak közt a szokásosnál. Mert bár a művészet nem adhat megoldást az emberi egzisztencia és társadalom alapvető kérdéseire, de feloldást nyújthat talán. Nem mentheti meg az embert akképpen, mint Semmelweis az anyákat, de magát a küzdelmet meg tudja jeleníteni. S talán ez sem kevés.

Pataki Gábor

281

FOLYAMAT+

Művészetek Háza Szekszárd
2018. május 6. – június 24.

Kedves közönség, kedves anyák, apák és gyerekek! Arról esetleg lehet vitatkozni, hogy művésznek lenni-e a legjobb a világon, de azon nem nagyon, hogy művészyerekek lenni mindenképp a legeslegkirályabb dolog. Egész pontosan képzőművészyerekek, mert az írókéi mindig csak arról szoktak nyilatkozni, hogy mindig kussban kellett maradni, sose szabadott zavarni a mamát vagy a papát és hogy mennyire elvertek, amikor csónakot hajtogattam a Tilos Szoba íróasztalán talált, tök olvashatalan kézírással telefirkált papirokból.

A színészek gyerekei sose látják a mamát vagy a papát, a zenészek gyerekeinek pedig focizás helyett furtonfurt hegedülniük kell, legalábbis a képzőművészek gyerekei szerint.

A képzőművészyerekek bezzeg már a kiskoruktól kezdve lenolajjal, tojássárgájával, porfestékkel, edzett acél vésőkkel, semmiből ki nem mosható festékekkel, izgalmas savakkal és más egzotikus fegyverekkel tehetik tönkre a szüleik anyagi javait.

Egy olyan lakásban, ahol legalisan van rendtelenség.

Na és jó esélyük van arra is, hogy egy évtizeddel előbb lásanak meztelen nőt, mint bárki a suliból, beleértve Zoli bácsit, a technikatanárt.

Én például olyan 7 éves lehettem, amikor megkérdeztem a szüleimet, hogy rajzolhatok-e velük, amikor legközelebb jön a Kati. Volt ugyanis egy, még az iparművészeti főiskolán megismert aktmodell barátjuk, a Kati, aki jóval a fősikola után is eljárt hozzánk, a József körüti lakásba modellt állni.

A mélyen elhivatott hét éves festőművészeket nem ismerő hallgatóság azt is hihetné, hogy koraérett vagy velőmig ronlott elsős voltam. A helyzet azonban nem is állhatna messzebb a valóságtól. A koromnak megfelelően gyermek, pélbániai hittanra járó ministránsfiú voltam, aki pontosan tudta, hogy egy igazi festő életének alapvető része az aktrajzolás. Abba bele sem gondoltam, hogy a valóságban ez azt fogja jelenteni, hogy a szüleimmel együtt néma csöndben, közvetlen közletről nézzük majd két órán át a mamám tök meztelen barátnőjét.

282 És a következő héten tényleg ott ültem a rajztáblámmal, a papírjaimmal és a kedvenc 2B-s ceruzámmal a nappaliban, ami egyben a mamám műterme is volt, hogy korán megtanuljam: az élet legnagyobb eseményei a leghétköznapibb természetességgel,

Kovács Lola, Bikácsi Daniela

mindenféle harsonázás meg tűzijátékozás nélkül, mintegy a fű alatt történnek meg. Megérkezett a Kati, köszöntünk, trécselt pár szót a szüleimmel, közben lenéztem a rajztáblámra, de sehol se láttam a puha, kék Monopol rádiomat, de egyből rájöttem, hogy a zsebemben van. Elővettem, gondosan kipiszkáltam a csontszínű dobozából, akkurátusan elhelyeztem a rajztábla bal felső sarkába, aztán felnéztem, egyesen életem első fanszörzetére.

Ekkor újabb fontos dolgot tanultam meg, miszerint amikor úgy érzem, hogy azonnal elájulok, igazából egyáltalán nem ájulok el, hanem simán tudok úgy csinálni, mint valami törpe Manet a hatvanharmadik aktja megfestése közben.

A józanságát legalább mostanáig megőrző kiállításlátogató ezen a ponton joggal teheti fel a kérdést, hogy hogy jön ide a hét évesen egy hirtelen Gellért-hegynyinek tűnő szeméremdombra meredő Lacika. Hát úgy, hogy a Folyamat Társaság kiállításának, amit most éppen megnyit ez a bizonyos Lacika, az a különlegessége, hogy ezúttal nemcsak a tagok állítanak ki, hanem az összes olyan gyerekük is, aki valamilyen műfajban alkotással foglalkozik.

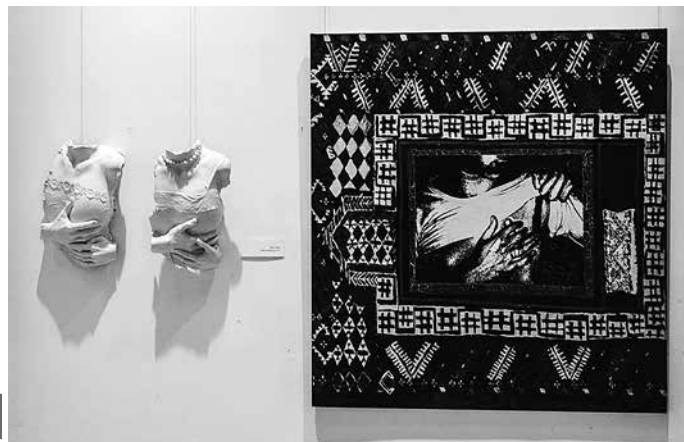
Képzőművészyerekeknek nemcsak azért a legjobb lenni, mert az ember a fél kiskorát olyan megnyitókön töltheti, mint ez a mostani, ahol lehet rohangálni meg képeket nézegetni meg röhögni a vicces felnőtteken, ahogy megrohamozzák a büféasztalt, hogy aztán 5 perc múlva már összevissza beszéljenek, de úgy, mintha egy jó kövér meztelencsiga költözött volna a nyelvük helyére. Hanem azért, mert mert az embernek, ha művész a szülei, egészen kicsi korától van egy biztos pont az életében. Mégpedig az, hogy pontosan tudja, hogy minek van egyedül értelme a világon: létrehozni valamit a semmiből. Ez persze ebben a formában a legkevésbé sem igaz, munka- és élethipotézisnek annál jobban megteszi.

Aztán ahogy felnőnek, a művészyerekekből vagy művész 283 lesz, vagy nem, de a semmiből teremtés csodálata egészen biztosan bennük marad.

Az ugyanazt a szakmát több generáción keresztül űző családokat, amiket a bulvárlapokban dinasztiáknak szoktak nevezni, hivatalosan csodálat övezi. Pedig a dolog közletről nézve nekem sosem tűnt ilyen egyértelműen vidám jelenségnek. Azok a többedik generációs civilek, akiket személyesen ismerek, jellemzően lustaságból vagy kényszerítésből csinálják azt, mint a szüleik. A képzőművész-dinasztiák és művészcsaládok azért sokkal vidámabb jelenségek, mert a mi családjainkban egyik sem képzelhető el. Lustaságból senki se lesz művész, aki pedig az életben egyszer is hallott képzőművészt panaszkodni, az pontosan tudja, hogy itt nem a kényszerítés, hanem legfőképpen a túl szenvedélyes lebeszélés lehet a probléma.

Ennek a kiállításnak az a különlegessége, hogy a legkülönbözőbb műfajú alkotásokon keresztül figyelhetjük meg, hogyan hatottak a szülők a gyerekeikre és viszont.

Nekem ugyan mindkét szülőm festőművész, sőt Folyamat Társaság-tag, és amióta csak emlékszem, mindig rajzoltam, mégsem próbáltam soha képzőművész lenni. Vagyis gimi vége felé abszolúte felmerült bennem a dolog, de akkor derült ki, hogy tudtomon kívül mennyire komolyan veszem ezt az egészet. Amikor ugyanis feltettem magamnak a kérdést, hogy mi lenne, ha felvételiznék a Képzőre, önmagamat is kissé meglepve azt válaszoltam magamnak, hogy ilyet csak akkor szabad csinálni, ha valami olyan hívást hallok, mint amiről a papok szoktak beszélni. Mivel nem sokkal korábban még lelkes ministránsgyerek voltam plusz olvastam Csontváry írásait, konkrét hangra gondol-

Bakos Ildikó, Wolf Eszter

tam, ami egyszer csak megszólal, és azt mondja, festőnek kell lennem. Na, hogy hogy nem, a Hang az istennek nem akart megszólalni, én meg nem kerültem olyan állapotba, mint a Bernini szobrán látható Szent Teréz, így elmentem inkább lébecolni nyelszakos bölcsésznek, aztán újságíró lett belőlem és írtam pár könyvet is. A könyvírásból mindig az illusztrálást élveztem a legjobban, merthogy ahhoz minden esetben ragaszkodtam, hogy a köteleimet telerajzolhassam. Nemrég pedig hivatalosan is amatőr grafikus lettem, mert most először valaki más könyvét illusztráltam.

Minden itt megjelentnek garantálhatom, hogy remekül fog szórakozni a Folyamat Társaság előttünk elterülő kiállításán.

Komolyan mondom, én ekkora apák és fiúkozást, meg anyák és lányokozást az 1990-es választások két fordulója közötti kampány óta nem láttam!

A jóindulatúak érdekes felfedezéseket tehetnek az anyák, apák, lányok és fiúk munkáinak összevetésével. Tök izgalmas dolog megfigyelni, hogy ki hatott kire és miként, hol érezni valamiféle tradíció folytatását és hol a megtagadását. És azt is szórakoztató megfigyelni, hogy ha a gyerek más műfajban alkot, mint a szülei, akkor milyen formában érezhető az örökség, ha egyáltalán. De ezen a délelőttön még a rosszindulatúak is jól mulathatnak, mert ők meg azt figyelhetik kajánul, hogy ki a jobb a családban. A kiállításon nemcsak szülő-gyerek duók, triók és kvartettek lépnek fel, hanem a Folyamat azon tagjai is, akinek vagy nem lett művész a gyerekeiből vagy nincs is gyereke. Ők most, valljuk be, kicsit hátrányos helyzetben vannak. Szólóban kiállítóként a néző önkénytelenül úgy nézi az ő munkáikat, mint ha boldog gyermektelenekről lenne szó. Márpedig annak a szemében, akinek van gyereke – ami a statisztikák alapján az itt megjelentek 80 százalékára igaz – nincs irigyltebb figura a boldog gyermektelennél, akiről irigyen azt képzeljük, hogy annyi ideje van és annyi pénze marad meg, hogy BÄRMIRE képesnek kell lennie a világon.

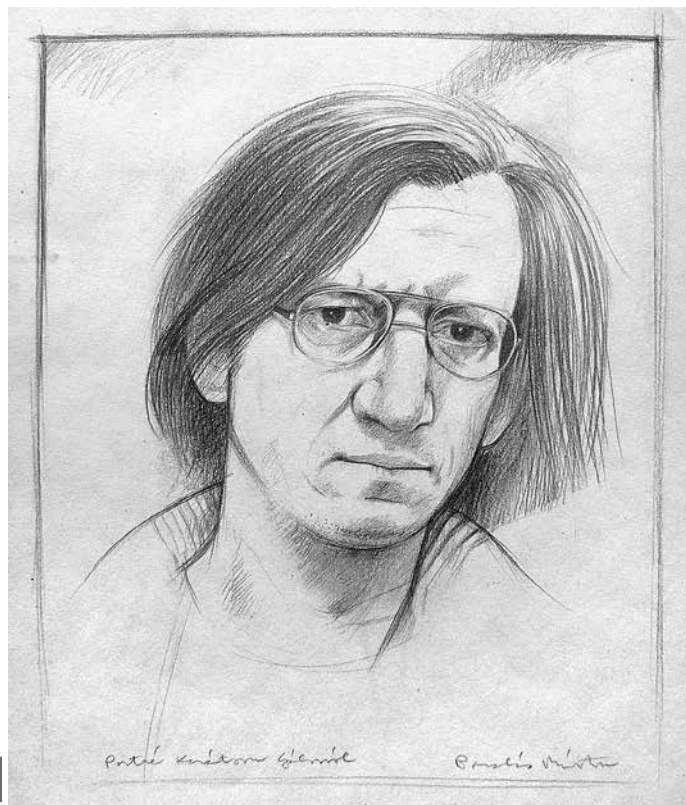
Dehát a Folyamat mindig is arról volt híres, hogy ez nem egy műfaj szerint megszervezett művésztársaság, hanem olyan fajta, ahol a tagok közös nevezője a szinte végtelen művészi bátorság. Úgyhogy kedves jó- és rosszindulatúak, anyák, apák és gyermektelenek, jó mulatást és sok-sok kreatív hasonlítgatást kívánok mindenkinek, köszönöm a figyelmet, máris indulhatnak!

KARÁTSON GÁBOR EMLÉKEZETE

*A Magyar Festők Társasága kiállítása,
FUGA, 2018. május 7–21.*

Karátson Gábor író, műfordító, filozófus, festőművész, a Magyar Festők Társaságának első elnöke volt. 2015-ben hunyt el, alig két évvel később megnyílt az egykori műterméből kialakított Emlékszoba, ahol megtekinthetők művei, személyes tárgyai, és ahol betekinthetünk a művész, író és gondolkodó szellemi műhelyébe. Az ünnepélyes megnyitáshoz több rendezvény is kapcsolódott, három helyen voltak láthatóak Bibliai akvarelljei: a Biblia Múzeumban Márk, az evangélikus múzeumban Máté, a Hold utcai református templomban pedig Lukács evangéliumához festett sorozata. A Múcsarnokban szintén tavaly nyílt meg az EGY/KOR című kiállítás, amelynek egyik főszereplője – Gadányi

Barabás Márton

György, Jakobovits Miklós és Blaskó János mellett Karátson Gábor volt. E rendezvénysorozat záróakkordja a Magyar Festők Társaságának itteni, Karátson Gábor emlékezetére rendezett tárlata. A nyílt beadású, tematikus megkötés nélküli, elektronikusan zsűrizett kiállításon Karátson egy műve képviseli, tiszteletadasként. A művön rövid szöveg olvasható: Azt mondják, még élünk. Részlet a muhi csatából.

Az előre persze nem kell emlékezni. Közöttünk van, visszavisszatérő módon találkozunk, eszmét cserélünk a világ, a művészet, a mesterség dolgairól. Karátson Gáborral sok mindről – mindről – lehetett beszélgetni. Képzőművész, író, filozófus volt, műfordító és környezetvédő, tényleges börtönbüntetést szenvedett 56-os és a közügyek iránt élete végéig szenvedélyesen érdeklődő polgár. Igazi pesti polgár, mondhatnánk, még akkor is, ha egy idő után egyre kevésbé tetszett neki mindaz, ami a rendszerváltozás után, és annak ürügyén Magyarországon, és elsősorban a magyar fővárosban játszódott. Több mint tíz évig élt a Deák téren, ahol kelet és nyugat, az európai civilizáció és a balkán, a szó legjobb értelmében vett polgári világ és e világ vámszedőinek a világa találkozott. Jellemző, hogy amikor interjút készítettem vele, 2006 viharos napjaiban, a békés, nyugodt műtermi világot nap mint nap az utca nyüzsgésével cserélte fel, a saját szemével akarta látni azt, ami történik, s noha a kultúra, a művészet évezredeiben gondolkodott, őszintén hitte, hogy végre gyors változások indulnak el a magyar közgondolkodásban.

Nem rajta múlt, hogy nem így történt. Interjünk helyszínéként mindenesetre a műterem vagy az azt környező közterek esetleg kocsmateraszok valamelyike helyett sajátos helyszínt választott: kísértáltunk a Duna-partra, s miközben a magyar történelem évszázadainak dicső és kevésbé nagyszerű pillanatait idéző budai várat figyeltük, természetesen arról kérdeztem, ami éppen akkor a leginkább foglalkoztatta. De nem volt könnyű a dolgom: az egyik legaktuálisabbnak érzett kérdésre Konfuciuszt idézve válaszolt. A filozófus akkor mondta a következőket, amikor egyik tanítványa megkérdezte tőle, mivel kellene kezdeni, hogy rendbe hozza az összezavart államot. Ő azt mondta, a nevek igazításával. A nyegle tanítvány ellent mondott neki.

A Mester erre válaszolta a következőket: „Ha nincsenek rendben a nevek / a beszédet érteni nem lehet / A beszéd ahol érthetetlen / nem lehet létrehozni műveket sem / A művelődés művei ha célt nem érnek / nincs tere szertartásoknak zenének / Szertartás zene ha nem virágzik / a büntetés a bűn kezére játszik

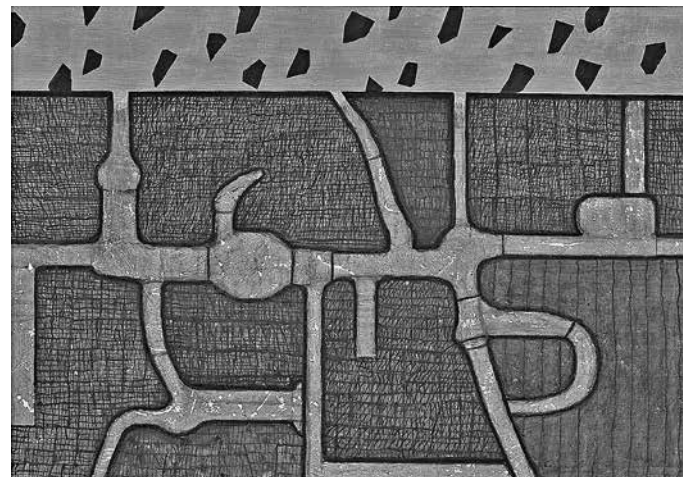

Pál Csaba

/ A büntetés a bűnt ha élni hagyja / azt sem tudja a nép / a kezét-lábát hova rakja”. Mikor arra kértem, fordítsa le mindezt 2006 szeptemberének magyar valóságára, Karátson Gábor azt mondta: a fentiek azt jelentik, hogy csak azt nevezhetjük annak, ami, ami valóban az. Akár tautológiának is tűnhet a mondat, mégis tökéletesen igaz. És persze nem csak a Gábort akkoriban oly erősen foglalkoztató politikai, gazdasági, közéleti kérdésekkel kapcsolatban, de ami bennünket talán a legjobban érdekel, a művészettel kapcsolatban is. És ez számunkra, akik közül nagyon sokan átérték a létező szocializmus évtizedeit, amelyekben művészetnek nevezték azt, amit legfeljebb az ideológia szolgálójának

mondhattunk volna, de átérték azt is, hogy a hivatalos művészetpolitika elvárásaival szemben állók, más irányba fordulók is nagyon gyakran műalkotásnak nevezték azokat a próbálkozásokat, amelyek a kurrens európai vagy amerikai áramlatok falatjait csipegették föl s adták vissza megemésztetlenül, alapvetően fontos kérdés, az alkotói függetlenség, öntörvényűség kérdése. És ebből a szempontból volt talán a leginkább példamutató Karátson Gábor művészete. Ha úgy tetszik, kényszerűségből kanyarodott a szótól a kép felé, úgy vélte ugyanis, hogy 1956 drámája után végképp hiteltelenné vált minden leírt szó, míg a kép a maga utalásaival, többértelműségével, árnyalt jelentésével hiteles kifejezési eszköz maradt. Az is lehet persze – mert a Képzőművészeti Főiskolára sosem járt, talán nem is járhatott –, hogy jól választotta meg mestereit, művészbártaikat. Nála fiatalabb vagy épp egyidős művészekről, Mauer Dórától, Keserű Ilonától, Major Jánostól tanulta meg a mesterség alapjait, az idősebb mesterek közül Bálint Endre gyakorolt rá nagy hatást és Bálinton keresztül Vajda Lajos, aki az egyik legfontosabb szellemi és művészeti ős volt Karátson számára, Paul Klee, Leonardo és Grünewald mellett.

És hát, ami a szellemi hatásokat illeti, valóban, ne feledkezzünk el a keleti filozófiáról, amelyet éveken át tanított is különböző egyetemeken, s amely a lehető legtermészetesebben illeszkedett számára a biblia világához, amely élet utolsó két évtizedében egyre inkább foglalkoztatta. Akár festőként, hosszú ideig

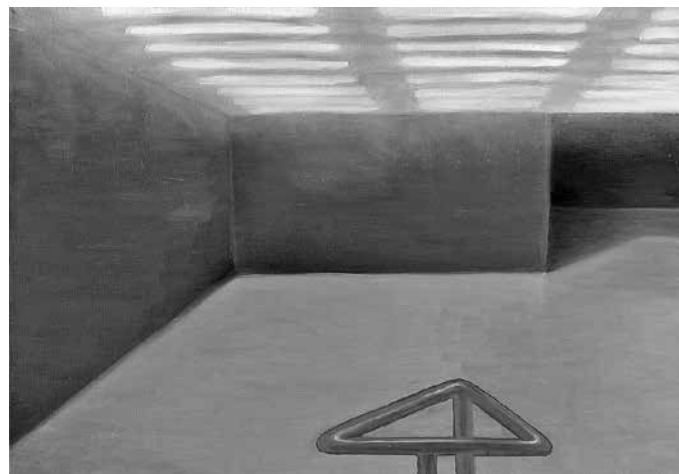

Kováts Albert

illusztrátorként sem tartozott a legtermékenyebbek közé, ahhoz nyúlt, amit valóban közel érzett magához: a hetvenes évek végén Goethe Faustjához készített hatvannégy lapos sorozatot, több mint húsz éves kihagyás után viszont elképesztő bőséggel születnek meg biblia-illusztrációi: 2002-ben jelent meg 33 képpel Szent Lukács evangéliuma, 2007-ben Szent János evangéliuma 40 képpel, 2008-ban pedig a jelenések Könyve 33 illusztrációval. Mivel nem jelent meg, kevesebben tudnak róla, hogy 53 akvarellt készített a Mózes-i Teremtés könyvéhez, illetve 39-39 lapot Máté és Márk evangéliumához. Szándékosan nem említem most a festőművész periódusait, a hatvanas évek elejének szürnaturalista kísérleteitől a festői pálya utolsó periódusának politikai vonatkozású műveig, hiszen az életműnek erről a szeletéről a Múcsarnok tárlatán átfogó képet kaphattunk.

Mondhatnánk – Molnár Péter festőművész egyik képének a címével – ennyi van a Szirakuzai bőröndben. És még sokkal több, mondhatni minden, hiszen ez a bőrönd a művészi képzelet szülőtte, nagysága, alakja a végtelenségig változtatható. Karátson Gábor az ember, a művész sok kollégájával volt kapcsolatban, személyét, munkásságát sokan tisztelték, becsülték, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy mintegy nyolcvanán küldték, hozták be műveiket erre a tárlatra. Jókat, rosszakat, közepeseket, mindenki olyat, amelyet tudott, amilyen van neki. Ezzel kapcsolatban igen érdekesek a sorok, amelyeket Karátson Gábor jó húsz évvel ezelőtt egyik kollégájának a katalógusába írt: „Ezek megrendítően érdekes ábrázolatok, melyek némelyike csupa fény, ragyogás. Nem azt vizsgálja bennük, hogy micsoda a felület struktúrája, inkább azt, hogy festés közben a felület hogyan struktúráldíódik képpé. Ami távolról sem ugyanaz. Mert vannak képek, amelyek nem festmények is egyúttal (ilyen pl valamennyi kép-jel) és még szép számmal léteznek lefestett felületek, amelyek sohasem lényegülnek át képpé. (Ő)... festékek nélkül szeretne a festés művészetének értelmébe behatolni: úgy érzi föltehetőleg, hogy így jobban meg tudja ragadni a dolog filozófiáját.”

Nos éppen erről van szó, a dolog filozófiájáról. Meg arról a pillanatról, amelyben megtörténik az átlényegülés, s lefestett felületből kép születik. Méltó tisztelgés a tárlat innen nézve Karátson Gábor előtt, hiszen vannak ilyen művek a falon szép számmal, függetlenül attól, hogy stílusukban, technikájukban, anyaghasználatukban rokonságban vannak-e vagy nincsenek Karátson Gábor művészetével. Veszeli Lajos az Emlékezés köveit állította Karátson hommage-ként kiállított festménye mellé, Nagy

Sóváradi Valéria

Ottília Diminuendója részleteiben erősen idézi a korai szürnaturalista korszak műveit. Kováts Albert Három kijérata a közösen megélt, sokszor kilátástalan kort idézi, Mózes Katalin egy vonallal rajzolt profil arcképe az emberi-művészi tulajdonságok egységét sejteti, Kiss Ilona izgalmas, összetett tereivel a sokféle minőségből összerakott kort idézi. Izgalmas terek jelennek meg Sóváradi Valéria és Várady Róbert képein: az előbbien azok a bizonyos megfigyelt terek, az utóbbin napjaink hajléktalanok által „belakott” területei. Beszélhetnek a festői értékekről, a faktúráról például Gál Ádámnál, Dréher Jánosnál, a festői és grafikai elemek egyensúlyáról Pál Csabánál, beszélhetnek a játékoságról Szenczy Zoltán Halak otthonánál című műve kapcsán, s persze ha lenne rá lehetőség, beszélhetnek még sok minden másról.

De mindenre nincs lehetőség. De nem hagyhatom említés nélkül az átlényegülés szép példáját egy kisméretű rajzot, Barabás Márton munkáját, amely a bejáratnál látható. Nos, annak idején, majdnem negyven évvel ezelőtt egy film, a Boldogtalan kalap kellekeként készült a rajz, amely Karátson Gábor arcvonásait ábrázolja.

„Elmentem Gáborhoz, aki akkor a József körút egyik házában, a Baross utca közelében lakott – kommentálja a művet Barabás –. Beszélgettünk, lefotóztam. Ezután készült a rajz, ami az egyik mappámban megmaradt. A felhívásra kerestem elő.”

P. Szabó Ernő

DIGIT/KLASSZIK 2. – NYOMATOK

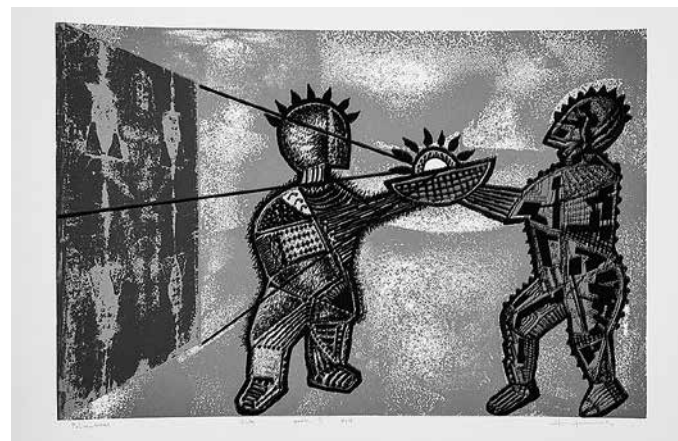
Grafikusok a Vízivárosi Galériában
2018. május 8–29.

Neves művészek változatos technikákkal készült grafikái – szita és digitális nyomatok, litográfiák – láthatók a *DIGIT/KLASSZIK 2.* – *nyomatok* című tárlaton, amit a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és a Magyar Grafikáért Alapítvány közös rendezésében mutattak be a Vízivárosi Galériában május 8-án.

A kiállítás megnyitón *Olescher Tamás*, a galéria vezetője köszöntötte a vendégeket. Mint mondta, második alkalommal jön létre grafikai tárlat a Grafika hónapja keretében. Hangsúlyozta, büszkék lehetünk rá, hogy a galéria majdnem húsz éve dolgozik együtt a Magyar Grafikusművészek szövetségével. – A mai világban óriási érték a kontinuitás, ami lehetőséget adott arra is, hogy több generáció bemutatkozhasson nálunk – fogalmazott. Hozzátette, a Szövetség és az Alapítvány elnökei – *Butak András* és *Stefanovits Péter* – különösen sokat dolgoznak azért, hogy időről időre izgalmas grafikai tárlatok születhessenek. *Révész Emese* művészettörténész köszöntőjében a műterem és a műhely közti különbségeket taglalta, utalt egy 1862-ben kiadott lexikon meghatározására, amely szerint a műhelyben pedig szerzetesi elhelyültségben a teremtő művészember dolgozik. – Ahhoz, hogy a sokszorosított grafikával foglalkozók felszerelt műhelyben dolgozhassanak, támogatókra van szükségük – hangsúlyozta. Fel-

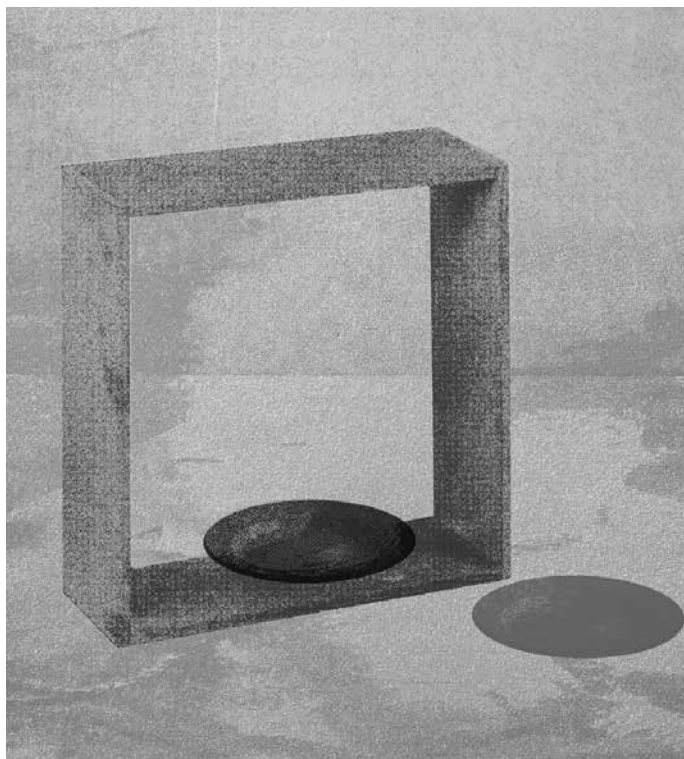
Szőnyi Krisztina

Stefanovits Péter

Luzsicza Árpád

Végvári Beatrix

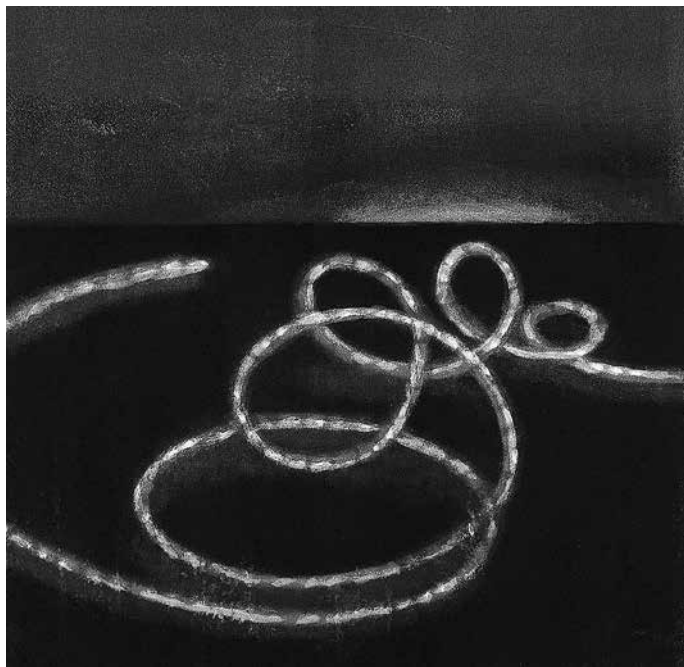
Olajos György

Rába Judit

Rába Judit

Síváradi Valéria

idézte az autonóm művészi grafika kidolgozóit. Kiemelte Stanley William Hayert, akinél megfordult Peterdi Gábor is, az egyik legelismertebb magyar grafikus. Említett más híres műhelyalapítókat, úgynevezett print aktivistákat is, például Margaret Lowengrundot, aki 1952-ben workshopot és galériát alapított, utóbbi oktatási helyszín is volt. Révész Emese szerint a magyar művészeknek is hasonló mecénásokra lenne szüksége. – Az ilyen tárlatok feladata, hogy kinevelje a támogatókat, és ráébressze a potenciális gyűjtőközönseget arra, hogy a grafika vásárlásával a kortárs gyűjtők körébe lehet kerülni, hiszen árban könnyebben hozzáférhetőek.

A kiállításon *Bányay Anna, Bodor Anikó, Butak András, Damó István, Éles Bulesú, Györffy Sándor, HAász Ágnes, Kádár Katalin, Kiss Zoltán, Kovács Péter Balázs, Luzsicza Árpád, Magén István, Oberfrank Luca, Olajos György, Péli Mandula, Rába Judit, Síváradi Valéria, Stefanovits Péter, Szőnyi Krisztina, Varga Zsófia* és *Végyvári Beatrix* munkái láthatók.

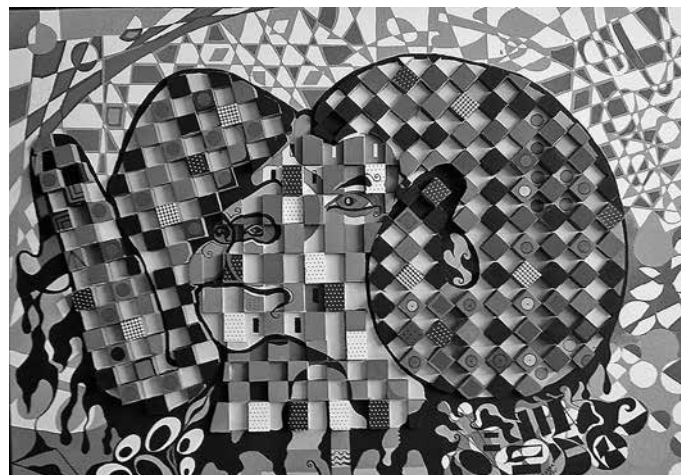
HÁROMDIMENZIÓS TÉRBE HELYEZETT KÉPEK

Sugár Gábor kiállítása

Zsókavár Galéria, 2018 május 8. – június 1.

Nem lehet eltekinteni e naphoz, a megnyitó napjához fűződő emlékektől és gondolatársításoktól. Ez az igen érdekes kiállítás május 8-ának, az európai történelem nevezetes napjának az évfordulóján nyílik meg. Nem tudom, volt-e szó már erről másutt, de mindenképpen meg kell róla emlékezni. Ezen a napon lett vége a II. világháborúnak Európában, 1945-ben. A győzelem napjának is nevezik. Egy hosszú korszak kezdete volt ez a nap – ami máig is tart –, s ami majdnem teljes békében telt Európában. Legalábbis világháború nélkül. Ezért jó erre napra gondolni. És remélni, hogy soha többé nem lesz háború, ha lehet, az egész világon. A béke a művészetnek is létfeltétele. Ezért talán nem erőltetett május 8-át egy éppen megnyíló kiállítással összekapcsolni.

A Magyar Festők Társasága évről-évre olyan művészt mutat be a Zsókavárban, akinek a művészetét izgalmas, újszerű alkotói tevékenységnek ismerik el a kollégái, s akit épp ezért Újpalota közönsege is meg kell ismernie. Most valóban érdekes művész különös munkáit láthatják a falakon. Sugár Gábor ösztönös tehetségű festő, aki képei megvalósításában gyakran teljesen eredeti, néha meghökkentő festői eredményre jut. Úgy is mondhatnám, hogy amikor egy-egy képi gondolat felmerül benne, addig nem nyugszik, amíg meg nem találja a legcélravezetőbb technikai megoldást. Sugár Gábor örömfestő. Nem tudom, ismerik-e

ezt a kifejezést. Örömfestő, örömgrafikus. Az örömfestőnek a természetes közege a képi gondolataiban való elmélyedés, az intenzív művészi munka. Nem kényszerű feladat, nem fáradtság számára a képcsinálás, benne él önmaga színes képi világában, onnan tekint kifelé a szürkének látszó hétköznapiakra.

298 De belső képeivel gyakran elégedetlen, ezeket a valóságban, tárgyi formában is szeretné készen látni. Ez adja azt a bizonyos „örömfestő” attitűdöt, azt a folytonos törekvést a belső kép hű

megvalósítására. És innen is továbbhajtja a még tökéletesebb, még jobb kép vágyának a belső tüze. Rangos művészi munka nincs szüntelen, türelmetlen elégedetlenség, kíméletlen önkritika nélkül.

Mit is látunk?

Mindenek előtt meglep talán, hogy a szokásos síkba símuló **299** felületek helyett többségében olyan képeket látunk, melyek elemei kiemelkednek a képmezőből, és a szabályosság-szabálytalanság

kettős élményével hatnak. Mintha a művész elégedetlen lett volna a síkfelület lehetőségeivel, és ezért valami többet, mást keresett. A dolog úgy áll, hogy van is ebben valami. Sugár Gábor a modern művészet történetének egy mozzanatát járja kis méretben a maga művészi világában. A 20. század elején úgy gondolta sok művész, hogy merőben új utakat kell keresni, mert korábban minden megtörtént, már mindent kitaláltak.

A számos kísérlet, új próbálkozás, mondhatnánk, a sok „izmus” között volt olyan is, ahol a festők kiterjesztették hatáskörüket a harmadik dimenzió irányába, és úgynevezett síkplasztikákat kezdtek csinálni, a képfelületet különféle tárgyakkal gazdagították, a falra akasztható műveket térbeli módon alakították, ahogy akkor mondták, a valóság teljesebb birtokbavétele érdekében.

Sugárnál a festői kifejezés megtestesítői különböző színes, szabálytalan motívumok, melyek alakját a művész aszerint választotta meg, hogy éppen milyen érzelmi-hangulati tartalom megféleltetésére találta alkalmasnak.

Ezek a motívumok az adott témához igazodnak, és rendszerint valami ismert természeti forma képét idézik fel, mint Sas, Oroszlán, Lepke, Ló vagy Mókus. Érezhetjük azonban, hogy nem a sas, az oroszlán, vagy a mókus képe a fontos most, hanem azok a szabályos elemek, többnyire kockák, hasábok, amelyek a motívumokat alkotják. Sugár Gábor eredetisége abban mutatkozik meg, hogy voltaképpen a motívum síkbeli formáinak megalkotja a térbeli megfelelőjét, és ezekből a formákból építi föl a képet.

Sajátságos feszültséget érezhet a szemlélő a szabályos és a szabálytalan közt, másfelől paradox érzés lepi meg, vibráló képi izgalom, amit a természetit idéző forma és a képi eredmény közötti ellentmondás idéz elő.

Voltaképpen ez a képenként felidéződő látszólagos tévesztés, zavar, vagyis, hogy a sas nem sas, a ló nem ló, hanem kép, illetve, hogy ló is, meg kép is, ez, ami a művek kulcsát adja, ez az a folytonosan változó folyamat, amikor a formák és a színek képpé, művészi alkotássá válnak.

Sugár Gábor 2006 táján talált rá állat-motívumaira, és 2013 az az év, amikor kiteljesedett eddigi legsikeresebb kifejezésformája, egyéni kép-struktúrája, aminek a darabjaival most itt találkozhattak a nézők.

Kováts Albert

A KÉZMŰVESSÉG ISTENE A MŰHELYBEN

A vízivárosi tárlat szakmai seregszemle és ünnep, Magyar Idők, 2018. május 10.

Digit/Klasszik 2. – nyomatok címmel látható májusban a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és a Magyar Grafikaért Alapítvány kiállítása a grafika-hónap részeként a Vízivárosi Galériában. A kiállító művészek: Bányay Anna, Bodor Anikó, Butak András, Damó István, Éles Bulcsú, Györffy Sándor, HAász Ágnes, Kádár

Éles Bulcsú

Bányay Anna

Katalin, Kiss Zoltán, Kovács Péter Balázs, Luzsicza Árpád, Magén István, Oberfrank Luca, Olajos György, Péli Mandula, Rába Judit, Sóváradi Valéria, Stefanovits Péter, Szőnyi Krisztina, Varga Zsófia és Végvári Beatrix.

A tárlat szakmai seregszemle, egyben szakmai ünnep is: a kiállított munkák mind a Váci Országos Grafikai Műhelyben (Nalors Grafika Kft.), frissen készültek. A műhely és a grafikus-szövetség jó kapcsolatot ápol egymással, és szerencsére a Magyar Művészeti Akadémia, illetve a Nemzeti Kulturális Alap is támogatja, hogy minél több fiatal művész sajátíthassa el – illetve idősebb művész gyakorolhassa tovább – az olyan, csak komoly infrastruktúrájú műhelyekben elhelyezhető és működtethető gépek használatát, mint a villanymotoros könyvomógép, a szítanyomó vagy az ofszetnyomó.

Mint az eddigiekből nyilván kiderült az olvasónak, ez a tárlat elsősorban a szakmabeliek (gyűjtőket és kurátorokat is beleértve) érdeklődésére tarthat számot, nekik viszont tanulságos és örömteli élmény – több 30 év alatti grafikus is szerepel a kiállításon, kihalás nem fenyegeti a szakmát. Révész Emese művészettörténész is műhelyjáró emberként szólt műhelyjáró emberekhez, amikor műhely és műterem eltérő funkcióját és hangulatát próbálta megragadni – a kézművesség, a tekhné istene jár a műhelyben –fogalmazott.

Pár mondatban a munkákról: stiláris, formai, anyagkezelési, vonalvezetési, hatáslélektani kísérleteket látunk. Van itt minden, amit csak el lehet képzelni: kalligrafikus, expresszív, absztrakt, szimbolikus munkák. Pár mű hordoz némi humort, Luzsicza Árpádé (Táj pirossal és Táj barnával) abszurdot, Kovács Péter Balázsé (Viszony V. és Viszony VI.) tragikomikumot, Damó Istváné (Násztánc I. és Násztánc II.) pedig valami pajzán groteszkséget. Oberfrank Luca Lux alterna II.-je más hangulat, megnyugtató elégikusságot sugároz, ahogy Ligeti György kórusművének kottaképe az oldalra dőlt hangjegyeivel szépen lehömpölyög vagy lepotyog valahová. Öröm látni Varga Zsófia ismerős munkáit, Titkos kert sorozatát már volt alkalmam lapunkban méltatni.

Ez a tárlat az útkeresésről szól, mind gondolati, mind technikai értelemben. Annak, aki képgrafikai eljárásokkal foglalkozik, ott a helye.

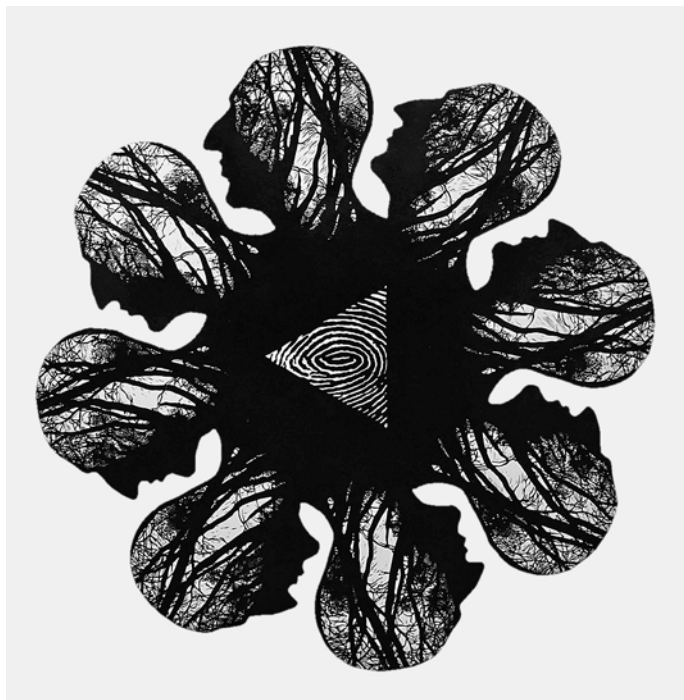
A kiállítás május 29-ig tekinthető meg a II. kerületi Vízi-**303** városi Galériában.

Juhász Kristóf

EGY VILÁG, AMELY APOKALIPSZISÁT GYAKOROLJA

*National Grotesque Apprenticeship and Apprenticeship Competition, 2018
2018. május 24.*

Az egyik leghíresebb esztétikai írásműben Karl Rosenkranz azt kérdezi, már a XIX. század közepe táján: „Ha a művészet fő feladata a szép előállítása, a tény, hogy a művészetnek a csúnyához is van köze, nem kellene a legnagyobb ellentmondásnak tűnjön nekünk?”. Egy kortárs elméleti szakember kiemeli a problémát az egyszerű esztétikai problematizálás szférájából, azt kérdezvén, hogy netalán a groteszk, azon túl, hogy egy „megfoghatatlan kategóriához” tartozik, nem emeli-e ki belőlünk éppen azt a területet, amit fenyegetésnek érzünk, nem tárja-e fel tulajdonképpen legjobban az emberi lény, és rajta keresztül az egész világ, rendszerezetlen és veszélyes mélységeit. Bennünk lakozik úgy az undor ártatlansága, mint az önmagunktól való félelem, a bujaság,

Pató Károly

Rozsnyai Sándor

trágárság bűvölete, de a bosszúálló istenektől való félelem is, az eltorzított emberi test iránti vonzódás, ugyanakkor a rendellenességé válásunk által kiváltott szorongás.

Világos, hogy a rút, a groteszk, a torz, az abszurd, a sötét, az ördögi jelenléte a kezdetektől fogva árnyként kíséri végig a művészettörténetet. Még a görög művészetben is – amely tudvalevően dicsőítette a szépet és a harmóniát – találunk az emberi lényt teljesen eltorzító égetett agyag szobrokat, valamint bujaságukkal megbotránkozató jeleneteket ábrázoló szobrocskákat (vagy festett kerámiaedényeket). A rómaiakról beszélve, Vasari azt róttá fel nekik, hogy majdnem minden épületüket „illetlen és nevetséges furcsaságokkal” díszítették. Mindenesetre, a „gro-

teszk” fogalma, amelynek a Kapos ART Képző- és Iparművészeti Egyesület Triennálékat szentel, a szemed elé varázsolja, mint egy észbontóan lepergő film kockáit, szinte az egész művészettörténetet: Rubens festménye, az *Ártatlanok lemészárlása*, rávetül Théodore Géricault *Anatómiai részeire*, idősebb Pieter Bruegel műve, *A halál diadala*, áthatolja Andy Warhol 1967-ben keletkezett művét, a *Nagy villamosszék-et (Big Electric Chair)*, Hieronymus Bosch *Gyönyörök kertje* találkozik a Francisco Goya által észbontóan a saját háza falaira festett *Saturnus felfalja gyermekét* című művel, miközben Henry Fuseli *Rémálmá*-ban némileg elmosódottan megsejtheted Quentin Matsys *Csúnya herceg*nő-jét.

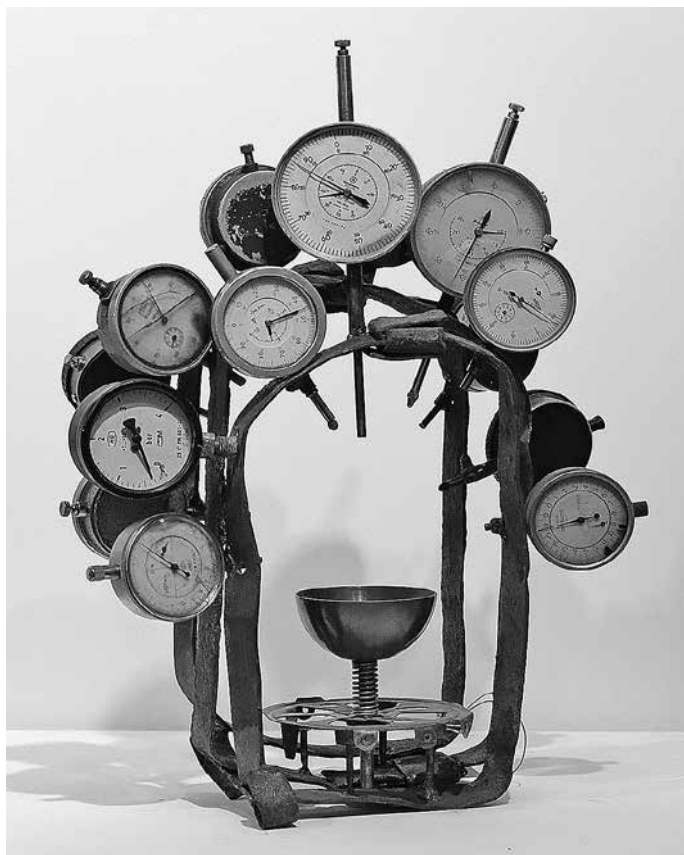
Hornyák Evelin

Szóval nincs semmi csodálkozni való a jelen kollektív kiállítás témájával kapcsolatban. Ez szabályszerűen, magától értetődően beletartozik a nagy művészettörténetbe és része a kortárs művészetnek. Ezt azért hangsúlyozom, mert a kiállított művek mindenekelőtt egy *korszerű groteszket* jelenítenek meg. Igaz, hogy azoknak, akik átélték, bármelyik történelmi időszak egy világvégének tűnt. Egy görbe, rosszul összeállított világnak, amely elutasítja a saját lehetséges szépségét. A mai *groteszket művelő*

művészek (Folkert de Jong, Zhang Xiaotao, Peter Caine vagy Maria Rubinke) alkotásait nézve nem kerülheted el ugyanezt az érzést. Ha a jelen kiállítás munkáit is filmkockákká változtatnánk és levetítenénk egy mozivászonra, egy kiváló filmet kapnánk a világról, amelyben élünk, és a mai emberről. Egy világról, amely úgy tűnik, hogy apokalipszist gyakorolja. Egy világról, amely töredékekben éli meg apokalipszist, hogy elviselhetővé tegye. Ebben áll a kiválasztott darabok ereje – csoportosítva, ők a jelen század kezdetének pontos leírását képezik, egy olyan kezdetét, amely egyre jobban hasonlít egy véghez. A művek kiválnak a groteszk, mint művészeti műfaj, szférájából és a valóság, az igazság hordozóivá válnak. A Kapos ART által szervezett rendezvényben van valami félelmetes, ugyanakkor felvillanyzó – addig, amíg el tudod képzelni a katasztrófát, a torzot, a természetellenest, a groteszket, akár csak szemléletes-képszerű szinten is, meg tudod érteni, mert nem saját magához, hanem ahhoz, amilyennek lennie kellene, tudod viszonyítani. Az emberhez, a világhoz, a társadalmihoz, az istenséghez...

Nem említhetjük meg az összes kiállító képzőművészt, de nyugodtan állíthatjuk, a kiállítás szellemében, hogy a használt technikák is egy majdnem groteszk keveréket alkotnak: az alumínium metszettől az olajfestményig, a paszteltől a kollázsig, a fától és üvegtől az inkjet printig, a bronztól a szénrajzig és tusrajzig stb. Ez a technika-egyveleg pozitív ráhatással van a műtárgyak és az általuk teremtett légkör felfogási módjára. Ezzel túllépünk a művészet hagyományos tipológiáján, amely szintén egy majdnem tapintható területté válik, és ez is, mint már mondtam, groteszk.

Az emberi arc és test torzsága a legnyomatékosabb a kiállításon, biztosítja némileg ennek alapszínét. Rémséges, megcsontított arcok, szabadon látható szervek, mindegyik a saját történetével, kocsonyaszerű – főleg női – testek, szétfolyó hússal, felfújt bendők, mintha tele lennének férgekkel, nemi szervek, olykor csak sejthetők, de amik a nőietlenség poklából jövő gennyesszerű hírnököknek tűnnek, állapotnak meg aktuális és ugyanakkor vizuálisan megrendítő témákban. A *kettős*, mint alakzat, szintén az emberi rémálmom része. Nem arról a kettősről van szó, amely egy párt alkot, amely magában hordozza az alkotás ígérését, hanem arcokról, testekről, melyek megkettőzik önmagukat, melyek önmagukat reprodukálják, olykor szimmetrikusan, ahogy a giliszták regenerálódnak. Egy szemléletes mód elmondani azt, hogy groteszk azt hinni, elég vagy magamagadnak, anélkül, hogy

Szlavics László

a sötétség Nárciszává váljal. Ebben az eltírkolt félelmek világában vannak azonban olyan művészek is, akiket a tárgyak groteszkje, a nem emberi groteszk foglalkoztatja. Viszont őket sem kerülik el az emberre és világra tett utalások, így némileg függőben marad a kérdés: létezik-e valami, ami felülmúlja az emberi lény groteszk mivoltát?

Végeredményben, a szójátékon túl, erre a kérdésre keresi a választ a jelen kiállítás: *létezik-e embertelenebb az emberi lény-nél?* Azért gyakoroljuk saját apokalipszisünket, mert elkerülhetetlen, vagy mert groteszkünk által nap mint nap kikövezzük

308 a pokolba vezető utat?

Aurel Chiriac,
a nagyváradi Körösvidéki Művészeti Múzeum igazgatója

MEGTERHELT TÁRGYAK

*Bárdosi József kiállítása, Art9 Galéria
2018. május 31. – június 14.*

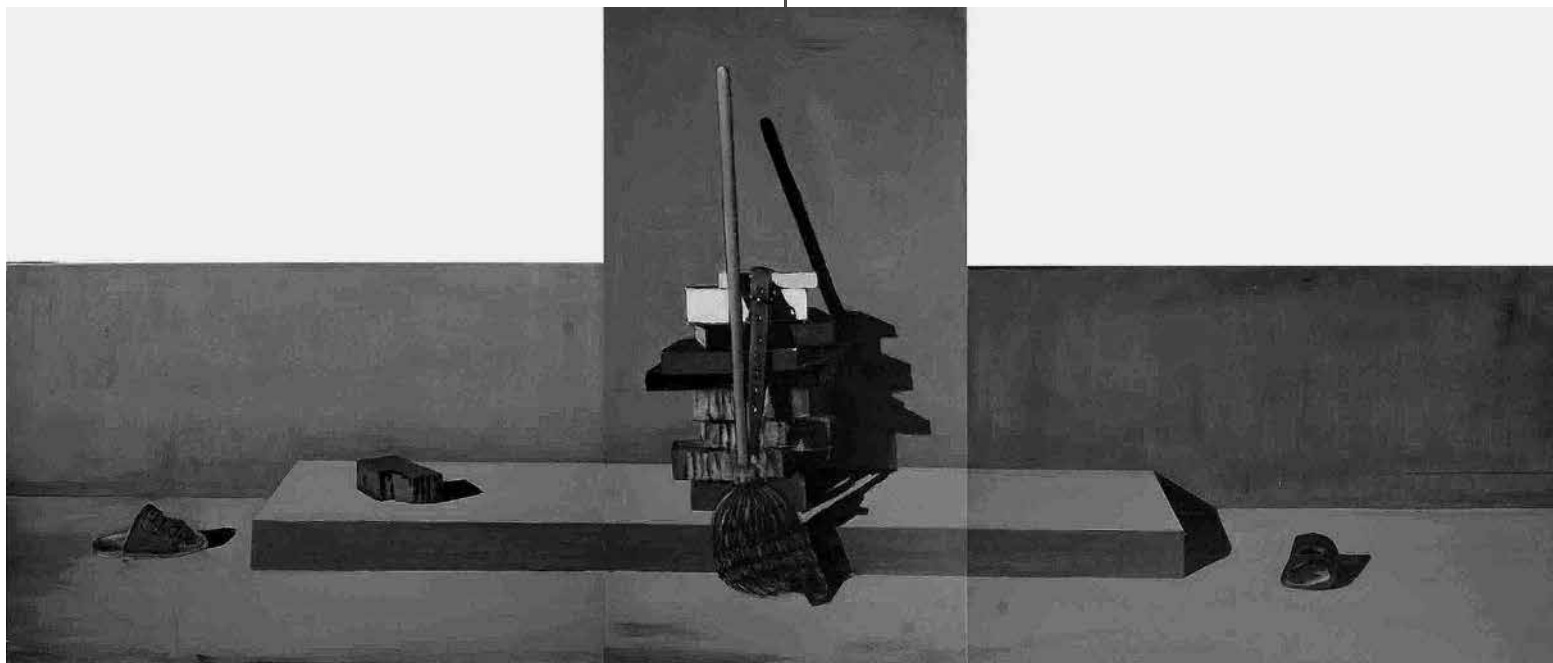
Megszokott, hogy egy festő kiállításán a művészkolléga értelmezi-méltatja a másik festő képeit. Az is gyakori, hogy művészettörténész mutatja be művészettörténész kollégája könyvét. Az viszont aligha mindennapi, hogy egy művészettörténész beszéljen művészettörténész kollégája kiállítása megnyitásakor.

Sok példát ismerünk a festőből, művészből lett kritikusra, teoretikusra. Magyar részről Lyka Károly neve ugorhat be elsőnek, de Lehel Ferencről Oelmacher Annán át Bojár Ivánig, ha külföldre tekintünk, John Ruskintól Roger Fry-on át John Bergerig tallózhatunk a nevek között. A fordítottja jóval ritkább, talán csak az univerzális tehetségű Perneckzy Géza juthat eszünkbe. S be kell vallanom, hogy jóllehet több évtizede ismerjük egymást, arról a legutóbbi időig nem volt tudomásom, hogy (újra?) ecsetet vett a kezébe, s hogy képeit több-kevesebb rendszerességgel be is mutatja egy-egy galéria falain.

Rögtön szögezzük le hát, hogy esetében fel sem merülhet az „Ingres hegedűje”-effektus, hiszen tanulta, s professzionálisan műveli is a festészetet, még ha az utóbbi nem is vált meghatározó életformájává. Ekként is kell hát interpretálni képeit, de nem tekinthetünk el attól sem, hogy egy művészettörténész-festő alkotásai előtt állunk, tehát vizsgálunk kell azt is, hogy teoretikus-elméleti tevékenysége milyen kapcsolatban áll gyakorlati munkásságával.

Nos, szakmánkban köztudott, hogy pályára lépése óta még tiszteletre méltó makacssággal és kíváncsisággal foglalkozik a mimézis, a valóság tükröztethetőségének, ábrázolhatóságának problémájával, illetve ennek a modern/kortárs magyar művészetben való megjelenési modusaival, a realizmusok különböző (hiper-, konceptuális, neo-, stb.) változataival, csoportjaival, művészeivel. Ennek köszönhető a munkahelyén, a váci múzeumban általa gründolt fantasztikus gyűjtemény, az ilyen típusú törekvések legfontosabb magyarországi kollektívája.

Ez az elméleti érdeklődés természetesen nem maradhatott nyomtalan képein sem. Ám nem választ semmilyen könnyű megoldást: a hosszú ideje gyűjtött és elemzett képek konkrét követe-persziflálása helyett, egy saját, kitaposatlan ösvényen indul el. Kedves mesterei, például Orvos András, Nyári, Varkoly, Kocsis Imre helyett jóval távolabb kereshetünk az itt kiállított

művekkel felfogásban, hangulatban közelebb álló életműveket: Morandi, Carra, Wayne Thibaud, Barcsay, Czimra Gyula lehetnének inkább fogódzók. De ezek is inkább csak közelítő, a taxonómiát könnyítő analógiák, hiszen Bárdosi teljesen szuverén világot teremt.

Maga az alapképlet nem lenne túl bonyolult: semleges, szinte kedélytelenül neutrális alapba állított csendéleteket látunk: téglák, könyvek, vakolókanál, gereblye, üvegmosó kefe, kilincs, lécdarabok lesznek a szereplők. Hieratikus csendéletekbe rendeződve, néha szinte lehetetlen, a Fischli-Weiss páros tárgykollázsaira emlékeztető egyensúlyi viszonyokat megcélözva, kemény, hol baljós, hol szomorkás, de mindig szigorúan jobbra vetődő árnyékokkal kiegészülve. A festésmód semleges, távol a hiperrealizmus anyagszerűséget mímelő bravúrjaitól, de a posztimpreszionizmus tónus-valór játékaitól is. Inkább egyfajta figyelmes, mérlegelő objektivitás hatja át őket.

Bárdosi „megterhelt tárgyokról” beszél velük kapcsolatban, **310** ez azonban nem jelenti azt, hogy önmagukban különösebb konnotatív, szimbolikus potenciállal rendelkeznének. Környezetükből kiszakadt, funkcióikat és használóikat vesztett hétköznapi hasz-

nálati tárgyak, bontási törmelékek, értelmetlenné vált fragmentumok találkoznak össze a képeken.

Egy szétszerelt cél, történelem és történet nélküli világ közömbös rekvizitumai. Ha mégis van szimbolikus olvasatuk, az csak inkább negatív értelemben: hiszen akár afféle kifordított Vanitas-allegóriákként is értelmezhetnénk őket, a pazar szirmú virágokat, a pompás egzotikus gyümölcsöket, mives óraszerkezeteket limlomokra, elveszett, a kegyelem reménye nélküli tárgyakra váltva.

Ezt a transzcendencia-hiányt erősíti fel paradox módon a triptichonokká történő elrendezés is, hiszen ez a régi képforma még a világi tematika esetén is megőrzött valamit a szakralitásból. Most viszont csak annak eltűntéről tud tanúskodni.

Egy pont 20 évvel ezelőtti tanulmányában olvasható az alábbi: „A műalkotás két szélső pontja – a kéz megdicsőülése és a ready made – között ott van az alkotó szigora és olykor a kétségbeesése.” Szigor és kétségbeesés – egy önmagát kereső világhelyzet rekvizitumai. S ennek felmutatása –Bárdosi József **311** mostani kiállítása.

Pataki Gábor

A SOMOGYTÚRI 2. ALTERNATÍV TEXTIL SYMPOSION KIÁLLÍTÁSA

*Kék és Vörös Kápolna, Balatonboglár
2018. június 17. – június 29.*

Balatonbogláron a Vörös- és Kék Kápolnában nyílt 2018. június elején az Alternatív Textil Symposion kiállítása. A tárlat előzménye a somogytúri Kunffy Kúria épületében és kertjében szervezett, kéthetes művésztelepi alkotómunka Paczona Márta képző- és textilművész vezetésével. A Kápolnák 2018 óta az Alternatív Textil Symposion nyári kiállításainak helyszínei. Kiállítási eseménysorozattá válik, amely évente július hónapban kerül megrendezésre a jövőben.

Somogytúr Balatonlelléhez közel fekvő kistelepülés. A magyarországi aprófalvakhoz hasonló gondokkal küzd, és ugyanúgy keresi a fejlődés és kibontakozás lehetőségeit, mint más vidéki helység. Ugyanakkor van egy különleges értéke, ami megkülönbözteti minden más hasonló településtől: ez a ma emlékmúzeumként működő Kunffy Kúria, Kunffy Lajos festőművész egykori otthona. Kunffy Lajos a század első évtizedeinek kiváló, Párizst is megjárta festője, egyben Rippl-Rónai barátja, aki szellemiségében kiváló képviselője volt saját kora világlátott, kulturált nagypolgárának. Az egykori kúriája és a műterem a környező parkkal egy nagybirtokos nemesi gazdálkodó békebeli miliójét idézi meg.

Aki a somogytúri szimpozionra látogat, az megismerheti a 20. század első felében alkotó festőművész életművét és különleges hangulatot árasztó otthonának berendezési tárgyait. A kúria az értékmegőrzés helye, a szó szoros értelmében kincstár. Kunffy Lajos különleges életpályájának tárgydarabjai, a művész képein visszaköszönő vidék és a helyi emberek világa, továbbá az egykor ide látogató vendégek emléke sűrűsödik a helyi múzeumban. Egymásra rétegezve találkozik múlt és jelen, egy kiváló művész szellemiségével való találkozás tökéletes inspiráló helyszíneként kínálja a somogytúri kúriát az alkotómunkához.

Somogytúron első ízben került sor a művésztelep szervezésére, ezért komoly jelentősége van a vállalkozásnak. A dolog nehézségét a magyarországi művésztelepek jelenkori állapota is jelzi, hiszen a 2000-es évektől sajnálatos jelenség a művésztelepek hanyatlása. Somogy megyében több hasonló vállalkozás szűnt meg a közelmúltban, közéjük tartozik a több évtizedes múltú Nagyatádi Faszobrász Alkotótelep vagy a fiatalabb Lipótfai Papírművészeti Alkotótelep is. A somogytúri szimpózium

Szabó Anikó

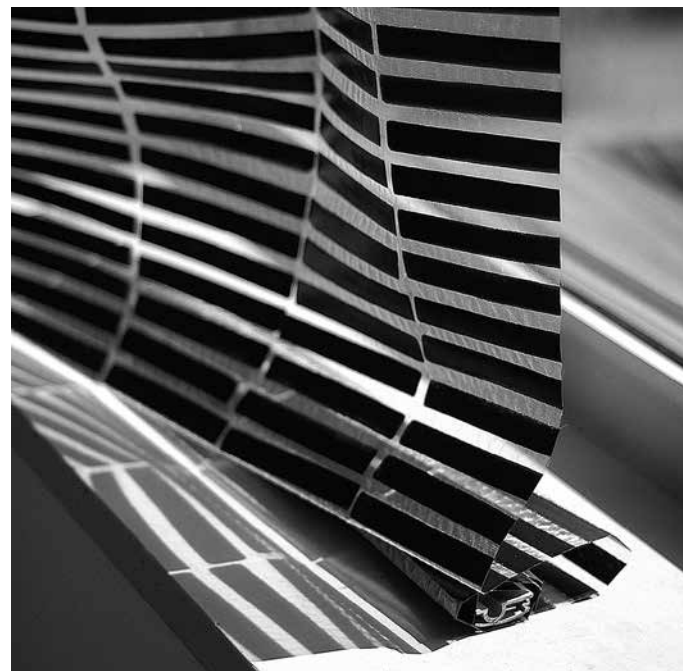
Péter Szabina

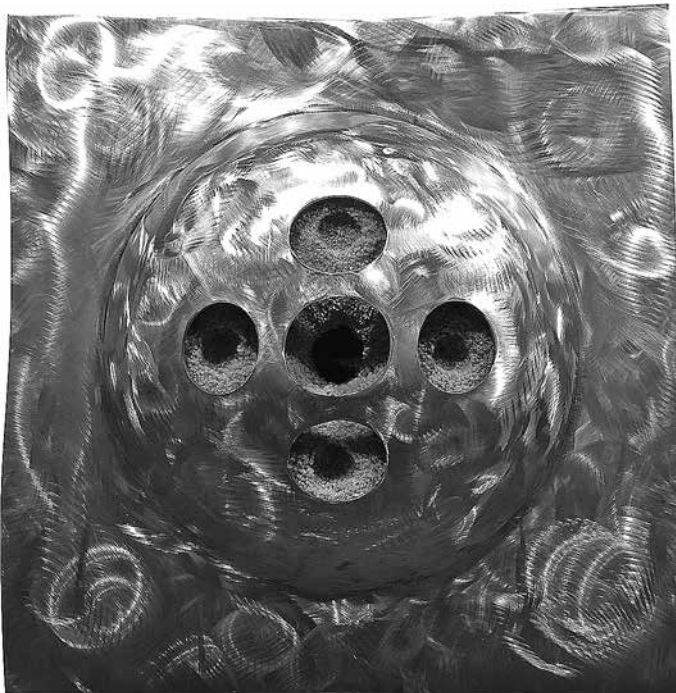
Paczona Márta

esetében meghatározó segítséget nyújtott a Symposion Társaság, amely a magyar művésztelep mozgalom immár több mint 20 éves múlttal rendelkező, egyik legfontosabb segítő szervezete – ez mindenképpen biztató a somogytúri alkotótábor jövőjére nézve.

A 2. Alternatív Textil Symposiont Paczona Márta, a Symposion Társaság elnöke szervezte Somogytúrra. Az alternatív szó ebben az esetben a használt anyag minőségére vonatkozik: a művésztelep a textil fogalmába bevonható anyagminőségekkel teremti meg sajátos arculatát. A somogytúri szimpózium a művészeti ágak közül 2018-as projektjében a **szövéstre** alapoz – ez Paczona Márta textilművész programjának kitágításaként értelmezhető. A művésztelepet alapító művészek koncepciójának eredeti elképzelése az volt, hogy kreatív foglalkozások révén a település lakói is bekapcsolódhassanak az alkotómunka folyamatába. A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum szövőszékekkel is hozzájárult a helyi munkához. A somogytúri alkotótábor lehetőségeiben az egykori gödöllői művésztelephez hasonló háziipari tevékenység is benne rejlik, a jövő dönti el, hogy a falu számára mennyire lesz járható ez az út.

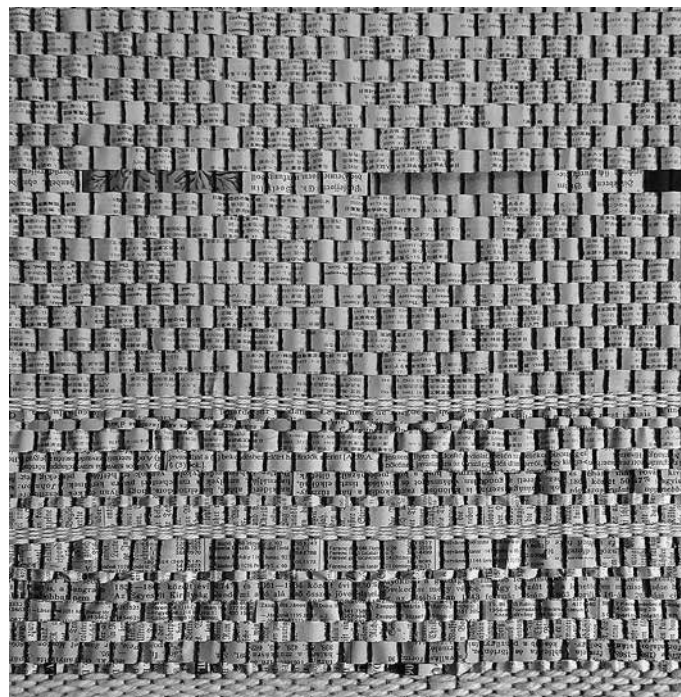

Huszár Kata

Péter Ágnes

A somogytúri szimpózium (tudom, itt nem feltétlenül a latin változatát kell használni, de melyiket szeretnéd, szimpózium, vagy **szimpózium**?) és a ma nyíló kiállítás témája A TÉR. Az alkotótábori program koncepciójában a tér nem csupán egy 3 dimenziós, fizikailag letapogatható terület, hanem inkább egy olyan hely, ami a gondolkodás tere. Ebbe minden olyan helyszín belefér, ami a művészi kísérletező kedvet vonzza: a kísérletezés, elmélkedés, felfedezés ihlető területei. A textil ugyanis önmagában a tér hordozója: fizikai hálójával leképezi a 3 dimenziót, de átvitt értelemben is összeköt, asszociatív tereket varázsol. Síkban és térben egymás mellett lévő szemek hálózata, kissé elvonatkoztatva, visszatekintő módon időbeli folyamatként is tekinthetjük a szövészálóra – mint a World Wide Webre – a múlt és jelenkori tapasztalat rétegeinek emlékmorzsáinak, folyamatára. Péter Ágnes szavaival: *A szövést értelmezzük a táj szövődékeként, az elfelejtett falvak emlék szövetékeként, a mezők, az erdős textúrájaként. A kapcsolatok újra szövéseként: a horizontális, az egymás melletti színes emberi kapcsolatok mintaként fűződnek*

Pataki Tibor

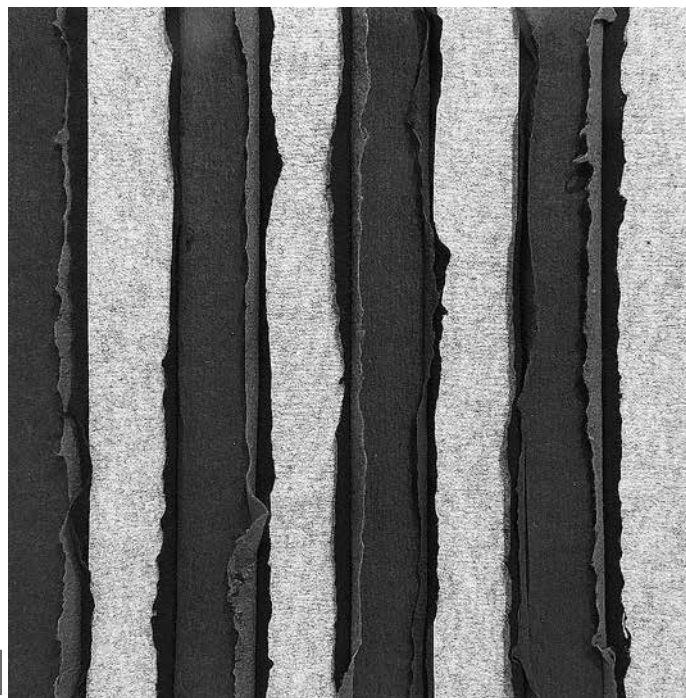
a különféle időrétegek függőleges szálai közé. A tér itt és most olyan képet varázsol elénk, ami a sok ezeréves, de mégiscsak lineáris keretek közé szorított szövéssel megfejthető. Olyan párhuzamot érezhetünk, amint ami a kép, az imagináció térbeni és lineárismozgást követő írás között feszül... Az anyagtársítások, a nádfélék, gyapjú, bőr, fém, plexi csíkok egyszerre játszanak a színekkel vagy a teljesen átlátszó anyagminőségekkel. A sík, puha szövődék új formákban születik meg, gyűrűként a saját felvetésén megállva, vagy éppen hegesztett vaskörök palástján...

A ma nyíló kiállítás és maga a somogytúri szimpózium symposium Paczona Márta képzőművész 2017-ben elindított projektjén alapul. A művészeti program **Woolcano** elnevezést kapta, az alkalmazott technika pedig a Hand Tufting. A módszer lényege az anyagtársítás, melynek során a művésznő egy speciális, a textilre koncentrált eljárásmodot fejlesztett ki. Paczona Márta művészbarátaival a kézi tűzésű szőnyegkészítési technikát különböző felületekkel kapcsolja össze, és a gyapjúban rejlő lehetőségeket térképezi fel. Különböző innovatív felületeket hoznak

létre, amiket más művészeti ágak is fel tudnak használni, így az építészet vagy a tárgyformáló design. A textiltechnika a króm-acéllal, a betonnal, a fával, a papírral vagy a nemezzel találkozik. Gyakori a tervezés során az olyan új médiumok felhasználása is, mint a fotó vagy videotechnika. Elvont struktúrák, geometrikus felületek, bonyolult szerkezetek mellett találkozunk a természetben megjelenő mintázatokkal is, a natúra imitációival és elvont gondolatok közlésére alkalmas szimbolikus nyelvezettel is. A **Woolcano** program és a somogytúri művésztelep a kortárs design felé keres új utakat. A sokféle anyag és technológia miatt szükség van számos, különböző területen dolgozó művészre: Somogytúron szobrász, grafikus és festőművész egyformán bekapcsolódott a munkába. Ez a sokféleképpen rétegződő alkotói folyamat bonyolultsága, differenciáltsága miatt hosszú évekre szóló programot kínál. Ebben komoly szerepet kap az egyéni alkotómunka és a közösségi szellemű együtt munkálkodás.

A **Woolcano** projekt több helyszínhez kötődik. Csupán az egyik helyszíne volt 2018-ban a Somogytúri művésztelep, de

Szűcs Blanka

előzményének 2017-ben az I. Alternatív textil Symposion tekintendő Kecskeméten.

A somogytúri alkotótelep és a balatonboglári kiállítás résztvevői közül **Paczona Márta** különleges, természetimitációi a képzőművészet elvont világát fordítja át a formatervezésbe. Alkotásaiban az idő múlásának esztétikai jelentést ad. **Péter Ágnes** puha és lágy anyagok, így a textil és a fém kombinációjából geometrikus struktúrájú szimbolikus tereket képez. Archaiskus, titokzatos emblémái a múltat a jelenbe ágyazzák. **Freund Éva** az idő és a mozgás, a pillanat elmosódó képeit a videóról iktatta textilképeibe. **Burián Norbert** ihlető eleme a víz és vízfelület, és ennek tanulmányozásából készítette el műveiben a két dimenzió átfordítását 3 dimenzióba. **Péter Szabina** a halál költői és mélyen lírájú transzformációiban spirituális indíttatású folyamatokat ábrázol, melynek lezárása az anyagtalánított fény. **Szilágyi Erzsébet** gyakran narratív inspirációjú, de alapvető matériákra, szimbolikus képelemekre alapozott kompozíciókat készít. **Szabó Anikó** – a természet elmélyült tanulmányozása ihleti alkotómunkára. **Monique Francoise** geometrizáló felületei számára a ritmus, a kontrasztok és a fény-árnyék periodikus váltakozása adja a kiinduló pontot. Esménye a ritmikus rend. **Szűcs Blanka** egy új tényezőt, az akusztikát emeli alkotásaiba. A hanghullámok szétszórásnak és elnyelésének textilbe ágyazott problémáit mutatja be művein. **Pataki Tibor** egy különleges műfajra, a könyvművészetre specializálódott. Számára a könyv, mint objektum és mint szellemi tényező szolgál, és ezekből hozza létre geometrikus tájképeit. **Tilmann Hanna** somogytúri padja szövésével összekapcsolt térelemek szoros egymáshoz tartozását vonja be a művészi gondolatba. Két alkalmazott művészeti műfaj képviselője is felhasználja a Hand Tufting módszereit alkotásaiban, mint azt **Módra Bettina** nyomott anyagtervező művész illetve **Huszár Katalin** – divat és textilművész esetében láttuk.

A somogytúri művésztelepen megvalósított kezdeményezés Somogytúr számára a fontos esemény, egyfajta gazdasági szempontból és érvényes lehetőségeket hordozó kibontakozási lehetőség. A helyi múzeum élővé, aktuálissá, megújulóvá vált a fiatal művészek révén. Az résztvevők és az ide látogatók, illetve e kiállítás nézői számára a település kiterjeszti hatókörét időben és térben.

Géger Melinda

FÉNYES ÉS SÖTÉT – JÓZSEF ATTILA EMLÉKKIÁLLÍTÁS

*EÖTVÖS 10 Közösségi és Kulturális Szintér,
Budapest, 2018. június 23.*

Társaságunk 2005-ben szép és izgalmas feladatot kapott a budapesti Ferencvárosi Művelődési Központtól a József Attila születésének 100. évfordulójára (1905) rendezett centenárium alkalmából, mely, reméljük, ugyanilyen szép és izgalmas lesz a kiállítás látogatói számára is.

A IX. kerületben lévő József Attila Emlékszoba (Budapest, IX. kerület, Gát u. 3.) fotóarchívumból kiválasztott, nem túl ismert, Makón, 1927-ben készült fotót dolgoztuk fel alkotásainkban az elektrográfia műfajában, nevezetesen fénymásológéppel és számítógéppel.

A Ferencvárosból induló tárlat rövid idő alatt vándorkiállításá válik ki magát. Immár 25. alkalommal kerülnek bemutatásra alkotásaink. Galériák, iskolák, művészmozik, művelődési központok, külföldi Magyar Házak, intézetek érdeklődnek, és kérik kiállításunkat.

A kiállítás címe: „*FÉNYES és SÖTÉT*”, József Attila tragikus személyes sorsa és költészetének géniusza között feszülő disszonanciára utal...

A kiállítás koncepciója Lantos László, művésznevének Triceps ötletére épülve valósult meg.

A kiállításra eredetileg 32 képzőművész alkotta meg 2-2 munkáját diptichon formájában.

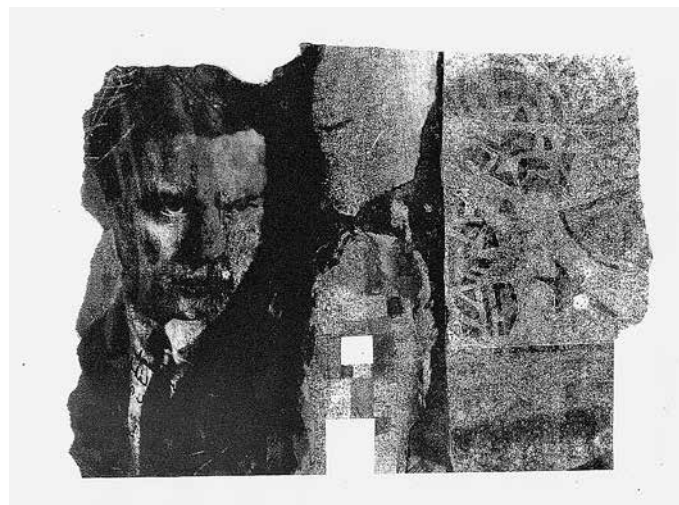
A 23 társasági tagon kívül 9 jeles művészt kértünk fel a részvételre, akik mesteri módon bánnak az elektronikával mint művészi eszközzel.

Jelen kiállításon ebből a képanyagból egy válogatás látható, sajnos helyszüke miatt, csak a felét, 24 képet tudunk bemutatni.

A kiállított művek nem versillusztrációk, hanem önálló alkotások, melyeket József Attila költészete, művészi öröksége ihletett. A képek mellett lévő verssorok hangulati jelentőségük, melyek a költő sokszínű alakját segítenek megidézni az alkotásokkal együtt.

A kiállított művekhez néhány fő megközelítési irány rajzolódik ki:

– volt aki a filozófia felől, hiszen *Hegel, Marx, Freud*, munkássága nagy hatással volt költészetére, mint:

Harangozó József

Bohár András (1961–2006) „*Talán (én is) eltűnök hirtelen*” című munkája, a közelmúltban tragikus váratlansággal elhunyt fiatal esztéta, filozófus, képzőművész az elmúlás előérzetét fogalmazta meg...

– mások a lázadó, a polgári életbe beilleszkedni nem tudó és nem akaró művészt jelentik meg:

Herendi Péter: *Szabad ötletek jegyzéke, Világosíts fel...*

Stark István és Ország László parázsló, izzó lángokban álló portréja, a forradalmi érzületű ember és költő

Detvay Jenő: *cím nélküli* munkáján, a szemét fekete sávval eltakaró, időnként *veszélyesnek, kivetettnek, tiltottnak* bélyegzett költő arca rajzolódik ki...

– néhány alkotót a társadalomkritikai szempont inspirált, a költő szabadságvágya, az elnyomás elleni dacos magatartása...

Daradics Árpád: *A hetedik* című munkája, vörös drótháló glóriájában

Lux Antal (Németország) –vörös nyakkendő, pozitív-negatív portréja a politikában kételkedő és csalódott költőt jeleníti meg...

Beaty Czető / NL: *Nem én kiáltok* című képkölteménye, a költőt hívja segítségül, kimondani honvágyát, s a női torzó a költő sorsának tragikus mivoltára utal..

Ők mindketten külföldön élnek évtizedek óta, számukra a honvágy költői, lírai kifejeződését is jelenti...

Sándor Edit

Harangozó Ferenc, a hazafit és a bátran-büszkén megfogalmazó, hirdető forradalmi *ars poéticáját* vállaló költőt állítja elénk...

Kántor József szöveg-, versszövetbe rejtja a költő portréját, – míg voltak, akiket a költő tragikus személyes sorsa ihletett meg, saját egyéni képi világukban, az írás, a kép- és falfoszlanok szövetében jelenítik meg azonosulásukat József Attilával, lírai habitusa előtt tisztelgnek, és teszik maivá alakját, mint Gábos József és Hernádi Paula

Bátai Sándor *Történet* című xerox műsorozatába illesztve a költő portréja időtlenné válik...

Pál Csaba költészetének játékoságát idézi.

Repászki Ferenc szögekkel kivert szenvedésképe a mindenkori művész megfeszítettségét, áldozatvállalását fogalmazza meg,

Drozsnyik Dávid éles formákban, tükörcserepek közé komponálta portréképét, mely töredezettsége ellenére is egészet alkot...

Koroknai Zsolt „*Angyali üdvözlét*” sorozatába illesztette az arcképet, személyes halálélményével – apja elvesztésével – összekötve, az ugyanabban a temetőben (Fiumei úti temetőben) fekvő apa és költő sírja közötti oda-vissza megtett út impressziójával, az elmúlással, a művészet utóéletének gondolatával foglalkozik...

Péter Ágnes a lézervágó villanó fényére és a vonat lámpáinak vakító fénykörére asszociál, mely a költő kattogó vonatkerekek között a halálközeli élmény kísérletének tragikus kimenetelét okozta.

Sós Evelin műve tisztelgés a költő génusz előtt – ő is a IX. kerületben született, itt töltötte gyermekéveit, s büszkeség tölti

el, hogy ugyanabban a térben nőtt fel, azokat az utcákat róhatta, ugyanazokat a falakat láthatta, mint József Attila.

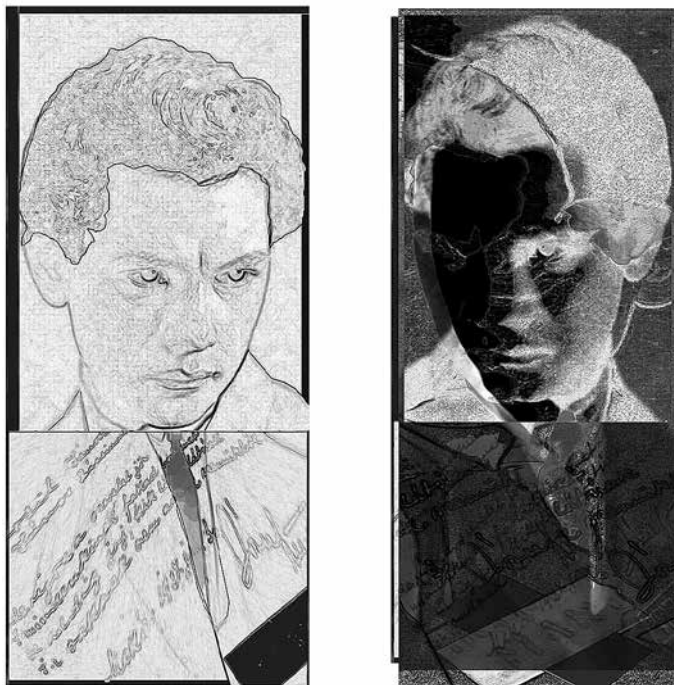
– végül merész megfogalmazásokkal is találkozhatunk, mint

Kecskés Péter talányos, 3 dimenziós szinkavalkádba rejtett József Attila portréja, mely biztat, hogy olvassuk József Attilát, leljünk rá, fedezzük fel újra gazdag, rejtelmes költői világát, mely mára is tartogat üzenetet...

Vass Tibor alkotása a zsenialitás és az idegbetegség határán egyensúlyozó, kötélrancot járó sorsot és a mindenkori lázadót idézi, erős torzítással, vörös háttérrel.

Sós Evelin

Lux Ádám

Sándor Edit *Ködből, csöndből* című munkája sejtelmes látomás a költőről

HAász Ágnes munkáján a vonalakra hajló fejrészletek, a vonalkód és a sín asszociációja sejlik fel... az *önazonosítás és az önpusztítás tényére* utalva...

Ruzsa Dénes *Idegen, messzi bolygó minden ember* József Attila költészetének egyetemességét, a kozmikus magasságokba ívelő gondolatiságát hangsúlyozza...

Spitzer Fruzsina alapvető, személyes azonosságot talált, hiszen ő az idén lett 32 éves...

A rendezés elve a művek szín- és formai hasonlóságaira és az értelmezések átfedésére, áthatásaira épült.

Az elektronikus eszközök gazdag tárháza állt rendelkezésünkre. József Attila költői génuszát egy modern művészeti technikával, képalkotási eljárással az elektrográfia eszközeivel, határtalan szín- és forma variációkból újra életre hívtuk...

Itt idéznék egy fontos gondolatot az elektrográfiai műfaj és a J.A. költészete közötti párhuzamot illetően, Zalán Tibor költő-

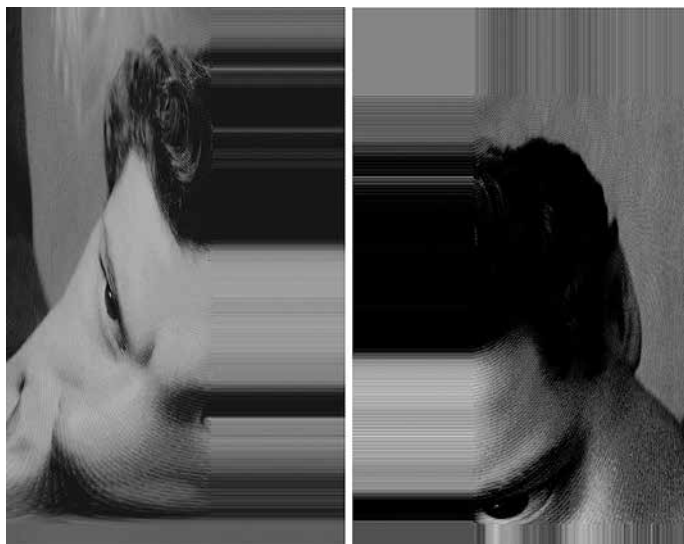

Ruzsa Dénes

től a Merz Házban (2005) a József Attila börzén elhangzott megnyitójából:

...a Magyar Elektrográfiai Társaság szándékaihoz méltó és tematikájú kiállítást rendezett a centenáriumra, nem csak arra emlékezve és emlékeztetve, hogy József Attila fiatal marad már az időben, de arra is, hogy a költő erősen vonzódott a modern költészeti megoldásokhoz, gondoljunk csak korai avantgarde-ista, de elsősorban szurrealista törekvéseire, melyek a költészeti munkák egyik legizgalmasabb és legmaradandóbb vonulatát képezik még akkor is, ha erről kevés szó esik manapság...

A tárlat nem ígér könnyű befogadást, de a különböző és sokféle művészi értelmezési megközelítésekből, a színek és a formák által eljuthatunk egy elgondolkoztató, tartalmas szellemi élményhez, egy színes összképhez, mely nemcsak élővé varázsolja számunkra József Attila alakját, hanem olyan oldalára is rávilágít, mely eddig rejtve volt, új tartalommal tölti meg, tovább gazdagítja a róla alkotott képet ...őszinte, kendőzetlen, lírai, és néhol kíméletlen megjelenítés jellemzi a kiállítást. De mindez

HAász Ágnes

igaz, és jellemző napjaink tabukat és bálványokat döntögető, nyilvános önvallomások kontextusában, világában, és ma is hat minden generációra, örökérvényű mondanivalójával..

A kiállításokat olyan irodalmi személyiségek nyitották meg mint Szakolczay Lajos József Attila-díjas irodalom- és művészetkritikus 2005-ben *Ferencvárosi Pincegalériában*, Zalán Tibor József Attila-díjas (1987) költő, író.

Dr. Máriás Béla képzőművész (Erln Galéria)

E kiállítás kapcsán az irodalom és képzőművészet találkozásának lehetünk tanúi, részesei, e közösségi tér falai között emlékezünk és megidézünk József Attila szellemét...

HAász Ágnes
a kiállítás kurátora

VÁNDORFECSCKE HAZATALÁL...

*Szabó László fotóművész kiállítása
a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
szervezésében, IKSZT HÁZ Kismaros,
2018. június 23. – július 20.*

Szabó László sugárzó ember! Igazi művész, aki a szép bűvöletében él! Egész lényét áthatja az öröm. A környezetében mindig megtalálja a csodát! A természetben éppen úgy meglátja a Szépséget, mint az emberekben, az emberek arcán megjelenő isteni szikrát. Az emberek alkotásaira, főképpen a művészeti alkotásokra is rácsodálkozik éppen úgy, mint a hétköznapi tárgyakra. Így a kiállítás képei is nagy változatosságot mutatnak. Az Isten a saját képére és hasonlatosságára teremtette az Embert, tehát ott ragyog a tekintetében, az arcán a csodálatos isteni fény! Szabó László portréi Esztergom jeles polgáraitól, művészekről készültek. Balla András tájépitész-fotóművészt, a Magyar Művészeti Akadémia tagját, vagy Vincze Péter színművészt, Kaposi Endre képzőművészt, aki Esztergom kulturális életének évtizedeken át meghatározó személyisége volt, éppen úgy örömmel köszöntöttük a kiállítás művészi képei között, mint a torockói ezermestert. A művész hihetetlen nagy türelemmel megkeresi és megtalálja azt a pillanatot, amelyben az adott fényhatások a legtalálóbban jelenítik meg az illető egyéniségét.

Szabó László és felesége, Marika rugalmas, dinamikus emberek, örömmel járják a közeli és távolabbi vidéket, mindenekelőtt a Kárpát-medence tájait és városait.

Így vettek részt 2018 tavaszán az esztergomi Laskai Antikvárium által szervezett felvidéki, Szepes és Sáros megyék káprázatos kincseit felfedező kiránduláson, amelynek egyik szép pillanata volt, amikor Szepeshely (Spisské Kapitula) egykori prépostsági, majd 1776-tól püspöki központját övező várfaláról letekintettünk a székesegyházra és a távoli Kárpátok hegycsúcsaira.

Szép sorozatot képeznek a kiállításon az esztergomi Főszékesegyházi Kincstár világhírű ötvösművei, az emberi kéz alkotta remekművek.

A kiállítás ízelítőt ad Szabó László mély lelki világáról, amellyel észreveszi a természet legapróbb csodáit is, főképpen a virágok elbűvölő szépségét. S itt kell rámutatnunk a kiállítás meghívóján és plakátján szereplő fecskéfészek-fotó nagyszerűségére. Négy kis fecskefióka egyszerre nyitja tágra a csőrét! Bizonyára már látják anyjukat közeledni az éltető táplálékkal.

Amint a művész elmondta, órákon át figyelte a fiókákat, mire sikerült eltalálnia ezt a csodálatos pillanatot, amelyben meglátta, meghallotta a teremtő mély, az életünket boldogító üzenetét: „Mit aggódtok ti kicsinyhitű emberek? Nem tudjátok, hogy Ti értékeesebbek vagytok a madaraknál? A virágoknál?”

A kiállítás címe, „Vándorfecske hazatalál”, a régi székely himnuszt és Bartók Bélát idézi. Utal a művész üzenetére, Ars poeticájára, mély, szimbolikus gondolatvilágára!

A világ minden szépsége az Emberiség örömére, boldogságára teremtett! Szabó László ezt megértette, ezért olyan derűs, mosolygó ember! Éles szemével, mély lelkével és kiváló gépével megörökítette és élénk tárta e kiállításon a világ nagyszerűségének egy kis szeletét, hogy minket is segítsen örömteli, mosolygós emberré válni.

Kívánok további sok örömet a világ csodáinak a felfedezésében, amelyek körülvesznek bennünket, csak meg kell látnunk azokat.

Prokopp Mária

A KÖR BŰVÖLETÉBEN

Bátorfi Szabolcs kiállítása

Art9 Galéria, 2018. július 10. – augusztus 4.

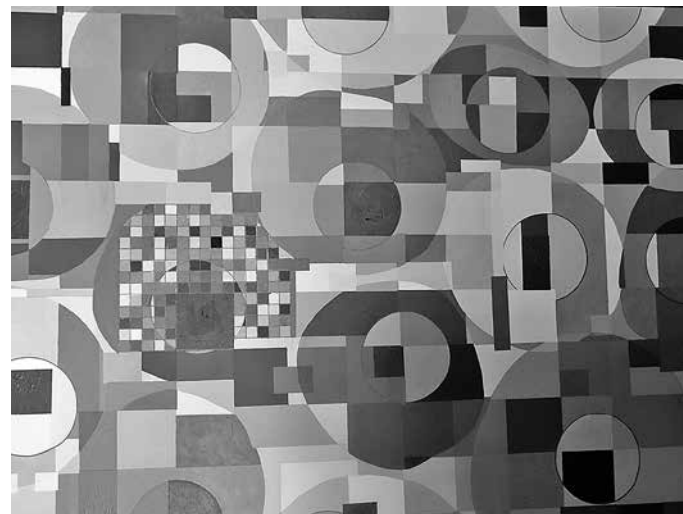
Noli turbare circulos meos!...

(Arkhimédész)

Tisztelt megnyitó közönség, Hölgyeim és Uraim, Barátaim! Nem hiába az idézet... Ismert, tragikus idézet Arkhimédésztől, a kör megszállottjától, a mestertől, aki nem pusztán invenciózus, gyakorlati emberként, hanem gondolkodó, matematikai zseniként is – és főleg így – írta be magát a tudomány, a műveltség történetébe.

Túl azon, hogy korának nehezen használható számrendszeréhez képest olyan helyiértékes számrendszert alkotott, amivel 64 nagyságrendig tudott kalkulálni, túl azon, hogy saját statisztikai módszere valójában az integrálszámítás előképe, ő volt az első, aki bebizonyította, hogy a kör kerületének és átmérőjének aránya megegyezik a kör területének és sugara négyzetének arányával. Ezt az arányszámot ugyan nem nevezte PI-nek, de az általa megadott közelítő értéket még évszázadokig használták.

Azt is bebizonyította, hogy a gömb felszíne megegyezik a köré írt hengerpalást felszínével (erre később visszatérünk), nem véletlenül tartotta számon Gauss, a matematika hercege, a valaha élt három legnagyobb matematikus között.

Persze nem Arkhimédész volt az egyetlen, akit mélyen megérintett a kör, hiszen a kör, mint szimbólum végigkíséri az emberi történelmet, kultúrát.

A kör – hogy csak néhány példát idézzünk – számtalan módon jelent és jelenik meg a hétköznapiakban is akár.

Elsősorban, mint nap és holdszimbólum, de azonosították a tejúttal is, Odin keresztje is körbe írt, csakúgy, mint a síksági indiánok napkerekei, az asztrológiában a föld jele, ami az egyiptomi falu hieroglifája is. A Szászánida, vagy Újperzsa birodalom uralkodói, I. Ardasírtól kezdve az Ahura Mazdától kapott kör birtoklásával legitimálták hatalmukat. Persze a körök írják le a mennyei szférákat, ahogyan a kör jelképezi magát a teremtett világot is. Nem véletlen, hogy körmenetekkel tisztelgünk az istenek, a szentek előtt, körtáncokat járunk, a gyerekek körjátékokat játszanak, amelyek megint csak szakrális eredetűek (lásd Kinn a bárány, benn a farkas).

Fontos megemlíteni azt is, hogy szinte minden kultúrában épültek, épülnek kör alakú szakrális épületek, lásd a stonehenge-i crumlechet, a newgrange-i szentélyt, vagy éppen az ókori monopteroszokat, körperipteroszokat, melyeket a későbbi korok építészete is előszeretettel használt, de számos középkori templom is kör alaprajzú – ezeket általában a templomos lovagokhoz köti a történetírás...

Kiváló statikai tulajdonságuk, egyszerűségük okán az emberek előszeretettel építettek maguknak kör alapú hajlékot, elég a jurtára, a számi chadra, az indián tipire, wigwamra gondolni, de Scara Brae ősi települése is kör alapú, álkupolás kőházakból áll, hogy tovább untassam a Tisztelt hallgatóságot...

Bátorfi Szabolcs éppen e rendkívül sok jelentésréteggel bíró geometriai formát választotta hosszú képciklusának alapjául (már megint kör...), jegyezzük meg elég bátran (a név kötelez).

Felületein előszeretettel párosítja, komponálja egységbe a kört és a négyzetet, mintha Thomas Mann Varázshegyének államügyészeként keresné a probléma megoldását. A kvadrátúra egyébként szakrális cselekmény is, mivel az isteni gondolat tárgyiasításának szimbóluma.

Leonardo híres, emberi arányokat illusztráló rajzán egyszerre van jelen kör és négyzet, mint az arany metszés értelmező síkidomjai.

330 Bátorfi kompozícióira – ha nem is mindig tudatosan – bizonyára hatottak a fent felsoroltak, Ő azonban lehántja formáiról ezt a sokrétű tartalmat, hogy csak magát a kört, és csak magát

a négyzetet, mint kísérő idomot láttasa velünk pőrén, tisztán. Mégis elfog bennünket az érzés, hogy sokezer éves hagyományok egyéni fölfogású képzettársításainak vagyunk szemtanúi.

Tudvalevő, hogy a kör a gömb ortogonális vetülete, a köré írt hengerpalásté, pedig a négyzet. Arkhimédésztől már tudjuk, hogy a gömb és henger felülete megegyezik.

Bátorfi Szabolcs képei éppen emiatt nem tekinthetők hagyományos síkfestészetnek, éppen a citált összefüggések miatt, táblái előtt állva furcsa térérzet kerít hatalmába bennünket, (gömbök, hengerek lépnek ki a síkból) amit csak fokoz az a magabiztos színkezelés, ami mindig is jellemző volt alkotónkra.

Mintha valami modern rózsablakok szövevényes, rafinált egyvelegét bámulnánk, óhatatlanul elkondolkodva létről és nemlétről, hiszen a kör, mint láttuk mélyen ott van az emberiség tudattalanjában.

Bátorfi ezt a tudattalnt fogja meg, Ő, és művei a médiumok ember és természet, ember és Isten között, azzal a tudatos önkény-nyel, ami egyedivé, pontosan felismerhetővé teszi az életművet.

Ahogyan az egy művésztől elvárható!

Járjunk hát körbe ebben a négyszögletes teremben!

Köszönöm a figyelmüket!

Fábián Zoltán

ELŐSZÓ AZ 50 ÉVES ÉVFORDULÓJÁT ÜNNEPLŐ EGRI AKVARELL TÁRLATHOZ* 2018. július 14. – szeptember 30.

Élményfestés – Juhász Nóra, a kiállítás egyik legfiatalabb résztvevője ezt a cím et adta munkájának, amelyre a kisiskolások jellegzetes ákom-bákom betűivel fel is írta: Nyári élményeim. Generációs társa, Kazai Hajnal egy eldobható McDonald's-os poharat örökít meg a maga bugyuta reklámszövegeivel, Metzing Eszter viszont egy éjszakai teregetés felejthetetlen jelenetébe kínál betekintést nézőinek. Nem folytatom a sort, a három név, a három mű is mutatja, hogy a fiatal magyar művészek körében megerősödött az érdeklődés az élet sokszor mellékesnek tekintett pillanatai, kellékei, kulisszái iránt, mintha csak újra szeretnék építeni azt a világot, amelyben élnek.

Valljuk be, nincs ebben semmi rendkívüli: nap mint nap erre törekszünk magunk is, többé-kevésbé elégedetlenül mindazzal, ami eddig történt körülöttünk, vagy, hogy ne foglaljuk el az előkelő idegen pozícióját környezetünkkel, embertársainkkal szemben, elégedetlenül azzal, amit mi magunk tettünk a dolgok változásáért vagy éppen létükben fenyegetett hagyományaink, értékeink megmentéséért. Azt hiszem, jó helyen említem ezt, mert jó ideje a kortárs magyar művészek sem törekednek másra – hasonlóképpen egyébként a világ más részein élő kollégáikhoz – mint helyzetük, művészetük társadalmi szerepének, súlyának újra értékelésére, ahogyan ma divatos mondani, újrapozicionálására. De nem is olyan új ez a törekvés. Fél évszázaddal ezelőtt szemléletnél dőlnek el az első egri Országos Akvarell Biennálé 1968-as megrendezésekor, Németh Lajos professzor úgy fogalmazott, hogy „az elmúlt évek során képzőművészetünk mostoha gyermekévé vált az akvarell műfaja. Perifériára, szinte kiszorított helyzetbe került”. Pedig, tette hozzá, „az akvarellművészetnek a modern művészetben is megvan a lehetősége, hiszen a dolgok nem a technikánál, hanem a szemléletnél dőlnek el”. Ki tudná ma már megmondani, mi is lehetett a baj a 3T időszakában az akvarelllel, ha csak az nem, hogy meglehetősen alkalmatlan volt annak a tematikának a tolmácsolására, amelyet, ha csak

ajánlásként is, de még mindig hangsúlyozott a művészetpolitika egy-egy nagy kiállítás előtt.

Annál alkalmasabb volt az akvarell művészete minden korban a valóság gyors megragadására, az élmények rögzítésére, a spontán reflexiók kifejezésére. De éppen ez az, ami miatt gyakran emlegetik az akvarellt a piktúra legnehezebb műfajaként is: a színek gyors felrakása papírra, s a gyors száradás nem engedi meg a későbbi változtatásokat. Korunkban azonban más a helyzet: bár természetesen van ma is, de egyre kevesebb a szabadban, alla prima készülő mű, a tünékeny élmény megragadása, s ahogyan az akvarell egyre összetettebb, egyre aktuálisabb tartalmak kifejezésére tört, úgy bővítette eszköztárát is. A gouache, a tempera, a tus, a diófapác, a színes kréta, ceruza alkalmazása régóta polgárjogot kapott az akvarellfestészetben, manapság pedig, ahogyan a mostani triennálé anyaga mutatja, újabb eszközöket, technikákat képes integrálni, az ekolin festéktől a faágakig, a zománctól az installációig.

Hogy mi a helyzet az akvarelllel a jelenben, arról az ötven évvel ezelőtt, 1968-ban indult biennálé, 2009-től triennálé soro-

Madácsy István

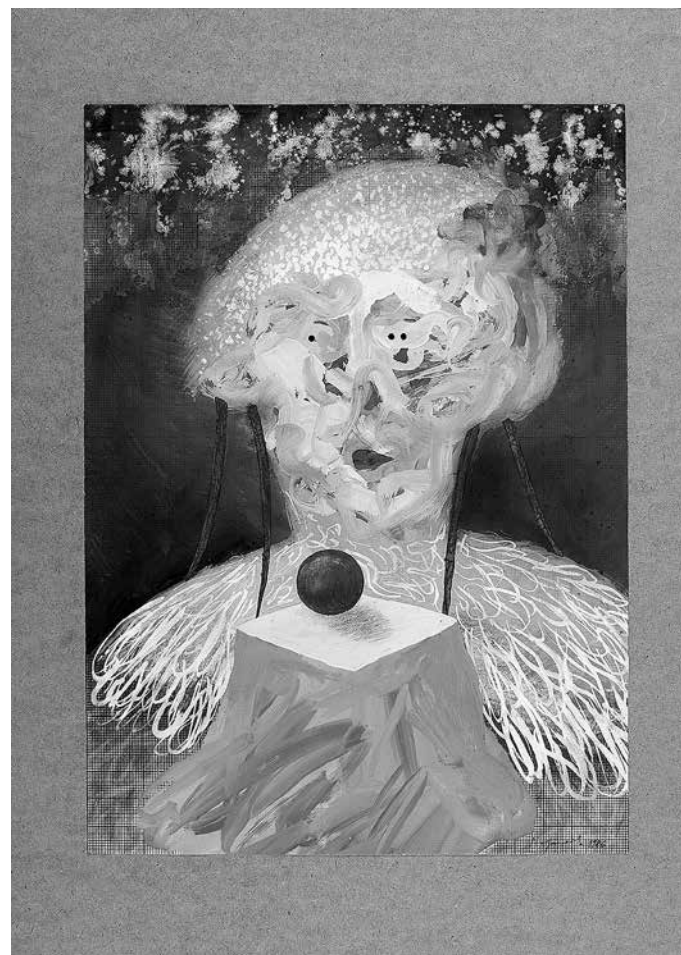
* P. Szabó Ernő mindig a Magyar Vízfestők Társasága oszlopos tagjának volt tekinthető. Ezzel az utolsó kiállítás megnyitójával emlékezünk az Ernő minden méltatására, melyet az akvarellfestészet és a társaság irányába a legnagyobb elkötelezettséggel és odaadással végzett az elmúlt évtizedekben. Köszönjük kedves Ernő! (A Magyar Vízfestők Társasága nevében: Lobler Ferenc a társaság elnöke)

zat tárlatain lehetett a legjobban tájékozódni. Mondhatni, a magyar akvarell a művészi kísérletezés terepévé vált a biennálék évtizedeiben. Az új anyagok, eszközök fölhasználása, a műfaji határok átlépése, a különböző területek demokratizálódása együtt járt azzal, hogy miközben egyre kevesebb lett a „tisztá” akvarell, a vegyes eljárások alkalmazása a műfajon belüli kifejezési lehetőségek gazdagodását is jelentette. A nyolcvanas években, részben az új festészet hatására, megindult a mérték növekedése, a következő évtizedben pedig a két dimenzióból az akvarell kilépett a térbe, a kiállítóterbe lógatott vagy a padlóra helyezett installációk részeként. Számos olyan izgalmas mű született, amely új elemeket, megoldásokat alkalmaznak, ötvöznek az akvarell hagyományos, angol eszközeivel. Paradox módon azonban ez nem megkérdőjelezi, hanem éppenséggel megerősíti az akvarellfestészet pozícióit. Ahogyan néhány évvel ezelőtt a rendezvénysorozat kurátora, H. Szilasi Ágota írta, „a legfontosabb az, hogy a vízzel oldódó festékek és a velük kombinálható anyagok közt valójában oly szabadsághoz, kifejező és hatásrendszerhez juthat a művész, mint kevés hagyományos festészeti vagy grafikai eljárás esetén.

Így a stílusváltozatosság lenyűgöző, ahány művész, annyi sajátos nyelvezet. „Abban egyébként, hogy a magyar akvarell a harmadik évezred elején sokszínű képet mutat, abban jelentős szerepe volt, van annak a munkának is, amelyet a Magyar Vízfestők Társasága végzett az elmúlt időszakban. Több mint két évtizede annak, hogy első kiállítását *Színes víz* címmel megrendezte, azóta pedig rendszeresen meghirdeti pályázatait különböző témákban vagy éppen gyűjti össze tárlatain az akvarellfestészet újabb termésének legkiválóbb vagy éppen legkísérletezőbb alkotásait. Mindez, természetesen a tagság lelkesedésén túl, elsősorban talán vezetői, a legutóbbi hosszabb időszakban Szily Géza festőművész, a társaság nemrégiben leköszönt, a stafétabotot Lobler Ferencnek átadó elnöke odaadó munkájának köszönhetően. Nos, a társaság a kilencvenes évek végén indította el sorozatát *Angol akvarell magyar ecsettel* címmel, amely cím természetesen arra bizonyos klasszikus akvarellfestő technikára utalt, amelyet mai művészeink kiváló elődje, Barabás Miklós a Lago Maggiore partján sajátított el skót kortársától, a skót William Leighton Leitch-től 1834-ben.

334 Az azóta eltelt időben egyéni, csoportos tárlatok tucatjaival mutatta be a magyar akvarell sokszínűségét, illetve igyekezett erősíteni azt. Tagjainak munkásságáról a triennáléhoz kapcsolódva a *Vízszint* című csoportos tárlat számol be az egri Vitkovics

Stefanovits Péter

Alkotóházban. Jelen és múlt kapcsolódik össze most, a tárlatsorozat indulásának ötvenedik évfordulóján. A megnyitó napján mutatták be a *Víz-hangok* című katalógust, amely az eddigi nagydíjasok munkáiból kínál válogatást, a zsinagógában pedig két kiállítást is rendeztek: a *Párhuzamosan* című bemutató az egri akvarellkiállítások, a salgótarjáni rajz és a miskolci grafikai tárlatok történetét mutatja be párhuzamosan a karzaton, a földszinten pedig *Csillagfény nélkül* címmel rendezik meg Földi Péter 335 Kossuth-díjas festőművész, a legutóbbi triennálé nagydíjasának egyéni tárlatát.

Nagy Gábor

Nos, a sokszínűség, elmélyült kísérletezést, az ebből megszülető egyéni hangot illeti, bizonyosan nem lesz hiányérzetünk az aktuális kiállítást szemlélve sem. Nagy egyébként már a kínálat, a „felhozatal” is, hiszen majdnem háromszáz, egészen pontosan 292 alkotó pályázott, 699 művet küldtek be. Ezek nagy része sajnos nem kerülhet közönség elé, és a sajnos szót nem a kizsúri-zettekkel szembeni udvariasságból használom: egyszerűen nincs

336

elegendő hely több mű bemutatására, mint amennyi – 147 alkotó 234 műve – a falra kerül. Ha úgy tetszik, egyféle keresztmetszetet adhat így a tiennélé, „látletet” az akvarell mai magyarországi helyzetéről, a különböző generációkon belüli népszerűségéről. Ilyen értelemben valóban átfogja a kortárs magyar művészet egészét, hiszen a legidősebb kiállító, Gábor Magda 1924-ben született, három évvel később, mint a tavaly elhunyt Szilárd Klára, akinek egy műve mintegy hommage-ként bekerült az összeállításba. Nem hiányoznak a tárlatról az idősebb, meghatározónak nevezett mesterek művei sem, s ezek közül a művészek közül néhányan, mint például Bráda Tibor vagy Szily Géza valóban meghatározó képviselője a mai magyar akvarellművészetnek.

A folyamatosság jellemzi elsősorban ezeknek a művészeknek az alkotásait, ahogyan azt a földíjas Kótai Tamás hosszú ideje letisztult jelképei, izgalmas faktúrájú felületei, Chilf Mária enigmatikus látomásai, a középgenerációhoz tartozó, Eger város díját megkapó Lobler Ferenc alumínium lemezre festett újromantikus,

Lobler Ferenc

337

az expresszív, látomásos elemeket geometrikus szerkezettel ellenpontozó kompozíciói, a Dobó István Vármúzeum vásárlási díjával elismert Nagy Gábor Tisza-gáti mikrovilágokkal az emberi lét egészségét modellező munkái. A mítosz és a realitás ötvöződik Király Gábor művein, aki a miskolci Hermann Ottó Múzeum alkotói díját abszolválhatta. Az egri Eszterházy Károly Egyetem fiatal alkotók számára alapított díját Bánkúti Gergő kapta meg, másfél tucatnyi kisméretű lapból összeálló, nemes egyszerűséggel Akvarellek címmel kiállított munkájára, amelyen a mindennapi élet részletei, figurái a groteszk, az irónia iránt érzékeny fiatal művész sajátos interpretációjában értelmeződnek.

Ezzel pedig újra visszaérkeztünk a fiatalokhoz, akik közül az idén Egerben jóval többen állítanak ki, mint egyébkor, és ezt, a tárlat szerény anyagi háttere, a díjak számának limitáltsága láttán még egzisztenciális okokkal sem magyarázhatjuk. Sok volt a 35 év alatti fiatal – összesen 74 – a pályázók között is, és a kiállítók egyharmada – összesen 38 – is ebbe a korosztályba tartozik. Az is a triennálé érdekessége, hogy a kiállítók közül 66-an a korábbi huszonkét biennálé majd triennálé egyikén sem szerepeltek, ami jól érzékelteti a műfaj, technika iránt megújuló érdeklődést, a rendezvény vonzóerejét. Jónéhányan adtak be igen erős anyagot, olyannyira, hogy 23-an a maximális három művel szerepelnek, s 65-en vannak olyanok, akik több munkát is beadtak és valamennyi beadott művük kiállításra került.

Fentiek tükrében érzékelhető, hogy noha a statisztika olykor kissé unalmasnak tűnik, valójában igen beszédes dolog. Érzékelteti, hogy a triennálékként megújult biennálé sorozata a következő években is érdemes lesz a figyelemre és alkalomról alkalomra csattanós választ ad azoknak, akik az akvarellt legfeljebb a festészet előszobájának tartották vagy legfeljebb a múlt relikviájának. Igaz, mára közvetlen környezetünk struktúrája, az egyes részek funkciója is alaposan megváltozott: nem a funkciók elválasztására, rangsorolására, hanem éppenséggel értékazonosságára helyezük a súlyt. Keressük az igazi hangsúlyokat, ahogyan mondtam, az élet valódi koordinátáit, abban a reményben, hogy a kiállítás egyik legfiatalabb résztvevője, az 1996-os születésű Csanálosi Mária mégiscsak téved, amikor munkája címébe emelve az állítást, így fogalmaz: Te itt csak vendég vagy.

Nem kérem, otthon vagyunk az akvarellel a jelenben, 338 Magyarországon, az egri triennálén. És ez nagyon jó dolog.

Köszönöm figyelmüket.

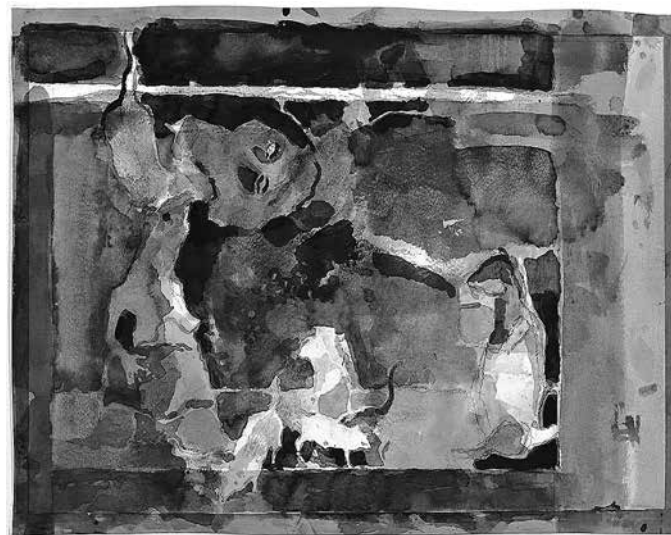
P. Szabó Ernő

AZ EGRI ORSZÁGOS AKVARELL BIENNÁLÉK/TRIENNÁLÉK 1968–2018

2018. július 14. – szeptember 30.

Az egri Dobó István Vármúzeum kortárs képzőművészeti gyűjteményének kiemelkedő szegmense egy különleges műtípusra, az akvarellre és egyéb vizes technikákra készült művekre fókuszál. A csaknem 200 darabos kollekción szorosan kötődik az ötven éves múltra visszatekintő egri Országos Akvarell Biennáléhoz, mely kiállítások sorozata 1968-ban indult útjára és húsz tárlatot követően 2009 óta triennáléként él tovább. A döntően az áttetszősége építő kortárs vízfestészeti technikák legújabb eredményeiről számot adó szabad beadású, de szakmai zsűri által válogatott tárlat célja, hogy lehetőséget kínáljon új művészi tartalmak és formák kereséséhez, új művészi megnyilatkozások felvonultatásához e sokféle megoldásra, közlésmódra alkalmas, innovatív festészeti eljárás művelőinek, és élvezetes időtöltést kínáljon a műfaj szépségeit, izgalmait szerető műkedvelő közönségnek.

Nem titkolt tény, hogy e biennálé is miniszterelnök-helyettesi szintről kezdeményezve, kultúrpolitikai szándékkal, a felkarolt művészek támogatására, meghívásos alapon szerveződött az első időszakban. Valamint illeszkedett abba a decentralizációs

Szily Géza

Butak András

tervbe, mely a vidéki nagyvárosokat is igyekezett bekapcsolni a művészeti körforgásba. Az 1961-es miskolci sokszorosító grafikai biennálé, majd a pécsi kisplasztikai biennálé (1967) után szinte az első vonalban indult útjára az akvarellisták egri fóruma. A Városi Tanács VB üléseinek jegyzőkönyveiből is kitűnik, hogy milyen fontosnak találta akkor az egri városvezetés azt, hogy minél több, országos jelentőségű művészeti és tudományos eseménynek adjon helyet az idegenforgalmára büszke város – ebbe a tendenciába illeszkedett bele az „Egri Nyár” művészeti és tudományos programsorozat részeként az országos akvarell biennálé is. Az első két rendezvényt még a budapesti Műcsarnok szakemberei és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Észak-magyarországi területi bizottsága koordinálta (Seres János főiskolai tanár neve emelhető ide), és a zsűrizett, válogatott kiállítási anyag került csak kiállításra Egerben.

1972-ben, a harmadik kiállítás alkalmával kapta meg először a szervezés, lebonyolítás összes feladatát az egri Dobó István Vármúzeum, ahol a szakmai és gazdasági feltételek a rendelkezésre álltak. Kurátorok Ludányi Gabriella, majd Lengyel László művészettörténészek voltak. A kiállító hely pedig hosszú ideig a Gárdonyi Géza Színház aulája volt.

340 A kiállítás-sorozatot jövőt feltételező, új utak keresésére ösztönző szavakkal indította útjára Németh Lajos, a kor kiemelkedő művészettörténésze. Gondolatait aköré a probléma köré

építette katalógus-bevezetőjében, hogy a 19. század elejéig visszavezethető, gazdag és nagyon jelentős magyar vízfestészeti kultúránk ellenére „az elmúlt évek során képzőművészetünk mostoha gyermekévé vált az akvarell műfaja. Perifériára, szinte kiszorított állapotba került...”, hiszen az ötvenes évek elején kialakuló kultúrpolitikai elvárások nem kedveztek a párás lágysággal, elmosódott, egymásba omló kontúrokkal, bonyolult, komplex színharmoniókkal dolgozó, külső reflexekből, belső emóciókból,

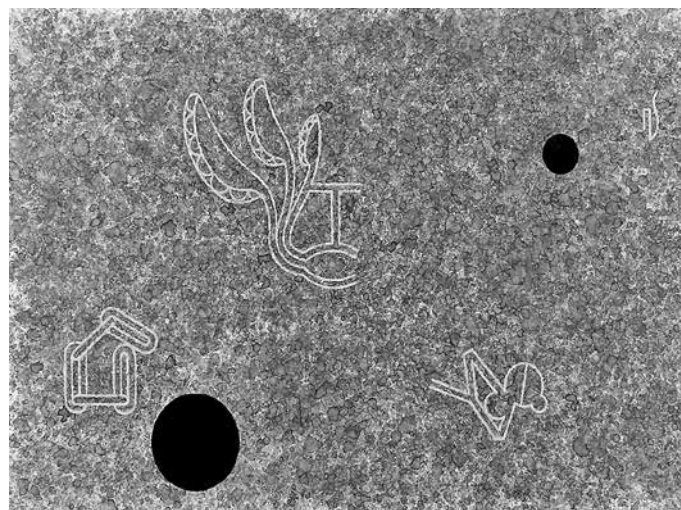
Mayer Berta

lelki rezdülésekből felépülő, a pillanatnyiságot rögzítő, bensőséges kapcsolatteremtésre építő akvarellfestészetnek. A sokak által érzékelt negatív vélekedések, elsősorban a biennáléknak köszönhetően elhalkultak, elhalványodtak, s nem kis bizonyossággal állítható, hogy az egri rendezvény indikátora volt a kortárs magyar akvarellfestészet kiteljesedésének.

Gaál József

Hamarosan lehetővé vált néhány mű megvásárlása is a támogatók, leginkább a minisztérium segítségével, később az NKA támogatásával, így a kiállítások anyagából a múzeum kortárs akvarell gyűjteménye az 1970-es évek közepétől elkezdett gyarapodni, és országos gyűjtőkörrel mára – ugyan sajnos hiányokkal –, de lefedi az akvarellt kedvelő művészek fél évszázadra visszanyúló névsorát. Válogatott anyaga pedig úgy itthon, mint külföldön (Budapest, Miskolc, Hatvan, Szentendre, Budapest, illetve Nantes / Franciaország, Helsinki és Kemi / Finnország, Tartu / Észtország, Kutna Hora / Csehország, Przemisl / Lengyelország, Sepsiszentgyörgy – Csíkszereda – Székelykeresztúr – Gyergyószentmiklós / Erdély) a magyar kortárs akvarellfestészet és Eger város kultúrapártoló hozzáállását reprezentálta egy-egy bemutató alkalmával. Az országos szakfolyóiratok is összegző elemzéseket közöltek a korábbi kiállításokhoz köthetően, mely

Kótai Tamás

elemzések bekapcsolták a rendezvényt és az annak helyet adó várost és múzeumot a tudományosan kutatható kortárs művészeti folyamatokba, a kulturális közéletbe.

E folyamatosan átalakuló, fejlődő rendezvény a nyolcvanas évek közepén érkezett el egy válaszúthoz, s apró léptekkel indult el a megváltozott társadalmi és gazdasági miliőben afelé, hogy valóban egy műfaj országos reprezentánsa legyen. A rendszerváltás pedig tulajdonképpen stílusváltást is jelentett, bár a forrongó

nyolcvanas évek a biennálék történetében is már előkészítették a szabad művészi gondolkodás előretörését. Egyre több fiatal, újszerűen gondolkodó művész kezdte el használni ezt a sokarcú, sokféle kifejező módot magába olvasztó, de technikailag is rugalmas-modern festészeti módszert. A biennálék résztvevői is egyre többen lettek. Szervezőként és befogadóként is úgy éreztük, hogy itt most teret kaphat mindenféle gondolat, érzélem, látásmód és vélemény. Így professzor úr talán elismeréssel szólna ma is, ha tudhatná, hogy a vízfestészetnek e találkozóhelye napjainkra, a 21. század elejére rangos, a legtöbb hazai kortárs alkotó munkásságát bemutató fórummá szélesedett. A rendszerváltozás után – mint a többi megmaradt biennálé esetében – a politika „markából való kicsúszás” következtében a biennálék rangja megerősödött, így az alkotók részvétele, esetleges díjazásuk szakmai szempontból is egyre nagyobb elismeréssel járt.

A biennálék anyagi háttérének előteremtésében továbbra is ott állt Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata, de az 1990-es évektől a Nemzeti Kulturális Alap is belépett a támogatók közé a lebonyolítás, katalóguskiadás költségein túl a gyűjteménygyarapítás terén is.

A díjazottakból 1991-ben megalakult a Magyar Vízfestők Társasága, mely folytonosan bővülő szervezet folyamatos partnere a triennálé egri szervezőinek.

Az utóbbi két évtized nagy felismerése volt, hogy az eddigi apró technikai változások immár erős szemléletbeli váltást eredményeztek.

Nagyot változott az ábrázolás módja is. Az akvarellre oly jellemző halk szavúságot, puhaságot, derűre-harmóniára vágyódást, nosztalgikus líraiságot, a meditatív szellemiséget... kiegészítik az erőteljesebb, expresszívebb, zaklatott, kívülről ránk törő, vagy belülről fakadó konfliktusok, érzelmi feszültségek, olykor torzult kort vagy lelkivilágot megjelenítő kivetítések, groteszk társadalomkritikák, vagy a magánmitológiákat építgető művészek éppen vízfestéssel megfogalmazott lapjai.

Mára, ez a nagyon is innovatív műfaj lényegileg felvette a kortárs művészet ritmusát, és a rendezvénysorozat mintegy leképező múzeumi gyűjtemény is – az alkalmankénti folyamatos gyarapodással – a magyarországi kortár akvarellfestészet bemutatására jó eséllyel aspirál.

H. Szilasi Ágota
művészettörténész

az Akvarell Triennálé kurátora (1994–2018)

MEDITATÍV REFLEXIÓK ÉS FINOM EROTIKA AZ ANDRÁSY ZOLTÁN-EMLEKKIÁLLÍTÁSON 2018. július 17.

Tizenhárom éves fennállása óta immár hatodik alkalommal nyújt otthont Andrásy-tárlatnak a Barabás Miklós Galéria. Lehelet könnyed festői villanásokban testet öltő vonal-szín-folt együttesek árulkodnak a kiváló akvarellista sajátos meglátásairól, a szemérmes visszafogottság és a markáns szókimondás együtteséből származó, egyéni látásmódjáról. De a fekete-féherben is színesen fogalmazó grafikuművész erényeit is felvilantja a tárlat.

A tiszavirág életű kolozsvári Magyar Művészeti Intézet (1948–1950) majd a Ion Andreescu Képzőművészeti Intézet tanszékvezető tanára, Andrásy Zoltán grafikus- és festőművész (1910–2006) oktatóként több mint negyedszázadig töltött be vezetőszerepet az erdélyi művészképzésben, miközben saját életművének kiteljesítéséről sem feledkezett meg. Nem véletlen, hogy művészi és művészetpedagógiai munkásságához szervesen kapcsolódik a nemzetközi elismerésnek örvendő kolozsvári grafikai iskola hírnevének megalapozása is a múlt század ötvenes hatvanas éveitől kezdődően. Nyugdíjba vonulása után, a hetvenes évek második felétől az önálló művészi munkának, az alkotásnak szentelte idejét, az erdélyi művészeti élet alakulását azonban továbbra is figyelemmel kísérte.

95 év – mert ennyi adatott meg számára, – egy kisebbfajta történelem. Világháborúkkal, impériumváltásokkal, határmódo-

sításokkal, ezredváltással, művészeti forradalmakkal, izmustűtengéssel járó, viharos történelem. Ami, természetesen, nem múlt, mert nem múlhatott el nyomtalanul fölötte. Művészi pályája alakulását illetően sem. De túl a divatokon és a különböző korok művészetpolitikai elvárásain, Andrásy Zoltán járta a maga útját. Mert járhatta. A mesterétől, Costin Petrescu kiváló, bukaresti freskófestőtől szerzett, a rajzólástól a díszlettervezésig, plakát és falikép készítésig terjedő tapasztalatok és nem utolsó sorban született adottságai, tehetsége, rajzkészsége, különleges színérzéke felvértezték mindazzal az értékes poggyással, amelyből bátran meríthetett. A technikai felkészítésen túl pedig a bukaresti főiskola általános rálátást is biztosított az éppen forrongásban és

346

állandó alakulásban, átalakulásban lévő művészi világra. Talán innen is eredeztethető az a magabiztosság, amellyel a művész

képes volt átlépni bizonyos korlátokon. Még abban az agyonszidott, és nem alaptalanul agyonszidott szocreálban is – egy-két munka kivételével – maradandó, ma is élvezhető, örök érvényű alkotásokat készített.

2006 január elsején a művész végképp búcsút mondott az e világi létnek. A folyamat lezárult, hogy helyet adjon egy másiknak. Az életmű önállósodásának, új életre keltésének.

Ebben a folyamatban vállal sarkalatos szerepet a Barabás Miklós Céh, amelynek a művész majdhogynem a kezdetektől tagja. 1939-ben a BMC fiataljaival együtt állítja ki munkáit a kolozsvári Vármegyeháza üvegtermében, hogy aztán a Céh többi kiállításain is sikerrel szerepeljen. Alkotásai Bánffy Miklós tesszését is elnyerik, aki több munkáját is megvásárolja.

Az 1994-ben Abodi Nagy Béla festőművész és Kós András szobrászművész kezdeményezésére és mások mellett Murádin Jenő támogatásával is újjáalakult BMC nem kevesebbet köszönhet Andrásy Zoltánnak, mint jelenlegi otthonát, a Farkas utca 27. szám alatti székházat, amelyet a művészszervezet hosszú távú használatra a Mester református egyháznak adományozott lakásáért kapott cserébe. A Jakobovits Miklós festőművész elnöksége idején Murádin Beyer Katalin építészmérnök tervei alapján Károly Zöld Gyöngyi, Novák Ildikó és Szabó Bokor Márta képzőművészek áldozatos munkájának köszönhetően rendbe tett romos épület 2005. november 17-én Andrásy-kiállítással nyitotta meg kapuit, és azóta, az újabb javításokkal járó szüneteket leszámítva, folyamatosan üzemel, kiállítóteret biztosít tagjainak és meghívottainak.

Az Andrásy-hagyaték jelentős részét a Céh adminisztrálja, és feladatának tekinti a kezelésére bízott alkotások megőrzését, restaurálását és népszerűsítését. Ezt a célt szolgálja a hagyatékból előkerült és javarészt kiállításokon még nem szerepelt munkák folyamatos rendbetétele, bekeretezésük és bemutatásuk.

A székház galériájában immár hatodik alkalommal rendezünk Andrásy-kiállítást, amelyeket olyan jelentős személyiségek nyitottak meg és méltattak, mint egykori elnökünk, Jakobovits Miklós Munkácsy-díjas festőművész, az egykori tanítvány, Ioan Horváth Bugnariu grafikusművész, a Képzőművészeti Szövetség elnöke, Székely Géza grafikusművész, az EMME elnöke és Tosa Katalin festőművész, egyetemi docens, aki egyébként a jelenlegi kiállítás kurátora is.

Akvarellek, szénrajzok, litográfiák képezik a mostani, sorrendben a hatodik Andrásy-tártnak az anyagát. Látszólag meg-

347

lehetősen heterogén az összetétel mind az alkalmazott technika, mind pedig a keletkezés időpontjának vonatkozásában. Ami viszont összeköti ezeket az alkotásokat, az a mindegyikükre, még az erotikus felhangokat sem nélkülöző aktokra is jellemző, sajátosan andrásys puritánság. Az a lényegre törő, nemesen szárnyaló egyszerűség és lehelet könnyed festői villanásokban testet öltő vonal-szín-folt együttes, ami egyedivé és utánozhatatlanná teszi az Andrásy-akvarelleket és ami a fekete-fehér alkotások vonalbeszédét, árnyalatgazdagságát is meghatározza. Egyfajta belülről jövő, a szemérmes visszafogottság és a markáns szókimondás együtteséből származó, a technikák tökéletes ismeretén alapuló egyéni látásmód és kifejezési forma, művészi megjelenítés. És még valami: a pillanat frissességét, a pillanatnyi élmény varázsát olykor mindössze néhány, vázlatosnak tűnő, de fölöttebb hatásos, könnyed színfolttal érzékletessé varázsoló festői bravúr. Gondolok itt a *Hargitai táj lovakkal*, az *Eső előtt* vagy a *Vízparton* című munkák hangulatfestő erejére is. A külső és a belső táj harmonikus együttesére, alkotójuk lélektájraknak is beillő, enyhén borongós, meditatív reflexióira. A laza ecsetkezelésű, enyhe zöldbe, szürkébe fogalmazott, lebegő színlibbenések sajátos sejtelmességgel lengik körül a mondanivalót, vetítik elének azt a bizonyos kettős tájat.

Ezeknek mintegy ellentétéként villantja fel a művész a nyári forróságtól megperzselt, vörhenyes színben úszó vidéket, a kánikula perzselte, aszályos mező végtelen horizontba vesző látványát, a messzeségben mindössze felsejlő, látóhatár széli aprócska házakkal templomtoronnyal. A művészre olyannyira jellemző emberközpontúság sajátos megnyilvánulása ez. Hiszen még

a végtelenbe vesző táj is sejteti az ember jelenlétét, az emberkéz munkájának jeleit. Nem szólva a falusi templom immár konkrét, premier plánba helyezett realiztikus megjelenítéséről, amelyet mindössze kiegészítő elemként övez a sajátosan jellemző kékes, zöldes, rózsaszínes tájelem.

A művész megkongatja azt a bizonyos lélekharangot, hogy aztán immár teljes joggal áldozhasson az emberi szépség testiségben is megnyilatkozó formájának, aktok sokaságával dicsérve a teremtés nagyszerűségét, a női test már szinte tapintható érzékletességgel felvillantott, tökéletes idomait. Finom erotika és szemérmes gyöngédség lengi körül ezt realiztikus poézist. A megjelenítés olyannyira élethű, színeiben annyira meggyőző, hogy már-már a megkapó idomokból áradó keserédes francia parfüm illatát is érezni véljük. A *Női akt virágcsereppel* és az *Álom világa* valóság-hű álomvilág. A *Merengő* és a *Pihenés* pedig formai tökélyével, a mozdulat eredeti szépségében megjelenített vonalbeszédével hat. És közkívánatra ismét kiállítjuk a vietnami sorozat három kedvelt darabját, a művész egykori úti élményeinek színes dokumentumait.

Némiképp eltér az eddig ismertettektől az a két, nagyméretű, fekete-fehér, realiztikus kompozíció, amely a szocreál követelményeinek is megfelelő, de művészileg jól megalapozott, markánsan kifejező rajzolatával releváns kordokumentumként szolgálhat. Az *Egy tál leves* és a *Nemzedékek* akár szociográfiai tanulmánynak is beillő, sajátos lélekrajz egy korról és embereiről.

REX TYPORUM

a TYPOSZALON kiállítása, MET Galéria,
2018. augusztus 1.

Különleges hagyatékaink, a humanista műveltség egyik fundamentumát képező corvinák, valamint mesék, közismert szólások is ihlették a sokrétű, sok irányba mutató alkotásokat.

A pályázati felhívásra elkészült munkákon felfedezhetjük a reneszánsz tipográfia jellegzetességeit is, de a legtöbb plakát, könyv ezen jócskán túlmutató műalkotás. Méltó utódokként tisztelgnek az elődök előtt a Typoszalón tagjai és a felhívásra

350

MÁTÁS KIRÁLY SZÜLETÉSENEK 575-İK ÉS TRONRALÉPÉSENEK 560-İK EVFORDULÓJÁRA

Szamos Iván

jelentkező művészek. (Olyan művészek készítették a corvinákat többek között mint például a kor egyik legismertebb alakja, Attavante di Francesco di Bartolo.)

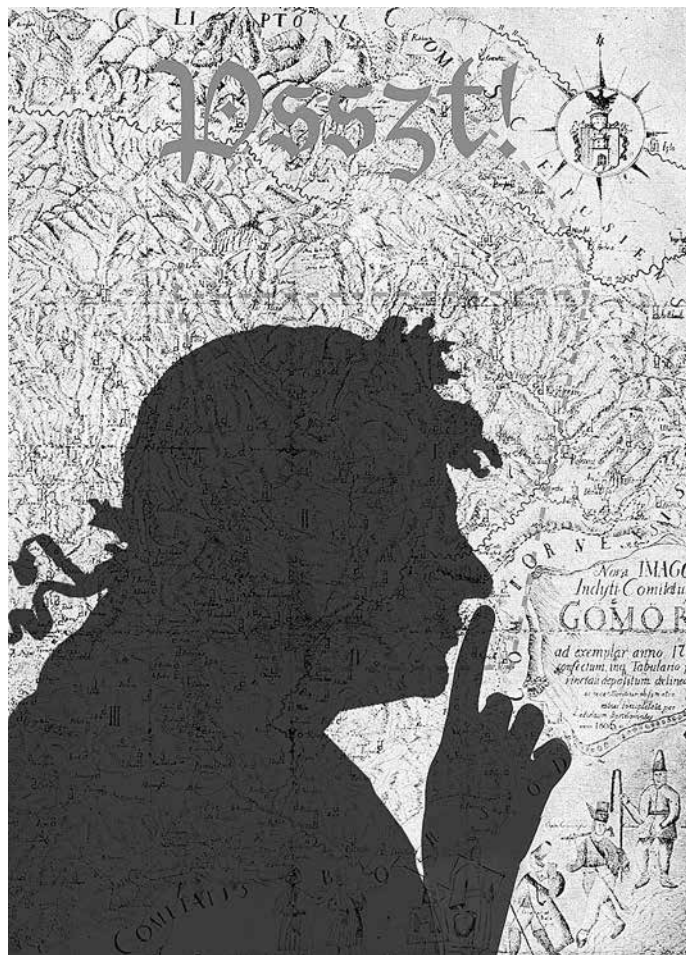
Mátyás korában fantasztikus gyorsasággal készültek el a különösen nagy kifinomultsággal íródott, képekkel, dús ornamentikával díszített, művészi kötésű kéziratkincsek. Főként olasz humanistáknak köszönhető – szerencsénkre –, hogy jócskán gyarapodott Mátyás király könyvgyűjteménye.

Mai agyondigitalizált világunkban különösen kiemelt figyelmet igényelnek a reneszánsz kor kódexei gazdagon díszített iniciáléikkal, kézzel festett betűikkel, aprólékosan megfestett

351

Litványi János

Bornemisza Rozi

indás körzeteikkel; hiszen ez az elképesztő mesterségbeli tudás, szakmai alázat példamutató irányt mutathat.

„**KIRÁLY!** – sikolthatnánk boldogan...

...Az idei esztendő (bár Semmelweis születésének bicentenáriuma, és nem melleleg egy bizonyos Herb Lubalin születésének centenáriuma) a magyar nemzetnek sokkalta fontosabb: Hunyadi Mátyás – **REX**-születésének 575. és trónra lépésének

352 | 560. évfordulóját ünnepelhetjük –**TYPO**- val...”

Maczó Péter játékos kiírásának jegyében, Móra Ferenc egyik Mátyás meséjének (Móra Ferenc: Hendók mester és a Busa

Simon Ilona

deák) parafrázisával – ugyan nem a Duna jegén, de mellette állva!!! – nyílt meg a Typoszalón kiállítása.

„Mátyás odafordult Hendókhöz:

– Aztán mondja csak, mester uram: sebes munka-e az az írás?

– Ojjé – mosolygott boldogan a mester –, ha jó kedvemben vagyok, tíz betűt is lepingálok egy óra alatt!

Erre a király:

– Akkor a Busa deák tudománya százszor sebesebb, mint a tied.

Azzal a somfabotot belemártotta a fekete festékbe, s egy szempillantás alatt tíz *r* betűt nyomott vele a papirosra.

Aztán hol az egyik, hol a másik fabetűt mázolta be, s **AZT** nyomogatta oda velük egy aranszélű kutyabőrre:

REX TYPO-RUM

Faltis Alexandra
illusztrátor

Az alkotók bár nem tudták hogy épp Bursa deák nyomdokait követik, mégis bőszen nyomogatták digitális R és más egyéb betűiket papírosaikra, hogy egy kiállítást kerekíthessenek belőlük. A rekkenő hőség ellenére a megnyitóra sokan eljöttek és hűsítettek magukat a „Duna jegével”, ami jelen esetben csak egy tálkányi volt, de hatásos, úgy mint a mellette álló flaskából a stílusos Rex-tipo RUM.

Egy pikáns mondókát skandáló játék utáni hosszú, kuncogós csendet törte meg Faltis Alexandra megnyitó meséje, ezt

Orgoványi Gábor

követően pedig egy Mátyás közmondásokat kirakó játék következett, mely ismét cinkos pajtásokká varázsolta a látogatókat. Azért ismét, mert az előző, a reformáció 500. évfordulóját ünneplő „Helyünk és hitünk a világban” című kiállítás mondhatni hagyományteremtő játékának sikerét idézve elérte azt a nem titkolt szándékát, hogy beszédbe elegyítse a jelenlévőket. A finisszáson Bálint Bertalan képzőművész „Mátyás király és az itáliai reneszánsz” című előadása aratott sikert, mely után igazi szalon hangulat alakult, Új kapcsolatok teremtődtek, továbbgondolva a kiállítás üzenetét és Corvinus Egyetemre tervezett folytatását.

Bornemisza Rozi

Typoszalon/alapító elnök

SINKÓ ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA

Piano Art Café, Kamara Galéria

2018. augusztus 2. – szeptember 8.

Hölgyeim és Uraim, Kedves Barátaim, engedjék, engedjétek meg, hogy elmeséljem egy álmomat. Ez olyan álom volt, amelyben az ember kívülről látja saját magát. Láttam magam, amint egy délutáni alvásból ébredek. De nyugtalan vagyok, továbbra is fáradt. Rossz, nyomasztó érzés gyötör. Tűrhetetlenül szűk és levegőtlen ott a tér. De szerencsére van egy ablak közvetlenül az ágy fölött. Fel kell állnom az ágyra, hogy elérjem: feltépem azt az ablakot. És ekkor... nagy a csalódás: az ablak nem a szabadba, hanem egy másik szűk, levegőtlen és félhomályos szobára nyílik.

Sinkó István ablakairól jutott eszembe ez az álom. Az ő ablakaiból láthatunk itt válogatást. Bizonyos ablakai hasonlóképpen ugyanoda nyílnak, mint ahonnan nyitjuk őket. Ez kinek-kinek habitusa szerint a nyomorult egyhangú változatlanyságot, a csaló látszatszelekvést jeleníti meg, vagy éppen a megbízható állandóságot, amikor nincs szükség saját gondolatra, támaszkodhatunk a készen kapottra. Ezek nem vakablakok, a vakablak őszinte: azonnal jelzi, hogy itt a vég. Az ugyanoda nyíló ablak ugyan nem tár fel tágas, nyílt mezőket, levegős, messzi tájakat, helyben maraszt, de legalább további élettel kecsegtet. Mondhatjuk úgy is, hogy cseberből vederbe. A macska itt sikerrel járhat: foghat egeret kint és bent egyszerre. Realista művészet.

Más esetben az ablakkeret elválik mégoly csalóka funkciójától, és főszereplővé lép elő. Mintha a festő képeinek rájátszó sértetten levette hivatalos szerepét, leválna a helyéről, önállósulna, belépne a festménybe és azt kiáltaná: a téma én vagyok! Ambíciója határtalan. Önmagát is becsapja, amikor azt hiszi, képes a képen belül képet alkotni pusztán azzal, hogy önmagát, vagyis a keretet a látvány elé helyezi. Pedig ez képtelenség. Ha a külvilág megjelenhetne a keretben! De nem. A képben csak a kép szövete van. A képből (a festményből) nincs kiút: így is, úgy is, kint is és bent is a képben maradunk. Valóság és festmény két külön entitás, még akkor is, ha a festmény része a valóságnak.

De a keret nem adja fel. Többféle pozíciót is kipróbál, ide-oda helyezkedik a képben, mignem előbb-utóbb kiderül, hogy ez így kevés és akciója sikertelen. Valami hiányzik. Ezért megduplázza vagy többszörözi magát. Rögzíti a különféle pozícióit. Úgy gondolja, ha valamit sokszor ismét, valósággá válik. A tapasztalat az, hogy ha valósággá nem válik is, de sokan mégis valóságnak

fogják hinni. Ez a társadalomban tragédia, a festményben csak figyelemre méltó variációs lehetőség. (Ez a tény talán segít megérteni, miért szeretünk festeni oly sokan.)

De elemzésünk közben ne felejtjük, tisztelt Hölgyeim és Uraim, festészetről van szó, és mindazt, amiről beszélünk, kötelező festői feladat megfesteni. Festői felületként érzékeljük az ugyanodát, csak úgy, mint az ahonnan, a kintet és bentet, az ablak és a keret hátterét. Azonos önmagával és erősen strukturált felület ez. Benső, mozgalmas életet él, apróbb-nagyobb formák nyüzsögnek színesen, változatosan mint mikrobák a mikroszkóp alatt. A kint és bent között, mint láttuk, nincs ellentét; a képi feszültséget ennek a festői közegnek és az ablaknak (keretnek) a kontrasztja szolgáltatja. De nem csupán kompozíciós

helyzetük és szerepük különbsége a feszültség eredője. Elsősorban két nehezen összeillő, egymást szinte kizáró festői szemlélet szerencsés találkozásáról van itt szó. A konstruktív irányultságot az ablak, illetve a keret képviseli, míg a képi háttér az organikus festői szemlélet helytartója. Ritka e két gyökeresen eltérő képi megközelítésmód sikeres találkozása egy-egy művön belül, ráadásul úgy, hogy az eleve meglévő ellentét lényegét adó feszültség formájában valósul meg.

Van festmény, ahol tanúi lehetünk annak is, amikor a keret eresztékei meglazulnak, a derékszögek fokozatosan tompa- és hegyesszögökké válnak, majd lassan-lassan teljesen elveszítik és elfelejtetik egykori „hasznos” funkciójukat. Majd a keret lécei

önállósodnak, azaz egyszerű, szolid képépítő formákká lesznek; aztán feloldódva a háttér anyagában, maguk is az alapot adó – itt már magát a képet jelentő – festői felület részévé válnak. Ezzel eltűnik a fent vázolt ellentét egyik összetevője, s így maga a feszültség is. Itt az oldódás, az enyhülés, a harmonikus képi derű veszi át a feszültség helyét, az akvarell és az akvarellszerű laza festésmód eredeti világa.

Hölgyeim és Uraim, mint láhatták, Sinkó István az akvarell technika kifejezésformáinak széles választékával hat az érzelmeinkre. Kérem, ne zárkózzanak el ezektől a hatásoktól.

Kováts Albert

KÁKRIF

*Vankó István kiállítása, Nyitott Műhely
2018. szeptember 3. – október 3.*

Már azzal is sokat láthatsz, ha nézel!

Maci Laci

Vankó Pista a barátom! Ennek ellenére komoly, jó művész. Soha nem bliccel, rajzolva vés, kapar, mar, karmol, napi sérelmei függvényében, de szerényen, halkán. Hangosat szól. Sérüléseinek egyik oka, hogy önvészélyesen jó ember, és ebbe mások is belehaltak már! Vankó tudásra, alkotásra éhes, időhiányos, érdeklődő ember, szeretne mindent felfalni, ami vele szembe jön, szerelmes több kiló ecsetvonásba, szinte az összes megtörténtbe, és nem zavarja, hogy nem ő vonásta.

Vankó napi jegyzetei, rajzai barlangrajzok, panel barlangjából szórva. Minket boncolnak, ahogy műtenek. Ott vagyunk minden lapján kivégezve, nem leplezve, hogy maszatként élünk, titkon nevetve...

Vankó nem alvajáróként, révületben, alkalmilag és idézőjelben festeget, ha nem, FEST!, csupa nagy betű és felkiáltó jel. Idegrendszere, igazságérzete átgondolja, agya elszabadul, kezei követik. Egy jegyzetomb kilencven lapjából válogattuk ezt a tizenöt vádiratot, ezt dörgöli a Világ és az orrunk alá, ma, tizenötösör. Szeretettel.

Többször ér haza éjfél tájban a munkából, de nem tudja magában tartani erős jegyzetelési kényszerét, mert akkor kell rögtön festenie, amikor rögtön kell, nincs tiszi-toszi, azonnal, máris, most, mindig most, nem akkor amikor nem. Mert kiszökni akar belőle, nemhiába a nagy idő, festenie kell, az ő esetében lejegyezni a napi fricskáit, kirázni a kavicsot a cipőjéből, muszáj, mert nincs más muszáj, a nyelvén van, ki kell köpnie, nem dögölhet belé, nem úszhatja meg a világ, jelenleg is szügyig járunk a kussban.

Honnan veszik egyesek, hogy szabad idődben kell „ecset kezelni!”... Szabad idődben végére mész, ha festesz, nem mész. Kik érdekel, hogy el van e mosogatva vagy megjött-e a porszívó a futárszolgálattal és lehúztad-e magad után a végét. A szart kell lehúzni, a végé maradhat.

Kafkai megszállottság, makacsság, eltökéltség!

Kafka már babakoromban betette a lábamat az életembe, talán ezért születtem meg csak másodsorra... Kafka a fiatalkori

nagy kedvencem, és mától, vagy tegnaptól, nem néztem az órám, Vankó is a fiatalkorim.

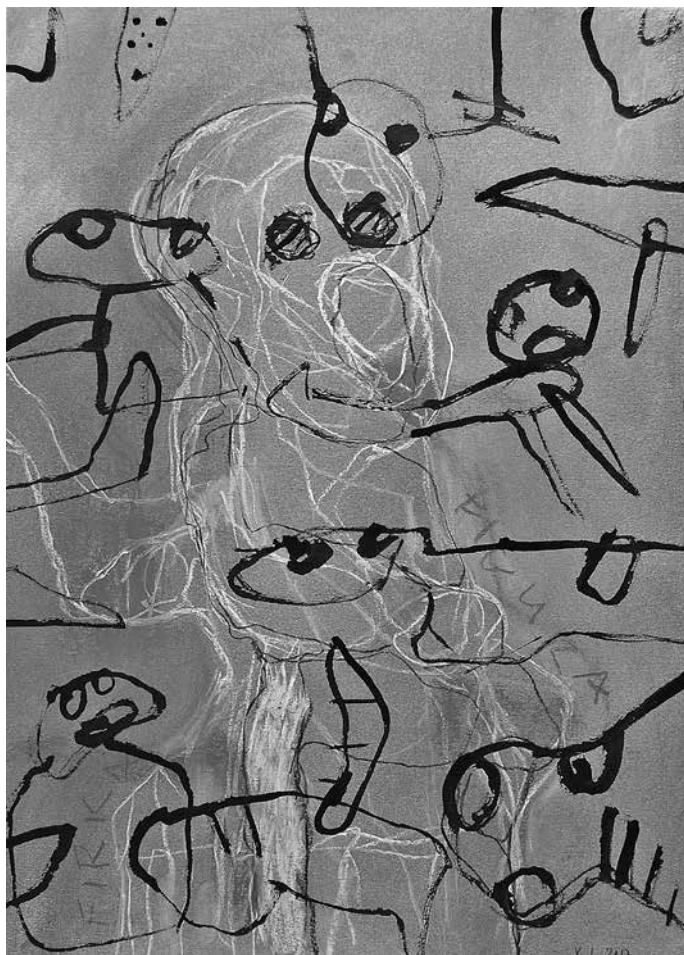
Franz Kafka szívesen és hevesen válogatott volna Pista barlangrajzaiból. Például: az Éhező művész és az Átváltozás, A kastély, s a többi. Ikertestvérei lehetnének ezek a lapok Kafka írásainak. És a rajzok is szeretnék, hogy észrevegyék...

Basquiat is megjelölt lett a rajzain, nagy elődök és kedvencek között, és rengeteg szókapcsolat, megjegyzés ágaskodik önálló grafikai elemként is, mert ahogy felírja, írja, döng! Megérttem. Basquiat egy megátalkodott, fékezhetetlen, ösztönös festő, Vankó rajzai letisztultabbak, átgondolt mélyebb munkák, keve-

sebbet hadonászik az ecsettel, nem fröcsög. Meglátjuk, kell-e ez a világnak, hogy észhez térjen...

Vankó István rólunk festi önarcképeit. Légi felvételek mikroszkóppal, éles tövig minden, a molekuláig és beljebb. Egy „szépséges, gyönyörű” lap, hátba lőtt sejtek iszkolnak világgá, mert a sejteket lelövik ugye?! Igen, gyorsan, mielőtt még maguktól belénk halnak. Másik lap, ott, az az első vörös alak (nem komcsi), nem él már, csak üvölt, saját hisztériás vonalain keresztül, mikor még élt, épp ilyen halott volt, és épp eddig, mikor ide ért. Most pont rajz, de hiába már, nem tud megdögleni, pedig nem is akar. Talán Isten küldte vissza, a halálból bizonytalan időre, hogy nézzük. Következő tábla, csoportosan araszolgat pár arctalan

DNS a fodrászhoz, a legjobbjik világok egyikébe, tükör nézőbe. Még egy lap, egy vak az oszlopon, kiontott pacáit, vagy felmenő szeplőit szuggerálja, szemei előtt csobban egy privát csend, csak neki, reméli a meghalást, egyszer majd csak meglátja... és türelmesen néz tovább kitaratóan a végtelenségig, mert Vankó úgy rajzolta.

Vankó István lapjain a rajzok, mint rossz var, nem száradnak le és levakarhatatlanok, mert naponta tapadnak rá, mint a guanó

362 – a születő rajzok pillanatai, amiken már százszor elvérzett...

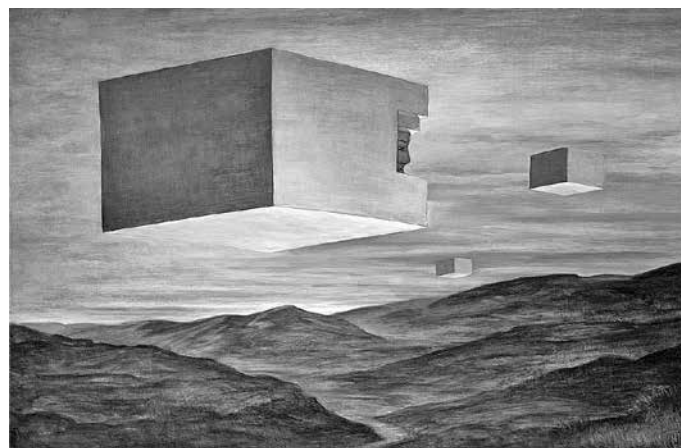
Tóth Ferenc

ÚTNYITÓ

A Magyar Festők Társasága Utazás című kiállítása, Eötvös 10 Közösségi Ház 2018. szeptember 6. – október 31.

A taoista úgy véli, a világ megismeréséhez nem kell elhagyni a falu határát, a római meg praktikusán kötelez: hajózni szükséges. Mindig úton vagyunk. Úton lenni pedig annyi, mint keresésben. S vajon a kert végébe tett séta? Az is utazás? Naná! Minden történetünk, sőt minden történés: egy fajtája az utazásnak. Nyitottság annak ellenében, hogy esetleg bizonytalan, ismeretlen szituációba érkezünk meg: egy váratlan helyzetbe, amely kiforgat korábbi mintaállapotunkból, amely valami újnak forrása, noha ez az új korábban feltáratlan önmagunk része.

Ugyanis a dolog talán úgy áll, hogy van bennünk valami megbújva, amit a rajtunk kívüli hatás hív elő, szólít életre – nagyon szubjektív módon. Például valamely látványélmény következtében engedjük magunk elragadtatni. Persze mindig valami szelektál bennünk habitusunknak, gondolkodásmódunknak megfelelően. És nem csupán a látott dolgok válhatnak ki reflexiókat: az ízek, a szagok, az akusztikus effektusok, a tapintási érzéletek hasonlóképpen. Néha csupán egy vagy néhány megélt pillanatban nyer értelmet egy utazás. Ezekben a tér idővé szűkül, s az idő térré nyitható. Mindezek arra szolgáló források, hogy akár a tudattalan tartalmak is: átíródhassanak a mérsékeltén tudatosba, mint amilyen például egy kép.

Szurcsik József

Továbbá meglehet, hogy az utazás alapvetően nem helyváltoztatásról szól, még csak nem is az időről vagy a térről. Ha utazunk, fizikai értelemben természetesen innen oda jutunk, de nem ez a dolog lényege. Nem az itt és az ott közti távolság, a téri elkülönülés vagy a közben eltelt idő. Inkább az ittben és az ottban tartó jelenlét, netán ezek megidézése. Mert egy hely nem csupán helyszín, hanem egy egész világ. Miként világ lehet egyetlen téma is, amelyben az alkotó szabadon kalandozik, amikor hol az egyik, hol a másik szegletében ver tanyát.

Kérdés, hogy az enyhe presszió hatása alatt – és egy pályázati kiírás tematikája kétségtelenül ilyesmi –, tehát hogy egy kötött téma indíttatására vajon milyen művek szülehetnek? Alkotója válogatja, kihez illő, kihez nem egy-egy témamegjelölés, az alkotói stratégiák pedig nyilván eltérők, az elvonatkoztatás különböző szintjein állnak. Éppen ezért a kiállított művek tekintetében értelmetlennek tűnik például különböző generációk jelenlétéről vagy generációs különbségekről beszélni, mert ezek valójában életfelfogásbeli, művészetszemléleti eltérések – a korosztályi hovatarozástól függetlenül.

Az utazás metaforaként történő megközelítése lehetővé teszi a konkrét megjelenítéstől való eltávolodást. E munkákon gyakran vagy többnyire azt látni, hogy a kép akként jelenik meg, mint valaminek a jele; de hogy minek a jele, az gyakran nem nyer közelebbi kifejtést. Hiszen amit a képek megjelenítenek, az nem szükségszerűen kell, hogy tárgy, hogy tárgyszerű legyen.

Kissé a végletek felé tartva: az alkotó ember számára kiváltságosan jelentékeny utazás: maga az alkotófolyamat. De vajon tetten érhető-e a megérkezés pillanata? A tudatosan, kimérten dolgozó alkotó inkább ismerheti, és tudja, hogy hol húzódik meg a munka vége, hogy hol a határ. Persze közben számtalan a této-vázás, az eltévedés, de mégis biztosabb a megérkezés pillanata. Talán a geometrikus absztrakció keretében születő alkotások rendelkeznek inkább ilyen határozottsággal. Az alkotások többsége azonban úgy érkezik végponthoz, hogy az alkotó nem befejezi művét, csupán abbahagyja, mint mondani szokás. Ezen művek mintegy azzal a záloggal terheltek, hogy utóbb-később az alkotó esetleg ismét elővegye őket, hogy a befejezéshez közelebb vigye az abbahagyást. Mert időben, és főként ebben, valamint a térben, s főként az alkotó személyiségben közben történik valami, ami elől a tisztességes alkotó nem térhet ki. Ugyanis a festő-
364 | művész olyasvalaki, aki hajthatatlan újakezdi. Mint Odüsszeusz, aki hazatér, de csak hogy ismét útra keljen.

Most kísérje a kiállított 21 képet 21, vállaltan szubjektív egymondat, vagy inkább alternatív hosszúcím:

A. Bak Péter: *Utazásom emléke.* Ahogy éppen elveszem emlékeimben: töredék a kép.

Baksai József: *Távolodás.* Csak mihez képest vagyok: közel és távol. Így létezem.
Ballonyi Pál Margit: *Utazom az idővel.* Szárnyalásom kellékei.

Faragó Ágnes: *Légikép.* Fönről a táj csak térkép. Inverze a bennem lakónak.

Fischer Balázs: *Kilátás a paplaktól.* Az intimitás: határsértés a horizonton.

Fülöp Zoltán: *Szakadozó GPS-jel.* Egy bizonyos határon innen, egy bizonyos határon túl... közbül véges az iránymutatás.

Ganczaugh Miklós: *A Látó.* A centrumban, úgy tűnik, nincs semmi, hiszen a jelenlévő jelenléte ott nem, minden más meg csak a peremvidékeken látható.

Gyulai Lajos: *Utazás egy kopt keresztény kolostorba.* Itt minden antitetikus, noha minden egy irányba tart. Zug, ami menedék.

Hegedűs Miklós: *Egyiptom.* Az idő így varja össze az emlékezetet.

Lajta Gábor: *Átszállás.* De honnan hová? – persze ettől konkrétabb a kép. Mégis, vajon meddig tart a mielőtt (hogy tudjuk, hogy le ne csússzunk!)?

Lenkey-Tóth Péter: *Valami feszes.* Az ágy, ami közös. A párná meg nem. Testhez álló feszültség.

Mózes Katalin: *Hold.* Néha úgy tetszik, mindez nem egyéb, mint bizonytalan lábakon álló, csak valameddig tartó örökkévalóság.

Nádas Alexandra: *Látogatás.* Az érkező majd távozik a kötött holdszálla-tutaján.

Nagy Gábor: *Toszkán etűd I.* „A táj restaurálhatatlan”, mivel semmihez sem fogható.

Réti Ágnes: *Arabiai Lawrence.* „szeretnék elférni saját sebhelyeimben”

Szécsi Katalin Zs.: *Rálátás.* A nézőpont egyetlen szem pontja. Nézőpontot nyerni természetes és nehéz – különösen fönről.

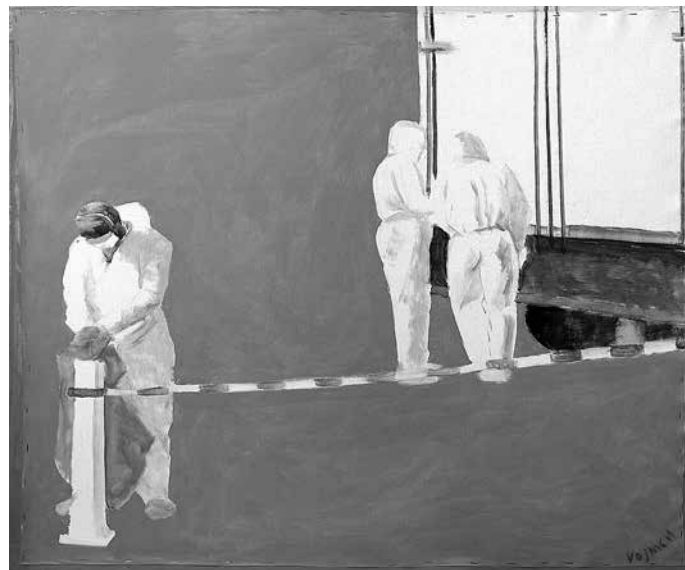
Szurcsik József: *Zarándoklat.* Az utazás célzott aspektusa, amelyben a céltalan a legszebb cél: a találkozás.

Ujházi Péter: *Más tájak jönnek.* „megtanultam amit lehetett... megtanultam el is mehetek.” Hát megyek.

Ganczaugh Miklós

Vojnich Erzsébet

Vén Mária: *Túl.* Átkelés a horizonton – valahol – félúton.
Vojnich Erzsébet: *Kamionos.* A háttérét vesztett tájban miért van inkább a valami, mintsem inkább a különös semmi.

Az emberélet, az emberi létezés időhatárok közé ékelt története: nehezen szóba fogható utazás. **Birkás István** az év hajnalán nagy útra kelt, az alkotásban megtett útjait munkái őrzik, közülük itt is egy. Címe: *Novemberi kép.* Megérnek és megsúlyosodnak a dolgok, lehull egy levél. Tartsuk meg személyét és műveit jobbik emlékezetünkben. Nyugodjék békében!

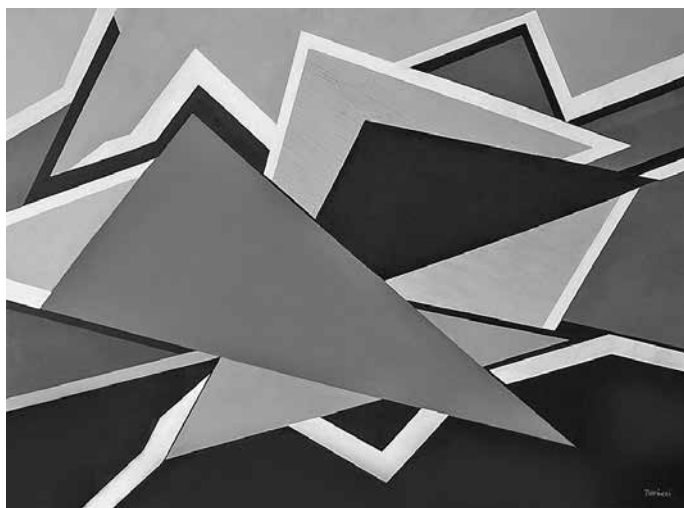
Az itt látható, elegyes konkrétságban megmutatkozó művek tényyszerűségek, faktumok, mivel képként állnak elénk. Ám kép telenség belátni azt a tágasságot, amely létrejöttük mögött meghúzódik: hogy miből, milyen élményforrásból születtek és mivé akartak-akarnak lenni. Ennek megközelítésére folytonos kísérleteket teszünk, többnyire mindig újonnan felvetődő szempontok szerint. Ezen újabb tény pedig argumentuma lehet annak, hogy nem csupán mint alkotók, de mint értelmezők is: folytatólagosan úton vagyunk. Utazunk, mert hajózni szükséges! Hogy merre és miként? Ez az út az életünk, feszesebben szólva: emberi létezésünk porfelhője. Nos, ilyenformán nyitnám meg az utat, az

FORMAPÁROK

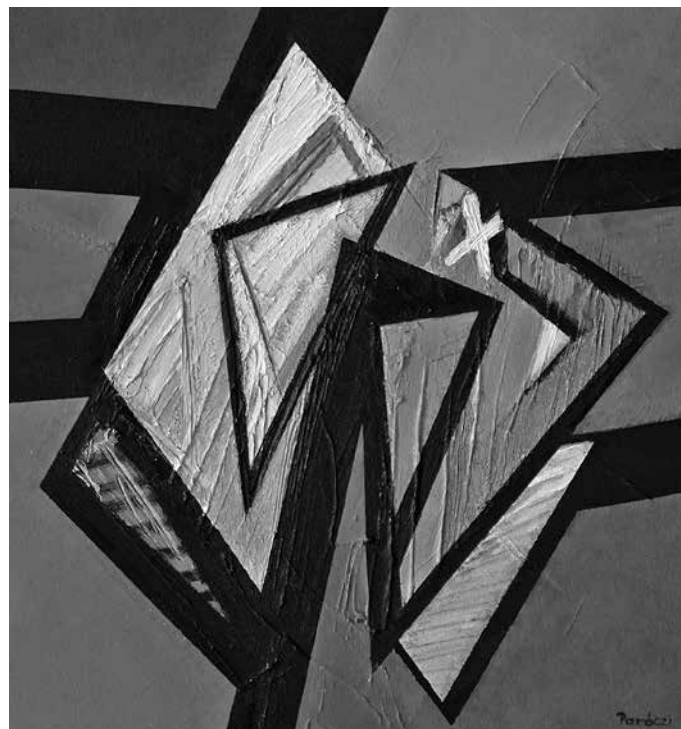
*Paróczy Ágnes és Tóth Ferencz kiállítása
Széphárom Közösségi Tér,
2018. szeptember 7–30.*

„Az istenek geometrizálnak. Ez a matematikai, geometriai tudat” – írja Molnár Sándor a *Festészet útja* című könyvében. Az istenek geometrizálnak, az ember geometriák között él. Vázak, keretek, struktúrák határolják be mindennapjainkat, szervesen, rendszerelvűen kell élnünk, hogy ki ne billenjünk valóságunkból. A két kiállító művész, Paróczy Ágnes és Tóth Ferencz szintén a geometria bűvöletében alkot. De mindketten mást és mást vesznek észre a szerkezetek, formák, világot elborító sokaságából.

Mindketten természetesen a klasszikus avantgard absztrakciójából nőttek ki, azokat a gondolatokat, vívmányokat fejlesztik tovább, amit Klee, Kandinszkij fogalmaztak meg a huszadik század első évtizedeiben. Látva látták, hogy „a kompozíció alárendelése mértani formának nem új dolog” – ahogy Kandinszkij fogalmazott 1912-ben. Paróczy és Tóth elmerülve a kompozíciós feladatokban, a geometrikus formák értelmezésében, érzelmi és indulati alapon válaszolnak a Kandinszkij általa felvetett „kihívásra”. Vajon mit lehet kezdeni ma 100 év után a geometriával? Mi történhet új ezen a kifejezési módon belül? Milyen lehető-

Paróczy Ágnes

Paróczy Ágnes

ségei maradtak a ma alkotójának a kifejezés, a formarend, a felület megújításában?

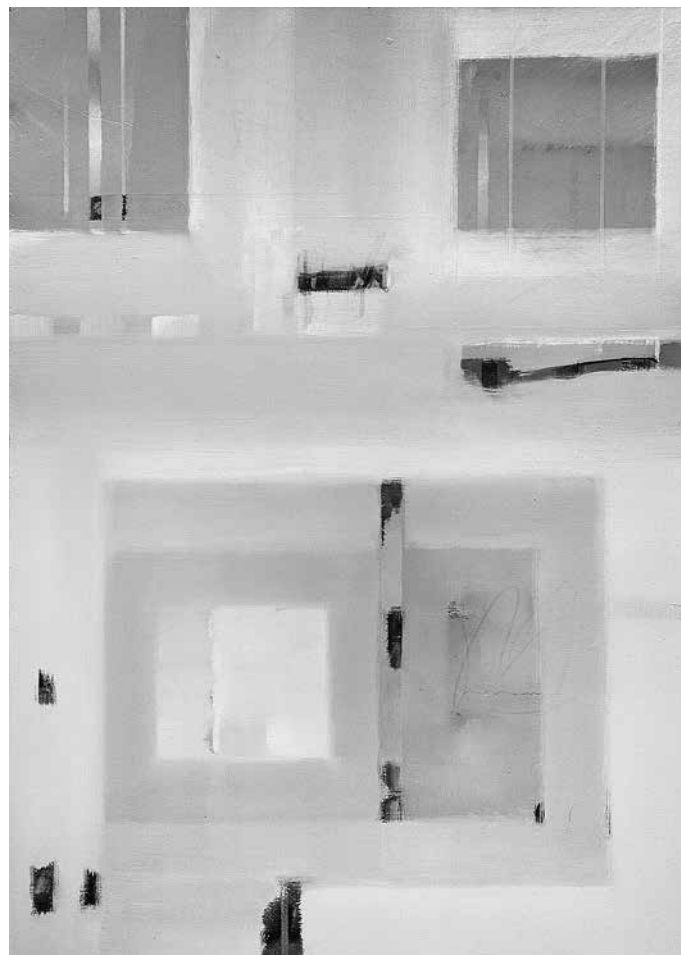
Paróczy Ágnes a rendszer, a geometrikus formák kemény, energikus – mondhatnánk férfias – kezelését választotta, a saját kifejezés megteremtésére. Határozott kontúrok, erőteljes faktúrák, a geometrikus absztraktnál ritka pasztóz kezelés jellemzi képeinek jó részét. A fekete kontúr visszautal a szakrális művészet egyik legabsztraktabb területére, az üveglablakok világához. Képei dinamikáját a ritmusok erőteljes használata, a kis és nagy formák szinte zenei egymásba építése is fokozza. (2010-es katalógusát a számítógépemen egy munkáját keresve gyorsan pörgettem át, és legnagyobb megdöbbenésemre a képek folyamatos táncszerű mozgásban voltak. Mintha koreográfiát néztem volna színek és vonalak segítségével). Paróczyinál rendkívül fontos a színegyensúly, vagy annak megtörése a kompozíció kedvéért. Ezért kerülnek a háromszögek, félkörök belsejébe fakturális elemek, színsávok, foltban foltok. A kép logikája kívánja ezt.

Tóth Ferencz

Tóth Ferencz más utat választ. Az ő absztrakciója az állványzatok, ablakkeretek, (képkeretek?) között burjánzó élet megragadása. Tehát, akár Degas mondása szerint – a kép egy világra nyitott ablak –, Tóth a konstrukciót kukucskálásra használja. A zömmel derékszögű szerkezetek, színes vonalrendszerek mögé pillant, felfedez apró formákat, megmutatja nézőjének milyen sokszínű, mozgalmas ez az organikus valóság, melyet szabályos elemek zárnak körbe. Tóth színvilága érzékenyen tört színek és finom lokálszínek párosaiból alakul. Nem véletlen, hogy Rothkót – is – hódolattal szemléli, hommage-okat készít hozzá. De színeit

370

Tóth Ferencz

és formáit is megtaláljuk egy másik nagy előd, De Stael munkáit szemlélve.

„A szépség érzetét mindig elhomályosítja a ‘tárgy’ megjelenése. Ezért a tárgyat el kell távolítani a képről.” Mondrian szigorú parancsa az itt kiállító két festőművésznél teljes mértékben nem talált utat. Bár konkrét tárgyakat egyikük se fest képeire – mégis a humánus, az emberközelség, a valóság harapása ott lebeg festményeiken, nem eltávolítva a legfőbb tárgyat, a mi emberi világunkat.

371

Sinkó István

ÚJRAHASZNOSÍTOTT DADA, AVAGY ASSZAMBLÁZSOK HOMOLYA MÓDRA

Homolya Gábor Asszamlázások című kiállítása a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület szervezésében, Halászy Károly Művelődési Ház, Alsónémedi, 2018. szeptember 7–30.

Valóban nagy kihívás meglátni, megismerni, felfogni, befogadni, megérteni és értelmezni a kortárs művészetet. Mindehhez szükség van nem kis mértékű érdeklődésre, beleérzésre, képzelőerőre. Ilyen értelemben a néző is rése se kell legyen egy mágikus, spirituális együttlétnek. Ez talán segítheti korunk információáradatában a felesleges kiszűrését, az értéktelennek az értékestől való megkülönböztetésének felismerését.

Peter Brook, a neves angol színházi szakember ismert mondanása szerint a színházi előadás három résztvevője a színész, a néző és az üres tér. Képzőművészetre vonatkoztatva ezt úgy mondhatnám, a kiállítás három résztvevője, a képzőművész, a látogató és művekkel teli tér. Az analógia persze kissé sántít. Hiszen egy színházi előadáson a maga az előadás teszi élővé az addig halott teret. Mégpedig nemcsak térben, hanem időben is. Az idő pedig, mint tudjuk nem statikus. Ugyanakkor egy kiállítás általában megállítja az időt, hiszen nyitástól zárásig ugyanaz történik, mozdulatlanok a művek (kivéve videoművek, mozgó szobrok, stb.). Természetesen nem véletlenül idéztem az angol mestert, ugyanis a legfontosabb az üres tér mozgással, beszéddel, zenével és a mi esetünkben szobrokkal, kollázsokkal való megtöltésének a minősége.

Lehet-e valamilyen üzenetet tulajdonítani az olyan alkotásoknak, amelyek megszüntették az üzenetközvetítés technikai eszközeinek elsődleges közvetítő funkcióját, vagyis az egyszerű, mindenki számára első látásra érthető látványt?

Az autonóm mű önmagában hordozza saját értelmezését és üzenetét, ezzel cáfolja egyszerű tárgyként felfogható létét. Ugyanis számtalan olvasata létezhet, amely azt bizonyítja, hogy elsősorban nem tárgyi, hanem egyrészt üzeneti, másrészt a vele kapcsolatba kerülőkkel való viszonyi léte az, ami miatt műnek neveztetik.

Előfordulhat, hogy éppen az első látásra nehezen értelmezhetőnek tűnő tárja fel előttünk legrészletesebben valaminek, például egy kollázsműnek az értelmét és üzenetét. Mégis, gyakran felmerül a mű értelmének a kérdése. A művek értelmüket ugyanis

legalább annyira elrejtik, mint amennyire megmutatják, de ugyanakkor annak megismertetésére is igényük van. Mitől függ, hogy az első látásra értelmetlennek tűnő mű mégis megszólít bennünket, értelmessé kezd válni számunkra? Talán attól, hogy szeretettel és kíváncsian közelítünk hozzá, kérdéseket teszünk fel neki. De ez csak akkor következik be, ha előtte meghalljuk az ő kérdéseit, megvárjuk kezdeményezését. Ekkor alakulhat ki egy olyan párbeszéd, ami rávezet bennünket egymás megértésére. A valódi beszélgetésnek ugyanis kérdés-válasz struktúrája van, tehát egy mű értelme megismerésének feltétele, hogy hagyjuk magunkat vezetni általa.

Elterjedt gyakorlat, hogy a műveket elemezni kell.

Az a mű (most kizárólag a statikus művekről beszélünk) amely folyamatosan zárt egységben mutatkozik meg, vagyis változás nélkül azonos önmagával, viszonylag könnyen elemzés tárgya lehet. Induljunk ki abból, hogy elsősorban maguknak a műveknek van igényük az elemzésekre, de mint fentebb utaltunk rá, csak valódi együttműködés esetében nyílnak meg számunkra. Amennyiben ez érvényesül, akkor az elemző kérdése nem az kell legyen, hogy mi ez a műalkotás, mit akar jelenteni, hanem ez: mit mond nekem, sőt továbbmegyek: mit kérdez tőlem? Ha megértjük kérdését, és arra választ tudunk adni, nincs szükség részünkről további elemző kérdésekre, hiszen válaszukban benne foglaltatik világlátásunk és világértésünk. Más szóval, a mű kérdésére adott válaszuk nem más, mint önnön létünk egy szegmense. Minden mű más-más kérdéseket vet fel, amelyekre mi is más-más válaszokat adunk. Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy a mi emberi, személyes különbözőségünkből fakadóan különbözőképpen látjuk és érezzük ugyanazt a művet, soha nem teszünk fel azonos kérdéseket, tehát a mű is mindannyiunkhoz különbözőképpen viszonyul. Vagyis a művek velünk szembeni „tapasztalatukban” igen sokszínűek, mondhatni önnön létünk tapasztalatait modellelják. Létmódjuk ily módon a pluralitás, ami látszólag ellentmond statikus voltuknak, de ne felejtjük, ez a többféle lét nem fizikai, hanem szellemi térben van jelen. Nekünk pedig a szellem és a beleérzés segítségével úgy kell közelítenünk ezekhez a különös lényekhez, hogy közben megmaradjunk önnön létünk világ-átlépő igyekezetén belül.

Az alkotó szellem folyamatosan a végtelenre, annak elérésére vágyakozik, holott tudhatná, a végtelen nem elérhető, nem birtokolható. Egyes műalkotásokban mégis fellelhető az abszolútum irányába tett kísérlet, ezért töredékesek. De csak a teljesség

felől közelítve nevezhetjük őket annak. Melyek azok a kifejezés-módok, amelyek alkalmasak az abszolútum kifejezésének kísérletére? Ilyen például az allegória, amely elvont fogalmaknak, avagy létrehozott tárgyegyütteseknek, jelesül képeknek, szobroknak egy újabb, rejtett értelmezést ad.

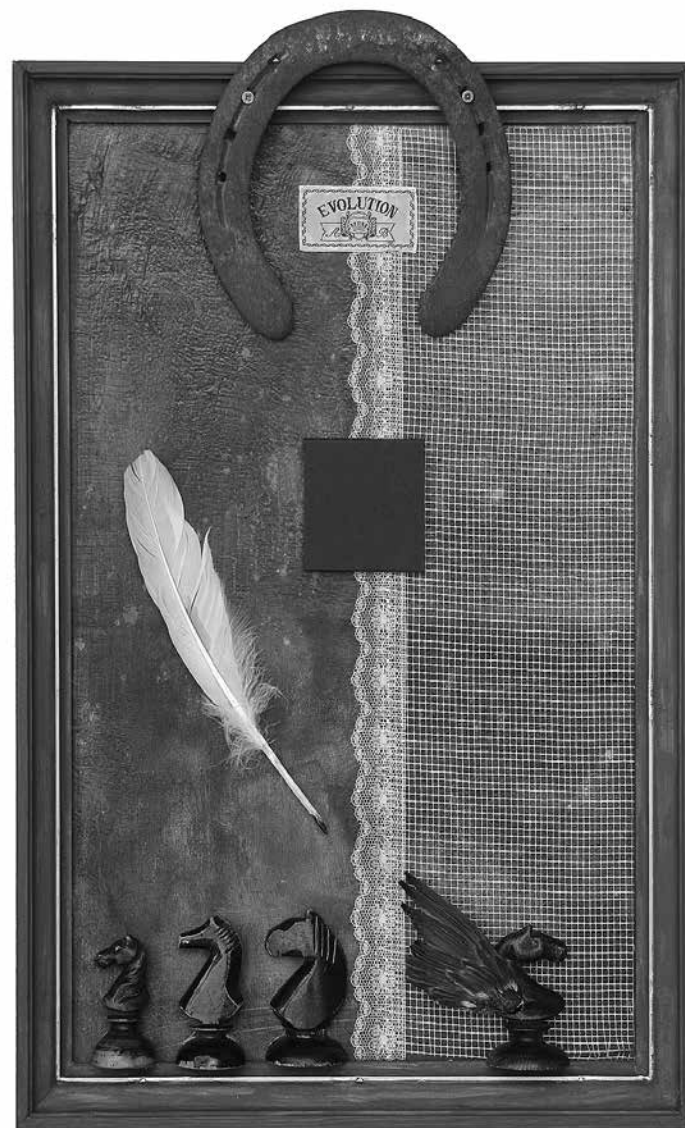
Hasonlóképpen, az irónia is alkalmas arra, hogy szabálytalan formája és általánosan elfogadott közlési szokásoknak, kánonoknak elhagyása, semmibevétele révén egyszerre tagadás és igenlés, azaz az alkotás processzusával közelítsen az illuzórikus végtelen felé. Ezért a paradox, mint fogalom egyfajta megnyilvánulási formái az itt látható két- és háromdimenziós művek, szobrok, kollázsok és egyéb nehezen behatárolható technikájú alkotások. Homolya Gábor az általánosan és legtöbbször által rendszeresen használt képzőművészeti alkotómódszerek stílusjegyeit átlépő fantáziájának köszönhetően kibővíti a vizuálisan közölhető mondandók határait. Akár önparódiáknak is nevezhetnénk e műveket, hiszen alkotójuk jól tudja – mint fentebb utaltam rá –, hogy az abszolútum elérhetetlen, éppen ezért megpróbálja műveiben jelentéktelenné tenni azt, másfelől végtelen tisztelettel közelít hozzá, mint szükségszerű ideához. Szkepticizmusa tehát viszonylagos. Alkotásai többnyire sokrétű technikával létrehozott paródiák, provokatív, ironikus hangvételű művek. Esztétikailag ötvözi a múlt értékeit a jelen hozadékaival, a „magas művészetet” a populáris eszközökkel.

Visszaulva korábbi megfogalmazásomra, megpróbálok önnön létem világ-átlépő igyekezetén belül maradva, ha nem is elemezni, de legalább körülírni néhány jelenlévő alkotást.

Először is próbáljuk megfejteni a kiállítás címét:

Asszamlázsok.

A Wikipédia szerint: „Az assemblage, vagy új-realizmus a 20. századi vizuális művészeti irányzatok, mint például a pop-art vagy a dadaizmus jellegzetes műfaja. A különféle tárgyak egymáshoz illesztéséből, összerakásából, halmozásából létrehozott háromdimenziós műalkotás, hasonlítható a kollázshoz, de attól eltérően térbeli kompozíció. (...) A fogyasztói társadalom tárgykultuszával szemben – autó, televízió, mosógép stb. – az új-realizmus a régiségek halmozásával, vagy az abszurd, semmire sem használható gépekkel megsemmisíti a tárgyat, és bírálja annak imádatát. (...) A dadaizmus és a szürrealizmus után tért hódító assemblage művészet 1960 körül a pop-art, majd az olasz arte povera közvetítésével terjedt.” Majd felsorolja a műfaj kezdeti nagyjait: Picasso, aki kitalálta a technikáját, Dubuffet, aki elő-

ször nevezte műveit assemblage-nak, Duchamp, aki kiteljesítette, Rauschenberg, Spoerri, vagy az itt látható művekhez technikailag legközelebb álló Louis Hirshman.

Homolya Gábor a műfaj elnevezésének nem az eredeti francia, hanem a fonetikus magyar változatát használja. Úgy

vélem, ezzel a gesztussal is igyekeznek arra irányítani figyelmünket, hogy művei itthon, magyar nyelvi és történelmi környezetben születtek és élnek.

Mint például a Dózsa című, amelynek készítésekor nem tudhatta, hogy most itt ezen a kiállításon szembesül a Dózsa téri közönséggel. Gyerekkorunk olvasmányaitól kezdve mindig is Dózsa Györgyöt és paraszti hadi népét juttatja eszünkbe a ki egyenesített kasza. E művön a tüzes vaskoronából felcsapó lángnyelvek között, azok ellentétéként uralja környezetét.

A másik történelmi személyiség, a Lovagkirály. A szentté avatott uralkodó legismertebb ábrázolásából kiinduló mű párhuzamosan illusztrálja a szakrális és a profán (rózsafüzér és kard) jelleget, az angyalok általi koronázást, és a Salamonnal való konfliktust. A tavalyi, 2017-es esztendő azonban nem csak Szent László emlékévként éltük meg, hanem ünnepeltük a (lutheri) reformáció 500 éves, valamint Arany János születésének 200. évfordulóját is.

Homolya Gábor sajátos módját választotta a nagy vallás-újító előtti tisztelgésnek, a legismertebb, idősebb Lucas Cranach által festett portré modern változatának írógép billentyűkből való összeállításával. Ily módon értelmezve a re-formáció, vagyis újra-alakítás gondolatának gyakorlati szimbolikáját Reformáció 500 – Luther című művén.

Az asszablázs és a kollázs nehezen választható el egymástól. Ennek jelenlévő kiváló példája az Arany János sorozat, amelynek Gábor az Aranymetszés címet adta. A négyrészes mű első lapján látható maga a „Bajusz-áldással tetézett” költő grafikusán, aranymetszéssel szabdalt, az ideillő verssel összeillesztett portréja. A második lap címe: Aranymetszés. A teljességet szimbolizáló körbe illesztett ötágú csillagban ismét verstörödékek, körülötte a költő neve. Miért Aranymetszés? A pentagramma arányai az aranymetszés szabályai szerint értelmezhetőek. Például a középen megrajzolható alakzat maga is szabályos ötszög, amely a csúcok által összekötött ötszöghöz az aranymetszés szabályai szerint aránylik. Szimbolikájának magyarázata számtalan változatban él: az emberi test az aranymetszés szabályai szerint, a női és férfi princípium egysége, az öt érzék, az öt bolygó, az öt őselem, de a betlehemi csillag, illetve a hajnalcsillag, ilyen értelemben Krisztus jelképe is. A harmadik mű a Családi

376 kör négyszögesítése.

A lehetetlenre adott örök kérdés-válasz, hiszen tudjuk, a körbe rajzolt négyzet területe kisebb, a köré rajzolté pedig na-

gyobb, mint a kör területe, ahogy ezt az ismert Leonardo-idézet is illusztrálja.

A Családi kör azért olvasható, a körbe körbeírva. „Jobb ízű a falat, ha mindnyájan esznek”, és ha Piros Arannyal ízesítik – teszi hozzá Homolya Gábor. A negyedik kollázs az Időeltolódás. A Nemzeti Múzeum bejárati oszlopsora feletti, az aranymetszés szabályai szerint épített timpanonba berajzolható Fibonacci spirál ismertebb neve: arany spirál, (Gábornál természetesen Arany spirál), amelynek grafikus rajzolata fellelhető mind a mikro-, mind a makrokozmoszban, galaxisokban, csigaházban, virágszirmokban, számtalan természeti képződményben. Az évfordulót ünnepelendő, felújítás végett (szellemi tunyaságunkra is ráférne egy Arany-felújítás) elszállított szoborcsoport, Stróbl Alajos zseniális alkotása hült helyén a mester arany sziluetttje, Piroska és Toldi helyén pedig a trilógiából vett idézetek.

A fentebb már említett szent-profán ellentétpár ironikus, de hit és a hit iránti tisztelet ösvényéről nem letérő térbeli illusztrációinak nevezhetnénk a Golgota, az Assisi Szent Ferenc, a Szent Sebestyén, az Offerek – 21. századi fogadalmi ajándékok és a Szárnyas oltár című alkotásokat. A többrétegű szimbolikát használó tárgyegyüttes keresztet formázó részei a két dugóhúzó, illetve a fafűrő, ez utóbbi utalás a Megváltó földi életére. Az átszögezett ácsceruza már a megváltás processzusának, az átszegezett testnek a jele. A két másik test is hiányzik, de keresztjelük utal a borra, ami Krisztus vérévé változik át az eucharisztia liturgiája alkalmából. „Aki (...) issza az én véretem, bennem marad, és én őbenne” (Jn 6,56).

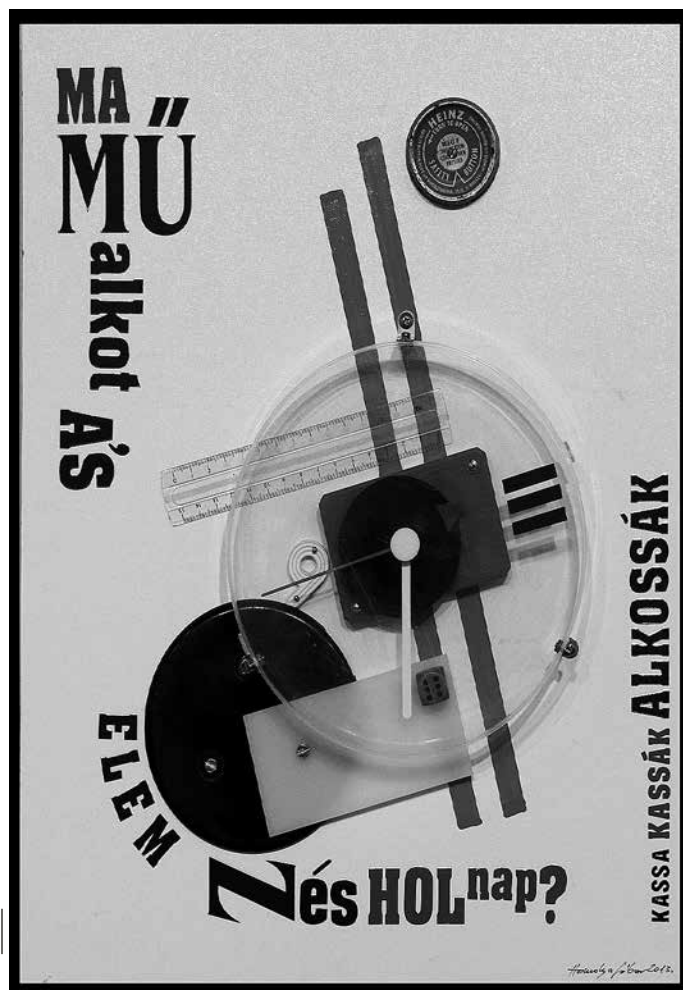
Mindannyian ismerjük a Szent Ferenc legendárium tételét, miszerint az összesereglett madarakhoz prédikált, akik hallgatták és megértették őt. Számtalan műalkotás született erről, számomra a legnagyszerűbb Liszt Ferenc csodálatos zenéje. Homolya Gábor itt is az ő egyéni, szokatlan technikájával közelít. A mű közepén álló szent ruhája valódi zsák-vászon, szakálla, haja madárfészek, kezében Madarak című könyv. Körülötte a madarakhoz (legalábbis elnevezésük szerint) köthető tárgyegyüttes. Nincs szó gúnyról vagy kritikáról, az őszinte, tiszta tiszteletről és szeretetről igen.

Ismerjük a nyilakkal átlőtt vértanú történetét. A lelkileg újjászületett Sebestyént szimbolizáló figurán átszúrt, „átlőtt” nyilvesszők ütötte sebekből vörös textil-vér szivárog, testére írva a Biblia idevágó lapjai. „Szükség néktek újonnan születetnek.” (Jn 3,7)

377

Hasonlóképpen közelít az offerek, vagyis fogadalmi ajándékok témához is, aktualizálva a kis kegytárgyak formáit, alakjait.

A Szárnyas oltár valódi tárháza, raktára, múzeuma és bemutatótéere a keresztény ikonográfia attribútumainak. A műegyüttes középső, fő tagja, mint az ábrázolandó bibliai történet központi eleme, felsorolja a legfontosabb motívumokat: szárnyas kereszt, az Urat dicsőítő énekeskönyv, az Isten szeme, ellenpontként a kártya, az ördög bibliája. Bal oldal maga a pokol, kisördög villával, bukott angyal fekete tolla, ördögital, lángnyelvek. Ellenben a jobb oldal a mennyország: szikla, vagyis Péter (tu es Petrus)

a hozzá tartozó, lent még rozsdás, de fent már ragyogó kulcsokkal (Néked adom a mennyek országának kulcsait... Mt 16,19), puttók, kalászkok, aratás ideje (...mert a maga idejében aratunk... Gal 6,9).

A kiállítás meghívójára került a Favágó című alkotás. Ezúttal nem(csak) történelmi, hanem nyelvi, irodalmi analógia a mű üzenete. Marx fő műve, A tőke jelenik meg itt öt (fatörzs, vagyis tőke-szelet) kötetben, az elsőt már rajta a mosolygó széles fejsze éle. József Attila 1929-ben írta Favágó című versének első változatát, majd két évvel később átírta. Sokan ismerik az 1931. április 12-én (születésnapja utáni, tehát új évet kezdő napon) készült fotót, amint fejszével kezében lendületes mozdulattal imitálja a favágót, aki kivágni készül a rákötözött Döntsd a tőkét, ne síránkozz című verseskötetével terhelt fát. Hogy még egyértelműbb legyen az analógia, a mű alsó részében megjelenik a levágott faág. „...tövit töröm s a gallya jut.” És mire utalnak a vörös óra-, perc-, másodperc mutatók? Az említettel egy időben és helyen készült többi fénykép már kevésbé ismert. Például az, amelyiken a kiránduló baráti társaság botokkal támad a fa tövében ülő költőre. A háttérben a fa mögött árnyékként a barát és ellenfél (lásd. Flóra) Illyés. Teátrálisan beállított helyzetkép, mint a sors szimbolikus üzenete. Már csak néhány „másodperc” hiányzik.

Homolya Gábornak nagy vitája lehet ezzel a megfoghatatlan, absztrahálatlan negyedik dimenzióként definiált létmeghatározóval, amit egyszerűen csak időnek nevezünk, merthogy műtárgyainak gyakori és fontos alkotóeleme az időmérés emberi találmánya, az óra, illetve annak alkatrészei. Míg fent idézett kompozícióban óramutatók, a Stefan Zweig Sakknovella esetében, ellentétként, a csupasz óralap jelenik meg a börtönrács mögött. Ott megszűnt az idő.

Külön csoportot képeznek azok a művek, amelyekbe működő, „járó” órákat épített be a leleményes mester. Elsőként említem a legfurcsábbat: 24 óra. Talán az elszállt időt reprezentálják a repülők és a 24 óra alatt körbejáró toll-mutatók, (délben Dél felé mutat a tollhegy), a széttört időt az óraalkatrészek. A sorozat részét képezik még az Időmérték, az időm érték!, a humoros szójátékra épülő Villany-pásztor-óra, valamint két hommage-mű. A Kassák tiszteletére készült Homolya Mű-alkot-ás-elem-Z-és ÓRA – Hommage á Kassák című a nagy mester betű-képarcitektúra műveit idézi, persze beleírva Homolya módra a szójáték: Kassa Kassák Alkossák. Ugyancsak a tiszteletadás és ironia határán mozog a Zongóra, alcíme Él a Bartók – Mikrokozmosz.

Természetesen ebben a Homolya-féle „kis világ”-ban ott látható, olvasható az eredeti, Bartók-féle Mikrokozmosz is.

Az ironia mellett a humor jellemzi Homolya Gábor műveit. Jó példája ennek a Parnasszus című. A görög hegy, amelyen a múzsák laknak, a költészet szimbolikus helye, amelynek eléréséhez segít Pegazus, a szárnyas ló. A sakktábla négy lovának fejlődése (a mű felirata szerint: evolution) azonban gondban lehet, hiszen rég elhagyta a rozsdás patkót. Ami a Szamárlétra alsó fokán landolt, hogy feljebb kapaszkodva különös, de egyre ismerősebb metamorfózison essen át: Trabanttól Volkswagenig, munkáskesztyűtől bankkártyáig, karórától aranykeretes szemüvegig.

Még néhány, a fenti kategóriába tartozó, technikai értelemben egységet képező, és minden más művektől karakterisztikusan különböző, tehát könnyen behatárolható műtárgyegyüttest kell röviden megemlítenem. Először lássuk az úgynevezett vállfa- és sámfá műveket. Ezen két, többnyire szekrénybe zárt ruházati segédeszköz felhasználásával és némi átalakítással Gábor új műfajt teremtett, amit plasztikus karikatúrának nevezhetnénk. Képzelt és megidézett karakteres hősei: Vidám motoros, Detektív (Sherlock Holmes), Vekker úr (Hány az óra Vekker úr?), Komornyik, Vadász István, a király (közös barátunk), Jégmezők lovagja (Alekszandr Nyevszkij, idézi Eisenstein és Prokofjev), Királydráma (Lenni vagy nem lenni – teszi fel a kérdést Hamlet, vagyis Shakespeare) és Salvador Dali hegyes ecset-bajuszával.

Ugyanezt a humorról átszőtt ironikus megfogalmazás- és kifejezésmódot használja az ún. trófea-sorozat készítésekor is: Jägermeister, Párosujjú patás, Orr-vadász, Özpörkölt és a fentebb már említett Villany-pásztor-óra.

A csomagolás, csomagküldés nemzetközileg ismert és alkalmazott jelrendszerének része az ún. piktogramok alkalmazása. Ezeket a naponta látott, használt, mondhatni természetesnek vélt grafikai jeleket tudtommal eddig senki másnak nem jutott eszébe műtárgyépítő elemként, mondhatni, alkatrészként használni. Homolya Gábor ezt megtette, sőt olyan mértékben kisajátította, hogy ez részben „védjegyévé” vált. A piktogramok-sorozat emblematikus műve a Fragile készlet című. Ezt a művet nevezhetjük a tiszta $\triangleright$ art pour $\triangleright$ art plasztikus példájának, hiszen a csomagoláson feltüntetett három grafikai jel: esernyő, pohár, nyíl, praktikusán, a maga fizikai valójában ott rejtezik a felnyitott csomagban. Tehát a csupán önmagát reprezentáló, műtárggyá vált tárgyegyüttes immár elhagyta az eredeti, külvilággal kapcsolatos összes referenciáit.

Ez a következetes művészi és művészeti gondolkodás- és kifejezőmód jellemzi a hasonló technikai attitűdöket használó Piktogramok sorozat további műveit is. A Magyarok nyilaitól... az Ének a savas esőben és a Santa Fragile a profánt már-már túllépő merész kompozícióiban mégiscsak megmutatkozik az órá jellemző naivnak álcázott, de valójában igencsak erősen tudatos véleménynyilvánítás aktusa.

Mit mondjak még? Sorolhatnám a személyes indíttatású, az akkor és oda született művész saját élettörténeteit, tapasztaltait felhasználó, világgá mutató önkítárukozásait, frappáns megfogalmazásait egy, a közelmúltban mindannyiunk által megélt történelmi korszak jeles pillanatairól. Sok művet kihagytam, de egyről, a minden itt látható alapgondolatának, technikájának ősforrásának modelljét felidézről essék még szó. Homolya Gábor Re-Fluxus címmel látta el (természetesen ez is szójáték) a Tristan Tzara portrét.

A mester gyomrából felszálló dada szóismétlések (itt most ismét nem térek ki hosszasan az ismert kifejezés sokrétű jelentésére) immár neo dadaként íródna az éterbe, felidézve bennem ifjúkorom előírt jelszavainak, szlogenjeinek kissé átalakított változatát: Világ dadaistái egyesüljék! Illetve: Dada élt, dada él, dada élni fog. Ámen – mondhatnám, de!

Mondják, minden műben kódolva van egy jel, ami csak annak jelenik meg, aki fogékony a mű üzenetigényére, más szóval, a mű keresi, sőt előre kiválasztja azt a személyt, akivel hatékonyan kommunikálhat. Tehát ő igényli a megkeresést, megtalálást és megértést.

Ennek véghezviteléhez szüksége van valami olyan különleges kisugárzásra, amelynek erőtere akkor aktivizálódik, ha a kiválasztott személy kerül közelébe. Ekkor léphet működésbe az a nagyszerű lelki folyamat, amit közönségesen műélvezetnek is nevezhetnénk.

Kívánom, hogy jelen kiállítás műtárgyai is tegyék fel kérdéseket, érintsék meg az őket megismerni kívánók lelkét, alakuljon ki a fentebb részletezett gyümölcsöző párbeszéd. Legyen ez egy szeretetteljes játék az esztétikai kommunikáció fejlesztése területén, elmerülve egy különleges, szürrealisztikusnak is mondható képi világban, amely azonban minden poétikus-sága mellett emlékeztet bennünket létünk végességére, ahogy

382 | egykor a latinok mondták:

Ars longa, vita brevis.

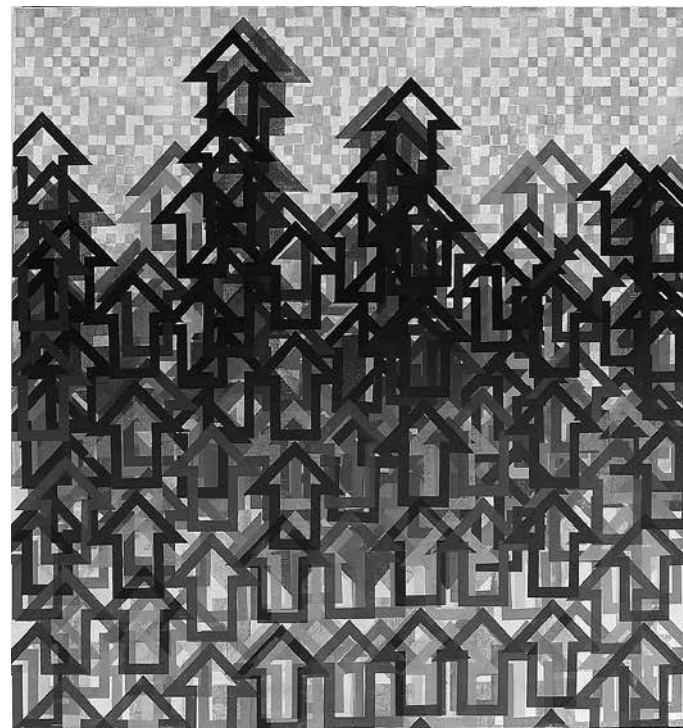
Gyórfy Sándor

A HELY

A Bajai Nagy István Művészeti Egyesület csoportos kiállítása Baján 2018. szeptember 13.

Az alkotóművész, a mű és az alkotásokat befogadó közönség találkozási, megértési pontja, az interpretáció kiindulási pontja fogalmi síkon történik. A kiállítást életre hívó fogalom: a hely, és az őt megfogalmazó, megformáló szellem és anyag, művészi eszköz egy sajátos vizuális lenyomattal fogalmi korrektúrát hajt végre. A fogalmi korrektúra azt jelenti, hogy a témát, a látványt, a valóságot egy gondolatban körül határolt ideához kell igazítani, miként az ókori, középkori művészek is tették. Az utánzás, a felismerés, az azonosítás és az öröm forrása jelen esetben a HELY hívószóban keresendő.

Az ember mindig is törekedett a környező valóság, a saját élettér és benne a hely szellemének leképezésére. A reneszánsz

Kántor József

Kiss Tóth Ferenc

korszaktól a 21. századig a művészettörténet legnagyobb részét az a heroikus küzdelem alakítja, amely a valóság képzelet vagy modellek szerinti leképezése körül zajlik. A trecento művészei nem a megfigyelésre, hanem mintakönyvekre és képzeletükre támaszkodva ábrázolták a tájat. Hegyeik és szikláik azonban mára, a kortárs alkotók kezei és eszközei (a számítógép, nyomtató) nyomán végtelenül összetett, önhasonló formaismétlődésekké: fraktálképekké váltak. Persze a hely nem pusztán térbeli, környezetbeli változáson keresztül fogalmazható meg. A művekben a festészet esztétizáló, kísérletező tevékenysége együtt jelenik meg a közéleti, kulturális vagy éppen a morális irányultsággal.

A NIME alkotóművészei a kísérletezést persze nem a nulláról kezdték: a par excellence nyugat-európai festészeti hagyományokat, az avantgárd vagy az onnan a klasszikus figurális festészetbe visszatérő alkotói attitűdöket feldolgozva, önálló döntési szabadságukkal élve, a művészet virágoskertjének újra palántázásával 15 féle sajátos úton érkeztek ide.

Érdekes tény, hogy a művészek többsége – meggyőződésétől függetlenül – egyre jobban kerüli a valóságos helyek közvetlen megjelenítését. Kántor József festményei már a valóságra sem utalnak, csupán térábrázolási modellt, egy fraktálteret, virtuális virágos kertet ábrázolnak. Hogy egy képzőművész 2018-ban a valóság helyett miért a valóságot szimuláló, bonyolult matematikai tudással kiszámítható modellt ábrázol, annak igen sok oka lehet.

A hiperrealista festészet képviselője, Vidovits Iván saját világához alakította a nemzetközi stílus formajegyeit. A látvány szuperlátvánnyá emelését lényegében aktuális képi feladatnak tekinti, amely egyrészt a valóság kritikus ábrázolását, de egyben saját konceptuális elképzeléseit is szolgálja.

Az új helyeket kereső művészek, Jászberényi Matild és Harmath István érdeklődése a zárt műalkotások felől a folyamatok felé fordult. A folyamatmű, az alkalmi műalkotás műfaja azonban nem új, már a reneszánsz korban is igen népszerű volt. Alkalmi művek létrehozása nem kisebb személyiségnek jelentett feladatot, mint Leonardo da Vinci. Érdekes jelenség, hogy a reneszánsz-barokk művészet nyomán a néphagyomány, népművészet történetében is megfordul az üzenet iránya: a közösség szokásaival és hagyományaival üzen az egyénnek, ad mintát az individuum számára. Korunkban azonban ismét fordul a folyamat és újra az individuum viselkedési mintája lesz követendő. Jászberényi Matild Elhagyott útja, Helyszíntere tipikusan indi-

viduális jelenségek, amelynek nagy előnye, hogy itt és most azonnal szólnak a közösséghez. Harmath István felfedezte a korábban funkcióval rendelkező hétköznapi tárgyakat, amelyeket beavatkozás és manipuláció nélkül, kisebb korrekcióval állított ki. Harmath István Álom-helye, ready-made-je egy hétköznapi tárgy, amely kicsi kiigazítás után új aurát kapva átlényegül, és esztétikai régióba emelkedik. A tárgy-műtárgy viszonyának van egy másik változata is, amikor maga a tárgy nincs jelen, csak annak szimulációja. Az áltárgyakat létrehozó művészi eljárás, a radikális realizmus Jászberényi Matild Tiszta hely című munkájában érhető tetten.

Bizonyos periódusokban a művészek szokatlan aktivitással reagálnak az eseményekre. Ilyen izgalmas és pezsgő korszakban élünk ma is, amikor jobbnál jobb alkotások születnek Kiss Tóth Ferenc és Megyer Márta birtokán. Az idő, a mítoszok, a történelem, a politika megjelenési formáival, mítosz és történelem kérdésével foglalkoznak alkotásaik. A múlt történelme és a kortárs aktuálpolitika, s kettejük viszonya már önmagában is izgalmas: a művész állásfoglalásával azonnal létrejön egy érdekes kulturális oda-vissza hatás. Az idő megváltoztathatatlan, lineáris előrehaladását csak ez a személyessé tétel és ez a mitizálás törheti meg. Megyer Márta és Kis Tóth Ferenc véleményét vállalva, a mitizálást választva az emlékezet felkiáltójelvé alakítja a kortárs esztétikumot.

A 20. század magyar történelmi traumáiról: Trianonról, a Nagy Háború utáni kivándorlásokról, vagy a Bevándorlók sátrai egy katolikus temetőben című alkotások egyértelműen és szugesztíven tartalmazzák sajátos kultúr- és időesszenciáinkat.

A kor unalmas, szürke és mozdulatlan, ahogy Hajnóczy Péter Parancs című kisregényének kezdőmondatával megfogalmazta: „Sötét volt, mint egy fasírtban.” Ha megértjük, hogy a nyelv nem ábrázol, hanem verbálisan teremt valamit, akkor belátjuk: ahogy az írók, úgy a képzőművészek is elménk sötét-kamrájában képeket hívnak elő.

Klossy Irén és Harmath Ica grafikusművészek Helyzeteiben a biztonságos keretek, a tér helyszíneinek óriási grafikai munkával létrehozott sötét felületei, vagy az ürességet, a levegős tereket jelképező fehér felületei korrekt ábrázolása nem egyszerű feladat, mivel a grafikusnak egyszerre kell megoldani az esztétikai és a tartalmi tökéletesség kívánalmát. Alkotásaik nem követik a kortárs művészet önreprezentáló tematizációját. Műveik a valóság egy-egy stabil helyrajzi számaivá domborodnak.

Fodor Ilda Szembenállás című porcelánsorozatával, az egyszerű és nemes anyag tisztaságával, a játék és a rend örömeivel ajándékoz meg bennünket. Több szólamban komponált, 6 elemből szembenálló térfelületét finoman örvénylő gesztus-vonalhálóval fonja be. A hely ősi élményét idézi fel ez a munka, amely egyszerre elemi forma, elementáris gesztus és játékos gondolat.

Ha meg tudjuk különböztetni a helyet a tértől, akkor meg tudjuk különböztetni a különböző helyeken feltűnő embereket, emberi alakokat, Kóborlókat is egymástól. Fukuyama szerint egyes társadalmak még a történelem rögzítésén utaznak, míg mások már túlhaladtak ezen a stáción. Farkas L. Zsuzsa, Papp Nikolett és Nemes István alkotásaiban az individualitását feladni nem akaró embert jelenítik meg, akik kétségbeesetten, világjobbító ideákba kapaszkodva keresik azt a közösségszervező erőt, amelyben megtalálják a nyugalmi pontot, az összetartozás érzését. Farkas L. Zsuzsa a valóban kívülállót, a kívülről jötteket, a világunkba befelé kukucskáló Kóborlók arcát kutatja, akik nem történelmi helyeket és pillanatokat, hanem elérhető tereket keresnek.

Papp Nikolett munkáinak szomorkás, álmodozó Árkádia-hangulata mellett van egy figyelemre méltó jellegzetessége, egyfajta neomanierista tautológia, a főmotívum ismétlődése, sokszorozása. Ez azonban nem öncélú ismételtetés, hanem az orientáló vonalak, a fent és lent eltüntetése, amely kissé bizonytalanságot, a valóság elvesztését, olykor elutasítását fejezi ki.

Az utánzás története a művészet keletkezésével azonos: egy görög leány bottal körberajzolja búcsúzó kedvese árnyát a mediterrán homokfövenyen. A művészet keletkezésének vándoranekdotája egyben a mágikus utánzás szép példája is. Az anekdota tovább él a 21. században, a görög leány kései utódja, Farkas Zsuzsanna fény és árnyék problémáját veti fel újra Kötődés című alkotásában.

Rendes Kati néni és Sipos Loránd munkáját az önmagában felmutatott valóság teszi hitelessé. A hitelesség lényege: az alkotó festés közben nem megváltoztat, hanem rögzít valamit. A művészi rögzítés pedig egyúttal kiemelés: a kiemelés pedig vélemény rólunk belőlünk.

A Bajai Nagy István Művészeti Egyesület a HELY tematikus őszi tárlata 2018 szeptemberében a bajai Eötvös József Főiskola Kortárs Galériájában 15 alkotóművész munkáit mutatja be rólunk, belőlünk.

KÉPALKOTÓK – HELYZETEK – JELENSÉGEK

*Digitális agora 2018 – II. Nemzetközi
Digitális Művészeti Triennálé,
Művészetek Háza Szekszárd, Babits Mihály
Kulturális Központ – Márvány Terem,
Szekszárd, 2018. szeptember 15 - október 21.*

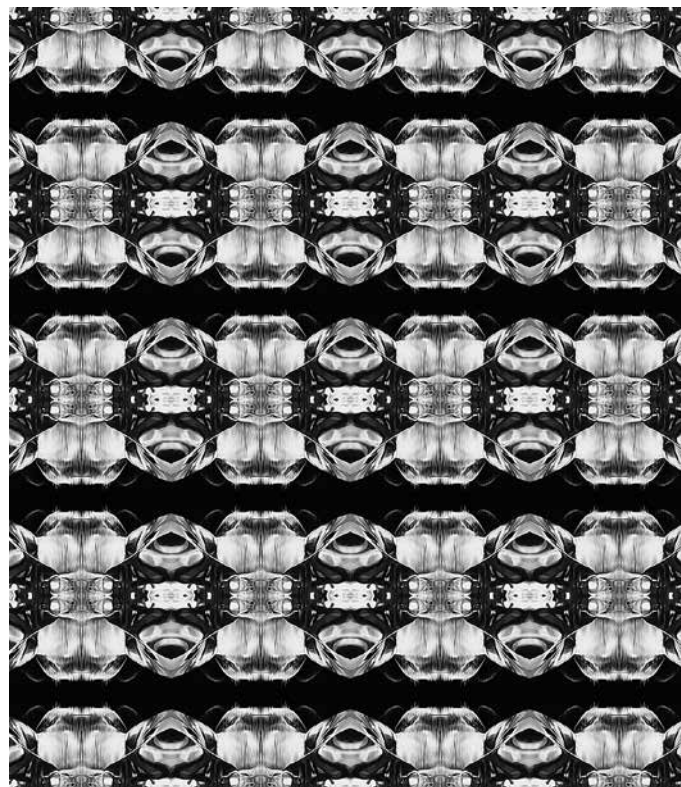
Tisztelt jelenlévők! Szerencsés esetben az emlékezés múltba nyúló tartománya az eltelt idővel arányos, vagyis az emlékező memóriája megfelelően működik, azonban a lényegét jelentő tartalma független ettől. Ezért is érezhetünk sok évtizedet felidézõ visszaemlékezéseket unalmasnak, érdektelennek. Igaz, ezt a benyomást még az emlékező előadásmódja vagy írói képességei is komolyan befolyásolhatják.

Czeizel Balázs

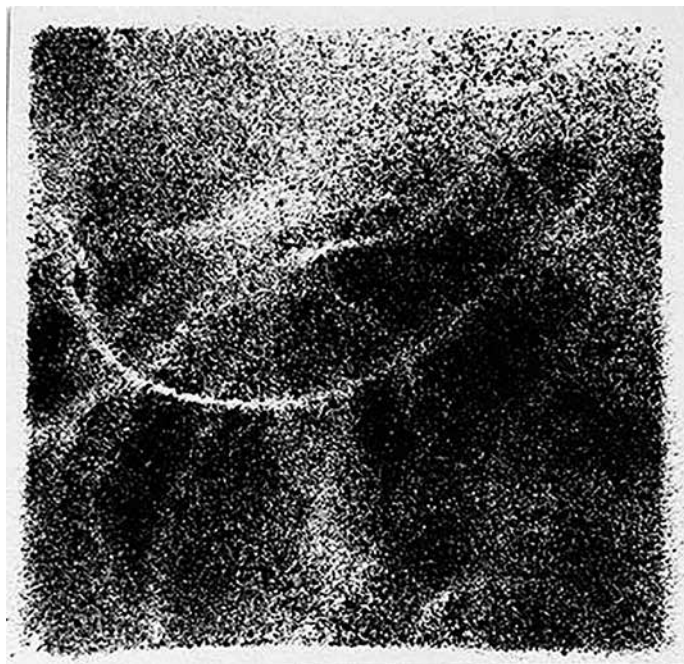
Pálos Anna

Kunvári Janka

Két, szakmai szempontból indokoltnak tűnő emléket idézek fel e kiállítás kapcsán a következőkben. A hazai grafikai rendezvények legpatinásabbja, a miskolci (akkor még) Országos Grafikai Biennálé zsűrijében zajló vitára gondolok, amely nagyjából 35 éve zajlott. Heves érvek és ellenvélemények hangzottak el, amelyek a fotográfia alapú munkákkal voltak kapcsolatosak. A hagyományokat féltők és a klasszikus technikákat használók emelték fel hangjukat az ofszet és szitanyomatok növekvő száma láttán, azok ellenében. Érveikkel azt kívánták bizonyítani, hogy a fotóalapú munkák elterjedése elsorvasztja idővel a több száz éves múltra visszatekintő grafikai eljárásokat és ezáltal radikális, nem kívánatos változásokat hozhatnak e műfajban. Nem ez történt, mint tapasztalhattuk.

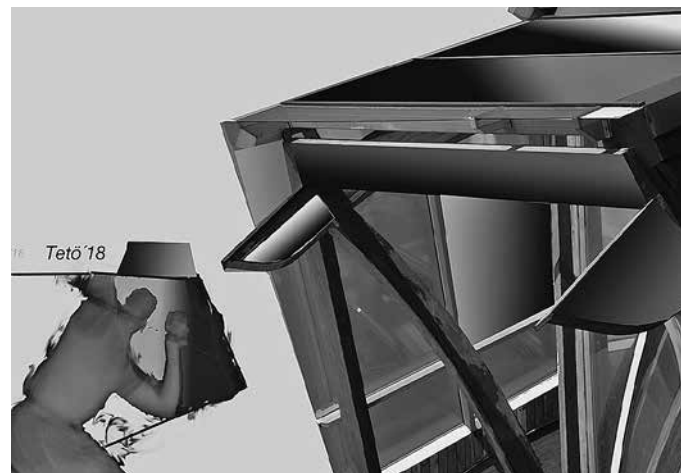
A másik emlék Németországhoz köthető és egy 22 évvel ezelőtti dortmundi élményhez kapcsolódik. Néhányan, közös

Bátai Sándor

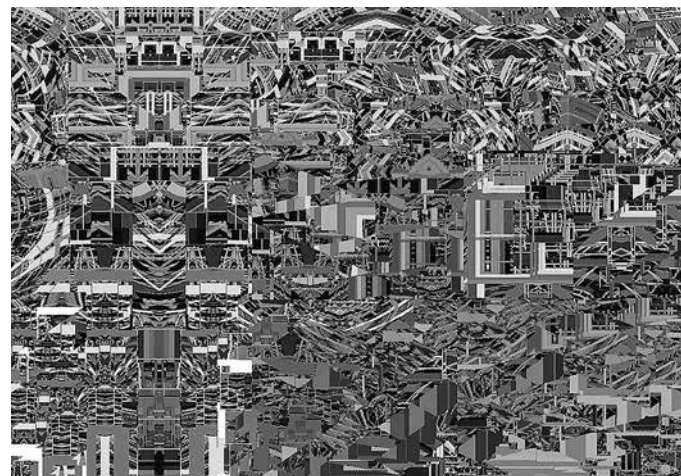
kiállításunk kapcsán a „Der Blaue Reiter” alkotóinak reprezentatív kiállítását tekintettük meg a város központjában, amire hihetetlen méretű (háromemeletes házakat borító), színhelyes festményreprodukciók hívták fel figyelmünket. Felfoghatatlan volt számunkra ez az ismeretlen technika okozta látvány, az örökké kísértő „lemaradás effektus” kézzel fogható bizonyítékát láttuk benne, hiszen itthon a szerencsés kollégák a Magyarországon újdonságnak számító színes fénymásolókkal kísérleteztek akkoriban.

A digitális képalkotás, valamint a nyomtatás immár 10-15 éve hazánkban is széles körben elterjedt és megfelelő áron elérhető és – megítélésem szerint – alapvető változásokat hozott a képzőművészeti életünkbe. Az alkotói oldalról szemlélve sokaknak ez a technika nyitott utat a vizuális kifejezéseik megvalósítása felé, a technológiai oldal fejlesztői szemszögéből pedig azt tapasztaljuk, hogy az eszközök, leginkább a szoftverek világában nagyszámú szemléletváltás zajlik. Egy friss internetes anyagból idézek, melynek hatásvadász címe: „Kedves csápoktól a többfunkciós képkeretig: így változtatja meg a technológia a művészetet”. Egy

Lux Antal

magyar vonatkozás tíz évvel ezelőttről, a velencei Építészeti Biennálé magyar pavilonjából, ahol is az adott fizikai tér és a valós idejű digitális információk interakcióját mutatta be a kiterjesztett valóság (augmented reality) technológiáját alkalmazva. Az installációban egymástól független, úgynevezett csomópontok (node) szubjektív nézőpontként viselkedve tették lehetővé a tér szemlélését, miközben dinamikusan alkalmazkodtak a környezethez. Ez annyit jelentett, hogy a fizikai térből érkező információk (zajsint,

Magén István

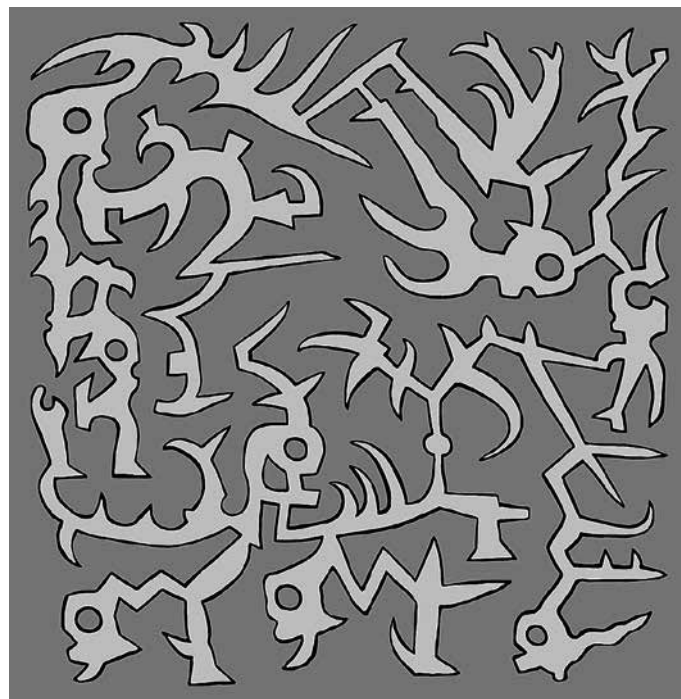
Stefanovits Péter

hőmérséklet, a látogatók elhelyezkedésének sűrűsége) alapján a csomópontok megsokszorozták vagy épp elpusztították magukat, folyamatosan változó élményt nyújtva a látogatóknak.” A japán Sota Ichikawa és Kaoru Kobata, a svájci Max Rheiner és a magyar Maróty Ákos közös Corpora in Si(gh)te című építészeti és médiaművészeti installációjáról volt szó, ahogy a Samsung adta hírül...

A Magyar Elektrográfiai Társaság kiállításán, a szekszárdi kiállító tér – nem virtuális – padlóján állva néhány gondolat az itt látható művek kapcsán. A szervezők kezdeményezte szüret téma 47 alkotó 56 kiállított művét eredményezte, a szabad témá-

Butak András

Olajos György

ból 131 művész 183 munkája kerülhetett a falakra. Nagyjából háromszorosa az ajánlott témához kapcsolódó munkák számának az un. szabadtémás mű, kiegészítve azzal a szubjektív megjegyzéssel, hogy az előbbieik jó része is inkább kapcsolódik a kötetlen témabeliekhez...

Érthető törekvés ilyen nagy létszámú, áttekintő kiállítások szervezői részéről, hogy valami – jó értelemben vett témát, irányt, feladatot, szellemi gondolkört – írják elő, nem ismeretlen ez a nemzetközi szintéren sem. Igaz, ehhez partnerek is kellenek, vagyis az alkotók részéről a fogadókészség és elmélyültebb munka, nem a könnyebb út választása azzal, hogy majd a témához illő cím megválasztásával alkalmazkodunk a kiíráshoz...

A kiállítás gazdag képi világának kínálatát szemlélve felmerül a gondolat és az igény is megfogalmazódik, hogy a két dimenzióban megjelenő statikus, nyomtatott munkák közül jó néhánynak erőteljesebb megjelenítését jól szolgálná az összetettebb technikát igénylő médiumok használata. Itt jutunk vissza a németországi hasonlathoz és ahhoz a felismeréshez, amivel

Baán Katalin

a világ más tájain a művészek egy része rendelkezik, ami nem más, mint a fejlett és drága technikai eszközökhöz való szabad hozzáférés hiánya.

Azonban ne legyünk elégedetlenek és tekintsünk úgy erre az összefoglaló bemutatóra, amely sokak számára nyújt megmutatkozási lehetőséget és a MET következetes munkáját dicséri azzal is, hogy a sorozatos bemutatókat dokumentálva, e műfaj magyarországi létét jeleníti meg.

A technika megléte, fejlettsége, elérhetősége sokszor hangsúlyozott gondolat ebben a műfajban, de ne gondoljuk, hogy a fejlesztők a művészek számára dolgozzák ki az új lehetőségeket...

Mintegy 500 éves példaként említhetjük a Gutenberg-galaxis létrejöttét és az azt követő történéseket, a magasnyomással sokszorosított képek tömeges megjelenését, amelynek piacot teremtett e technika a könyvnyomtatás árnyékában. Vagy alig több mint 100 éve, a XX. század elején valósult meg a fotográfia reprodukálása az ofszet nyomtatás kialakulásával, ezzel teret nyitva a napilapokban megjeleníthető vizuális események képi sokszorosításának. Ezek a nyomdaipari technikai fejlesztések azonban kulturális, gazdasági, üzleti érdekek mentén, azokat szolgálva valósultak meg.

Napjainkban a képalkotó újítások a katonai, a gyógyászati, a játékipari, valamint marketing-piaci fejlesztésként jönnek létre, azok eredményeit használhatjuk a digitális művészet területén. Azt azonban mindig tartsuk szem előtt, hogy a létrehozott látvány, a KÉP, illetve annak üzenete az elsődleges, a lényegi, amely

ideális esetben bevonja a szemlélőt szellemi közegébe, ellenkező esetben pedig egyre szűkülő és zártabbá váló „szakmai bemutatókká” válhatnak kiállításaink!

Végezetül képzeletbeli gyűjteményembe válogattam kilenc munkát, amelyek közül az első három, melyeket Meditációknak nevezhetünk, letisztult egyszerűségükben állnak közel hozzám. Alkotóik és a művek címei: Biess Katalin Biblia, Csíkvári Péter Csend és Czeizel Balázs Meditáció. Az Egyéni hangok közös elnevezéssel illetett művek hármasa: Kipp Éva Kaktuszvilág, Németh Géza Portré és Stark István Tatóo elnevezésű munkái. A harmadik csoport megnevezése Térképzések lehetne, amelybe a következőket soroltam: Kunvári Jankát Fényminta, Márkus

Dávid Vera

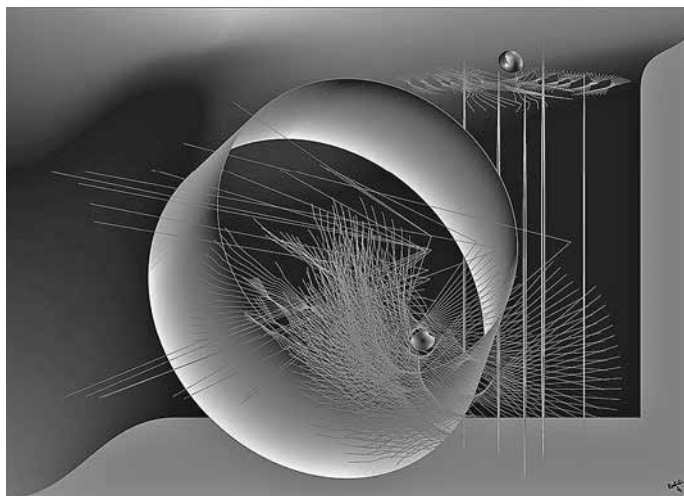
Péter Ágnes

Pétert Durga és Mengyán András Hasonlóságok – Különbözőségek című műveikkel.

Elismerés a szervezők minőségi munkájáért, melyet a nagyszámú beadott mű, illetve azok alkotói bizonyítanak, hiszen e rendezvény adatait szemlélve immár egyenrangúvá vált az országos grafikai események sorában a salgótarjáni Rajz Triennáléval és a miskolci Grafikai Triennáléval.

A Magyar Elektrográfiai Társaság szervezte II. Nemzetközi Digitális Triennálét ezennel megnyitom.

Stefanovits Péter

Rob Iboya

MET GENEZIS – A NEGYEDIK NAP: A CSILLAGOK ÉS BOLYGÓK TEREMTÉSE

*Szent István Bazilika, Lovagterem
2018. szeptember 18.*

„És mondá Isten: Legyenek világító testek az ég mennyezetén, hogy elválasszák a nappalt az éjszakától, és legyenek jelek, és meghatározói ünnepeknek, napoknak és esztendőeknek.

És legyenek világítókul az ég mennyezetén, hogy világítsanak a földre. És úgy lőn.

Teremté tehát Isten a két nagy világító testet: a nagyobbik világító testet, hogy uralkodjék nappal és a kisebbik világító testet, uralkodjék éjjel, és a csillagokat.

És helyezteté Isten azokat az ég mennyezetére, hogy világítsanak a földre.

És hogy uralkodjanak a nappalon és éjszakán, és elválasszák a világosságot a sötétségtől. És látá Isten, hogy jó.

És lőn este és lőn reggel, a negyedik nap.”

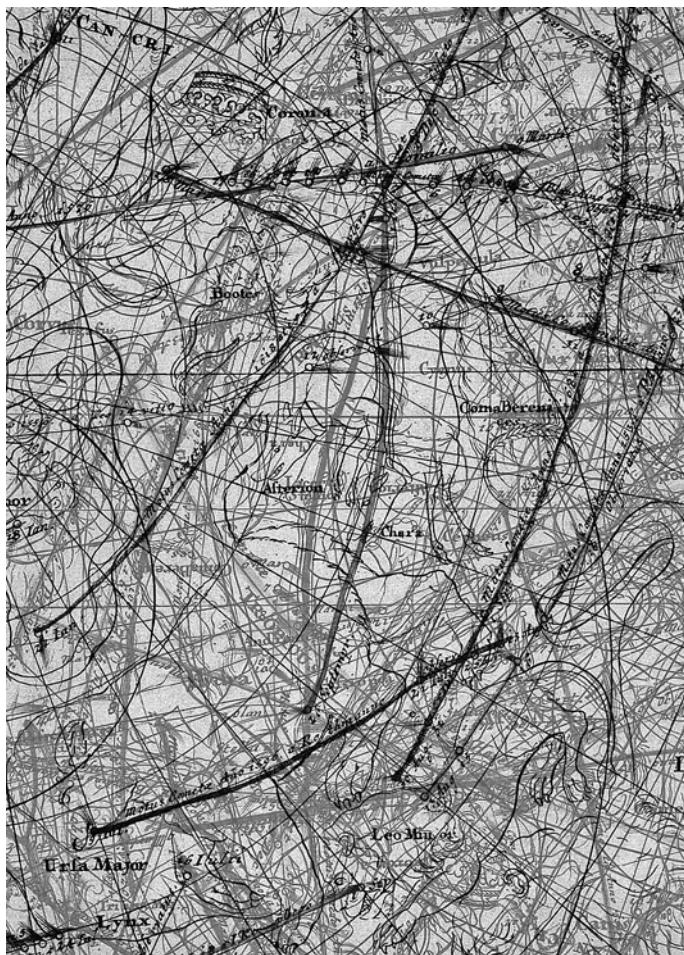
Mózes I. 14-19.

A Magyar Elektrográfiai Társaság különleges kiállítással kapcsolódik az idei Ars Sacra kiállítás-sorozatához.

A biblikus negyedik napon teremtett égítetek, csillagok vonatkozásában fontos megemlíteni, hogy az isteni jelek, melyekről a szöveg szól, eredetileg divinatorikus minőségű numinózus signumok, szigillumok voltak, melyeket a látók, próféták értelmezhettek. Ez az imaginációhoz szorosan kapcsolódó szakrális, hermetikus hermeneutikát involváló metodológia elvezet minket az asztrális tudományokhoz, az asztrális szemlélethez, és a későbbi asztrológiához. A kiállításon mindez konkrét utalások és finom áthallások formájában is érvényre jut.

Több műben a csillagminőségek dominálnak, sokszor támaszkodva a különböző hagyományok olvasatára, mint például HAász Ágnes, Károly-Zöld Gyöngyi munkáiban. A kortárs tudományos megismerésre is reflektálnak munkák, ami azért is fontos, mert az elmúlt bő emberöltő alatt váltak nagykorúvá, a mára már különálló tudományoknak tekinthető diszciplínák, mint az archeoasztrológia, etnoasztrológia, kulturális asztrológia. Ehhez kapcsolható a tradicionális asztrológia újjáéledése, akadémikus és praktizáló szinten. A tudás és imagináció formái teológiailag is vizsgálандóak, különös tekintettel a kiállítás helyszínére és a kiállítás-sorozat címére nézvést, nem véletlen,

Kecskés Péter

hogy a középkori tudomány és filozófia, valamint teológia egyik fő kérdése volt az asztrális szimbólumok helyes értelmezése, szerepe és használata a keresztény tradíciók belül (lásd például Albertus Magnus és Szent Tamás). Másrészt Ratzinger pápa végidőkről írt könyvében írja, hogy a genezis, a krisztológia és a történetiség is csak az apokatasztázis fényében értelmezhető. Ehhez a művésznek is fel kell nőni.

398 Rátérve a kiállítás részletesebb tárgyalására, a nyomatok között láthatjuk Barti Magdolna enigmatikusan lebegő, bolygókra hajazó virtuális kozmoszképét, Büki Zsuzsanna archaizáló

angyal-emléknyomatát, Csizy László és Lonovics László szigorúan szerkesztett, geometrikus képeit, Detvay Jenő inkább organikusnak mondható mandaláját (a mandalák is mindig asztrális megfeleltetésekkel operáltak), Gábos József konstellációkra emlékeztető képkivágását, HAász Ágnes a neoplatonizáló reneszánsz festészetet alapulvevő kép- és térhajlításait, mely némileg rokona Sándor Edit itt kiállított munkáinak. Hernádi Paula is meggyúri a teret, míg Herendi Péter „Idegen koordináta 58. Genezis” című képe már egyszerre mutat egyfajta elidegenedést,

Sós Evelin

Horkay István

Paczona Márta

másrészt viszont mintegy új horizontok felé is nyit. Sós Evelin archaikus jeleket keres Egyiptomban, míg Szalai Judit munkája egy klasszikus fény-árnyjáték. Szombathy Bálint szinte végsőkig absztrahálja-torzítja a látványt, mely korai elektrográfiai, fax-munkáira is emlékeztet, míg Wrobel Péter technikai és szemléletileg is a korai „klasszikus” fénymásolóművészetet képviseli. Vass Tibor optimista képén kitisztul az ég, és ennek megfelelően felszabadult színekkel operál. Ehhez a tematikához kapcsolható Maczkó Erzsébet „Égi Fény”-e, valamint Gábor Éva Mária „Felhők” című installációja, és Kelecsényi Csilla munkája is.

Ennél sötétebb, vészjóslóbb éggel dolgozik Enyedi Zsuzsanna, képe inkább a *deus absconditus*-arculat (rejtető Isten) történeti-emberi vetületeként olvasandó. Koppány Attila a mában próbálja felfedezni egy szent arcását, míg Krnác Ágota mintegy behelyezkedik egy archeoasztronómiai helyszín lehetséges égi-földi megfeleltetésrendszerébe. Tellér Mária „Holdbéli Pierrot”-ja közvetlenül játszik a fénnel, a tükröződéssel és a rétegekkel. Németh-Kassa Gábor egy fényobjektivel szerepel, mely modern megfogalmazásmódjával együtt is kapcsolódik a szférikus tér csillag-minőségéhez. Bálint Bertalan is ezen a műfajon belül dolgozik, jellegzetes technokunstba ágyazott némileg frivol romantikájával.

Láng Eszter a mennyei Jeruzsálem apokatasztázisz-képét vízionálja. Péter Ágnes nyomatain az archaikus természetközeli szakralitás alapformái jelennek meg, részben kapcsolódva az általa vezetett Velencei tavi Szümpozionhoz.

Paczona Márta inkább apokaliptikus digitalizációs hangulatot teremt, mely kellően baljóslatú, de ezen keresztül készülhetünk fel a magasabb érintésére. Saját munkáimról annyit, hogy a tíz évvel ezelőtt készült „Uranographia” című sorozatból válogattam a helynek és alkalomnak megfelelő ég-képeket.

A kiállításához kapcsolódik a MET Galériában már bemutatott „Geminidák” című animált slide-show, Spitzer Fruzsina és Ruzsa Dénes összeállításában, melyben szinte az egész tag-ság szerepel, és egy asztrális utazásként is értelmezhető.

Horkay István videója érzékenyen utal a keresztény fény-misztikára, és a kenyértörés-fénytörés kettősének párhuzamba állításán keresztül értelmezi újra az Utolsó vacsorát. Gyenes Zsolt munkájában, a „Szinkronia Opus 128”-ban megelevenednek az égi fények és mintegy eljárák asztrális táncukat.

PÁRBESZÉD A TERMÉSZETTEL

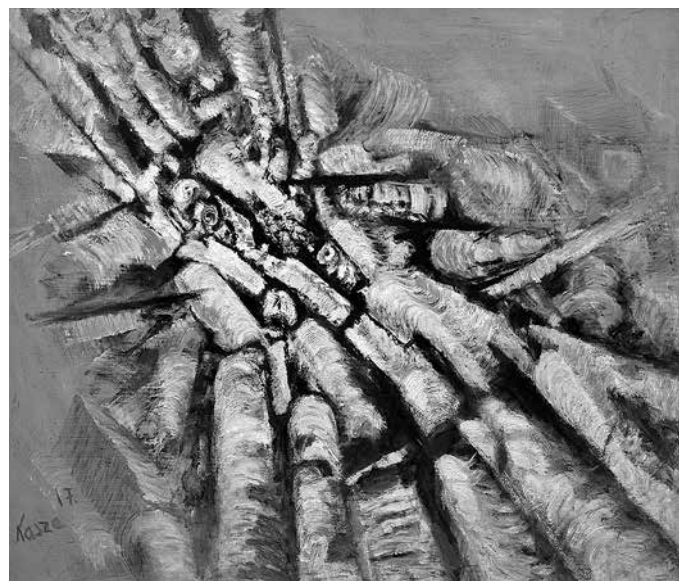
*Kasza László Összegzés című kiállítása,
Polgár Centrum – Újpest Galéria,
2018. szeptember 28. – október 20.*

„Léckatonáim sorban állnak: már, pici / földem a földből kike-
rítve, könnyű szál / dzsidások módján állnak őr, hatalmasan /
igazságukban; ők a törvény, ők a jog, / eröm, munkám, nyugal-
mam és jutalmam ők, / s jel, hogy vagyok; sün életem tuskói e /
szakadt létben, kizárva minden idegent, / de átbozsátva ami
még közös maradt / a testvérek közt: táj varázsát, távoli / egek pi-
rosát, és a tejnél edesebb levegőt...” – írja Babits Mihály egyik
legerőteltesebb képeket felsoroló versében. Igen, a jó gazda be-
keríti házát. Léckatonái védik nyugalma, elmélkedését, medi-
tálását, gondolatai szárnyalását. Bekeríti kertjét is, az egymásba
fonódott apró fűszálak alkotta gyepet, a saját kézzel oltott és
metszett barack, szilva és meggyfákat, a gondosan kiválasztott
szőlőtőkéket, a krizantém, az őszirózsa, a muskátli harmonikus
színváltozatait. És felépíti műtermét, a rejtelmes, magányos he-
lyet, titkainak tárházát, kincseinek raktárát, szeretett gyermekeit
világra szülő akarátának otthonát. Ezt láttam és tapasztaltam
Kasza László, a jó gazda példamutatóan gondozott és ápolt kert-
jében, a jó festő nyugalma, kiegyensúlyozottsága, lelki békét
sugárzó környezetében.

Fiatal kora óta együtt élt a természettel, figyelte változásait,
fotókon rögzítve azokat. Megragadta képzeletét a naplemente ra-
gyogása, a komplementer színek, a lila, a kék, a narancs intenzív
egymásra hatása. Hosszabb kihagyás után kezdett újra rajzolni,
festeni, ismerkedni a színviszonyokkal, árnyalatokkal, a kompo-
nálás fontosságával, a ritmus lüktetésével, a kontrasztok helyes
arányával, a látvány élményének képben való átírásával. Kései,
de igen intenzív tanulás, gyakorlások során alakította ki egyéni
látásmódját, anyagkezelését és technikáját, szín- és formavilágát.
Itt és most lehetőséget kaptunk Kasza László műveinek megte-
kintésére, megismerésére és megszeretésére. Azonban mielőtt
végignéznénk e műveket, szeretnék néhány gondolatot közölni
a műalkotások világunkban elfoglalt helyét illetően.

Mi a műalkotás? Hagyománytisztelő kultúránkban olyan
választ keresünk és próbálunk meg adni, amely a kérdésként
402 feltett fogalom magától való értődöttségét tételezi fel mind esz-
tétikai szótárunkban mind a szellemi kulturális köztudatban.
A műalkotás minden esetben rendelkezik megtapasztalható és

értelmezhető objektív tulajdonságokkal, vagyis róla való elmél-
kedésünktől független léttel. „A műalkotás a maga módján fel-
tárja a létező létét. A feltárás a műben történik, s ez nem más,
mint felfedés, azaz a létező igazsága.” (Heidegger) „Felvetődik
a kérdés: mi a mű, hogy benne az igazság ily módon előjöhet?
A műalkotás dologszerűségéhez és tárgyiaságához ragaszkodó
szokványos feltevessel szemben a műalkotást éppen az jellemzi,
hogy nem tárgy, hanem önmagában áll. Magában-állása révén
nem csak világhoz tartozik, hanem benne van jelen ez a világ.”
(Gadamer) Tehát alkotója által létrehozott, immár önálló léttel
rendelkező objektum, amely minden más műalkotástól megkü-
lönbözteshető és elhatárolható tulajdonságait azon normák sze-
rint szerezte, amelyek kizárólag alkotójára jellemzőek. Ez hatá-
rozza meg a nem műalkotásnak nevezhető tárgyakkal szembeni
értékét is. Ezek a felvetések természetesen a képzőművészet,
azon belül a festészet tárgykörében is értelmezhetőek.

Mi mutatja meg, teszi egyértelművé számunkra a sok ha-
sonló témájú, karakterű, színvilágú és festésmódú kép között a
különbséget? Hogyan jelöljük meg egyenként, illetve összesítve
erényeiket, értékeiket, netán hibáikat, mihez viszonyítva álla-
píthatjuk meg kétséget kizáró módon hasznosságukat, esetleg
haszontalanságukat? Hiszen évszázadok óta figyelünk a műke-
403

reskedelembe, de az oda bekerülni nem akaró, avagy különböző okok miatt be nem kerülhető műalkotások, így a festészet műfajában is meglévő, és folyamatosan, szinte mértani haladvány szerint bővülő, egyre nagyobb számú műtárgyak értékének megállapításához hozzáértő szakemberek, műkereskedők, szakmai tanácsadók, művészettörténészek véleményére. A kortárs képzőművészet esetében véleményem szerint azonban csak látszólag működnek ezek a rendszerek, ugyanis nem hiszem, hogy itt is érvényes lenne az ismert mondás, miszerint minden annyit ér, amennyiért el lehet adni. Véleményem bizonyítására számtalan példát találunk a nemzetközi, de részben a hazai kortárs festészet ismert és kevésbé ismert alkotói életművében. A mennyiségi értékekkel leírható sikerek mögött legtöbbször egy tervszerűen végiggondolt és végigvitt, matematikai képlettel is leírható eseménysor áll. Hogy ez milyen egyszerűen felismerhető, lássunk egy példát. Az interneten hozzáférhető algoritmus készítő program például ilyen kifejezéseket (is) használ: pszeudokód, képlomás. Pszeudo, vagyis nem igazi: hamis, állítólagos, látszólagos. A nem materiális módon értelmezett képlomás (nomen est omen) pedig az egyik leggyakrabban használt műtárgykészítési mód napjainkban.

Mindezekkel ellentétben, azoknak a műveknek tulajdonítok maradandó értéket, amelyeknek felkészült és elhivatott alkotója nem csak megjelenít és bemutat különböző absztrakciók segítségével, hanem szimbólumhasználatát a tartalmi háttér felfedésére is kell, hogy használja, vagyis látható formába öntse gondolkodásmódját, fogalmi készletét, közlésvágyát. Kiindulási pontja az általa felfedezett, fontosnak és továbbadásra méltóan érdekesnek tartott materiális, avagy spirituális jelenség kell legyen.

Miért fest az ember? A festő számára a festés lehet lelki szenvedés feloldásának gyógyító kezelése, lelki extázisban elkövetett cselekvéssor, a tudatalattijából feltörő automatikus önkifejezés, szigorú, precíz életmódjának napi penzuma, gazdasági okokból fakadó ráerőltetett kényszer, avagy mindig mindenütt jelen lenni vágyásának, feltételezett elvárásoknak megfelelni kényszerülő monómánia. Lehet a természet szeretetének, a teremtetett létező világ szépségeinek csodálásából fakadó ösztönös, majd tanulás útján elsajátított egyre tudatosabbá váló cselekedet is. De lehet egyszerűen csak öröm.

404 | Öröm, ahogy Kasza László mondta, több alkalommal. Ezeknek az örömből fakadó, örömmel készített festményeknek egy jelentős gyűjteményét láthatjuk ezen a kiállításon, alkotójuk

mindeddig legfontosabb és legnagyobb bemutatkozási lehetősége alkalmából.

Az itt látható művek nagy részét az élő természettel való párbeszéd jellemzi. Párbeszéd alatt értem azt a folyamatot, amikor az alkotó műve készítésekor értelmezni és egyben átértékelni is próbálja a látványt, és ugyanakkor az inspirációt adó téma, vagyis az eredeti természeti jel, illetve jelenség mintegy önmagát átadva segíti a mű létrejöttét, egyre intimebb részleteinek feltárásával. Ezeknek a részleteknek megragadásával, rögzítésével, majd változtatásával, átalakításával biztosítja a festő, jelen esetben Kasza László, hogy a szemünk előtt megjelenő kép, és az általa tudatunkban keltett gondolatok, érzések és vélemények mind a vizuális, mind az anyagon túli dimenziókban találkozzanak.

Ami a bemutatott technikákat illeti (nem feledve, hogy László is kipróbált különböző itt most nem szereplő alkotásai készítésekor különböző kollázs, asszemblázs és egyéb nem kifejezetten festői műalkotási módszert), olajfestményeket és pasztellképeket láthatunk. Jelen kiállításnak ugyanakkor nem a festéstechnikai, hanem a művek tematikai, témaválasztási különbözőségei szerinti felosztása, csoportosítása volt vezérlő elve. Lássuk hát ezeket a különbözőségeket, amelyek végül mégis egy nagyon egységes, kiérlelt képi világban tárják elénk Kasza László jelenlegi állás szerinti legjobb műveit. Szinte minden műről elmondható, hogy míg a korábbi keltezésű pasztell képek általában a sötétebb, komorabb színvilág alkalmazásával készültek, addig a későbbi, a jelenbe érő periódus olajjal festett alkotásai világosabb, esetenként lazább, színesebb festmények.

A sötétebb tónusú, építészeti jellegű és témájú, házakat, utcarészleteket ábrázoló pasztell képek (Kecskeméti utcarészlet, Falak esti fényben) kompozíciós felépítése esetenként reminiscenciaként emlékeztethet bennünket Dési Huber, Nemes Lampért erőteljes kontúrokkal zárt, szigorúan szerkesztett kompozícióira. Ugyanakkor a hasonló témájú olajfestmények esetében a festői és grafikus elemek együttes alkalmazása inkább a szentendrei iskolateremtő mesterektől tanult képépítés jegyeit hordozzák, gondolok itt elsősorban a geometrizáló háztetőket láttató Városi hangulat, vagy a házfal ornamentikát kiemelő Múltidéző című műre és Vajda Lajosra. Ezek a művek az idő, az elmúlás, illetve fennmaradás gondolkörét is érintik. Esetenként nagyobb figyelmet kap bizonyos részletek kiemelése, felnagyítása, pontosabb meghatározása, precízebb körberajzolása. Például egy házfal realisztikushoz közelítő megfogalmazásakor a falépítő kövek

részletezőbb jelenléte mind szín- mind tónushasználat eredményeképpen (A múlt kapuja, Ódon utcarészlet). Ezekkel ellentétben áll a Szeles utca elmosódott házaival, laza majdhogynem felületes színeivel, de expresszív ecsetkezelésével.

Kása Lászlóra nem jellemző az emberi alak megörökítése, mostani kiállításán is csupán két képén fedezhető fel arra való utalás, egy archoz hasonlító, vagy inkább csak arra asszociálható formában, illetve az Életút című, a női princípiumra reflektáló, emberi létünknek még a külvilágra érkezés előtti állapotát sejtető vízióban.

Amióta a plen air festészet felfedezte a természet alkotta csodákat mint modellt, azóta jellemzi az élő természettel való párbeszéd. A hozzánk talán legközelebb álló röghöz kötött lények, a fák azok, amelyek legtöbbször szerepelnek festők alkotásain.

Ábrázolásainak száma végtelen, a modern festészetben is nagyszerű fa-absztrakciókkal találkozhatunk. Gondoljunk például Piet Mondrian ismert, szinte a geometrikus alapmotívumokig lebontó sorozatára, ágas fa-vázaira, vagy hazai vonatkozásban Kusztoz Endre szénfekete fa-imáira. De számomra inkább a francia festővé lett Hollán Sándor fél életművét kitevő fa-sorozata áll legközelebb Kása László idevágó műveihez. A Naplemente, az Áttört fények, a Park fényei este előszürelő, derengő színes foltjainak valóságyszerű látszata maga a látszatszerű valóság. Ugyanakkor egy másik megközelítésben is találkozhatunk fa-ábrázolással. A korhadt, üreges fatörzset ábrázoló fotó után készült Természet ereje című festmény szürrealisztikus látomássá alakul, a fekete foltok az immár látás nélküli szemüreges asszociációját keltik. Némely esetben a másik gyakran használt modell, a kő is olyan festői metamorfózison esik át, ami által az eredeti természeti alapforma és látvány már csak körvonalaiiban követhető, mozaikszerűen összerakott, egymáshoz illesztett, erőteljesen körberajzolt színek kompozícióvá válik, akár elnevezésében is megjelenítve, pl. Kövek és Mozaik című képek.

Hasonló kvalitást mutat fel triptichonnak is nevezhető Műtermi csendélet sorozata. A fekvő formátumú képek sötét, meleg színei és a kis világos foltokkal középre rendezett kompozíció lírai absztrakciókat idéz. Jellemző színei a pasztell lágy, selymes, összeolvadó barnái, okkerei, sötét és világosabb kékjei.

Lírai, ugyanakkor a táj valóságos látványához közelebb álló képek csoportjába sorolnám a Naplemente, a Hegyeken túl eltűnődés és eltűnés, keletkezés és elmúlás gondolatait és érzéseit előhozó világát, valamint a talán legegyszerűbb megoldással festett, álomszerűnek mondható, homályos lebegésű, de mégis szinte realiztikusnak ható kis méretű tájképet, a címe Pirkadat.

Köves táj: pasztell színek, a kő már szellemivé lényegül, Szakadás: zárt kapualjból vagy barlangból kilátás a kék égre, hegyek, dombok, rajta elképzelt vár(rom), felette viszont, talán elidegenítő effektusként, okker szellemfolt. Elvontabb, talán yosabb a Tavaszi táj geometrikus alapformákba épített organikus, növényi alakzatokra is emlékeztető szürrealisztikus kék-zöld-barna képi világának, formaelemeinek sejtelmessége. Hozzá hasonlóan konkrét és szimbolikus jelek és jelentések jellemzik a Romantikus táj álmvilágának lebegő ég és föld, föld és víz, víz és levegő összekapcsolódó alakzatait. Ha kompozíciójában nem is, de tájmisztikus jelként is felfogható értelmezésében és szecessziós hangulatában emlékezet Gulácsyra és más szimbolistákra.

Kasza László néhány esetben a lazábban komponált, színe-sebb, expresszívebb látványt adó, talán újabb festési technikát kipróbáló, útkeresésként is felfogható, viszont emiatt kevésbé kiérlelt és összefogott képekkel is jelentkezett. A Kozmikus találkozás, Tavaszvárás, Valaminek a kezdete, Áramlás igen erőteljes, dinamikus szín- és formavilága erősen különbözik a korábbi pasztellképek nyugodtabb, összefogottabb, sejtelmesebb, fantáziadúsabb hangulatától.

A Csendélet halványkékes-szürkés, majdnem monokróm kompozíciója elékezteti a nézőt László kedves mestere, Bakonyi Mihály sokunk által ismert sajátos stílusában készített fekete-fehér kollázs, asszamlás kompozícióinak apró tárgytorodékekből összeállított világára.

A kis felületen koncentrált, erős színeket használó absztrahált organikus, néha konstruktív formák köré visszafogottabb, elmosódottabb tér- és színfelosztású, egzakt módon nehezen leírható foltok és körvonalak jellemzik a Föld sebei, a Táj, a Badacsonyi szélvihar címűeket.

Velük ellentétben némely kép szinte sápadt, pasztell hatású. Halvány, tört színek, redukált, finom színátmenetek, visszafogott, redukált kolorit jellemzi a Rés című festményt.

Kasza László újabb festményei gyakran rendeződnek hasonló témák, festői felfogások, kompozíciós elrendezések,

színhasználatok köré, majdhogynem sorozatokká állnak össze, például a Várrom három, a Templomrom két változata esetében. Ezen képeinek színvilágára általában jellemzőek a barnák, az okkerek, a halványzöldek és lilák. Visszatérő motívumok az egyes múltbéli épületrészletekre, épületelemekre emlékeztető oszlopfők, ornamentikák felvillanásai, a centrális, függőleges elrendezés. A kép középpontjához közel, de az arany metszés arányainak figyelembe vételével elhelyezett világosabb színű, szemet odavonzó, organikus, játékos amorf vagy konkrétabb alakzatokból indulnak ki ezek a művek: Romos múlt, Öreg fal, Táj, Vízparti formák, Vízparti organizmus. A monokrómhoz közelítő képépítés következménye az egynemű, de árnyalataiban mégis sokszínű, változatos és részletgazdag képfelület.

A pontosabban körvonalazódó, de a szétmosódottabb formákban is a tudatosság keveredik az ösztönösséggel, a határozott koncepció a gesztusszerű kifejezéssel. Ennek egyik legszebb példája a Remény című festmény.

A Kasza László által teremtett jelrendszer, az egzaktnak tűnő formák, festői gesztusok, időnként dekoratív motívumok, a szürrealis, majd nonfiguratív képalkotás elemei végül egy útkeresőből egyre biztosabban gondolkodó és alkotóvá váló festő harmonikus egységet felmutató műegyüttesét állítják elének. Ennek a tudatosan komponált, de romantikus költői világot sem nélkülöző életműnek fontos állomása jelen kiállítás, amelyhez

Gyórfy Sándor

SZITA-LENYOMATOK 2018

Újpest Galéria

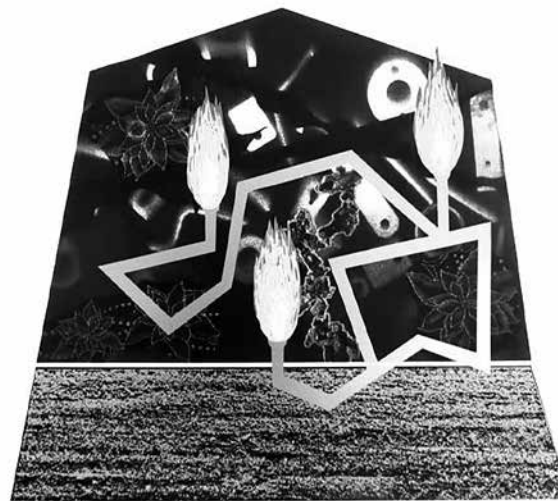
2018. október 26. – november 17.

A kiállításon az érdeklődők megismerhetik a Váci Országos Grafikai Műhely (Nalors Grafika Kft.) szitaműhelyben készült régebbi és újabb grafikai lapokat.

A szitanyomás mint sokszorosított grafikai technika, Magyarországon a 70-es években jelent meg legelőször elsősorban a magán műhelyekben és néhány művésztelpi műhelyben is mint például a Makói Grafikai Művésztel. A szitatechnikában készült grafikai lapok, fenntartásokkal voltak fogadva a szakmai

Bodor Anikó

Stefanovits Péter

körökben miként ez történni szokott az új technikák esetében (például a fax vagy a digitális grafika).

Az igazi áttörés a 80-as évek végén és a 90-es évek elején történt amikor főleg az országos grafikai tárlatokon a szitanyomat grafikai lapok már elfogadott technikaként voltak elismerve. Ehhez az elismeréshez nagy mértékben hozzájárult a Váci Országos Grafikai Műhely (Nalors Grafika Kft.) által beindított szitaműhely is 1990-ben, ahol elsősorban a hivatásos és nagy szakmai tudással rendelkező grafikusművészek kaptak munkalehetőséget alkotásainak kivitelezésében.

Nagy előre lépést jelentett a Váci Műhely technikai felszereléseinek minősége, a szitaszövetek szálainak finomsága, a festékek időközbeni fejlesztése, a kiváló papír típusok, a levilátáshoz használt filmek teljesítménye és nem utolsósorban a kivitelező mesterek felkészültsége, akik kiemelkedő tudásukkal segítették a grafikusművészeknek alkotóművészeti munkájukban miként ezt megtette a Termann István vagy a Györffy Sándor grafikusművész.

Ily módon a szitanyomás egyik legkedveltebb technika lett a sokszorosított grafikai lapok előállításában. Ennek példaképpen 2003-ban a Szekszárdi Művészetek Házában a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és A Magyar Grafikáért Alapítvány nagyszabású országos szitanyomat kiállítást rendeztek | 411
ezzel is bizonyosságot téve a technika iránti érdeklődésre.

Magén István

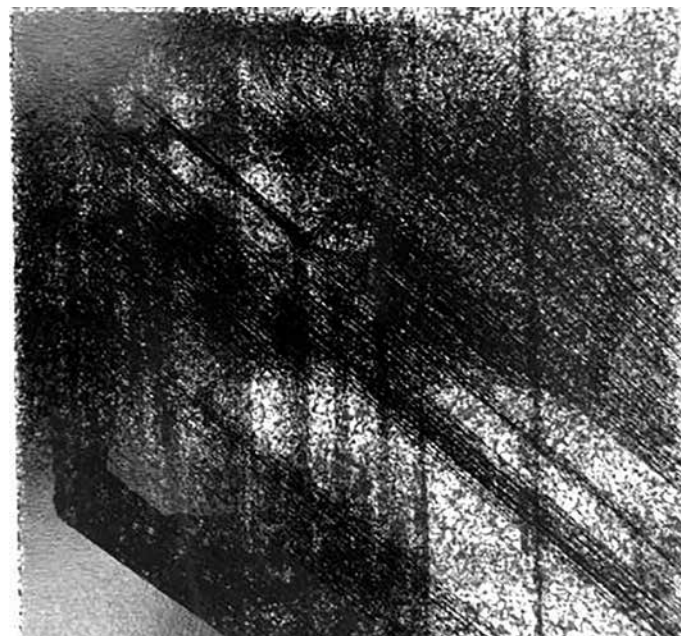
Az újpesti látogatóknak lehetőségük lesz találkozni a technika nagy mestereivel mint Stefanovits Péter, Györffy Sándor, Butak András, Luzsicza Árpád, vagy a középgeneráció kiváló egyéniségekkel mint például Szőnyi Krisztina, Végvári Beatrix, Bodor Anikó, Péli Mandula vagy Illés Anna és nem utolsó sorban a fiatal és rendkívül tehetséges grafikusművészekkel mint Rába Judit vagy Éles Bulcsú.

Újpest Galéria

TÉNYLEG JÓ A MEMÓRIÁM ÉS EZ AKKOR VOLT...?

Szita-lenyomatok 2018, *Újpest Galéria*,
2018. október 26. – november 17.

Szeptember közepén Szekszárdon L. Simon László beszélt előttem egy megnyitón és a kiállítással kapcsolatosan a számítógépek magyarországi elterjedésének kezdetére célozva a volt KGST országok és így hazánk életével összefüggő COCOM listát említette. Rögtön magyarázatot kellett fűznie hozzá, hiszen sokan, életkoruk okán nem találkoztak e politikai-gazdasági fogalommal illetve gyakorlattal. Ebből a történetből is megmutatkozik a rendkívül gyors változása életünk meghatározó területeinek, ez esetben a digitalizált képi világ változásáról beszélve. A képképző művészek által is használt eljárások mára hétköznapivá lettek, alig egy emberöltő elteltével. E mostani kiállításunk kapcsán is felmerülnek emlékek a több, mint hatvan éves miskolci Országos Grafikai Biennálé (jelenleg Triennálé) zsűrizésekor lefolyt vitákról, mintegy harmincöt év távolából. Nem elsősorban a szaporodó ofszet és szitaenyomatok miatt szólaltak

Péli Mandula

meg a kollégák közül többen akkoriban, hanem a képi világok, az alkotások változásainak láttán. Ugyanis az említett technikai eljárások segítségével a fotografiai elemek, képi hatások nagyszámú megjelenésétől a hagyományos magas és mélynyomó eljárással készült művek háttérbe szorulását vizionálták.

Ha akkor nem is, de a későbbi évtizedek folyamán kétségtelenül történtek változások e téren, amely folyamatban lényeges szerepet játszott – az 1986-ban megnyílt – váci Országos Grafikai Műhely (későbbi nevén a Nalors nyomdai vállalkozás).

414

Luzsicza Árpád

Éles Bulcsú

Az ott folyó munka szakmai színvonala, a szakemberek kiválósága immár harminc év távolából meghatározó a képgrafika-művészet szempontjából.

A szitatechnika Magyarországon az úgynevezett „konyhaműhelyek” világában terjedt el és kétségtelen, hogy új szint és képi megjelenést hozott a 70-es évek egyhangúságába, ami a grafika világát illeti. Egyúttal meg kívánta valósítani azt az ideológiai célt (miközben elvont világával a kora modernista nyelvhasználatát is megjelenítette), amellyel szélesebb társadalmi ré-

415

Györfly Sándor

Rába Judit

tegeknek tette volna elérhetővé és megfizethetővé az új, elsősorban síkgeometrikus grafikai kompozíciókat. Ennek a célnak a megvalósítását nem sikerült elérnie vagyis nagyobb sorozatszámot nem igényelt az akkori világ, de az esztétikai irányzatok gazdagításával sokat tettek az akkori alkotók.

Napjainkban úgy tekintünk e technikára, mint egy – kifejezéseiben gazdag – közvetítő nyelvre, amely befogadja a napjainkra jellemző digitalizált képi elemeket is, de kötődik a hagyományos grafikai eljárások összetevőihöz, például a minőségi papírok használatához. Érdekes módon a fotográfia jelenléte igen erős továbbra is, bár régen túllépet megjelenésével a primer hatáson, de megjelenik erős képi bázisként a kompozíciókban. Ezt bizonyítja ez a kis válogatás is, ahol tizennégyen állítunk ki és a munkák felében jelen van a fotóalap... Akik itt vagyunk szeretjük ezt a technikát, mert az alkotói folyamat során lehetővé teszi a nyomtatás közbeni változtatásokat, a színbeli módosítások lehetőségét is biztosítva vagyis nemcsak mechanikus kivitelezői vagyunk egy előkészített munkának, hanem a műhely igazi alkotói atmoszférát is biztosít. Igazán egyedülálló módon, mivel a hazai képrafikai sokszorosítás kevés lehetőséget, használható műhelyt kínál az alkotóknak, ezért fontos számunkra az alkotás folyamatos biztosítása Vácott.

416 | Ebben bízva nyitom meg a kiállítást!

Stefanovits Péter

KARCOLT VONALAK

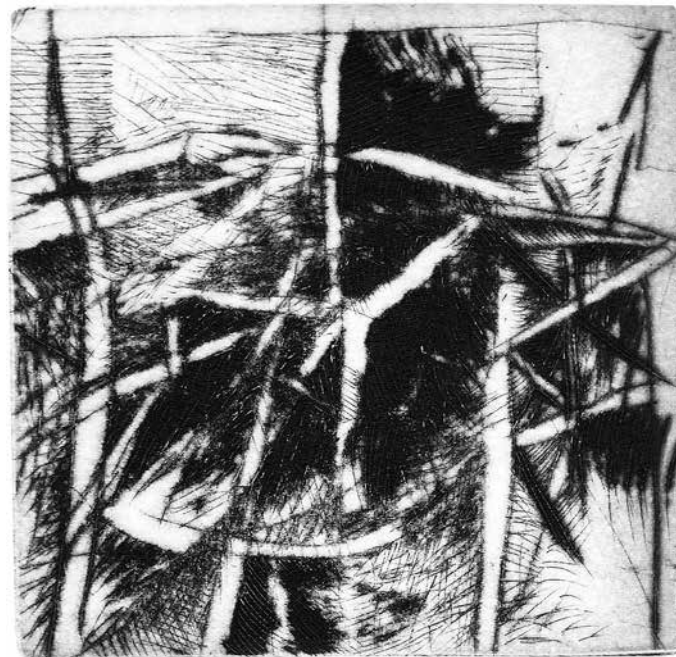
Hidegtű nyomatok 1994–2018

Butak András kiállítása, Art9 Galéria

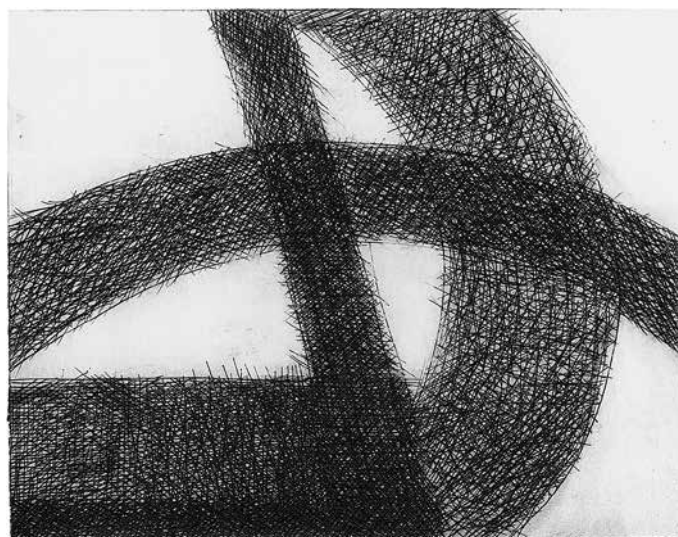
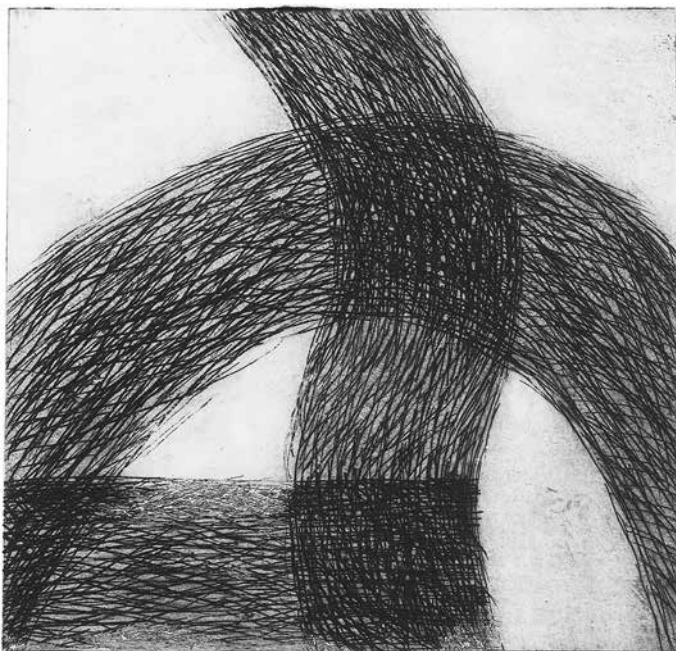
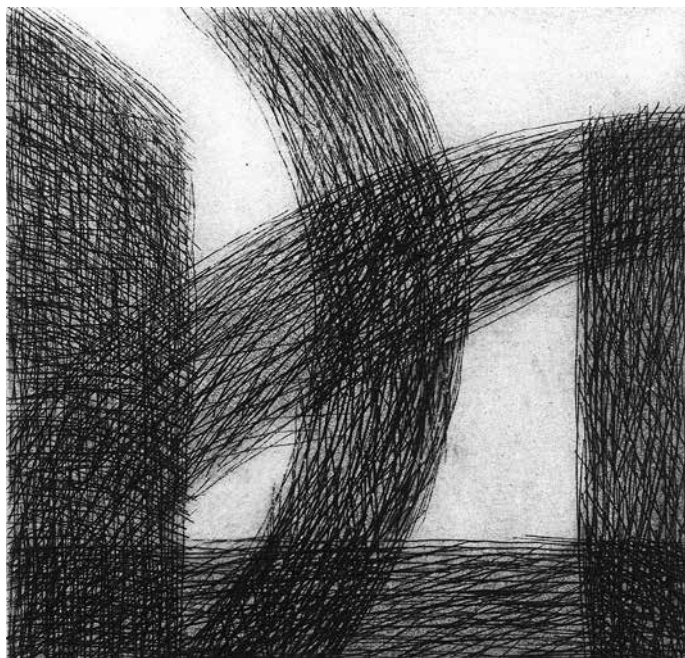
2018. november 13. – december 1.

Butak András legújabb tárlatán hidegtűket állít ki. Mielőtt magukról a karcokról szólnék, érdemes röviden bemutatnom ezt a napjainkban már viszonylag ritkán használt technikát. A hidegtű a rézkarckészítésnek az a módja, amelynél a művész ceruza alakú acéltűvel közvetlenül, minden alapozás nélkül karcolja rajzát a rézlemezre. A lenyomatott vonal széle attól lesz bolyhos és puha, hogy a rézlapba mélyedő tű, miközben barázdát hasít a lemezbe, annak két szélén szilánkokat, morzsákat hagy. A műfaj komolyságát jelzi, hogy olyan jelentős alkotók is dolgoztak ezzel a technikával, mint Dürer és Rembrandt, ám igazán népszerűvé a 19. században vált.

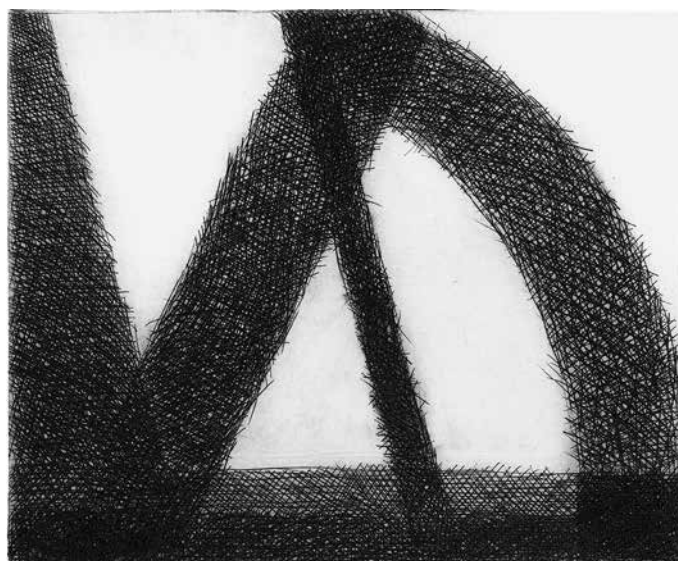
A magyar grafikusok közül a múlt század húszas éveiben többen is alkalmazták, például Aba-Novák Vilmos és Varga Nándor Lajos, majd a háború után Rozanits Tibor. Jóval később, az 1990-es évek második felében néhány esztendőn keresztül

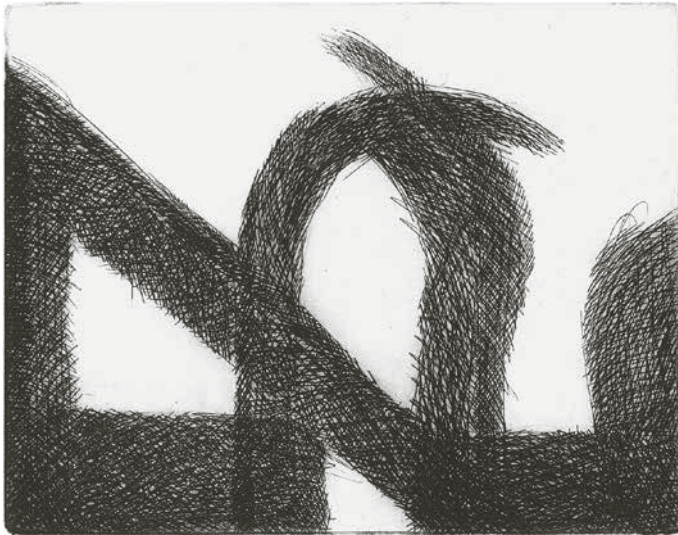

417

újból reneszánszát élte a hidegtű Magyarországon annak ellenére, hogy az ezredforduló inkább a kísérletezés, az új megoldások keresésének időszaka volt. A fellendülést nagyban elősegítette, hogy 1997-ben a Vigadó Galériában megrendezésre került egy nemzetközi hidegtű kiállítás.

A tárlaton közel kétszáz mű volt látható külföldi és magyar művészektől majd hogy nem fele-fele arányban. A honiakat az idősebb generációból – többek között – Pásztor Gábor, Benes József, Butak András, a fiatalabbak pedig Nagy Gábor György, Orosz Csaba és Szij Kamilla képviselte.

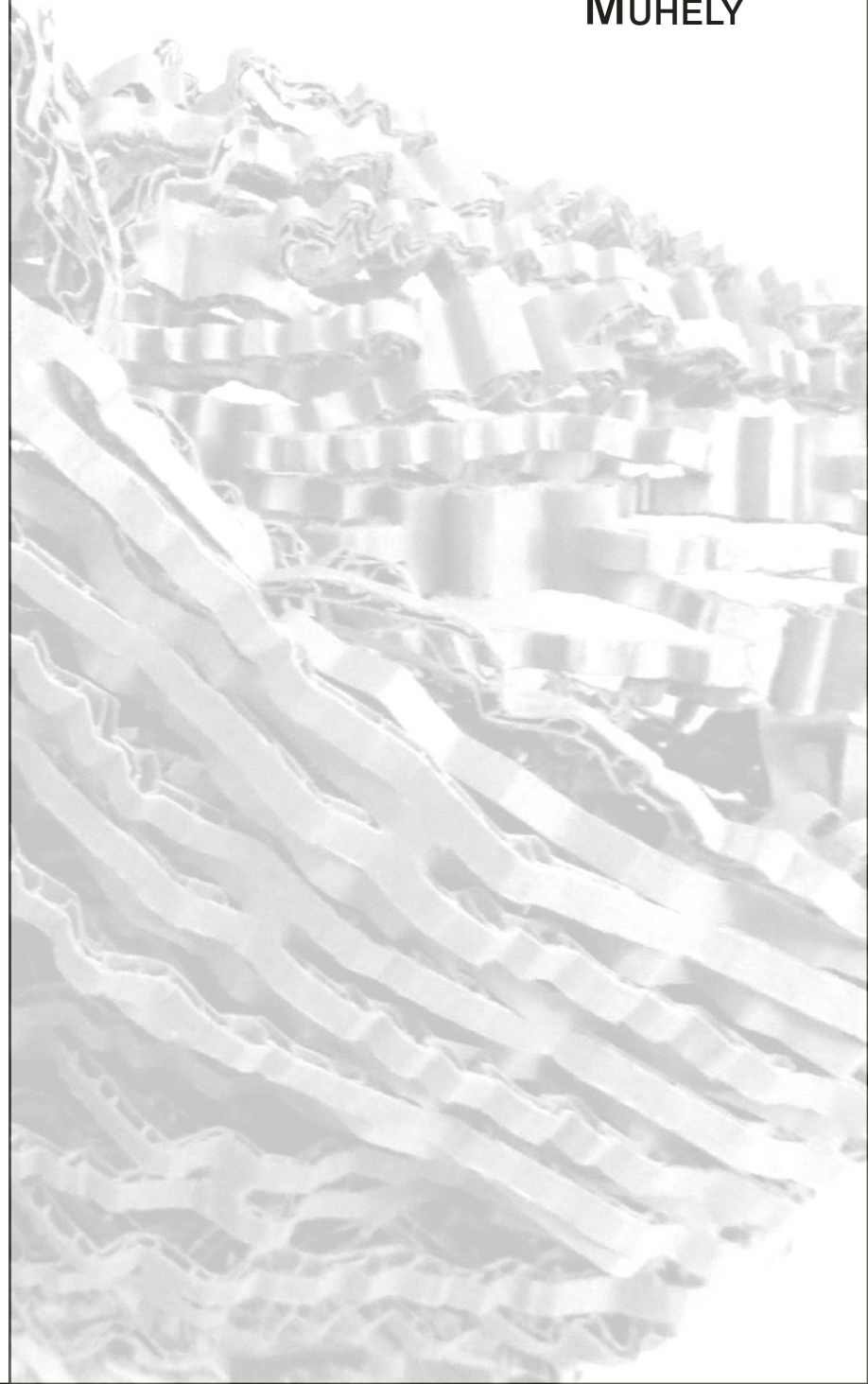
Butak András a kilencvenes évek elejétől készíti elvont tájakat és növényi struktúrákat megőrkítő nyomatait. A hidegtűhöz való vonzódását jól demonstrálja, hogy 1995 óta rendszeresen szerepel az uzicei Nemzetközi Hidegtű Biennálén. A kezdetben kisebb méretű rézlemezre karcolta elvont tájait, majd alumíniumlemezzel kísérletezett, végül 2003-körül sajátos hordozót talált, egyfajta kemény műanyag lapot. Ennek az az előnye, hogy viszonylag könnyen megmunkálható, mélyen lehet belekarcolni, ezáltal a festékréteg szinte plasztikusan kiemelkedik a papíron.

A hátránya – ha ezt egyáltalán annak lehet nevezni – csupán annyi, hogy a vonalak széle kevésbé lesz szállkás, a lenyomatott felület ellenben markánsabb, hangsúlyosabb, mint a rézlemezrel készült munkáké.

Az Art9 Galériában szereplő több mint huszonöt nyomat meggyőzően bizonyítja Butak András grafikai munkásságának

420 | sokszínűségét.

Lóska Lajos

AZ ILLUSZTRÁCIÓ NEM A SZÖVEG KISZOLGÁLÁSA 2017. január

Sárkány Győző grafikusművész, illusztrátor 1951-ben Súron született. A Hungart Egyesület alapító tagja és elnöke. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének alelnöke, alapító elnöke a Magyar Illusztrátorok Társaságának, tagja az olasz és a new york-i illusztrátorok szövetségének és a Magyar Grafikusművészek Szövetségének.

Válogatás az egyéni kiállításaiából: 1986: Fényes Adolf Tere (Budapest); 1988: Nagy Balogh János Kiállítóterem (Budapest); 1992: Fiala Művészek Klubja (Budapest), Magyar Nemzeti Galéria (Budapest); 1993: Kortárs Grafikai Kabinet (Budapest); 2003: Vigadó Galéria (Budapest); 2008: Galéria IX (Budapest); 2011: Pesterzsébeti Múzeum (Budapest).

Válogatás a díjaiból: 1989: Sillanpää: Hiltu és Ragnar illusztráció, nívódíj; 1993: Nemzetközi Kisgrafika „Mohács 900 éves”, I. díj, Nemzetközi Ex-Libris Biennálé, Gyula, I. díj, Petőfi pályázat, Városi Képtár, Kiskőrös, I. díj; 1995: Kortárs költészet-grafika, Kecskemét, MAOE díj; 1996: „Szép Magyar Könyv”, Illusztrációs díj; 1998: Ferenczy Noémi-díj; 1999: „Év Illusztrátora” – Magyar IBBY díj; 2000: Simsay Ildikó-díj; 2002: Salgótarjáni Rajzbiennálé – MGSZ díj; 2012: Magyar Köztársaság Erdemes Művésze díj; 2015: Magyar Érdemrend Lovagkeresztje.

Válogatás a nyomtatásban megjelent könyveiből: 1988: F.E. Sillanpää: Hiltu és Ragnar (Európa); 1990: Valerij Brjusov: Márványfejecske (Európa); 1991: A. Schmuckler: Rekviem Theophilért (Európa); 1992: Tótfalusi István: Operamesék (Móra); 1993: Edmond Rostand: A Sasfiók (Európa); 1994: A Magyar dráma gyöngyszemei 1-10. kötet (Unikornis); 1998: Verne-sorozat 1-14. kötet (Unikornis); 2006: Maszk leporelló (MIT); 2011: Arc leporelló (MIT). Művei több közgyűjteményben elérhetők, egyebek között a Hadtörténeti Múzeumban, az Országos Széchényi Könyvtár illetve a Magyar Nemzeti Galériában, a mohácsi Kisgrafikai Gyűjteményben, vagy a Lódz-i Nemzetközi Kisgrafikai Gyűjteményben.

Milyen a magyar grafika nemzetközi elismertsége?

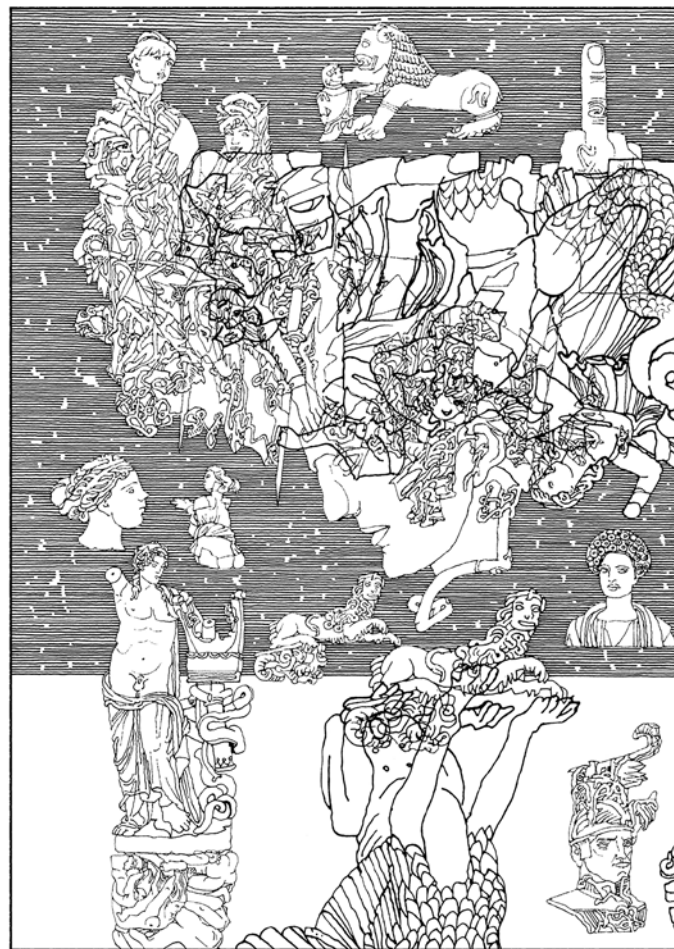
– Az ágazaton belül meg kell különböztetni a kifejezett autonóm grafikát, s azt, amit én nemzetközileg különösen képviselek, az illusztrációt. Az illusztráció és az autonóm grafika látásmódom-

ban egybe mosódik, tehát nem választanám szét a kettőt nagyon markánsan, és nemzetközileg is valamilyen fokon a két dolgot egységben kezelik. Annál is inkább, mivel az illusztrációból nőtt ki a grafika, mint önálló műfaj. Viszont az illusztráció útján tudtam eljutni olyan nemzetközi fórumokra, és értünk el olyan nemzetközi sikereket, amiről a kedves olvasóknak szívesebben beszélek. Ezen a területen szereztem nagyobb tapasztalatokat. Arról nem tudok, hogy a sokszorosított-és az autonóm grafika területén különösen nagy nemzetközi kapcsolatok lennének. Bár vannak, hiszen én is tagja vagyok a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, de újból kihangsúlyozom: az illusztráción keresztül értünk el nagy külföldi sikereket.

Mi ennek az oka?

– Az, hogy az illusztráció a nagy nemzetközi könyvvásárokhoz kötődik. Kiemelném Frankfurtot. 1999-ben Magyarország volt a Frankfurter Nemzetközi Könyvvásár díszvendége. Abban az időszakban is a Fidesz volt kormányon, voltak kisebb nehézségek, mivel benne voltam a szervezésben, így ismerek bizonyos részleteket. Visszatérve az illusztrációhoz, Frankfurttal kapcsolatban két programot valósítottunk meg. Az egyik az Ex Libris-szoba, ami nem is inkább illusztrációként, hanem kisgrafikaként, „könyvjegyként” jelent meg. A másik megjelenésünk a Német Illusztrációs Ponton történt, ahol nagyméretű, digitális printeken állítottuk ki művészeink alkotásait. Azt is tudni kell, hogy az általam vezetett Magyar Illusztrátorok Társaságában, és az ezen keresztül való megjelenésben nem csak illusztrátorok vesznek részt, hanem autonóm grafikusok is. Jelentős festők és grafikusok működnek nálunk, mivel meghívom a szakma színe javát egy egy tematikus kiállításra. Az illusztrációt nem a szöveg hú kiszolgálójaként értelmezem, hanem önálló grafikai műként, amelyik természetesen valamilyen módon kapcsolódik a szöveghez. A nagy visszhangot kapott frankfurter megjelenésünket a 2006-os bolognai követte, ahol az illusztráción keresztül voltunk díszvendégek. Akkor egy olyan koncepció született, mivel sok fiatal illusztrátorunknak még nem volt könyve, s őket is be akartuk mutatni. Három generációt mutattunk be, a nagy, neves öregek, mint a Kass János, Gyulai Líviusz, a középgeneráció tagjai, és a legfiatalabbak. Ezért azt találtam ki, hogy szöveg nélkül, lepo-

424 | ellőn állítottuk ki a munkákat. Az összes korosztály alkotása egységesen jelent meg. Ez nagyon érdekes színfoltja volt a magyar megjelenésnek, egy üzenet a világ felé, hogy milyen mar-

káns ebben az értelemben a hazai vizualitás. A kiállítást nagy siker övezte. A bolognai ifjúsági és gyerekkönyv vásáron hatalmas média megjelenést kaptunk. Ez volt az illusztrátorok olimpiája. Ezen a kiállításon harminc magyar illusztrátor és harminc magyar animátor (rajzfilmes, grafikus) vett részt. Janukovics Marcell segítette a rajzfilmekhez hozzá jutni. Az 50 négyzetméteres nemzeti stand mellett pedig országunknak további 350 négyzetméteres díszvendég standon nyílt lehetősége a bemutatkozására. Körülbelül 25-30 ezren tekintették meg a munkáinkat. Tehát teljes képet kapott Bolognában a magyar grafikáról a nemzetközi közönség, sőt még kerekasztal beszélgetéseket is tartottunk, ahol

425

a közönség is kérdezhetett. Természetesen nem mindegy, milyen fórumon jelenünk meg. A könyvvásárookra inkább „vajtfulűek” járnak, ahol a könyvek mellett fontos szerepet kap az illusztráció. Véleményem szerint az illusztrátor nem a szöveg kiszolgálója, az illusztráció hozzá tesz a szöveghez. Nem nézem le azokat, akik gyerekkönyvekhez illusztrálnak, mert ennek a műfajnak is létezik a saját szabálya és értékrendje, vannak divatok, trendek a világon, amit a fiatalok megpróbálnak utánozni. Ez nem is lenne baj, de a legfontosabb, a magyar grafika és illusztráció legjobb értékeinek bemutatása, a hagyomány megőrzése, ötvözve új elemekkel. Én mintegy 50 könyvet illusztráltam, az utolsó a Verne sorozat volt. Főleg szépirodalmat, mivel még volt rá lehetőség és igény a kiadók részéről. Körülbelül 300 Verne-illusztrációt készítettem, és én terveztem a sorozat 75 kötetét. Ez igen nagy vállalkozás volt, és 1998-ban ezért Ferenczy Noémi díjjal ismert el a szakma.

Elsősor, ha jól tudom a Franklinék adták ki idehaza Verne könyveit.

– Igen, de abban metszetszerű illusztrációk voltak, és azokat valamennyire feleleveníttem, visszanyúltam hozzájuk, de a gondolatiság már eltért. Ma már kevés embert fog meg a technikai újdonság, a Holdra szállás. A hősök különböző tájakra utaztak, és így a természetet, a tájat ábrázoltam. Előtte nagyon sokat illusztráltam az Európa Könyvkiadónak. Sok díjat nyertem ezekkel a könyvekkel. Ide sorolható Rostand *Sasfiókja*, Schmuckler *Rekviem Theophilért avagy Wolfgang Amadeus Mozart második élete*, vagy Brjusov *Márványfecsskéje*.

Azt tapasztaltam, sokat tanulhatunk az illusztrációból. Hiszen az illusztráció szakmai tudásra és alázatra is tanít. Engem főleg a szakmaiság érdekelt. Lehet modernnek lenni, hiszen a világ jelenségeire valamilyen értelemben válaszolni kell, még akkor is, ha elefántcsonttoronyban élnék, mert akkor is megérintenének a társadalmi problémák, ám ezeket áértelmezve, egy „titkos” szűrőn engedem át.

Térjünk vissza a nemzetközi megjelenésekre.

– 2014-éig folyamatosan megjelentünk Frankfurtban és Bolognában. Ehhez a forrást pályázati úton, valamint az állam és a szakminisztérium biztosította. Minden egyes megjelenésünket katalógus kiadása követte, tehát dokumentáltuk a kiállításokat. Az MMA könyvtárában megtalálhatók és kutathatók ezek az

anyagok. Már több éve nem járunk Frankfurtba, sem Bolognába, mert megváltozott a nemzetközi háttér. 20 év alatt nagyon sok nemzetközi kiállításon vettünk részt.

Tapasztaltuk, hogy a magyar illusztrációnak es a grafikának is igen sajátos a formája. Ahogy említettem, számomra fontos a hagyomány, ezért foglalkoztatott sokaig Dürer és évekig készítettem Dürer parafrázisokat. Számomra ő, a magyar származású alkotó meghatározó mester, etalon. Sőt nagyon modernnek tartom. Jövőre ünnepeljük a reformáció 500. évfordulóját, és erre készíték egy nagyszabású grafikai anyagot, 50 alkotással, s tervezünk ebből kiállítást és katalógust/könyvet. Az 50 rajzhoz 50 művészettörténészt, művészt, újságíró, teológust, pszichológust, tudóst kérek fel arra, hogy egy adott alkotáshoz írja meg azt, hogy látja; milyen a világunk a reformáció 500. évfordulóján.

Első kérdésemre tehát az a válasza, hogy elismertet külföldön a magyar grafika, illusztráció?

– Pontosan. Pozsonyt még kihagytam, ahol két évente megrendezik az illusztrációs biennálét (BIB), ahová csak könyvekkel lehet jelentkezni. Oda is húsz évig jártunk ki, és vittük ki azoknak a művészeknek az alkotásait, akiknek az előző évben könyve jelent meg. De nem csak könyvet, hanem az eredeti illusztrációt is kivittük. Ezzel egy időben a Pozsonyi Magyar Intézetben mindig is volt kiállítása a Magyar Illusztrátorok Társaságának. De a biennálé körébe megkapcsolódtak a különböző nemzetközi intézetek, mint például a lengyel és a német Goethe Intézet. Cseh-szlovákia szétválása után a szlovákok megtartották az Illusztrációs Biennálét, és velünk mindig korrekt viszonyra törekedtek. Ha más nemzetközi szervezetek is ilyen pozitívan álltak volna hozzánk, még több eredményt érhetünk volna el.

Mi ennek az eredője?

– Valószínű, az a szakmai vonal, amit mi képviselünk nem illik abba a nemzetközi trendbe, ami az utóbbi években megerősödött a gyermek kultúrát képviselő nemzetközi szervezetekben. Lehet, hogy egy új generációnak kellene folytatni az általunk 20 évig sikeresen vitt szakmai tevékenységet. A tovább építkezés lehetőségére letettük az alapokat. Az elmúlt 20 évben kiadott 15 katalógusunk mindezt dokumentálja.

Kezembem egy 2015-ös katalógus, az „Örök értékek az Illusztrációban”. Látom rajta Rényi Krisztina nevét, akivel hat évvel

ezelőtt készítettünk interjút Képes mesék – mesés képek című kiállításával kapcsolatban...

– Ennek nagyon örülök, mert Krisztina egyik „harcostársam”, annak viszont nem, hogy éppen őt, a Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsának Magyar Egyesületének vezetőjét méltatlan támadások érték, pedig nagyon sokat tett az elmúlt 20 évben a magyar könyv kultúráért. Az ok, az ezen a területen mozgó nemzetközi szervezetek irányváltásra.

428

A new york-i és az olasz illusztrátorok szövetségének is a tagja. Ezek a szervezetek is ellenségesek önökkel szemben?

– Nem, sőt kifejezetten segítőkészen, több magyar fiatal illusztrátornak biztosítanak kiállítási lehetőséget, mind az olaszok, mind az amerikaiak.

Elképzelhető, hogy a külföldi illusztrátorok irigyek a magyarokra?

– Jó értelemben, hogy minden második évben katalógust jelentettünk meg. Ezt a szlovák szakmai vezetők értékelték nagyra. Különösen Dusan Roll a Pozsonyi Illusztrációs Biennále megalapítója – Kass Janos jó barátja. De az amerikai illusztrátorokat is lenyűgözték a katalógusaink, és Bolognában kerültem jó barátságba Stefano Imberttel az amerikai Illusztrátorok egyik vezetőjével.

Föl lehet ismerni egy grafikáról készítője nemzetiségét?

– Igen, mert léteznek különböző iskolák. Az oroszokra a művéség jellemző. Olyan realista hagyományokra építenek, ami ma is briliáns. A francia illusztrátorokat pedig az elegancia, a finomság, a poénosság jellemzi. Tehát minden ország művészetének megvan a maga külön karaktere, stílusa, amit nem csak a szakmabeliek vesznek észre. A képlet mégsem ennyire egyszerű, mert mindig vannak olyan trendek, amelyeket egyes művészettörténészek meghatározónak gondolnak, és ezért azokat többen követik. Holott már túlléptünk az '50-es éveken, amikor az akkori nyugati művészeti áramlatokat alig ismerték. Ma felmegyünk az internetre, és látjuk ki mit alkotott. Az általunk készített katalógusokból pedig tökéletes módon meg lehet állapítani azt, mit jelent a magyar grafika és illusztráció. 1996-ban rendezésünkben volt egy magyar-olasz kortárs Illusztrációs kiállítás a Vigadó Galériában, ahol érdekes volt a két ország stílus béli különböző elemeit elemezni. Akkor kerültünk kitűnő barátságba Beppe Giacobbe-val, aki neves illusztrátor és az Olasz Illusztrátor Szövetség elnöke volt. De említhetnénk a japán Illusztrációs szakmát is, akikkel hosszú éveken keresztül tartó szakmai kapcsolat fűz össze. Így került sor 2004-ben Oitán a (BEU) az első Japán Illusztrációs Biennialéra, aminek a zsűriében részt vettünk Rényi Krisztina képviselésében, és hoztunk el két magyar illusztrátornak egy-egy díjat (Rofusz Kinga, Szurcsik József). Ezek a szakmai eredmények méltán büszkeséggel tölthetnek el bennünket.

Olyanokról is hallani, akik itthon dolgoznak, szerződés kötnek egy japán céggel, és interneten elküldik a megadott figurákat.

429

– Igen, technikailag lehetséges, sokan dolgoznak ilyen módomban külföldre.

Bizonyára, de meg is kell élni valamiből.

– Nem vitatom. Amikor elkezdtek az illusztrációs szakmát képviselni, megállapodtunk, minket nem érdekelnek a kiadók üzleti érdekei. Az volt a cél, hogy értékrendet mutassunk föl a magyar grafika és illusztráció területéből. Úgy érzem, elértük célunkat. A következő generáció mást és más képpen valósítja meg céljait. Én várom, hogy folytassa az általunk megkezdett munkát hasonló sikerekkel.

Hogyan lehet egyszerre jó kapcsolatot ápolni a kiadókkal és megőrizni a tőlük való függetlenséget?

– Nagyon nehéz, szinte képtelenség, nagyon sok vita keletkezik ilyenkor. A kiadó mindig a saját üzleti érdekeit tartja szem előtt, inkább megkeres egy gyengébb kvalitású és olcsóbb illusztrátort.

Mondta, hogy az illusztrátorok sokszor vitatkoznak a kiadókkal. Teszem fel, felkeresi önt egy fiatal, ha harcolnia kell a kiadókkal, miből tud megélni?

– Nehezen, vagy sehogy. Társaságunk nem ügynökség, mint szakmai társaság soha nem közvetítünk kiadó és illusztrátor között. Léteznek ilyen ügynökségek; Bolognában, Frankfurtban külön standjuk van, ahová beviszi az illusztrátor a portfólióját. Majd fizet az ügynökségnek, amelyik kiajánlja. Természetesen ezek az ügynökségek neves művészeket keresnek. Azt nem állítom, hogy nincs olyan hazai kiadó, amelyik ne adna az illusztrátornak minőségre, de számuk elenyésző, ám náluk is a pénz dominál. Én is megválogattam a kiadókat. Az Európa Kiadónál, különösen, mikor Osztovits Levente volt az igazgató, értékes könyveket adtak ki. A Verne-sorozattal befejeztem az ilyen típusú illusztrációkat.

Belépek egy nagyobb üzletbe, és olyan 400-500 forintos mesekönyvecskéket látok, melyeket szörnyen illusztrálnak.

– Vannak ilyenek, de ez minket szakmailag nem érdekel. 1994-ben a Vörösmarty téren, a hajdani Csontváry Galériában hoztuk létre a Magyar Illusztrátorok Társaságát, s akkor is azt mondtam, ne a kiadók kiszolgálását, hanem egy értékrendet képviseljünk. Így csak az általunk értékesnek tartott művek alkotóit hívtuk

meg a társaságba. Hiszen minden ország, társadalom felszínre hozza azt az értékrendet, amelyik felmutatható és vállalható. Tehát ezt nem kell irányítani, magától születik meg. Hallhatunk olyan hangokat, hogy majd a Magyar Művészeti Akadémia mondja meg, mit kell festeni. Ez egy badarság. Senki nem mondja meg ezt. Azt viszont jól lehet látni, ki mit képvisel. Nem kell minden áron a divatokat utánozni, kell egy világkép és egy olyan értékrend amiben hiszek, és ezt valamilyen formában szeretném átfordítani a vizualitás nyelvére. Azt látom, megváltozott a világ, és biztos nem jó irányba.

Ez kihat a művészetre is?

– A stílusokra nem, de a tematikára már igen. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének alelnökéként én találtam ki a nagy kiállítások tematikáját, Aknay János barátommal, így a *Valóság és illúziót*, a *Négy elemet*, a *Labirintust*, a *Harmóniát*. Most az ötödik nagy kiállításunk a *Káosz és rend*, melyet a szegedi Reök-palotában nyitunk meg. Nem véletlen a címadás... azért Szegeden, mivel Szentendréről kiszorultunk az új vezetés művészeti koncepciója miatt. Természetesen nem értünk ezzel egyet, de tiszteletben tartjuk.

A Hungart Egyesületet is vezeti?

– Igen, ez egy lényeges része művészet szervező tevékenységemnek, és itt mint kiadó jelenek meg. Tíz éve adunk ki könyveket neves képző, ipar és fotoművészekről. Ez egy kortárs hiánypótló kismonografiai sorozat. Dr. Szeifert Judit művészettörténész szerkesztésével. Az idén értük el a 35-dik kötetet. Az idei új 5 könyvbemutatója októberben lesz az Art Marketen, név szerint Aknay János festőművész, Bohus Zoltán üvegművész, Lakner László festőművész, Méhes László festőművész és Nádler Tibor festőművész. Erre szintén nagyon büszke vagyok.

Beszélgetésünk elején említette, hogy dolgozik egy nagy projekten, a reformáció emlékére kapcsán. Itt is meghatározza a világunk a tematikát?

– Hogyne, az alkotás címe 500 éves a reformáció 50 rajz 50 gondolat a bálványok bukása. A bálványok bukását egy történelmi íven át mutatom be, hogy milyen bálványok buktak meg. Idéznék a projekt szinopszisából.

„A reformáció 500-dik évfordulójára, 2017-re 50 grafikai lap készül, 100×70 cm-es méretben, tollrajz technikával. A grafikák hangulata, látványvilága a történelem nagy fordulópontjait, az egyes korszakokban született műalkotásokkal parafrázisszerűen idézi meg.

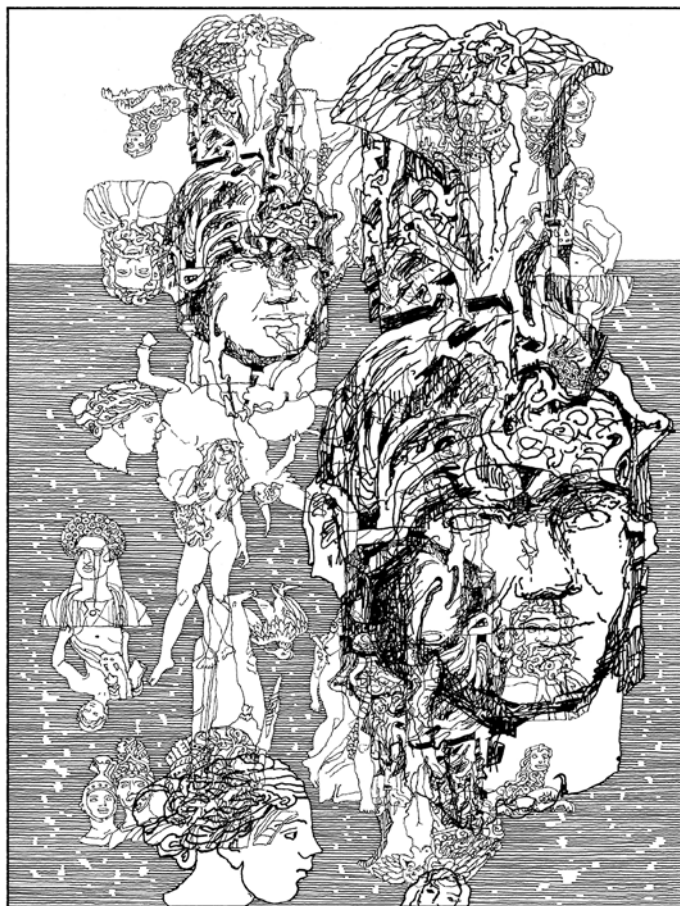
A történelmen végig vonuló isteni gondviselés madáchi gondolata, az ószövetségi Dániel próféta kijelentései és János jelenéseinek apokaliptikus képletszerű képi megjelenítése egyaránt inspirációul szolgálnak. A világrend szellemi megújítására tett kísérletek közül kiemelkedik a reformáció 500 évvel ezelőtti eseménye. A történelem bálványai kelnek birtokra a lapokon, amelyek magának a küzdelemnek a megjelenítésével állítanak emléket a reformációnak és máig ható szellemiségének. Egyben

utalva a történelemben a folyamatos megújulás szükségességére, ahol bálványok keletkeznek és bálványok buknak el.

A koncepciót a grafikai megjelenítés, 50 rajz adja, amelyhez társulna 50 gondolat. Ezek az írások felkérésre készülnek neves művészek, írók, tudósok, zenészek tollából. Az 50 rajz és 50 gondolat, írás kiállítás keretében kerül bemutatásra, amelyhez egy könyv/katalógust jelentetnénk meg. A tárlat megnyitóját egybekötve a katalógus bemutatójával, 2017 novemberében, a reformáció 50. évfordulójára időzítenénk.”

A kiállítás kurátora D. Udvary Ildikó művészettörténész, 433 a kiadvány kurátora és szerkesztője Dr. Szeifert Judit művészettörténész.

Ez áthallásos is lehet, ha abba gondolunk bele, hogy sokan a civilizációs vívmányokat bálványozzák.

– Ez a lényeg, hiszen ma bálvány a pénz, egy felfutott celeb. Bálványokat mindig is „imádtak”. Az ókorban, középkorban, napjainkban is. Bálvány volt Hadrianus császár szeretője Antinóosz, akiről számos szobor készült. Caligula pedig istennek képzelte magát. A new-yorki óriási forgópisztoly akár USA-t is jelképezheti, vagy gondolhatunk a 8 méteres nagyságú chicagói Marilyn Monroe-szoborra. Ráadásul ezek a bálványok szépek is
 434 lehetnek, éppen így tudnak hatni a tömegekre. Ez a mű, ami egy alkotás-mix összegzése lesz eddigi grafikai tevékenységemnek, és annak, mit gondolok a világról. A Bálványok bukása állásfog-

lalás is a nyugati civilizáció megvédése érdekében. Európában létre tudtuk hozni olyan értékeket, amelyek meghatározták civilizált világunkat. Gondoljunk bele: Leonidasz 300 fegyveressel várta a támadást a Thermopülai-szorosban. A thermopülai csata – bár vesztes csatának bizonyult – időt adott a városállamoknak, hogy megfelelően felfegyverkezzenek, és végül a szalamiszi csatában legyőzzék a perzsákat. Most pedig a nyugati politikusok kinyitják a határt, és hagyják, hogy olyan emberek lépjenek el a kontinenst, akik más kultúrkörből érkeztek.

Jelenlegi munkáinál fontos, hogy a néző megértse, mit üzen egy grafikájával?

– Nem, hanem az a célom, hogy a nézőt gondolkodásra serkentsem, elindítsam a fantáziavilágát.

Az egyik falon maszkokat látok. Ezzel is azt akarja elérni, hogy mindenki külön-külön gondoljon valamire?

– Pontosan. Amikor ezeket a belső maszkokat rajzoltam még nem jártam Japánban, Afrikában, Dél-Amerikában. Nem az ősi maszkok hatására kezdtem el rajzolni, hanem bensőmből törték föl ezek a dolgok. Majd, miután megrajzoltam a maszkokat, utána tettem tanulmányutakat számos országba és ennek a hatására kezdtem el a maszkokat gyűjteni és az irodalmával foglalkozni. Ezek a maszkok mindenki számára mást jelentenek. Írtak is róluk kollegáim különböző szövegeket, s ebből majd szintén egy könyvet tervezünk. Ezekben az egzotikus országokban tett utazások valamennyire megváltoztatták a viszonyomat a nyugati kultúrához. Megtaláltam azt a hiányzó láncszemet, ami a kultúrákat összeköti.

A szociológusok szerint legtöbbször álarcot viselünk. Más maszkot veszünk fel, ha belépünk egy áruházba, mint mikor egy hivatalba.

– Ezzel tökéletesen egyetértek, így ezeket a maszkokat akár önarcképekként is felfoghatók. Régebben nagyon sok önarcképet rajzoltam. Korábban a 80-as években hiperrealista módon rajzoltam és látattam a világot mint egy krónikás. A maszkok rajzolása közben viszont egy történelem előtti képzelte világban hoztam felszínre a dolgokat. Ebben az ősi korban még nincs előttem tanult minta. Ez már a művészetpszichológia témakörébe
 435 tartozik.

T. SZABÓ LÁSZLÓ

2017. április 21.

T. Szabó László alkotói pályájának kezdete az amatőr művészeti mozgalmak virágkorára esik. Budapesten végzett a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában, majd kirakatrendezőként, később más területeken dolgozott, s nyaranta művésztelepeken képezte tovább magát. Korai művei hagyományos műfajú, természet után festett képek (főleg portrék) és nagy műgonddal kivitelezett, fotorealista grafikák. Első önálló tárlatát 1982-ben rendezte, amit számos csoportos tárlaton való sikeres részvétel, 1984-től díjak sora követett. 1985-ben felvételt nyert a Fiala Művészek Stúdiójába, 1986-ban a Művészeti Alap Festő szakosztályára. Ettől az évtől kezdve szabadfoglalkozású képzőművész.

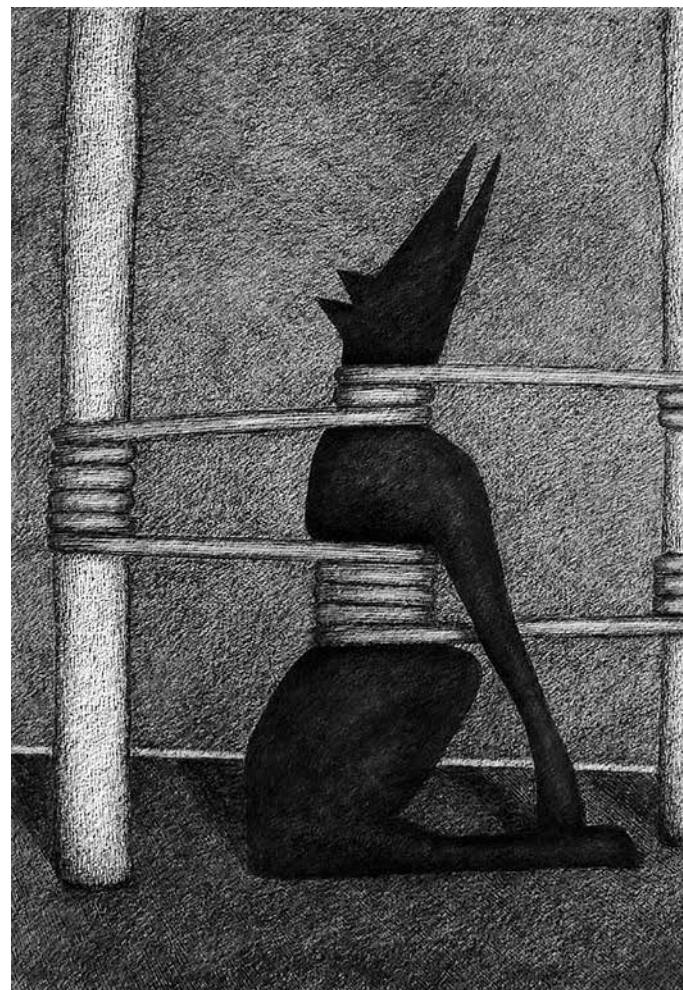
A 90-es évek első feléig számos művészeti törekvés megérintette, s festészetében kialakultak azok a főbb kompozíciós sajátosságok, melyek ma is jellemzik művészetét, de autentikus személyes stílusra törekedett. Sokféle anyaggal és technikával kísérletezett, és többféle műfajban kipróbálta magát (kollázs, montázs, asszemblázs, dobozmű, szobor, objekt, installáció). 1994-ben talált rá a frottázs technikára (Aranykor emlékei, Töredékek I-IV., 1994), melynek saját nyelvi eszközzé alakítása és festészetébe integrálása 20 éven át foglalkoztatta. Változatos tematikájú műveivel hosszú ideig az Első Magyar Látványtár gyűjteményében, majd kiállításain találkozhattunk, s itt mutatta be először önálló tárlaton e kísérletezések és szisztematikus munka nyomán kiérlelt frottázs alapú alkotásait. Képeinek alapja a kátránypapíron faipari ragasztóval megalkotott monokróm relief, melyet dörzsöléssel új hordozóra, vékony papírra visz át. A papírt akvarellal színezi, az átdörzsölést színes ceruzával vagy pasztellkrétával végzi. Művei tehát dűcről készülnek, akárcsak a grafikai nyomatok, de a dűcről készült másolatokat kombinált technikájú, egyedi képekké fejleszti.

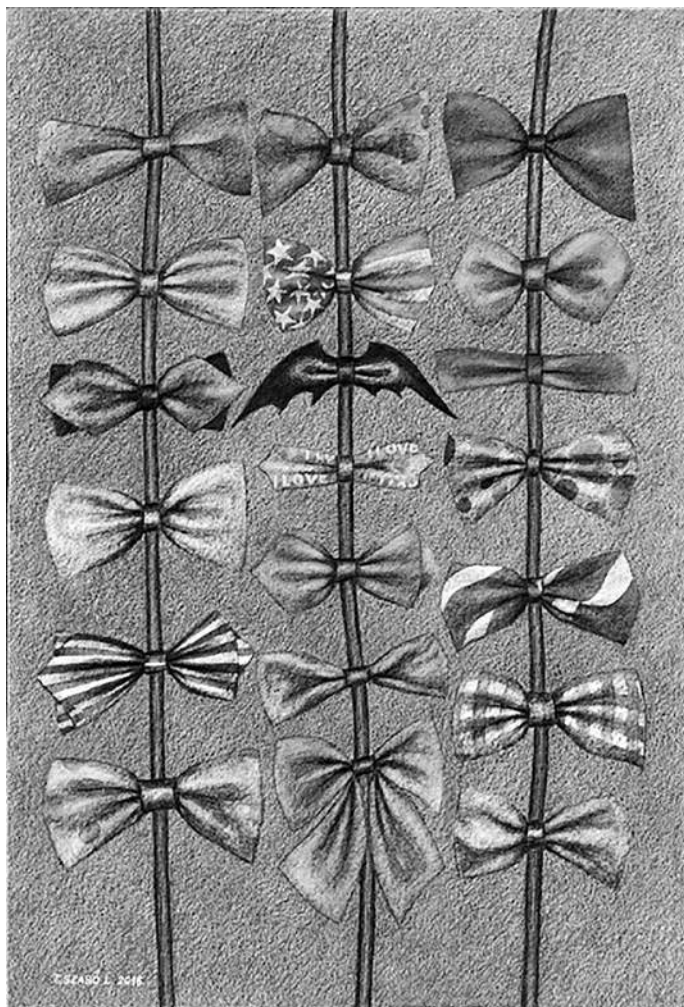
A frottázs mint másolási technika, ösidők óta ismert Távol-Keleten, ahol ma is használják régi kőbe vésett feliratok, lapos faragású reliefek reprodukálására.

Lényege a személyes emlék-alkotás egy adott helyhez és korthoz kötődő egyedi tárgyról, amely a készítése idején normatív üzenetet hordozott, és lényegében ma is ugyanez a funkciója mind-
 azok számára, akiket személyesen megérint a lenyomat tárgyát alkotó szöveg tartalma, illetve a képszerű textúra formájában rögzített üzenet.

A frottázs, mint képzőművészeti technika és absztrakt képi elem, a szürrealizmus fontos kifejezési eszköze. Max Ernst volt az első művész, aki a valóság, a világ, a komplex jelen automatikus lenyomataként, kor-mintázattá csiszolódott formaként, mentális tartalmak és a személyes alkotói világlátás kifejezésére alkalmas képi eszközként használta.

T. Szabó László frottázsaiban az átnyomós technika, mint üzenetátvitel, és az átnyomással keletkező forma, mint vizuális képi és kompozíciós elem, illetve végsőkig redukált jel, egyformán szerephez jut. Alkotásai a legvalóságosabb jelenről – rólunk,

a mi világunkról, a ma emberéről – és a művész világlátásáról szólnak. Képei egyszerre lenyomatok és a valóság-lenyomatok érzetét erősítő, személyes művészi érzékenységen és értékrenden átszűrt – gyakran kritikai – reflexiók. Frottázs-képeiben a technika egyrészt formai egységet biztosít a képnek, másrészt a tartalom általánosításának az eszköze. A hosszú idő alatt személyes nyelvvé

438

fejlesztett egyedi technikával a művész korunk érzelmi, viselkedési, szociális, szellemi, erkölcsi és magatartásbeli jellemzőit veszi górcső alá.

T. Szabó László képeinek alapja és háttere a frottázsból adódó vonalas struktúra, mely nem régi tárgyak átdörzsölésével keletkezik, hanem saját plasztikus monokróm alkotásának a lenyomata.

Az így kapott struktúra – mely lényegében a teljes képet és az általa megfogalmazott üzenetet is tartalmazza – magába integrálja a festői felületet. A képfelület egyneműsítésével a nagyon közeli és a nagyon távoli, vagy a megelőző összerosódik. A kép egésze a kettő közötti eltérésre, az emberi kapcsolatok, viszonyok változására, a színnel való kiemelés pedig a jelenre utal.

T. Szabó László művészi nyelvi rendszerének és frottázs alkotásainak a sokszínűségét és kifejezőerejét a struktúrák változatossága, jelentésgazdagsága és színekkel, formákkal való kombinációja, jel és nyom megfordíthatósága, ugyanakkor a valóságosnak és az ideálisnak, jónak és rossznak a szétválaszthatatlansága biztosítja. Miközben elemi szituációkká, piktogram-szerű képekké objektivizálja tapasztalatait, (Agitátor I-II., 2014; Vita, 2014; Kapcsolat, 2016; Mű-út, 2016), fejekre, testrészletekre, alakok körvonalára redukálja motívumait, lehetőleg, gesztusszerű vagy mélyen barázdált vonalas struktúráival, virtuális (lásd: faktúra helyett textúra), absztrakt, vagy szimbolikus jelentést sugalló vonalhálóival (Souvenir V. Á-nak, 2014) és visszafogott (Fénytörés, 2016), derengő (Hol a helyem?, 2016), vagy kontrasztos színeivel (Az intelligencia hányadosa, 2016) érzékiséggel és feszültségekkel telíti képeit. Azt a nyelvet használja, amelyet mindenki megért, és azzal a világgal foglalkozik, amelyben mindenki él. Játékos, szellemes képi megoldásaival, humoros, groteszk vagy kritikai hangvételével közvetlen dialektikus viszonyt teremt a szituáció, az alak, vagy a lényeges jegyekre redukált forma mögötti tartalom, a személyes üzenet megértéséhez.

A felvállalt művészi szerep az emberi lét elemi gyökereitől – az érzelem dús kapcsolatoktól, az egymás iránti megértéstől és toleranciától, a valóságtól és az elemi erkölcsi normáktól való elszakadástól való óvás (Ön(h)arckép, 2014). Témái leggyakrabban mindannyiunkat érintő kérdések, melyeket kellő távolságból szemlél, mégis közvetlen közletről láttat (Feszülés, 2016).

Kollázsai hasonló tartalmúak, elválaszthatatlan bennük a jó és a rossz, a régi és az új, a vágy vagy álm és a realitás, a humor és a szigorúság, az élet és a halál. Bár sokasodik a z elemzés alá vehető téma, soha nem mond felettünk ítéletet: YES! – mondja ma is NO helyett.

N. Mészáros Júlia

439

BÁLVÁNYOK TÜNDÖKLÉSE ÉS BUKÁSA

Sárkány Győző grafikai apokalipszise a Reformáció 500 éves évfordulója idején 2017. szeptember 1.

Sárkány Győzőt az apokalipszis mint téma mindig is foglalkoztatta. Így jelenlegi sorozatának inspirációs forrásául sem véletlen, hogy két olyan bibliai történet szolgált, amelyek ehhez a tematikához kapcsolódnak. Az egyik János Patmosz szigetén átélt jelenései, a másik Dániel próféta könyve.

A *Jelenések könyve*, más néven János jelenései vagy apokalipszise a Biblia újszövetségi iratainak részét képezi, és az 1. század végén, Domitianus római császár uralma alatt (81–96 között) keletkezett. A *Jelenések könyve* speciális, szimbolikus nyelvezetet használ, ezért értelmezése is jelentősen eltér a különféle teológiai irányzatokban.¹ A *Jelenések* különböző időbeli értelmezései szintén kapcsolatot mutatnak Sárkány Győzőnek az időre vonatkozó, annak végtelen folyamatát és benne az emberi létet kutató, elemző művészi attitűdjével.

Dániel könyve az Ószövetség része, annak második legkésőbbi eredetű könyve.² Sárkány Győző sorozatához a könyv második része kapcsolódik, amely apokaliptikus látomásokat tartalmaz. E látomások mondanivalója, hogy miként pusztulnak el az elátkozott, hitetlen világbirodalmak. Dániel könyvében négy, az egész Föld történetét átfogó jóvendölés található. Isten megbízásából azért írta le ezeket, hogy Isten hívő népe mindenkor tudja, hol tart a történelem, és megismerje az események isteni szemszögből való értékelését. E vázlatpróféciák egy adott időponttól egészen Jézus Krisztus második eljöveteleig és a Föld újjáteremtéséig mutatják be az emberi történelem fő vonulatait. Az első ilyen jóvendölést Nabukodonozor babiloni király kapta Istentől, álom formájában (Dn. 2. fejezet), arra a kérdésére, hogy mi lesz az idők végén, „az utolsó napokban” (Dn. 2:28)? A királyt annyira megrázta az álom, hogy felébredve kiesett az emlékezetéből. Dániel próféta idézte fel neki ismét álmát, és értelmezte

is számára. A király egy óriási, rettenetes arcú szoborban látta megtestesülni az emberi történelmet.³ Az álom megfejtése Dániel szerint, hogy az emberiség története, akárcsak a szobor arca, „rettenetes ábrázatú”. Híven tükrözi ez az arc a háborúk, hatalmi harcok szünni nem akaró borzalmaikat. A szoboralakon megjelenő fémek csökkenő értéke jelzi, hogy a technikai fejlődés ellenére az erkölcs és a vallásosság terén egyre mélyebbre süllyed

1 A futurista nézőpont alapján a *Jelenések* eseményei még ezután, a jövőben fognak beteljesedni. A preterista nézőpont a *Jelenések* leírását a múltba helyezi, az apostol korára. A történelmi értelmezési irányzat alapján a *Jelenések* könyve az apostol korától a világ végéig (Krisztus visszajöveteléig és az új föld felállításáig) terjedő eseményeket mutatja be.

2 Dániel az első fogolycsapatokkal, i.e. 605-ben érkezett Babilonba, és körülbelül hetven éven át szolgált magasrangú hivatalnokként a királyi udvarban. Feddhetetlen jellemével, hitével az igaz Istent dicsőítette az idegenek között.

3 Feje aranyból, válla, karja ezüstből, hasa, oldalai rézből, lábai vasból, lábujjai vas és agyag keverékéből voltak. Hatalmas méreteivel, fényességével és félelmetességével lenyűgözte a királyt. Ahogy szemlélte ezt a szoborkolosszust, kéz érintése nélkül leszádkadt egy kő, ledöntötte azt lábáról, és darabokra zúzta, szétmorzsolta a szobrot. Majd felkapta a szél és elfújta, nyoma sem maradt. Az a kő pedig nagy hegygé lett és betöltötte az egész Földet (Dn. 2:28-35).

az emberiség. De az agyaglábon álló történelemnek „nem emberi kéz” vet véget. Az álomban a leszakadó kő Jézus azonosítása szerint őt magát jelképezi (Mt. 21:42, 44; 7:24-25). Krisztus második eljövetele zárja le a bűn történelmét, egyedül az ő birodalma lesz örökkévaló. A történelemmel való kapcsolat és az álomszerű megjelenítés kapcsolódási pontot jelez *Dániel könyve* és Sárkány Győző jelenlegi rajzai között.

Ezek a bibliai történetek éppen a történelemtől való jövedélés miatt, a kavargó plasztikus és mégis álomszerű megjelenítésük következtében kerültek kapcsolatba Sárkány Győző gondolkodásmódjával. Őt kortárs alkotóként folyamatosan foglalkoztatja a mindenkor művész és kora, a művész és a művészet helye a történelemben.

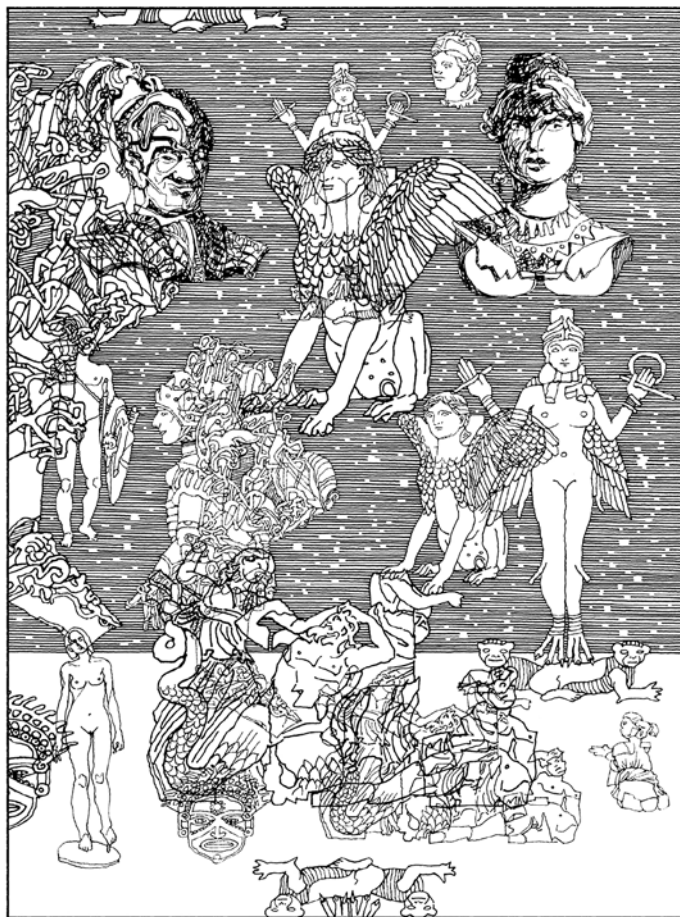
George Kubler *Az idő formája* című könyvében írja: „A különféle osztályok által képviselt szisztematikus korok gazdag választéka miatt a jelen mindig bonyolult és zavaros mozaikként áll előttünk, amely csak akkor válik tisztává és világossá, ha elmerült a történelmi múltban. [...] A történelem azért is hasznos, mert a múltat tisztábban látjuk, mint a jelent. Gyakran túlságosan is bonyolultnak látjuk a jelen viszonyait, pedig ugyanezek a viszonyok tisztán kirajzolódnak valamely múltbeli mintán.”⁴

Mivel az időnek csak az aktualitásokhoz kapcsolódó szeletét, saját cselekvésünkhöz kötődő pillanatait vagyunk képesek felfogni, ezért ezek az időbeli fogódzók szükségesek ahhoz, hogy észlelni tudjuk azokat a jeleket, amelyek időben máskor, (és legtöbbször térben is) máshol lezajló folyamatokhoz kapcsolódnak. Az emberi lét, az ember által létrehozott produktumok is más léptékkal mérhetők, mint a földtörténet vagy a kozmosz egyéb teremtményei. Alkotásaik által a művészek, így korunk alkotói is, efelé a másfajta, ha tetszik, tágabb léptékű időtartam felé igyekeznek utat nyitni. A műalkotások nem csak térben, de időben is sokkal tágabban értelmezhetők, mint mindennapi létünk más mozzanatai. A festmények, grafikák, de még inkább az időtálló(bb) anyagokból készült szobrok által az emberélet, és saját koruk határait túlhaladó, a földtörténet vagy a világegyetem időfogalmaival mérhető dimenziók irányába tesznek lépéseket. Sárkány Győző rajzai is ösvények, utak, tisztások ebben a végtelen tér-idő kontinumban.

A történelemmel való kapcsolaton kívül, a képeken megjelenő múltbeli szobrászati remekművek, plasztikai idézetek, amelyek különböző relációkban kapcsolódnak egymáshoz és Sárkány Győző más fantázialényeihez, kavargó megjelenítésükkel Dániel könyvének vizuális párhuzamaként is értelmezhetők. Az álomszerű forgatag, a montázszerű kaotikus „rendszer” az őskáoszra, azaz a világ létrejöttét megelőző rendezetlen őállapotra is emlékeztet. Sárkány Győző jelenlegi sorozatának valamennyi képe szerkezetében visszautal a világ keletkezése előtti archaikus viszonyokra is, amikor még a lét és a nemlét egymástól elválaszthatatlan egységben forrtak össze. Közös gyökérből ágaztak el, s váltak hosszú folyamat révén egymás pandanjaivá, ellentéteivé – de egymás nélkül nem értelmezhető, létezni képtelen szervesen összefüggő párokká. Akár a fény és a sötétség, a kint és a bent, a lent és a fent, az élet és a halál, vagy a káosz és a rend. Ugyanakkor Sárkány Győző rajzai túl is mutatnak ezen a párhuzamon, és az idő folyamának egy-egy kimerevített pillanatfelvételeként is értelmezhetők. A történelem, a kulturális és művészeti események és mérföldkövek egy-egy jellegzetes darabja emelkedik ki a végtelen körforgás, változás és önmagába visszatérő, de spirálisan mindig újabb szintre lépő folyamatosság örvényéből. Újabb és újabb rendező elv szerint teremtve rendet a kaotikus állapotokból. Attól függően, hogy éppen mi kerül a felszínre, megváltoznak a viszonyrendszerek, a hangsúlyok és ugyanarra a kérdésre újabb és újabb válaszok születnek. Minden rajz egy-egy lehetséges felelet, valamennyi igaz lehet, még akkor is, ha olykor ellentmondásosnak tűnnek, akárcsak a káoszból születő rend.

Sárkány Győző grafikáin plasztikai idézetek bukkannak fel a múltból és a jelenből. A képeken felfedezhetők az elmúlt korok meghatározó szobrászati alkotásainak rajzi megjelenítései, természetesen Sárkány Győző szubjektív válogatásban. A számára fontos, inspiratív és a jelenlegi gondolkörhöz kapcsolható szoborműveket emeli be kompozícióiba. Az ókorból láthatjuk az ie. 2. századi görög Laokoón szoborcsoportot, vagy a másik klasszikus görög remeket, a Doryphoros szobrot, illetve több rajzon is felbukkan, hol kisebb, hol nagyobb méretben Augustus római császár Prima Porta-i szobra. Ezen kívül olyan mitológiai lények mint a szfinx, szirén, vagy indiai istennőábrázolások is megjelennek a kompozíciók forgatagában. A múlt magyar szobrászatából többek között Ferenczy István (1792–1856) a szintén ókori mitológiai történet ihlette, a porba kedvese arc-

⁴ Georges Kubler: *Az idő formája. Megjegyzések a tárgyak történetéről*, fordította: Szilágyi Péter és Jávor Andrea, Gondolat Kiadó, Budapest, 1992. 178–179. – A dőlő betűs kiemelések tőlem.

vonásait rajzoló *Pásztorlánykája* (alcíme *A szép mesterségek kezdete*, amely a művészet születésére utal), vagy Stróbl Alajos (1856–1926), ugyancsak ókori mitológiai témát feldolgozó *Perseus* szobra is előtűnik egy-egy rajzon. Visszatérő motívuma a képeknek a tavaly elhunyt svéd szobrász, Carl Fredrik Reuterswärd (1934–2016) a New York-i ENSZ-székház előtt álló, csomóra kötött csövű revolvert ábrázoló, 1985-ben készült bronz szobra (*Non-Violence*). Ez a megcsomózott pisztoly változó méretben és pozícióban sok kompozíción szerepel. Attól függően, hogy

444

a képen középen, oldalt, felnagyítva vagy csak eldugottan az egyik sarokban kis méretben helyezkedik el, illetve hogy milyen motívumok szövetébe illeszkedik éppen, folyamatosan válto-

zik nem csak helyiértéke, hangsúlyossága, de jelentése, értelmezési tartománya is. Hiszen a rész(let)ekből összeálló művészi alkotásban minden egyes önálló résznek, a saját tárgyi értékén túl, pozicionális értéke is van.

A helyzeti értéktől függően ugyanaz a részelem egészen más értékelést, értelmezést kaphat, ha önmagában nézzük, összefüggéseiből kiemelve, mint alkotóelemként, egy meghatározott helyen vagy közegben.

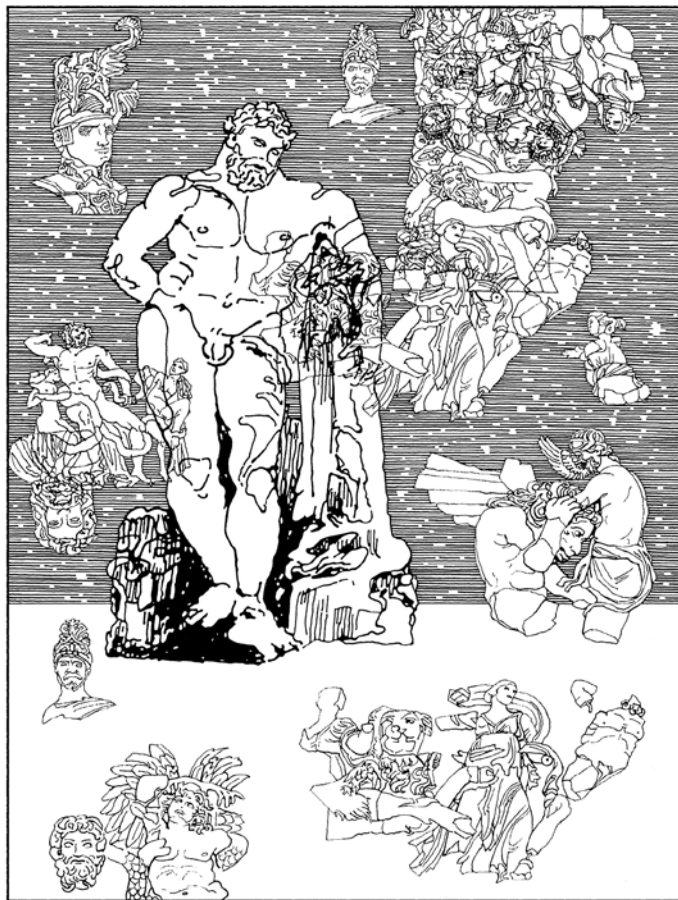
A szex-szimbólum színésznő, Marilyn Monroe gigantikus méretű szobra, John Seward Johnson (1930) alkotása, a *Forever Marilyn*, amit először Chicagóban állítottak fel 2011-ben, ugyan-

445

Szintén több rajz meghatározó eleme a Gustav Vigeland (1869–1943) norvég szobrász *Monolit* (1924–1929) című monumentuma ihlette rajzi kompozíció, amely diadaloszlopot formázó felfelé kissé keskenyedő hengeren mezítelen emberi testek egymásra halmozásából felépített plasztikai mű. Az eredeti gránit szobor Oslóban, a Frogner Parkban látható, 14 méter magas, és 121 emberi test zsúfolódik egy tömbbé rajta.

Ez a rajzi kompozíció a szobor átírata ugyan, de annyira szervesen illeszkedik az egész sorozat gondolatvilágába és Sárkány Győző grafikáinak struktúrájába, hogy első ránézésre azt gondolnánk, hogy a művész alkotói fantáziájának teremtménye. Az eredeti norvég szobrot megnézve tovább erősödik bennünk ez, mert az inkább csak kiindulási alapja ennek a képlemnek.

A többi szobrászati idézet is, de különösen ez az emlékmű Sárkány Győző újraértelmezésében jelenik meg.

A képek vonalakból, azok szövedékéből bontakoznak ki. Mintha Sárkány Győző kompozíciói természeti jelenségek módjára születnének. Ahogy a moha beszövi a sziklát, vagy ahogy a jégvirág csipkéje felkúszik az üvegfelületre. Fokozatos és aprólékos lépésekben alakulnak a képfelületek. Maguktól értetődő természetességgel rajzolódnak ki a vonalhálóból az antropomorf vagy állati figurák. A motívumokat hol finom vonalháló rajzolja ki, hol sűrűbb vonalszövedékekből bontakoznak ki. A grafika-ilag izgalmas felületeken a vonalak találkozási pontjai új és újabb viszonyrendszert teremtenek. A sűrű vonalszövet és a fehérén maradt részek változó arányaitól függően módosul az alakok plaszticitása is. Mindezt tovább fokozza a művek hátterezése, a vízszintes vékony vonalakkól alakuló alapstruktúra és a fehérén hagyott, metafizikus tériséget sugalló részek aránya. Az ábrázolt alakok, motívumok metsződéseiből újabb figurák születnek, amelyek további tartalmakat hordoznak.

A rajzokon mitikus vagy mitológiai ihletésű lények, indatetű állati képződmények, szárnyas antropomorf figurák, képzeletbeli hibridek, emberi arcok, maszkok, archaikus korokból ismerős szobrok, hadvezérek, klasszikus női ideálok, aktok fragmentumai, vagy furcsa férfi-női párok tűnnek elő. A Sárkány Győző által alkotott képzeletbeli keveréklények, küzdő alakok és lírai figurák sokszor nem különíthetők el a konkrét művészeti vagy történelmi idézetektől, olykor egészen szoborszerűek, máskor organikusan elevenek. De a képzelet mélyéről rajzanak elő valamennyien. A művészi fantázia szülőttei, amelyek birtokba veszik a tiszta fehér lapokat.

Alkotójuk időigényes és elmélyült munkamódszert választva, a toll vékony vonásaival dolgozik. Számára ez meditációs, spirituális tevékenység. A rajz sorozat lapja vizuális feljegyzések, amelyekben a múlt töredékeinek megidézése, a kulturális és művészeti tradíciók újrafogalmazása érezhetően jelen van. De mindvégig a történelmen végig vonuló isteni gondviselés madáchi gondolata, a Teremtővel folytatott elmélyült párbeszéd meditatív attitűdje hatja át ezeket a rajzokat. Papírra kerülésükben a spontán és a tudatos mozzanatok egyaránt jelen vannak. Ezek a fragmentális kompozíciók a művész világának egy-egy szegmensét tárják fel. Az egyes rész(let)ek összessége alkotja az egészet, egyetlen hiányzó darabka is veszélyeztetheti a teljes mű értelmezhetőségét. Ugyanakkor minden rész magában hordozza az egész

tulajdonságait, különálló egységként is jelentéssel bír. A töredékekből összeállítható egy-egy gondolatmenet, amelyek a Teremtőnek feltett kérdésekre adható lehetséges válaszoknak is tekinthetők.

A fragmentum és az egész viszonyrendszere szintén egy aspektusa Sárkány György jelenlegi tollrajz sorozatának. Már maga a sorozat mint nagyobb egység koherenciát képez az egyes művek között, így azok a sorból kiemelve, máris részekké válnak. Azonban az egyes alkotások külön-külön is konkrétan a részlet önálló képi szerepéről szólnak. A képelemek időfragmentumokként szóródnak szét, majd állnak össze egyetlen kompozícióegésszé. Minden lap egyenként is önálló jelentéssel bír, amelyeken a képi egész töredékekből épül fel.

A gondolatok burjánzását követi a művész keze, így szabadulnak ki tolla hegyéből ezek a kaotikusnak tűnő vonalkompozíciók, amelyek mindegyike más-más rendet képez le, új és újabb rendszer szerint értelmezhető világokat teremt. Mindezt fokozza, hogy ahány néző, annyiféle történet olvasható ki belőlük. Hiszen ahogy a tollvonások vezetnek a művész kezét, a belőlük kibontakozó figurák és faktúrák úgy vezetnek a nézők tekintetét és gondolatait. Sárkány György a grafikáin megjelenő művészeti idézetekkel ötvözött képzeletlényeit, soha nem létezett, vagy csak álmodott alakjait, és olykor talán belső démonait ereszti szabadon virtuóz tollrajzain. A fekete vonalak táncolnak a fehér papíron, követve az alkotó gesztusait, kezének hajlékony mozdulatait.

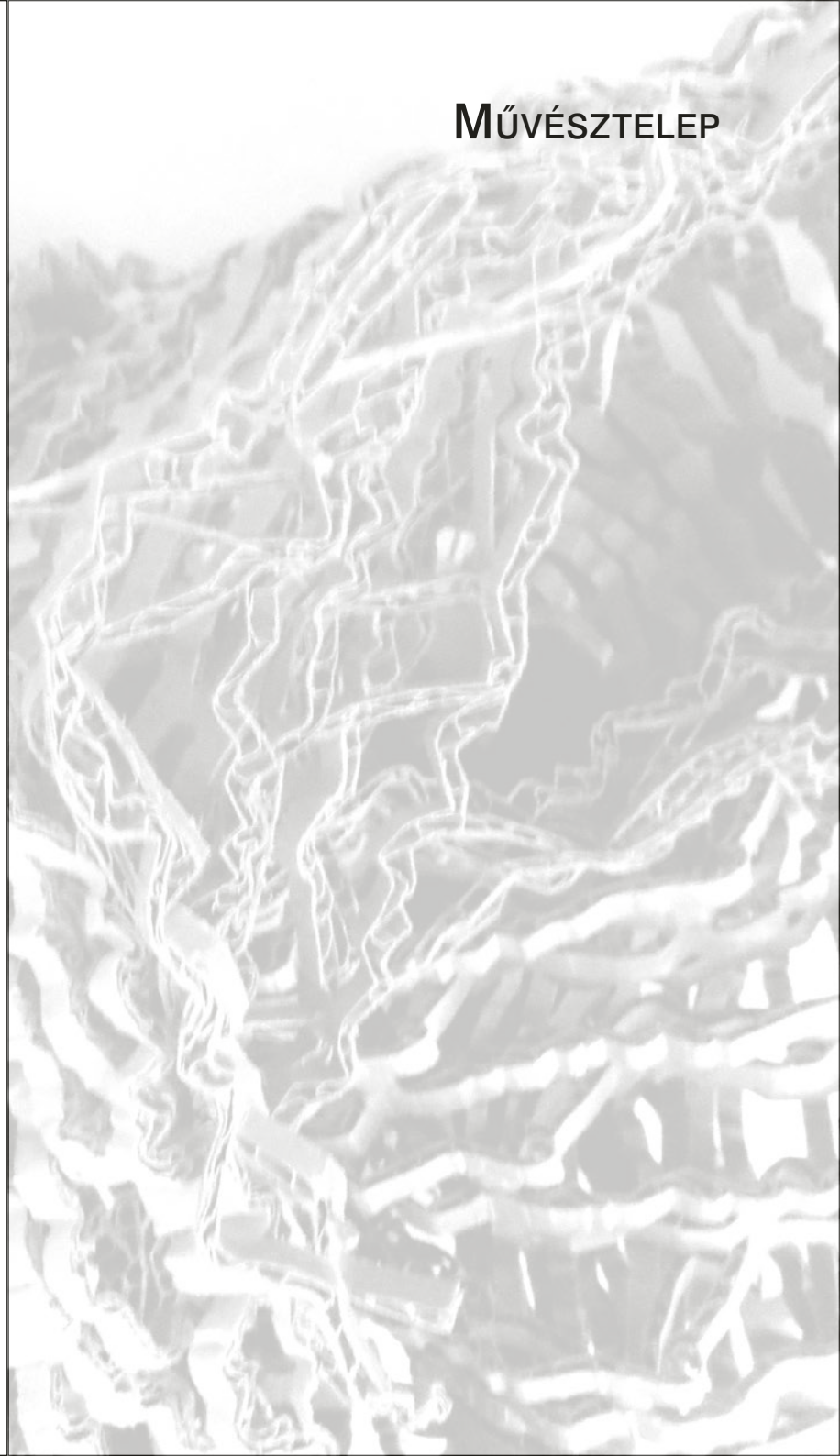
A grafikák hangulata, látványvilága a történelem nagy fordulópontjait, az egyes korszakokban született műalkotásokkal

parafrázis-szerűen idézi meg. Minden rajzolt alak jellegzetes Sárkány Győző teremtmény, akár van valós előzménye, akár nincs, mind a művész fantáziája által megformálva látható. Az alakok jelentését tovább árnyalja a közeg, amelyben megjelennek, illetve nagyságuk és képen belüli pozíciójuk. Sokszor az ismétlődő figurák és motívumok eltérő méretük és a kompozíción elfoglalt helyzetük miatt szinte újdonságként hatnak, hiszen – ahogy már említettem – megváltozik helyiértékük és értelmezésük is. A világ is folyamatosan változik, ezeket a változásokat, a változáson belüli azonosságokat jelzik Sárkány Győző rajzai. Ami tegnap hangsúlyos volt, mára már lényegtelenné válik, holnapra akár el is felejtődik. Erre is utalnak a rajzokon különböző méretben és helyzetben megjelenő ismétlődő motívumok. Az idő spirálján a jelen mindig csak egy átmeneti állapot. A történelem sorsdöntő eseményei, köznapai vagy művészeti tettei, újító szándékú gondolkodói szükségesek ahhoz, hogy ne egyhelyben toporogjunk, és átlendüljünk a jelenből a jövőbe. Mindig egy újabb (ha nem is magasabb, de más) szintre lépve, de a múlt tanulságait beépítve és folyamatosan magunkkal cipelve. A tradíció és a megújulás karöltve alakítják a történelem folyamát. Átalakulnak, fejlődnek, visszafejlődnek a dolgok – tulajdonképpen csak egyetlen dolog állandó, a *változás* maga.

A világrend szellemi megújítására tett kísérletek közül kiemelkedik a *reformáció* 500 évvel ezelőtti eseménye. Sárkány Győző grafikái jelképesen kapcsolódnak ehhez az évfordulóhoz. A történelem bálványai kelnek birokra lapjain, amelyek magának a küzdelemnek a megjelenítésével állítanak emléket a reformációnak és máig ható szellemiségének. Jelezve, hogy az emberiség nem tanul a saját tévedéseiből, más szinten, de folyamatosan megismétli ugyanazokat a hibákat, politikai, vallási csatározásokat idézve elő, és háborúkat robbantva ki. A művek rámutatnak arra is, hogy a történelem egymásra rakódó, sokszor ellentmondásos korszakai során szükség van a folyamatos megújulásra. Minden korszakban bálványok születnek, amelyek éppolyan váratlanul buknak el, ahogy keletkeztek. A megújulást hozó változások azonban nem tekinthetők minden esetben fejlődésnek, sokkal inkább egy spirálra fűzhető történelmi eseménysor zajlik, amelynek mindannyian részesei vagyunk.

A rajzok, akár a művészet maga, hagyomány és haladás 450 | fonalát sodorják egybe és szövik bele az idő végtelen szövetébe.

A BICSÉRDI NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP 25 ÉVE

2017. május 1.

Köztudomású tény, hogy a vidéki települések megtartó erejének növeléséhez korszerű intézményekre, közösségi terekre és színvonalas programokra van szükség. Egy kis Baranya megyei település, Bicsérd az elmúlt évtizedekben e gondolatok figyelembevételével fejlesztette infrastruktúráját. A művészfalu rangját is elnyerő település Pécs agglomerációs körzetéhez tartozik. Élhetővé tételéhez nagyban hozzájárultak az önkormányzati vezetők hagyományteremtő törekvései, melyek az itt élők igényeihez kapcsolódnak. A kulturális élet sajátos színfoltja a bicsérdi művésztelep, amely a '90-es évektől kezdve visszatérően tartja itt őszi alkotói szezonját. A művésztelep megalakulásának előzményeként Vér József, Bicsérd polgármestere pécsi képzőművészekkel, Barakonyi Klárával, Erdős Jánossal és Márkus Ilonával találkozással indította el a művésztelepet. Az első alkotói évadra 1993-ban került sor – a résztvevők legtöbbször Pécs környéki, illetve Baranya megyei alkotók.

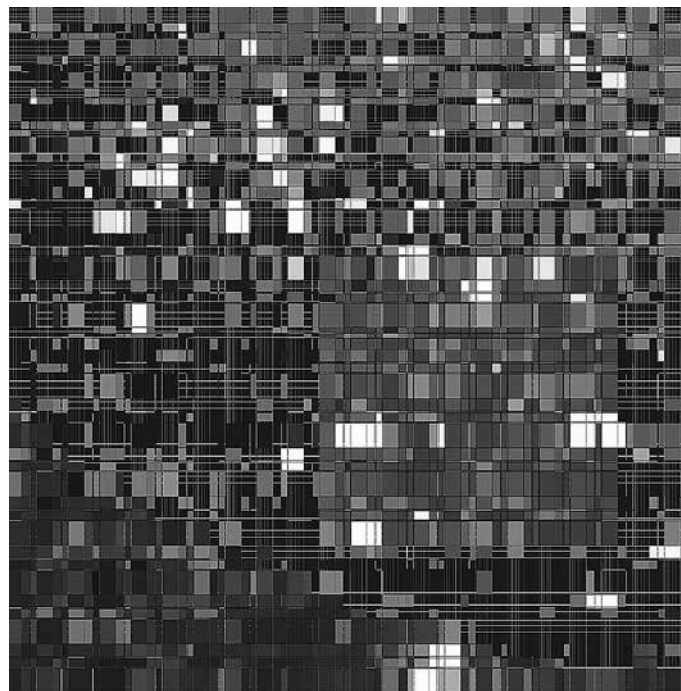
A bicsérdi telep sajátossága, hogy a legkülönbözőbb művészeti ágak jeles képviselői, festők, szobrászok, építészek és történészek dolgoznak együtt, írók, költők, ipar- és fotóművészek, zenei előadóművészek részvételével. Az alkotók tevékenységében kezdetektől egy tudatosan építkező, összművészeti koncepció érvényesült. A fiataloknak és idősebb generációknak tartott előadások, rendszeres kiállítások nyomán a falu lakossága új nézőpontokból ismerhette meg a helyi értékeket, lakóhelyének különösségét. A művészek és az építészek jelenléte hozzájárult ahhoz, hogy Bicsérd elnyerhette a művészfalu címet. A hagyományos falusi utcaképet kellemes természeti környezet egészíti ki. A művésztelep résztvevői közreműködtek a temetőrendezés terveinek elkészítésében, az építészeti múlt felderítésében és az új faluközpont kialakításában. A régi és új templomhoz új haranglábak készültek, illetve a római katolikus műemlék templom kertjében felállításra került Soltra Elemér képzőművész Kálváriája. A művésztelep megalakulása óta eltelt több mint egy évtized alatt megújult a faluközpont is. A Bicsérdre érkező vendéget egy impozáns Fénykapu fogadja: Marton Ákos építész alkotása. A Fénykaputól a Rózsák Útja vezet a faluközpontba, ahol a népi építészettel felidéző, szép arányú Toronygaléria található: ez a mindenkor kiállítások helyszíne. A művésztelep évenkénti

rendszerességgel jön össze egy-egy hétre Bicsérdén, a helyi faluházban. Vezetője H. Barakonyi Klára képzőművész, aki sokoldalú módon kapcsolódik a telep munkájához: művészi munkássága mellett a szervező és irányító feladatokat is ellátja. A telep nyitott, bárki kapcsolódhat hozzá: az egyesület tagjai döntenek a beérkező jelentkezésekről, illetve esetenként vendégművészeket is meghívhatnak.

A bicsérdi művésztelepen minden évben más-más témakör kerül a vizsgáldás középpontjába, más-más előre megadott tematika mentén készültek a művek. Az Épített környezet program a település építészeti arculatával foglalkozott. A Fa és Föld-program a falu természeti környezetét dolgozta fel. A festők számára különleges feladatot kínált a Bicsérdre jellemző Színek tematikája. A sárga – szürke – kék, illetve fehér- fekete, mint a helyi meghatározó színek számos kompozíciót inspiráltak.

A bicsérdi művésztelep összetétele sokszínű. A javarészt hivatásos művészek mellett műkedvelő alkotók is dolgoztak itt, akiknek művészi fejlődéséhez a telep meghatározó módon járult hozzá. Mára már kizárólag hivatásos művészek képezik a tagságot, legtöbbször országosan elismert alkotók. A telep résztvevői nem sorolhatók egyetlen konkrét művészeti irányzat vonzáskörébe, de műveikből mégis kirajzolódik a közös szellemiség. A tájból kiindulva szerkezeti összefüggéseket keresnek a látványban, így meghatározó a művésztelep csaknem minden tagjának munkásságában a konstruktív jelleg. A szerkezet szigorú, puritán összefüggéseit sok esetben érzelmetlen gesztusokkal oldják fel – ki jobban, ki kevésbé, ki szigorúbban, ki groteszk-irónikus módon. A konstrukció elvének alkalmazásában komoly különbségek vannak a minimálisra redukált jel-formától a barokkosan telített felületekig. Noha a művésztelepi munka bizonyos korlátokat állított a művészek számára, meglepő, hogy milyen sokféle megoldással találkozunk a kivitelezés során. Ahány művész, annyiféle világ, annyi arculat.

Ha egy képzetes skálát vázolunk fel az absztrakt formától a természetközeli, látványelvű képi kifejezésig, akkor a bicsérdi művésztelep egyik pólusát Csízy László grafikus különleges komputergrafikai képezik. A művész – természettudományos érdeklődésétől hajtva – a pont és vonalrendszer segítségével készíti szinte matematikai struktúráit, melyben a számítógép mechanikus szisztémái érvényesülnek. A különféle mozgások: az ismétlés, forgatás, tükrözés és méret váltás nyomán létrehozott rendszerei azt sugallják, hogy a dolgok lényege a folytonos változás

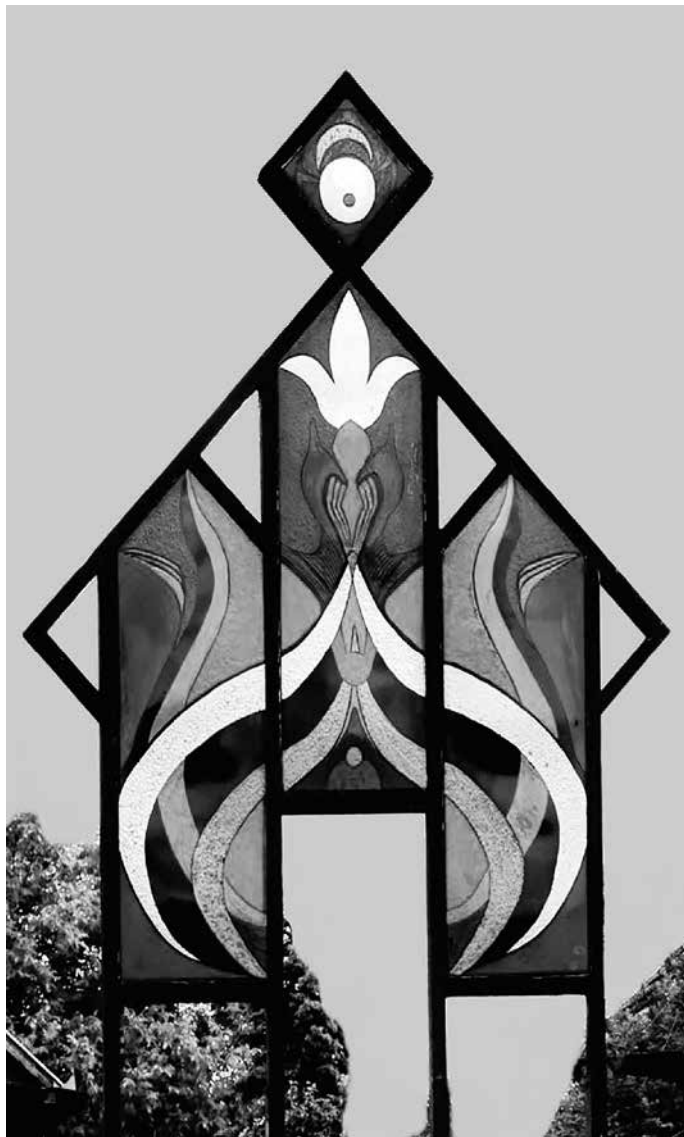

Csízy László

és átalakulás. Csízyhez hasonlóan Jarmeczky István festőművész is elvont forma és térszerkezeteket hoz létre. Festményein meghatározó a geometriai rendezettség, függőleges-vízszintes és átlós helyzetek sajátos egyensúlya. Nagy hatást gyakoroltak rá a klasszikus konstruktivista mesterek és szellemi rokona a pécsi Lantos Ferencnek is. Képeiben gyakori a négyzetháló és annak torzulása – gyakran egymásra vetítve vagy elforgatva. E tiszta, harmonikus struktúrák intenzív színvilága virtuális térhatásokat is eredményez. Jarmeczky precíz világához közel állnak Kovács Ferenc grafikusművész alkotásai is. Kovács a geometria képleteit jobban megbontja: feszített térhelyzeteiben és átlós irányú elbillenéseiben a mozgás képzete munkál. A művész finom rajzú figurális rézkarcokat is készít, ezek feszültségteli folyamatábráknak is tekinthetők.

A bicsérdi művésztelep számos művésznél tapasztaljuk a jelszerű, szimbolikus kifejezés alkalmazását. Közülük Erdős János szinte a végletekig leegyszerűsített természeti és architekturális formákkal dolgozik. Noha motívumai figuratív asszociá-

ciókat keltenek, a látvány jelképpé változtatásának folyamatában egy horizontális és vertikális irányok alapján szerveződő képredukcióig jutott el. A minimális elemből álló kompozíciók néhány dekoratív szintömbbe sűrűsödnek, és misztikus asszociációkkal

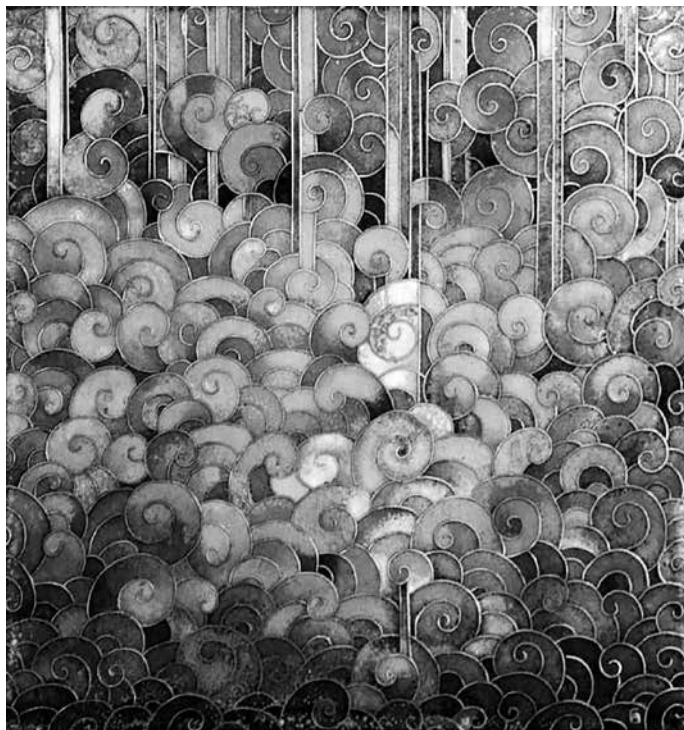

Márkus Ilona

dúsulnak fel. Erdőshöz hasonlóan a végletesen leegyszerűsített jel-formát alkalmazza Krawczun Halina lengyel származású keramikumművész is, aki dísz tárgyak, étkezészetek mellett festésszettel és grafikával is foglalkozik. A művésznő a figurativitás és absztrakt kifejezés határán alkot. Jellegzetes formaelemei, a körök és pontsorok, hullámvonalak és ívek szíkontrasztokkal teli, dekoratív ritmusokba szerveződnek stilizált kompozícióiban.

A szigorú konstruktív geometria mellett a bicsérdi művésztelep nem kevésbé hangsúlyos vonulatát képviselik azok az alkotók, akik a jelkereső gondolkodás mellett a modern képzőművészet lírai absztrakt – expresszív vonulatába tartoznak. Ők a látványelvét egy olyan elvont képi kifejezéssel váltották fel, ahol a tér és a benne megjelenő motívum laza gesztusokkal és érzelmi töltéssel dúsul fel. E jellegzetesen bicsérdi felfogásmód határozza meg Herczeg László festőművész gondolkodásmódját. Építészeti- vagy természetviziókból kiindulva absztrakt struktúrákat hoz létre. Dekoratív ívekben, a mozgás sajátosságában ragadja meg a motívum egy-egy részletét. Az átalakítás során a függőleges- vízszintes elemek szilárd statikáját megbilintenti, elbizonytalanítja. A formahatároló vonalak töredezett, sérült felületeket képeznek, amelyet a művész festői gesztusokkal is felerősít. Herczeg művészetében a racionális konstrukció felborul, és egy groteszken szubjektív, folyamatosan növekedő vagy éppen deformálódó világ képével szembesülünk. E zaklatott geometria rokonának tekinthetők Zsáki István és Pandur József tájlatomásai is. A Vajdaságból származó Zsáki István kontrollálhatatlan ösztönerők által feldúlt, szubjektív lélektájakat fest. Festőileg dús, csurgatott és fröccsentett felületekkel, kézírászerű gesztusok együttesével alakítja ki fél-absztrakt műveit. Expresszív gesztusai, tüskés, szúrós karcos beavatkozásai, sérülést imitáló felületei sajátos szenvedéstörténetek. Képei láttán óhatatlanul eszünkbe jut a délszláv háború tragédiája, aminek drámáját megrendítő erővel tolmácsolja.

Pandur József festészeti munkássága művészettörténetesi és egyetemi tanári pálya gyakorlásával párhuzamosan alakult. Impresszionisztikus és konstruktív jelleg összekapcsolásával hozta létre sajátos nyelvezetét. Pasztell technikával készülő tájképein a táj fő karaktere markáns fekete kontúrral, robosztus szikársággal jelenik meg. A térszemlélet nem statikus, hanem ívesen hajló, pulzáló ritmikus formaképlet, ahol a szerkezeti szigorú szélfuvallat-jellegű, széles gesztusokkal, felvillanó fényáramlások lágyítják.

Hidasi Ágnes

A bicsérdi művésztelep meghatározó alakja Barakonyi Klára festő- és grafikus-, illetve zománcművész. Lírai-organikus szemléletmódjával komoly befolyást gyakorolt a telep több résztvevőjére. Munkássága a természeti formákba való beleérzésen alapul. Képein a konkrét alakzatok különleges metamorfózisra mennek át, melynek során látomásszerű, szürreális vízióvá alakulnak. Művészi világképe a konstruktív, lényegre törő szerkesztés mellett is dekoratív jellegű maradt, és az organikus világgal áll szoros kapcsolatban. A stilizált emberi alakok és természeti formák egy szerves életszemléletről tanúskodnak, ahol természet és ember egymásba fonódó életenergiái a rend, a tisztaság, és harmónia kozmikus történéseiben bontakoznak ki. A művésznő vonzáskörében több olyan alkotó is dolgozik, akik a természeti motívumok nőies érzékenységű, dekoratív stilizálását foglalták programjukba. Közülük Hidasi Ágnes eredeti foglalkozása szerint építész. Barakonyi Klára révén került kapcsolatba a művészteleppel és hozzá hasonlóan szívesen foglalkozik

D. Szabó Margit

a tűzzománccal, legszebb alkotásainak ez a természetes anyaga. Műveiben gyakran tér vissza az építészeti motívum: vonzalma a különös struktúrákhoz, téri szerkezetekhez egy elvont, stilizált képi világot eredményezett. Deák Zsuzsa festő és grafikusművész alkotásainak egy része organikus-dekoratív tájstilizáció, másik része szigorúan redukált, geometrikus struktúrából áll. Gyakran kombinál össze egyidejűleg különféle anyagokat is, melynek során szívesen hasznosítja kolorista erényeit. A német származású Maria Mathilde Steiner félfiguratív expresszionista festményei kifejezetten a színek kifejezőerejére építenek: foltokból és nagy ívű gesztusokból épít indulattal telített képtereket.

A bicsérdi művésztelepen rendszeresen megfordulnak szobrászművészek is. Alkotásaikban ugyanaz a lírai absztrakt–szürreális és félfiguratív képi kifejezés a mérvadó, amit a festőművészeknél is tapasztaltunk. Szatyor Győző szobrász és népi iparművész organikus-modern plasztikái jelképi igénnyel készülnek. Elsősorban fával dolgozik, de felhasználja a kovácsoltvasat is. Plasztikáinak stilizált vonalrendszerére, sziluett-hatására különösen a magyar folklór van nagy hatással. Ettől az ünnepélyes világtól alapvetően eltér Mosonyi Tamás szobrászművész munkássága, akinek kedves anyaga a fém. Mosonyi alkotásai a megszületés-megmunkálás nyomatait viselik magukon. Szobrain az olvasztott-hegesztett felületek mintha sérülések lennének: egy drámai hatású metamorfózis pillanatát ragadják meg. A figuratív

és absztrakt kifejezés határán, egyfajta köztes területen alkot Vanyúr István szobrászművész. Munkásságának legsajátosabb vonása, hogy klasszikus ízű, szépen megformált, tradicionális művek mellett a valóság és fantázia, figurativitás és absztrakció határán egyensúlyozó plasztikákat is készít. Groteszk madárkaraktereket sűrítő sorozatai valójában organikus természetképzetek. Azt a spontán játékosságot tükrözik, ami a művész alkotói egyéniségének leginkább sajátja.

A bicsérdi művésztelepen megtalálható a hagyományos figuratív kifejezés is. Ezen belül Szórádi Zsigmond szobrászművész egy kifejezetten klasszikus felfogásmódot képvisel. Kiváló karakterábrázoló képessége legerőteljesebben köztéri portréin figyelhetők meg. Nagyvonalú megformálás, tömören elegáns szobrászi nyelvezet jellemzi munkásságát. A bicsérdi csoportban sajátos helye van Kutnyánszky Géának: matematikus és filozófus, egyúttal autodidakta művész, akinek alkotásai leginkább a tradicionális tájképfestészethez kapcsolhatók. Elsősorban akvarellal dolgozik: finom, olvatag tónusokkal festi meg az őszi táj, a vizek és fák érzelmetli atmoszféráját. Míg Kutnyánszky a kézzelfogható valóságba, D. Szabó Margit szürreális vízióiba ágyazza a látványt. Képzletbeli tájképeihez egy különleges anyagot használ: a rizspapír gyűrésével, nyomtatásával és festésével érzékeny felületeket alakít ki. Kovács Ferenc festményeinek visszatérő témái a korpusz, a női test, illetve a szűkebb és tágabb környezet. Lírai színekkel jeleníti meg a közvetlen látvány és a személyes benyomásainak impresszióját.

A bicsérdi művésztelep több évtizedet átfogó működése több olyan alkotót is magába foglal, akik sajnos már nincsenek közöttünk. Elsőként kell megemlékezni a vajdasági Szilágyi Gáborról, aki 2006-ban halt meg. Festészete az absztrakt expreszszionizmushoz állt közel: tájképeire a vizionárius erő jellemző. A táj motívumait nagyfokú grafikai érzékenységgel bontotta le vonalas konstrukcióra. 2010-ben távozott az élők sorából Márkus Ilona, aki elvont, geometrikus formákban fogta át az ég és föld, a természet illetve növényi formák rendszereit, a természeti látvány lényegi motívumait. Legmonumentálisabb alkotásán, a Földanya címmel készített bicséri kapun egy életfa stilizált motívumát írta át dekoratív ívekbe. 2013-ban halt meg a művésztelep egyik legidősebb mestere, Soltra Elemér. A művész a 80-as

460 | éveken fordult a szobrászat felé, de alkotásainak legfőbb sajátossága a dekoratív formák egyensúlyára épülő szerkezetesség. A bicsérdi temető őrzi tizenöt darab, kőoszlopokon elhelyezett

bronzrelief Kálváriáját. A német származású Helene Kleindienst-Guggi festőművésznő lírai képeit szürrealista képzettársítások során egymáshoz kapcsolódó tárgyias alakzatokból hozta létre. Képlékeny alakzatai szürrealisztikus vízióként fonódnak össze vagy bomlanak szét, a sűrűsödések és tágulások ritmikájában spontán képi egészszé állnak össze.

A bicsérdi telep összművészeti koncepcióját további művészeti ágak és műfajok képviselői teszik teljessé. Mánfai György pécsi fotóművész fekete-fehér, felülnézetből készült tájképei különös tereket, sivatagot, vizeket, fényzuhatagokat ábrázolnak. A fény-árnyék segítségével érzékenyen ragadja meg a táj tulajdonságait. Fotográfiáin a szemünk előtt rajzolódik ki a természet elvarázsolt világa, ahol a mélyben – csendbe és nyugalomba ágyazva – a természet ereje munkál. Az építészet jelenlétéről már korábban említést tettünk: a kaposvári Marton Ákos Bicsérdhez kötődő építészeti elgondolásaiban tovább él a magyar népi építészet egyszerű, tiszta szerkezetisége, természetes anyagokra alapozó puritán világa. Nem hiányozhatnak ebből a sokszínű szellemi közösségből az irodalom reprezentánsai sem. Bertók László Kossuth díjas költő a művésztelephez írt verseivel, írásaival és könyvbemutatókkal teszi sokszínűvé a Bicsérdi Művésztelepet. Dr. Nagy Imre irodalomtörténészt szintén baráti szálak kötik a bicsérdi művészekhez: előadásaival és kiállítás megnyitókkel segítette a telep munkáját. A zenei műfajokat Dr. Istvánné Kollár Anikó fuvolaművész képviseli, aki a képzőművészeket a téma feldolgozásában az oda illő zeneszerzők darabjainak lejátszásával kíséri. Fellépéseivel a megnyitókkel ünnepélyesebbé teszi.

A bicsérdi művésztelep a magyar képzőművészet egy sajátos szeptétét reprezentálja. A művésztalagok széles spektrumú szemléletmódja a műfajok és eljárásmodok sokszínűségét, egyenjogúságát példázza. A társaság megjelent katalógusaiban nyomon követhető a jelenlegi alkotók munkássága ugyanúgy, mint a néhány kollégáik művei. Az eltelt 25 év munkássága arról tanúskodik, hogy a Bicsérd művészei figyelemre méltóan érdemes pályát futottak be. A társaság művészeinek képi világát és Bicsérd által megihletett alkotásait a bensőséges viszonyok, szellemi hatások szoros kötelékei fonják át. Az itt elkészült alkotások mindennapi létezésünk hiteles lenyomatai. Ehhez a település egy fontos tényezőt kínál: a helyszín, a találkozások, a közös építkezés és a barátságok szövődékét, ahol a hétköznapok ünneppé

461

NEGYEDSZÁZAD MŰVÉSZETI MUNKÁJA BICSÉRDEN

*25 éves a Nemzetközi Bicsérdi Művésztelep
2017. május 1.*

*„Egy közösségnél nem csak az a fontos, hogy
vannak-e értékei, hanem az is, hogy vannak-e
értékeinek megbecsülői.”*

Egry József

Azért dolgoztunk, mert hittünk abban, hogy az előállított értékeket, szobrokat, bronzerméket, építményeket, képzőművészeti alkotásokat településünk lakói megbecsülik, óvják, vigyáznak rá és büszkék közös értékeinkre, a megszerzett és kiérdemelt „Művészfalu” címünkre. Csakis a szervezett közösség válik alkotó erővé. Az ember sok esetben egymagában elvész, míg a közösségben megtalálja a maga helyét. Így vannak ezzel a Bicsérdi Nemzetközi Művésztelep Egyesület vezetői, tagjai és támogatói is. Vannak szavak, melyeknek hallatán felkapjuk a fejünket, meg-

Pandur József

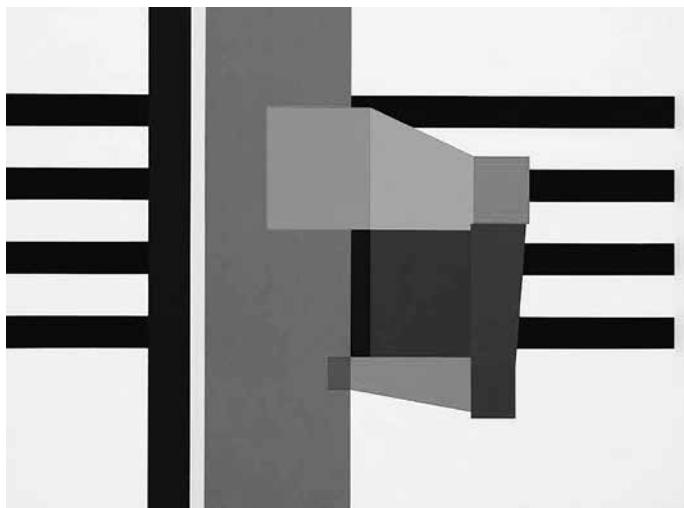
állunk, különös erőterbe kerülünk. Biztos viszonyítási pontok a hétköznapiakban, melyek az elmúlt 25 évet és annak hozadékát juttatják eszünkbe. Számunkra és remélem a művészek és sokak számára ilyen szó „Bicsérd” és a „Bicsérdi Nemzetközi Művésztelep” is. Emlékezni csak az képes, aki emlékezni akar és van mire emlékeznie. A mi esetünkben ilyen a megrendezésre került 70 kiállítás, közös esemény, Falunap,

iskolai ünnepségek, évfordulók és a létrehozott alkotások. A Templom körüli Stáció, Toronygaléria, Fénykapu, kültéri bronz és kőszobrok, fa és tűzzománc alkotások, 2 db évfordulós katalógus (10 és 15 éves), Bertók László írásai, Pandur József Bicsérdi Római Katolikus Templom művészeti kézikönyve, több mint 100 elkészített és a településnek átadott festmény, 9 db bronz érme és 6 db plasztika, valamint H. Barakonyi Klára, Herczeg László és Csizy László szervező munkája teszi teljessé. A felsoroltak adták a 25 év művésztelepi munkáját, amelynek értelmes célja van, művészi értékeket állít elő. Életünkben ezek voltak az alkotó, nyomot hagyó, változást hozó évek, melyek a település egészére, kulturális életére, közösségeire is nagy hatást gyakoroltak. Hála, tisztelet, köszönet érte!

A Művésztelep élő kapcsolatot tart az általános iskolával a rajzoktatás segítségével, valamint Bertók László

Kossuth-díjas költő író-olvasó találkozói és irodalom órák tartása a Bicsérdi Általános Iskolában.

A Művésztelep tagjai részt vettek a temetők rendezésében, elődeink emlékére állított kopjafák és lélekharangok tervezésében. A felnőtt lakosság számára H. Barakonyi Klára is tartott művészettel kapcsolatos előadást, valamint Mánfai György fotóművész előadásai és több mint 20 alkalommal Dr. Pandur József előadása, diaporáma vetítése a felnőtt lakosság részére. A Művésztelep kapcsolatot tartott Dévényi Sándor építésszel, aki a Toronygalériát tervezte, amely a művésztelepi munkának és a bicsérdi kiállításoknak a helyszíne. Dévényi Sándor segítségével kerültünk kapcsolatba Baranyai Bálint építésszel, az ő tervei alapján készült el a Horgásztónál elhelyezett Falukapu, valamint mindkét temetőnk kapuja a Léleklampionokkal együtt és a Polgármesteri Hivatal udvarán lévő szabadtéri színpad. A Művésztelep szintén nagy értéke, hozadéka településünk számára, hogy az alkotói munkába helyi lakókat, iparos embereket is bevontunk. A temetői munkákban, a lélekharang tartóoszlopainak készítésénél és a kopjafák állításánál vállalt feladatot Sente József bicsérdi asztalos, valamint néhai Krammer Boldizsár helyi fafaragó

Jarmeczky István

is. A szobraink felállításánál a közhasznú munkások mellett sok segítséget nyújtott Szabó János és a legújabb Mosonyi Tamás szobrászművész által elkészített „Közös pont” című szobornál Peák József bicsérdi lakosok.

Tehát teljesítettük az elvárást, hogy a Művésztelep munkájába vonjunk be helyi embereket is. Így került segítőként Újvári Ildikó tanítónő, aki az általános iskolában is művészeti szakkörököt vezetett és a H. Barakonyi Klára által vezetett tűzzománc szakkörnek is a tagja.

Köszönetet mondunk minden segítőknek, támogatóinknak, Bicsérd község alpolgármestereinek, név szerint: Kótyán Tibornak, Horváth Géának, Szili Lászlónénak és Nagy Zoltán-nénak, valamint a képviselőtestület tagjainak, önkormányzatunk jegyzőjének, dolgozóinak és intézményvezetőinek.

Köszönet a Művésztelepen eddig dolgozott több mint 50 művésznek és azoknak, akik legrégebb óta segítik munkánkat.

Ezen katalógus csak úgy készülhetett el, hogy köszönetünket kell kifejezni Balog Zoltán miniszter úrnak, valamint Dr. Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár úrnak, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatta egyesületünk 25 éves jubileumi kiállításait és az ebből az alkalomból készülő

464 katalógusunkat.

A fenti értékek számításaink szerint meghaladják a 80 millió forintot. Elmondhatjuk, hogy a művészek az önként vállalt

Mánfai György

feladatukat teljesítették. Változtattak a házak homlokzatán és az emberek gondolkodásában, a bicsérdi hétköznapiakba színt és fényt vittek, atmoszférát teremtettek. Felkeltették a tudás és a fény utáni vágyat, ez azért sikerült, mert befogadó közegre lettek a településen.

A település vezetőiben és lakosaiban egyaránt. A folyamatos művészi nevelő munka meghozza eredményét, példát mutat a Művésztelep az „ember méretű közösségek” kialakulásában. Hosszú távra tervezni Bertók László szerint is csak annak érdemes, „aki a múltnak nekifeszítheti a hátát, tehát a jövő csupa múltból áll”. Településünk polgármestereként és a Művésztelep alapító tagjaként abban bízhatok, hogy az elmúlt 25 év nem volt hiábavaló, ezek az értékek alapot adnak a további építkezésre, hiszen településfejlesztés nincs közösségek bevonása és a kultúra, művészet támogatása nélkül.

Végezetül néhai Soltra Elemér tanár úr gondolatait tolmácsolnám a Művésztelep megalakulása és az eltelt 25 év munkájával kapcsolatban:

„Akkor az álom szép volt, a megvalósítás ebben a meghitt faluközösségben embert nemesítő cselekedet lett, a jövő nemzedékei számára példaadó” így mindannyiunk számára „megmarad a remény”.

Vér József

Bicsérd község Polgármestere

465

SYMPOSION A VELENCEI-TÓNÁL

2018. augusztus

Lassan távolodunk a parttól, csobbannak az evezők, előttünk a szelíden fodrozódó tó. A nádasok útvesztőjében elrejtve egy sziget. A csónakok utasai művészek és közönségük, a tó a szigettel pedig egy kortárs művészeti kiállítótér. A 12. Velencei-tavi Symposium tárlatvezetésére evezünk...

Soha nem volt ennyire ellentmondásos a művészet fogalma – gondolhatnánk –, pedig épp most kerül minden a helyére. A tó a ringó náddal, az égen úszó fellegek ugyanolyanok mint azelőtt, hogy a kortárs művészet terének tekintettük volna őket. Ugyanazok a hangok, a színek, a fények, melyek a hétköznapi ember számára a környezet természetes velejárói, a kortárs művészet számára viszont kihívást jelentenek egy érzékeny diszkurzív folyamat elindítására ember és természet között. Valami olyasvalamire, ami mesze túlterjed a megfigyelésen alapuló tájképfestészen. Itt és most valós és élő kapcsolatfelvétel jön létre művész és természet között. Az alkotói folyamat közös, olyan partnerség, amely egyszerre formabontóan új minőségeket von be a kortárs művészetbe, és egyszerre időtlen történelmi mélységek természet-ember kapcsolatának mára már elfedett minőségeivel köti össze a jelent, megadva a művésznek azt a lehetőséget, hogy a hétköznapi megfigyelésen túl ismerje meg az élő-teret, majd az ezáltal létrejövő művel mindezt felszínre is hozza, megtapasztalhatóvá téve közönsége számára.

Babinszky Csilla

Bondor Csilla

A szigetre kiérő csónakok utasai ilyen művekkel találkoztak. Erőpontokkal a térben, amelyek a kortárs művészet nyelvezetén keresztül ablakokként tárták fel a természeti tér rejtett erőit és minőségeit. A globalizálódó ember szemében sokszor vad és ezért ellenséges, legyőzni való természeti tér otthonos környezetté minősülhetett át a művészet ereje által. Menedékké, biztos ponttá.

Habár a művek tematikailag is a *menedék* és *otthon* témát járják körül, önkéntelenül is megvalósítják annak egy sokkal mélyebb, formán túli tartalmát.

A Symposiumon részt vevő művészek közül többen úgy alakították ki a természetből leválasztott emberi teret, hogy az a transzcendens kapcsolódási lehetőségeket is magába foglalja.

A szigetre belépő először Freund Éva és Bubla Éva munkájával (*Térszelidítés*) találkozott, akik tíz napos performatív folyamat eredményeként egy kis földbe vájt kunyhót építettek a szigeten talált anyagokból. Bár az ember saját teréből a természet nemkívánatos elemeit kizárja – védelmet keresve hideg, szél, eső vagy akár a fájdalmas csípéseket okozó rovarok és növények elől, amikből volt bőven a szigeten – e kis kunyhó fedelét csalánnal borították, elgondolkodtatva a szigetre lépő látogatót a veszedelmesnek tartott természeti elemek valós erejéről és együttműködő szerepéről. Ha legyőzzük félelmeinket, a szigeten található csalánra úgy is tekinthetünk, mint ősi tisztító, gyógyító növényre, ami védelmezhet bennünket. Freund Éva és Bubla

Epinger Krisztina

Éva a megnyitón csalánteával köszöntötték a látogatókat, melynek közös elfogyasztása jelezte, hogy a szigetre lépve másként viszonyulunk a természethez, továbbá, hogy egyek vagyunk és közösséget alkotunk.

A szigeten szétszórt művek megtekintését Gyöngy Dániel japán ún. *butoh* táncimprovizációja fűzte össze, aki munkáról-munkára haladt Simonfi Etele zenei kíséretével, irányt adva a közönségnek és egységes művészeti élménnyé teljesítette ki a sétát. A továbbiakban haladjunk mi is műről-műre.

Deli Ágnes és Gaál Endre – a DEGA csoport – az emberi elme számára létesített egy ketrec formájú menedéket *Személyes tér* címmel. A térben lebegő mű alá beálló ember látszólag kirekeszti magát a természet teréből, de ezáltal a belső elcsendesedésre kap lehetőséget, a belső természeti tér mélységeit tárva föl.

Péter Ágnes *Csomópontja* kör alakú rituális tér, melyet égből nyúló nád oszlopok határolnak. Az oszlopok által tartott kupola maga a csillagos égbolt, az univerzum, vagyis a kozmikus méretű otthon.

Bondor Csilla érzékenyen reflektálva aktuális szociális kérdésekre, kartondoboz menedékeket installált a sziget természeti terébe.

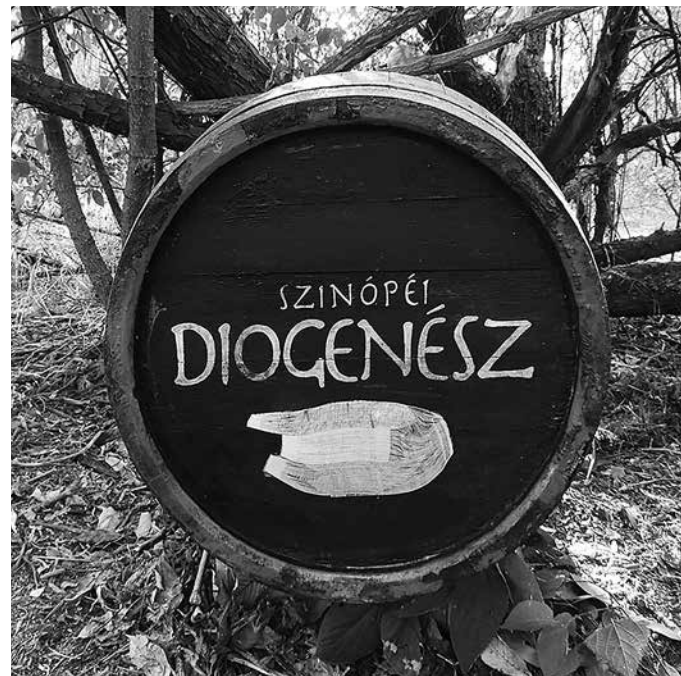
Babinszky Csilla fekete léggömböket helyezett ki a térbe, általuk nagyon érzékeny és tűnékeny, sebezhető jelenlétet hozva létre. Összesűrűsödött esszenciaként, lehetséges létezők kiindulási pontjaiként is értelmezhetők, vagy úgy is, mint a valós térben a tudatunk által létrehozott saját, személyes terek.

Nagy Dániel építész *Land Art kabin LAK* című alkotása egy szép példa a természetművészeti rendezvényeken gyakran előforduló képzőművészet – építészet és tájépítészet közötti szakmaközi együttműködésekre, a határok elmosódására. Egy kilátó a tájra, amely funkcionális kortárs szoborként is nézhető.

A PALDRA csoport – azaz Módra Bettina és Palásti Kristóf – képzőművészként hozott létre építészeti elemként is működő teret, minden hajlék ősképét, a meleget és életet adó tűz köré épített otthon redukcióját. Érdeemes elgondolkodni, hogy mihez vezetett ennek az élő tűznek a száműzése mai hajékainkból.

Többen – Gáts Tibor, Paczona Márta, Szilágyi Erzsébet, Simonfi Etele és Epinger Krisztina – lokális anyagokat használva és a szakrális geometria struktúráival – pl. a spirállal – építkezve hoztak létre jellegzetes természetművészeti alkotásokat, ezáltal továbbgondolva és szellemi tartalommal megtöltve a természeti teret és annak alkotóelemeit.

Ready made jellegű mű nélkül sem maradt az idei Symposium: Pataki Tibor „Diogenész hordóját”, talált tárgyként, feliratokkal ellátva helyezte ki a szigetre, mely, idézve szavait: „az

Pataki Tibor

élethez minimálisan szükséges javak birtoklásának jelképe. Arra figyelmeztet, hogy ne birtokoljunk többet, mint amennyire feltétlen szükségünk van. ”

A szigeten kívül a vízen és a nádasban is dolgoztak művészek, ezeket a műveket a partról vagy a csónakból lehetett megtekinteni.

Burián Norbert (*Hall itt – halott*) alkotása fossziliát idéző, talált ágakból összerakott szobor, mely a vízen lebeg. A többmillió éves megkövült élőlények anyagi testének természeti tárgyává való átminősülése kettős párhuzamot hordozhat: tárgyasulhat a lélek vagy lélekkel telítődhet a tárgy.

Péter Alpár *Érintés* című munkájának két íve a tükröződő víz felett egymás felé hajolva – és alig összeérve – két nádszigetet köt össze egymással. A két parton az egyenként törekeny nádszálak erős energiakötegekké állnak össze, hogy végrehajtsák a számukra lehetetlent. A vízben tükröződve a nádívek körökké egészülnek ki, metszéspontjuk egy mandorla forma két végpontja.

Egy gesztus értékű performance erejéig ebbe a rejtett mandorlába állt be a művész, kéztartásával kiegészítve valóságosan is annak íveit.

Az *Érintés*, a művészet világok között átjárást biztosító kapu mivoltára reflektál, ezáltal leplezett szakrális szimbólum.

A Péter Ágnes által évek óta megszervezett, a nyarat lezáró szakmaközi nemzetközi, és generációközi természetművészeti Symposium a különböző nemzetiségű, korú és különböző terüle-

Péter Ágnes – Gyöngy Dániel

Péter Alpár

teken mozgó művészek fórumaként lehetőséget teremt a közös célban való elmélyülésre. A fiataloknak ötletet és kidolgozandó témát adhat az egyetemi évekre, az idősebb, tapasztaltabb művészek pedig új lendületet kaphatnak, és a felmerülő kérdések megválaszolásával saját ars poeticájukban is megerősödhetnek. A különböző nyelvből adódó problémákat a közös tér és a közös formanyelv nemcsak áthidalja, hanem fel is oldja – így a művészet által megvalósulhat az az egység ember és ember között, amire titkon mindannyian vágyakozunk. A Velencei-tavi Symposium Magyarország egyik legjelentősebb természetművészeti fóruma, melynek nem titkolt célja az iparmentes övezet, Velence rekreációja, a terület fellendítése a művészet által, ezzel együtt a művészet „népszerűsítése” és visszacsempészése a mindennapokba.

Ezek a célok látható, virtuális és láthatatlan formában is megjelennek Velencén. Az efemer, felállított művek – vagy azok maradványai, nyomai – a parton és a szigeten megnézhetők. A már nem látható művek az alapos fotó- és videódokumentációnak köszönhetően egy telefonos applikáció segítségével

virtuálisan bármikor megtekinthetők, gondolatiságuk megismerhető. Láthatatlanul pedig nyomot hagynak úgy, hogy mivel létrejöttük folyamata megváltoztatta az erőteret, energiájuk a természetbe való visszafordulás után is ott marad a térben, segítve Velence előremozdulását.

Ez utóbbi gondolattól vezérelve a világ számos pontján jönnek létre olyan művészeti rendezvények, melyek egyes térségek fellendítésére, életminőségének javítására szolgálnak a művészet által. A taiwan-i *Cheng Long Wetlands* projektben a művész a helyieket is bevonja alkotásának elkészítésébe, koncepciójának megvalósításába, az új célok által segítve a mindennapi nehézségeken és a kilátástalanságon való felülemelkedést.

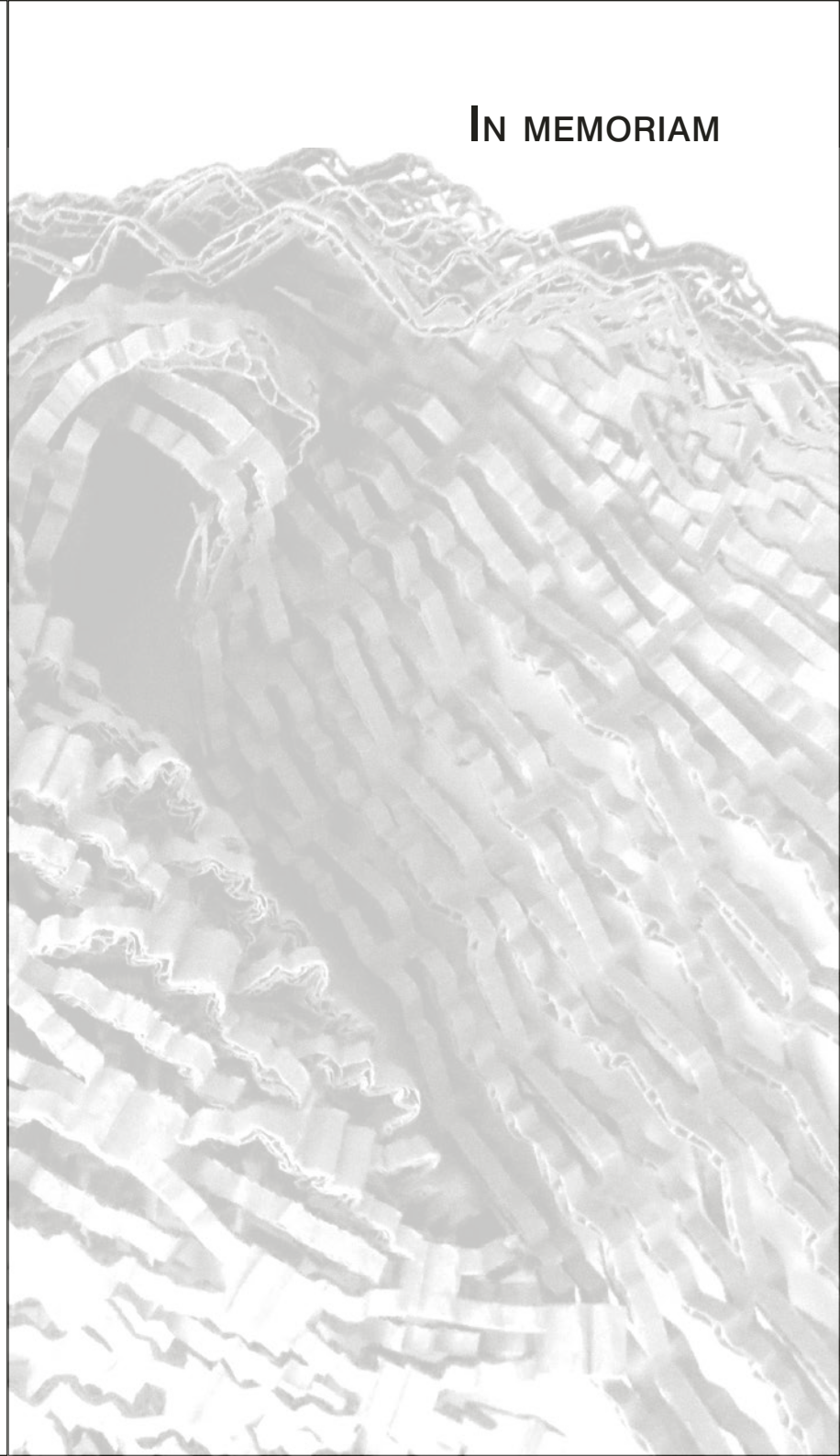
A természettel való összhangban történő jelhagyás, a vándorló nomádok éltérhez való hozzáállása ihlette a GNAP, azaz *Global Nomadic Art Project* létrejöttét, a dél-koreai természetművészettel foglalkozó YATOO csoport vezetésével. Hosszú távú terveik szerint 2014-től minden évben a művészekből álló 10-15 fős nemzetközi kis csoport végigvonul a Föld valamely kontinensén úgy, hogy az egyes állomásokon mindenki helyspecifikus, efemer alkotásokat hoz létre. Gesztusértékű emberi beavatkozások ezek, melyek bár múlandó nyomot hagynak a természeti térben, mégis változtatnak rajta. Ugyanúgy, ahogy a sokszor vad és a művészek számára idegen természeti környezettel való kontaktus, a ráhangolódás az alkotót formálja.

Az együtt utazás pedig közösséget teremt, és e kapcsolatok révén kiváló kiállítások jöhetnek létre. Így mutatkozhattak be az iráni természetművészek – Európában először – a sepsiszentgyörgyi Erdélyi Művészeti Központban a bikfalvi Erdélyi Művészet és Örökség Egyesület NAP Műhelyének a szervezésében 2015-ben, és ezek a kapcsolatok segítették színesebbé és tartalmasabbá tenni a Múcsarnok 2016-ban megnyílt nagy természetművészeti kiállítását is.

A Velencei-tavi Symposion által is képviselt művészeti irányzat kiemelkedő jelentőséggel bír a XXI. században, hiszen nem csak a kortárs művészeti szcénébe visz be egy új és izgalmas hangot azzal, hogy kitágítja a galériák terét, hanem a valós társadalmi, szociális és ökológiai problémák kezelésében is komoly, kreatív szerepet tölthet be. Integrálja a természeti teret a kortárs kultúra terébe, ezáltal elmaradt régiókat és közösségeket karol

472 fel, és segít a lokális értékek helyének megtalálásában.

Várallyay Réka, Péter Alpár

SZABADOS ÁRPÁD (1944–2017)

*„A tenger sem tudta, tudja lemosni a talpamra tapadt
itthoni földet. A világnak ebben a szögletében vagyok
itthon és ebből a nézőpontból látok.”*

Szabados Árpád

73 éves korában 2017. június 13-án elhunyt Szabados Árpád Munkácsy Mihály-díjas festő- és grafikusművész, érdemes művész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. Több egyetemen is tanított, alapítója volt a Magyar Nemzeti Galéria GYIK Műhelyének, képzőművészeti sorozata a Magyar Televízióban futottak. Az Indiana Egyetem tiszteletbeli professzora, a Magyar Képzőművészeti Egyetem professor és rector emeritusa volt. Közel 90 egyéni kiállítása volt és 300 nemzetközi és hazai kiállításon vett részt. Szabados Árpádot a Magyar Művészeti Akadémia saját halottjának tekinti.

60-as évek végén induló munkásságába integrálódtak a modern művészeti áramlatok eredményei, első szakaszába az **475** expresszív, majd szürrealisztikus elemek, a mellérendelő, osztott kompozíció, a gyermekrajzok, később a koncept művészet hatá-

sára a különböző fotótechnikák. A 80-as évek első felétől a fal-firkák és a gyerekrajzok formavilágát ötvözi a new wave színes gesztusaival.

Szabados Árpád 1944. március 18-án született Szegeden. 1968-ban fejezte be tanulmányait a Magyar Képzőművészeti

Főiskolán, ezt követően, képzőművészeti pályájának kezdetén, a technikai, mesterségbeli tökéletesség mellett a személyes kifejezés új lehetőségei érdekelték. Analitikus rajzok sokasága született ebben az időszakban. Elvont fogalmakat, napi eseményeket, különféle érzéseket és anyagokat, a közvetlen környezetében élő embereket, általános emberi vonásokat és viszonyokat elemzett ekkor.

1976-tól 1984-ig tartó művészeti korszakában a konceptuális művészet eszköztárát is beemelte művészetébe, anyagatlan, megfoghatatlan dolgokat, érzelmi, érzéki jelenségeket vizsgált és a szellemi-, lelki állapotok megélésének folyamatát kívánta megérteni. 1976-ban művészetét Munkácsy Mihály-díjjal ismerték el.

Ebben az időszakban, 1975 és 1988 között a Magyar Nemzeti Galéria GYIK-műhelyének vezetője, 1970–1984 között pedig a Mozgó Világ képzőművészeti szerkesztője volt.

Képzőművészeti műsor sorozatokat is készített gyerekek számára a Magyar Televízióban. (Önálló műsorai: Varázsolló, Játék a GYIK Műhelyben, 7 színvilág.)

Következő alkotói időszakában a kifejezési eszközök szuverén alkalmazása, az improvizatív képépítés, a képi szövet organikus átérzékenyítése jellemezte műveit.

Életművének fontos területe az oktatás – több mint 40 éves tanári, művészetnevelő és oktatásszervező tevékenysége. 1984 és 2002 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola (2001-től Egyetem) tanára, 1995 és 2002 között pedig rektora volt.

Nevéhez fűződik az egyetem oktatási rendjének és a Doktori Iskola programjának kidolgozása. Hazai oktatói tevékenysége mellett az Indiana Egyetem (USA) tiszteletbeli professzora is volt.

1990-ben a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze lett. 1992 és 1996 között több új sorozatot rajzolt, ebben a rövid alkotói periódusban végképp megszabadult minden ábrázolási és történetmesélési kényszertől. Bár nyelvezete figuratív maradt, innentől kezdve egyetlen testmozdulat, sőt, test-részlet elég volt számára, hogy érvényes világot teremtsen vele.

A 2000-es évektől rajzain és képein az embert, a madarat, a növényeket, a szimmetrikus ornamentummá formált egyéni motívumkincset intenzív érzéki-szellemi kapcsolatrendszerbe helyezi.

Az elemek megváltoztathatóak, egyik a másikba alakulhat, saját karakterét is megtartva a másikká lényegülhet át.

Szabados Árpád képzőművészeti pályája során közel kilencven egyéni kiállítása volt és háromszáz nemzetközi és hazai kiállításon vett részt. Több mint harminc szakmai díjat nyert.

2002-ben Szalay Lajos-díjat kapott, 2010-ben professor emeritus lett, 2016-tól pedig rector emeritus.

2013-ban választották a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjává, idén pedig elnyerte a Gyarmathy Tihamér-díjat. Utolsó kiállítása 2017. június 1-jén nyílt meg és június 18-ig látogatható Szegeden, a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság székházában.

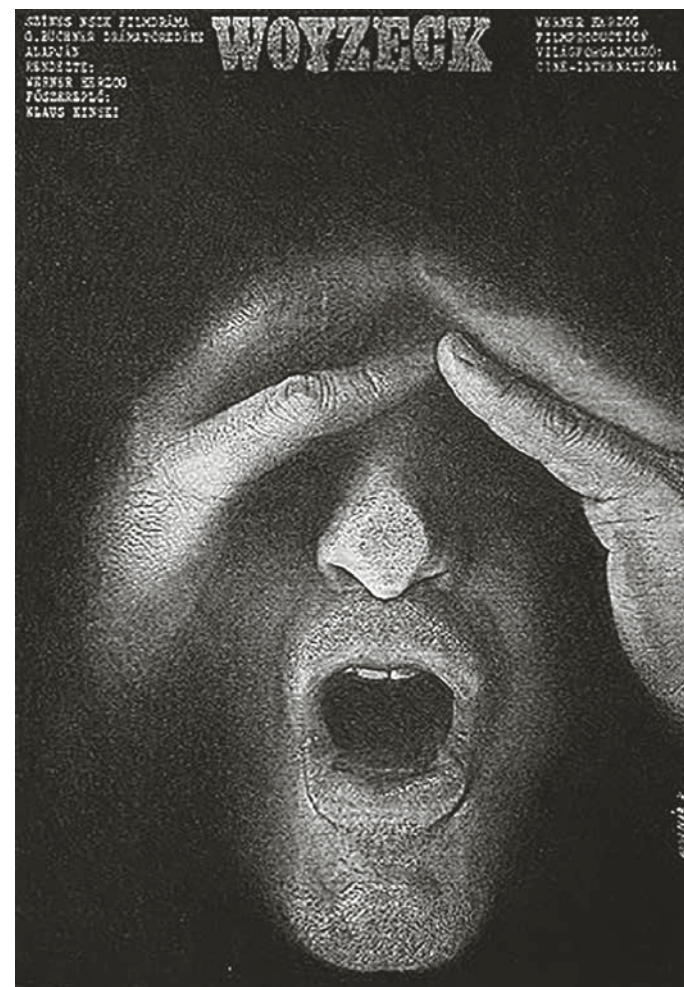
MOLNÁR KÁLMÁN (1943–2017)

Elhunyt Molnár Kálmán Munkácsy Mihály-díjas grafikusművész, érdemes művész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem professor emeritusa, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagja. Temetése 2017. július 14-én délelőtt 11 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Molnár Kálmán 1943-ban született, 1957–1961 között a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola diákjaként, majd 1963–1967 között a Képzőművészeti Főiskola hallgatójaként folytatta tanulmányait. A Főiskolán először festő szakon Fónyi Géza, majd tervezőgrafika szakon Konecsni György tanítványa volt. 1966 óta volt kiállító művész. Rendszeresen részt vett hazai és külföldi grafikai kiállításokon, biennálékon, munkáit neves szakmai kiadványok és évkönyvek publikálták. A 70-es évek óta készített film- és színházi plakátokat, valamint számos kiállítás grafikai terve fűződik nevéhez. 1989 óta volt a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének tagja, ahol 2014-ig ő vezette a Tervező Grafikai Szakosztályt és szervezte az Országos Tervezőgrafikai Biennálét és a szakma pályázatokat.

Munkásságát számos elismeréssel jutalmazták: többek között a Művelődési Minisztérium Nívódíja (1971), Az év legjobb plakátja (1974), Az év legjobb filmplakátja (1980), IV. Tervezőgrafikai Biennálé Fődíja (1984), VI. Tervezőgrafikai Biennálé Fődíja (1988), Munkácsy Mihály-díj (1990), Konecsni György Életműdíj (2006), Aranyrajzszőg Életműdíj (2009), Hungart Életműdíj (2009), Magyarország Érdemes Művésze díj (2013), MAOE Labirintus-díj (2014), MAOE Harmónia-díj (2015).

Molnár Kálmán 1990-ben kezdett tanítani a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, 16 éven át vezette a Tervezőgrafika Tan-

széket (1992–2008), 12 éven át rektorhelyettesként (1992–2004) tevékenykedett, valamint a Doktori Iskola tisztagjaként részt vett annak megalapításában. „Tanári tevékenységének kiemelkedő szakmaisága, figyelmes, derűs személyisége példamutató volt az Egyetem közössége számára” – írta a Képzőművészeti Egyetem.

480 Molnár Kálmánt a Magyar Képzőművészeti Egyetem saját halottjának tekinti.

MKE, 2017

BARCSAI TIBOR (1937–2017)

Barcsai Tiborra emlékezünk, és búcsúzunk tőle, aki 2017. okt. 7-én távozott az élők sorából. Mivel Ungváron közeli barátok voltunk, és haláláig kapcsolatban maradtunk, kötelességemnek tartottam a mai, többségben esztergomiakból álló gyülekezet részére készíteni és megosztani egy számvetést Tibor ungvári éveiről is – dióhéjban.

Apja, Barcsai Gergely konzervatív, jobboldali jogász volt állami szolgálatban a MÁV-nál. A szovjet hadsereg közeledtével Drezdába menekült, ahol a nyugati szövetségesek bombázásainak áldozata lett 1945-ben, amikor 2-3 nap alatt közel 650 ezer gyújtóbombát ejtettek a városra. Édesanyja, Gulovics Jolán Ungváron született egy előkelő, állami tisztviselő családban, apja megyei és városi képviselő volt, az oktatást és sportot irányította a városban. Szülei a Pécssett megkötött házasságuk után rövidesen elváltak, és 1939-ben anyja Tiborral visszatért Ungvárra. Tibor az 1940–1950-es években először az ungvári középiskolában, majd az Iparművészeti Szakközépiskolában tanult. Mesterei Erdélyi Béla és Boksay József ismert kárpátaljai festők.

Az ungvári fiatal festők között kialakult egy baráti kör: 481 Bedzir Pál, Szemán Öcsi Ferenc, Duncsák Attila, Kremniczky-Bedzir Zsóka és Sztaskó Gyula, akikhez Tibor is társult. A társa-

ság művészetében bátran szembeszállt az erőszakkal terjesztett szocialista realizmussal, de mindenkinek megvolt a saját stílusa. Igaz, a kezdeti 50-es évek kemény sztálinista diktatúrája után, az évtized derekán a festőkre gyakorolt nyomás kissé lazult, már nem volt nagy bűn modernebb stílusban festeni. Persze az állami rendelések (ami megélhetést biztosított) többségét azért továbbra is a realista és szocreál stílusban alkotók kapták. Egyébként Tibor már 1960-tól szerepel a Kárpátaljai Terület kiállításain.

Fél évszázaddal ezelőtt Ungvár közösségi élete az értelmiségiek körében meglepően élénk volt. Festőművészek, a fiatal egyetemisták, különösen a magyar nyelv és irodalom tanszék diákjai, de a fizikusok is, matematikusok, zenészek, orvosok, újságírók lázadoztak a rezsim kultúrpolitikája ellen, ismerkedtek az európai értékekkel, különösen a művészet és tudomány terén. Tibor fiatal kora ellenére kitűnt nagyszerű intelligenciájával, műveltségével, és ezzel rögtön elnyerte különböző városi, baráti és kultúrkörök tetszését, elismerését. Mély képzőművészeti ismeretei mellett járatos volt az európai kultúra más területein is, például a zenében. Kamaszkorától imádta a zenét, otthon a rádióban állandóan szólt a zene: Beethoven, Bach, Mozart leginkább, később meg az operák lettek a kedvencei. Gyakran megbeszéltük, ki mit hallott, ilyenkor mindig előjött az új magyar, vagy külföldi énekekkel. Emlékszem, tőle hallottam először Pataky Kálmánról, Svéd Sándorról, de a svéd Jussi Björlingről is. Kedvenceink Gino Bechi, Tito Gobbi, Fjodor Saljapin, Mario del Monaco, Maria Callas volt. Órákat tudtunk beszélni vele a zenéről, énekesekről.

Érdekelték a különböző filozófiai elméletek: Nietzsche, Schopenhauer, Weininger és sok más idealista gondolkodó (a marxizmus nem). Foglalkozott a keleti filozófiával, olvasta a Bhagavad-gitát, Lao Ce és Confucius írásait, de egyéb hindu vagy buddhista tanokat is. A jóga már 50 évvel ezelőtt divatos volt, és alaposan áttanulmányozta annak különböző változatait. Felkutatta a háború előtti magyar kiadásokat, pl. Baktay Ervin sok releváns könyvét vagy Kaczvinszky József Kelet világsága 3 kötetét, Weninger Antal könyveit. „Egy időben csak úgy lehetett vele találkozni Esztergomban, hogy a kezében volt Helmuth von Glasenapp Az öt világvallás című könyve” – olvastam Tibor egyik esztergomi méltatásában. Mellesleg szülei után Tibor görög katolikus vallású volt.

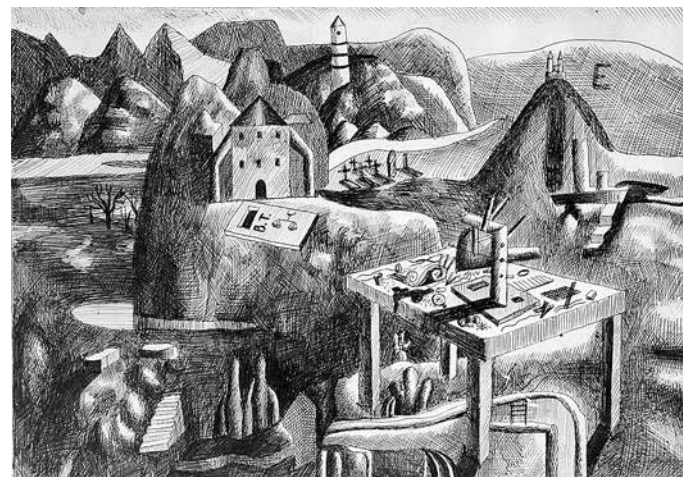
482 De szerette olvasni a világirodalmat is. Emlékszem, egyszer beugrott hozzánk, hogy csak megmutassa Quasimodo Nobel-díjas olasz költő Magyarországon először (1960) megjelent ver-

seskötetét, szerette a verseket. Mint akkor sokan mások, ő is elolvasta Shakespeare összes kötetét, több Dosztojevszkij és Tolsztoj regényt eredeti nyelven. Olvasta Hemingway-t, de mindketten hódoltunk Albert Schweitzer orgonista-orvos humanizmusa és Mahatma Gandhi bölcsessége előtt is.

Tibor érdeklődési köre elképesztően széles volt. Így értett a filmművészethez is. Mesélte nekem, hogy ez a szenvedély nem múlt el Esztergomban sem. Nem a mozikba járt, hanem igényes művészfilmeket nézett a művelődési házakban. Itt is, Esztergomban, úgy mint még Ungváron kb. 50 évvel ezelőtt, a kedvence Buñuel spanyol rendező volt. Gyakran idézett részleteket a filmjeiből, aki Salvador Dali festő barátjához hasonlóan, szürrealista volt. De szerette az olasz, francia, és lengyel filmeket is.

A sport az egyetemes kultúra fontos része. Gyerekkorától szeretett sportolni, főleg focizni és atletizálni. Jól tudta ő is, hogy „ép testben ép a lélek is”. Mind a ketten atletizáltunk – edzettünk, versenyeztünk, és lelkes drukkerei voltunk a magyar atlétikának akkor, amikor az 50-es években Magyarország világhatalom volt ebben. A közép- és hosszútávfutók, Iharos Sándor, Tábori László, Rózsavölgyi István, Kovács József, Rozsnyói Sándor olimpiai ezüstérmes, világrekorder atléták nevét jól ismerte akkor a világ.

Egyik alkalommal, kb. két évtizede, Tibor nagyon meglepett engem. Kisült, hogy már egy éve a fizikai műveket olvas a könyvtárban, mert meg akarja érteni, hogyan alakulhatott a világegyetem az ősrobbanás idején (kb. 10 milliárd évvel ez-

előtt). Meg akarta tudni, hogy ez a fizikai törvények szerint történhetett-e, amelyek szerint a világegyetem fennmaradt a mai napig is, vagy nem. A következő látogatásom alkalmával lelkesen újságolta nekem, hogy megfejtette a misztériumot: a feltett kérdésre a válasza: nem! Mert szerinte az asztro- és kvantumfizikusok tudják, hogy az őszobbanás a semmiben történt.

Ez meg azt jelenti, hogy valami ismeretlen energia hozta létre az univerzumot, és ez nem más, mint Isten. Később én leptem meg Tibort, amikor elmondtam neki, hogy mostanában tanulmányozom a Földgolyón lévő élet eredetét, és hasonló konklúzióra jutottam: az első élőlény és az élőlények sokasága a Földön a ma nem létező biokémiai törvények alapján jöhettek létre, de nem véletlenül. Létezhet egy ismeretlen kvantumbiológiai mező, ahol teremtődött az élet és az életfajok. Sőt, a teremtett világ minden másodperce fenn van tartva a főnök által, aki nem más, mint az Isten! Tibor nagy érdeklődéssel fogadta a részleteket.

Amikor készültem a mai napra, azon a gondolon fogtam magam, hogy pl. T. Mann milyen érdekes regényt tudott volna írni Tiborról, ha élne. Akár A Buddenbrook házhoz hasonlót, de ezt kis gondolkodás után elvettem, mert Tibor életében soha nem szerepelt annak a hatalmas vagyonnak a gyarapodása és pusztulása, amely a könyvben szükségszerűen megjelenik. De Cervantes, a Don Quijote című világhírű regény szerzője biztos, hogy kitűnő regényt tudott volna írni Tiborról: ő és a regény hőse – rokon lelkek. Tibor anyagilag rendkívül igénytelen ember volt. Ő engem arra az ősz görög bölcsre emlékeztetett, aki azt mondta: Mindenemet magammal hordom. Vagy Diogenészre, aki egyszer látva az athéni piacon az áruk roppant tömegét, azt találta mondani: „Mennyire mindenre nincs szükségem.”

De térjünk vissza Tibor életművéhez. Tehát 1966-ban, 29. életévében végleg elhagyta Ungvárt, és 27 év elmúltával édesanyjával visszaköltöztek Pécsre, szülővárosába. Kb. 1 év múlva felkerestem és meglepően feldúlt állapotban találtam. Mintha nem úgy alakult volna minden, ahogy ő számított, és kiábrándulva úgy döntött, hogy nem maradnak itt, és Esztergomba költöznek. Azóta élete végéig itt élt. Feltételezem, Tibor beilleszkedése Magyarországon nem ment simán. Itt akkor már kialakult a „gulyáskommunizmus”, egyes kritikus megjegyzésekre gyakran azt a választ kaptam én is: „ez van, ezt kell szeretni”. Csak

484

10 évvel az 56-os forradalom után volt érezhető, hogy az ország társadalmi légköre megváltozott. Egyúttal eluralkodott a konformizmus, opportunizmus, anyagiasság, hedonizmus. Tibort ez

mellbe vágta, kiábrándult, és talán depresszióba is esett egy időre. Ungváron ritkán kaptunk tőle hírt.

De végre kisütött Tiborra a nap: Esztergomban megismerkedett Máriával, aki Tibor élettársa lett. Ezek után Tibor élete pozitív irányba változott. Máriával minden évben külföldre utaztak, bejárták egész Európát, Törökországtól Spanyolországig, sőt Marokkóig. Közben a nyelvtanulás is új szenvedélye lett. Ungváron, még az orosz mellett, megtanulta az angol nyelvet, így Esztergomban a Bazilikánál először alkalmi orosz és angol nyelvű idegenvezetői munkát vállalt. Erről egyik interjújában ezt mondta: „Idegenvezetni angolul, oroszul és franciául szoktam, de beszélek még néhány nyelven, például olaszul, csak nem olyan szinten, hogy idegenvezetnék is – mindazonáltal nagyon szeretem a latin nyelveket és általában a latin kultúrát.” Én meg egyszer Esztergomban láttam őt újjörög szavak tanulása közben, más alkalommal meg a cseh nyelvet tanulta. Amikor 5 éve Ungvárra utaztunk, a zsebébe rakott egy angol nyelvű olvasmányt.

Esztergomba költözése után Tibor városi, illetve megyei kiállítások rendszeres szereplője lett, és 1991 óta az Esztergomi Művészek Céhének tagja. Voltak kiállításai külföldön is: Moszkvában, Skóciában, Szlovákiában, Franciaországban, Finnországban. Művei közgyűjteményekben is megtalálhatóak, többek közt a Magyar Nemzeti Galériában Budapesten.

Képeit írásokban többször méltatta Dévényi Iván, aki a 70-es években a magyar kulturális élet meghatározó személyisége volt, Wehner Tibor (a 80-as, 90-es években), Varga Péter Dénes, Kaposi Endre és Kaján Tibor. „Tollrajzain és kisméretű, fatáblára festett olajképein leggyakrabban középkort idéző emberalakok, városrészletek, várak és vármok jelennek meg. Kompozícióit az archaizáló valóságidézés és szürrealis látomások kettőssége jellemezte” – írja Wehner Tibor. Egy interjúban ezt mondta Tibor: „Rajzolok leginkább. Megszerettem a ceruzát, jó eszköz, így mostanában ceruzarajzokat készítek, de nem szakítottam az ecsettel sem. Abszurd szürrealisták a képeim, de megmondom őszintén, fiatalkoromban elvontabb voltam, mint most. Persze ha végiggondolom, értem én, hogy miért alakultam ilyené. A Szovjetunióban annak idején a szocialista realizmus szinte kötelező volt. Az én képeim ennek elutasításaként is születtek”. „A legkülönbözőbb generációk körében örvendhet osztatlan népszerűségnek, Barcsai Tibor valóban jellegzetes alakja városunknak.” (Varga Péter Dénes) Ez akár az ungváriak visszhangja is lehetne.

485

KAPOSI ENDRE (1939–2017)

*„...Áttűnünk lassan / míg Minden pihen / a Leg-
nehezebb Nap után...”*

(Jász Attila: Tudod Bandi)

A család 1959-ben költözik Esztergomba. Édesapja Kaposi Antal festőművész, fia Kaposi Tamás festőművész (1966–1991). Kaposi Endre 1962-ben kapja tanítói diplomáját az itteni Tanítóképző Intézetben. 1968-ban a Pécsi Tanárképző Főiskolán rajztanári, majd 1971-ben az ELTE Bölcsészettudományi Kara filozófia szakán szerez újabb diplomát. 1970-ig a közoktatásban, közművelődésben tevékenykedik, 1970-től nyugdíjba vonulásáig az Esztergomi Vitéz János Tanítóképző Főiskola adjunktusa, docense, majd tanára. 1985–1986-ig az intézmény főigazgató-helyettese, 1986–1991-ig főigazgatója, majd 1995-ben történt nyugdíjba vonulásáig a Vizuális Nevelési Tanszék vezetője.

Közreműködik az Esztergomi Tanítóképző Főiskola hosszú
486 | távú fejlesztési tervének kidolgozásában, majd megvalósításá-
ban. Ennek során jön létre az intézmény 250 férőhelyes kollégiu-
ma, díszterme, sportcsarnoka, újul meg könyvtára és honosodik

meg a négyéves tanító, ill. tanító és más szakos (művelődésszervező, nyelvoktató tanító, szociálpedagógus, óvodapedagógus stb.) képzés. Vezetői munkássága alatt veszi fel az intézmény Vitéz János nevét.

1962-től kiállító művész. Rendszeres résztvevője a városi és megyei tárlatoknak. Műveivel megismerkedhetett Prága, Espoo és más európai városok közönsége is. Művészeti alkotótevékenységét több tárlaton elnyert díj fémjelzi. Az 1960–1980 közötti években keletkezett alkotásaiban az európai társadalom mélyén zajló tektonikus mozgásokra, a női emancipáció hatására, a szabadság-bezártság ellentmondására, az ebből fakadó feszültségekre, az 1980–1990-es években a társadalmi korszakváltás prob-
487 | lélmáira, a 2000-es években pedig a XXI. század társadalmi és
ökológiai folyamataira, a kor erkölcsi kihívásaira reagál.

Kezdetben kisméretű, szűk motívumkincsre redukált lírai atmoszférájú olajképeket, fotómontázsokat alkot. Színvilágát a tiszta, egyértelmű kék, sárga, fehér, fekete, piros, zöld színek használata jellemzi. A '80-as évek második felétől xerox grafikákat és tárgy kollázsokat, az 1990-es évektől különféle hulladék-elemekből, alkatrészekből kronogrammákat készít. 1968-ban művésztársaival megalakítja a Fiatal Esztergomi Művészek Sigillum Csoportját, majd 1974-ig működteti azt. Közben 1970–1975 között tagja az orosz-lányi Ötök művészcsoporthoz. Meghatározó szerepet játszik a Tervező Iroda épületében működő Zodiákus klub programjának kialakításában, megvalósításában.

Rendszeres résztvevője a városi és megyei tárlatoknak. Több éven át tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete választmányának, a Magyar Fotóművészek Szövetsége szakíró szakosztályának, a Magyar Fotográfiai Múzeum tanácsának. 1991-től alapító tagja és 2001-ig titkára, 2011–2016 között elnöke az Esztergomi Művészek Céhének (EMC). 1993-tól élete végéig elnöke a megye képzőművészeti életében meghatározó szerepet játszó Kernstok Károly Művészeti Alapítványnak.

A Művészet, a Limes, az Új Forrás és az Esztergom és Vidéke hasábjain napvilágot látott írásain túl kiemelkedő értéket képvisel a Fotográfusok Esztergomban címmel 1987-ben megjelent kötete, valamint Mucsi Andrásról összeállított emlékkönyve. Képzőművészeti alkotásainak meghatározó része és művészeti életútja megtekinthető, illetve olvasható a Wehner Tibor által jegyzett, Virág Jenő által szerkesztett Kaposi Endre albumban (2016).

Főiskolai oktatói, vezetői és művészeti alkotótevékenységén túl aktívan bekapcsolódik a megye és Esztergom város közéletébe, több mint egy évtizeden keresztül tagja a városi tanács végrehajtó bizottságának, elnöke a város kulturális életét meghatározó bizottságoknak.

Aktívan tevékenykedik a humán, civil szervezetekben, így a Balassa Társaságban, az Esztergom Barátainak Egyesületében. Ez irányú munkásságát Esztergom városa 1998-ban Pro Urbe, 2010-ben Babits Mihály-díjjal ismerte el. 2015-ben Esztergom díszpolgárainak sorába választották. A megyei önkormányzat művészeti és közéleti tevékenységét 2005-ben Komárom-Esztergom Megyéért Szakmai díjjal ismerte el.

488 | Életműve elválaszthatatlan részévé vált szeretett városa társadalmi, kulturális és művészeti életének.

Bárdos István

BENES JÓZSEF (1930–2017)

Benes Józseftől búcsúzva az utolsó nála tett látogatásomat idézem fel. Az idei év májusa volt, készülő könyvem borítójának tervét mutattam meg neki. A borítón, mint mindegyik könyvem borítóján az ő munkája szerepelt, a Vakrepülés című kiállításának számomra legfontosabb képe. Tartottam ettől a látogatástól, mert a tervező, a szakma egyik legjobbjika, Hrapka Tibor hozzányúlt a képhez, beforgatta, így annak finom játékoságát is megváltoztatta, a lebegést zuhanássá alakította át. Benes ránézett a kinyomtatott tervre, s azt mondta, érdekes, látod, mennyire jó így is, hogy egy kicsit dolgozott velem. Aggodalmamat az állapota igazolta, gyenge volt, a beszélgetés során érezni lehetett, hogy a már a végső kérdésekkel néz szembe. Tudod, szabadok voltunk, megteremtettük magunknak a szabadságunkat, szabadon tudtunk dolgozni, mondta, minden kérdés nélkül.

Ezt mondta feleségének, Gerle Margitnak is, a halálát közvetlenül megelőző időszakban. Benes, Margittal együtt valóban

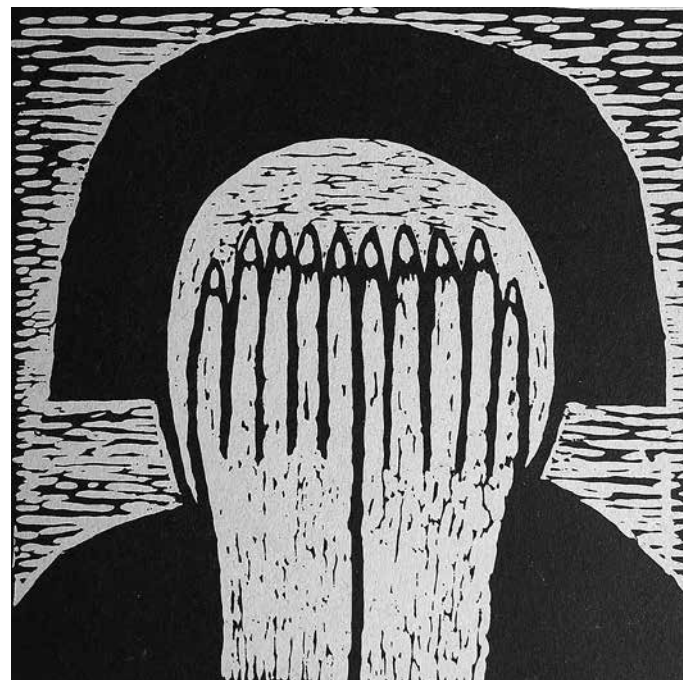
szabad volt, nem csak a szó leggyakrabban használt értelmében, politikai vonatkozásban, így is szabadabbá tette magát, hanem szabad volt a konvenciókkal szemben is, előítéletek, elvárások, megfelelési kényszerek, szereplések terhei, az időnek való kiszolgáltatottságok soha nem irányították. Ha eljutott oda, hogy dolgozzon, akkor ideje is volt a munkára, s ez szinte állandóan így volt. Margit kiállításának megnyitóján mondtam, láttam és látom azt, ahogy életük a művészethez kötődött és kötődik, ahogy életükből mindent a művészetnek rendelődött alá. A kíváncsiságuk, az érdeklődésük, a munkájuk. Ugyanezt Benes

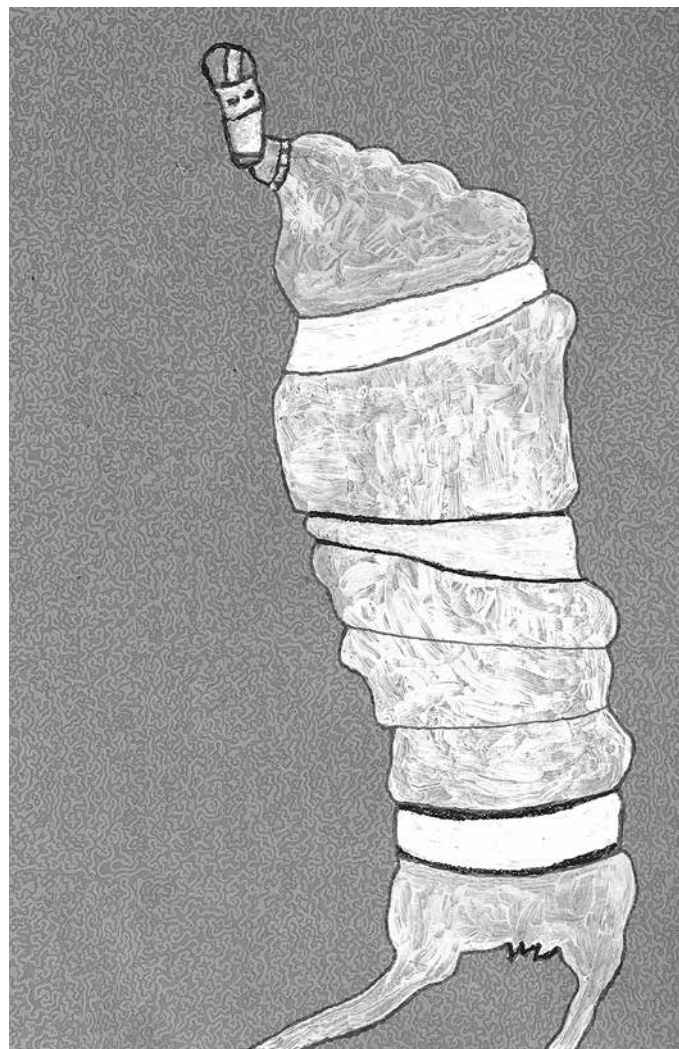
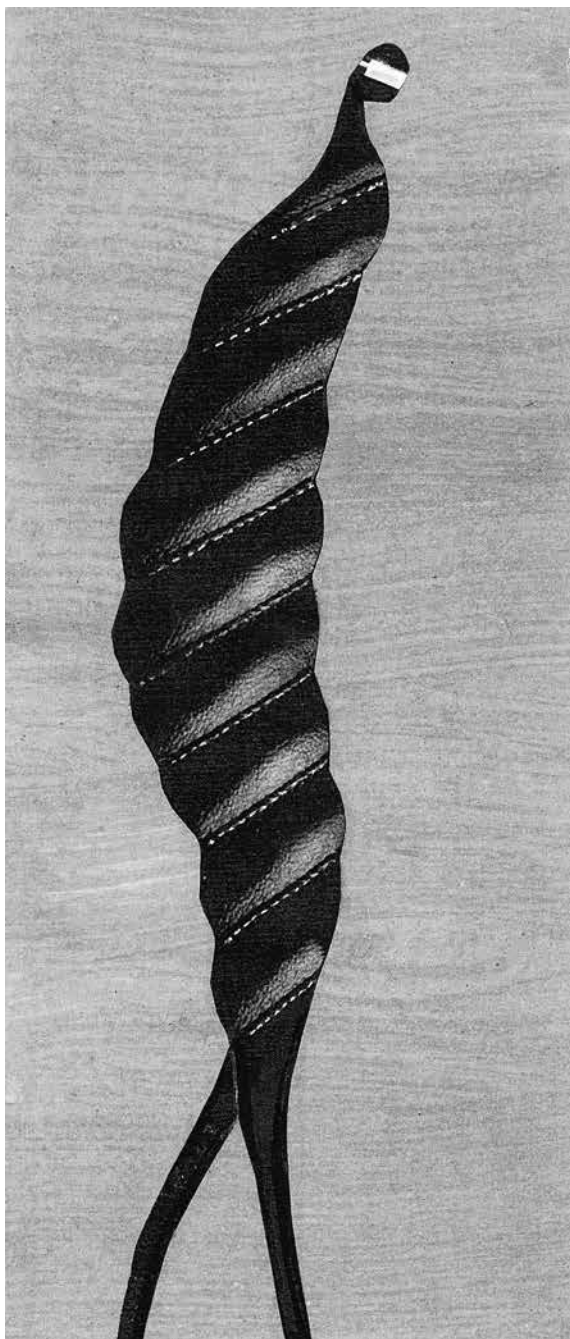
József életéből és munkáiból kiindulva is elmondhattam volna, szabadsága a művészetét és művészi érdeklődését szolgálta.

Számára a rajzolás volt a legertermészetesebb kifejezési forma. Amikor az említett beszélgetésünkkor megkérdeztem, hogy mit csinál, mivel tölti a napjait, a lehető legertermészetesebben mondta, rajzolok, s odakísért a kis munkaasztalához, ahol rajzok százai voltak, apró vázlatok, amelyekből bármikor önálló kép teremthetett volna. A rajzolás számára azt jelentette, amit az emberek számára valamikor a betűvetés jelentett, azon keresztül, annak segítségével fejezte ki magát.

Állandóan kísérletezett, színnel, anyaggal, formával, egy-egy motívumát, gondoljunk a Húsikákra, a tájképekre vagy a vakrepülésben lebegő alakjaira, a gólemekre, az összevarrt szemű, szájú, testű alakjaira, a csodálatos infánsnőkre, a Tisza-partokra, számos változatban rögzítette, mindegyik változat önálló munka, eredetijük papíron, vásznon nem létezik, csak a változatok léteznek, az eredeti a Mester fejében rögzült.

Sokszor mondtam, hogy Benes József nagy mester. Mester volt abban az értelemben, hogy mesterségének valamennyi technikai fogását ismerte, miközben állandóan kísérletezett, új fogá-

sokat, eljárásokat keresett és talált a maga számára, s abban az értelemben is, ahogy mondtam, hogy mindig kész volt a munkára. Ha a Forrásnak képeket kértem tőle, ha egy-egy könyvhöz grafikákat, akkor mindig az adott határidő előtt elkészült a munkákkal. Az egyik legutóbbi történetet említtem meg. Amikor a két part között lebegő alakot ábrázoló első képét megláttam, jeleztem, ha ebből elkészül az általam remélt sorozat, akkor kiállítjuk azt. Ősz volt akkor, a tél végére elkészült a huszonhárom, egymással

kapcsolatban lévő, de önállóan is létező, élő kép. Pontosan annyi, amennyi a galériában elhelyezhető volt, mert beszélgetésünk során azt is felmérte, hány kép fér el a falakon. Munkára mindig készen állt. Ezért is vert mellbe, amikor egy új kiállításra rákérdező, annak lehetőségét felvető telefonhívásomra, nem régen történt ez, csak annyit mondott, nem tudom, gondolkozom rajta. Másnap visszahívott, igen, vállalom, mondta, jövőre, s csak az év második felében.

Művészete egyetemes értékű, de erős talapzatokon áll. Tájélménye a Tiszához és a Tisza-parthoz, történelmi tapasztalata a vajdasági magyarság sorsához, a második világháború utáni tisztításukhoz kötődik, motívumait egyetemes látomássá, a Föld és az ember veszélyeztetettségének látomásává növesztette föl. Vizuális szimbólumai, ezt többször is mondta, egyértelműn az embert szorongató civilizációs ellentmondásokra utalnak.

Művei nem igényelnek magyarázatot, nem kell megfejteni őket, hanem ahogyan barátja, a költő Domonkos István mondta, élni kell velük. Mindezzel együtt Benes hatni akart, s művésztével tudott is hatni az emberre. A méretek, a színek, a formák mind a hatni akarás jegyében formálódtak ki nála.

Úgy tudott egy vonalat meghúzni, hogy azzal belelépett az ember életébe. „Benes nem beszél, nem magyaráz, Benes beszélget. ... Képei feltépik dédelgetett sebeinket, nem szembesítenek bennünket önmagunkkal, visszaütnek” – mondja ennek kapcsán Domonkos István. Örült, ha érezte, hogy munkáival elérte a célját. Számon tartotta, hogy kinél van képe, nagy örömmel beszélt arról, hogy a Vajdaságban, most, hogy már visszajárhatott, milyen képeire talált rá, milyen történetek maradtak meg róla.

Benes József a Vajdaságban született, belgrádi tanulmányai után odatért vissza, ő volt a legnagyobb nem zentai zentai, ahogy a zentaiak mondták, ennek kapcsán nem csak anekdotáiról kellene beszélnünk, hanem a Royal Szállóban őrzött, a Tiszavirág címet viselő képről és az Ács Józseffel közösen festett Zentai csata címűről is.

Magyarországra kerülése után Szegeden éltek, aztán Kecskeméten. Itt, Kecskeméten is otthon volt, a Pannon Alföld embe-
rének tartotta magát, rövidebb vagy hosszabb utazásai kivételével ezt a tájat nem hagyta el soha, az alföldi táj önmagában is művészetének tárgya lett.

494 | A kötődéseket sokra tartotta. Amikor a nyolcvanas évek végén tizenhét vajdasági költő, író estjét rendeztük meg, másnapra meghívta magukhoz mindegyiküket, s mindenkinek egy-egy nyo-

matot ajándékozott. Szerepét a vajdasági magyarság kulturális világának formálódásában, hatását a hatvanas évektől induló irodalmi, s nem csupán irodalmi nemzedékekre, látásmódjának elfogadottságát nehéz túlértékelni. Nem lehet megmondani, hány ember képzőművészeti szemléletét határozta meg.

Őszintén remélem, hogy Benes József művészetét utókora a neki kijáró módon értékeli majd, s hogy művei, ahogyan történt már eddig is, közgyűjtemények értékeivé válnak. Nekem most, a búcsúzás pillanatában arról kell szólnom, hogy Benes köztünk volt, köztünk, itt Kecskeméten, a beszélgetéseken, a kiállításokon, sokat tett az itteni képzőművészeti életért. Köztünk volt a Forrás szerkesztőségében is, estjeinken, találkozóinkon, sokszor jött-jöttek be hozzánk Margittal beszélgetni, többször mondta, hogy valójában mindig írók közt érezte jól magát.

Képeit többször közölhattuk, a Forrás borítóján is az ő munkája szerepel, amikor lehetőségünk nyílt rá, kiállításokon mutattuk be műveit. Sokat tanultunk tőle, mindazt, amit el kellene mondanunk róla, most a gyász pillanatában nem tudom, nem tudjuk elmondani.

Ha azt mondtam az előbb, hogy Benes köztünk volt, most azt mondom, hogy köztünk, velünk van most is. Velünk van a képeivel, anekdotáival, történeteivel, ezeket magam is sokszor meséltem, mondtam tovább, máskor megkértem, hogy társaságban a barátainknak mondja el őket, közöltünk is belőlük. Hangulatremtő erejével is itt van közöttünk, ha nagyobb körben voltunk együtt, akkor ott mindenkihez szólt, mert ott is hatni szeretett volna mindenkire. A képeivel, az összekacsintásaival, a biciklijével, fekete ruhájával, egyre vékonyodó alakjával, s belső derűjével is köztünk van, mindez beleivódott a tudatunkba. Írják róla, tudjuk róla, hogy a szorongás, a magány, a veszélyeztetettség világa foglalkoztatta, mégis azt mondom, munkásságával, képeivel a szépség új formáját hozta létre. Színeiről, formáról külön kellene beszélnem, még a feketéi között is ott voltak a színek, az összetettség, a gazdagság jellemzett nála mindent. Alkatában ott volt a sokszor megélt és kifejezett, s általunk is megtapasztalt életöröm.

Azt kérem Önöktől, hogy képei mellett alakját, mondanóját, emberi valóját is őrizzék meg magunkban.

Elhangzott 2017. december 7-én Kecskeméten, a Kápolna Galériában, Benes József búcsúztatásán. 495

LÁBIK JÁNOS (1933–2018)

Azok közé tartozott, akik nem az akadémiák mestereitől tanulták a művészetet. Első próbálkozásai pilzeni katonaeveihez kapcsolódnak, igazi elkötelezettsége pedig az Esztergomi Képzőművész Körben alakult ki. Kezdetektől a maga útját járta, a maga választotta közösségekben csiszolódva, önmagából építkezve jutott el a személyiségében rejlő lehetőségek kiteljesítéséig. Élete, alkotói munkássága szorosan összeforrott a természettel, a tájjal, a folyókkal, a gyors sodrású patakokkal. Kora gyermekkorától részese volt a Duna, a Garam és az Ipoly mente színeiben, hangulatokban és ízekben gazdag világának.

E tájról kalandozott el a Tisza menti Mártélyra, a Balatonra, messzi tengerek partjára és olykor a Kárpátok zordon hegyei közé. Művei között sétálva, megszületik a csoda. Magunk is részévé válunk az általa megfestett tájnak. Együtt lélegzünk a fákkal, bokrokkal, éggel, földdel, vizekkel. Megszeretjük a csendet, amelyet csak olykor tör meg a víz csobogása, a szélfúttá fenyvesek

zúgása vagy a fák levelének zizegése. A költő, Marosi Károly így ír erről barátja képei kapcsán: „Duna-part, / Ősz táj, / Lombos fák, / Csupa báj. / Vásznon, / Mese / Ki festette? / A természet szerelmese.”

Búcsúunk Párkány és térsége képzőművészeti életének szervezőjétől.

Felnőttként visszatért gyermekkorai iskoláinak városába, Esztergomba, ahol a Kaposi Endre, Végvári I. János, Novák Lajos Munkácsy-díjas festőművész és Kollár György vezette Képzőművész Körben, különböző magyarországi és felvidéki alkotótáborokban gyarapította tudását. Tagja volt a CSEMA-DOK Érsekújváron működő Képzőművészet Kedvelők Klubjának. E szervezeteknek, majd az Esztergomi Művészek Céhének, a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesületnek tagjaként folyamatosan jelentkezett alkotásaival egyéni és különböző városi, megyei, országos és nemzetközi kiállításokon.

Jelenlétével, művészetével példáját adta annak, miként lehet és kell eredményesen ápolni a határmente emberi és kulturális kapcsolatait. Amit Esztergomban tanult és tapasztalt, hazavitte városába. Esztergomi mintára kezdeményezte a Párkányi Képzőművész Kör és a Párkányi Városi Galéria, ma Barta Gyula Galéria megalakítását. Kapcsolatai révén gyakran került sor a két vá-

ros között kiállítások és kulturális programok cseréjére. Alkotó munkáját és művészetszervező tevékenységét számos díjjal és kitüntetéssel ismerték el. Közülük számára a legfontosabb az 1999-ben elnyert Pro Urbe Párkány díj és a 2016-ban Esztergomban elnyert Szent István emlékérem volt.

Családi házuk ajtaja mindig nyitva állt a betérő vendég előtt. Feleségével, az őt mindenben támogató Etelkával gondoskodtak arról, hogy a kedves fogadtatás, a szíves vendéglátás kedvező körülményei között szabadon szárnyalhasson minden gondolat, születhessenek újabb és újabb ötletek. Ilyenkor a kérdés soha nem az volt, hogy valamit miért nem lehet megvalósítani, hanem az, hogy mit kell tenni azok megvalósulása érdekében. Szívesen fogadta és megköszönte az önzetlen segítséget. Ha valamelyik barátja nehéz élethelyzetbe került, mindig volt helye ebédlőasztaluknál. Szívesen ajánlotta fel műveit karitatív és más közösségi célokra.

Életútját, küzdelmeit „A Párkányi Képzőművészkör – 25 éves tevékenysége és utóélete”, valamint „Lábik János élete és munkássága” című kötetekből ismerheti meg az utókor.

Munkássága, művei elválaszthatatlan részévé váltak Párkány, Esztergom, a Duna, a Garam és az Ipoly mente művészeti életének.

Nemes harcát megharcolta, futását megfutotta, az emberekbe vetett hitét megtartotta.

Bárdos István

498

KÁNTOR JÁNOS (1947–2018)

Ismét súlyos és pótolhatatlan veszteség érte a magyar képzőművészeti életet, ezen belül elsősorban a grafikuművészek közösségét és Esztergom város művészetszerető közönségét. Életének hetvenegyedik évében hosszan tartó súlyos betegség után elhunyt Kántor János.

Évtizedeken át meghatározó egyénisége és kiemelkedő alkotója volt az esztergomi művészeti életnek, de tágabb értelemben a teljes magyar képzőművészeti kultúrának, jelentős grafikai kiállításoknak.

Eredeti látásmóddal jellemezhető, egyéni, csak rá jellemző technikával kivitelezett grafikai, nyomatai a nemzetközi képzőművészeti bemutatók, kiállítások, biennálék sokak által kedvelt darabjai voltak Japán, Portugália, Olaszország, Finnország, Németország, Lengyelország, Kanada, Svájc, Bulgária rangos galériáiban, múzeumaiban.

Kántor János képeket szülő gondolatai az ábrázoló, figuratív és az absztrakt, időnként geometrikus elemeket is alkalmazó kifejezőmód határán egyensúlyoztak, Egyszerre volt jelen nála

499

az erőteljes formákkal való képépítés és a kép tárgya, mondanója iránti szeretet és alázat. A könnyed, laza részleteket talán egy visszafogott, szemérmes csend jellemezte, míg a szilárdabb, erősebb kontúrokkal megrajzolt, expresszívebb, látványosabb képei a szabadabb, formai kötöttségekből kitörő mestert idézik. A művek belső dinamikája és az ábrázolás hitelessége együttesen jelölik ki azt a kánont, ami műveinek jellemző sajátossága. Személyes absztrakciója, téma- és formavilága, esetenként különleges

színeinek harmóniája teszi egyedivé, fel- és megismerhetővé kép-történeteit, kép-világait.

Természetesen őrá is hatással voltak idősebb kortársai, mint Bálint Endre, Kondor Béla, Nagy László, Würtz Ádám, Kass János. Nagy példaképe Szalay Lajos volt, minden idők egyik legnagyobb magyar rajzolóművésze, akinek összetéveszthetetlen stílusa, művészi és emberi nagysága adott ihletre épült teremtő hitet Kántor János egyéni rajzmodorának kialakulásához is.

A történelemben, a mitológiában, az irodalomban és a természetben talált ihletet, segítséget vonalai, jelképei kialakításához. Absztrahált, de úgy, hogy hűséges maradt az általa szívesen használt formák és jelképek eredeti jelentéséhez, azok megmaradtak a maguk felismerhető mivoltukban, tömören és tisztán jelentek meg a műveken. A vékony, érzékeny, törékeny karcok, a zárt egységbe foglalt grafikák, a porózus, finom felületű nyomatok, az erőteljes, kontrasztos vonalakkal és felületekkel szabdalt metszetek mind megjelenítésükben, mind mondandójukban illeszkedtek az ihletet adó témákhoz.

Ő maga így vall erről: „A rajz az emberiséggel egyidős, örökkön változó, kifejező, olyan, mint az ember maga; lehet bizonytalan, esendő, törekvő s bizonyosságot sugárzó, halk és hangos, a semmiből előtűnő, majd ugyanoda visszatérő, ám létének lényege az igazság: a teremtés igazsága.”

Az életmű részét képezték grafikai munkássága mellett festményei is. Erőteljes, tiszta színeket használt expresszív ecsetkezeléssel megfestett vibráló, mozgalmass képein, amelyeknek témaválasztása sokszor egybeesett grafikai műveivel. E gyakran nagy méretű vásznak mint szélben lobogó zászlók, kijelölték alkotójuk útját, ők is fizikai és szellemi állapotának szimbolikus megjelenítései, jellemét, játékos szeretetét, komoly, mélységes küzdelmeit, külső és belső harcait magukon viselő őszinte lélekrajzok. Alkotói gesztusai kaput nyitottak lelkivilágába és utaltak az anyaginak a szellemibe való emelésére való vágyakozására. Egyik írásában így utal műveire: „Teremtényeim (...) vallomások mindarról, amit sejtek a világról, amit érzek a szívem mélyén, ki nem mondható eltitkolt vágyak, remények vagy keménnyé fogalmazott, vállalt vélemények az angyal és ördög árnyékában.”

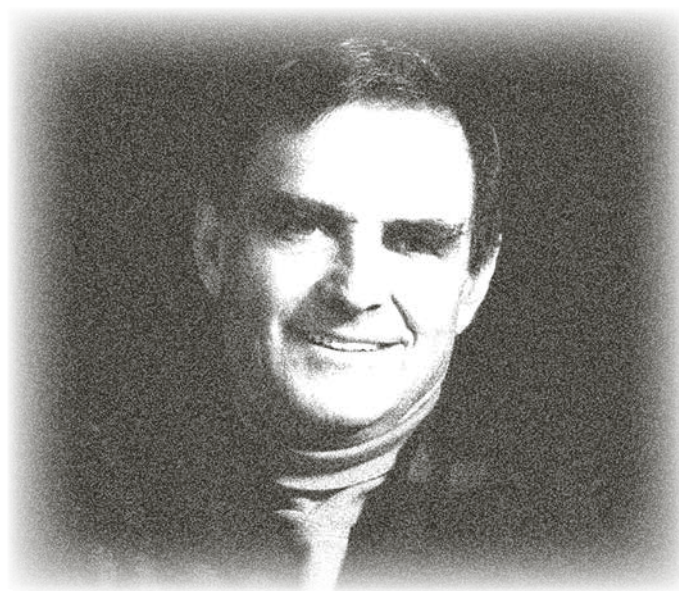
A rá leginkább jellemző grafikáin, nyomatain többnyire csak két színt használt, a papír fehérjét és a festék feketéjét, vagyis a legtisztább, legegyszerűbb, legősibb ellentétpárt. A fehér az örökkévalóság, az időtlen, a végtelen, a csend színe. A fekete a befejezés, a vég, a véglegesség színe.

Kántor János festő és grafikusművész földi élete a befejezés színéhez érkezett, de művei reményeink szerint az időtlenség színét vették fel. Bízunk benne, hogy lelke az angyal árnyékában pihen és várja a Teremtő szeretetteljes ítéletét.

(Kántor János grafikusművész emlékkiállítás, Magyar

502 Nemzeti Múzeum Vármúzeuma, Rondella Galéria, Esztergom, 2018. július 7–22.)

Gyórfy Sándor

P. SZABÓ ERNŐ (1952–2018)

Húsz éve ismerem P. Szabó Ernőt. Az Új Művészet folyóiratnál voltunk kollégák 1998-tól öt éven keresztül. A munkakapcsolat azóta is mondhatom, hogy töretlen maradt. Az első, ami eszembe jut róla az a megbízhatóság. Elsősorban az általam szerkesztett Hungart-könyvekre gondolok, ahol szerzőként öt könyvet is jegyez. Az utolsó kéziratát idén júniusban adta le, a szokásos színvonalon. Felfoghatatlan, hogy a könyv megjelenését már nem fogja látni.

Mindig precízen, határidőre dolgozott. Hiszen nem csak művészettörténész, de vérbeli újságíró, igazi, profi zurnalista is volt. Munkatársként jó volt vele együtt dolgozni, amihez derűs, kedélyes és kiegyensúlyozott személyisége is hozzájárult.

Sokan sokféle aspektusból írtak róla az utóbbi napokban, emlékezve személyére, munkásságára. Sokrétű tevékenységének kulcsa a különböző szakmai szervezetekkel való jó és érdemi kapcsolata volt. Nyitott és pozitív személyiségének köszönhetően tudott a legkülönbözőbb művészeti kezdeményezésekkel azonosulni, és meglátni bennük a lényegét, a szakma szempontjából 503 jelentős mozzanatot. Támogatta ezeket a kiállításainkon tartott megnyitóival, illetve a különböző művészeti társaságok (Ma-

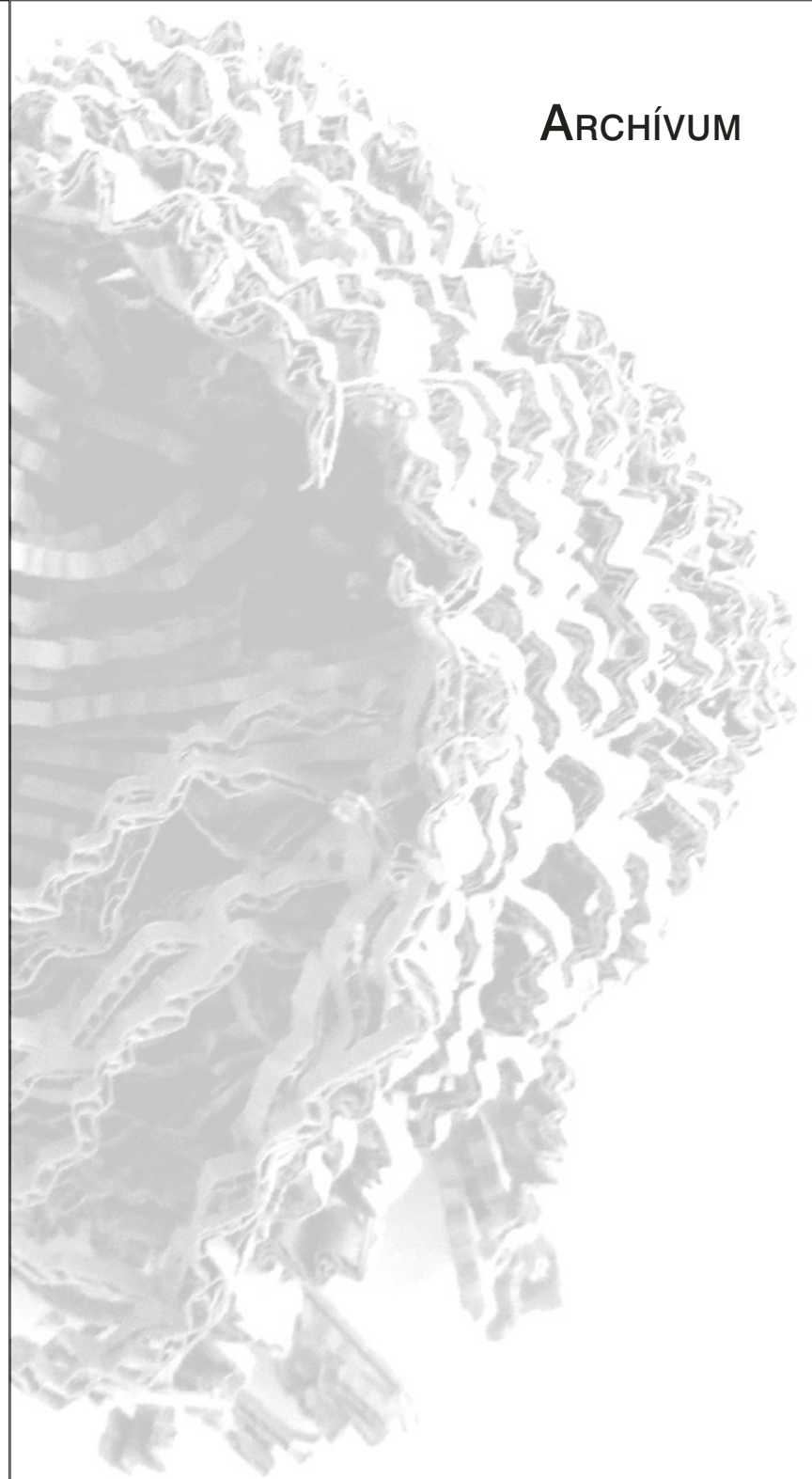
gyar Illusztrátorok Társasága, Magyar Festők Társasága stb.) tevékenységéről, tárlatairól elsősorban a Magyar Nemzetben, valamint az Új Művészetben megjelent írásaival. Mindezek dokumentatív erővel bírnak, és hatalmas segítséget jelentettek, jelentenek a művésztársadalom számára. Áldozatos munkáját a szakma is méltányolta és megbecsülte, hiszen a Magyar Képzőművészeti és Iparművészeti Társaságok Szövetségének tagszervezeteiért kifejtett közösségi munkájáért 2005-ben a Simsay Ildikó-díjat ő kapta meg. Ez a szakmai elismerés az ő díjazásával valóban beteljesítette küldetését.

Ernőt lendülete, érdeklődő kíváncsisága hajtotta mindig új és újabb művészeti kalandok felé. Munkabírását semmi sem korlátozhatta, nem ismert akadályt, ha valamibe belefogott. Rendíthetetlenül dolgozott. Az utolsó pillanatig.

Sokat hagyott nekünk, írásaiban, munkáiban, de abban biztosak lehetünk, hogy magával is vitt még nagyon sok értékes gondolatot. Olyan hirtelen történt minden, ahogy egy elkezdett mondat félbeszakad. A szavak elnémultak. Ránk zuhant a csönd.

Szeifert Judit

ARCHÍVUM

1996/1-2

1996/3-4

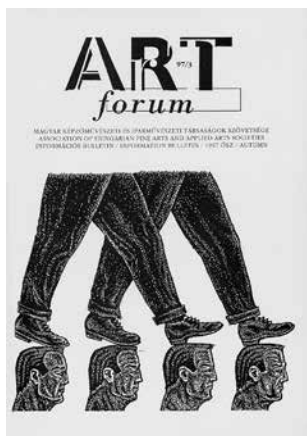
1997/1

1997/2

1997/3

1997/4

1998/1

1998/2

1998/3

1998/4

1999/1

1999/2

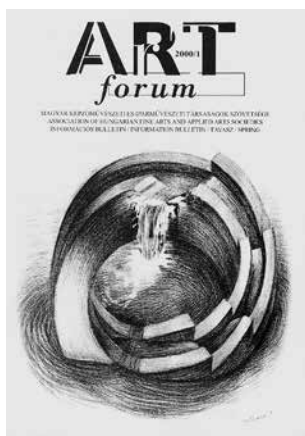
1999/3

1999/4

2000/1

2000/2

2000/3

2000/4

2001/1

2001/2

2001/3

2001/4

2002/1

2002/2

2002/3

2002/4

2003

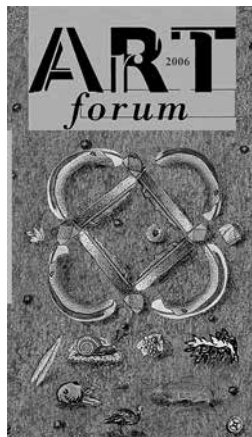
2004

2005

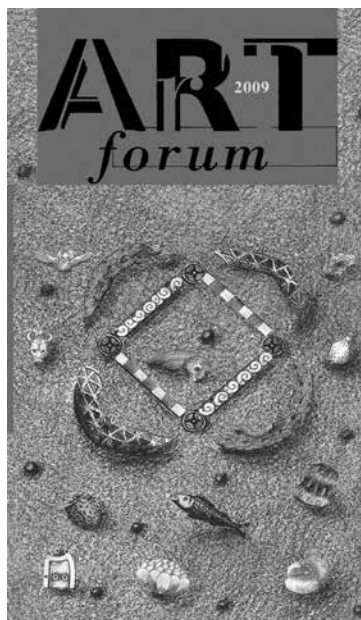
2006

2007

2008

2009

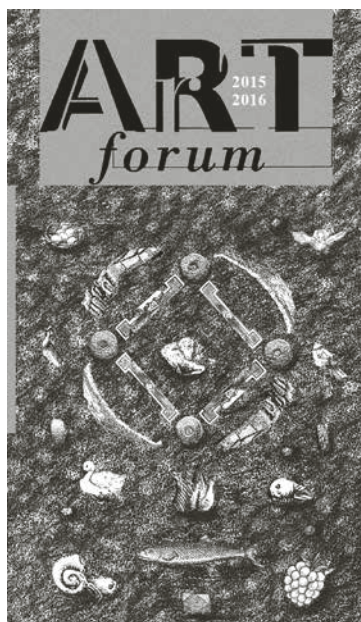
2011-2012

2010

2013-2014

2015-2016

2017-2018

TAGEGYESÜLETEK

MAGYAR KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI TÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE
ASSOCIATION OF HUNGARIAN FINE ARTS AND APPLIED ARTS SOCIETIES
MKITSZ / AHFAAAS

Alapítva / Founded: 1994

Levelezési cím: 1245 Budapest, Pf. 1059
Székhely: 1046 Budapest, Lahner György u. 2B/4.
Telefon: 06-30 9495-318, Telefon: 06-30 306-9669
E-mail: butak.andras@gmail.com
Elnök: Butak András
Tagok száma: 22 tagegyesület
Bírósági végzés: 60883/6610/1995
Adószám: 18077342-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20443755

MAGYAR GRAFIKUSMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE (MGSZ)
ASSOCIATION OF HUNGARIAN GRAPHIC ARTISTS (AHGA)

Alapítva / Founded: 1992
 Azonosító / Identity: **01**

Levelezési cím: 1245 Budapest, Pf. 1059
Székhely: 1046 Budapest, Lahner György u. 2B/4.
Telefon: 06-30 9495-318
E-mail: butak.andras@gmail.com
Elnök: Butak András
Tagok száma: 252
Bírósági végzés: 69196/4753/1992
Adószám: 18009963-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20425577

MAGYAR FESTŐK TÁRSASÁGA (MFT)
SOCIETY OF HUNGARIAN PAINTERS (SHP)

Alapítva / Founded: 1995
 Azonosító / Identity: **02**

Levelezési cím: 1373 Budapest, Pf.: 586
Székhely: 1054 Budapest, Szemere u. 9.
Telefon: 331-7603
E-mail: mafest@alarmix.net, kovats.albert@gmail.com
Honlap: www.magyarfesteszet.hu
Elnök: Kováts Albert
Tagok száma: 202
Bírósági végzés: 6559/1995
Adószám: 18077335-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20443968

MAGYAR SZOBRÁSZ TÁRSASÁG (MSZT)
SOCIETY OF HUNGARIAN SCULPTORS (SHS)

Alapítva / Founded: 1995
 Azonosító / Identity: **03**

Levelezési cím: 1406 Budapest, Pf.: 93
Székhely: 2000 Szentendre, Bokréta u. 2/4.
Elnök: Márkus Péter
Mobil: 06-30 452-3598
E-mail: petermarkus@gmail.com
Tagok száma: 250
Bírósági végzés: 6245/1995
Adószám: 18069833-1-41
Bankszámlaszám: 11707024-20350077

MAGYAR VÍZFESTŐK TÁRSASÁGA (MVT)
SOCIETY OF HUNGARIAN AQUARELLISTS (SHA)

Levelezési cím: 9700 Szombathely, Kálvária u. 63, D/5
Mobil: 06-30 957-9067
Elnök: Lobler Ferenc
E-mail: lobler@yellow.hu
Tagok száma: 80
Bírósági végzés: 60208/5881/1994
Adószám: 18013083-1-18
Bankszámlaszám: 11706016-20758994

Alapítva/Founded: 1994
Azonosító/Identity: 04

MAGYAR ILLUSZTRÁTOROK TÁRSASÁGA (MIT)
SOCIETY OF HUNGARIAN ILLUSTRATORS (SHI)

Levelezési cím: 1031 Budapest, Torma Károly út 21.
Telefon: 242-0599 • *Fax:* 302-3810
Elnök: Sárkány Győző
Mobil: 06-30 494-4000
E-mail: sarkany.gyozo@gmail.com
Tagok száma: 50
Bírósági végzés: 6157-1994
Adószám: 18066490-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20438012

Alapítva/Founded: 1994
Azonosító/Identity: 05

MAGYAR MŰVÉSZKÖNYVALKOTÓK TÁRSASÁGA (MMAT)
HUNGARIAN ARTIST'S BOOK ASSOCIATION (HABA)

Levelezési cím: 1118 Budapest, Kaptárkő u. 2
Telefon: 06-20 243-2917
Elnök: Szirányi István
E-mail: mmat.artbook@gmail.com
Blog: http://mmat-artbook.blogspot.com
Honlap: mmatartbook.wordpress.com
Tagok száma: 36
Bírósági végzés: 6558/1995
Adószám: 18077359-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20443834

Alapítva/Founded: 1995
Azonosító/Identity: 06

FOLYAMAT TÁRSASÁG (FT)
PROGRESSION SOCIETY (PS)

Levelezési cím: 1121 Budapest, Karthauzi u. 4/A
Telefon: 395-3516
Mobil: 06-30 412-8103
Elnök: Nyerges Éva
E-mail: evanyerges52@gmail.com
Tagok száma: 32
Bírósági végzés: 3973/91
Adószám: 18013090-1-43
Bankszámlaszám: 11712004-20221304

Alapítva/Founded: 1991
Azonosító/Identity: 11

SYMPOSION TÁRSASÁG (ST)
SYMPOSION SOCIETY (SYS)

Székhely: 1012 Budapest, Vérmező u. 8. II/1.
Mobil: 06-30 9767-444
Elnök: Paczona Márta
E-mail: symposiontarsasag@gmail.com
Képviselők: HAÁsz Ágnes, Fűrjesi Csaba,
 Maczkó Erzsébet, Péter Ágnes
Tagok száma: 112 • *Bírósági végzés:* 6134/1994
Adószám: 18067783-1-43
Bankszámlaszám: 11702012-21449376

Alapítva/Founded: 1994
Azonosító/Identity: 12

FIATAL IPARMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET (FISE)
STUDIO OF YOUNG ARTISTS IN APPLIED ARTS (SYAAA)

Levelezési cím: 1054 Budapest, Kálmán Imre u. 16.
Telefon/fax: 311-3051 • *Mobil:* 06-30 212-1312
E-mail: iroda@fise.hu
Honlap: www.fise.hu
Elnök: Mascher Róbert
Tagok száma: 340
Bírósági végzés: 2829/1990
Adószám: 19638744-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20436133

Alapítva/Founded: 1982
Azonosító/Identity: 15

KAPOS ART KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZEK EGYESÜLETE (KAPOS ART)
KAPOS ART ASSOCIATION (KAA)

Levelezési cím: 7400 Kaposvár, Toldi Miklós u. 7.
Elnök: Vörös András • *Mobil:* 06-20 936-7316
Ügyvezető titkár: Halmos Klára • *Mobil:* 06-20 983-9685
E-mail: kaposart@freemail.hu, kaposart@gmail.com
Web: www.kaposart.hu
Tagok száma: 43
Bírósági végzés: Pk.60.139/1990
Adószám: 19192503-1-14
Bankszámlaszám: 10403909-39000581

Alapítva/Founded: 1990
Azonosító/Identity: 16

BELVÁROSI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA (BMT)
DOWNTOWN ARTISTS SOCIETY (DAS)

Levelezési cím: 1051 Budapest, József nádor tér 9.
Telefon: 06-20 311-4717, 06-20 914-7072
E-mail: kpbl@yaho.com
Website: www.nadorgaleria.hu
Elnök: Kovács Péter Balázs
Tagok száma: 118
Bírósági végzés: 6104/94
Adószám: 18066407-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20437901

Alapítva/Founded: 1994
Azonosító/Identity: 19

MŰHELY MŰVÉSZETI EGYESÜLET KECSKEMÉT (MMEK)
WORKSHOP ART ASSOCIATION KECSKEMÉT (WAAK)

Alapítva/Founded: 1992
 Azonosító/Identity: 20

Levelezési cím: 6000 Kecskemét, Lajtha László u. 4.
 Székhely: 6000 Kecskemét, Rákóczi út 1.
 Telefon/fax: (06-76) 325-742
 Mobil: 06-20 944-5009
 Elnök: Szikora Imre • E-mail: szikora.imre@gmail.com
 Tagok száma: 83
 Bíróági végzés: 359/92
 Adószám: 19049467-1-03
 Bankszámlaszám: 11732002-20315210

VESZPRÉMI MŰVÉSZETI CÉH (VMC)
VESZPRÉM ART CORPORATION (VCAC)

Alapítva/Founded: 1989
 Azonosító/Identity: 21

Székhely: 8200 Veszprém, Vár u. 17.
 Levelezési cím: 8220 Veszprém, Deák Ferenc u. 6.
 Telefon: (06-88) 412-390 • Mobil: 06-30 512-8532
 E-mail: kulcsaragnes@invitel.hu
 Elnök: Kulcsár Ágnes
 Tagok száma: 40
 Bíróági végzés: 399/89
 Adószám: 18919903-1-19
 Bankszámlaszám: 11748007-20131423

SZÉKESFEHÉRVÁRI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA (SZMT)
SZÉKESFEHÉRVÁRI ARTISTS SOCIETY (SZAS)

Alapítva/Founded: 1992
 Azonosító/Identity: 26

Székhely: 8000 Székesfehérvár, Vörösmarty tér 8.
 Levelezési cím: 8000 Székesfehérvár, Oskola u. 10.
 Telefon: kedd–péntek 10–18 óráig 06-22 340-364
 E-mail: muveszek@gmail.com
 Honlap: fehervarart.hu
 Elnök: Ujházi Péter • Ügyintéző: Vadász Imre
 Tagok száma: 56
 Bíróági végzés: 760/92
 Adószám: 19098162-1-07
 Bankszámlaszám: 10102952-14324219

BARABÁS MIKLÓS CÉH – KOLOZSVÁR (BMC)
BARABÁS MIKLÓS GUILD (BMG)

Alapítva/Founded: 1994
 Azonosító/Identity: 27

Levelezési cím: 400445 Cluj-Napoca, str. Scărișoara 8/34., Romania
 Ügyvezető: Németh Júlia
 Tel.: +40-264-545-314 • Mobil: +40-742-263-381
 E-mail: nemethjulia28@yahoo.com
 Tagok száma: 150
 Bíróági végzés: 2213/1994 (Cluj)
 Adószám: 8540421
 Bankszámlaszám: BCR Cluj 472181603000

ART 9 – FERENCVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE (ART 9)
ART 9 – ASSOCIATION OF FERENCVÁROS ARTISTS (ART 9)

Alapítva/Founded: 1998
 Azonosító/Identity: 28

Levelezési cím: 1093 Budapest, Lónyay u. 34., II/15.
 Mobil: 06-20 581-2879
 E-mail: art9egyesulet@gmail.com
 Elnök: Kiss Zoltán • Ügyvezető alelnök: Balázs Imre Barna
 Tagok száma: 41
 Bíróági végzés: 7966/1998
 Nyilvántartási szám: 01-02-0007966
 Adószám: 18233126-1-43
 Bankszámlaszám: 62900184-16806094

MAGYAR ELEKTROGRÁFIAI TÁRSASÁG (MET)
HUNGARIAN ELECTROGRAPHIC ART ASSOCIATION (HEAA)

Alapítva/Founded: 2001
 Azonosító/Identity: 33

Székhely: 1116 Budapest, Adony u. 8. V/24.
 Mobil: 06-30 612-0235, Honlap: www.computerart.hu
 E-mail: elektrografia.art@gmail.com, Elnök: HAász Ágnes
 www.facebook.com/Magyar-Elektrográfiai-Társaság-
 MET-625387047521602/
 E-mail: haasz.agnes@gmail.com
 Tagok száma: 71
 Bíróági végzés: 10588/2003 • Adószám: 18244645-1-43
 Bankszámlaszám: 11600006-00000000-39086527
 MET Galéria, H-1117 Budapest, Bölcső u. 9. fsz.sor 1.

TYPO-SZALON MAGYAR TIPOGRÁFUSOK EGYESÜLETE
ASSOCIATION OF HUNGARIAN TYPOGRAPHERS

Alapítva/Founded: 2004
 Azonosító/Identity: 38

Székhely: 1024 Budapest, Keleti Károly u. 20/b
 Telefon/fax: 316-7068 • Mobil: 06-20 312-4884
 E-mail: bornemisza.rozi@freemail.hu
 Honlap: www.typoszalon.hu
 Elnök: Bornemisza Rozsi
 Tagok száma: 120
 Bíróági végzés: 109236/2004
 Adószám: 18114940-1-41
 Bankszámlaszám: 12010154-00111107-00100000

BICSÉRDI NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP EGYESÜLET (BNME)
BICSERDI INTERNATIONAL ART COLONY ASSOCIATION (BIACA)

Alapítva/Founded: 2007
 Azonosító/Identity: 39

Székhely: 7623 Pécs, Mártírok u 42.
 Telefon: 06-73-472-299 • Mobil: 06-30 263-2180
 E-mail: hbarakonyi@freemail.hu
 Elnök: H. Barakonyi Klára
 E-mail: hbarakonyi@freemail.hu
 Tagok száma: 22
 Bíróági végzés: 60199/2007/6
 Adószám: 18330591-2-02
 Bankszámlaszám: 50700073-11035068

Jegyzetek

Jegyzetek

A kiadvány megjelenését lehetővé tették:

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

H•U•N•G•A•R•T
VIZUÁLIS MŰVÉSZEK KÖZÖS
JOGKEZELŐ TÁRSASÁGA EGYÉBOLT

